ALMANAH ANTICIPAȚIA

ALMANAHUL REVISTEI
„ŞTIINŢĂ ŞI TEHNICĂ"
EDITATĂ DE C.C. AL U.T.C.

25 LEI

ANTICIPAȚIA

Motto: *„Nebunia îndrăzneților – iată înțelepciunea vieții".*
M. GORKI

CONTRACȚIA TIMPULUI

Închipuiți-vă că, trăind tumultuoasele evenimente ale anului 1848, cineva v-ar descrie chipul României de azi, cu frumoasele orașe realizate într-o arhitectură zveltă, modernă, împodobite de flori și verdeață, cu o rețea densă de căi de comunicație străbătute de trenuri, avioane și puzderie de automobile, cu giganticele uzine metalurgice și orășele ale chimiei, cu campusuri universitare, case de cultură și teatre, cu o agricultură intensivă și aproape complet mecanizată, cu radioul, televiziunea și calculatoarele, cu toate celelalte „minuni" ale tehnicii devenite lucruri banale ale vieții cotidiene.

Nu! Aceste lucruri nu sînt previzibile, nici măcar într-un viitor îndepărtat, într-o țară în care (amintiți-vă, sîntem în 1848!) poporul luptă pentru drepturi minime la muncă și la învățătură, pentru unitatea sa națională, pentru neatîrnare, într-un cuvînt, pentru demnitate. Și pentru că totuși sînt posibile — căci pentru asta s-au ridicat revoluționarii pașoptiști — atunci vremurile sînt prea îndepărtate ca să te gîndești la ele decît ca la un ideal prețios, dar abstract, care ține de istoria viitoare, căci trebuie să treacă cîteva zeci de generații ca să devină realitate. Dar iată că astăzi, anul de grație 1982, ele există aievea, și de atunci nu au trecut decît vreo patru generații... de parcă timpul s-ar fi comprimat sau s-a derulat mult mai rapid.

Iar acum să ne imaginăm o lume ce populează sistemul solar, cu legături frecvente și de rutină între planete, exploatînd în mod curent, direct din cosmos, această imensă sursă de energie care se numește Soare, o lume ce, deopotrivă, viețuiește în spațiul cosmic, în uriașe orașe-satelit, dar și în adîncimile oceanului, o lume în care, prin profilaxie genetică, bolile nu mai au nici o șansă, iar fauna și flora sînt în mare parte făurite de om, o lume...

Ei, da, veți spune fără să șovăiți, asta este o frumoasă și cam idilică imagine a unui viitor, cam abstract, cam teoretic, care în tot cazul ține de o istorie viitoare pe care probabil o vor trăi urmașii noștri peste cîteva zeci de generații... Dar, amintindu-vă de „ipoteza 1848", vă veți corecta și veți spune că, într-adevăr, peste trei-patru generații s-ar putea să existe și această ideală lume dacă, evident, veți adăuga imediat, omenirea va avea luciditatea și bunul simț să nu se autodistrugă într-un cumplit cataclism nuclear. Cu siguranță însă că veți fi extrem de dezamăgiți, dacă nu chiar dezorientați sau înspăimîntați, aflînd că și de data aceasta ați greșit. Extrapolînd în ritmul exponențial de dezvoltare a societății umane, ipoteza societății umane cosmice pe care am descris-o s-ar putea realiza în decursul a una-două generații. Cu siguranță că în acest ritm am avea nu numai greutăți în a prevedea, dar și în a ne obișnui cu schimbarea. Această idee nu este nici măcar nouă. Alvin Toffler în „Șocul viitorului" reușește minunat să o exprime, impresionînd fie prin spectaculosul publicisticii sale, fie prin cutremurătoarele avertismente date societății umane. Scapă însă un mic „amănunt" esențial. Acest „amănunt" se leagă de vîrsta medie de viață a omului. În comuna primitivă vîrsta medie era de aproximativ 30 de ani, în evul mediu, după cîteva mii de ani, vîrsta medie ajunsese la 45—50 de ani, în epoca modernă, după cîteva sute de ani, vîrsta medie în multe țări ale globului este de 70 de ani și este de așteptat ca la începutul mileniului viitor să atingă 100 de ani. Iată deci că, pe lîngă un ritm de dezvoltare, de schimbare din ce în ce mai rapid, amețitor, am spune-o noi, mai există și această „dilatare" a perioadei de viață, căci, într-adevăr, astăzi trăim de două ori și ceva mai mult decît în epoca de piatră, urmașii noștri vor trăi de trei ori mai mult, iar evenimentele se „îndesesc" din ce în ce mai tare, fiecare deceniu trăit echivalînd cu un secol sau un mileniu al altor epoci. Și nu este nici o exagerare. Omului i-au trebuit zeci de mii de ani să descopere roata, mii de ani ca să descopere forța hidraulică și eoliană, cîteva sute de ani ca să descopere forța aburului și cîteva decenii ca să pună în valoare forța inteligenței artificiale. Generația oamenilor maturi de astăzi s-a născut în epoca tubului electronic, a copilărit pe vremea descoperirii tranzistorului, trăiește „miracolele" microprocesorului și are toate șansele să „prindă" circuitele... biointegrate. Dar oare este pregătită ea să le și facă față? Fenomenul de extindere a capacității de viețuire, suprapus peste cel al densificării în evenimente marcante a timpului, va crea, fără îndoială, multe probleme omenirii și societăților umane, atîta vreme cît nu există o pregătire pentru a-i face față.

ȘTIINȚA PREDICȚIEI

Avem minunata șansă să trăim într-o țară în care dezvoltarea nu este lăsată la voia întîmplării, în care viitorul este scrutat cu luciditate și perseverență, prefigurîndu-i-se contururile. Această extraordinară viziune de a anticipa, nu ca un fenomen intuitiv, ci pe baza unei profunde și riguroase analize ști-

ințifice, elaborînd în permanență strategia acțiunii de modelare și adaptare a viitorului, îi aparține secretarului general al partidului, președintelui țării noastre, tovarășului **Nicolae Ceaușescu.** Încă de la Congresul al IX-lea al partidului, acum 17 ani, din inițiativa și pe baza concepției înnoitoare, revoluționare a tovarășului **Nicolae Ceaușescu,** s-au conturat ideile de bază ale documentului ce avea să devină mai apoi o adevărată cartă fundamentală a dezvoltării social-economice a patriei noastre — Programul partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea României spre comunism. Dezbătut de întreg poporul și aplicat în toate domeniile de activitate, Programul partidului are un dublu rol: constituie planul unic arhitectural după care se construiește România socialistă și, totodată, îl pregătește pe fiecare cetățean al țării cu ritmul și direcția schimbării. Poate că în ceea ce privește acest ultim aspect, al pregătirii, al adaptării omului la viziunea de prospectare a transformărilor sociale și economice, sîntem tentați să nu-i acordăm o prea mare importanță, neglijînd-o uneori în mod păgubitor. Trebuie însă să ne reamintim în permanență cuvintele secretarului general al partidului, tovarășul **Nicolae Ceaușescu,** care ne spunea nu o dată că socialismul și comunismul se construiesc cu oameni și pentru oameni, pe deplin conștienți de rosturile și virtuțile acestei minunate societăți. Or, în acest context, preocuparea pentru a-i pregăti pe oameni pentru viitor, pentru a le ridica nivelul de înțelegere și implicit capacitatea de acțiune este un obiectiv esențial al partidului, subliniat magistral de către secretarul general al partidului, tovarășul **Nicolae Ceaușescu** la Plenara lărgită a C.C. al P.C.R. din 1—2 iunie 1982, în Expunerea cu privire la stadiul actual al edificării socialismului în țara noastră, la problemele teoretice, ideologice și activitatea politică, educativă a partidului.

Efortul de a forma o conștiință înaintată, revoluționară, în pas cu impetuoasa dezvoltare economică sau chiar anticipînd-o, este notabil și se concretizează pe multiple planuri. Obișnuința de a-i familiariza pe tineri cu viitorul, de a le stimula imaginația creatoare nu întîmpină rezistență din partea acestora; dimpotrivă, la această vîrstă există realmente o sete, o chemare spre a introspecta — și prin intermediul ficțiunii — zările luminoase ale viitorului. Într-o epocă de puternică explozie informațională, literatura de anticipație s-a dezvoltat și la noi în țară într-o manieră fără precedent. Există 25 de cenacluri literare în orașe și sate și este foarte probabil ca această cifră să fie depășită în momentul în care vor apărea aceste rînduri. Există o preocupare permanentă din partea C.C. al U.T.C., C.N.S.T., Uniunii Scriitorilor pentru stimularea și orientarea activității acestor cenacluri. Și iată, începînd cu acest an, există și un almanah, acesta pe care-l citiți, un minunat cadou oferit celor ce iubesc acest gen de literatură, dar și un instrument ideal pentru acea necesară „gimnastică" a minții — aventura într-un posibil viitor.

STRATEGIA VIEȚII

Capacitatea de a prelucra informațiile, de a prevedea după anumite criterii o acțiune în viitor nu aparține numai omului. Dacă la mai toate animalele se poate exemplifica acest lucru, cea mai spectaculoasă exemplificare poate fi dată prin înfruntarea între o mangustă și o cobră. „Jocul" morții pe care-l face mangusta în fața fioroasei cobre — rețineți că mangusta nu este nici pe departe imună la mușcătura cobrei — se bazează tocmai pe puterea de anticipație a cobrei, mai precis spus, pe limitele capacității cobrei de a prevedea în timp mișcarile mangustei.

Mangusta își începe „dansul" printr-o „figură" mai simplă, pe care o repetă cu un anumit ritm. Cobra „descifrează" elementele mișcării și, după mai multe cicluri, în momentul cînd este sigură de „cheia" figurilor, își prega-

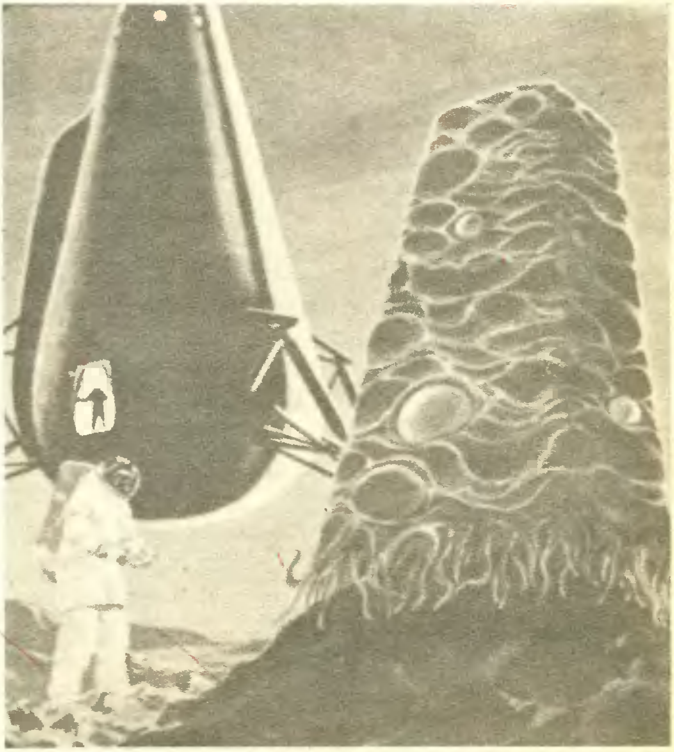

Desen de GIUSEPPE FESTINO

tește o lovitură de atac, care, anticipînd traiectoria mangustei, să o „intersecteze" exact în locul în care să se producă mortala mușcătura. Dar capacitatea de previziune a cobrei este — cum spun matematicienii — cu un ordin de mărime mai mică decît a mangustei, care, la rîndul ei, anticipînd planul cobrei, își schimbă nu numai traiectoria, dar și ritmul și „schema" dansului exact — dar extrem de exact — în momentul în care cobra se pregătește de atac. Acest proces atît de precis, de riguros, îi conferă mangustei șansa de supraviețuire, iar cobrei îi oferă cel mai trist sfîrșit... Cum se realizează acest proces? Cum se explică acest proces? Este o problemă care încă nu a fost dezlegată în întregime. Au fost realizate filme cu un ritm rapid, cu sute de imagini pe secundă pentru a depista și cele mai fine mișcări. Au fost puse în funcționare calculatoare cu programe de identificare supersofisticate care sa descifreze taina sau cifrul acestei perechi de „dansatori".

Un lucru rămîne însă cert — capacitatea diferită de a anticipa mișcările adversarului, care, în ultimă instanță, reprezintă cheia rezultatului final, întotdeauna același: victoria mangustei.

Am fi tentați să credem că această capacitate de anticipație lipsește în lumea vegetală. Un scurt exemplu ne arată contrariul. Un amator de excentricități din Munchen a cultivat mazăre, cartofi și porumb într-un „ghiveci" cît un degetar, făurit dintr-o plasă metalică pentru filtrarea sub presiune, avînd ochiuri de 0,1—0,02 mm, introdus într-un vas cu substanțe nutritive. S-a întîmplat un fenomen care, în principiu, era cunoscut de agronomi, dar nu în limitele lui extreme. Este vorba de capacitatea plantei de anticipare și de programare în funcție de condițiile de dezvoltare. Testînd mediul în care se dezvoltă și constatînd fie penuria substanțelor absolut necesare, fie condițiile neprielnice dezvoltării rădăcinii, ceea ce reprezintă, în ultimă instanța, insuficiența posibilității de extragere a substanțelor vitale, planta își programează o dezvoltare mai redusă. Toți oamenii de știință se luptă de decenii să „convingă" planta să crească cît mai mare și în aceste condiții. Dar iată că „amatorul" münchenez își propune contrariul, speculînd această capacitate de anticipație. Îi oferă deci plantei condiții „vitrege" de dezvoltare, iar planta, „sesizînd" viitorul nemilos la care este supusă, crește de cîteva zeci de ori mai mica. Se ajunge astfel la miniaturizări incredibile. Tuberculi de cartofi cît o gămălie de ac, porumb înalt de o palmă și boabe de mazăre aproape invizibile cu ochiul liber. Evident, pentru a ajunge la o asemenea statură, la maturitate, planta crește într-un trup de cîteva ori mai scurt decît în mod normal. Deci, anticipînd condițiile sale, planta — a cărei evoluție este programată evident genetic — își contractă, am putea spune, și își comprimă timpul biologic. Pînă aici încă nimic senzațional. Totul se știa. Nu se știa însă faptul că semințele obținute, de zeci și sute de ori mai mici și într-un trup record, de cîteva ori mai scurt, dau naștere, în condiții normale, unor plante absolut normale, deschizînd brusc o metodă de studiu și cercetare nebănuită cu un enorm timp economisit. Iată deci, pe lîngă această extraordinară capacitate de anticipație-programare a plantei, și un alt aspect semnificativ al experienței. Deși sîntem într-o epocă în care se pare că atributul descoperirii științifice valoroase este prerogativa indiscutabilă a cercetării științifice profesioniste, înzestrată cu o sofisticată aparatură și apelînd la cele mai savante teorii, nu s-au epuizat nici astăzi vremurile cînd temerarii și solitarii căutători amatori pot provoca surprize de proporții în știință. Cu o condiție: aceea ca știința să fie absorbită în permanență în mase cît mai largi și, prin toate mijloacele cu putință, să fie cultivată în fiecare om dorința de a iscodi, să fie stimulată imaginația creatoare, fantezia.

FANTASTICUL ȘTIINȚEI

Cu cît progresăm în timp, sîntem cu toții martorii uimiți ai unui spectacol din ce în ce mai halucinant al științei. Există în acest context chiar riscul realizării unui mit al științei, o desprindere a ei de imensa masă de oameni, atribuindu-i-se, din necunoaștere, proprietăți obscure, dar miraculoase. Să luăm exemplul calculatorului electronic, în particular microprocesorul. Nu există zi să nu citim în ziare, nu există săptămînă ca într-o emisiune de știință la televizor să nu aflăm de noi și spectaculoase aplicații ale microprocesorului. El este prezent actualmente în complicatele și abstractele calcule matematice, dar și în ingenioasele jucării electronice, în cucerirea spațiului cosmic, dar și în treburile de rutină ale bucătăriei. Ne-am obișnuit deja să credem că microprocesorul va pătrunde în viitor peste tot. Și este foarte probabil. Dacă mai toată lumea cunoaște destul de bine, în mare, aplicațiile microprocesorului, adică **ce** face el, puțină lume este în stare să-ți explice și **cum** funcționează microprocesorul, adică cum face el, ceea ce face. Acest lucru implică, pe lîngă un respect deosebit la adresa geniului uman care a creat această așchie de siliciu cu proprietăți miraculoase, și o oarecare neliniște, o spaimă față de necunoscut. Nu în ceea ce privește posibilele lui aplicații distructive, care, în paranteză spus, nu sînt puține și nici liniștitoare, ci mai degrabă în ceea ce privește posibilitatea ca acest produs al omului să uzurpe însăși personalitatea umană. Temerea este într-o mică măsură justificată. Într-adevăr, în măsura în care omul a fost afectat de către mecanizare, tot așa va fi influențat și de introducerea pe scară largă a inteligenței artificiale. Fără îndoială, va exista un fel de sedentarism al inteligenței, obișnuită să i se facă totul de-a gata, va exista un consum de energie nervoasă mult mai redus din cauza preluării de către procesoare specializate a tot ceea ce presupune rutină în gîndirea umană. Dar tot așa cum în secolul nostru, alături de mecanizarea din ce în ce mai avansată, culminînd cu introducerea automobilului, s-a dezvoltat o puternică mișcare de masă pentru activitatea fizică, sportivă, cu scopul de a diminua și chiar de a elimina efectele negative ale sedenta-

rismului, tot așa, probabil, se vor dezvolta în viitor soluțiile necesare. Și mă gîndesc tot la un fel de sport, un sport al minții de data asta, capabil să preia și să stimuleze efortul nervos acumulat. Se simte de pe acum cum se dezvoltă această direcție prin apariția, și mai ales prin succesul, de răsunet pe care îl au jocurile creative, de inteligență, nu numai în rîndul copiilor, ci mai ales în rîndul adulților. Cubul Rubik — echivalînd cu algoritmul prin care trebuie să găsești o variantă (pe care ți-ai propus-o) din 43 000 000 000 000 000 000 de variante posibile — este, cred, prin imensul succes mondial de care s-a bucurat și încă se mai bucură, un exemplu concludent.

Dar nu această perspectivă, corectabilă de altminteri, neliniștește sau înspăimîntă. Este vorba de altceva, de o temă predilectă literaturii de anticipație, care însă dovedește necunoașterea modului de funcționare a inteligenței artificiale: uzurparea personalității omului de către inteligența artificială sau, altfel spus, înlocuirea și eliminarea oamenilor de către roboți. Dacă vrem să reluăm paralelismul dintre revoluția industrială a secolului al XIX-lea, cu toate implicațiile sale sociale și economice, și cea a inteligenței artificiale pe care o trăim, vom vedea că spaima muncitorilor secolului trecut de a fi eliminați de mașini este la fel de neîntemeiată ca și spaima contemporanilor noștri de a fi eliminați de roboți. Și aceasta pe baza unei teorii matematice prin care s-a demonstrat că procedeele de algoritmizare nu pot satisface probleme ridicate în orice domeniu. Or, roboții, cel puțin pînă în acest moment, nu sînt în stare să rezolve probleme decît prin algoritmi dinainte acumulați în memoria lor, inserați tot de către oameni.

La fel se pune problema și în domeniul geneticii, realizările obținute pînă acum și informațiile acumulate în acest domeniu scapă înțelegerii multor oameni, reliefîndu-se ca miracole pe care științele le generează în planul practicii. Multiplicarea unor organisme prin tehnica de clonare, realizarea unor fenotipuri noi de organisme, cu caracteristici superioare, cum ar fi pomata — o simbioză dintre cartof și roșie ce realizează în aceeași plantă tuberculi de cartof în pămînt și roșii la suprafață, — deschid perspective promițătoare și totodată înspăimîntătoare aplicațiilor pe om.

Nu ne interesează pentru moment, deși și aici există realizări înfricoșătoare, aplicațiile în vederea distrugerii în masă, generate de cursa nebunească a înarmărilor. În afară de acestea, există însă riscuri care pot pune în pericol însăși specia umană prin folosirea nejudicioasă a geneticii.

Alternativa procesului natural de dezvoltare cu intervenția omului în propria sa evoluție implică o enormă responsabilitate pe care acesta trebuie să și-o asume și să-și ia măsuri în consecință.

Perspectivele sînt mai mult decît fantastice. Alchimia pe care o visau oamenii evului mediu, coșmarurile care populau visurile oamenilor terorizați de neștiință sînt depășite în condițiile dezvoltării actuale a creației științifice și tehnice și ale perspectivei de folosire nemijlocită a acesteia asupra omului. Dar înainte de toate omul trebuie să se obișnuiască cu gîndul că acestea există și că depinde numai de el să fie folosite corect, judicios, cu rezultate pozitive în propria sa dezvoltare.

Mai mari decît eforturile de dezvoltare ale propriei sale existențe vor fi, probabil, eforturile de depășire a acestui factor psihologic, a acestei bariere a neîncrederii în știință.

ARTA ANTICIPAȚIEI

De la Jules Verne încoace literatura științifico-fantastică a căpătat proporții din ce în ce mai mari și o audiție din ce în ce mai largă la cititori. O definiție exactă a acestui tip de literatură, precum și a rolului ei social este greu de formulat, cu atît mai mult cu cît ea vizează viitorul și se bazează pe un ritm de schimbare fără precedent. Un lucru este însă cert. Contrar multor opinii, bazate dealtfel pe necunoașterea acestei literaturi, cum că ea ar fi ruptă de realitate, literatura de anticipație este mai necesară ca oricînd acum, cînd realitatea zilelor noastre, opțiunile și gesturile zilei de astăzi implică dezvoltarea viitoare, cu toate consecințele ce decurg din aceasta. Literatura științifico-fantastică nu mai poate fi privită ca un divertisment cel puțin din simplul motiv că ea a fost și este una din formele cele mai autentice și convingătoare de avertisment împotriva războiului, împotriva alienării societăților dictatoriale, împotiva injustiției umane generate de discrepanțele sociale, de tehnicizarea excesivă etc.

Ea nu mai are rostul, pe care dealtfel niciodată nu și l-a asumat, de a contura pe cît posibil în amănunt viitorul, ci de a investiga și de a preîntîmpina posibilitatea conflictelor generate de dezvoltarea atît de dinamică pe care ne așteptăm să o avem în viitor.

În acest context este mai puțin important dacă speculațiile viziunilor tehnice și anticipației sociale vor fi confirmate în viitor, mai important este mesajul pe care-l poartă în sine această literatură pentru prezent în a conferi oamenilor pregătirea psihologică necesară preîntîmpinării evoluțiilor nedorite. Și, totodată, obișnuința treptată, lină, la ritmurile viitoare, la ambianța societății cosmice.

●

Nu este în firea lucrurilor de a recomanda propriile realizări. Sperăm ca paginile acestui almanah, primul dintr-o serie care, dorim, va deschide o frumoasă tradiție de acest gen atît de iubit de cititori, să se recomande singure. Sîntem conștienți că el mai conține și imperfecțiuni, că nu este pe deplin la nivelul așteptărilor. În ideea ca acest almanah, în perspectivă, să fie cît mai reprezentativ pentru dorințele și aspirațiile cititorilor noștri, vă rugăm să ne trimiteți pe adresa redacției „Știință și tehnică" toate observațiile și sugestiile menite să-i îmbunătățească conținutul.

Vă asigurăm că ele vor constitui un real sprijin nu numai pentru activitatea redacției noastre, dar și pentru dezvoltarea literaturii de anticipație care în ultima vreme a luat proporții în țara noastră.

IOAN ALBESCU

SF ANCHETA

Ființă prin excelență gînditoare, omul a încercat să întrezărească cum anume va arăta viitorul său, al urmașilor săi, al civilizației pe care a întemeiat-o prin muncă și creație pe Terra.

Cu deosebire în acest frămîntat secol XX, la cumpăna a două milenii ce trebuie să consemneze inaugurarea unei etape noi, de înțelegere, cooperare și întrajutorare între popoarele marii familii a umanității, problema investigării viitorului capătă o importanță și o semnificație cu totul particulare.

Nu este, dealtfel, deloc întîmplător faptul că tocmai acum, în aceste ultime decenii ale veacului nostru, viitorologia s-a constituit ca știință, iar factorii politici decizionali, precum și opinia publică mondială, acordă o importanță tot mai mare studiilor și cercetărilor din acest fascinant și vital domeniu al cunoașterii.

Iată motivele pentru care, în Almanahul nostru de anticipație — publicație în care ne sînt prezentate cu precădere viziuni literare asupra viitorului lui Homo sapiens — nu puteau să nu fie înfățișate și opiniile celor care pregătesc, prin activitatea lor cotidiană de cercetare științifică pusă în slujba progresului general al omenirii, peisajul umanist-științific al secolului XXI.

Întrebările ce compun ancheta noastră vizează, în ciuda aparenței lor banalități, tocmai acele aspecte umanist-științifice care, sîntem convinși, vor domina viața și activitatea omului secolului XXI.

Răspunsurile interlocutorilor noștri, personalități marcante ale vieții științifice și spirituale din țara noastră, sînt, veți vedea, argumente serioase în acest sens, ele conturînd o imagine armonioasă a viitorului, în care progresul științific trebuie să se îmbine organic cu umanismul.

1. *Care considerați că va fi, în domeniul dv. de activitate, descoperirea științifică de cea mai mare importanță pentru omul secolului XXI?*

2. *Dacă, în ce împrejurări și cînd anume considerați că se va produce contactul omenirii cu o civilizație extraterestră?*

3. *Cum vedeți dezvoltarea comunicării interumane în secolul viitor?*

Dr. docent DUMITRU TEACI:
ECOLOGIE

ÎNALTĂ CONȘTIINȚĂ DE INTERES A FIECĂRUI INDIVID FAȚĂ DE SEMENUL SĂU

1. Cea mai mare descoperire a secolului XXI în domeniul ecologiei va fi cea legata de determinarea unor relații ecologice de tip nou capabile să împace omul cu mediul ambiant, prin dirijarea controlată a procesului de fotosinteză sau eventual de chemeosinteză, care să asigure atît satisfacerea nevoilor de hrană cît și a energiei regenerabile necesare unui trai civilizat pentru omenire. Aceasta înseamnă în producție obținerea de plante cu capacitate triplă sau cvadruplă de fotosinteză, față de cele actuale, cu ajutorul ingineriei genetice și care să ofere omului direct, fără ajutorul animalelor superioare, principalele elemente de hrană echilibrată, în special proteică, de înaltă calitate. De asemenea, să contribuie cu o masă abundentă de materii prime pentru industriile prelucrătoare care să înlocuiască sursele fosile, în special de hidrocarburi și cărbune. Prin această descoperire trebuie să se frîneze procesul entropic, reciclarea surselor de energie și hrană și să se realizeze păstrarea și sporirea fertilității solului, recircularea produșilor care astăzi se pierd în mări și oceane, mai ales a celor deficitare cum sînt: fosforul, sulful, potasiul.

Pentru satisfacerea necesarului de hrană proteică echilibrată trebuie să se efectueze o bioconversie cît mai eficientă utilizînd tehnici microbiene mult mai economicoase

decît cele zootehnice, cu pierderi minime de substanţe utile fotosintetizate. Conversia actuală din materia vegetală în producţie animalieră este 1/5, 1/7, din care aproape jumătate se pierd entropic, mai ales sub formă de carbon şi azot în atmosferă.

2. Consider că, pentru a comunica cu extratereştrii, trebuie să se dovedească mai întîi că există. Mijloacele moderne de comunicare nu au permis încă depistarea unor planete sau galaxii, unde să se fi ajuns la organizarea materiei sub formă vie.

Se presupune întîi modernizarea mijloacelor de investigare prin sporirea vitezelor de parcurs, multiplicarea mijloacelor care să anvizajeze posibilităţile de recepţie, şi modul de organizare a unor forme de viaţă extraterestră. Avem destul de lucru pe Pămînt ca să ne facem viaţa mai bună. Ideea în sine nu trebuie însă abandonată sau considerată absurdă.

3. În primul rînd oamenii trebuie să ajungă la o înaltă conştiinţă de interes a întregii umanităţi şi a fiecărui individ în parte faţă de semenul său, trăitor pe Pămînt, pentru că aceasta ne va apropia înţelegerea ţelului umanităţii întregi, care în fond este acelaşi, de a trăi mai bine, de a-şi satisface nevoile materiale şi spirituale la nivele tot mai înalte, nu în detrimentul unuia faţă de celălalt, ci în dobîndirea împreună a bunurilor, cu grijă, pentru păstrarea echilibrului şi a condiţiilor de desfăşurare a vieţii pe Pămînt. Aceasta presupune un foarte înalt grad de civilizaţie şi cultură, pentru crearea unui climat de încredere şi respect reciproc. Pentru împărţirea corectă a ceea ce se dobîndeşte, este nevoie să se producă mult mai mult, în esenţă lucruri utile omului, excluzînd, pornind de aici, producţia de arme. Practic, presupune un limbaj comun, acceptarea corectă a noţiunilor, un nivel înalt de cultură, un efort mare al întregii omeniri care să elimine pornirile moştenite ancestral, mai ales în ce priveşte pregătirea şi ducerea războaielor şi concentrarea efortului pentru învăţarea, pentru utilizarea capacităţii maxime a fiinţei umane spre dirijarea pentru sine atît a fenomenelor naturale cît şi a mijloacelor create, pentru satisfacerea integrală a nevoilor de viaţă. Aceasta presupune eradicarea instinctelor primitive, presupune învăţarea unui comportament orientat spre producerea bunurilor materiale, spre echilibru organic şi spiritual. Nu este vorba de comportament „îngeresc", ci un comportament bazat pe un înalt nivel de cultură şi civilizaţie.

Conf. dr. ing. MARIANA BELIŞ:
ELECTRONICĂ

IMPLEMENTAREA LOGICII MULTIVALENTE

1. Cred că una dintre cele mai importante descoperiri ştiinţifice ale secolului XXI va fi realizarea unor dispozitive electronice logice multivalente. Despre ce este vorba? În prezent, circuitele logice sînt binare, fiind modelate după logica bivalentă. Cu alte cuvinte, ele se încadrează numai în două stări — da sau nu —, adică „judecă" informaţia primită numai după criteriul „este adevărat sau nu". Desigur, creierul uman a fost şi el modelat binar dar, conform cercetărilor fiziologice actuale, el poate lucra şi într-o logică multivalentă, în care adevărurile pot fi încadrate în mai multe stări. Un lucru nu este numai adevărat sau fals, ci el poate fi analizat multilateral, în logica multivalentă.

Deşi asemenea procese logice au putut fi modelate deja matematic, dispozitive electronice care să realizeze o asemenea analiză nu au putut fi încă materializate, dificultăţile tehnice fiind deosebit de mari. Realizarea unor asemenea dispozitive ar duce la o mult mai serioasă perfecţionare a inteligenţei artificiale. Ele ar modela cu mult mai bine inteligenţa umană, fapt cu urmări dintre cele mai fertile în numeroase domenii de activitate ştiinţifică şi tehnică.

O altă mare realizare ştiinţifică a veacului următor consider că va fi descoperirea substratului energetic şi a modului de codificare a informaţiei în transmisia extrasenzorială.

Deocamdată nu se ştie încă nimic despre modul în care se face transmisia telepatică a informaţiilor. Nu s-a putut stabili nici dacă substratul energetic al acestui fenomen este de natură electromagnetică sau de altă natură. Nu avem în prezent, de asemenea, nici cea mai mică idee despre felul în care se codifică şi se decodifică informaţiile.

Descifrarea acestor taine ale naturii ar aduce nu numai aplicaţii de prim ordin în comunicaţii, ci ar deschide drumul către comanda calculatorului cu ajutorul gîndului. Aceasta ar însemna o simbioză mult mai strînsă între om şi calculator, un important pas înainte spre realizarea creierului bioelectronic — visul de aur al ciberneticienilor.

2. Cred ca în mod sigur ne vom întîlni cu alte civilizaţii extraterestre. Poate nu în secolele XXI sau XXII, dar desigur într-un viitor nu prea îndepărtat. Cred însă că pentru a comunica va trebui să fim unii în prezenţa altora, deoarece limbajul nostru este probabil foarte deosebit de al altor fiinţe raţionale. Există cred o „barieră" de codificare care ar stînjeni comunicarea la distanţă. Logica noastră depinde de realitatea noastră şi e greu de crezut ca în alte condiţii s-ar ajunge la aceeaşi expresie ca la noi.

3. Comunicaţia radio prin fibre de sticlă şi laserul vor mări cu cîteva ordine de mărime capacitatea de transmisie a reţelelor de informaţii ale secolului XXI. Pe plan interpersonal, se va generaliza, probabil, radiotelefonul la purtător, cu cod personal.

Acad. NICOLAE TEODORESCU:
MATEMATICA

O TEORIE GENERALĂ MODELATOARE ȘI UNITARĂ A SISTEMELOR

1. Domeniul meu de activitate este matematica, iar predilecțiile mele în matematică se îndreaptă spre două obiective: crearea unor noi instrumente de investigație, îndrăznețe și de surprinzătoare aplicabilitate în cît mai variate domenii; crearea unor noi teorii inspirate de probleme majore puse altor ramuri ale științei, ale practicii socio-economice, sau ale culturii și artelor.

În momentul de față am senzația că o teorie generală a sistemelor, modelatoare, unitară, a sistemelor concrete din care se compune realitatea obiectivă ar întruni condiția cerută de întrebare, ca și satisfacerea predilecțiilor exprimate. Noțiunea de sistem este una dintre cele mai vechi în știință și în filosofia cunoașterii, dar din numeroasele sale accepțiuni care au condus la tot atît de numeroase concepții, de-abia ultimele decenii ale secolului nostru au desprins unele care au condus la teorii sau modelări matematice. Totuși, deși eu însumi am conceput una care urmărește obiectivul formulat — de a fi modelatoare unitară —, aștept atingerea lui cît mai curînd, fără a insinua ceva nici asupra formei sau autorului, nici asupra modului în care și-ar dovedi importanța în viața societății umane.

2. Cunoștințele mele de astrofizică sînt la nivelul unei curiozități insuficient fundamentate științific, deși am reușit să le împărtășesc amator într-o carte apărută de curînd, în tovărășia unui specialist de înaltă competență, regretatul meu prieten, profesorul Gh. CHIS.

Titlul acestei cărți, „Cerul, o taină dezlegată", are ceva emfatic în îndrăzneala lui, dar este mai degrabă inspirația editurii „Albatros", fiind sprijinit pe cel conceput de noi mai modest: „Astronomia în viața societății".

Din cunoștințele noastre, pînă în prezent nu există decît prezumții și aspirații ale unor oameni de știința avintați, cum șade bine oricărui cercetător, în ceea ce privește existența unor civilizații extraterestre.

Scrupulele inerente oricărui gînditor științific ne îndeamnă să ne ferim, de la început, de a înțelege, obligatoriu, prin civilizații structuri socio-economice și cultural-științifice asemănătoare celor din istoria civilizațiilor terestre. Aceasta ar implica realizarea unor condiții fizice, chimice, biologice, sociale, economice, culturale și științifice asemănătoare celor care au evoluat de-a lungul celor 4 miliarde de ani de viață atribuiți Pămîntului.

Totuși, din cunoașterea tot mai profundă a structurii materiei, din cuceririle astrofizicii zilelor noastre, din experiența zborurilor cosmice, ale aselenizării, a posibilităților omului de a învinge gravitația, razele cosmice și alte radiații ucigătoare, sîntem îndemnați să extrapolăm ideea existenței în univers a vieții, ca fenomen cosmic.

În consecință, dînd statistic crezare estimărilor făcute de cei ce-și închină viața, talentul, voința și forța de pătrundere a unității dezlegării tainelor cerului, sîntem conduși să admitem existența vieții și în alte părți ale universului. Mai mult decît atît, admițînd universalitatea legilor realității obiective, sîntem tentați să admitem și forme de organizare ale unor ființe ca societăți înzestrate cu o experiență de tipul a ceea ce fiecare dintre noi, în felul său, înțelegem prin civilizație.

În ceea ce privește posibilitatea unor contacte, este necesar să precizăm ce putem înțelege prin contacte. În orice caz, transmiterea teoremei lui Pitagora nu a dat pînă în prezent roade și dacă, de exemplu, structura geometrico-fizică a porțiunii din univers, unde a ajuns acest semnal, ar fi finsleriană, teorema lui Pitagora ar trebui interpretată și apoi integrată ca atare în informația recepționată, fiindcă în spațiile finsleriene măsura lungimilor depinde și de direcția în care se măsoară. Și cine știe pe ce direcții ar ajunge teorema lui Pitagora transmisă de noi?!

3. Cartea doctorului **Alexis Carrel, „Omul, acest necunoscut"**, scrisă între cele două războaie mondiale, a produs o senzație covîrșitoare asupra tuturor celor care, avînd profesiuni intelectuale, își puneau problema chinuitoare asupra mecanismelor vieții în corpul omenesc si în primul rînd în creierul nostru. Încercarea de autoanaliză este de la început pusă sub semnul întrebării, dacă poate avea semnificație și rigoare științifică. De aceea, doctorul Carrel consideră că omul este departe de a se cunoaște pe sine, ignorînd atît fenomenele fiziologice cît și pe cele psihologice care se petrec în organismul său, chiar dacă le cercetează pe alții.

Crearea ciberneticii, știința funcționării sistemelor organizate prin interconexiuni și interdependențe, a adus lumini noi în cunoașterea funcționării organismelor vii, conexiunea inversă explicînd fenomene esențiale de comportare, răspunsuri la stimuli și perturbări, autoreglare etc, care intră în mijloacele naturale de comunicare umană.

Electronica și automatica, ramuri moderne ale științelor tehnice, au revoluționat comunicarea umană, ținînd seama în modelarea tehnică a comunicării de caracterul cibernetic al organismului uman.

Astfel, prin codificarea convenabilă a informației, au apărut radioul și televiziunea, cinematograful sonor și uneori în relief, telexul, ca mijloace de comunicare umană. Nu trebuie uitat nici calculatorul electronic, căruia i se atribuie calități asemănătoare creierului omenesc, pe care îl modelează în activități importante ca operații logic-deductive pe bază de programe. Inteligența artificială a creierului electronic dă omului posibilitatea de a se lăsa înlocuit în activități intelectuale, astfel încît comunicarea interumană capătă noi valențe prin folosirea calculatorului electronic.

Acesta poate regla mersul rachetei cosmice și, combinat cu camere de luat vederi și aparatură electronică de mă-

SF ANCHETA

sură, înlocuieşte omul în cercetarea spaţiului cosmic, comunică date şi rezultate, dînd astfel comunicării interumane noi şi senzaţionale valenţe.

De aceea, cred că secolul următor va perfecţiona aceste mijloace de comunicare interumană într-o măsură greu de estimat.

Prof. dr. ing. IONEL PURICA:
ENERGETICĂ

„GRASERELE" – RADIAŢIE GRAVITAŢIONALĂ COHERENTĂ

1. În lupta omului cu universul, o luptă dealtfel armonioasă, un rol principal îl joacă cunoaşterea şi utilizarea forţelor de interacţie dintre particulele elementare. Dintre cele patru tipuri de interacţii cunoscute astăzi: forţele nucleare (slabe şi tari), forţele electromagnetice şi cele gravitaţionale, cele care rămîn mai puţin cunoscute sînt totuşi forţele ce au fost utilizate primele, adică cele gravitaţionale. Ideea pe care vreau să o avansez este aceea că secolul următor se va desfăşura sub influenţa descoperirilor privind un nou mod de utilizare a cîmpului gravitaţional, ceea ce va conduce la o civilizaţie cu aspecte complet noi, tot atît de greu de imaginat de către contemporanii noştri pe cît de greu i-ar fi fost unui cruciat din secolul XI să-şi imagineze civilizaţia de astăzi.

Pentru a putea înţelege ce va aduce nou secolul următor, este necesar să ne familiarizăm cu cîteva concepte de circulaţie mai restrînsă care se forjează astăzi în marile centre de cercetare ale fizicii. Fizica secolului nostru ne-a obişnuit cu conceptele de continuu şi dicontinuu, de cîmpuri şi particule, cu ideea că orice interacţie elementară constă din schimbarea stării unei particule la un moment dat, în timp şi într-un punct din spaţiu şi că această schimbare are loc prin absorbţia sau emisia unei particule. Descrierii interacţiei electrice prin intermediul unor forţe care s-ar exercita la distanţă între doi electroni i se substituie o nouă imagine echivalentă, din punct de vedere al prevederii comportării celor doi electroni. În această imagine, datorată în special lui Feynman, forţa care se exercită între electroni este rezultatul schimbului de fotoni virtuali între aceştia. Astfel, cu fiecare cîmp de forţe se asociază o particulă: fotonul cu cîmpul electromagnetic, mezonii cu cîmpul de forţe nucleare, gravitonii cu cîmpul gravitaţional etc. Dacă fotonii şi mezonii au devenit obiecte pe care le putem produce uşor, gravitonii reprezintă încă o problemă pentru fizica secolului nostru. Ei sînt asociaţi cu undele gravitaţionale şi primele dovezi de existenţă a acestora au fost obţinute abia în 1979, prin studiul unor stele duble, probabil neutronice.

Există o deosebire esenţială între particulele care descriu cîmpuri de forţe şi particulele care generează cîmpuri de forţe. Primele se pot suprapune oricîte în aceeaşi stare, spre exemplu pot să ocupe aceeaşi poziţie în acelaşi timp. Acestea au un spin, o mişcare de rotaţie proprie, măsurată printr-un număr întreg: 0 (mezonii), 1 (fotonii), 2 (gravitonii). Spunem că aceste particule sînt bozoni. Celelalte particule nu se pot suprapune în aceeaşi stare, ca dealtfel şi corpurile din fizica aristotelică; ele au spinul măsurat cu numere fracţionare: 1/2, 3/2 etc. şi sînt numite fermioni.

Pînă în urmă cu cîţiva ani se considera că aceste două categorii de particule descriu realităţi complet diferite (forţe şi corpuri) şi nu se pot transforma unele în altele. Dezvoltarea unor teorii noi, care asociază transformările spaţiale şi temporale aşa cum erau utilizate în teoria relativităţii cu transformările proprietăţilor interne ale particulelor, cum este spinul, au condus la o nouă transformare, care a căpătat denumirea de „supersimetrie", deoarece asociază simetriile spaţio-temporale cu simetriile specifice spinului particulelor. Prin intermediul unei supersimetrii se pot transforma bozonii în fermioni şi invers. O astfel de transformare se face cu o variaţie de spin de ±1/2.

Care este consecinţa unei transformări de supersimetrie?

Să pornim de la faptul că particula cu spinul cel mai mare este gravitonul. El se poate transforma prin supersimetrie într-o particulă cu spin 2 — 1/2 = 3/2, care a primit denumirea de gravitino şi ar putea da o forţă gravitaţională de distanţă mică. La rîndul său, gravitino s-ar putea transforma într-o particulă de spin: 3/2 — 1/2 = 1. Or, astfel de particule sînt fotonii. Aceştia se pot transforma în particule cu spin: 1 — 1/2 = 1/2, care sînt electronii şi quark-urile din care sînt formaţi neutronii, protonii, deci atomii din care este constituită lumea noastră.

Concluzia la care sîntem conduşi este simplă: **Toate corpurile şi forţele din universul nostru au o origine comună, cîmpul gravitaţional.**

Pe de altă parte, în transformarea de supersimetrie apare un fapt straniu pentru mentalitatea noastră. Transformarea unui fermion într-un bozon şi apoi din nou în fermion are loc cu o deplasare în spaţiu şi timp. Cîtă energie este necesară pentru această transformare şi cît de mare este deplasarea spaţio-temporală nimeni nu o poate spune astăzi; dar o vom şti cu siguranţă în secolul viitor. Cu puţină imaginaţie, am putea să substituim acest proces mijloacelor noastre actuale de locomoţie, dar cred că nimeni nu are astăzi destulă fantezie pentru a construi imaginea unei civilizaţii bazate pe transformarea de supersimetrie.

Există, însă, şi consecinţe care sînt mai apropiate de capacitatea noastră de înţelegere. Astfel, printre particulele prevăzute de teoria supergravitaţiei, teorie care aso-

ciază transformarea de supersimetrie cu teoria relativității generale a lui A. Einstein, există o particulă denumită, de către J. Scherck (1980), gravifoton. Asocierea gravitației cu fotonul provine din faptul că această particulă, care descrie forțe gravitaționale, are proprietăți similare cu cîmpul electromagnetic descris de fotoni.

Gravifotonul descrie însă forțe gravitaționale de respingere!

Dacă experiențele care sînt în curs vor dovedi existența lor, atunci ne putem ușor imagina realizarea, în secolul următor, a unor radiații gravitaționale coherente, așa cum producem acum radiații electromagnetice coherente, cu lasere. Am putea să le numim „grasere", utilizînd un termen introdus de Brillouin, în 1972. Dar, aceste grasere exercită forțe de respingere gravitațională, cu consecințe deosebite pentru procesele energetice.

Iată trei idei care așteaptă secolul viitor pentru a trece din domeniul teoriei logice, și matematic coherente, în domeniul realităților experimentale, pentru a servi practica socială. Dealtfel, nu sînt singurele.

2. Omul este prin esența sa sociabil și curios. Atunci cînd **homo primigenius** umbla căutîndu-și hrana departe de vatra lui, colinda poate și cu speranța de a întîlni alte ființe asemănătoare lui. Cînd am avut corăbii cu care să ne aventurăm pe ocean, am căutat ființe asemănătoare nouă în alte continente. Astăzi, căutăm cu sondele cosmice urme de viață pe alte planete, dar căutăm și cu mijloacele informaționale specifice civilizației noastre urmele unor informații care ar putea să vină de la ființe inteligente apărute în alte regiuni ale cosmosului.

Calculele teoretice arată că planete ca a noastră, în sisteme solare similare cu al nostru, pot să fie multe în universul accesibil cunoașterii umane. Giordano Bruno a fost ars pe rug pentru că a crezut în existența unor infinități de lumi similare cu a noastră. De la dorința de a nu fi singuri în univers pînă la dovada științifică drumul este încă lung. Cred că mai întîi va trebui să facem un pas înainte în a interpreta, pentru a le înțelege în cadrul logicii noastre, manifestări ale unor sisteme inferioare nouă, ca plantele și animalele din jurul nostru, care ne sînt încă străine, deși ne sînt utile. Abia atunci am putea extrapola, pentru a putea înțelege eventualele semnale ale unor inteligențe superioare nouă. În fond, nimic nu ne asigură că, dacă există sisteme inteligente altele decît omul, acestea au aceeași structură și aceeași constantă de timp cu noi.

3. Platon limita numărul de locuitori ai unei cetăți antice la numărul oamenilor care, strînși în piața publică, ar putea auzi vocea unui orator. Coeziunea cetății era condiționată de receptarea informației, iar aceasta depindea de mijlocul de transmisie care era sunetul creat de vocea umană.

În epoca noastră, coeziunea s-a extins la toate regiunile globului prin trecerea de la sunet la undele electromagnetice, făcînd ca pămîntul să fie o mare cetate. Mai mult chiar, și luna, atunci cînd cosmonauții se plimbă pe ea, a devenit un obiect familiar pe ecranele televizoarelor noastre.

Prima idee care se impune este trecerea de la undele electromagnetice la un alt mijloc de informare, cu o putere de penetrare pe care acestea nu o au. Avem la îndemînă particulele denumite neutrini, fără masă de repaus ca și undele electromagnetice, și fără sarcină electrică. Ele pot pătrunde prin pămînt și pot străbate distanțe imense în univers. Se construiesc astăzi telescoape de neutrini pentru a obține informații din cosmos, prin analiza neutrinilor care vin pe suprafața pămîntului și se încearcă utilizarea lor pentru a menține legătura cu submarinele ce coboară la adîncimi la care undele electromagnetice nu mai sînt utilizabile.

Neutrinii ne vor asigura în viitor mijloacele de comunicare la distanțe mari. Desigur că ei nu vor exclude sistemul nostru de unde electromagnetice, după cum acesta nu a exclus utilizarea sunetelor vocii umane acolo unde acest mijloc se dovedește mai comod.

Orice dezintegrări beta-radioactive sînt însoțite de emitere de neutroni. Dacă, de exemplu, ar exista ființe inteligente într-o galaxie depărtată de a noastră, care ar analiza intensitatea cu care sînt bombardați cu neutrini din univers, ar constata că în Calea Lactee, lîngă o stea (pe care noi o numim „Soare"), a apărut în ultima vreme o sursă intensă de neutrini, care crește exponențial. Credeți că ar fi atît de inteligenți încît, pornind de la această informație, să tragă concluzia că acești neutrini sînt rezultatul dezvoltării energeticii nucleare, al reactorilor nucleari de pe planeta noastră, datorită faptului că la fiecare fisiune nucleară 5% din energia produsă apare sub formă de antineutrini care se disperseză în cosmos? Sau, poate că ar face altă ipoteză. Pornind de la ideea că activitatea inteligentă presupune concentrarea de potasiu în creier și că potasiul, fiind beta-radioactiv, emite antineutrini, ar trage concluzia că inteligența crește exponențial în galaxia noastră...!!

Ipoteze explicative facem și noi astăzi cu privire la neutrinii care ne vin din univers și una dintre problemele nerezolvate în mod satisfăcător privește neutrinii ce vin din propriul nostru Soare.

Istoria evoluției mijloacelor de comunicare ar putea, credem, să fie expusă astfel: de la sunete, la unde electromagnetice, la fotoni și, apoi, de la fotoni la neutrini. Și, în fond, de ce nu ne-am imagina că, în viitor, am putea înțelege mai bine ce se ascunde sub conceptul de particulă care are o viteză mai mare decît viteza luminii? Utilizarea acestor tahioni ar revoluționa transmiterea informațiilor într-un mod greu de întrezărit în prezent.

SF ANCHETA

AUREL STROE:
MUZICA

DEZVĂLUIRILE ESENŢIALE NU SÎNT COMENSURABILE

1. În domeniul meu, compoziţia muzicală, nu cred că se poate vorbi de o descoperire importantă pe secol! Ideea „secolul şi descoperirea" mi se pare a fi de un senzaţional stupid şi în alte domenii, cu atît mai mult în cele ale creaţiei intrinseci în care individualul are un rol aproape exclusiv. **Fiecare compozitor** ce merită acest titlu **va face în fiecare din lucrările lui mari** o **descoperire,** care dintr-un anume unghi de vedere va fi „descoperirea secolului". **Dezvăluirile esenţiale** nu sînt comensurabile, ele **sînt pur şi simplu** şi acest lucru trebuie să ne bucure.

2. Nu sînt de meserie şi nu pot face afirmaţii fără nici un temei. Mai întîi, cred, ar trebui să se demonstreze — şi nu prin ipoteze simplu statistice — că există civilizaţii extraterestre şi abia apoi am putea răspunde la o asemenea întrebare.

3. Aş spune mai degrabă cum doresc: cu ajutorul tehnicii, care evident este de bănuit că va evolua într-o anumită măsură, se vor stabili legături mai rapide şi de o calitate mai fină între oameni aflaţi la distanţe mari. Voi putea, poate, vorbi zilnic cu un prieten patagonez şi ne vom putea vedea prin intermediul unui ecran. Problema care se va pune este însă următoarea: calitatea umană a relaţiilor stabilite în acest mod se va îmbunătăţi? Depinde oare atît de mult de uşurinţa comunicării, aşa cum ni se pare astăzi, sau de factori de natură pur umană însă insuficient studiaţi?

Prof. dr. docent DAVID DAVIDESCU:
AGROCHIMIE

TRANSMUTAŢII NUCLEARE LA PRESIUNE ŞI TEMPERATURĂ NORMALE

1. O descoperire ştiinţifică cu un rol deosebit asupra asigurării resurselor de hrană ale omenirii în secolul XXI ar fi obţinerea de materii prime pentru îngrăşămintele fosfatice prin transmutaţia elementelor la presiune şi temperatură obişnuite sau prin precipitare din oceanul planetar.

Întrucît în perspectivă se prevede epuizarea unor materii prime de bază în industria îngrăşămintelor minerale, ca de exemplu a rocilor fosfatice, în faţa specialiştilor se pune încă de pe acum problema găsirii unor noi soluţii. Dat fiind că fosforul este unul din elementele necesare tuturor organismelor vii, el intrînd în alcătuirea codului genetic, nu se poate pune problema substituirii acestuia cu un alt element.

De aceea, pentru asigurarea în perspectivă a unor produse care servesc la creşterea producţiei agricole, cum sînt îngrăşămintele fosfatice, este necesar să se găsească noi soluţii. Una constă din extragerea fosforului din oceanul planetar. O alta posibilă este obţinerea prin transmutaţie la presiune şi temperatură normale a fosforului din alte elemente.

În ştiinţă există fenomene semnalate de Louis Kervran, care conduc la concluzia că este posibilă o transmutaţie pe cale enzimatică făcută de organismele vii. În principiu, această transmutaţie are loc prin deplasarea unui proton sau a unui nucleu de oxigen, pentru a da naştere unui nou compus. De exemplu:

$$^{15}_{7}N + ^{16}_{8}O \rightarrow ^{31}_{15}P$$

sau

$$^{14}_{7}N + ^{17}_{8}O \rightarrow ^{31}_{15}P$$

sau

$$^{32}_{16}S - H^{1}_{1} \rightarrow ^{31}_{15}P$$

sau

$$^{28}_{14}Si + H^{1}_{1} \rightarrow ^{29}_{15}P$$

2. Dacă admitem „legea probabilităţii", atunci trebuie să fim de acord că este foarte probabil să existe în univers, poate în alte galaxii, planete care să aibă condiţii asemănătoare cu cele de pe Terra şi care au putut genera forme asemănătoare de viaţă.

Posibilitatea intrării în legătură cu civilizaţii extraterestre, ţinînd seamă de progresele în domeniul cercetării spaţiului cosmic, cred că se va putea întîmpla la mijlocul secolului XXI.

3. Comunicarea interumană în secolul XXI va fi facilitată de noile cuceriri ale ştiinţei, noi forme de energie, noi materiale, care prin sateliţii de telecomunicaţii şi revoluţia în informatică vor permite accesul întregii omeniri la cuceririle ştiinţei şi civilizaţiei.

NICOLAE IONESCU-PALLAS:
FIZICA

REZERVA DE AFECTIVITATE UMANĂ ARE UN CUVÎNT HOTĂRÎTOR

1. Este greu de precizat care va fi cea mai mare descoperire ştiinţifică a secolului XXI, deoarece se speră că vor fi multe descoperiri excepţionale. Citez, la întîmplare, cîteva: elaborarea unei teorii complete a particulelor elementare din care este constituită materia; construirea unui model despre geneza fizică a Universului, bazat pe principiile şi datele certe ale ştiinţei; sinteza, la nivel molecular, a unor elemente ale materiei vii; exploatarea Uni-

versului astrofizic astfel încît să permită o estimare sigură a șansei de existență a unei civilizații extraterestre; progresul științelor despre globul terestru într-o măsură suficientă pentru a prevedea unele catastrofe (cutremure, inundații, uragane) și chiar pentru a atenua efectul lor etc.

Eu n-am să mă refer însă la nici una din aceste descoperiri, ci la o alta cu caracter tehnico-științific, a cărei importanță rezidă în impactul ei social de mare actualitate și profunzime. Este vorba de obținerea reacției termonucleare controlate. Necesitatea acestei descoperiri nu provine din considerente în primul rînd teoretice, ci practice. Omenirea, angajată într-o dezvoltare a științei și tehnicii fără precedent, este confruntată în prezent cu cunoscuta criză de energie, care are două aspecte: 1) rezervele mondiale de combustibili convenționali sînt repartizate foarte inegal pe glob; 2) aceste rezerve sînt în perspectivă de a se epuiza într-un viitor nu prea îndepărtat. Reacția termonucleară de sinteză a deuteriului în heliu, cu eliberare de neutroni rapizi, va constitui o sursă de energie pentru toate popoarele și va asigura o dezvoltare nestingherită pentru multe mii de ani. Imensele cantități de energie care în prezent creează primejdia distrugerii civilizației umane vor fi, în viitor, utilizate pașnic și controlat pentru înflorirea civilizației, pentru bunăstarea materială și culturală a tuturor popoarelor, fără deosebire.

2. Cînd, în secolul XVIII, Fontenelle se întreținea confortabil cu o marchiză asupra pluralității lumilor, nici nu bănuia ce discuții aprinse se vor stîrni între urmașii lui din secolul XX, confruntați cu farfuriile zburătoare și cu filmele terifiante despre invadatori cosmici. Acceptînd să răspund la această întrebare, trebuie să precizez de la început că nu mă număr printre partizanii celor care cred că planeta noastră ar fi fost vizitată de ființe inteligente de origine cosmică. În același timp, nici nu exclud cu desăvîrșire această posibilitate. Părerea mea este că răspunsul la întrebarea dacă există ființe inteligente pe alte planete (eventual în alte sisteme solare) și dacă am avea vreo șansă de a intra în comunicație cu ele este tot una din problemele mari ale secolului XXI. Fără îndoială, astăzi avem incomparabil mai multe elemente pentru a discuta această problemă decît avea Fontenelle pe vremea lui și chiar H. G. Wells, cu celebrii lui invadatori marțieni. Știm, de exemplu, că nici marțienii, nici venusienii nu există și că celelalte planete ale sistemului nostru solar sînt lipsite de viață, chiar sub formă elementară. Prin aceasta, problema ca atare nu pică, devine doar mai complicată, transferîndu-se în alt sistem solar. Cel mai apropiat soare de noi (în afară de soarele nostru, în jurul căruia gravităm) este la o distanță de circa 3 ani lumină! Dacă am fi siguri că acel soare (Alpha Centauri) este din toate punctele de vedere asemănător cu al nostru și că are în jur un cortej de planete, ne-am putea gîndi la un dialog cu vecinii noștri centaurieni (pe care nu trebuie neapărat să nu-i reprezentăm ca pe niște centauri, dar pentru care nici nu este obligatorie înfățișarea umanoidă). Problema formării sistemelor planetare, precum și faptul dacă un soare are în mod necesar (sau numai accidental) un cortej de planete reprezintă o etapă viitoare indispensabilă pentru a da un răspuns științific la problema pusă. O a doua etapă, la fel de indispensabilă, ar fi o cunoaștere mai exactă și mai complicată a diverselor surse de radiații cosmice și de cîmpuri nefavorabile pentru sinteza materiei vii. Descoperirile astrofizice și cosmologice de pînă acum au adus sistematic dovezi care converg spre o aceeași concluzie: viața în univers este un fenomen extrem de rar. Fiind atît de rar, iar distanțele atît de imense,s-ar putea, atunci cînd din întîmplare vom recepționa un mesaj inteligent din cosmos (deoarece de ani de zile se caută așa ceva), să nu descoperim în fond decît o piesă arheologică a unei civilizații dispărute cu milioane de ani în urmă.

3. Problema ameliorării comunicațiilor interumane este un obiectiv contemporan al umanității — o sarcină a secolului XX și nu XXI. În primul rînd, comunitatea omenească (devenită între timp din ce în ce mai conștientă de faptul că reprezintă o comunitate de scopuri și destine) trebuie să înlăture primejdia distrugerii civilizației și a speciei umane printr-o confruntare nucleară. Cred că știința și filosofia științei pot contribui la atingerea acestui mare obiectiv în diverse moduri. Se poate argumenta rațional netemeinicia oricărui motiv care duce la ura omului față de om. În același timp, prin respectarea tradițiilor de civilizație și cultură ale tuturor popoarelor, s-ar putea instaura, treptat, un climat de încredere și stimă reciprocă între popoare, pe fundalul căruia să se treacă apoi la soluționarea problemelor mai dificile — ridicarea economică și culturală a țărilor slab dezvoltate, combaterea delincvenței și a terorismului, asistența medicală pe tot globul, participarea la proiecte energetice internaționale etc. Desigur, problema comunicării interumane fiind funciar interdisciplinară, nu numai disciplinele pozitive concură la abordarea ei. Rezerva de afectivitate umană, generatoare de mari valori de artă și cultură (și care nu s-a diminuat prin promovarea susținută a tehnicii, cum s-a pretins uneori) are un cuvînt hotărîtor. O poezie, o pictură sau o partitură muzicală pot adesea pleda mai convingător pentru dragostea omului față de om, opusă urii omului față de om, sau pentru conservarea creațiilor geniului uman, decît o pot face tratatele de filosofie a științei sau de morală fundată pe legile naturii, construite cu o logică fără cusur.

Dr. LUCIAN GAVRILĂ:
GENETICĂ

NU EXISTĂ DECÎT UN SINGUR PĂMÎNT

1. Se vor descoperi represori ai genelor care controlează agresivitatea umană. Se va descifra și reproduce in vitro mecanismul genetic al fotosintezei, care va condiționa adevărata „revoluție verde". Ambele descoperiri ar fi necesare și astăzi, dar vor fi imperios necesare atunci. Între timp, va fi fost elucidat mecanismul genetic al malignizării, iar terapia maladiei canceroase va fi un loc comun în terapia generală.

Ingineria genetică va realiza progrese uriașe. Se va putea înlocui orice genă a unui organism și se vor realiza organisme cu complexe genetice **sui generis** dinainte stabilite. Încă nu se va putea realiza crearea in vitro a unei ființe vii, pornind de la complexe macromoleculare.

2. Nu va avea loc niciodată. Nu există civilizații extraterestre. Toate dovezile actuale țin de domeniul fabulației. În universul imens nu există decît „UN SINGUR PĂMÎNT".

3. Oamenii se vor redescoperi pe ei înșiși și vor găsi căi și mijloace de comunicare inedite. Electronica și bionica le vor pune la dispoziție un imens arsenal de mijloace de comunicație. Cele mai multe bazate pe biounde. Cel mai lesnicios asemenea mijloc va avea forma și dimensiunea unui minuscul ceasornic care va îndeplini funcții multiple, inclusiv pe aceea de a comunica cu persoana dorită, chipul acesteia apărînd pe un ecran minuscul prin simpla răsucire a unui buton în dreptul unei cifre care reprezintă codificat acea persoană. Înțelegerea unor mecanisme de comunicare de la albine, păsări, lilieci, delfini va sta la baza creării unor sofisticate și, în același timp, ușor de manevrat aparate de comunicare interumană de care vor beneficia nu numai persoanele handicapate, dar și cele normale, în desfășurarea activității lor pe pămînt, în subteran sau pe fundul oceanului planetar.

CONSTANTIN CARUSSOS:
CONSTRUCȚII

COMUNICAREA VA FI, PROBABIL, ÎN CONȚINUT, PROFUND UMANĂ

1. Deși modul de formulare a întrebării tentează pe cel interogat să desprindă din ansamblul descoperirilor științifice pe care le așteptăm de la secolul următor doar una singură, presupusă a fi cea mai importantă, convingerea mea este că în activitatea de construcții vom asista la un veritabil complex de cuceriri ale științei care vor revoluționa acest important sector al activității umane.

Descoperirea și generalizarea utilizării de noi surse de energie, necesitatea ca pe măsura dezvoltării civilizației și îndeosebi a lichidării decalajului Nord-Sud să se asigure utilizarea completă a energiei de care va dispune în viitor omenirea, recircularea complexă și evitarea oricăror pierderi ale acesteia și nu în ultimul rînd cerința creșterii calității vieții, creează **o nouă modalitate de abordare a activității în construcții.**

O atare afirmație trebuie susținută. Astfel, în domeniul **izolațiilor termice** descoperirile științifice pe care contăm în viitor vor trebui să realizeze materiale și tehnologii de utilizare care să permită preluarea energiei termice în proporții diferite, în funcție de o seamă de factori din care amintesc ambianța geografică și să reducă — pînă spre absolut — coeficientul de transmisie a căldurii, în sensul pierderii acesteia. Obiectivul urmărit va fi ca la locul de muncă, precumpănitor, automatizat, robotizat, precum și în locuințe și celelalte clădiri în care își desfășoară activitatea și își petrece timpul liber, omul viitorului să dispună de condiții de temperatură optime, cu un consum de energie scăzut.

În domeniul **izolațiilor fonice,** noi materiale și tehnologii vor realiza o barieră fermă între zgomote și om, indispensabilă vieții umane, la parametri calitativi tot mai înalți, impuși de cerințele societății viitorului. Evident că activitatea în direcția izolațiilor fonice va căpăta o largă extindere în direcția reducerii drastice a cauzelor ce provoacă în epoca noastră zgomotul traumatizant, prezent într-o arie, din păcate, din ce în ce mai largă.

Trecînd peste celelalte domenii, astăzi cunoscute, ale construcțiilor, secolul XXI va genera apariția a noi preocupări, a noi discipline, care vor lărgi considerabil sfera activității la care mă refer. Este astfel cazul a ceea ce va căpăta în viitor o largă răspîndire, și anume activitatea de **izolații de tip ecologic.** Clădirile viitorului, productive, de locuit, de cultură, odihnă și agrement vor fi practic inundate în verdeață. Am convingerea că nu vom construi nici o terasă în secolul XXI fără ca ea să nu fie o veritabilă grădină, că toate elementele de vitrare vor oferi privirii omului frumusețea cerului, pomi fructiferi și decorativi, verdele plantelor roditoare și paleta generatoare de bucurie a florilor. Concepția arhitecturală și constructivă a secolului XXI va reprezenta o integrare perfectă a funcționalității, confortului și utilității cu mediul ambiant.

Este, deci, previzibil ca **cea mai importantă descoperire științifică a secolului XXI în domeniul activității de construcții** — întemeiată pe progresul considerabil al societății și pe o seamă de cuceriri științifice — **va fi de ordin conceptual,** punînd pe deplin în centrul său de preocupări **omul,** ambianța termică, fonică, vizuală și, în ultimă instanță, sufletească, în care își va desfășura activitățile.

2. Sper în șansa de a se asigura în secolul XXI comunicarea cu civilizațiile extraterestre și cred în enormele implicații pe diverse planuri ale unei atari comunicări.

Rezerva în a sublinia doar speranța și nu convingerea, se întemeiază, în pofida vastei literaturi de anticipație și numeroasele fapte vehiculate de mediile de informare, pe necesitatea ca în tulburătoarea problematică a existenței civilizațiilor extraterestre să visăm, dar să visăm cu ochii deschiși, să prelucrăm nu dorințe ci date verificabile științific.

3. Cred că, în ceea ce privește comunicările interumane, secolul XXI va marca importante mutații calitative.

Comunicarea dintre oamenii secolului XXI, ai unei epoci în care asuprirea și inegalitatea de orice fel va fi o tristă amintire a trecutului — fie că este vorba de inegalitatea socială, economică, națională, de sex și culoare, comunicarea, deci, va fi probabil **în conținut** profund umană, exprimînd esența raporturilor statornicite între locuitorii acestei planete după trecerea globală din epoca necesității și a confruntărilor, în cea a libertății și întrajutorării.

Este evident că **forma** în care vor avea loc comunicările interumane va fi puternic influențată de dezvoltarea extraordinară a mijloacelor, a tehnicilor de care va dispune omul secolului XXI, de generalizarea mijloacelor video, a sistemelor automate de traducere, de viteza transferului de informații etc.

În numele dreptului de a visa cu ochii deschiși la viața pe care o vor trăi fiii și nepoții noștri în secolul XXI, este perfect justificabilă lupta pe care noi toți, oamenii ce populăm această planetă azi și în anii următori, o ducem pentru a salva șansele Terrei la supraviețuire, pentru a face ca în secolul următor să fie de domeniul trecutului, aproape de neînțeles, perspectiva de autodistrugere nucleară care marchează epoca noastră.

SF ANCHETA

ADRIAN ROGOZ:
LITERATURA

CONSENS UNANIM ASUPRA DESTINULUI NOSTRU PLANETAR

Personal simt nevoia ca înainte de a răspunde la aceste pasionante și esențiale întrebări, să-mi fundamentez metodologic viziunea anticipativă. Ancheta n-ar fi prea interesantă dacă toți am răspunde la fel. **Dar cît de departe poate și are dreptul să meargă fantezia noastră?** Aceasta-i întrebarea: foarte dificilă nu atît din cauza semantică a răspunsului, cît din aceea a realizării lui efective. Răspunsul comportă, **axiomatic,** cel puțin două trepte; fiecare poate opta cum dorește, totuși numai cei ce vor alege una dintre căi vor fi în măsură să meargă mai departe. Condiția la care mă refer este ca Terra să mai existe ca planetă purtătoare de viață sau, chiar dacă biosfera nu se va stinge, să mai dăinuie acele structuri bune ale prezentului care să mai îngăduie „luxul" fanteziei. Or, numai pacea (o pace deplină, de la nivelul strict militar și pînă la acela al relațiilor interumane) poate garanta omenirii ca noosferă supraviețuirea. Reziduurile radioactive ale exploziei de la Bikini ne sugerează ce ar însemna o astfel de catastrofă la dimensiuni planetare. În labirintul viitorului, acesta e singurul culoar care ne duce teferi în al doilea labirint, nu mai puțin important; dimpotrivă, abia atunci se va dezvolta cu adevărat vocația cosmică a umanității. În această etapă, vom fi obligați să rezolvăm enigma: cum poate specia lui **Homo sapiens** să se salveze de această stranie pandemie care e sinuciderea ecologică. Rezolvînd problema **pe Pămînt,** n-am scăpat de toate primejdiile care ne pîndesc în Univers, dar vom fi dobîndit o experiență exemplară pentru modelarea unor homeostazii tot mai neterestre între noi și natură. În concluzie, doar de pe cosmodromul unanim al păcii ne putem lua aievea zborul spre spațiile fanteziei.

Și acum, răspunsurile:

1. Voi încerca să arăt de ce nu cred că se va putea vorbi în secolul XXI despre o anume descoperire științifică precumpănitoare față de celelalte. Aceasta, în condițiile în care civilizația noastră n-a intrat în contact cu o civilizație extrapămînteană, deoarece însăși descoperirea unei alte lumi gînditoare va constitui cel mai însemnat eveniment din întreaga istorie a sistemului solar din momentul hominizării de pe Terra.

O caracteristică a ceea ce va fi **științindustria** mileniului III (**sciind** — de la **science-ind**ustry), în care cercetarea științifică, aplicațiile tehnico-industriale și învățămîntul se vor contopi în același corp de creație și producție, va consta în rapiditatea cu care orice idee va fi experimentată, testată și introdusă în practica productivă. Iată, de pildă, un scenariu posibil.

... Desigur că totul a pornit de la microprocesor, care, spre anul 2 000, va fi atins a șasea generație; acum pe un cip (așchie) de 1 mm² se putea imprima echivalentul a 10^{10} tranzistori. Aceasta însemna pur și simplu că știința reușise să realizeze un calculator complex de mărimea unui virus. Sau, și mai sugestiv spus, conexiunile unui creier uman fuseseră concentrate în vîrful unui pix! O asemenea performanță a iradiat sub forma unor reacții în lanț, pe tot frontul științelor, determinînd în fiecare dintre ele mutații, care s-au multiplicat sinergic într-o revoluționare a întregii civilizații.

Astfel, printre principalele beneficiare ale exploziei informatice a fost ingineria genetică. Intervențiile ultrafine, la nivelul angostromatic asupra microorganismelor și asupra celulelor, au transformat secolul XXI într-o eră demiurgică, în care omul înlătură boala și bătrînețea prin operații prodigioase la nivelul

SF ANCHETA

genelor și chiar al constituenților acestora. Dar, printr-un feedback firesc și fulgurant, însăși această nouă putere a înrîurit decisiv toate ramurile științdustriei. Ceea ce literatura de anticipație a secolului XX numise **androizi**, adică roboți cu structură organică, s-a înfăptuit și s-a generalizat în prima treime a veacului următor, dar la dimensiuni ultramicroscopice. De fapt, erau niște bacterii... preparate. Aceste prelucrări, reechipări și specializări moletronice erau însă atît de ample și de sofisticate încît nu se mai putea distinge în acești extraordinari hibrizi ce anume aparținea naturii și ce se datora omului.

Bioingineria a restructurat toate activitățile umane, începînd de la agronomie (soiuri de plante cu mare productivitate asigurînd recolta de pe 6 miliarde ha la cît au fost extinse terenurile arabile = aproximativ 40 % din aria uscatului), industriile miniere, farmaceutice, fermentative, alimentare (prin obținerea unor microorganisme capabile să extragă minereuri, să producă proteine, vitamine, hormoni, antibiotice).

La rîndul lor, informatica și bioingineria, în colaborare cu explozia energetică de la începutul secolului XXI (prin controlarea reacției de fuziune și a imensei radiații solare deversate asupra planetei noastre), vor face ca, spre 2 100, planetele sistemului solar să fie explorate, baze de cercetare permanente fiind instalate pe ele sau pe sateliții de-ai lor. Dar despre această problemă voi pomeni și la punctul următor.

2. Ideea de contact cu o altă civilizație, chiar atunci cînd e cultivată de un savant ca Drake înarmat cu un puternic radiotelescop, are ceva romantic, dacă nu și naiv. Nu cred în realismul unor asemenea întreprinderi (de tipul mesajului lansat la Arecibo). Acesta ar putea fi receptat doar de o lume mult evoluată față de noi, dar a cărei șansă de a se găsi în apropierea Pămîntului este infimă; deci și posibilitatea recepțării unui răspuns este cvasinul, exceptînd trimiterea lui prin intermediul tahionilor, corpusculi care încă nici nu știm dacă există cu adevărat. Mai puțin himeric ar părea proiectul „Ozma“ (1960), în cadrul căruia Drake a încercat să prindă semnalele trimise de eventualele civilizații existente în cîteva sisteme solare (printre care și cel al lui Epsilon Eridani). Totuși, tentativa de a găsi apelul unei lumi în noianul sideral după metoda pescuitului, adică la întîmplare, era normal să ducă la eșec.

Soluția va veni abia spre mijlocul secolului XXI, cînd se vor întruni condițiile unei operații de anvergură galactică: o informatizare avansată a structurilor create de om datorită căreia se va obține nu numai suficientă energie pentru necesitățile curente ale societății, ci și surplusul cerut de enormul consum al ascultării firmamentului; de asemenea, va fi nevoie ca pe toate planetele sistemului solar să se fi stabilit cel puțin cîteva baze de cercetare (de genul celor actuale din Antarctida) și unele radiotelescoape care, racordate la un sistem cibernetic unic, să poată mătura cerul pe toată întinderea lui și să-i poată scormoni adîncurile la multe mii de ani lumină și pe un larg spectru de unde.

Abia acum șansa de a intercepta un mesaj cosmic va deveni reală. Dar interceptarea nu este tot una cu descifrarea mesajului. Despre această problemă mă voi ocupa la punctul al treilea al anchetei de față.

Aici însă aș dori să arăt că, spre sfîrșitul secolului viitor, omenirea, chiar în cazul puțin probabil că va obține dovada existenței unei lumi gînditoare în afara sistemului solar, va da naștere germenilor unor civilizații extraterestre. O anchetă recentă efectuată de ziariști americani printre savanți ajungea la concluzia că, pînă în anul 3000, majoritatea umanității va trăi în afara Pămîntului. Iată o afirmație, după opinia mea extrem de pesimistă, și nu prin aceea că părăsirea Terrei ar constitui un rău, ci prin intervalul prea îndelungat pînă la înfăptuirea acestei autentice epopei.

Într-adevăr, pînă la începutul mileniului III, planeta noastră va avea șase miliarde de oameni, spre anul 2050 vor exista zece miliarde și, probabil, dublu la sfîrșitul secolului XXI. În împrejurările cele mai fericite, o pace îndelungată și fecundă va face să existe suficiente alimente, energie și materii prime pentru satisfacerea nevoilor acestui ocean uman. Dar cea mai optimistă variantă va trebui să țină seama de doi factori: creșterea omenirii va putea fi încetinită, dar în nici un caz oprită, și bogățiile Terrei, fiind gospodărite chiar cu cea mai mare înțelepciune și prevedere, vor fi îndestulătoare pentru un număr imens de pămînteni, dar nu pentru o umanitate nelimitată. De aceea, sînt convins că oamenii vor replămădi planetele apropiate (Marte, Venus, Mercur), plăsmuindu-le atmosfera sau modelîndu-le, cu mult înainte de anul 2500, generînd mări și oceane, păduri, ogoare și grădini și strămutîndu-se în uriașe exoduri triumfale pe aceste noi pămînturi literalmente create de om.

3. Este o întrebare foarte interesantă; dar răspunsul cred că este extrem de conplex. În primul rînd, comunicare înseamnă în aceeași măsură un cod lingvistic și înțelegere existențială. De exemplu, cînd locuitorii unui stat subdezvoltat se plîng de foame, nu e suficient să li se dea un așa-zis „ajutor pentru dezvoltare“, dacă prin acesta vor fi extinse culturile cerute de interesele foștilor colonialiști, iar agricultura tradițională va fi neglijată. Așadar, înțelegerea autentică a unei probleme implică și o acțiune pentru rezolvarea ei. În mod curios, statele bogate care, în loc să contribuie efectiv la salvarea miliardelor de oameni gîtuiți de foamete, de boli și neștiință, risipesc sute de miliarde de dolari pe armament, dovedesc o neînțelegere a propriilor interese vitale.

Iată de ce, abia cînd marile probleme terestre (energia, materiile prime, alimentele,

rețelele medicale și educaționale) vor fi scoase din impasul în care se află actualmente, se va putea vorbi de o adevărată înțelegere interumană.

Probabil că numai după ce vom fi ajuns la un consens unanim asupra destinului nostru planetar ne vom fi ridicat la veritabila istorie a umanității. Și tot atît de probabil va fi să nu putem descifra mesajele unei alte civilizații, atîta vreme cît n-am reușit să descifrăm semnficația propriei comunități umane. Efremov — spre deosebire de cineaștii care montează „războaie ale lumilor" — credea că o societate înălțată la nivelul cosmic este chiar prin aceasta dezbărată de vechile tare de cucerire și exploatare a altor societăți. Și eu cred, sau îmi place să cred, că Efremov are dreptate. Oricum, forța necesară unei expansiuni cosmice e de un ordin atît de mare încît poate amenința orice dușman și deci se și poate autodistruge. În esență, o societate cosmică războinică este lipsită de fiabilitate. Limbajul galactic, dacă există, este, după cîte s-ar părea, un limbaj al păcii.

Prof. dr. ing. IOAN ARON:
AVIAȚIE

RESURSELE CREIERULUI UMAN SÎNT PREA PUȚIN CUNOSCUTE

1. Pentru ca să-și desfășoare normal activitatea social-economică, omenirea consumă anual cantități enorme de combustibili fosili. Dar aceștia sînt pe cale de epuizare, în timp ce consumurile energetice cresc odată cu dinamica demografică și cu dezvoltarea economică. Este cert că cele șase miliarde de oameni din anul 2000, respectiv cele aproape zece miliarde din anul 2100, care vor popula globul după unele estimări, vor formula noi cerințe față de energetica viitorului.

Revoluția tehnico-științifică a secolului nostru s-a bazat — din punct de vedere energetic — pe combustibilii fosili. Etapele viitoare ale acestei revoluții nu se vor mai putea baza pe același suport energetic. Consider că omenirea, în fiecare etapă istorică trebuie să-și găsească resursele energetice proprii și specifice necesare vieții la un grad tot mai înalt de civilizație. Descoperirea unui nou tip de combustibil reprezintă o cerință stringentă pentru secolul XXI. Probabil pînă în anul 2000 resursele energetice sub forma combustibililor fosili vor fi în bună parte epuizate. Energia solară, energia geotermală, energia apelor și nici chiar energia atomică nu vor putea face față noilor cerințe.

Uriașa „uzină verde", departe de a putea da o soluție energeticii, va avea de făcut față în primul rînd creșterii nevoilor de alimente pentru omenirea în continuă evoluție demografică.

Energia solară, evident practic inepuizabilă, este grevată de unele limite de captare și folosire, ceea ce o face numai parțial utilizabilă și departe de a putea reprezenta o soluție la scară planetară.

S-a afirmat, nu fără temei, că cea mai importantă sursă de energie este economisirea acesteia. Aici trebuie avut în vedere consumul energetic în scopuri militare. Gîndesc că dacă uriașa energie stocată în arsenalele armamentelor nucleare ar fi utilizată în scopuri pașnice, în centralele nucleare-electrice, spectrul crizei energetice ar putea fi amînat substanțial. Totuși, în condițiile actuale și de perspectivă, singura alternativă pentru omenire rămîne să apeleze la un nou agent energetic și la o nouă bază energetică. Am în vedere punerea în valoare a unui combustibil regenerabil — pentru a putea fi inepuizabil, cu utilizări universale — de la aeronautică pînă la încălzitul casnic. Există speranțe că secolul XXI va marca intrarea omenirii în civilizația hidrogenului, acest element avînd la scara planetei rezerve practic inepuizabile. Rămîne să se rezolve problemele dificile ale separării hidrogenului din apă prin procedee economice din punct de vedere energetic.

2. Omenirea este beneficiară, la ora actuală, de un volum imens de informații referitoare la spațiul cosmic. Mijloacele de investigație moderne, de la radiotelescoapele ultraperfecționate și pînă la stațiile cosmice automate au mărit considerabil adîncimea de pătrundere a investigației umane în Univers. Din informațiile de care dispunem rezultă cu claritate că toate corpurile cerești cunoscute, cu excepția Pămîntului, sînt caracterizate prin condiții climatice improprii dezvoltării unor forme de viață superioare, a unei activități inteligente. Ascultarea radiațiilor provenite din diferite regiuni ale spațiului cosmic, în speranța contactării unei eventuale civilizații extraterestre, nu a condus la nici un rezultat concret.

Există, desigur, multe ipoteze referitoare la existența vieții inteligente pe alte corpuri cerești. Oamenii de știință afirmă că în Univers s-ar găsi milioane de planete „bănuite" a fi purtătoare de viață. Dar de la simpla bănuială pînă la realitate este o cale foarte lungă, iar diferitele urme lăsate de ipoteticii extratereștri sosiți cîndva pe Terra sînt departe de a reprezenta argumente științifice credibile. Dealtfel, recent, NASA a abandonat tentativa de a contacta o eventuală civilizație extraterestră pe calea ascultării radiațiilor electromagnetice provenite din adîncul spațiului cosmic. De peste șase ani NASA a utilizat o mare antenă de ascultare situată în deșertul Mojave (California) la Goldstone. În conformitate cu programul SETI (Extra Terrestrial Intelligence) s-au făcut cercetări pentru dscoperirea unei sau unor civilizații extraterestre. Au fost inițiate cercetări pentru stabilirea unor elemente de „exobiologie", deci de punere în evidență a existenței vieții, chiar sub formă foarte rudimentară pe alte planete. Rezultatele obținute sînt foarte puțin încurajatoare. Dealtfel, hotărîrea luată de NASA a fost determinată de aprecierea Congresului SUA că nu

SF ANCHETA

există nici o evidență că ar exista o viață inteligentă în afara sistemului nostru solar. Desigur, nu înseamnă că se va abandona cercetarea cosmosului. Dar aceasta nu cu ideea preconcepută că „trebuie" să existe civilizații extraterestre...

3. Comunicarea interumană actuală, prin intermediul limbajului vorbit, s-ar putea aprecia că se situează pe treptele primare ale acestui proces. Întregul edificiu al sistemului de telecomunicații mondiale realizat pînă în prezent are la bază transmiterea și recepționarea mesajului vorbit, îmbrăcat în haina limbilor, dialectelor, particularităților individuale de exprimare etc. Modernizarea aparaturii de telecomunicații nu va schimba structural situația. Chiar și fibra optică, atît de promițătoare în domeniul transmiterii informației, va fi probabil depășită într-un viitor apropiat. Rămîne de abordat o altă pistă, deschizătoare de inovări surprinzătoare.

Din acest punct de vedere se poate aprecia că resursele creierului uman sînt prea puțin cunoscute și prea puțin cercetate. Nu ar fi exclus ca cercetările viitoare să pună în evidență posibilitatea comunicării directe prin radiațiile biologice emise de creier. Desigur, la ora actuală, nimeni nu are sensibilitate suficientă pentru a recepționa asemenea radiații, sau poate doar unii oameni special dotați. S-ar putea găsi căi și metode de stimulare a unor asemenea capacități excepționale la un număr oricît de mare de indivizi.

Mai probabil mi se pare că se vor include în procesul de transmitere a informației cuprinse în biocurenți unele mijloace tehnice adecvate. Ce rol vor avea acestea? Desigur, captarea informației de la creierul individului care inițiază dialogul, transmisia acesteia, recepționarea la interlocutor și „injectarea" ei în circuitele neuronale. Cum va arăta această aparatură? Pe ce componente și pe ce tehnologii se va baza? În mod cert altele decît cele pe care le folosim în prezent.

MIHAELA SAVA:
ARHITECTURA

ÎMI PERMITEȚI SĂ RĂSPUND PRIN DESENE?

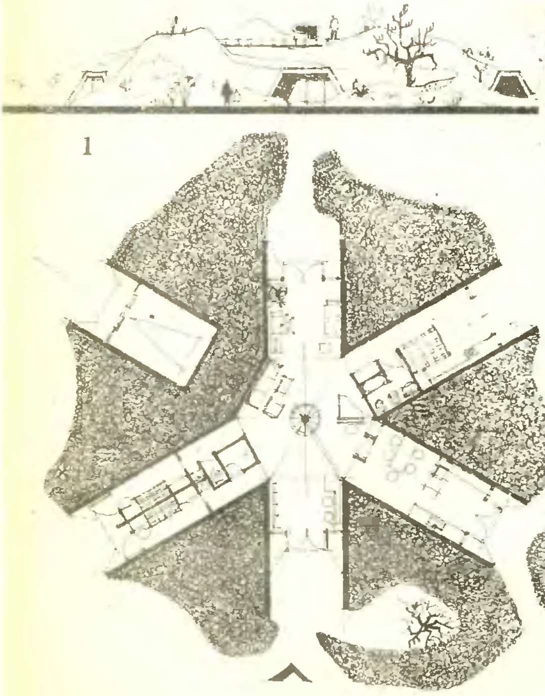

1. Case subacvatice, case „melc" sau case îngropate. Acestea din urmă s-ar putea realiza din elemente prefabricate asamblabile, așezate pe sol și acoperite cu pămînt. Se formează o movilă de pămînt vegetal pe care se pot planta arbori, arbuști sau se pot amenaja solarii și chiar piscine. Avantajele? Ușor de bănuit: fundații inexistente, la fel fațadele și acoperișul, economie de energie.

3

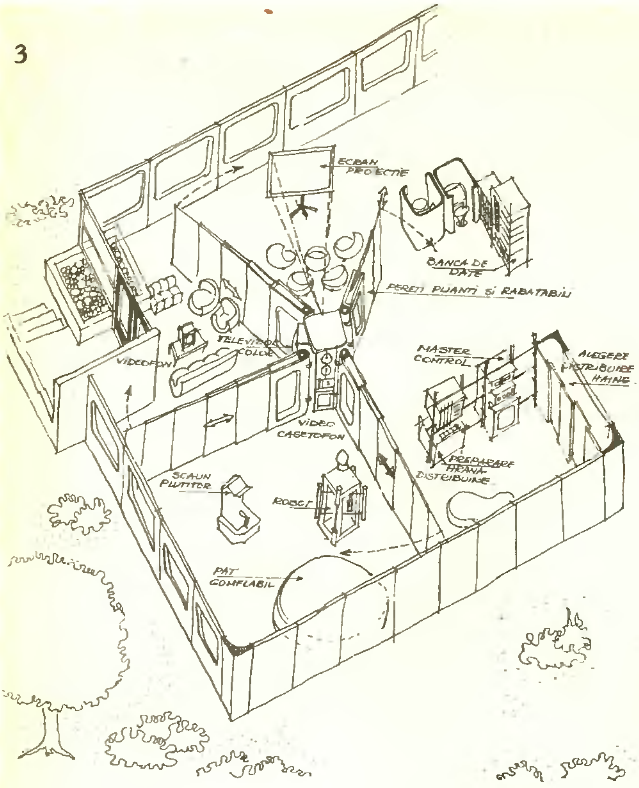

2. Este posibil să întîlnim extratereștri. Și dacă este posibil, să ne pregătim pentru colaborare! Să le construim, deocamdată pe planșetă, case... pe gustul lor!

3. Case... pentru secolul XXI, în care comunicarea va beneficia de toate descoperirile tehnicii. Pereți plianți și rabatabili, televizor color, videofon, video-casetofon, robot, ecran de proiecție, master-control și bancă de date. Ce credeți, să fi uitat ceva?

LAURENȚIU DUMITRESCU:
PUBLICISTICA

CONTACTUL CU EXTRATEREȘTRII VA FI PROBABIL NUMAI DACĂ VOM SUPRAVIEȚUI

1. Oamenii secolului XXI vor (re)descoperi ceea ce au început să uite cu desăvîrșire spre sfîrșitul secolului XX: necesitatea mișcării în aer liber, în aer nepoluat, în mijlocul naturii... naturale, nu cea confecționată de ei.

2. Am vizionat, cu ani în urmă, și revizionat, recent, un film din acelea considerate de critici superproducții de duzină, „Căderea Imperiului Roman". Și filmul ăsta avea un motto, o idee-adevăr: „O mare civilizație nu poate fi distrusă din afară". Exact în situația marelui imperiu se află și Omenirea. Dacă va continua să „avanseze" pe drumul pe care se află în prezent, ea nu va putea lua legătura cu o altă civilizație pentru că se va autodistruge. Dacă va reuși să se salveze, depășind marele hop nuclear în fața căruia se află, atunci va avea timpul necesar pentru a porni spre întîlnirea cu alte lumi și așa ceva se va întîmpla, cred, la sfîrșitul secolului care vine.

3. Comunicarea? Dacă apele se vor limpezi pe „planeta albastră", cei ce vor străbate secolul XXI vor comunica între ei extrem de ușor. Apăsînd pe unul din butoanele ceasului de la mînă, se va putea lua legătura — prin sunet și imagine — cu oricine, oricînd și oriunde s-ar afla pe Pămînt și, mai apoi, în Cosmos.

**Prof. univ. dr.
ȘTEFAN POPESCU VIFOR:**
GENETICA ANIMALĂ

O ADEVĂRATĂ REVOLUȚIE CE VA ASIGURA HRANA TUTUROR OAMENILOR DE PE GLOB

1. Fără îndoială, nimeni nu poate prevedea cu certitudine care vor fi descoperirile de răsunet ale secolului XXI, mai ales în domeniul biologiei. Aceasta, cu atît mai mult dacă ținem seama de faptul că descoperirile de pînă acum, în acest domeniu, n-au urmărit în timp aspectele cronologice ale fenomenelor respective. Cred de aceea că secolul XXI va fi nu atît secolul unor mari descoperiri în domeniul biologiei și al geneticii, cît mai ales secolul în care se va realiza perfecționarea descoperirilor realizate pînă în prezent și al aplicării pe scară largă a acestora în diferitele domenii ale activității sociale.

În ceea ce privește domeniul geneticii animale, cred că atenția oamenilor de știință se va îndrepta spre cîteva direcții, și anume:

- Extinderea tehnicilor de clonare a organismelor vii — prin tehnici moleculare sau celulare — care vor avea ca rezultat obținerea unor copii identice din punct de vedere genetic ale unor exemplare de valoare, de mare productivitate, caracterizate deci printr-un genotip valoros.
- Realizarea întregului proces de formare și dezvoltare ontogenetică a organismelor superioare, mă refer la mamifere, în afara organismului matern. Secolul XX a adus în această direcție rezolvări tehnice ale diferitelor momente ale acestui proces complex, dar disparate. Secolul XXI va marca asamblarea tuturor acestor posibilități tehnice

SF ANCHETA

într-o tehologie unică, de la realizarea fecundării pînă la momentul nașterii, toate în afara organismului matern. Momentul nasterii, dacă ne referim numai la acesta, nu va fi altceva decît finalizarea perioadei de dezvoltare în interiorul unei placente artificiale.

● Obținerea de gemeni monozigoți pe cale artificială, prin izolarea primelor două sau patru blastomere și dezvoltarea separată în uterul matern sau eventual artificial. Realizarea acestui proces la ovine oferă perspectiva folosirii lui și la alte specii unipare.

● Producerea dirijată a unor hibrizi prin folosirea primelor două sau patru blastomere de la diferite organisme (apropiate sau mai depărtate pe scara filogenetică). Se vor obține astfel indivizi cu 4—6 sau chiar 8 părinți. Experiențele dobîndite în realizarea acestui proces la șoareci vor fi fără îndoială extinse și la speciile importante din punct de vedere economic.

● Prelungirea vieții productive și reproductive la animalele de fermă.

Dacă în aceste cîteva direcții procedeele tehnice vor fi perfecționate și dacă vor deveni activități de rutină în practica creșterii animalelor, vom asista la o adevărată revoluție în acest domeniu, revoluție care se va solda cu un belșug de produse animaliere care, practic, va depăsi necesarul de hrană al tuturor oamenilor de pe glob.

2. Probabilitatea de a lua contact cu forme de viață superior organizată de pe alte planete este extrem de redusă, aproape zero. Chiar dacă undeva, pe altă planetă, într-o altă galaxie, ar exista forme de viață, probabilitatea ca acestea să evolueze de aceeași manieră cu cea de pe Terra este, de asemenea, extrem de redusă. Dacă adăugăm la aceasta distanțele enorme între planete și galaxii, cred că în viitorul secol contactul cu civilizații extraterestre nu se va realiza.

3. Cred că multe sute de ani de acum înainte comunicarea între oameni se va realiza ca în prezent, folosindu-se limba fiecărui popor. Poate cu unele simplificări, în special în ceea ce privește scrierea, pentru o mai largă accesibilitate internațională. Este posibil însă ca în secolul XXI să se asiste la primele realizări în domeniul legăturilor creier-mașină sau creier-creier, putîndu-se astfel stabili contacte între oameni de la distanță și realiza conversații fără alt intermediar.

Ing. **SORIN ȘTEFĂNESCU:**
AVIAȚIE

ÎN NICI UN CAZ NU SÎNTEM SINGURI ÎN GALAXIE

1. S-a scris și s-a spus mult, foarte mult, și se va continua probabil în același ritm — despre cum vor arăta aeronautica și astronautica peste „n" ani. De această dată, acești „n" ani ne proiectează în zorii mileniului trei, iar imaginația, sărind peste acea barieră numită 2000, folosită de multă vreme ca reper cardinal, se trezește brusc în fața unui imens cîmp virgin, întins pe 1 000 de ani si care asteaptă, plin de taine și promisiuni, să fie explorat. Aeronava anului 2001 nu va fi cu nimic deosebită de cea a anului 1999. Dar, începînd cu 1990 și chiar 1985, vehiculele cu care vom zbura în jurul anului 2010 vor începe să prindă contur pe planșetele de proiectare. Astfel, urmărind o evoluție tehnică și tehnologică „normală" (fără descoperiri sau invenții de excepție capabile să schimbe fundamental sistemele de transport aerospațial), aeronava cu destinație civilă a anilor 2020 va zbura cu circa 5 000—6 000 km/oră la altitudini de aproximativ 60 km și va transporta 200—400 pasageri. Apoi, apropiindu-ne de anul 2050, viteza de zbor se va apropia de 12 000 km/h sau chiar 16 000 km/h. Vor fi nave integral automatizate, iar rolul personalului de bord va fi in special de supraveghere a funcționării instalațiilor. Comenzile vor fi acționate de vocea umană sau chiar cu ajutorul gîndului. Un neavizat, pătruns în cabina unei astfel de aeronave, va fi surprins constatînd prezența numai a cîtorva ecrane pe care datele zborului apar selectiv, dirijat de ordinatoarele de bord sau la cererea pilotului.

Elementul esențial al atingerii vitezelor de deplasare menționate îl costituie sistemul de propulsie. Decolarea, aterizarea, apropierea sau depărtarea de aeroport vor fi realizate cu ajutorul unor motoare turboreactoare de tipul celor actuale, dar avînd caracteristici substanțial îmbunătățite (tracțiune mare, greutate specifică și consum specific de combustibil cu circa 30—50% mai reduse decît al motoarelor actuale, majoritatea pieselor fabricate din monocristale), iar viteza de croazieră va fi atinsă folosind motoare statoreactoare, motoare rachetă sau recurgîndu-se la așa-numita ardere exterioară prin detonație. Aceasta din urmă este o ardere în fluxul supersonic de aer care trece printr-o anumită undă de șoc, injectîndu-i-se combustibilul pe suprafața posterioară a peretelui aeronavei cu profil de pană. Rezultă o creștere de presiune pe suprafața peretelui posterior, ceea ce asigură forța de propulsie pentru atingerea unei viteze de M = 15, la altitudini de circa 60 km; aparatul respectiv s-ar găsi într-o zonă de foc și va prezenta un aspect similar cu cel al unui meteorit pătruns în aerul atmosferic.

În ceea ce privește combustibilul, el va fi în principal hidrogenul și, începînd cu anii 20 ai mileniului 3, posibil, combustibilul nuclear. Condiția utilizării celui din urmă este realizarea unor materiale de ecranare a radiațiilor suficient de ușoare, rezistente și

ieftine. Actualmente se întrevede şi posibilitatea folosirii statoreactoarelor fără combustibil. Ele sînt motoare cu resociaţie care folosesc, în locul căldurii de ardere a unui combustibil, căldura degajată prin resocierea atomilor de oxigen şi de azot din moleculele biotomice. Acest motor poate funcţiona numai la înălţimi mari unde moleculele de oxigen şi azot sînt disociate sub influenţa radiaţiilor cosmice. Camera de ardere a statoreactorului este înlocuită cu o cameră cu catalizatori care înlesnesc procesul de resociere.

Deci, în linii mari, aceasta ar fi de aşteptat a se realiza în aeronautică pînă în anul 2050, în cadrul unei evoluţii lipsită de surprize tehnice şi tehnologice.

În ceea ce priveşte cucerirea spaţiului cosmic, iată cîteva puncte de referinţa: 1985 — bază orbitală permanentă; 1990 — bază permanentă pe lună; 2000 — baza permanenta pe Marte; 2025 — bază permanentă pe unul sau mai mulţi sateliţi ai lui Jupiter, bază permanentă pe Venus, baze automate pe asteroizi din centura de asteroizi, 2050 — prima expediţie cu echipaj uman spre alte sisteme stelare.

2. Răspunsul la această întrebare cred că nu poate fi dat decît ţinînd cont de următoarele scenarii posibile:

a) activitatea de observare de către pămînteni a unei civilizaţii extraterestre fără ca aceasta să fie constientă de investigarea la care este supusă (legătura de tip unilateral de la civilizaţia terestră la cea extraterestră: $T \rightarrow E$);

b) activitatea de observare a civilizaţiei terestre de către una extraterestră fără ca omenirea să fie conştientă de acest lucru (legătură de tip unilateral de la civilizaţia extraterestră la cea terestra $T \leftarrow E$);

c) activitatea conştientă, atît a civilizaţiei terestre cît si a celei extraterestre de observare reciprocă, cercetare, contactare, cooperare (legătură bilaterală între civilizaţia terestră şi cea extraterestra $T \rightleftarrows E$).

d) interferenţa între civilizaţia terestra şi o civilizaţie extraterestră fără ca vreuna să fie constientă de acest lucru (legătură bilaterală nonconştientă civilizaţie terestră-civilizaţie extraterestră T:E);

e) descoperirea urmelor materiale ale unei civilizaţii extraterestre dispărute ($T \rightarrow \not{E}$);

f) descoperirea de către o civilizaţie extraterestră a urmelor materiale ale civilizaţiei terestre dispărute ($\not{T} \leftarrow E$).

Aceste scenarii pot fi discutate numai daca ipoteza existenţei în Univers a altor civilizaţii este acceptată ca reală. Într-un Univers populat cu un număr greu de imaginat de galaxii si deci cu un număr cu cîteva ordine de mărime superior de aştri, sisteme stelare şi sisteme planetare, Terra nu poate fi singurul loc în care materia a pornit pe drumul cunoasterii de sine. Pămîntul este, probabil, o singularitate, dar numai în ceea ce priveşte forma de întruchipare a inteligenţei, nu şi a prezenţei ei. Anumite cercetări de statistică stelară par să conducă spre raportul: o planetă cu viaţă la un milion cu stele. Pentru întreaga galaxie, deci, numărul „lumilor locuite" s-ar ridica la circa 150 000. Aşadar, în nici un caz nu sîntem singuri în Galaxie! Fiinţe raţionale în galaxie în mod logic necesar trebuie să existe, iar formele de viaţă posibile pot fi clădite şi pe un alt fundament biochimic decît cel terestru, al compuşilor carbonului.

În ceea ce priveşte contactarea lor va trebui să revenim asupra scenariilor prezentate anterior.

Punctul a poate fi realizat numai cu condiţia unor cuceriri tehnice deosebite ale civilizaţiei terestre, în principal privind posibilitatea explorării altor sisteme stelare. Dacă ipoteza privind viteza de propagare a cîmpurilor subcuantice (circa 300 miliarde km/secundă) se dovedeşte a fi reală, atunci un drum de la Terra la Proxima Centauri nu s-ar mai face în 4,3 ani cum îl face lumina, ci în mai puţin de 3 minute! Ţinînd însă cont de ritmul evoluţiei tehnice şi tehnologice, cît şi de calculele făcute privind probabilitatea existenţei altor sisteme planetare locuite, speranţa de a contacta o civilizaţie extaterestră devine realistă după anul 2100.

În ceea ce priveşte punctul **b** există unele elemente care îi îndeamnă pe mulţi cercetători (mai ales pe cei care se ocupă de paleoastronautică şi OZN) să aprecieze că Terra — cu tot ceea ce vieţuieşte pe ea — este sub observaţia exterioară permanentă declanşată cîndva în negura timpurilor. Fenomenul OZN, chiar dacă oficial o mare parte a lumii ştiinţifice nu-l consideră ca real, reprezintă totuşi un argument care nu ar trebui neglijat ci abordat în cadrul unei cercetări ştiinţifice sistematice, riguroase, permanente şi lipsită de prejudecată.

Punctul **c** are un răspuns similar cu cel al punctului **a.** Se poate adăuga însă că o civilizaţie extraterestră dacă ne este superioară se presupune că nu va intra în contact direct cu noi, decît în momentul în care va aprecia că nivelul societăţii omeneşti (nu în primul rînd ştiinţific, ci mai ales moral şi spiritual), nu va determina asimilarea şi utilizarea noilor cunoştinţe ştiinţifice achiziţionate cu ocazia contactării în scopul creării unor mijloace de distrugere. De asemenea, interrelaţiile stabilite nu trebuie să ducă la „sufocarea" civilizaţiei terestre. Probabil, o reacţie similară o va avea şi Terra în raport cu o civilizaţie extraterestră inferioară ca nivel de dezvoltare.

Punctul **d** poate fi luat în considerare în situaţia în care formele de manifestare a inteligenţei extraterestre sînt atît de inedite încît nu pot fi recunoscute, ca atare, folosind criteriile cunoscute de investigare. În această situaţie, cele două civilizaţii nu se pot indentifica reciproc deşi, la un moment dat, ele pot fi chiar în contact direct.

Punctul **e** prezintă o probabilitate similară punctului **a,** deşi se poate considera că şansa de a descopri urme materiale ale unei civilizaţii extraterestre dispărute este mai mare decît cea a contactării uneia în plină dezvoltare. Premisa de la care s-a pornit în această afirmaţie este aceea că numărul tuturor civilizaţiilor care s-au născut, înflorit şi murit în întreg Universul de-a lungul a multor miliarde de ani nu poate fi decît superior numărului de civilizaţii în „viaţă" la un moment dat.

Punctul **f.** Aici nu rămîne

decît să-mi manifest speranța și încrederea că Terra nu va deveni, cel puțin în viitorul previzibil, o ruină, în care să scormonească cine știe ce expediție arheologică a unei lumi populate cu „mici oameni verzi".

Este foarte posibil ca în momentul de față omenirea să se afle într-o postură similară cu cea a unui trib izolat din jungla Amazonului: spațiul este suprasaturat de mesaje radio, dar membrii tribului nu știu de existența lor; dacă ar ști, nu au cunoștințele necesare să le capteze, iar dacă le dețin totuși, nu cunosc limbajele folosite. Civilizația umană este una de tip tehnologic, dar nu este obligatoriu ca aceasta să fie singura posibilitate de cunoaștere și evoluție. Nimic nu ne împiedică să considerăm că, într-o bună zi, vom întîlni o lume a cărei cunoaștere asupra Universului o depășește cu mult pe a noastră, dar care, de-a lungul istoriei ei, nu a cunoscut roata.

3. Realizările tehnice deosebite în domeniul telecomunicațiilor în ultimii 20 de ani au marcat profund intercomunicația umană. Tot mai mulți sînt acei oameni de știință care afirmă că omenirea a pășit într-o nouă eră: cea a telematicii. Dacă în momentul de față, în lume, există doar cîteva țări unde se fac experiențe privind cuplarea cetățeanului obișnuit la un sistem informațional global (S.U.A., Marea Britanie, Franța, Japonia, Canada), pentru începutul mileniului 3 este de așteptat ca, cel puțin pentru țările menționate, metoda să fie extinsă la scară națională, simultan cu realizarea unui sistem mondial de comunicații ale cărui baze au fost deja puse.

Eficiența deosebită a tehnicilor de comunicare și informare prin intermediul calculatorului va duce, așa cum afirmă savanții americani, la o deplasare accentuată a numeroase activități, care în momentul de față se efectuează în birouri, la domiciliul angajaților. Această tendință conjugată cu dezvoltarea sistemelor industriale integral automatizate, cît și cu dezvoltarea roboticii, ar putea să creeze un tablou al mileniului 3 în care oamenii, izolați în locuințele lor, lucrează, comunică între ei și dirijează de la distanță procesele tehnologice pe care le au în supraveghere. Ei nu se vor întîlni decît prin intermediul ecranelor sistemelor video, reducîndu-se la strictul necesar, intercomunicația umană directă. Isaac Asimov, în romanul S.F. „Soarele gol", imaginează o astfel de planetă în care oamenii vin foarte rar în contact direct, iar atunci cînd acest lucru se întîmplă totuși sînt invadați de silă și repulsie reciprocă. În ce măsură viziunea lui Asimov se va împlini sau nu, este greu de prevăzut. Totuși, este de presupus că dacă civilizația va aluneca pe o asemenea pantă se vor găsi suficienți oameni care să frîneze și să modifice această evoluție considerată, cel puțin din punctul de vedere al umanității anului 1982, ca de nedorit.

Prof. univ. dr. ing. PETRE SONEA:
ELECTROTEHNICĂ

TRANSPORTUL ÎN COMUN VA FI LA MODĂ

1. După părerea mea, cea mai arzătoare problemă, criza de energie, nu va putea fi rezolvată pînă la sfîrșitul secolului XX, într-o manieră economică și eficientă. Va fi, deci, transferată, cu aceeași acuitate, secolului următor. Căi de obținere a energiei se prefigurează încă de pe acum, mai ales sub formă electromagnetică, incluzînd energia nucleară și generatoarele gigant de MHD, care în secolul nostru s-au experimentat la scară redusă. Odată cu energia electromagnetică se va dezvolta tracțiunea feroviară electrică, în mod deosebit față de alte forme de transport. Există de pe acum realizări promițătoare. Mă gîndesc la motorul liniar, la suspensia magnetică, dar și la alte forme de sustentație, cine știe, poate chiar la cea gravitațională. În felul acesta, consumul de energie pentru propulsie și frînare va scădea de 10 ori, pe lîngă avantajele tehnice uriașe: viteza mare și eliminarea aderenței, specifică vehiculelor cu roți. Așadar, tracțiunea electrică va face posibilă o viteză de deplasare de 1000 km/h și chiar mai mult, rivalizînd cu avionul, dar fiind la dispoziția marelui public. Implicațiile sociale ale unui transport de mare viteză, rapid și economic, se vor putea „măsura" prin eficiența viitoarelor schimburi de mărfuri, de idei, prin mobilitatea oamenilor.

O altă problemă va fi stocarea energiei electromagnetice, de asemenea nerezolvată în secolul nostru. Automobilul electric este numai o experiență și va rămîne la fel, cîtă vreme bateriile de mare capacitate nu vor fi realizabile, tehnic și economic. Pentru ca să nu ne acuze lumea de prea mult optimism, să precizăm că în viitor este foarte probabil ca automobilul proprietate personală să ajungă un privilegiu.

Și iată de ce: dacă toate automobilele lumii ar fi la această oră electrice, consumul de energie — pentru anul 1982 — necesar pentru a le pune în mișcare ar trebui să fie de 6 (șase) ori mai mare decît puterea totală instalată în centralele de pe Terra. Energia stocată în baterii va trebui deci luată din aceste centrale. Cine își va permite, chiar în secolul XXI, să cheltuiască de 15—20 de ori mai mult decît ar face-o acum pentru centralele electrice din întreaga lume?

După părerea mea, transportul în comun va fi foarte la modă, va fi foarte economic, va fi foarte... corespunzător.

Poate că la începutul secolului următor vom fi în măsură să știm mai mult despre calitățile electrice și magnetice ale materialelor și despre implicațiile pe care acestea le

vor avea asupra tehnologiilor. Mă gîndesc la rezistivitatea electrică (ρ), de exemplu. Ea conduce încă la secțiuni inadmisibile ale materialelor conductoare; apoi, la permeabilitatea magnetică (μ_r) a materialelor folosite în construcția mașinilor electrice și care se menține la valori mici. Din acest motiv, gabaritele și greutatea mașinilor electrice nu sînt competitive cu cele ale mașinilor termice perfecționate. Desigur, pentru micșorarea greutății și dimensiunilor mașinilor electrice vor fi necesare tehnologii într-adevăr revoluționare. De asemenea, permeabilitatea dielectrică a materialelor folosite astăzi (ε_r) atinge valori nepermis de mici pentru miniaturizarea aparatelor electrice. Este adevărat că în anumite joncțiuni s-au găsit permitivități dielectrice de valori considerabil mărite, dar tensiunile mici ale acestor joncțiuni împiedică realizarea de condensatoare și tensiuni industriale. Realizarea suspensiilor prin sustentație ridică probleme legate tot de coeficienții amintiți mai sus. Depinde de rezultatul cercetărilor, de fizica solidului pentru ca realizările viitoare să se încadreze într-un domeniu economic acceptabil.

2. Atîta vreme cît noi cercetăm dacă pe alte planete există forme de aminoacizi, nu întrevăd posibilitatea ca în secolul XXI „să conversăm" cu inteligențe extraterestre.

3. În secolul XXI, informarea științifică va continua să fie baza oricărei realizări a umanității. Dar viteza de informare va crește atît de sensibil încît va trebui să fie însoțită de serioase mijloace automate de informare. Cred că folosirea „băncilor de informații" va deveni tot atît de obișnuită ca radioul sau televizorul. Mă gîndesc și la o rețea de racordare individuală la aceste „bănci" cu terminale la domiciliu, pentru care vom avea abonamente ca cele de astăzi de telefon, radio, tv. Radiovideotelefonul, chiar în culori, va deveni, cred, în secolul următor, tot atît de necesar ca obișnuitul nostru telefon.

Putem visa orice! Dar fiecare vis, oricît de îndrăzneț ar părea, trebuie să se bazeze pe o realitate. De aceea „am avansat" idei prefigurate deja în acest sfîrșit de secol.

ION CÎRJE:
PUBLICISTICĂ

O PRIORITATE — CONTACTUL PĂMÎNTENILOR CU CIVILIZAȚIA TERESTRĂ

1. Transmisia în direct a primei Olimpiade Cosmice organizată pe planeta Saturn și deschisă tuturor astronauților și terranauților amatori.

2. Contactarea unei civilizații extraterestre îmi pare probabilă, dar nu înainte ca toți pămîntenii să fi stabilit contactul cu civilizația terestră.

3. Tot din vorba-n vorba dar de la inimă la inimă.

Dr. RADU IFTIMOVICI:
VIRUSOLOGIE

VIRUSURILE GLOANȚE ȘI GENELE REPRESATE

1. Deși mai mulți colegi, cercetători din domeniul virusologiei, inclusiv prof. dr. Nicolae Cajal, mi-au sugerat să răspund „un medicament, mai precis un chimioterapic eficace în toate bolile virale", eu mă gîndesc totuși la altceva. Desigur că, a descoperi o substanță care să fie capabilă să stopeze „selectiv" biosinteza virusurilor în interiorul celulei-victimă fără ca ea să dăuneze înmulțirii normale a celulei, ar fi cu adevărat o mare reușită a inteligenței și perseverenței umane. Ea ar fi realizarea integrală a acelui vis pe care Paul Ehrlich, creator la începutul secolului XX al chimioterapiei antiinfecțioase (salvarsanul și neosalvarsanul), îl numea „miraculosul glonț chimic". Privită în contextul actual cînd chimioterapia virală n-a reușit să facă decît cîțiva pași timizi în ciuda eforturilor din ultimii 20 de ani și ținînd cont de faptul că a descoperit un chimioterapic universal valabil în viroze înseamnă a rezolva pe puțin 75% din problemele ridicate de chimioterapia bolii canceroase, reiese pregnant marea importanță a unei asemenea descoperiri pentru umanitate. Și, totuși, eu mă gîndesc la altceva. Nu la o „anume" descoperire, ci la un grup de reușite experimentale care să ducă în final la crearea unor „virusuri-gloanțe", cu care să putem ținti cu precizie în orice punct al aparatului genetic al celulelor. Apar, desigur, cîteva întrebări firești: De ce avem nevoie de asemenea „virusuri-gloanțe"? Ce fel de „praf de pușcă" ar trebui să conțină ele? De ce ținem să tragem la țintă în anumite zone ale genomului celular? Ce sens și ce urmări ar avea un asemenea tir pentru celule și implicit pentru organism? Răspunsurile ar suna astfel: Avem mare nevoie de asemenea „virusuri-gloanțe" (primele ar putea fi fabricate în laboratoarele de genetică virală chiar în următorii 10—20 de ani). Motivul? Pentru că le-am putea încărca după voie, cu un anumit conținut, mai precis, cu **anumite gene** pe care urmărim să le transportăm și să le includem după voie în aparatul genetic al celulelor-țintă. Realizarea la care visăm are rădăcinile înfipte în secolul nostru. Încă în 1920, belgianul Julles Bordet (premiul Nobel, 1919) și românul Mihai Ciucă au descoperit că un anumit virus ce îmbolnăvește bacteriile (virus bacteriofag) poate „smulge" cu această ocazie o bucată din aparatul genetic al bacteriei-victimă și o poate îngloba în propriul său aparat genetic. Mai mult, așa cum au dovedit cercetările ulterioare, infectînd alte bacterii, asemenea virusuri pot ceda noilor gazde bucata de genom furată anterior. Acest „transplant microscopic" are urmări deosebit de importante: vechea gazdă pierde grupe de gene, pierzînd astfel o serie de caractere, în timp ce noua gazdă își mărește zestrea ereditară, dobîndește noi caractere (fenomen ce poartă numele de **conversie fagică**). Procesul este asemănător întrucîtva cu ceea ce se petrece în lumea plantelor cînd o albină (aici, virusul bacteriofag)

transportă grăunțele de polen de la o floare la alta, contribuind la apariția de noi variante botanice. Fenomenul de transport de gene cu ajutorul virusurilor, descris în premieră mondială în 1926 de I Cantacuzino si Olga Bonciu, a fost numit de americanii N.D. Zinder și J. Lederberg **transducție fagică** (1952). Indiferent de amănunte, deosebit de important pentru viitorul biologiei este că noua gazdă celulară capătă în zestre caractere pe care nu le avea mai înainte. Zborul către anticipație începe în clipa în care dorim să extrapolăm ceea ce se petrece în lumea bacteriilor (celule procariote) cu ceea ce s-ar putea petrece și în lumea celulelor vegetale și animale (celule eucariote). Mai exact, ar trebui să reușim ca, încă la sfîrșitul acestui secol, să creăm în laborator cîteva virusuri inofensive pentru viață în care să putem încorpora „pachete" de gene și pe care să le trimitem către ținte (celule vegetale sau animale). Aceste „virusuri-proiectile" conținînd porțiuni de acizi nucleici (genele care ne interesează) vor trebui să „lovească" și să se sudeze exact la țintă, adică într-un anumit punct determinat al cromozomului celulei plantei, animalului sau omului.

Scopul este lesne de înțeles. În cazul plantelor am putea implanta gene care să le confere o serie de caractere utile: posibilitatea de a sintetiza cantități crescute de proteine, glucide, vitamine, săruri minerale, de a rezista la geruri, de a fi mai puțin susceptibile atacului unor dăunători, mai ales virusuri și ciuperci microscopice. S-ar putea, prin același bombardament dirijat al genomului spermatozoizilor și ovulelor cu virusuri transportoare de gene să îmbunătățim și ereditatea unor rase de animale care, beneficiind ulterior și de o selecție judicioasă, ar putea deveni mai productive, ori mai precoce. Un calcul simplu dovedește că a asigura o creștere de numai 15% a producției mondiale de lapte sau a asigura maturarea cu numai 8—10 zile mai devreme a unor rase precoce de găini reprezintă o contribuție substanțială la îmbunătățirea alimentației pe glob. La rîndul ei, medicina umană și cea veterinară vor putea să corecteze o serie de defecte genetice, între care așa-zisele „boli genice" ocupă un rol important. Numai la om sînt cunoscute în prezent peste 1 600 boli ereditare (la fiecare al 10 000 om apare o asemenea boală). Ținînd cont că există încă numeroase entități morbide ereditare necunoscute sau în care ereditatea joacă rol predispozant (inclusiv maladia canceroasă și în special leucemiile umane și animale), reiese că o corectare a genomului poate asigura atît o asanare a speciei umane de tare ereditare stravechi, cît și o spectaculoasă creștere a productivității animaliere.

Evident, în paralel cu crearea acestor virusuri-proiectil, va trebui să avansăm și în ce privește așa-zisa **mapare genetică,** adică în domeniul inventarierii „unităților genetice" de pe cromozomi, a poziției acestora, a interrelațiilor dintre ele, cu alte cuvinte, să cunoaștem din ce în ce mai bine „ținta" celulară.

Toate aceste realizări sînt posibile în primii 50—60 de ani ai secolului XXI. Pentru ultimele 2 decenii ale secolului viitor mă gîndesc că, în materie de interacțiune între „virusurile-proiectil" și aparatul genetic al celulei, pot interveni izbînzi mai spectaculoase. Una din ele ar fi posibilitatea de a „redeștepta genele adormite". Într-adevăr, una din marile enigme ale biologiei a fost și, în parte, a rămas modul în care acționează aparatul genetic în timpul dezvoltării individului de la ou (zigot) la adult. În timpul așa-numitei **ontogeneze** asistăm la desfășurarea unui „film", perfect programat genetic, în care apar, dispar sau se transformă diferite țesuturi și organe, aparate și funcții. Fiecărei secunde îi corespunde o anumită structură, anumite funcții ale embrionului în drumul său către maturare. Evident, apariția, creșterea și dezvoltarea organelor este dirijată genetic de grupe operante de gene care, după ce-și împlinesc misiunea, trec în rezervă, devin, definitiv sau temporar, „represate" (să le numim „adormite"). Aceste grupe de gene nu dispar; ele coexistă sub forma inactivă de-a lungul întregii vieți a individului biologic. Nimic nu trădează prezența acestor gene adormite; mai precis, la nivelul actual al științei, nu posedăm metode de a „le demasca prezența". Și totuși, știm că există, că au acționat într-o anumită perioadă a vieții embrionare. Ne putem întreba: Oare bombardînd cu „anumite virusuri" aparatul genetic al unor celule somatice (musculare, osoase, conjunctive etc.) n-am putea să scoatem din represie un grup de gene „adormite"? Ce-ar fi să putem ținti exact în acei operatori de care a depins cîndva formarea picioarelor. Departe de noi gîndul de a crea oameni cu mai multe picioare, dar dacă acest proces s-ar putea declanșa în bontul care a rămas după o amputare accidentală, omul respectiv ar putea să trăiască bucuria de a vedea că, în 7—9 luni, îi crește un nou picior în locul celui pierdut. Realizarea ar fi cu atît mai extraordinară cu cît ar fi vorba de organe vitale indispensabile (inima, ficat, rinichi, hipofiză etc.). Deși acest tablou al anilor 2100 pare pictat cu guașa unei fantezii debordante, este necesar de a preciza că asemenea „deșteptări" de gene adormite au fost observate deja, tot în cazul interrelației dintre virusul bacteriofag și celulele bacteriene. Nu odată virusuri bacteriofage au fost capabile să scoată din represie grupe de gene care „dormeau" în aparatul genetic al colibacililor. Totul este ca, de la procesul întîmplător de azi, limitat la lumea bacteriilor, să ajungem la stăpînirea și utilizarea lui în lumea celulelor vegetale și animale.

2. Personal sînt foarte sceptic în ce privește existența pe planetele din sistemul nostru solar a unor ființe înzestrate cu rațiune (nu și a unor forme de „viață"). Nu cred că în secolul XXI se va

putea stabili vreo legătura utilă cu ele, chiar dacă li s-ar semnala prezența.

3. În ce privește limbajul pe care va trebui să-l folosească omenirea în secolul următor, îmi este absolut egal dacă el va fi exprimat „cu vocea“ sau prin intermediul unor codificări sofisticate. Socotesc, însă, că este de maximă importanța ca el să fie acel al umanismului, al înțelegerii și al cooperării pașnice. Cred că ar trebui să ne preocupe mai puțin dacă vom putea vorbi cu extratereștrii sau dacă limbajul clasic va fi înlocuit de altul perfecționat. Ceea ce ar trebui să ne preocupe în următorul secol ar fi, după mine, respectul reciproc în comunicarea interumană. A descoperi tot felul de modalități electronice de comunicație nu înseamnă nimic atîta timp cît ele ar conține în continuare divergențe, amenințări, falsificări, induceri în eroare și sete de dominație. Limbajul viitorului va trebui să fie o firească împletire între achizițiile științei și cele ale culturii. Un divorț între perfecțiunea tehnică și valorile etice ar fi cea mai mare nenorocire a devenirii speciei noastre.

Dr. CORNELIA CRISTESCU:
ASTRONOMIE

DILEMA – UNIVERS DESCHIS SAU ÎNCHIS?

1. Este foarte greu de răspuns la această întrebare, ținînd seama de dinamica descoperirilor astronomice din ultimele 3 decenii. Aceste descoperiri le putem împărți în două categorii: descoperiri întîmplătoare ale unor corpuri cu proprietăți necunoscute încă, și descoperiri ale unor corpuri sau fenomene care fuseseră puse în evidență prin teorie și a căror existență era, deci, confirmată în acest fel. Ca urmare, în loc de cea mai mare „descoperire“ a secolului XXI aș vrea să mă refer la cea mai mare „realizare“.

Cred că în secolul XXI se va preciza problema formării, evoluției și viitorului Universului nostru observabil (Metagalaxia). Se va preciza care este valoarea exactă a constantei lui Hubble, din legea cu același nume, ce leagă deplasarea spre roșu a liniilor în spectrul unei galaxii de îndepărtarea sa față de observator. În ultimii ani unele observații pledau pentru dublarea acestei constante. De menționat că această constantă este elementul principal nu numai în determinarea distanțelor galaxiilor și quasarilor, dar și în determinarea vîrstei Metagalaxiei, adică a momentului în care a început expansiunea observabilă. De asemenea, se va preciza cît de mare este densitatea medie a materiei în univers, pentru a se putea decide dacă locuim într-un univers deschis sau în unul închis și, prin urmare, dacă expansiunea va continua veșnic sau va avea loc, în viitor, un fenomen invers, de apropiere a galaxiilor, iar în final o nouă explozie uriașă. Se va putea cunoaște cît de mult diferea repartiția materiei imediat după Big Bang de o repartiție perfect uniformă, știut fiind că dacă materia ar fi fost riguros și uniform distribuită, în prezent nu am mai avea nici o galaxie, nici o stea, nici o planetă și deci nici noi nu am exista. Se va putea ști exact modul cum se formează galaxiile și se va verifica ipoteza conform căreia quasarii sînt nuclee active de galaxii. În felul acesta va fi elucidat și misterul inexistenței quasarilor cu raportul dintre deplasarea liniilor spectrale spre roșu și lungimea de undă a liniilor respective, mai mare decît 3,5. Se va cunoaște, în cele mai mici amănunte, întregul lanț al vieții unei stele, de la primele momente ale condensării materiei interstelare, pînă la ultimele sale momente.

Deși la prima vedere aceste realizări par complet rupte de viața de zi cu zi a omenirii, în realitate ele vor avea implicații importante în viitorul omenirii. Ca exemplu, menționăm că înțelegerea perfectă a proceselor ce au loc în quasari va contribui la rezolvarea problemei energiei, iar cunoașterea evoluției stelelor, aplicată Soarelui, va permite luarea unor hotărîri de importanță vitală pentru omenire.

2. În primul rînd, trebuie să precizez că, în ultimii ani, un grup de cercetători sovietici (în frunte cu renumitul I.S Sklovski) a emis ipoteza că existența omenirii pe Pămînt este un unicat în metagalaxie. E adevărat că și pînă acum existau două căi de estimare a numărului lumilor locuite de ființe raționale, și anume calea optimistă, care în toate etapele de calcul folosea limitele superioare posibile, și calea pesimistă, cu limitele inferioare. Respingînd ipoteza „unicatului“, consider că adevărul se află undeva între calea optimistă și cea pesimistă.

Distanțele enorme care ne separă de alte planete locuibile fac imposibile „vizitele“ reciproce și lasă posibile numai legăturile prin intermediul radiațiilor electromagnetice. Un prim pas se va realiza cu ajutorul telescopului spațial ce va fi lansat chiar în deceniul nostru. Cu el se vor putea observa diferite planete în jurul unor stele și spre acele planete care îndeplinesc condițiile existenței unor civilizații raționale vor fi transmise semnalele noastre. Dar, chiar și în acest caz, s-ar putea ca primele rezultate pozitive să se obțină în cel puțin cîteva decenii sau chiar secole, timpul necesar pentru ca semnalele transmise să se întoarcă înapoi, dacă distanțele pînă la planetele respective sînt de ordinul zecilor sau sutelor de ani-lumină. Este adevărat că este posibil și ca unele civilizații, mai avansate decît a noastră, să înregistreze, în următoarele decenii, activitatea omenirii și din proprie inițiativă să încerce să ia legătura cu noi.

3. —

SF ANCHETA

Prof. dr. doc. VICTOR SAHINI:
CHIMIE

OMENIREA A TRECUT DIN EPOCA FIERULUI ÎN EPOCA MASELOR PLASTICE

1. Dacă ar trebui să se răspundă azi, pe baza unei argumentări obiective și unanim acceptate, care a fost cea mai de seamă realizare științifică pe care a cunoscut-o chimia în secolul XIX, aceasta ar constitui o întreprindere deosebit de dificilă. Sau, ne putem întreba, pe ce argumente s-ar fi bazat un chimist din 1882 pentru a-și convinge partenerii de discuție că în secolul XX, datorită descoperirii și aplicațiilor pe care le-au cunoscut polimerii sintetici, se va afirma, pe bună dreptate, că omenirea a trecut din **epoca fierului în cea a maselor plastice?**

Iată de ce este cu atît mai hazardat și greu de justificat, ținînd seama de dinamica dezvoltării științei în general, și a chimiei în particular, să se dea un răspuns convingător la întrebarea „care va fi realizarea științifică de cea mai mare importanță în secolul XXI?"

Dacă ar fi să extrapolăm direcțiile de cercetare care ne apar acum ca foarte „promițătoare", nu am ține seama de dialectica internă a acestei ramuri a științelor naturii, care va cunoaște probabil și în viitor dezvoltări diferențiate ale tematicilor sale de cercetare. Totodată, interdisciplinaritatea conduce, în procesul de cunoaștere științifică, la relațiile de dependență strînsă între chimie pe de o parte, fizica experimentală și teoretică pe de altă parte, ca și cu biologia și matematica, ceea ce face ca progresul unui domeniu să fie implicit condiționat și de progresele celorlalte discipline.

Există însă toate premisele ca în secolul XXI dezvoltarea chimiei, în ansamblul ei, să fie încă mai accelerată decît în prezent (cînd cunoaștem aproape 5 000 000 compuși și lista lor se îmbogățește, în medie, săptămînal cu 6 000 noi compuși) datorită faptului că, practic, întreaga ambianță a omului este tributară materialelor furnizate de chimie. Este probabil ca cercetările în domeniul substanțelor naturale și sintetice fiziologic active, a relațiilor structură moleculară-proprietăți, a mecanismelor de reacție, a efectelor catalitice și, în particular, a acțiunii enzimelor să capteze interesul cercetătorilor și, ca rezultat al studiilor ce se vor întreprinde, să se facă pași importanți în elucidarea a tot mai multor probleme din această vastă, interesantă și extrem de importantă direcție.

2. —

3. Este probabil ca atît la nivelul bazei materiale, cît și al limbajelor de comunicare, secolul XXI să aducă noutăți remarcabile, din care, probabil, de cea mai mare însemnătate va fi perfecționarea limbajului utilizat de calculatoare.

Dr. CONSTANTIN MAXIMILIAN:
ENDOCRINOLOGIE

NOUA CIVILIZAȚIE – CIVILIZAȚIA TEHNOTRONICĂ

1. Transferul de gene intra și interspecific. Se vor crea organisme noi pe care evoluția nu le-a „experimentat" niciodată; vor fi corectate defectele ereditare — probabil cea mai generoasă realizare a geniului uman. Omul va prelua controlul evoluției. O performanță care ridică numeroase întrebări cu consecințe irevizibile și imprevizibile. La care trebuie să răspundem acum.

2. Foarte probabil, niciodată. Chiar dacă există civilizații galactice și extragalactice, șansa de a intra în contact cu ele este aproape zero. Biologic vorbind, șansa ca viața să fi evoluat pe drumuri similare cu cele pe care a evoluat pe Pămînt este cu totul improbabilă. Poate vom accepta ideea că sîntem singuri în imensitatea tristă a Universului. Și vom înțelege că nu avem dreptul să anihilăm cea mai uluitoare dintre aventurile pe care le-a cunoscut. Aceasta nu înseamnă că nu există viața în univers. Dimpotrivă. S-ar putea ca ea să fie un fenomen obișnuit să apară oriunde găsește un minimum de condiții prielnice.

Sperînd că vom continua să supraviețuim, în secolul următor se vor crea nave spațiale autoregeneratoare cu ajutorul cărora vom începe să explorăm sistemul nostru galactic.

3. Noua civilizație — civilizația tehnotronică — dominată de computere și de noi sisteme de comunicare va anula distanța. Pămîntul va deveni un sat global cu probleme globale care vor cere soluții globale. Comunicația tradițională va dispărea sau se va diminua considerabil. Locul ei va fi luat de comunicarea între computere, eliminîndu-se astfel toate echivocurile și toate erorile atît de carcteristic umane. Să nu uităm că viața psihică, inclusiv memoria, va fi controlată chimic și va fi mult ameliorată. Nu este deloc exclus ca viitoarele sisteme de comunicație să fie facilitate de posibilitatea conectării creierului uman direct la un computer.

Dr. ing. ANDREI BĂNESCU:
CONSTRUCȚII DE MAȘINI

TELEMATICA – ALIANȚA DINTRE INFORMATICĂ ȘI TELECOMUNICAȚII

1. Producătorul de echipamente, construcția de mașini realizează mijloacele cu care alte domenii își ating obiectivele, care pot fi și descoperiri. Dar întotdeauna echipamentele, masinile au primit o apreciere și au avut o spectaculozitate secundara față de obiectivele atinse. De aceea am putea spune că în domeniul nostru de activitate nu se prea fac descoperiri. Se poate beneficia însă de acestea. Astfel, credem că o mare descoperire ar fi de natură

energetica, şi anume, înţelegerea **gravitaţiei** de maniera de a o putea utiliza la propulsie. De asemenea, cunoaşterea **creierului** uman şi traducerea impulsurilor din creier în vederea obţinerii unei interacţiuni între calculator şi creier — pe de o parte pentru înregistrarea gîndirii noastre înainte de a fi exprimată prin scris sau grai, iar pe de altă parte pentru a permite înregistrarea informaţiei direct pe creier în cadrul unui proces educaţional condensat şi ordonat.

2. Aceasta poate să se petreacă datorită nouă, pămîntenilor, sau altor locuitori din spaţiu. În primul caz, bazîndu-ne pe progresele în domeniul combustibililor nucleari, ale electronicii şi biologiei, cred că experienţele echipajelor ce vor circula ani îndelungaţi în sisteme ecologice închise, asigurîndu-se hrana la bordul navei, vor mari şansele de a avea, în secolul viitor, semnale de la existenţe extraterestre. Aceasta, deoarece, cu excepţia Terrei, nici o planetă a sistemului nostru solar nu pare să întrunească măcar două din condiţiile detectate ca necesare vieţii (existenţa apei în stare lichidă şi o suprafaţă solidă).

În cel de-al doilea caz, cînd contactul s-ar datora altor locuitori din spaţiu, aceasta s-ar putea petrece mîine.

3. Probabil că telematica, apărută din alianţa între informatică şi telecomunicaţii, va fi un sprijin indispensabil lumii industriale şi domestice a secolului XXI şi va transforma viaţa socială, culturală şi familiară a individului.

Dar printre aceste modalităţi de comunicare se va păstra cuvîntul scris şi vorbit care a rezistat atîtea mii de ani.

Dr. LUCIAN SANDU:
MEDICINĂ

UN MEDICAMENT SPECIFIC PENTRU ALINAREA DURERII

1. Descifrarea mecanismelor durerii şi obţinerea unui medicament specific pentru tratarea ei cu acţiuni secundare minime.

2. Dacă civilizaţiile extraterestre nu ne-au contactat încă sau nu au lăsat semne evidente că ne-au vizitat, este greu de crezut ca în viitorul apropiat o vor face. De aceea, sarcina căutării ne revine, se pare, tot nouă, dar cu alte mijloace, mai evoluate decît cele utilizate în momentul de faţă. Data unei asemenea întîlniri este greu previzibilă, intervalul putînd varia de la zeci la sute de ani dacă se menţine sau se accelerează ritmul de dezvoltare actual al ştiinţei pe Pămînt.

3. Videofonul minuscul sau cu ecrane de diverse mărimi, telefonul minuscul (la purtător) prin teletransmisie şi sateliţi vor fi probabil baza comunicării dintre oamenii secolului viitor.

Prof. dr. docent ing. TOMA DRAGOŞ:
MECANIZAREA AGRICULTURII

DISTANŢA NU VA MAI CONTA ÎN RELAŢIILE DINTRE OAMENI

1. În secolul XXI, în domeniul mecanizării agriculturii, apreciem că se vor descoperi tehnologii de lucru şi maşini agricole cu totul deosebite care vor schimba radical munca din agricultură, devenind ramura industrială de bază a economiei fiecărei ţări.

Dintre aceste noi tehnologii de lucru şi maşini agricole, considerăm că ponderea o vor avea următoarele:

— parcelele din cîmp se vor transforma într-un fel de hale mari, pămîntul lucrîndu-se cu maşini suspendate, fără roţi, pentru a nu tasa şi deteriora solul, maşinile fiind acţionate cu un sistem de pod rulant sau trase prin cablu, comandate automat, după un anumit program. Pe parcelă vor fi montate aparate corespunzătoare pentru înregistrarea momentană a factorilor care influenţează producţia (umiditatea, conţinut de substanţe nutritive, aciditate etc.) pentru a se putea corecta la timp;

— parcelele din horticultură se vor transforma într-un fel de sere, cu microclimat dirijat, lucrările executîndu-se similar ca în parcelele din cîmp;

— în zootehnie fermele de creştere a animalelor se vor transforma în adevărate hale industriale, complet automatizate, pentru creşterea animalelor;

— sursele de energie de bază vor fi cele de tipul unor surse reînnoibile, folosind ca surse de energie biomasa cultivată în agricultură, energia solară, energia eoliană şi biogazul, unităţile industriale agricole asigurîndu-şi în totalitate necesarul de energie;

— activitatea de întreţineri tehnice şi reparaţii a utilajelor folosite se va schimba într-o activitate de înlocuire a pieselor şi utilajelor uzate, fiabilitatea acestora în exploatare fiind asigurată pe toată durata de folosire.

Muncitorii din agricultură vor fi toţi de înaltă calificare, cu profil universal de mecanic-electronist, fiind retribuiţi mai bine faţă de alţi muncitori de înaltă calificare ce lucrează în alte sectoare de activitate.

Pînă la asigurarea tehnicilor menţionate mai sus, la începutul secolului XXI se vor realiza şi folosi la toate lucrările maşinile autopropulsate cu pneuri de joasă presiune şi prevăzute cu echipamente de lucru, care să execute la o trecere cît mai multe lucrări, pentru reducerea tasării solu-

SF ANCHETĂ

lui, a consumului de energie și a măririi capacității de lucru.

2. Apreciez că în secolul XXI încă nu se va realiza, în mod practic, contactarea omenirii cu o civilizație extraterestră, necesitînd cheltuieli prea mari, iar problemele terestre fiind deosebit de dificile în condițiile creșterii sensibile a populației și nevoia de a se asigura hrana necesară în condiții optime. În acest context, principalele fonduri, de cercetare și dezvoltare, se vor dirija în domeniul industrializării agriculturii.

3. Pentru o bună corelare a activității umane, într-un sistem organizat de diviziune a muncii, apreciem că sistemul de comunicare interumană în secolul XXI se va baza pe comunicarea fără fir cu preluarea imaginii și înregistrării la nevoie pe benzi a celor comunicate. Distanța nu va mai conta în relațiile dintre oameni.

Conf. dr. ing. EUGEN NEGRUȘ:
TRANSPORTURI

AUTOMOBILUL SE AFLĂ ÎN PRAGUL UNEI MARI DESCOPERIRI

Printr-o subtilă ironie, un vechi proverb chinezesc spune: **„Este foarte greu să faci profeții, mai ales în privința viitorului“.**

1. Ca și celelalte produse ale tehnicii, automobilul a fost și este supus unei evoluții care respectă legile generale ale dezvoltării. În cele aproape 9 decenii de apariție, el a suferit o continuă perfecționare. Cu toate acestea, în mod paradoxal, soluțiile constructive de principiu nu se deosebesc prea mult de cele inițiale. Dezvoltarea formulei actuale a automobilelor se află aproape de apogeu, în căutările specialiștilor, cît și în unele rezultate obținute, care ne fac să apreciem că **automobilul se află în pragul acelei descoperiri calitative ce poate fi asemănată cu apariția tranzistorului în electronică.** Probabil secolul XXI va aduce acest salt, odată cu descoperirea unor noi surse de energie, practic inepuizabile, nepoluate, utilizabile pentru automobil. Această descoperire va atrage după sine și crearea unui nou sistem de tracțiune și propulsie, simplu, ușor, silențios și cu randament ridicat.

2. Sînt mulți cei care, nu numai că acceptă ideea existenței în univers a altor civilizații, dar au calculat și probabilitatea ca alte planete să fie populate cu ființe inteligente. Dacă le acceptăm existența, trebuie bineînțeles să acceptăm și faptul că le-am putea întîlni. Cînd, unde și cum este încă foarte greu de spus. Depinde și din ce direcție privim acest contact. Dacă ne referim la planeta noastră, există păreri, bazate pe interpretarea unor descoperiri arheologice sau chiar pe declarații ale unor martori oculari, care susțin ideea că am primit vizite ale mesagerilor altei civilizații. Referindu-ne la contactul realizat de pămînteni pe alte planete, aceasta ar fi posibil numai odată cu dezvoltarea tehnicii spațiale într-o măsură care să permită călătorii pe distanțele extrem de mari dintre Pămînt și celelalte planete. Realizarea unui contact direct cu civilizații extraterestre depinde și de nivelul de dezvoltare atins de acestea. Dacă este prea înalt, am fi probabil în imposibilitatea de a stabili un contact direct.

3. Tehnica secolului XXI va crea mijloace nebănuite care să realizeze un sistem de comunicare global, așa-numit „la purtător“. Indiferent de „înfățișarea“ acestor realizări tehnice, cred într-o viitoare comunicare interumană, care să se desfășoare în condițiile unei mai bune înțelegeri reciproce, într-un spirit în care să predomine rațiunea, pacea și dragostea între oameni. Poate secolul viitor ne va aduce tocmai acel ceva care încă mai lipsește astăzi din relațiile interumane.

ANDREI BACALU:
PUBLICISTICĂ

REZERVE DE HRANĂ PRIN INGINERIE GENETICĂ

1. Eliminarea prin inginerie genetică prenatală (poate chiar preconcepțională) a maladiilor ereditare și a predispozițiilor genetice la anumite maladii, deci asigurarea unei stări de sănătate și a unei longevități remarcabile tuturor locuitorilor planetei. Toate acestea, evident, după ce aceeași inginerie genetică va asigura rezervele de hrană și materii prime necesare unei populații planetare în continuă creștere.

2. Pe planul comunicațiilor prin unde electromagnetice probabil după anul 2500. Direct, nu știu.

3. Pe lîngă limbajul vorbit? Probabil comunicarea directă prin intermediul sateliților artificiali de telecomunicații, accesibilă oricărui pămîntean.

Dr. DOINA IOAN:
ENDOCRINOLOGIE

NOI CODURI DE COMPORTAMENT UMAN

1. Controlul genetic al individului. Realizarea ca atare însumează încă o multitudine de descoperiri excepționale: manipularea genetică a celulelor germinale mature — a spermatozoizilor și a ovulelor —, fecundația „in vitro“, posibilă deja, dar cu numeroase eșecuri, transferul embrionului în uterul matern sau într-un incubator; monitorizarea sarcinii indiferent de locul în care va avea loc dezvoltarea fătului. Spre sfîrșitul secolului se vor insera genele dorite de părinți. Vor apărea, astfel, primii copii programați

în întregime.

2. Orice răspuns este teoretic posibil, ținînd seama de dimensiunile necunoscutelor cu care este obligată să opereze biologia. Dacă viața poate apărea în orice centură locuibilă a unui sistem solar nu este exclus ca undeva în univers să se fi dezvoltat sau să se dezvolte o civilizație. Aceasta nu înseamnă că a atins nivelul nostru de civilizație. Comunicația este imposibilă. Încă. Este, de asemenea, imposibilă și legătura directă. Calculele matematice recente sugerează că există toate șansele ca noi să fim singura specie înțeleaptă din univers. Este, totuși, un simplu calcul.

3. Fundamental, va fi similară cu cea de acum. Va fi modificată de noile sisteme de strîngere și de transmitere a informațiilor. Fără îndoială va fi posibilă comunicarea cu orice colț de pe planetă — directă și imediată. Se va restrînge mobilitatea umană — paradoxal! — deoarece actualele manifestări colective se vor desfășura prin televiziune. Se vor stabili poate noi coduri de comportament uman care vor da alte dimensiuni relațiilor interumane.

ANDREI BANC:
PUBLICISTICA

PROGRESUL CIVILIZAȚIEI E LEGAT DE ENERGIE

1. Descoperirea reacției de fisiune nucleară în lanț a reprezentat, după opinia mea, cea mai importantă descoperire în secolul XX (pentru că de la ea a pornit și cercetarea care a dus la energetica nucleară, singura speranță energetică a civilizației umane, iar tot de la ea a pornit și filiera care a dus la arma atomică, ce poate însemna sfîrșitul oricărei speranțe pentru civilizația umană). Nici o altă descoperire nu are asemenea valoare salutară pentru omenire și niciuna nu conține în ea asemenea pericole, nu numai dintre descoperirile secolului XX, ci dintre toate cuceririle cunoașterii umane, de cînd există omul. Progresul civilizației e legat de energie — cea mai importantă descoperire a secolului XXI va fi, deci, cea care va asigura oamenilor o sursă de energie inepuizabilă — fie domesticirea reacției de fusiune, fie... eliberarea integrală a energiei atomice din orice element material. (Gîndiți-vă că în explozia unei bombe atomice se eliberează numai echivalentul unui gram de materie, iar în explozia unei bombe cu hidrogen, doar echivalentul unui kilogram!).

2. Dacă există alte civilizații pe o rază de 20 de ani lumină, în următorii 500 de ani le-am putea contacta.

3. Cred că se va ajunge curînd la comunicarea instantanee între persoane, indiferent de distanță (în 2—300 de ani). Aici se va produce o saturare în comunicațiile electromagnetice care îi va determina pe oameni să caute alte soluții. Telepatia ar putea fi una. Dar pentru ca ea să devină realmente un mijloc de comunicație de masă e necesară — cred eu — o evoluție de zeci de mii, poate de sute de mii de ani a speciei noastre. (Dacă nu cumva ingineria genetică ne va ajuta **să determinăm** apariția la noile generații a acestei capacități, dar tot vor trebui cîteva mii de ani).

ALEXANDRU MIRONOV:
PUBLICISTICA

O MAȘINĂRIE DE DISTRUS RĂUTATEA

1. O aștept cu emoție, cu sufletul la gură, cu spaima ca s-ar putea să vină prea tîrziu pe această cea mai importantă descoperire a secolului XXI, pe care mi-aș dori-o să fie a secolului XX cît mai aproape de noi, mîine: un aparat, o mașinărie, un procedeu, o tehnologie în stare să topească pornirile belicoase ale membrilor speciei umane! Să înmoaie inimile, să distrugă răutatea, prostia și violența, să aducă inteligența, armonia și dragostea la rolul de virtuți fundamentale ale civilizației lui Homo sapiens.

2. A avut loc, are loc, va avea loc întotdeauna. Orbi însă, și noi, și ceilalți, ne auzim, surzi, și ne vorbim, muți, sperînd, fiecare, într-o întîlnire a rațiunilor care va avea loc atunci cînd vom avea în noi suficientă lumină pentru a proiecta căi și punți între stele.

3. Ca de la om la om. În funcție de cei care comunică. Automatele: prin fibre optice, sateliți, electromagnetism — sub supravegherea Calculatorului. Animalele: pe căi încă neștiute nouă, perfecționate de-a lungul sutelor de milioane de ani de cînd a apărut viața pe Terra — calculatorul nu va avea aici nici un amestec. Oamenii: depinde, o femeie iubită știe dinainte cînd iubitul se întoarce înnegurat acasă, ea nu va evolua deloc în secolul XXI, vreau să spun că-și va păstra posibilitățile de premoniție pînă la capătul civilizației umane, adică tot timpul cît va fi îndrăgostită; indiferenții — prin viu grai, videotelefon, mesaje înregistrate; o vor face, ca și acum, degeaba, rămîn pe mai departe indiferenți — aici nu se știe: Calculatorul va putea avea idei și inițiative, simțămintele omenești fiind, bănuiesc eu, la scară cosmică, molipsitoare.

Anchetă realizată de: A. CHELCEA, V. DOMĂNEANȚU, V. ICHIM, P. JUNIE, M. PAUN și A. STĂNEL

SF ANCHETA

SF

BURSA IPOTEZELOR TEMERARE

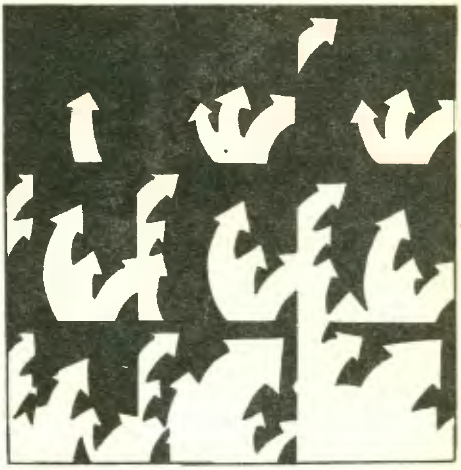

URMĂTOARELE cîteva zeci de pagini ale acestui inedit almanah pe care îl aveți în față se ocupă de ceea ce ar putea purta numele de ipoteze temerare. Își are rostul un astfel de capitol într-un almanah de literatură științifico-fantastică? Categoric, da! Mai ales aici este nevoie de o astfel de rubrică, mai ales cititorul cu imaginație „gustă" ideile neconvenționale și le folosește, adesea, creator. Pe de altă parte, producătorul de S.F. are nevoie de materie primă pentru munca sa. Ipotezele temerare, foaia albă de hîrtie și mașina de scris – iată mijloacele de producție ale lui Asimov, Gerard Klein, Vladimir Colin...

Revista „Știință și tehnică" este inițiatoarea, cu 2-3 ani în urmă, a unei rubrici B.I.T (Bursa Ipotezelor Temerare) în care să apară nu numai descrieri de întîmplări și fenomene insolite, ci să se propună, constructiv, idei, teorii, chiar aparate și tehnologii cu scopul, în primul rînd, de a stimula imaginația cititorilor revistei, de a obișnui peisajul științific românesc cu șocul – prea lesne respins – al faptului științific ieșit din comun, dar și acela – și nu în ultimul rînd – de a scoate la lumină idei condamnate la timiditate. Plus, cum spuneam, materie primă pentru creațiile S.F. În paginile revistei au încăput, astfel, teorii cvasifantastice cum sînt cele ale lui Immanuel Vekilowsky (biliardul ceresc întîmplat cu cîteva milenii în urmă, în două rînduri, în sistemul nostru solar), Dyson (uriașele sfere, fabricate de civilizația umană drept adăposturi pentru sapiensii din milioanele de ani următori) sau analize minuțioase ale unor ipoteze extraordinare (vezi probleme CETI).

Dar tot rubrica B.I.T. a scos la lumină, traducînd pe înțelesul largului public, una dintre cele mai extraordinare întîmplări din fizica organicului: efectul Comoroșan, descoperit în urma cercetărilor de la Spitalul Fundeni, din București, unde experimente – de fiecare dată reușite – par să deschidă larg porțile unei ultrafizici (cum a numit-o prof. dr. doc. Sorin Comoroșan) a cărei nevoie se simțea în peisajul științelor actuale.

Noi idei și teorii în ceea ce privește această mare necunoscută care este atracția gravitațională, ipoteze istorice tulburătoare, posibili pași în cercetările biologice ale anilor viitori, tentative de descifrare a unor scrieri de mult uitate – cam așa a arătat conținutul B.I.T.-ului revistei „Știință și tehnică", la fel arată în cele trei almanahuri ale revistei, deci și în paginile care urmează.

„Hypotheses non fingo", spune istoria că a afirmat Newton – ceea ce ar contrazice afirmațiile anterioare. Doar aparent – asta pentru că la ora cînd genialul Isaac așternea limpezime de cristal în fizica vremii sale și punea bazele analizei matematice, revelații îl zguduiseră deja, ipoteze îl bîntuiseră, temerare, cu ceva ani în urmă demonstrații se alcătuiseră, din sute și mii de experiențe certitudini se acumulaseră și Isaac Newton, încheindu-și afacerile lumești pe Terra nu mai avea nevoie să facă ipoteze. Își permitea.

Dar societatea umană, în ansamblu pentru a-și hrăni foamea de imaginație și nevoia de progres, nu-și poate permite o stagnare în mersul dialectic al ideilor temerare.

Pe de altă parte, a pune în discuție soluții insolite, curajoase, adesea extravagante nu înseamnă nici pe departe a le consacra, ci, dimpotrivă, a le supune „tirului" necruțător al dezbaterilor publice din care, fără îndoială, va izvorî adevărul. Căci omul are nevoie în permanență, în această trepidantă goană a progresului, de noi și noi adevăruri.

Așa că putem fi liniștiți. Chinuit de febra descoperirilor științifice și a prospectării viitorului, Homo sapiens emite zi de zi ipoteze temerare din care multe, probabil, vor ajunge cu timpul teorii serioase în eșafodajul solid al științei, iar altele vor rămîne ca o amintire a unor încercări stîngace, dar necesare, de explicare științifică a unor fenomene. Deci, iată, vă invităm să participați la această instituție B.I.T. perpetuă la care cu siguranță veți contribui, uniți întru satisfacerea nestinsei curiozități umane, la impunerea adevărului.

INSCRIPȚII LA PIETRELE ROTĂRII?

Prof. CĂLIN N. TURCU
Valenii de Munte

În partea nord-estică a județului Prahova, chiar lîngă hotarul cu județul Buzău, se află cătunul numit Rotarea. care aparține de comuna Starchiojd. Cătunul are o așezare pitorească, fiind înconjurat din toate părțile de dealuri, ca într-o căldare. Poate că tocmai de aceea se și numește „Rotarea". Muchia dealului aflată înspre nord față de acest cătun poartă denumirea curioasă de „Culmea Romei". Nici un localnic nu poate da vreo lămurire pentru această denumire...

Culmea Romei se întinde ca un arc natural lung de vreo 2 km și se termina în partea ei sudică printr-o zona extrem de accidentată, stîncoasă, cu enorme blocuri de piatră aruncate haotic unele peste altele. Acestea sînt „Pietrele Rotării". Ele formează, împreună dealtfel cu toată Culmea Romei, hotarul dintre județele Prahova și Buzău.

Printre imensele stînci de la Pietrele Rotării se află una care se deosebește în mod cert de toate celelalte. Aceasta are o lungime de circa 6,5 m, o lățime de circa 2,4 m, este așezată cu o înclinație față de sol, spre vest, de aproximativ 15° și este orientată pe direcția nord-est. Acest bloc de piatră este perfect neted pe întreaga sa suprafață inferioară, de parcă ar fi fost tras la rindea și este aproape în întregime lucios, ca o oglindă. Locul este acoperit în totalitate de un fel de semne ciudate, ce amintesc în mod paradoxal de scrierea cuneiformă. Unele dintre aceste semne au numai 3 cm lungime, altele ajung pînă la 25—30 cm.

Locul este greu accesibil și, în monotonia dealurilor din împrejurimi, stîncile acestea par cel puțin bizare. Circulă aici multe legende, despre ciclopi și uriași, despre oști romane și tabere tătărești.

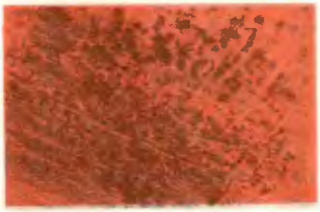

Savantul Nicolae Iorga s-a deplasat la aceste stînci prin anii '40. N-a putut să urce pînă la inscripții, dar a trimis pe un sătean care-l însoțea. Acesta din urmă a copiat pe fragmente de ziar cîteva semne. Văzîndu-le, Nicolae Iorga a declarat că nu este vorba de inscripții, ci de agenți chimici care au acționat asupra pietrei.

Posibil. Dar, fără a încerca să punem la îndoială verdictul marelui savant care a fost Nicolae Iorga, semnalăm aici prezența cîtorva semne de întrebare, cărora metodele de cercetare și investigație, pe care ni le pun la dispoziție știința și tehnologia contemporană, ar trebui să le găsească un răspuns.

În primul rînd, stînca, aflată în fața suprafeței cu inscripții și în imediata sa apropiere (în unele porțiuni, la numai 40—50 cm depărtare), prezintă foarte multe denivelări. Ea nu numai că nu este deloc netedă, dar nu conține nici un fel de semn sau inscripție. Presupunînd că cele două stînci s-au desprins una de alta cîndva, sub acțiunea unor mișcări seismice, sau a altor forțe naturale, atunci de ce cele două suprafețe sînt total deosebite ca aspect și formă?

Apoi, acei „agenți chimici naturali" au acționat **de jos în sus** asupra stîncii? Au avut o asemenea forță, încît au săpat în rocă dură mii de semne minuscule, dintre care multe se aseamănă în mod miraculos între ele? Iar dacă au acționat atunci cînd pietrele erau unite sau lipite între ele — presupunînd că ar fi fost cîndva — atunci de ce urmele nu au apărut decît pe una din fețe?

În sfîrșit, pe o bună parte a suprafeței — este greu de apreciat cît anume — semnele în discuție par a fi aliniate în șiruri drepte și lungi. Și absolut toate aceste semne au o anumită înclinație — aceeași pe toată suprafața!

O altă curiozitate, rod al unei descoperiri mai recente, este faptul că mai există acolo, la Pietrele Rotării, încă o stîncă plină cu aceste semne interesante, o stîncă despre care nimeni nu știe încă nimic. Numai că această a doua stîncă are rîndurile de semne așezate vertical, spre deosebire de prima, unde rîndurile sînt orizontale. În plus, cea de-a doua suprafață cu inscripții este foarte expusă intemperiilor... Care ar putea fi explicația acestui fenomen bizar?

Prin relatarea succintă a puținelor date pe care le deținem pînă în prezent referitoare la inscripțiile de la Pietrele Rotării, nu încercăm a insinua nici măcar faptul că acestea ar fi rodul acțiunii unei mîini inteligente, sau că ar transmite un anumit mesaj conservat și transmis în mod miraculos peste milenii.

Dar, înainte de a da un verdict sigur, este bine să se găsească răspuns măcar întrebărilor de mai sus, dacă nu și altora care se vor mai ivi, fără îndoială, pe parcurs...

Este rîndul specialiștilor...

TRAIAN SAU BUREBISTA?

VIRGILIU OGHINĂ

Posibile erori de interpretare

În monografia aparuta in 1895, Gr. Tocilescu și colaboratorii sài sustin cà monumentul de la Adamclisi a fost construit în memoria luptelor împàratului Traian cu dacii din iarna anilor 101—102, opinie împàrtașita pîna astàzi de cei mai mulți specialiști.

Un examen mai atent al sculpturilor acestui monument poate scoate în evidență inadvertențe care contrazic parerea lui Gr. Tocilescu, ca și cea expusa în toate manualele de istorie sau în pliante turistice.

Toate izvoarele istorice spun că batàlia împàratului Traian cu dacii în Moesia Inferior a avut loc în iarna anilor 101—102.

Sculpturile de pe monumentul de la Adamclisi nu arată nici un decor de iarna, ci, din contra, un sezon cald de vară, cu luptători desculți, goi pînă la brîu, copacii înfrunziți, stejari cu frunze și ghindă, ce indică în mod precis lunile iulie și august ca ambianță a bătăliei, cînd ghinda ajunge la maturitate. Fig. 1 (Metopa 32), Fig. 2 (fig. 115 Gr.T.).

Pe Columna lui Traian din Roma sînt reprezentate scene de luptă cu călăreți daci și cu aliații lor, călăreți sarmați. Pe metope nu există nici un adversar călare, deși acele lupte s-au desfășurat în acea regiune și, deci, ar fi fost normal să figureze și pe acest monument.

Documentul cel mai de seamă despre luptele împăratului Traian cu dacii este, fără îndoială, Columna de la Roma cu cele 155 scene săpate în marmură de Carara ce cuprind 2500 figuri. Mulți cercetători au subliniat grija artiștilor romani de a reda în amănunt și realist înfățișarea luptătorilor romani și daci dimpreună cu aliații lor.

1

2

Pe soclul columnei se gasesc sapate în piatra trofee dacice ca scuturi, sàbii, arcuri, tolbe cu sageți, topoare de luptă, cămași din zale de fier, iar altele cu solzi de piele, coifuri, camași din pînza, steagul dacic cu cap de lup cu gura cascată etc. Fig. 3 și 4

Comparînd luptatorii romani reprezentați pe columna cu cei ziși romani de pe metopele de la Adamclisi, se constatà cà nu există nici o asemănare între ei, nici ca îmbrăcăminte, si nici ca metodă de luptă.

Luptătorii romani de pe columnă sînt îmbrăcați în haine de pînză, unii dintre ei poartă o tunică de piele fară mîneca terminată pe șolduri și pe umeri cu colțuri. Fig. 5

Luptătorii ziși romani de pe metopele de la Adamclisi sînt îmbràcați în cămăși de zale. Fig. 6 și 7 (Metopa 1 — călareț)

Scenele de luptă de pe columnă arată forțe armate romane compacte. Pe metope se arată cîte un singur luptător zis roman, luptîndu-se de unul singur împotriva a 2—4 adversari. Fig. 7 și 8

Constatările de mai sus dovedesc că scenele de luptă de pe metope nu se refera la luptele dacilor cu romanii din iarna anilor 101—102 si ne îndreptațesc a admite că metopele se referă la o altă bătalie ce a avut loc într-un sezon cald de vara, si deci inscripția votivă reconstituită de Gr. Tocilescu nu se refera la acest monument.

Deosebirile de mai sus sînt suficiente dovezi pentru a afirma că luptatorii ziși romani de pe metope nu sînt romani, ci daci, pe motiv că poartă cămăși de zale identice cu cele ce pot fi vazute între trofeele dacice de pe soclul columnei. Fig. 3 și 4

Armata adversarilor de pe metope nu posedă cavalerie, ci numai infanterie. Ei poartă o îmbrăcăminte sumară, cei mai mulți sînt goi pînă la brîu, desculți, înarmați cu o sabie grea ce se folosește cu amîndouă mîinile, lipsiti de orice protecție individuală. Unii poartă barbă lunga împletită în suvițe subțiri după moda antică persana, iar alții barbă lungă și ascutita de tip oriental din Asia Mică. Unii dintre adversari, Fig. 7 si 8, poarta pe cap o bonetă croșetată, împodobită cu un ciucure în partea dreaptă. Acest ciucure s-a bucurat de discuții aprinse între specialiști, fiind confundat cu nodusul din păr, obisnuit la unele triburi germanice. Îmbrăcămintea lor

este total diferită de cămașile dacice existente printre trofeele dacice de pe soclul columnei. Fig. 9 și 10.

Adversarii de pe metope, avînd îmbrăcăminte, arme și înfățișare cu totul diferită de a dacilor, par a fi străini care au invadat pămîntul Daciei.

„Barbarii daci" de pe metope, după cum îi numește Gr. Tocilescu, sînt înfățișați lipsiți total de inițiativă în luptă, iar descurajarea le este întipărită pe față. Fig. 7

În opoziție cu acest aspect caracteristic, luptătorii daci reprezentați pe reliefurile columnei luptă cu înverșunare contra romanilor și chiar trec la contraofensivă, atacînd castrele romanilor. Fig. 11

Deosebirile arătate mai sus sînt tot atîtea dovezi care arată că adversarii de pe metope nu sînt daci, ci invadatori veniți din Orientul Apropiat.

Toate faptele analizate pînă acum dovedesc că monumentul de la Adamclisi nu se referă la luptele romanilor cu dacii din iarna anilor 101—102, ci la lupta dacilor împotriva unei armate de invazie venite probabil din Orientul Apropiat într-un sezon cald de vară și la o dată diferită de anul 102.

Construcția pare a fi dacică

Poporul dac poseda o cultură spirituală înaltă, cu reguli severe de viață. Această cultură se reflectă și în operele de artă.

Ornamentul de pe friză, compus din vrejuri de acant spiralate, terminate cu un cap de lup cu gura căscată, Fig. 12, contrastează cu acest gen de ornament prin aceea că floarea terminală a fost înlocuită cu capul de lup cu gura căscată. Autorul monumentului, cînd a înlocuit floarea terminală cu capul de lup cu gura căscată, a avut un scop bine definit. Asimilînd vrejurile de acant spiralate cu corpul unui șarpe, avem de-a face cu imaginea integrală a steagului dacic stilizat cu o mare subtilitate artistică.

Substituirea efectuată capătă un înțeles de mesaj pentru posteritate, prin care autorul a dorit să ateste originea dacică a monumentului și victoria Daciei împotriva dușmanilor ei.

În toate vremurile, conducătorii de popoare, în pragul marilor hotărîri și acțiuni, cereau sfatul și ajutorul forțelor divine. Pe columnă, din 155 scene, 50 din ele reprezintă pe împăratul Traian ca mare pontif, aducînd prinoase zeilor, cerînd ajutor în luptele contra dacilor. Aceste scene sînt forme materiale de exprimare a legăturilor omului cu divinitatea în lumea romană.

Pe monumentul de la Adamclisi nu se află nici o astfel de reprezentare. Romanii însă au construit un altar din piatră în apropiere, ceea ce presupune că monumentul exista pe acel loc în timpul acela, dovedind că el ar fi o construcție anterioară epocii lui Traian.

Dacii, avînd o cultură spirituală superioară, după învățătura lui Zalmoxe, ei își reprezentau legăturile cu divinitatea într-o manieră proprie, prin simboluri, pe care le cunoștea Marele Preot, ca inițiat ce era.

Așa se explică prezența acelor figuri geometrice pe monumentul de la Adamclisi (care ar reprezenta în limba inițiaților daci forțe cerești) și lipsa lor de pe toate monumentele grecești și romane. Ca o confirmare a acestei idei este faptul că proiectantul a înlănțuit pe captivii de pe creneluri cu aceste simboluri.

Unul din argumentele principale a celor ce susțin că monumentul este o construc-

3

4

ție romană a fost mortarul folosit la construcția miezului corpului cilindric al monumentului, care are proprietăți asemănătoare cu mortarul roman. Dar această asemănare nu poate constitui singură un argument valabil. În antichitate, ca și în timpul nostru, pentru construcții importante se aduceau meșteri din străinătate. La fel a procedat și împăratul Traian, cînd a dorit să construiască podul peste Dunăre de la Drobeta, și a angajat pentru această lucrare pe renumitul arhitect Apolodor din Damasc.

În literatura veche romană sau greacă nu se găsește nici o mențiune despre construcția monumentului de la Adamclisi. Dacă ar fi fost o construcție romană, n-ar fi putut să scape comentatorilor contemporani. Lipsa unor astfel de relatări poate fi considerată ca o dovadă că monumentul nu este de origină romană.

Istoricul Strabon scrie: „Orașele grecești de pe țărmul Mării Negre, de la Olbia, situată la gura Bugului, și pînă la Apolonia, situată la sud de munții Hemus, sînt supuse de regele Burebista în urma unor acțiuni militare, care încep pe la anul 60 î.e.n. Cetățile grecești recunosc autoritatea regelui dac și-i plătesc sume de bani".

Aceste evenimente ar fi putut să constituie motivul formal pentru o invazie din sud, dacă se ține seama de legăturile strînse ale orașelor pontice cu cetățile grecești din Asia Mică și din tot Orientul. La aceasta s-ar mai putea adăuga și mirajul unor prăzi bogate din Dacia, care era renumită pentru bogăția sa în aur, argint, animale și produse agricole și apicole.

Aceste fapte istorice ne conduc cu gîndul că bătălia descrisă prin scenele de pe metopele de la Adamclisi ar fi din timpul lui Burebista.

Metopa 8, Fig. 13 arată în

5

6

7

8

prim plan trei oi privind spre dreapta. În planul al doilea, doi țapi ridicați pe picioarele de dinapoi se înfruntă. În concepția popoarelor antice, turma de oi reprezintă poporul, iar țapii, forțele ce-și dispută stăpînirea lui. Scena de pe metopa 8 se poate traduce în vorbe astfel: Poporul dac a fost amenințat de dușmanii dinafară.

Această piatră arată motivul luptei și importanța ei, care a contribuit la construirea monumentului triumfal în amintirea acelei victorii.

Dacă monumentul ar fi fost o construcție romană, metopa 8 cu simbolul ei n-ar mai avea nici un rost și ea ar fi trebuit să lipsească din compoziția monumentului.

Metopa 48, Fig. 14 nu arată o familie de daci, ci un invadator care a răpit o femeie dacă pe care o duce după sine, ținînd-o strîns de mînă. Femeia dacă are o atitudine protestatară, indicînd siluirea voinței ei.

Cu ocazia vizitării muzeului arheologic de la Adamclisi cu un grup de excursioniști, care priveau metopa 48, am auzit pe cineva de lîngă mine exclamînd: „Vai, femeia asta plînge!"

Această piatră vorbește de la sine despre urgia ce s-a abătut asupra poporului prin invazia străinilor în Dacia și pune și mai mult în evidență simbolurile metopei 8.

Marea simplitate a cămășilor de zale, purtate de luptătorii daci de pe metope, ne spune că ele ar fi fost confecționate în mare grabă. Acest aspect este în concordanță cu cele scrise de istoricul Strabo. Cităm:

„Burebista getul, luînd conducerea poporului său, **a ridicat pe oamenii aceștia înrăiți de nesfîrșite războaie** și i-a îndreptat prin abstinență și sobrietate și ascultare de porunci, așa încît în cîțiva ani a întemeiat o mare stăpînire și

9

10

11

a supus geţilor aproape pe toţi vecinii, ba era de mare primejdie şi pentru romani, pentru că trecea Dunărea fără să-i pese de nimeni şi prăda Tracia pînă în Iliria, iar pe celţii ce se amestecaseră cu ilirii i-a pustiit cu totul, şi pe boii care ascultau de regele Cristasiros, precum şi pe tauriscii i-a şters de pe faţa pămîntului... şi a alcătuit o armată de 200 000 oameni".

Vechimea monumentului de la Adamclisi rezultă şi din comparaţia îmbrăcămintei femeilor dace reprezentate pe metope şi columnă. Cele de pe metope (M. 48 şi 49) sînt îmbrăcate cu o haină lungă pînă la glezne, cu mîneci scurte, la gît încreţită, ce aduce cu la romăncelor; peste mijloc sînt încinse cu un cordon răsucit în formă de frînghie.

Pe columnă femeile dace sînt îmbrăcate cu rochii mai evoluate şi rafinament superior. Rochiile sînt lungi şi cad în falduri largi. Pe deasupra rochiei poartă un fel de şal prins în faţă sub sîni printr-o broşă. Şalul cade în falduri largi peste coapse în jos către spate pînă la genunchi. Părul este legat cu o năframă la ceafă, iar în picioare poartă încălţăminte uşoară. Fig. 15

Ca să evolueze tipul de îmbrăcăminte de la forma Adamclisi la cea de pe columnă ar fi trebuit să se scurgă o epocă istorică, indicînd vechimea monumentului de la Adamclisi faţă de columnă.

Aceasta este taina monumentului de la Adamclisi. Pe el sînt încrustate simbolurile culturii Daciei antice, în amintirea marii victorii împotriva invadatorilor veniţi din sud, dornici de pradă şi cuceriri.

Trofeul lui Burebista

Corelarea datelor istorice cu interpretarea sculpturilor de pe monument ne-a condus la elaborarea ipotezei că monumentul ar fi trofeul lui Burebista. În cele ce urmează, vom expune ipoteza noastră în această viziune.

Monumentul triumfal de la Adamclisi a fost construit din porunca regelui Burebista, în urma victoriei repurtată împotriva unei mari armate de invazie venită din Orientul Apropiat. Invadatorii se pare că au venit pe apă şi ar fi debarcat în Dobrogea în regiunea porturilor Callatis şi Sardes, actualmente Mangalia-Neptun-Costineşti. De aici s-ar fi îndreptat către localitatea Sucidava, situată pe malul dobrogean al Dunării, capitala unei uniuni tribale dacice locale, cunoscută ca reşedinţă a regelui Roles, ce domnea înainte de ocupaţia romană.

Armata dacilor a întîmpinat armata de invazie cam la două treimi din drumul ce porneşte de la Callatis spre Sucidava, la locul ce se numeşte astăzi Adamclisi, care pe turceşte înseamnă Biserica Omului, iar după N. Miulescu este o numire veche greacă în legătură cu practicarea cultului Zeului Dionysos, Adamastis-Klisie — cortul fecioarelor.

După toate probabilităţile, locul acesta a fost ales de către daci ca teatru al bătăliei, fiindcă în acest loc se află apă de băut, colinele învecinate par să fi fost acoperite cu păduri de stejar, după cum se vede pe metopele 31 şi 32, în care armata dacilor s-ar fi putut ascunde, fără a fi văzută de invadatori, iar locul din vale, strîmtat de păduri, nu permitea armatei invadatoare nici o desfăşurare a forţelor sale şi nici manevre tactice.

Bătălia a fost crîncenă pe apă şi pe uscat, armata de invazie a fost zdrobită. Cei rămaşi vii au căzut prizonieri în mîinile dacilor dimpreună cu comandanţii lor.

După cultul morţilor la daci, trupurile celor căzuţi în bătălie au fost adunate şi incinerate pe un mare rug anume făcut pe vîrful unei coline dominante din apropierea locului unde s-a dat bătălia.

Peste rugul cu cenuşa luptătorilor căzuţi în bătălie s-ar fi clădit marele monument, ce aminteşte de tumulurile preistorice pelasge-tracice.

Sculpturile şi basoreliefurile conţin numeroase detalii specifice epocii în care a fost

12

construit. Fiecare detaliu conține în sine un model determinant și caracteristic. Întreaga decorațiune face parte dintr-un plan bine definit și cu intenția vădită de a transmite posterității documente de mare însemnătate din viața poporului dac. Pentru acest aspect, monumentul de la Adamclisi ne interesează în primul rînd ca document istoric și etnografic și numai în al doilea rînd ca operă de artă.

Sculpturile ornamentale conțin detalii inspirate din arta populară și heraldică a Daciei, dintre care putem cita funia răsucită din compunerea frizei, pasărea Phoenix, simbolul formațiunilor politice din Dacia, ce ornează lorica trofeului, steagul cu cap de lup cu gura căscată și trup de șarpe, și simboluri de cult religios exprimate prin figurile geometrice ce împodobesc parapetul crenelat.

Sculpturile de pe metope înfățișează armata dacă în luptă cu invadatorii. Unele metope arată scopul și urmările invaziei. Luptătorii, considerați drept romani pînă acum, fac parte din armata dacică întemeiată și instruită de marele rege Burebista. Această armată este impresionantă prin gradul înalt de dotare cu tehnică de luptă fiind îmbrăcată în zale de fier. Mai este impresionantă prin măiestria ei în luptă și neînfricare.

Comandamentul armatei dacice se compune din rege, metopele 10 și 32, fiul regelui, metopa 6, și ofițeri de stat major, metopele 27, 39 și 44.

Cavaleria este reprezentată pe metopele 1—7 și 30. Ea este îmbrăcată în zale de fier și înarmată cu suliță, sabie și scut, avînd o mare eficacitate în luptă.

Infanteria se desfășoară pe 28 metope, 11—22, 25, 26, 28, 29, 31, 33—38, 40—43. Ea este îmbrăcată în zale de fier, cu coif pe cap, înarmată cu suliță, sabie și scut, sau cu pilum, sabie și scut. Eficacitatea excepțională în luptă a infanteriei s-ar datora în primul rînd credinței dacilor în nemurirea sufletului, în ajutorul forțelor divine și, în fine, al armamentului cu care este înzestrată, cum și unui înalt grad de instruire.

Parada victoriei este aratată pe 13 metope: 11—14, 25, 27, 28, 39, 41—44, la care se mai adaugă 3 grupuri de prizonieri dintre căpeteniile cele mai de vază din armata de invazie, metopele 45, 46, 47.

Armata de invazie nu are cavalerie, ci numai infanterie. Infanteria dușmană este înfățișată în situații din cele mai tragice. Ceea ce surprinde la această armată este îmbrăcămintea ei sumară, în majoritate goi pînă la brîu, desculți, mai rar cu sandale, fără scuturi, înarmați cu o sabie grea încovoiată în formă de cosor, mînuită cu amîndouă mîinile. O altă caracteristică evidentă este lipsa de inițiativă și stîngacie în luptă. Aceste observații duc la concluzia că armata de invazie ar fi de strînsură din tot orientul, eterogenă și lipsită de conducerea militară. Aceste cauze explică dezastrul înfrîngerii suferite.

Monumentul se compune din 3 părți distincte. Pornind de sus în jos avem trofeul cu grupul statuar de la picioarele sale, construcția hexagonală ce servește ca soclu trofeului și corpul cilindric cu acoperișul său tronc-conic, cu bogata sa gamă de sculpturi.

Construcția hexagonală a fost pusă în discuție chiar de la începutul secolului XX de către arheologul german A. Furtwangler, cu scopul de a încadra în compoziția monumentului și inscripția votivă propunînd să se construiască un etaj înalt de peste 4 metri peste nivelul prevăzut inițial de arhitectul G. Niemann. Această idee a fost însușită de învățații romani și a stat la baza planurilor de reconstruire a monumentului.

Dar după cum am văzut, inscripția în cauză nu are nici o legătură cu evenimentele descrise pe monument și, deci, etajul construcției hexagonale devine fără obiect.

Corpul cilindric, cu ansamblul său constructiv, a provocat numeroase discuții, pornindu-se de la diferite criterii de apreciere. Aceste discuții vor lua sfîrșit numai atunci cînd se va afla macheta monumentului, ce presupunem că s-ar afla și astăzi intactă, în chilia marelui Preot Deceneu, autorul prezumtiv al compoziției acestui monument.

14

15

PALENQUE

Propunere pentru o concluzie finală

GHEORGHE N. POPESCU

Despre „basorelieful" sculptat pe dala sarcofagului din cripta „Piramidei Inscripţiilor" de la Palenque *(fig. 1)* s-a spus aproape tot sau, ca să fim mai precişi, s-au spus multe. Aceasta pentru că în drumul său pînă la noi, extraordinarul i-a fost cel mai adesea însoţitor. Un extraordinar generat de multe, de foarte multe întrebări, de iluzorii concluzii „definitive", stări de lucruri datorate în mare parte sumei infime de cunoştinţe ce le deţinem despre paradoxala şi încă puţin cunoscuta cultură a populaţiei maya. Referindu-se la acest aspect, J.E.S. Thompson scria, citîndu-l pe L. Housman: „cultura maya a produs nu numai genii, dar ea a creat într-o atmosferă care nouă ni se pare cu totul neverosimilă. Cînd te ocupi de poporul maya nu te poţi aştepta niciodată ca lucrurile să fie de la sine înţelese. În ceea ce nu este practic au realizat lucruri măreţe, în ceea ce este practic nu au izbutit. Obsesia timpului i-a condus la alcătuirea unor calendare precise, dar tot ea i-a împiedicat să descopere principiul roţii".

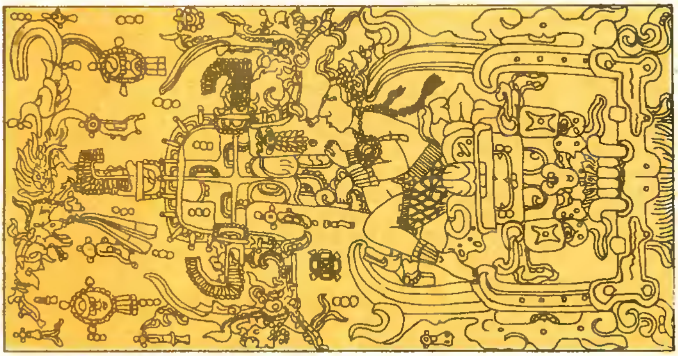

1

Evident că şi în problema de faţă au fost mai întîi întrebările. Ştim cum a fost descoperită, cunoaştem suficient de multe interpretări ale reprezentării care o conţine, dar nu ştim încă precis dacă ea este imaginea artistică a unei teme religioase, sau, de ce nu, a avut ca model o trecută realitate tehnologică de expresie extraterestră?

Prezentul material conţine sinteza concluziilor unui studiu întreprins asupra verosimilităţii celor două categorii de interpretări. Desfăşurată pe parcursul mai multor ani — începînd din 1974 — la îndemnul scriitorului Ion Hobana, cercetarea a fost efectuată în acord cu tratarea problematizată a faptelor istorice — abordarea de expresie materialist-dialectică şi care constă în corelarea „basoreliefului" aflat în discuţie cu faptele de cultură proprii populaţiei maya — ce au fost considerate ca factori determinativi.

În cadrul interpretărilor din prima categorie, ale celor de expresie etnografică distingem, în primul rînd, pe cea a descoperitorului mormîntului ascuns, a arheologului mexican **Alberto Ruz Lhuillier,** care consideră că „basorelieful" reprezintă un tînăr culcat pe masca Monstrului Pămîntului, scena în totalitatea ei sintetizînd conceptele fundamentale ale religiei maya: venerarea porumbului, destinul omului prin sacrificiul căruia renaşte viaţa, relaţia intimă dintre ploaie şi cultivator, cosmosul care înconjoară existenţa umană în care stelele guvernează cursa inalterabilă a timpului.

Alţi cercetători presupun că „ar putea fi vorba de reprezentarea regelui-zeu Kukulkan" **(Pierre Honoré),** „o figură înclinată care cade sub atingerea Monstrului Pămîntului" **(J. Erich S. Thompson),** „scena reprezintă moartea omului care, la fel ca şi bobul porumbului sacru, învie din nou în această lume" **(Miloslav Sting)** sau, în sfîrşit, că „basorelieful înfăţişează integrarea printre Zei a lui Pacal, unul dintre regii aşezării Palenque" **(Merle G. Robertson, David Kelley).**

Întîlnim şi preocupări româneşti pe această linie.

Astfel, acest „bello relieve" „...constituie una dintre cele mai desăvîrşite expresii ale stilului antropomorf şi ale reliefului precolumbian" **(Francisc Păcurariu),** a fost asimilat cu „relieful urcător al unui fir de porumb abia răsărit" **(Darie Novăceanu)** sau, de ce nu, cu „lunecarea încremenită către rădăcinile arborelui sfînt Ceiba a personajului pentru care viitorul a încetat, el rămînînd în trecut şi înghiţit de singura lume a trecutului — cea a morţilor" **(Alexandru Mironov).**

Interpretările din a doua categorie includ piesa respectivă în rîndul „dovezilor" probei paleoastrale, adică a faptului că (în ipoteză, totuşi!) într-un trecut nedeterminat mesagerii extratereştri ar fi vizitat Terra.

Să vedem cîteva din ele:

După **Yesuko J. Matsumura,** reluat de **Alexandr Kazanţev,** pe placa sarcofagului este reprezentată, de fapt, o rachetă *(fig. 2).*

Interpretări similare formulează **Victor Kernbach, Peter Kolosimo, Henry Durant, Jac-**

ques Vallée şi Andrew Thomas. **Erich von Däniken şi Robert Charoux** merg mai departe, „identificînd" personajul respectiv cu zeul Kukulkan venit din cosmos. Iar dacă **Guy Tarade** susţine ipoteza unei nave cosmice utilizînd energia solară, spunînd că „este foarte probabil ca noi să vedem schema unei maşini zburătoare de tip vimana şi pilotată de un bărbat sau de o femeie", **Otto M. Weiss** încearcă să ne dovedească că imaginea de pe placa sarcofagului este aceea a uneia dintre cele mai timpurii şi străvechi maşini, ea fiind nici mai mult nici mai puţin decît o ...sanie cu reacţie (sau vimana terestră) construită de extratereştri din resturile navelor lor avariate şi la care propulsia îi era asigurată pe baza activării nucleare?! *(fig. 3)*

Reluînd interpretarea reprezentării „cu un fel de stato sau turboreactor, conceput pentru zborul în atmosferă", Ion Hobana afişa încă din 1968 întrebarea fundamentală pentru dezlegarea enigmei în sensul ipotezei paleoastrale: „a văzut oare sculptorul aievea vehiculul pe care l-a reprodus în piatră?... sau a transmis, pur şi simplu, o schiţă, păstrată poate de veacuri, împodobind-o cu arabescurile imaginaţiei sale?" *(fig. 4)*

Ce a însemnat Palenque pentru populaţia maya? Care a fost rolul „Piramidei Inscripţiilor" în cadrul aşezării Palenque? Ce loc ocupă „basorelieful" sarcofagului în contextul iconografic maya?... iată alte cîteva întrebări ale căror răspunsuri ne vor ajuta să privim şi să înţelegem mai bine o anume stare de spirit generatoare de norme şi valori artistice şi teologice prezente în compoziţia „basoreliefului" din cripta „Piramidei Inscripţiilor", apropiindu-ne, în acest fel, de soluţionarea „enigmei".

Aşezarea Palenque, al cărei nume adevărat încă nu-l cunoaştem, dar care ar putea fi Gho Chan sau Na Chan, ceea ce în ambele cazuri are acelaşi înţeles, „Oraşul Şerpilor" (M. Stingl) — motivarea pare concretă dacă se are în vedere fie şi numai caracterul simptomatic al reprezentărilor serpentiforme evidenţiate în cuprinsul ei — conform datelor calendaristice extreme identificate pînă în prezent, a avut o scurtă, dar uluitoare existenţă de 250 de ani, între 536 e.n. (5 Eb Kayab — 9.5.1.11.12) şi 782 e.n. (13 Ahau 13 Muab — 9.17.13.0.0.). O existenţă strălucitoare care dispare brusc, concomitent cu invazia distrugătoare a totonacilor (M. Stingl). O aşezare care aşteaptă să fie descoperită, de vreme ce aproape 95% se află încă acoperită de junglă (D. Novăceanu), fapt ce a condus la trecerea ei momentană în rîndul aşezărilor maya de importanţă secundară (G. Morley, G. W. Brainerd, M. Stingl).

„Piramida Inscripţiilor", fiind o repetare continuă spre cer a platformelor succesive prezente în arealul ameridian, este, ca şi arborele sacru Ceiba, reprezentarea **sui generis** a cosmosului maya, ea unind ca o „axis mundi" paradisul cu infernul, traversînd lumea cea de toate zilele. Încăperea de pe platforma superioară reprezintă paradisul — ornamentele coloanelor sale înfăţişînd bărbaţi şi femei ce poartă în braţe copii ale căror feţe sînt acoperite cu măşti ale zeului ploii şi fertilităţii, Chac, şi cu şerpi crescîndu-le din picioare (G. H. S. Bushnell, M. Stingl) — argumentează această supoziţie. Infernul în general — Xi-

1 - antena
2 - sistemul de orientare a zborului
3 - difuzor
4 - turbocompresor
5 - pupitru de conducere şi control a zborului
6 - rezervor carburanţi
7 - prize pentru admisia cu aer ale camerei de combustie
8 - camera de combustie
9 - turbina de gaze (reactor)
10 - ajutaj (reactiv)

2

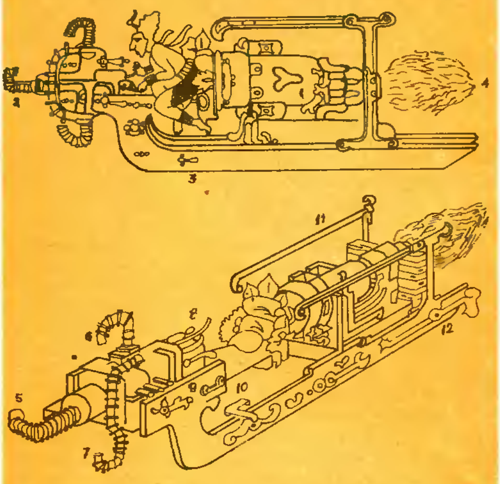

1 - Motor cu mercur.
2 - Element de ghidare.
3 - Mecanismul structurii de patinaj.
4 - Duză eşapament.
5 - Element rotativ de control direcţional.
6 - Echilibrare orizontală. Nivelare superioară.
7 - Nivelare inferioară.
8 - Tablou de bord.
9 - Acţionări aparate.
10 - Pedala de acţionare a frînelor.
11 - Platforma de transport.
12 - Frînă.

3

4

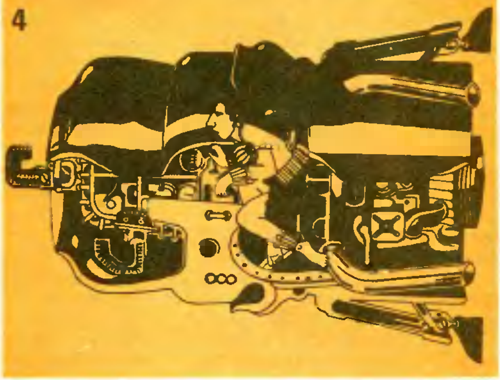

balba — este reprezentat prin cele nouă trepte sau platforme succesive ale piramidei, prin marele relief în stuc aflat în cripta ce-i înfăţişează pe cei nouă zei ai infernului, Bolon-ti-ku, şi, în special, prin măreţul sarcofag aflat aici. Cripta însăşi reprezintă Metnalul, cel mai profund infern care este asimilat în simbolistica maya cu peşterile (G. E. Stuart) atît de prezente în subsolul calcaros al Yukatanului şi Guatemalei.

Potrivit concepţiilor religioase maya, luptătorilor căzuţi pe cîmpul de luptă, femeilor moarte în timpul naşterii, sinucigaşilor, dar mai ales solilor sacrificaţi, li se confereau dreptul de a merge în paradis. Dacă ţinem seama de legătura intrinsecă dintre cultul morţii prin sacrificiu cu cel al fertilităţii — reprezentat la mayaşi prin zeul Chac — vom ajunge să desluşim destinaţia piramidei. Neavînd sanctuar, ea constituie, desigur, ultimul domiciliu al solilor ce urmau să fie sacrificaţi pentru atragerea milostivirii zeilor, fiind dedicată Soarelui. Plasarea acestui edificiu în preajma „Palatului" întăreşte această ipoteză.

Descifrarea tematicii scenei gravate în placa sarcofagului de la Palenque impune discuţia cîtorva aspecte cum sînt: corespondenţele ei grafice, orientarea generală a scenei, geometria plăcii, tehnica prelucrării sale şi, nu în ultimul rînd, unele probleme ce privesc ritul funerar la mayaşi.

Un aspect esenţial, deoarece **permite** transferuri de argumente, este acela conform căruia valorile civilizaţiei populaţiei maya îşi află sorgintea într-o unitate culturală de sinteze succesive: mezoamericană, ameridiană şi circumpacifică. Afirmînd o asemenea unitate culturală ne situăm pe linia concluziilor unor cunoscuţi americanişti, etnografi, antropologi şi lingvişti (Paul Rivet, Max Uhle, A. P. Ogladnikov, Mendez Corrêa, Robert H. Geldern, Julio Tello, Gordon F. Ekholm, C. Lévi-Strauss şi Chaman Lal) şi care subliniază în cercetările lor o unitate culturală cu adînci rădăcini în istorie. Avînd drept părinţi spirituali pe încă enigmaticii „olmeci arheologici", mayaşii, toltecii, aztecii, totonacii şi mixtecii vădesc multiple trăsături comune, numitori care sugerează răspunsul la ipoteza Mezoamericii şi Palenque, în special.

În acest context notăm **corespondenţa grafică a scenei** sculptate în placa sarcofagului de la Palenque în maniera simetriei dedublate longitudinal şi a dislocării, răsucirii laterale — (după C. Lévi-Strauss) — cu arta animalieră a triburilor nord-americane tlingit, mandan, haida, tsimshian şi Kwalintl, cu arta tatuajelor triburilor caduveo, guiacurú şi abiponi din bazinul Paraná, a triburilor maori, cu arta decorativă chineză arhaică din perioada Şan, cu sculptura insulară pacifică, cu cea a triburilor siberiene antice. Regula convenţional-rituală a simetriei dedublate longitudinal şi a dislocării laterale a permis perpetuarea pe o imensă zonă geografică a unor aceloraşi motive şi scheme, s-a menţinut într-un manierism hieratic relevînd, totodată, dimensiunea istorică a unei tradiţii străvechi prezente în arta Imperiului Vechi maya. Prezentă în arta tuturor culturilor ameridiene, această regulă a creat şi creează, prin reconstituire, motive arbitrare şi, de aici, o infinită proliferare a acestora: Coatlique, Quetzalcoatl, stela Raimondi, obeliscul Tello, oamenii-jaguari... de exemplu. De asemenea, ea soluţionează în termeni tereştri şi alte enigme de raport paleoastral ca statuetele japoneze Dogu, „zeii-albine" din Tulum /Yukatan sau cei pictaţi în codexul precolumbian „Tro-Cortesianus", „avioanele" muisca...

Încă de la data descoperirii sale, **orientarea scenei** „basoreliefului" a generat multiple discuţii (Pierre Ivanoff), aceasta pentru că în funcţie de unghiul sub care este privită, scena sugerează cele două interpretări: cea etnografică (sau clasică) şi cea de raport paleoastral (sau nonconvenţională). Privită din norma laterală, ca pe o friză, scena este contradictorie atît prin dispunerea motivelor cît şi, mai mult, prin plasarea sarcofagului în criptă. Astfel, ceea ce pentru unii compoziţia sugerează o rachetă, iar reprezentarea umană un pilot în faţa unui pupitru de comandă este o eroare. „Citită", în norma axei longitudinale de pe mica platformă de la intrarea în criptă şi în conformitate cu regula simetriei longitudinale şi a dislocării laterale, scena devine interpretabilă, motivele fiind redate în registre succesive de jos în sus, în cascadă inversă, estompîndu-se astfel rigiditatea şi lipsa perspectivei datorată prelucrării sale. Sculpturile populaţiei maya, deşi se remarcă prin monumentalitate, erau foarte stilizate şi lipsite de dinamism. Mayaşii nu întrebuinţau reprezentarea în perspectivă, dimensiunile personajelor depinzînd de importanţa acestora, autorii lor fiind preocupaţi, conform **tehnicii decorative a meplatului,** mai mult de crearea imaginii complexe a simbolurilor decît de realizarea proporţionalităţii (M. Stingl).

Părerea că placa sarcofagului „pare decupată perfect în forma literei omega, (ω), cea care pentru mulţi înseamnă sfîrşitul" (Darie Novăceanu), este un adevăr parţial, fie şi numai pentru simplul motiv că mayaşii nu cunoşteau alfabetul grec. **Geometria plăcii** este asemenea celei sub care era redat uneori semnul Yax ca simbol asociat morţii. Dealtfel, acest semn îl vom întîlni frecvent în cuprinsul reliefului în discuţie.

Scena sculptată în dala sarcofagului din cripta „Piramidei Inscripţiilor" prezintă **similitudini** ce merg uneori pînă la o minuţie a reprezentării cu alte compoziţii palenquane, ca plăcile de sanctuar din „Templul Crucii de frunze" *(fig.5)*, din „Templul Crucii" şi din „Templul Soarelui". Mergînd pe firul istoriei, tema, în liniile ei generale şi care reprezintă o anume ceremonie religioasă neelucidată încă, o vom reîntîlni atît la înaintaşii olmeci pe Stela 5 de la Izapa/ Chiapas, pe lintelul din sapodilla provenind din Templul IV din aşezarea Tikal/Peten — Guatemala, în manuscrisul precolumbian înregistrat la British Museum sub numărul 9789, în Codex Mayer *(fig. 6)* sau în calendarul aztec „Tonalmatl", de exemplu.

Practica funerară, prin amenajarea de edificii piramidale şi prevăzute cu morminte subterane, nu este o necunoscută pe meleagurile

celor două Americi. În nord, în partea orientală și centrala a Statelor Unite și aparținînd culturii Adena (aprox. 3000 î.e.n.) întîlnim nenumărate coline sacre și piramide de pămînt în trepte și întărite uneori cu plăci de piatră, edificii cunoscute sub un nume de împrumut, mounds (H. Beuchat, M. Stingl J. E. S. Thompson). Pe platoul Anahuacului au funcționat, de asemenea, și ca edificii funerare majoritatea téocallis-urilor, dintre care se evidențiază cele de la Tula Monte Alban și gigantica piramidă de la Cholula, care avea subterane de zeci de km! În zona populațiilor și culturii olmeco-mayașe, această practică pare să fi ajuns la cel mai înalt rafinament arhitectonic și cultural. Gorganele în trepte (piramide n.n.) răspîndite în cuprinsul mesetelor și lagunelor din La Venta și San Lorenzo, cripta cu morminte etajate din mai vechea piramidă acoperită de „El Castillo" din așezarea Chichen-Itza, structurile piramidale A—I și E—VII din așezarea Uaxactum, alte piramide din așezările Mayapan și Kaminaljuyu sugerează un fenomen mai mult decît simptomatic. Pe țărmurile aride sud-pacifice ale Perului se înalță de la 3—4 m pînă la înălțimi de 40—60 m piramidele din adobe în trepte — waka sau huaca — ale wallașilor din Valea Rimac (Lima), cele ale Soarelui și Lunii înălțate de populația mochica la care s-ar putea adăuga, eventual, mormintele subterane din necropolele paracas (H. Beuchat, D. Mentzel, S. și R. Waisbard, Ch. Wiener).

Ținînd cont de regula simetriei dedublate longitudinal și a dislocării laterale ca și de cea a registrelor în cascadă inversă să vedem **ce reprezintă de fapt compoziția** din cripta „Piramidei Inscripțiilor".

Registrul inferior este ocupat de Monstrul morții și al infernului reprezentat sub imaginea unui șarpe bicefal cu gurile larg deschise. El este împodobit cu glifele Imix. Fălcile superioare dedublate și întoarse spre interior pentru a nu scăpa victima lasă să se vadă dinții acestei terifiante reptile subterane și dau formă bazei reliefului. „Flăcările" imaginarei rachete nu sînt altceva decît bărbile reunite ale monstrului care, totodată, este orientat concomitent după o dublă direcție. Reprezentare comună în imagistica maya, legată de ideea morții, Monstrul morții bicefal era, totodată, și alter ego-ul Zeului Ah Puch sau a „Zeului A" din panteonul maya.

Capul aceluiași monstru, dar văzut de astă-dată din față, și purtînd însemnele măștii „Zeului cu nas proeminent" este înfățișat de o manieră asemănătoare reliefurilor din „Templul Crucii de frunze" și din „Templul Crucii" care simbolizează solul terestru în care se însămînțează. Pe acest sol (sau și în pămînt) și nicidecum într-un fotoliu de cosmonaut este depus în poziție chircită și înaintea arborelui sacru Ceyba Yaxche, cel care prin sacrificiul său simbolizează ciclul etern al vieții mereu renăscînde. „Fotoliul" este alcătuit din grupul glifelor pentru sămînța, ogor și pentru însămînțarea porumbului *(fig. 7)*.

Îmbrăcămintea și podoabele ce le poartă, gestica, sînt mayașe, fără a avea nimic extraterestru în ele. Fustanela cu ciucuri, centura cu catarama înfățișîndu-l pe Ah Puch, brățările de la mîini și glesne, colanul sub formă de boabe de porumb și care susține un medalion reprezentîndu-l pe același zeu al ultimului infern maya, inelul din urechea stîngă, bogata tiară (și nu cască de cosmonaut) care lasă să-i cadă părul împletit ritual în două cozi, alcătuiesc, împreună, portretul atît de cunoscut al solilor sacrificați. În prelungirea nasului, artistul maya a plasat simbolul Yax, semnul zeului morții la fel cum și placa sarcofagului are forma aceleiași glife sau unele glife figuri-compuse din seria lunară. Glifa Yax, de forma unui os, era atributul natural pentru moarte, pentru ploaia distrugătoare, simbolizînd, în același timp, și Metnalul și Xibalba. **Gestica mîinilor** este asemeni celei sub care artiștii

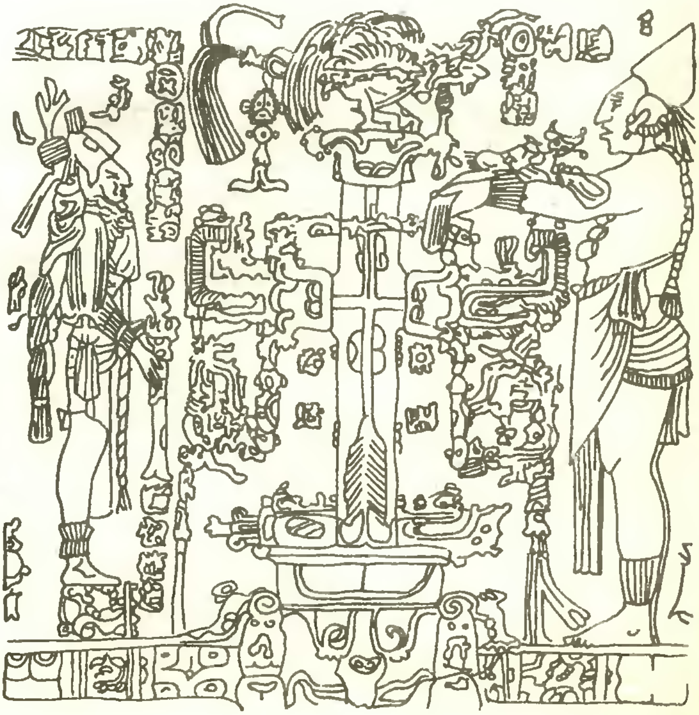

5

mayași reprezentau morții, ele nemanevrînd nici un fel de manetă. Picioarele nu acționează nici un fel de pedale pentru simplul motiv că așa ceva nu există: nu este vorba decît de partea inferioară a unui **mastil** (cache sex) ceremonial ansat *(fig. 8)*. Și, parcă pentru a ne convinge și mai mult că nu ne aflăm în fața portretului unui probabil astronaut, artistul maya a redat în sculptură un amănunt de o importanță capitală care elimină **de facto** alternativa paleoastrală. Fără a greși, fără a fi o alunecare grăbită a dălții sculptorului, degetul mare de la piciorul stîng redă un defect congenital: „despicarea" lui, sau, după cum ar spune geneticienii, polidactilie. Reprezintă, oare, această imagine un portret? Despre încercarea de răspuns ceva mai departe.

Din planul doi si împodobit de glife între care se reliefează omniprezenta glifă Ymix în diferite ipostaze, se înalță spre paradis arborele Ceiba și nicidecum structura de rezistență a unei rachete.

Ceiba, arborele sacru al mayașilor, arborele în formă de cruce, unul dintre motivele unității etno-culturale amerindiene — arbor mundi, arborele cosmic, arborele vieții — este unul dintre motivele princeps ale iconografiei maya precolumbiene și, totodată, un motiv etnocultural arhaic primordial legat de dendolatrie prezent la toate culturile. În asociere cu pămîntul și de forma glifei Kan, Ceiba simboliza porumbul care produce, căpătînd în acest fel un dublu simbol: pentru abundență și pentru pămîntul-matrice (mamă). Glifa Kan în asociere cu apa semnifică bogăția de alimente (J. E. S. Thompson). Fiindu-i asociată glifa Ymix simbolistica arborelui Ceiba devine deosebit de prolifică și oarecum barocă. Aceasta pentru că Ymix (Imox, Imux, Mox) simboliza pămîntul și, prin extensie, abundența. Atașat, Ymix are semnificația de lume sau de „pămîntul însuși".

Astfel, Ceiba, deși la origine a fost „arborele de bumbac", devine prin asocierea cu glifa Ymix arborele de porumb și al abundenței (S. G. Morley, G. W. Brainerd, J. E. S. Thompson). Dintr-o altă

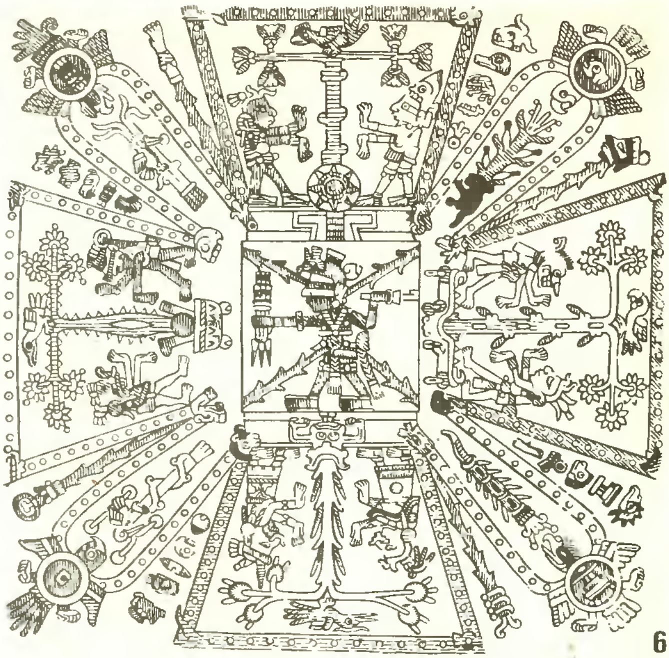

6

perspectivă, porumbul înfrunzit semnifica în general relația dintre suprafața și interiorul pămîntului. Asocierea, în același context, al glifelor Kan și Ymix indică binefacerea, norocul și abundența porumbului.

Registrul median este ocupat de reprezentarea unui șarpe dublu-cefal cu gurile larg deschise — subiect favorit al artei maya — din care ciudatul „Zeu cu nas proeminent", purtînd masca zeului ploii Chac, nu este decît reprezentarea decorativă convențională a colanului ceremonial purtat de „Adevăratul Bărbat", personaj ce întrunea în persoana sa funcțiile de Șef militar și Mare preot. Capul „Zeului cu nas proeminent" era glifa pentru cer și se asocia zeilor Chaci, pentru că „Nas proeminent" era atributiv al numelui Chacilor (J. E. S. Thompson). Această imagine reflectă polisemantismul iconografic simbolistic al mayașilor. Asocierea Dragonului bicefal cu porumbul (aici reprezentat în special sub imaginea unui arbore de porumb — Ceiba Yaxche) reflectă principala funcție a cauzei reînvierii prin ploaie. De asemenea, Dragonul bicefal în asociere cu „Nas proeminent" îl reprezintă pe Ah Puch — zeul morții — în relație cu seceta. Dealtfel, acest foarte vechi obiect religios este reprezentat curent în arta maya, să luăm de exemplu fie și numai Stelele „N" și „P" din Copan (H. J. Spinden).

În **registrul superior,** închipuind paradisul, pe vîrful întors spre dreapta — semnificînd echinocțiul de toamnă — al arborelui de porumb în formă de cruce, se află reprezentat un quetzal. Mesager al patronului paradisului maya și al panteonului maya, Itzamna sau „Zeul D", al zilelor și nopților și al zilei Ahau — cea mai importantă zi din calendarul lung (solar) maya prehispanic — această pasăre sacră este împodobită cu bogatele măști ale lui Kinich Ahau, patronul Soarelui — „Zeul G" și ale mereu prezentului zeu al ploii și al vegetației, Chac. Și parcă pentru a nu sugera o altă interpretare decît pe cea adevărată, conformă cu cea înfățișată de necunoscutul artist maya, din paradis cad spre pămînt ca o ploaie benefică boabe de porumb sacru, nu bule de aer după cum au „văzut" unii interpretatori grăbiți.

S-a spus, deși nu există argumente suficiente pentru a susține această afirmație, că

imaginea antropomorfă reprezentată pe dală este portretul celui ale cărui rămășițe au fost găsite în sarcofag, ale lui Pacal — sau Pacao —, unul dintre „Adevărații Bărbați" care a condus între 615 și 683 e. n. (H. la Fay) sau 673 e.n. (așezarea Palenque).

Iată-ne puși în fața unei dileme de nerezolvat pentru moment: dacă imaginea de pe placa sarcofagului este portretul lui Pacal, atunci cui aparțin rămășițele din cutia sarcofagului care în mod cert nu aparțin timpului antropologic yukatec, tot la fel cum nici nu poate fi făcută corelarea cronologică între anii de domnie ai lui Pacal cu vîrsta dedusă a celui înmormîntat.

Dar oricare ar fi răspunsul la această veritabilă enigmă, să reținem că spre deosebire de majoritatea artefactelor maya (în care, de regulă, reprezentările antropomorfe nu fac decît să ilustreze un text care ocupă cea mai mare parte a suprafeței cîmpului artistic respectiv, neexistînd intenția de portret) necunoscutul artist a urmărit să dea, în primul rînd, contur plastic unei teme mitice plecînd, poate, de la un fapt istoric real, trecerea în neființă al lui Pacal. Studiul corelativ și comparativ al acestei interpretări, în conformitate cu tratarea problematizată, oferă suficiente argumente pentru susținerea ei, relevînd, totodată, implicarea totală a vieții mayașilor în lumea miturilor.

Înainte de toate ar fi explicarea ciudatei poziții în racursiu în care este prezentat personajul. Departe de a fi doar numai o manieră îndrăgită — după cum s-a încercat să se explice prezența sa în toată Precolumbia (M. Sobeski) — această poziție este, înainte de toate, reflectarea unui fapt medical: existența masivă a deformațiilor congenitale. Urmare a fenomenului de consagvinizare, explicabil prin caracterul eminamente „închis" al populațiilor precolumbiene, atît celebrii „dansatori" de la Monte Alban (P. M. Ramirez) ca și cele cinci personaje înfățișate în friza „Palatului" din Palenque sînt redați într-un dureros racursiu spre dreapta și înapoi ca și cu cîte o mînă sau cîte un picior frînte, ilustrînd astfel, atît accidente genetice cît și, de ce nu, automutilări rituale ca și în frescele din marea peșteră din Naj Tunich — Guatemala. O practică care, dealtfel, se întîlnea și în antichitatea Lumii Vechi. Poziția personajului este asemănătoare cu cea pe care iconografia maya îl prezintă pe tînărul Zeu al porumbului — „Zeul E", Yum Kax — sau cea care au semnalat-o cronicarii spanioli la sacrificiile la care au fost martori (J. E. S. Thompson).

Pe de altă parte, arta maya reprezenta frecvent pe Zeul vegetației în general și pe cel al porumbului în special, sub imaginea unui tînăr căruia îi erau asociate diverse atribute ale porumbului tînăr, tot așa cum, potrivit convenționalismului glific maya, profilele de bărbat tînăr reprezentau sub imaginea glifei Ahau *(fig. 9)* Soarele tînăr renăscut după moartea sa aparentă din timpul nopții. O statuetă de jad reprezentîndu-l pe Kinich Ahau, Zeul Soarelui, a fost găsită alături de schelet, în sarcofag (A. L. Ruz). În ipostaza de bărbat tînăr, glifa Ahau (sau Hunhpu, Ahpu, Ahpum, Pu, Kikitis) se punea în legătură cu scenele care înfățișau sau se refereau la sacrificii umane (Codex Dresdianus, col. 3). Scena reflectă, de asemenea, marea stabilitate a imaginilor mitologice structurate de părinții Mesoamericii, enigmaticii „olmeci arheologici". Omul tînăr sacrificat, mitolotemă principală a cultului agricol olmec, personifica porumbul și se relaționa cu cultul sacrificiului, îmbinat cu cel al capetelor (o altă „dovadă" paleoastrală"!, dar și temă de reflecție față de cultul arhaic autohton al capetelor — vezi Ion Gheorghe) și al „guvernatorilor" sau al „Adevăraților Bărbați". Mayașii, ca moștenitori spirituali și materiali ai olmecilor, au diseminat-o prolific, conferindu-i o tramă mitică dintre cele mai simbolice, iar Altarul 5 din La Venta, Stela 1 de la Bonampak și placa de altar din „Templul Crucii înfrunzite" de la Palenque nu sînt decît cele mai apropiate ca imagistică a simbolului din piesa în discuție (T. Proskuriakov, M. D. Coe, M. Covarrubias, R. V. Kinjalov).

În yukatecă, Pacal este termenul pentru însămînțare sau sămînță, după cum sinonimul Pakatle semnifică ogorul însămînțat. Dar este acesta numele laic sau de pontif al „Adevăratului Bărbat", sau ne aflăm în fața unui „împrumut" de personalitate dintre gîndirea mitică maya și un necunoscut personaj înhumat ulterior în cripta „Piramidei Inscripțiilor"? Transferul pare foarte probabil.

Cercetări viitoare vor răs-

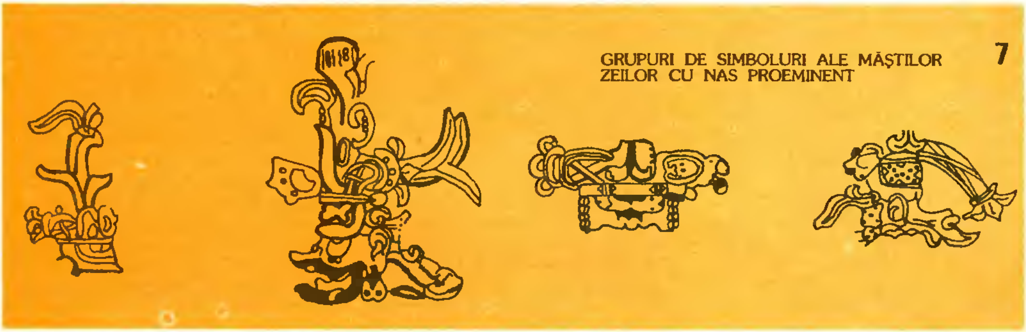

GRUPURI DE SIMBOLURI ALE MĂȘTILOR ZEILOR CU NAS PROEMINENT 7

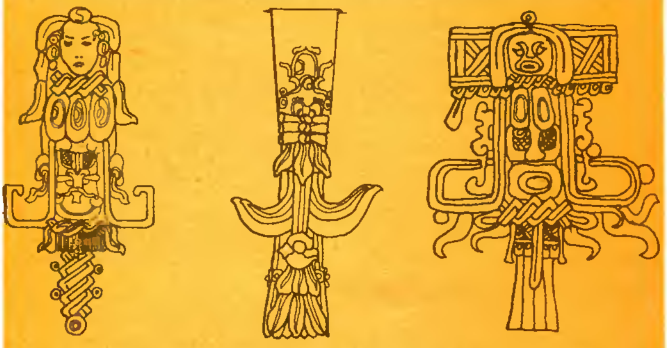

8

9

a b c d

a - Copan, Stela „B"
b - Quirigua, Stela „D"
c - Copan, Stela „D.1"
d - Copan, Altar „T"

punde acestor întrebări, ca şi altora, care le pune interpretarea „basoreliefului". De un **răspuns** sîntem însă siguri. Nefiind expresia unei trecute experienţe paleoastrale şi sintetizînd concepte fundamentale ale religiei maya, scena, în esenţa sa, ilustrează o temă mitică frecvent întîlnită în arta populaţiei maya; sacrificiul uman — ca cea mai glorioasă dintre morţi — datorită căreia se menţine ciclul repetabil la infinit al vieţii pe pămînt.

Încheind aici sinteza studiului nostru, să reţinem pentru valoarea metodologică cele spuse într-un context similar de Darie Novăceanu care, referindu-se în general la arta maya, scria: „Nu avem voie să facem lectura acesteia cu sensibilitatea de azi, nici cu o viziune din altă geografie... aceste reliefuri sînt viaţa însăşi, aşa după cum se desfăşura ea în înţelegerea mayaşilor... Desprinse din funcţia lor rituală... ipotezele noastre nu ar face decît să cristalizeze enigme, după cum bănuiala cristalizează mistere".

O STRANIE BIJUTERIE DE CRISTAL

Apărut în Europa în secolul al XIX-lea, craniul sculptat (probabil) dintr-un bloc de cristal, aflat actualmente la Musée de l'Homme din Paris, este atribuit aztecilor şi reprezintă – după toate probabilităţile – pe zeul aztec al morţii, Mictlantecutli. Împreună cu un craniu similar, dar mai mare, aflat în SUA, şi altul, ceva mai mic, aflat la British Museum din Londra, ridică mari probleme specialiştilor în ceea ce priveşte modalitatea de prelucrare, şi, mai ales, efectele luminiscente necunoscute ce se creează atunci cînd sînt iradiate

SUPERCIVILIZAȚII EXTRATERESTRE SAU MIRACOL COSMIC?

Savanții într-un dialog inedit:

„Socotesc că, atît în Galaxie, cît și în Univers, există un număr foarte mare de civilizații".

N.S. KARDAȘEV
doctor în științe fizico-matematice, Institutul de Cercetări Cosmice al Academiei de Științe a U.R.S.S.

„Cred că civilizația noastră este singura care există în Galaxie și chiar în toată zona de Univers care poate fi observată".

I.S. SKLOVSKI
astrofizician, membru corespondent al Academiei de Științe a U.R.S.S.

„NU SÎNTEM SINGURI ÎN UNIVERS!"

Puține au fost momentele de adîncă emoție ce a cuprins umanitatea ca acelea cînd, la 12 aprilie 1965, cercetătorii sovietici Nicolai S. Kardașev, Ghenadi B. Solomițki și Viaceslav I. Slîșci declarau că, în urma observării îndelungate a radiosurselor extragalactice CTA—21 Pegasi și CTA—102 Arietis, s-a ajuns la concluzia conform căreia modificările emisiunilor de radiounde evidențiate par de natură artificială și că ar putea fi semnalate unor supercivilizații cosmice îndepărtate!

Nefiind prima dată — după cum nu avea să fie nici ultima — cînd omenirea încerca sau propunea un răspuns definitiv la o atît de veche și de covîrșitoare întrebare: sîntem sau nu singuri în Univers?

Propunerile mai vechi ale lui Karl F. Gauss, Joseph J. von Litrow și Charles Cross, încercările făcute la începutul secolului nostru de Nicola Tesla și David Todd ca și eșecul „Proiectului OZMA" nu făcuseră decît să argumenteze faptul că ne aflam încă în etapa „romantismului cosmic" și că nivelul cunoștințelor astrobiologice și al dezvoltării tehnologice vor fi hotărîtoare în dezvoltarea acestei probleme. „În prezent nu avem decît un embrion de pupitru de ascultare a dialogurilor interstelare", remarca în 1960 I.S. Sklovski.

Descoperite în 1960 de astronomi americani, CTA—21 dar mai ales CTA—102 prezentau caracteristici care le individualizau în cadrul clasei de obiecte cosmice asemănătoare: spectru radio neobișnuit, dimensiuni unghiulare foarte mici (sub 1 secundă de arc), emisiuni radio pe frecvența de 900 MHz. Ipoteza că aceste radiosurse extragalactice ar putea constitui sediul unor supercivilizații a fost întărită și de concluziile observațiilor efectuate la Institutul Astronomic „P.K. Sternberg" din Moscova. Astfel, în perioada august 1964 — februarie 1965 a fost evidențiată la CTA—102 o fluctuație ritmică a semnalelor de 40% cu o perioadă de aproximativ 100 de zile! (fig.1) Ulterior, astronomii de la Mount Palomar au localizat optic un obiect slab luminos și difuz, albăstrui si variabil, de magnitudinea — 17^m și cu o deplasare a liniilor spectrale corespunzătoare unei viteze de recesie de aproximativ 211.238 km/s!

Aceste elemente i-au condus pe cercetătorii amintiți la presupunerea că CTA-21 și CTA-102 ar putea constitui exemplificarea ipotezei supercivilizațiilor cosmice. Ipoteză care sintetizînd mai ales studiile lui Freeman J. Dyson (vezi „Știință și Tehnică" nr.6, iunie 1980, p. 36), Ronald N. Bracewell, Nicolai S. Kardașev ca și concluziile dezbaterilor organizate de Comisia pentru Științe Spațiale din S.U.A. în noiembrie 1961 venea, după rezultatele sceptice și neconcludente ale „Proiectului OZMA", să fundamenteze complexitatea problematicii civilizațiilor cosmice și să propună o nouă orientare programelor de căutare și contactare a civilizațiilor extraterestre.

Sesizînd importanța metodologică a aspectelor alternativei pozitive a evoluției cosmice a unei civilizații conform modelului propus de F.J. Dyson, în 1971, la Biurakan, I.S. Sklovski va relua ideea interdependenței dintre etapa asimilării cosmosului (creșterii nelimitate, după I.S. Sklovski), schimbarea calitativă a vieții inteligente însăși ca și a „ideologiei" unei astfel de supercivilizații, fapt ce-l va conduce la formularea cunoscutei relații a transformărilor calitative a materiei în Univers după schema: materie inanimată→materie vie→viață inteligentă naturală→viață inteligentă artificială.

Examinînd posibilitatea contactelor directe (sonde automate) ca si a celor indirecte (semnale electromagnetice), Ronald N. Bracewell arată, în studiile sale, că amîndouă suferă corecții majore datorită „factorilor implicanți": distanțele respective între civilizații, densitatea de civilizații pe „unitatea de spațiu", vîrsta, simultaneitatea tehnologică, puterea sisteme-

lor de comunicații, viteza sondelor și, fundamental pentru toată problema, „timpul real“ al transferului de informații; factori care devin restrictivi, chiar și în ipotezele de calcul cele mai optimiste.

Din calcule a rezultat că la 50 000 de stele alese la întîmplare dintr-o zonă oarecare a Galaxiei, civilizațiile apropiate din punct de vedere tehnologic (a cărei durată a fost stabilită, după modelul terestru la 10 000 ani) se întîlnesc distanțate la 1 000 A.L. una de alta *(fig.2)*. Este ușor de observat greutatea comunicării, folosind alternativa indirectă, mai ales cînd nu știm în zona cărora din cele 50 000 de stele s-a putut dezvolta viața și evolua pînă la stadiul de rațiune. Pentru depășirea acestei situații, metodele directe se impun, dar și în acest caz „timpul real“ va acționa. Astfel că sondele automate se impun deoarece ele oferă, totuși, șansa contactului direct și pot informa eventualele civilizații extraterestre despre prezența noastră. Varianta contactelor electromagnetice exclude ambele tipuri de contacte: contactul între civilizații dezvoltate și cele nedezvoltate, schimbul reciproc de obiecte materiale între diferite civilizații cosmice.

Formulînd ipoteza „comunicațiilor de feedback“, Sebastian von Hoerner considera, în 1961, că civilizațiile extraterestre, în încercarea de a estompa caracterul restrictiv al factorilor „timpului real“ și al distanțelor prohibitive, au procedat la comunicații în cascadă. Mai mult, aceste civilizații extraterestre, considera von Hoerner s-au constituit într-un sistem-releu de comunicații care s-ar putea numi „Marele Cerc“.

Elaborarea „ecuației Drake“ în noiembrie 1961 de Comisia pentru Științe Spațiale din S.U.A. la National Radio Astronomy Observatory — Green Bank, West Virginia, a condus la aprofundarea aspectelor fundamentale ale pluralității lumilor locuite care, în final, s-au exemplificat prin elaborarea primei variante a unei ecuații pe care pe drept am putea-o numi „ecuația speranței“.

În aceste circumstanțe se înscrie propunerea de clasificare a civilizațiilor cosmice după consumul total de energie (autor: Nicolai S. Kardașev), și anume:

tipul I — civilizație mai mult sau mai puțin apropiată de nivelul tehnologic al civilizației terestre (postatomic), localizată la o planetă și care consumă aproximativ 10^{22}erg/sec.;

tipul II — civilizație care își asimilează și transformă întregul sistem planetar al propriei stele centrale și care manipulează energii de ordinul 4° 10^{33}erg/sec. Timp de asimilare a cosmosului, cîteva mii de ani. Este distanțată de o civilizație similară la circa 10 milioane A.L.... „Sferele“ Dyson par cele mai bune exemple ale acestei civilizații;

tipul III — civilizație de nivel galactic care consumă energii gigantice de ordinul 4° 10^{44}erg/sec. Timp de asimilare al propriei galaxii nu depășește cîteva milioane de ani, în timp ce distanțele între civilizații similare ajung la 10 000 milioane de A.L.

În conformitate cu această tipizare, caracteristicile semnalelor captate de la CTA—21 și CTA—102 păreau să sugereze o încadrare a posibilelor supercivilizații ca fiind de tipul II sau III.

Faptul că, ulterior, aceste două radiosurse extragalactice au fost identificate ca fiind quasari, majoritatea radioastronomilor și astrofizicienilor considerîndu-le obiecte cosmice naturale, nu scade cu nimic valoarea teoretică a acestei tipologii clasificatoare.

Să reținem, în plus, că nu există încă o explicație multumitoare a mecanismului care generează uriașa degajare de energie care se observă la această clasă de obiecte cosmice aparte, ce se constituie ca una dintre problemele fundamentale cu care se confruntă astrofizica contemporană.

Ca o concluzie provizorie și parțială, chiar ridicînd la rangul de metodă principiul **„prezumției caracterului natural“** (propus de I.S. Sklovski) oricărui fenomen cosmic pentru a epuiza toate interpretările naturale înainte de a discuta alternativa artificială și dacă, totodată, vom ține cont de criteriile noțiunii de **„orizont“** (propus de Carl Saggan) va trebui să constatăm, nu fără emoție, că în ipoteza descoperirii unor legi fizice necunoscute nouă și a aplicațiilor unor tehnici pe care noi nu le-am putea distinge încă de neverosimil vom fi puși în situația să confundăm artificialul cu naturalul. Altfel spus, poate fi vorba de „voința inteligenței“, ca să folosim definiția dată de I.S. Sklovski civilizațiilor de gradul IV, civilizații care transformă roiuri de galaxii compuse din sute de componente și avînd dimensiuni de ordinul a zeci de milioane de A.L. și pentru care timpul își pierde semnificația noastră actuală.

Interpretate prin prisma artificialului, fenomenele uimitoare care se observă în zona W—3 din apropierea roiului de stele IC—1085 din Cassiopeea, în nucleele galaxiilor (inclusiv a noastră), radiația extrem de puternică a galaxiilor Seyfert, posibilitatea ca enigmaticii quasari să poată fi considerați drept galaxii transformate pînă la nerecunoaștere ca și posibila folosire a black hol-urilor pentru călătorii în timp ale supercivilizațiilor cosmice nu se dato-

Fig. 1

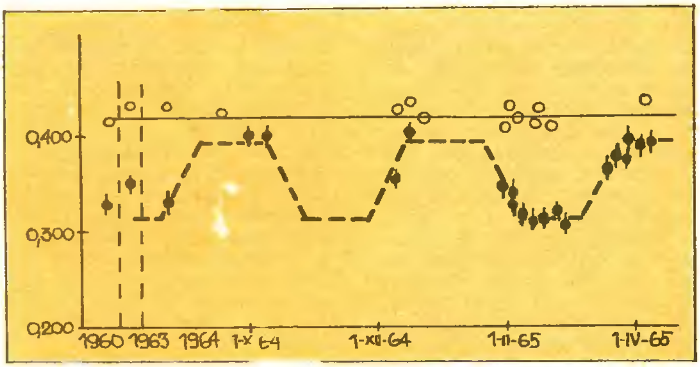

resc îndrăznelii disperate a ideii despre existenţa civilizaţiilor extraterestre, sînt interpretări propuse de savanţi, interpretări care nu trebuie ignorate cu desăvîrşire, pentru „simplul" motiv că nu ilustrează nici una dintre legile naturii cunoscute pînă în prezent.

De aceea, dacă vom accepta, în ipoteză, că în aceste propuneri de exemple nu avem de-a face cu corpuri şi fenomene naturale va trebui să recunoaştem că în acest domeniu nu mai avem certitudinea că putem folosi fără nici o limitare legile cunoscute şi aceasta fără a fi acuzaţi că gîndim sub imperiul dorinţei.

„ŞI DACĂ TOTUŞI SÎNTEM... SINGURI?"

„Ce ar decurge din faptul că am fi singuri în Univers? Putem oare considera o atare apreciere ca fiind în contradicţie cu filosofia materialismului dialectic?", se întreba, nu fără temei, Iosif S. Sklovski atunci cînd analiza implicaţiile neputinţei noastre de a discerne naturalul de artificial în prezumţia existenţei supercivilizaţiilor cosmice de tipul II, III dar mai ales IV. Şi tot singur, sugera un posibil răspuns, nu lipsit de nuanţe tragice: „După părerea mea... dacă vreodată (să admitem!) s-ar dovedi că noi sîntem singuri în Universul infinit, aceasta n-ar clătina cu nici o iotă filosofia materialismului dialectic. Numai un astronom de profesie, care îşi reprezintă în mod real întinderea spaţio-temporală a Universului, poate să aprecieze pe deplin monstruozitatea ideii singurătăţii şi unicităţii noastre în Cosmos, a unicităţii nu numai în spaţiu, ci şi în timp".

Întrebări similare se puseseră şi mai înainte, dacă nu explicit cel puţin implicit. Probabilismul evident al „ecuaţiei Drake", restricţiile majore ale comunicaţiilor (directe şi indirecte) cosmice, „probabilităţile subiective" ale dezvoltării sociale şi tehnologice ale unei inteligenţe în evoluţia sa spre stadiul de supercivilizaţie cosmică enunţau, şi încercau, în acelaşi timp, să răspundă în parte necunoscutelor problemei vieţii raţionale în Univers şi evoluţiei sale.

În 1962, astrofizicianul sovietic Iosif S. Sklovski adăuga altele două: incertitudinea cu privire la alternativa natural/artificial în cazul unor anumite fenomene grandioase şi obiecte cosmice aparte, ca şi imposibilitatea vizitării sau colaborării planetei noastre de reprezentanţii unor civilizaţii cosmice, formulînd în acest fel ipoteza „miracolului cosmic". Premisele acestei ipoteze impun o concluzie, dacă nu identică cu a omului de ştiinţă sovietic, cel puţin apropiată şi aceasta fără a putea fi acuzaţi de pesimism, deoarece, aşa după cum nota autorul ipotezei în discuţie, „este necesară o coincidenţă rară de circumstanţe excepţionale pentru ca un asemenea miracol să se producă".

Pentru a elimina o eventuală confuzie terminologică, considerăm că se impune o subliniere. „Miracolul cosmic", concept cu un solid fundament ştiinţific materialist-dialectic şi decurgînd din fapte observaţionale şi nu revelate, nu are nimic de-a face cu miracolele mistice sau narative. Aşa cum omul este singura specie raţională de pe Pămînt, constituind o excepţie, tot aşa de firesc şi natural s-ar putea ca Pămîntul să fie singura planetă în Univers care să conţină viaţă raţională, excepţie denumită de savantul sovietic „miracol cosmic".

De asemenea, se cuvine făcută precizarea cu privire la aportul lui Iosif S. Sklovski la problema civilizaţiilor extraterestre în funcţie de poziţia sa ca autor al ipotezei „miracolului cosmic". Astrofizician cunoscut, savant cu contribuţii valoroase în studiul problemei în cauză, el consideră problema civilizaţiilor cosmice ca o prelungire firească a evoluţiei în perspectivă a inteligenţei terestre şi care nu poate fi pusă în legătură cu eventuale civilizaţii extraterestre.

Fie chiar şi numai o prezentare rezumativă a „ecuaţiei Drake" ne va permite sa afirmăm că cel puţin patru dintre factorii pe care-i conţine au un grad mic de probabilitate, rezultanta decurgînd din extrapolarea, uneori pînă la absolutizare, a unor parametri ce definesc un singur exemplu, cel terestru. Astfel, termenul de probabilitate îşi pierde sensul său matematic obişnuit, deoarece este evident că nu putem extrapola sub nici un motiv, fie şi numai din raţiuni logice afişate, imaginea noastră pe care ne-am făcut-o despre noi asupra infinitului Universului.

Matematic, „ecuaţia Drake" este de forma:

$$N = n \cdot P_1 \cdot P_2 \cdot P_3 \cdot P_4 \cdot t_1/T$$

unde

- N — numărul civilizaţiilor, avînd o dezvoltare superioară, existente în Galaxie;
- n — numărul total al stelelor din Galaxie;
- P_1 — probabilitatea ca o stea oarecare să posede un sistem planetar;
- P_2 — probabilitatea apariţiei vieţii pe o planetă oarecare;
- P_3 — probabilitatea ca în procesul de evoluţie, viaţa pe planetă să devină inteligentă;
- P_4 — probabilitatea ca în procesul dezvoltării sale viaţa inteligentă să intre în faza „tehnologică", legată de cunoaşterea legilor obiective ale naturii şi de transformarea activă a acesteia din urmă;
- t_1 — durata medie a erei de dezvoltare tehnologică;
- T — ordinul de mărime al vîrstei Galaxiei;
- $\frac{t_1}{T}$ — factor necesar ca „N" să corespundă civilizaţiilor de pe alte planete existînd **simultan** în Galaxia noastră.

Comentînd factorul „P_1", I.S. Sklovski susţinea recent că „descoperirea sistemului planetar din apropierea stelei Barnard pare a fi o eroare astronomică", deoarece „astronomia modernă nu este încă în măsură să deceleze prin observaţii directe prezenţa unor planete în jurul unor stele dispuse pe o rază mai

mare de patru ani lumină“.

Argumentul pe care-l aduce I.S. Sklovski nu este lipsit de semnificație în sensul ipotezei „miracolului cosmic“ și, totodată, ilustrează imprecizia momentană a astrometriei, deși se vorbește de descoperirea și a altor sisteme planetare în jurul stelelor Epsilon Eridani și Cincinnati 2354.

În ce privește factorul „P_2“, lucrurile se prezintă deosebit de complex și, după cum spune I.S. Sklovski, „ne găsim pe de-a-ntregul sub dominația aprecierilor subiective“, deoarece „ni se pare destul de evident că viața n-ar putea apărea pe **orice** planetă“ (subl. I.S. Sklovski) pentru că prea mulți sînt parametrii — planetari, ecologici, biologici etc. — care condiționează „spectrul vieții“. Dar, oricum am aborda probabilitatea acestui factor — viața ca necesitate sau ca hazard — va trebui să recunoaștem că, în prezent, ne aflăm în fața unei probleme de nerezolvat, în fața unei adevărate frontiere epistemologice, deoarece, după cum nota același savant, „e necesară o coincidență inimaginabilă a unei sume de circumstanțe favorabile rare pentru a declanșa și întreține procesele necesare apariției vieții“. Iar studiile și cercetările din acest domeniu dovedesc cu prisosință temeinicia acestei considerații.

Factorul „P_3“ poate fi considerat ca prelungire a celui anterior, bazîndu-se chiar și numai pe temeinicia universală a uneia dintre legile principale ale dezvoltării, aceea a trecerii schimbărilor cantitative în schimbări calitative, iar devenirea inteligenței fiind, în această abordare, o necesitate.

Totuși, dacă vom căuta să identificăm „logica“ apariției inteligenței pe planeta noastră, vom fi surprinși să constatăm că din cele peste 2 miliarde de specii care au populat sau care populează Pămîntul, omul este singura specie care raționează. Biologii vorbesc și de alte două încercări ratate de raționalitate: delfinul și caracatița. Mai mult, devenirea genetică a speciei homo pare a fi domeniul unei „probabilități zero“, spun unii antropologi.

Astfel pusă problema semnificației factorului „P_3“, vom fi tentați să-i acordăm și acestuia o foarte mică probabilitate, dacă nu ne va urmări o întrebare, firească dealtfel: oare aceste încercări ratate — la care le adăugăm pe cele conținute în scenariul antropogenezei — nu se datoresc unei necesități căreia nu îi înțelegem încă mecanismele intime? Încercările ratate de raționalitate și umanizare nu se datoresc „jocului“ dintre structură (aici, specia homo) și determinare (evoluție)?

Următorul factor, „P_4“, are un caracter eminamente probabilist datorită, mai ales, termenului „t_1“, termen de o mare importanță în abordarea civilizațiilor extraterestre, pentru că el reprezintă gradul de fermitate al opiniei cercetătorilor sau gradul de credibilitate pe care ei îl acordă unei anumite ipoteze la un moment dat, iar nu măsura realității obiective. Astfel că, după examinarea probabilității realizării comunicațiilor interstelare, Sebastian von Hoerner, H. Platt și J. Stent formulau, la Biurakan (1971), o serie de factori restrictivi — dar, discutabili în totalitatea lor din punct de vedere metodologic — care, prin acțiunea lor, pot limita dezvoltarea socială și tehnologică, ca și aspirația pentru continuarea cunoașterii unei inteligențe în evoluția sa spre stadiul de supercivilizație cosmică. De aici, ca efect, la acceptarea atît a unui „miracol cosmic“ cît și, de ce nu, a unei „singularități relative“ care, practic, înseamnă același lucru, nu este decît un pas.

Analiza faptelor exclude, după I.S. Sklovski, cu o mare probabilitate, posibilitatea existenței unor supercivilizații nu numai în Galaxia noastră ci și în tot sistemul local de Galaxii.

Faptul singurătății noastre în Univers (dacă nu absolute, în orice caz practice) capătă o mare importanță morală pentru umanitate. Valoarea realizărilor noastre tehnice, dar mai ales umane,crește incomensurabil. Conștiința că sîntem avangarda materiei, dacă nu în tot Univesul cel puțin într-o parte enormă a lui, trebuie să stimuleze puternic activitatea creatoare a fiecărui individ și a întregii omeniri. Crește, într-o mare măsură, responsabilitatea omului față de sarcinile excepționale care-i stau în față. Inadmisibilitatea războaielor nesăbuite și barbare, a distrugerii mediului înconjurător, veritabilă sinucidere, apare ca evidentă.

Certitudinea că nimeni nu ne va da indicații asupra modului de cucerire (asimilare) a Cosmosului, sau asupra strategiei pe care ar trebui să o urmeze civilizația noastră unică, trebuie să sporească sensul responsabilității pentru actele individuale și ale umanității.

Sîntem singurii care trebuie să alegem.

GHEORGHE N. POPESCU

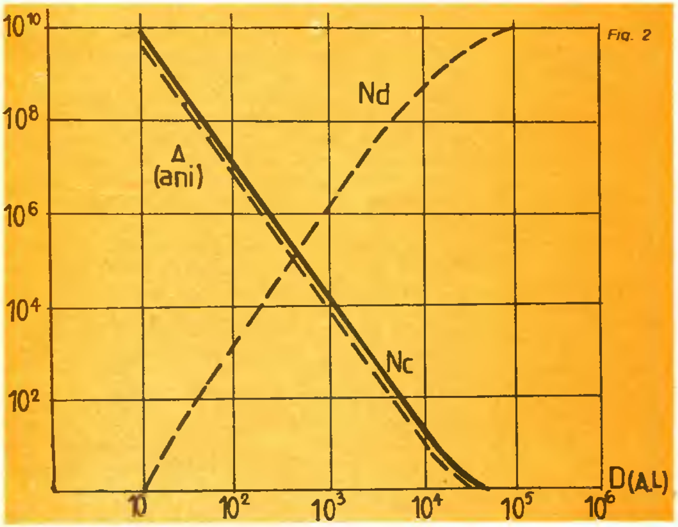

CONCEPTUL DA.KŞA*

Prof. MADI PAVELESCU

La 15 ianuarie 1982 în Bucureşti a încetat din viaţă Nicolae Miulescu, ultimul inginer hotarnic român; la 11 decembrie 1981 împlinise 80 de ani. Acest text este dedicat memoriei lui Nicolae Miulescu, creatorul conceptului Da.Kşa, printr-o trudă de peste cincizeci de ani.

TRĂIM în momentul de faţă o adevărată renaştere istorică. Descoperiri mai vechi sau mai recente: descifrarea sanctuarului — calendarul de la Sarmizegetusa, diversele tezaure — printre care cel de la Hinova ocupă un loc primordial — ne obligă la o reconsiderare a trecutului. Chiar dacă descoperirile nu sînt încă suficiente pentru a schimba radical opinia general acceptată despre spiritualitatea celor care au fost strămoşii noştri, geto-dacii, ele ne dau argumente suficiente pentru a căuta şi reinterpreta fenomenul istoric, asfel încît să dăm acestui popor locul şi rolul pe care îl merită cu adevărat în istorie. Deşi mai puţin cercetată, spiritualitatea geto-dacă nu este cu nimic mai prejos decît cea a popoarelor cu care era contemporană: asiro-caldeeană, egipteană, greacă, persană, romană.

Este cunoscut în istorie faptul că anumite tipuri de popoare au avut ca mod preferenţial de transmitere a culturii oralitatea (vezi exemplul indienilor, recunoscuţi ca avînd o civilizaţie foarte veche şi valoroasă) şi atunci de ce să îmbrăţişăm ideea că un popor este inferior altuia doar pentru că nu a lăsat un act de moştenire scris?

Tot mai des îşi face loc ideea că geto-dacii reprezintă unul din cele mai vechi popoare ale Europei, creator al unei spiritualităţi ce şi-a depăşit cu mult hotarele proprii.

Conceptul Da.Kşa (da înseamnă în sanscrită zeu, iar kşa — ţară, deci „ţara zeului") încearcă să facă dovada vechimii şi valorii spiritualităţii dacice.

Încă din secolul XIX, unii savanţi (Kretschmer, Kiessling, Clotz, Günther) stabileau originea aşa-ziselor neamuri „ariene" în zona mijlocie a Dunării. Ipoteza lansată este că poporul trăitor în spaţiul Carpato-Dunărean este creatorul unei spiritualităţi cu largi influenţe, care se pot regăsi şi în spiritualitatea vedică. Zona Carpato-Istriană, prielnică din punct de vedere al condiţiilor bio-geografice, a dat naştere unei populaţii care, sporindu-şi numărul, nu a mai fost la un moment dat satisfăcută de condiţiile existente. Populaţia sedentară antrenată în agricultură cu o civilizaţie atestată de cel puţin 5 000 ani î.e.n. (vezi Civilizaţia cucuteni) a rămas stabilă, populaţia pastorală însă şi-a început migraţia care în mod normal era biunivocă şi bicontinuă, deci şi euro-indiană şi indo-europeană spre zone tot mai răsăritene în căutare de condiţii prielnice (estul era mai liber şi oferea păşuni bogate si aproximativ aceeaşi limbă). Se vorbeste în istorie de o expansiune europeană începînd cu mileniul al III-lea î.e.n. Dovadă a acestui itinerariu răsăritean este acea Cale a Zeilor descrisă de „Kauşi. Taki Upanişad" (cartea I), descrisă de Herodot, pomenită de Pindar în „Isthmia", amintită de Ovidiu şi reamintită de Haşdeu, trecută pe vechile hărţi militare ale armatelor ruseşti, relevată şi de N. Densuşianu în „Dacia Preistorică". O admirabilă descriere îi face şi Dimitrie Cantemir. Localizată geografic, această Cale a Zeilor corespunde Cheilor Bîcului, şirul pietrelor călăuzitoare oprindu-se la Marea de Azov.

Dacă încercăm să citim textele vedice pe harta ţării noastre vom constata cu stupoare că eroi şi fapte ale vechii literaturi vedice le regăsim aici. **Numai un contact direct sau poate rădăcina comună din care s-au desprins apoi două spiritualităţi foarte asemănătoare poate explica un asemenea fenomen.**

Vom face apel mai întîi la argumente toponimice, ca fiind cele mai stabile în cadrul unei limbi.

„Ramayana" cuprinde eroi şi nume de localităţi pe care le putem localiza astăzi pe teritoriul ţării noastre. Audya corespunde localităţii Audia, Kahulia lui Cahul, Sita—localităţii Sitoaia de pe lîngă rîul Gemartului şi Sitoaia din bazinul Oltului, Şona.ta lui Şona (Valea Oltului).

În „Kauşi.Taki Upanişad" (partea I a ciclului) găsim un pasaj (trad. de L. Renou) care a stîrnit controverse printre sanscritologi, descrierea fiind socotită un pelerinaj în lumea „de dincolo". (cf. Jean Varenne. Le Veda col. II pag. 650). Dacă urmărim traseul acestui pelerinaj vom constata că localităţile întîlnite pe

*Da. Kşa, etimologie posibilă a toponimului Dacia prin palatalizarea consoanei K. Cu aceeaşi logică de deducţie s-ar putea stabili etimologiile Da - Ksi-Dal - Decebal = Stăpînitorul ţării zeului, şi Da Ksi-neu - Deceneu = Înţeleptul ţarii zeului

Valea Someșului corespund în mare parte celor pomenite în pasajul respectiv și poate că nu este exagerat să considerăm că acest drum era spre Țara Zeului, traseul corespunzînd exact Căii Zeilor pomenite deja.

Arborele Ilva — Ilvele din Bazinul Someșului; Vicekșana — Vicea (din țara dintre ape); Ceakșusi — satul Ceaca.

Această „Cale a Zeilor", cum o numește Kauși. Taki, se continuă ajungînd în final la Cetatea Zeilor unde vom întîlni nume ale unor zeități vedice precum: Agni (zeul focului la indieni) — la Pria (altă denumire pentru Agni), zeități lunare: Lunus — la Luna pe Someș, Luna Băi, Candra — la Candra sau Șandra și Șandru (Luduș), Kucea — Cucerdea (pe Mureș) și Ciucea (Crișul Repede), Apah — la Apa.

În „Manava — Dharma — Sastra" (cartea I, art. 36) găsim următoarele asemănări:

La Rakșaș — Racșa; Suparnas — Supuru; Pitris — Petreu; Kinaras — Chinteni; Tamașa — Tamașa (art. 39 și 62).

Denumirea de Calea Zeilor vine probabil de la Herodot care în Istorii (C. a IV-a. 52; trad. D.I. Ghica) vorbește de Exampaeus (în lb. scitică = „drumuri sacre, căi sacre") și conform indicațiilor, aceste „căi" se suprapun perfect peste cele descrise de Cantemir, acele Chei ale Bîcului.

„Ceandogiya — Upanișad" (cartea a V-a) aduce argumente suplimentare: Brashiva — Brașov, Vudila (Budila la Em. Senart) — Budila, Sarka.ra (regele din Sarca) — Sărcaia.

Înălțimile din jurul Brașovului amintesc de OM — silabă sfîntă — (Vîrful Omu), de Nagas (munte Negoiu), iar Siriul de zeița Siri.

Argumente sînt nu numai toate aceste surprinzătoare asemănări (deși nu am menționat decît cîteva din cele existente), cît și gruparea localităților pe hartă ce urmează strict o anumită ordine: zeitățile lunare — zona Maramureș — Crasna, incinta zeilor (zona Someș), Calea Zeilor cu urmele ei vizibile pînă astăzi.

Sîntem de părere că istoria consemnată în cronici și atestată prin documente arheologice nu este suficientă pentru o analiză completă și că fără a lua în considerare miturile, legendele, credințele unui popor, tot ceea ce îi conturează spiritualitatea, nu sîntem decît la jumătatea drumului.

Ne vom ocupa în special de Zalmoxis, numit așa de Herodot și Platon, a căror competență nu poate fi pusă la îndoială.

La indienii vedici, obținerea fericirii supreme poartă numele de Nishreyasa (Cartea legii lui Manu) sau Mokșa (A. Loiseleur Deslonghhamps). Geto-dacii își reprezentau același lucru prin Zal. Mokșa, crezînd de fapt la fel, că după moarte omul cunoaște fericirea veșnică. Este interesant că pe hartă întîlnim localitatea Moacșa. La daci, Zalmokșa nu are o reprezentare antropomorfă, el reprezintă doar o abstractizare, un ideal spre care se tinde. Această mitologie are la bază infinitul simbolizat prin echivalența zal = za. De aici, drumul de la Zal la Mokșa nu a însemnat decît un pas.

Infinitul suprapus peste ideea de timp are la geto-daci o accepțiune superioară celei grecești. Dacă grecii vedeau curgerea timpului la infinit doar într-un singur sens, dacii au întrevăzut această curgere în ambele sensuri (vezi simbolul zalei, spiralele decorative). Infinitul zalmokșian se suprapune peste ideea de timp, deci strîns legat de existență, pe cînd la greci, el se leagă doar de o abstracțiune, numărul. Ca o materializare a acestei concepții înaintate despre timp și ca o încercare de a introduce în tipare fixe și a măsura ce nu se poate măsura (pentru că timpul este infinit) este existența calendarului dacic de la Sarmizegetusa Regia a cărui descifrare a dovedit, prin faptul că este unul dintre cele mai perfecționate, superioritatea unei gîndiri.

Similitudini surprinzătoare găsim și în domeniul folclorului. Cele două creații fundamentale ale spiritualității românești se centrează în jurul ideii de moarte, „Miorița" și „Legenda meșterului Manole", ilustrînd o întreagă filozofie a vieții și a morții. O moarte ca „o mare trecere" în lumea ce aduce suprema liniște, o viață în care nimic nu poate dura în chip real decît prin sacrificiu (și în miturile vedice întîlnim același ritual de construcție), ca să nu mai vorbim de motivele folclorice identice din literatura indiană și basmele lui Ispirescu.

„Călușul" este și astăzi cîntat în octosilabe ca în „Vede". Paparudele sau Rudarii amintesc de adoratorii zeului Rudra (tatăl zeilor Maruta — zeii mărilor) în unele părți. Paparudelor li se mai spune și Măruțe. Asemănări găsim și în ritualul de înmormîntare.

S-ar putea spune că argumentele pe care le-am prezentat mizează pe forțarea unor coincidențe. Așa cum a rezultat și din expunere, de fapt argumentul fundamental este unitatea și continuitatea de cultură și în primul rînd coordonatele de bază ale acestei unități și continuități în cadrul cărora se dezvoltă ideea despre univers bazată pe infinitul curgerii timpului.

BIBLIOGRAFIE

(1) Miulescu N., Da. Kșa — God's country Ed. Nagard, Milano, Italia 1975

VAS CERAMIC DACIC

TEZAURUL DE LA PIETROASELE

FLORIN OLTEANU

În urma publicării articolului „Originea Geto-Dacică a Tezaurului de la Pietroasele", în Almanahul revistei „Știință și tehnică" pe anul 1982, am avut create condiții pentru executarea observațiilor și măsurătorilor pe tezaur.

Elementele noi descoperite confirmă, după opinia mea, originea geto-dacilor a Tezaurului de la Pietroasele, și îl prezintă ca pe una din cele mai mari bănci de informații matematice și astronomice din lume, demonstrînd înaltul grad de cultură și civilizație al strămoșilor noștri.

Se cunoaște că Asirienii au scris pe argilă și Egiptenii pe papirus, la geto-daci scrisul fiind sacru este posibil ca în faza inițială el să fi fost executat pe tăblițe de aur, socotit metal sacru.

Mulțumind tovarășilor dr. N. Copoiu, prof. dr. Fl. Georgescu și prof. I. Coleșiu, pentru ajutorul primit, încerc să prezint noi informații și interpretarea lor.

PATERA CU IDOLII DE AUR

Studiind Patera, un inițiat sesizează ușor că, din Olimpul Zeilor, lipsește Poseidon (Neptun), zeul mărilor.

La greci și la romani, zeul Poseidon era la mare cinste, ei fiind navigatori. Lipsa zeului de pe pateră confirmă că Pantheonul zeilor este al unui popor care practica în exclusivitate păstoritul și agricultura, respectiv geto-dacii.

Zeii de pe Pateră nu au cap de animal sau corp de animal ci cap de om, demonstrînd că încercările unora de a prezenta că sînt zeii unor popoare din ramura Asiro-Babiloniană sau Egipteană nu au un suport științific.

Pe cercul exterior Patera are 421 de perle de aur.

Pe cercul interior sînt patru vițe de vie, ce simbolizează cele patru anotimpuri ale anului la geto-daci, coardele de viță de vie sînt despărțite prin patru frunze (drept indicatori, una, cea dintre zeul Dionisie și Apollo, avînd o construcție specială, servind probabil drept origine.

Frunzele și strugurii sînt în număr de 55, cifră ce coincide cu numărul de triunghiuri de pe discul Lunaro-Solar.

O coardă de viță de vie nu are struguri, specific anotimpului iernii lipsit de recoltă.

Pe Pateră se identifică „Arborele magic", în apropierea zeiței Hecate (zeița marilor mistere și a magiei negre), lîngă cele două silabe ce practicau și ele profețitoria și în apropierea zeului Cronos (Patum).

În stînga zeului Apollo se găsește arborele științei și al înțelepciunii.

Prezența corbului (mesager al zeilor) confirmă caracterul astrologic al Paterei.

Zeița Hestia are „Cordonul Sacru" (spirala sacră), iar în mîna stîngă ține o legătură de chei, simbolul căminului.

Tot Pantheonul este în interiorul Spiralei Sacre, care simbolizează universul.

Cele douăsprezece zeități (deoarece din 17 numai 12 sînt zei) reprezintă zodiacul folosit pentru astrologie.

Zeul Cronos (bătrîn) poate avea pe lîngă rolul de an vechi și pe acela de destin.

Prezența zeului Cronos sub forma unui bătrîn venerabil explică toponimicul de „Muntele Strămoș", din țara noastră și indică că în aceste noduri orografice să fi fost construite altarele închinate acestui zeu.

DISCUL LUNARO-SOLAR

Cercul cel mai mic are 29 de petale și corespunde cu numărul de zile dintr-o lună calendaristică. În fotografiile lui Odobescu, el era dat cu 24 de petale și nu este singura greșeală. Se mai pot identifica 7 zone sacre ce reprezintă orbita celor 7 planete.

Cei doi indicatori de pe cercul exterior pot fi utilizați și ca element de origine pentru eventuale numărători. Numărul de perle de aur de pe cercul interior nu le-am putut număra, deoarece nu am avut tezaurul la dispoziție decît 70 de minute.

În centrul celor două triunghiuri cu linii se află două triunghiuri cu puncte care-și găsesc corespondentul la partea superioară a corbului de pe Clepsidră.

(Continuare în pag. 54)

1. - *Perle aur* - **235**
2, 3, 4, 5, 7, 9, 13, - *Zonă sacră*
6. - *Perle aur în interior*
8. - *Zonă sacră cu 34 petale*
12. - *Zonă lunară A 29 petale*
14. - *Indicator cerc interior (original)*
15. - *Indicator cerc exterior (original)*

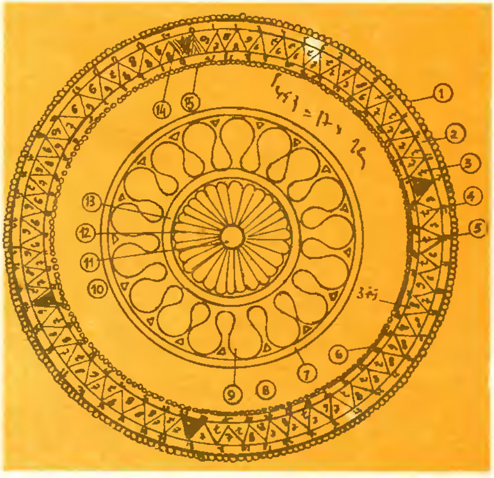

SCHEMA TRILITULUI DE LA STONEHENGE: UN PLAN MEGALITIC

MONA S. PHILIPS (S.U.A.)

Profesorul Alexander Tom, inginer britanic, ne-a oferit cîteva ipoteze controversate despre aptitudinile tehnice ale oamenilor primitivi. Profesorul a examinat cu atenție multe monumente preistorice din piatră; ideea de a examina complexul megalitic de la Stonehenge nu i-a stîrnit entuziasmul pentru că multe pietre fuseseră dizlocate. El a fost încurajat și ajutat de arheologul Richard Atkinson, primind ajutor financiar de la un avocat american, Robert Merod. După părerea lui Atkinson, cercetările lui Tom la Stonehenge sînt cele mai meticuloase intreprinse vreodată. Nu voi discuta detaliile exterioare, pe mine mă interesează planul făcut de Tom în legătură cu pietrele cele mai importante, cele din interior, despre care teoria astronomică spune doar că ar marca o axă. La început, Tom a sugerat că alte împrejmuiri megalitice de piatră au fost amplasate după scheme geometrice. Alți arheologi, văzînd că propriile lor planuri nu diferă de teoriile lui Tom, au căzut de acord asupra faptului că constructorii megalitici foloseau metode geometrice. Cu toate acestea, nimeni nu împărtășește părerea lui Tom în legătură cu distribuirea pietrelor pe suprafața interioară a complexului de la Stonehenge.

Se pare că această încercare de reconstituire se bazează pe poziția a două pietre alăturate. Cred că există, în însuși planul lor, trăsături care dovedesc că Tom are dreptate, că a reușit într-adevăr să reconstituie un plan megalitic. Poziția acestor pietre din interior, la care se adaugă experiența pe care a dobîndit-o analizînd arhitectura multor altor împrejmuiri de piatră, i-a sugerat lui Tom că aceste pietre albastre erau inițial așezate într-un cerc, pe care l-a denumit „cercul interior de pietre albastre" și în forma unei eclipse pe care a botezat-o elipsa 1. Tom consideră că forma trilitului, căreia i s-a spus, convențional, potcoavă, ar fi urmat un plan elipsoidal; el a denumit perimetrul interior elipsa numărul 2, iar pe cel exterior elipsa numărul 3. Eu numesc complexul format din cerc și elipse schema trilitului. Tom dorea să știe dacă dimensiunile acestui complex de la Stonehenge se poate măsura în numere întregi sau aproape întregi în unitățile pe care le-a descris în lucrările sale anterioare, și anume yardul megalitic (aproximativ 83 de centimetri) și prăjina megalitică, echivalentă cu 2 yarzi megalitici și jumătate. Măsurătorile care i s-au părut a fi cele mai potrivite pentru pietrele existente sînt în concordanță cu teoriile sale, și anume — cercul interior are un diametru de 17 unități de măsură, elipsa 1 are diametrele de 14 și 22, elipsa doi de 17 și 27, iar elipsa 3 de 20 și 30. Ideea yardului megalitic al lui Tom a fost sprijinită din punct de vedere statistic, dar este, desigur, încă mult controversată. Dar să scoatem, deocamdată, schema trilitului din contextul său arheologic și să o considerăm doar un plan grafic executat la scară, măsurat în orice fel de unități de măsură (lungime). Tom a efectuat măsurătorile cu foarte multă atenție. Astfel, ne surprinde foarte mult să descoperim că o copie a acestui plan poate fi desenată fără a face nici un fel de măsurătoare. Voi explica mai tîrziu cum se poate realiza acest lucru. Mai întîi, însă, vă voi arăta cum putem construi un model la scară, începînd cu două dimensiuni date — 14 și 22, lungimea și lățimea elipsei 1. Aici este vorba de metoda folosită de vechii constructori în scopul obținerii elipselor, și anume specificarea dimensiunilor lor. Vom măsura un dreptunghi de 14 pe 22, vom trasa arce de cerc cu raza egală cu jumătate din lungimea dreptunghiului, vom înfige țăruși în locurile de intersecție ale acestor arce, vom lega țărușii cu o sfoară în așa fel încît să cuprindă punctele de intersecție și să atingă capetele dreptunghiului, apoi, privind din mijlocul împrejmuirii de sfoară, aceasta fiind întinsă, vom trasa o elipsă; ea va servi drept elipsa cu dimensiunile de 14 și 22 de care are nevoie modelul nostru. Distanța dintre focare și punctele în care au fost înfipți țărușii este de 16,97; pe desenul nostru, diferența dintre 16,97 și 17 se pierde în lățimea unei linii. La scara la care a fost construit Stonehenge, diferența este de aproximativ 2 centimetri și jumătate. Folosim distanța f—f' dintre focare ca diametru pentru cercul interior de piatră albastră, diametru pe care Tom îl consideră a fi de 17; și, de asemenea, pentru axa mică a elipsei 2; adunăm diferențele distanțelor dintre focarele și extremitățile elipsei unu cu axa sa mare, pentru a obține axa mare a elipsei 2. Teoretic, aceasta măsoară 27,03; modelul elipsei 2 are,

aparent, dimensiunile de 17 și 27. Adunăm diferențele dintre axele mici ale elipselor unu și doi cu axa mare și axa mică ale elipsei 2 pentru a obține o axă mică măsurînd 19,94, aproape 20, pentru elipsa 3 și o axă mare de exact de 30 unități. Obținem astfel elipsa 3 cu dimensiunile de 20 și 30; înlăturînd desenele proiectului nostru ne va rămîne un model cu aceleași dimensiuni pe care le are și schema trilitului lui Tom. Pînă cînd i l-am arătat, Tom nu-și dăduse seama că toate cele trei elipse ale sale erau în corelație. Mai existau în acest model și alte trăsături geometrice pe care Tom nu le cunoștea. Planul este foarte frumos. Anumite culturi din vechime, mai ales cea greacă, au susținut că frumusețea poate fi măsurată. Proporția sau raportul de 1 pe 1,618, care a atras atenția multora, a fost denumit „secțiunea de aur". Numărul 1,618 a primit simbolul „fi". Pe lîngă implicațiile sale estetice, acest raport „fi" are și proprietăți geometrice unice care stîrnesc interesul. Nu trebuie să fii neapărat matematician ca să observi asta. Un desenator, un artist care lucrează cu forme geometrice ar putea obține acest raport fără să-l remarce și să-și dea apoi seama că poate fi folosit pentru efecte la care ar fi imposibil de ajuns prin alte rapoarte; acest raport se poate obține, foarte simplu, dintr-un triunghi dreptunghic de 1 pe 2 și se poate folosi într-un dreptunghi „de aur", unde, adunînd și scăzînd pătrate, se pot crea mai multe dreptunghiuri de aur, mărindu-se sau micșorîndu-se permanent. Nimeni, din cîte știu, nu a emis părerea că „fi" ar fi fost folosit de vechii constructori din Anglia, și cu siguranță nici Tom. Deoarece „fi" este un număr fracționar, nu este posibil, teoretic, ca lungimea și lățimea oricărei figuri „de aur" să se poată măsura în unități întregi. Totuși, rapoartele anumitor perechi de numere se apropie de „fi". În cazul elipsei 1, cu dimensiunile de 14 și 22, raportul este de 1,6, deci aceasta este aproape o elipsă „de aur". Asta înseamnă că, așa cum am spus mai înainte, se poate desena un model al schemei trilitului fără a se efectua nici o măsurătoare. S-ar putea începe prin construirea geometrică a unei elipse „de aur", urmîndu-se apoi procedura pe care am descris-o. Pentru elipsa 2, măsurînd 17 pe 27, raportul este aproximativ de 1,6, aceasta fiind, de asemenea, o elipsă „de aur". Elipsa a treia, 20 pe 30, are raportul de exact 1,5. Ea nu este „de aur"; deci nici una din ele nu a ajuns la „fi". Voi ilustra aceasta suprapunînd dreptunghiuri ale căror lățimi sînt alcătuite din axele semi mici unite ale elipselor 2 și 3 și ale căror lungimi sînt formate din axa mare a elipsei 3. Raportul fiecărui dreptunghi este de aproximativ 1,6. Avem aici o construcție geometrică ce ar putea fi considerată magică. Ea produce două elipse de aur și două dreptunghiuri de aur care se suprapun. Cînd mi-am dat pentru prima oară seama de această ciudățenie geometrică, m-am gîndit că Tom a descris în mod corect schema trilitului ca fiind reconstituirea unui plan. Mă îndoiesc că el ar fi putut ajunge la un asemenea plan. Ar fi oare însă admisibil să-l atribuim oamenilor din neolitic? Dimensiunile sale se apropie mult de numere întregi. Desigur, m-am gîndit, trasarea planului cu dimensiuni în numere întregi ar fi necesitat calcule. Pentru a ști care este minimum de cunoștințe necesare, am încercat să rezolv această problemă în cel mai simplu mod cu putință. Voi face o scurtă trecere în revistă a rezultatelor mele. Se poate improviza un sistem cu care să se poată determina „fi" fără a se face calcule. Pe schița lui Tom cea mai mare abatere de la „fi" este de aproximativ 3 %. Sistemul meu verifica elipsele cu un raport de plus sau minus 4% „fi". Am verificat și prin calcule, pentru a mă menține în limite constante. Planul lui Tom arată că cea mai mare deviere de la valoarea întreagă ar putea fi de 6 %. Numai că eu m-am gîndit la limite mai largi, de plus sau minus 20%. Folosindu-mă de un algoritm schematic, am verificat o mulțime de elipse cu dimensiuni date. Astfel mi-am dat seama că o schemă care să fie caracterizată de specificațiile lui Tom

ar putea fi alcătuită fără nici un fel de calcul. Nu este nevoie decît de un desen bine făcut, o unitate de măsură, geometria practică a unui constructor și trebuie de asemenea să știi să numeri. Cred că un inventator neolitic inteligent ar fi putut să o obțină. Primul set de măsurători de dimensiuni cu care am putut alcătui o schemă a fost același pe care l-a folosit și Tom. Aici s-a ivit o nouă problemă: cîte seturi de numere întregi adecvate există? Cîte dimensiuni posibile se potrivesc schemei trilitului? Cînd m-am plîns de încetineala obositoare cu care se pot cerceta cine știe cîte seturi de numere, prietena mea Helen Stanson, profesoară de matematici la Universitatea Case Western Reserve, mi-a spus că acesta este genul de problemă potrivit pentru un calculator, și s-a oferit să o încerce pe un UNIVAC 110 A. Ea a transpus datele planului meu în formule algebrice, apoi în ALGOL, un limbaj de programare; pentru rapiditate (din motive economice), ne-am limitat cercetările la două feluri de unități, verificînd toate schemele posibile, în care axa mare a elipsei 1 să măsoare mai puțin de 100 de unități. În final, UNIVAC obținuse 131 de perechi de numere întregi x,y, unde raportul elipsei 1 ar fi fost de „fi" plus sau minus 4 %. Dintre aceste 131 de opțiuni, numai cu una a putut fi alcătuită o schemă completă corespunzînd tuturor datelor. Dacă ar fi admise numere reale sub 100, s-ar putea alcătui un număr infinit de scheme. Dar cum este nevoie numai de numere întregi sau abătîndu-se de la valoarea întreagă cu 20 %, nu se potrivea decît un singur set. Acesta era chiar cel pe care Tom îl atribuie schemei trilitului. Perechile 14 și 22, 17 și 27, 20 și 30. Schema lui Tom este unică. Un alt lucru de care Tom nu și-a dat seama este faptul că schema trilitului este geometric înrudită cu structurile înconjurătoare. Să ne întoarcem la planul nostru grafic. Să construim un dreptunghi „de aur", cu lățimea egală cu cea din schema trilitului, apoi să folosim diagonala dreptunghiului ca diametru al unui cerc circumscris, și al perimetrului exterior de blocuri mari de piatră. În mod ciudat, acest diametru este de asemenea diagonala unui pătrat, ale cărui laturi sînt aproape egale cu lungimea elipsei doi. Să construim un alt dreptunghi „de aur", cu lățimea egală cu lungimea elipsei 1. Să-i folosim lungimea ca diametru al unui alt cerc și, analog, al perimetrului interior de blocuri de piatră. Obținem astfel un model al împrejmuirii de monoliți tumulari. Putem alcătui, de asemenea, un model al cercului de pietre albastre dar, mai întîi, să mai cercetăm implicațiile lui „fi". Un triunghi isoscel cu laturile egale cu „fi" și baza egală cu unitatea este un triunghi „de aur", care se poate reproduce la infinit. Să înscriem un triunghi „de aur" în cercul pe care l-am obținut și să folosim distanța de la centru la bază ca rază a unui alt cerc, model al cercului de pietre albastre. Deplasăm cele două cercuri de-a lungul axei planului, o distanță egală cu diferența dintre axele semi mici, și anume o unitate și jumătate. Acum, cercurile s-au îndepărtat de centru. Astfel, fără a face nici un fel de măsurătoare, se poate construi modelul geometric al planului pe care Tom l-a elaborat pentru zona centrală a împrejmuirii de la Stonehenge. Aici se cuvine subliniat că oamenii de știință sînt întotdeauna preocupați de ipoteze; în general un desen poate fi folosit pentru a demontra o ipoteză, desenul în sine nefiind însă o ipoteză. El este un artefact pentru a demonstra o ipoteza, artefact, un desen geometric, poți calcula și măsura sau te poți folosi de instrumente de desenat. Tom a măsurat numai trăsăturile caracteristice ale planului, nu a folosit instrumente ajutătoare pentru a obține o construcție integrală, nu a intenționat să facă un desen unitar, nu știa măcar că a alcătuit un desen unitar. Cum explicăm aceasta? Pentru mine, singura soluție ar fi faptul că Tom a reușit să reconstituie, puțin cîte puțin, un plan elaborat de altcineva. Acest altcineva, cred eu, poate fi numai persoana sau persoanele care au hotărît modul de amplasare a pietrelor la Stonehenge. Dacă cineva îmi poate oferi o altă sugestie, sînt gata să o ascult. Trebuie să adaug că, faptul că dimensiunile lineare ale lui Tom se potrivesc în diferite feluri pe care el nu le-a anticipat, în conformitate cu un model geometric, mi se pare un sprijin în plus pentru teoria sa, a yardului megalitic. Cu toate că nu putem face decît presupu-

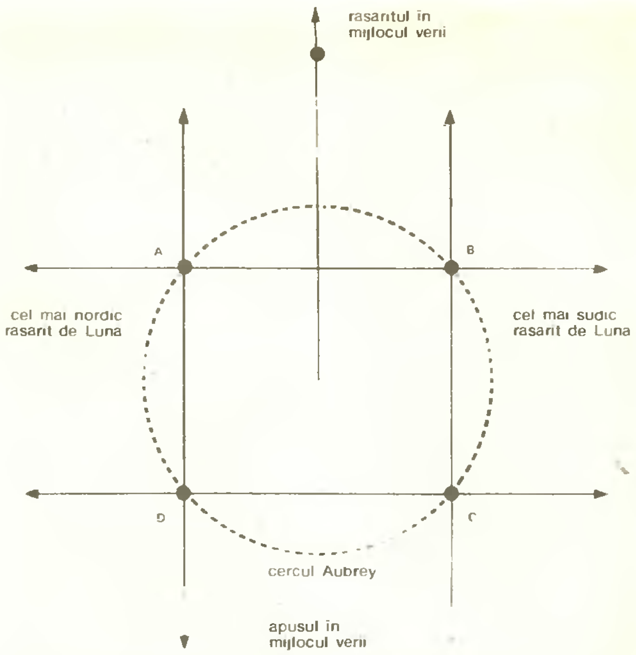

neri asupra semnificației schemei trilitului pentru cei care au construit împrejmuirea de la Stonehenge, implicațiile ei culturale ne pot fi de folos. Faptul că un plan esoteric unic a fost ales implică o lungă experiență în domeniul schemelor geometrice și un rafinament al simțului de comparație și evaluare care nu ar fi fost cu putință dacă acestea ar fi fost numai trasate pe pămînt sau gravate în stîncă. Este mai înțelept să-ți închipui unelte pentru desen făurite cu grijă și suprafețe pentru desen special pregătite și portabile. Toate acestea presupun lucru în condiții de impermeabilitate și locuri de depozitare. Ca și astronomia megalitică, schema trilitului implică și cunoștințe abstracte, o anumită practică în obținerea și folosirea ustensilelor pentru desen, un simț al interpretării construcțiilor și a planurilor geometrice. Aproape de Stonehenge se află o așezare la fel de veche, numită Woodhenge. Ea este alcătuită din cercuri concentrice lîngă care au fost înălțați stîlpi de lemn. Există dovezi care ne sugerează că acești stîlpi susțineau un acoperiș, și s-au găsit, de asemenea, resturi domestice. Arheologul Ewan McKay crede că această structură este prea monumentală, prea ieșită din comun pentru a folosi doar ca refugiu sau locuință. Cu toate acestea, resturile găsite ne arată că a fost totuși locuită. Antropologii nu sînt de părere că societatea din neolitic și de la începutul epocii bronzului era condusă de regi care să aibă reședințe sofisticate, ci că erau societăți tribale, conduse de preoți. McKay a elaborat teoria conform căreia Woodhenge adăpostea o școală sau familia unui preot învățat, care răspundea de ritualurile de la Stonehenge. El sugerează că una din atribuțiile preoților era și elaborarea și predarea învățăturilor astronomice. Eu cred, de asemenea, că astfel de preoți înțelepți cugetau asupra relațiilor geometrice, atribuindu-le probabil semnificații și puteri cosmice.

Schema trilitului ar fi putut fi realizată într-un astfel de cadru. Antropologii Leon Stover și Bruce Craig au descoperit trăsătura tradiționalistă a practicilor religioase și continuitatea în concepțiile cosmologice prin transformările culturale survenite în Anglia neolitică și în cea a epocii bronzului. Aceasta ar putea explica aderența la un plan unitar în decursul a multor secole. Însemnările arheologice ne arată că nu toate pietrele au fost așezate în același timp și că pozițiile lor se modificau în funcție de diferite perioade. Cred că un plan unitar ar fi putut fi conceput în decursul primelor etape ale arhitecturii, ilustrat numai de structuri trecătoare sau modeste, mai tîrziu înlocuite cu pietre impresionante, monumentale, în perioadele de mai puternică influență a preoților, de prosperitate sau pe măsură ce valorile rituale se modificau.

Traducere:
CAMELIA STĂNESCU

TEZAURUL DE LA PIETROASELE

(Urmare din pag. 50)

Cele 54 de triunghiuri de pe cercul interior au un număr de aproximativ 379 liniuțe și corespund perioadei sinodice în zile a planetei Saturn (în anul de 365 zile).

În cadrul acestor 54 de triunghiuri de pe cercul interior, există 3 triunghiuri a cîte 5 liniuțe, total 15 liniuțe, care sînt semne de separație a anotimpurilor.

Scăzînd din 379 liniuțe 15 liniuțe, cît au cele 3 triunghiuri de separație, rezultă 364 de liniuțe, egal cu numărul de zile ale anului calendaristic dacic.

În 19 ani (235 luni sinodice), calendarul de 364 de zile trebuia corectat cu 29 zile pentru a corespunde anului tropic (semnificația celor 235 perle de pe partea exterioară a discului.

După cum sînt intercalate triunghiurile cu 5 liniuțe de separare a anotimpurilor, rezultă că anul dacic avea 4 anotimpuri, astfel: primăvara 14 săptămîni, vara 16 săptămîni, toamna 8 săptămîni, iarna 14 săptămîni, în total 51 săptămîni.

Pe cercul exterior sînt un număr de 54 triunghiuri cu aproximativ 399 liniuțe ce corespund perioadei sinodice a planetei Jupiter (329 zile), și a anului corectat cu a 13-a lună (la 19 ani solari).

Suma liniuțelor de pe ambele cercuri (379 + 399 = 778 zile) corespunde perioadei sinodice planetei Marte.

Țin să precizez că aceste date sînt aproximative, deoarece o interpretare completă necesită un timp mult mai mult de lucru cu tezaurul la dispoziție.

Datele matematice, înmagazinate în tezaurul de la Pietroasele se regăsesc cu ușurință în organizarea sanctuarelor de la Sarmizegetusa, demonstrîndu-se originea geto-dacică a tezaurului.

Totodată, se poate demonstra că sanctuarele de la Sarmizegetusa nu erau numai calendare, ele avînd și rolul de a contribui la urmărirea mișcării aștrilor și caracter divinatoriu, făcînd parte din construcția unui Zigurat.

În concluzie: tezaurul de la Pietroasele este de origine geto-dacică și era utilizat de Marele Preot pentru Astronomie și Astrologie.

După opinia mea, se poate preciza că mai există piese ce au fost înstrăinate de Lemnaru ce trebuie căutate la colecționari sau muzee (în cazul cînd nu au luat altă întrebuințare).

Opera de prezentare a tezaurului de la Pietroasele, la adevărata sa valoare științifică, este în fază avansată, totuși necesită pentru viitor un uriaș efort. În acest sens, autorul este convins că prin unirea eforturilor tuturor oamenilor de bună credință, istorici și matematicieni, se vor dezvălui, în continuare, resursele de înțelepciune înglobate în acest minunat tezaur geto-dacic.

ȘTIINȚA LA FRONTIERELE CUNOAȘTERII

Desen de A. LEONOV

EXCLUS, călătorii n-au să reziste la o viteză atît de nebunească, vă dați seama ce înseamnă 40 de km pe oră? La scurtă, foarte scurtă vreme de la această penibilă lamentare, primul tren de pasageri a făcut prima demonstrație, pe pămîntul Angliei, cele cîteva zeci de călători au rezistat la viteza „nebunească“ a diavolului de fier, secolul a trecut, viteza a crescut, va atinge, în curînd, 400 km/h, mîine-poimîine va trece și acest secol, trenurile vor începe să concureze, în iuțeală, avioanele, purtînd miliarde de călători, pe miliarde de kilometri, pe acest sistem feroviar de sinapse planetare, legînd Scoția de India, Tunisia de Finlanda, New York-ul de Los Angeles.

...Este stupid să ne gîndim că un obiect mai greu decît aerul ar putea să se ridice în văzduh! – au declarat, sentențios, membrii Academiei Franceze, într-o jenantă demonstrație a obtuzității științifice. A planat însă Lilienthal, s-au catapultat frații Wright, s-a desprins autonom de sol Traian Vuia, la două decenii de la penibila ședință se făceau mitinguri aviatice, la jumătate de secol distanță aviația se amesteca, decisiv, în războaie mondiale, la aproape un secol avionul joacă rolul de obiect sine qua non al existenței speciei umane...

Sau: cibernetica și genetica sînt antiștiințifice, s-a decretat, cu 30–40 de ani în urmă, pentru ca astăzi omenirea să fie scufundată pînă în gît tocmai în genetică și cibernetică...

Așadar, la întrebarea: care sînt frontierele cunoașterii? – răspunsul, categoric ar fi: nu prea există, din fericire, frontiere ale cunoașterii...

Argumente: curiozitatea nestinsă a speciei umane, strania sa inventivitate, capacitatea de a scormoni în adîncurile oceanului de fenomene care ne înconjoară, abilitatea și oportunismul în a exploata valurile, torentele de energie din micro și macrounivers, neobișnuitul talent – la scara întregului regn animal – de a analiza, sintetiza, compune idei, dar și acela de a „îmblînzi“ și domestici obiectele lumii moarte...

Și totuși, adesea, armatele de cercetători înaintează, victorioase, ștergînd de pe hartă petice albe, cucerind definitiv redute inexpugnabile, colonizînd teritorii pe vecie... Fizica, după Newton, mai putea avea secrete? Biologia – pînă la apariția geneticii? Chimia – cu nenumăratele-i ramuri? Pînă și istoria își avea, pe la începutul veacului al XIX-lea, tabloul său luminos și definitiv...

Da, dar a apărut Einstein, a introdus o nouă dimensiune, a „convins“ matematica lui Riemann să-l slujească și a creat un model de lume – neinteligibil profanilor, dar absolut limpede pentru lumea bună a științei și, bineînțeles, ultimul și singurul tablou cu putință... (eroare: Big-Bang-ul are necazuri, iar o Mecanică invariativă – pusă la punct

(Continuare în pag. 70)

AL. MIRONOV

VIITORUL ȘTIINȚEI ȘTIINȚA VIITORULUI

Ce credeți despre viitor? — microanchetă realizată de publicista Camelia Stănescu printre cîțiva participanți la Congresul de istorie a științei — București, 1981

Profesor doctor EXHIB HARDWAJ, de la Universitatea din Benares, India

Omul e cunoscut ca HOMO SAPIENS, om înțelept. Întrebarea e unde ne poate duce înțelepciunea și inteligența în viitor. Mulți susțin că secolul următor va fi un secol al spațiului cosmic. Eu, unul, mă alătur savanților care speră că secolul XXI va fi un secol al problemelor terestre, al pămîntenilor. Noi specii de plante și animale vor fi produse prin manipularea genetică. Cu ele vor fi populate zonele încă pustii ale Terrei. Sînt convins că vom pătrunde în epoca utilizării intensive a proteinelor. Din mări și oceane se va obține aproape 20% din producția mondială de hrană. Și va mai fi veacul următor un triumf al medicinei. **Sînt încredințat că toate bolile vor putea fi prevenite și vindecate.** Cum vedeți, optimismul meu pleacă de la imensul respect pe care îl port gîndirii umane.

Doctor YVO SCHNEIDER, de la Universitatea din München, R.F.G.

Desigur, nu e deloc ușor să ne imaginăm viitorul fără să cădem în cursa unor speculații gratuite. Nici chiar creatorii de science-fiction nu ne pot da indicii prea precise asupra viitorului. Cei mai faimoși dintre ei nu fac decît să preia idei deja existente în epocă, pe care le modifică și le extrapolează în opera lor. Dacă privim în trecut, căutăm să vedem ce se întîmpla, de exemplu, în secolul al XV-lea, ce idei aveau oamenii acelui timp, ce credeau ei că se va întîmpla în secolul al XVII-lea, să zicem, ei bine, putem constata că erau foarte departe în presupunerile lor de adevăr, în special în ceea ce privește tehnologia.

Să ne gîndim și la romanele științifico-fantastice din veacul trecut. Vom descoperi că **nici măcar Jules Verne nu e prea strălucit în a prezice ce se întîmplă în secolul nostru.** Greșeala multor autori de science-fiction a fost aceea de a gîndi viitorul ca pe o aglomerare cantitativă de elemente pozitive ale prezentului cînd, în fond, el **trebuie anticipat ca un timp calitativ superior.**

LUBOS NOVY, profesor la institutul ceh de istorie universală

Am sesizat o tendință a omului de știință de a gîndi numai la evoluția viitoare a domeniului său de activitate. Ei bine, astăzi doar o asemenea optică nu mai e suficientă. **E nevoie de o viziune integratoare a particularului în general.** În plus, viitorul va amplifica mult cooperarea internațională în știință.

Personal, mă ocup de studiul istoriei, despre care se crede că ar fi o călătorie conceptuală în trecut. Dar știința istoriei a depășit astăzi caracterul eminamente retrospectiv. În momentul de față, savanții învață din lecția trecutului să adopte o atitudine activă în promovarea unor idealuri umaniste. **Învățămintele istoriei ne pot oferi chei prețioase pentru viitor:** cum să putem evita conflictele de orice fel, mai ales în aceste momente cînd progresele armamentului nuclear constituie o problemă dramatică, obsedantă pentru umanitate.

JEAN LOUCOU NOËL, director al departamentului de istoria științei universale din Abidjan, Coasta de Fildeș

E dificil să fii profet, cu atît mai mult cu cît, în viitor, știința se va dezvolta, sînt sigur de asta, la parametri astăzi inimaginabili. Cred că mai ales în genetică progresele vor fi spectaculoase, dar și în cucerirea spațiului cosmic, în fizică și în tehnologiile electronicii. **Îmi imaginez ziua fericită cînd omul va fi în stare să transforme deșerturile în lanuri de grîu,** să controleze clima, să dezvolte noi surse de energie, precum plasma. Istoria științei mai are încă de scris multe capitole uluitoare.

Profesor MELVIN KRANZBERG — S.U.A.

Știința și tehnica nu sînt divorțate de viitorul omenirii. Personal văd în viitor trei probleme majore, fiecare implicînd acut știința și tehnica. Cea dintîi ar fi raportul dintre populație și resurse. Populația planetei crește nelimitat, în timp ce resursele materiale, agricole, energetice sînt limitate. Cum să asigurăm hrana miliardelor de oameni, cum să realizăm strictul necesar confortului cotidian? Singurul mod prin care se pot realiza aceste deziderate este progresul tehnico-științific.

A doua problemă este ecologia. Să nu uităm că deteriorarea treptată a naturii incriminează în bună măsură tocmai progresul științei și al tehnicii. După opinia mea, **singura soluție ar fi, paradoxal, o și mai explozivă dezvoltare a științei și a tehnicii.**

Cred că acest lucru nu va dăuna mediului, ci, dimpotrivă, ne va oferi instrumentele necesare luării ferme sub control a echilibrului ecologic.

A treia problemă e, de fapt, una perpetuă — cea a păcii și a războiului. Ne preocupă de la începuturile lumii și ne va mai da multă bătaie de cap. Din păcate, pe acest teren, știința și tehnica au făcut mult rău. Au făcut ca războiul să devină atît de groaznic, capabil să pulverizeze pămîntul întreg. Depinde acum de inițiativele politice, de hotărîrea și de voința tuturor popoarelor, ca eternitatea războiului să fie infirmată.

Doctor în științe VLADIMIR KARȚEV, de la Institutul de creație tehnică din Moscova

Se știe că în 1920, cînd a fost elaborat GOELRO, planul de electrificare a Rusiei, Lenin a primit la Kremlin pe un cunoscut scriitor de literatură științifico-fantastică; e vorba de Wells. Acesta nu era doar un scriitor celebru, ci și un savant, cunoscut pentru lucrările sale științifice, avînd strînse legături cu cercurile științifice ale epocii. Surprinzător e faptul că Wells a considerat planul de electrificare drept o utopie. Ceea ce însă Wells apreciase ca fiind un vis nerealizabil s-a dovedit a fi un vis perfect realizabil, pentru că era un plan realist, izvorît din perfecta cunoaștere a prezentului și din înțelegerea profundă a viitorului. Poate că utopistul englez examinase aceste planuri de pe pozițiile științei tradiționale. Or, în acel moment, comisia de electrificare a Rusiei Sovietice crea de fapt o știință de tip nou, pusă în slujba umanismului și dreptății, o știință a socialismului. O asemenea știință examinează fenomenele în interdependența, complexitatea și dezvoltarea lor, contribuind la amplificarea pe plan mondial a umanismului. Iată de ce consider că **viitorul științei trebuie să fie indisolubil legat de umanism, de binele omului.** Cu un atare program de acțiune, nici un vis al științei nu poate rămîne nerealizabil.

ȘTIINȚA LA FRONTIERELE CUNOAȘTERII

INDUSTRIA CLASEI I

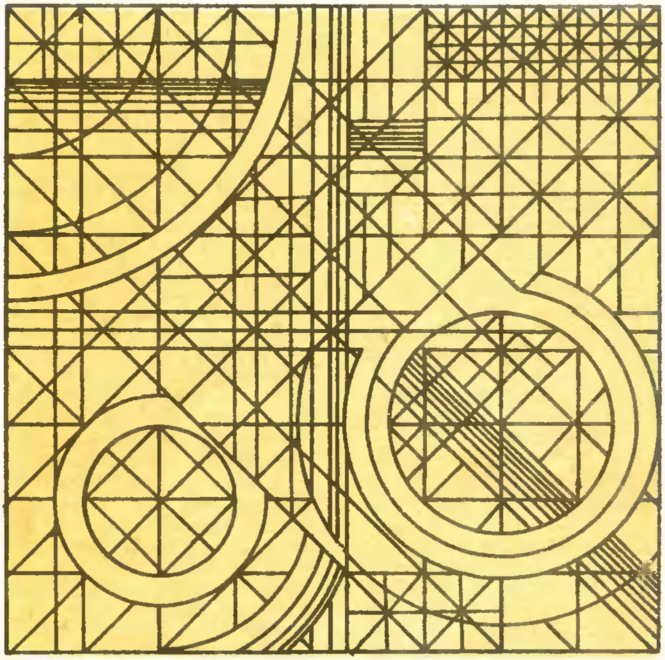

COPIII care vor intra anul acesta în clasa I sînt absolvenții clasei a XII-a din 1994. Cei care vor urma cursurile învățămîntului superior vor intra în producție în anul 2000. În general, pentru majoritatea prognozelor, anul 2000 e o limită — pentru generația școlară a acestui an, sfîrșitul mileniului e abia începutul drumului independent în viață.

Cum va arăta industria în care vor lucra ei? Iată o întrebare la care nu se poate răspunde decît parțial. Cei ce vor intra în producție la sfîrșitul acestui secol avînd în față o perioadă activa de circa 40 de ani, trebuie să spunem că nu vor găsi pe nimeni, nu numai acum dar nici în anul 2000, care să le poată spune exact cum se va desfășura cariera lor. Azi se apreciază că peste numai două decenii circa 70 la sută dintre profesii vor fi noi! Este deci destul de dificil să anticipăm ce vor lucra copiii de azi la începutul activității lor; este practic imposibil să definim specialitățile pe care le vor avea, după

INDUSTRIA CLASEI I

numeroase reciclări, la sfîrșitul carierei. Adică peste 60 de ani. Întoarceți-vă cu gîndul în urmă cu șase decenii, în 1920, într-o lume care încă nu începuse transformarea accelerată pe care revoluția tehnico-științifică a imprimat-o celei în care trăim noi acum. O lume în care nu se știa nimic despre energia atomică și laseri, despre electronica semiconductorilor și despre calculatoarele electronice, despre avioanele cu reacție, despre rachetele și sateliții artificiali, despre ingineria genetică și biotehnologii, despre avioanele cu reacție și radiourile cu tranzistori, ceasurile cu afișaj pe cristale lichide, o lume în care circulau abia cîteva milioane de automobile iar televiziunea pur și simplu nu apăruse nici măcar ca experiment! Ce lume, nu-i așa?

Să nu exagerăm totuși — un om adus prin timp din deceniul trei direct în 1982 nu ar fi chiar atît de pierdut cum ar putea să pară. Evident că automobilele arată altfel, dar el nu va avea nevoie de nici o explicație ca să-și dea seama că se află în fața unui mijloc de transport pe care îl cunoaște. Tot așa, intrînd într-o fabrică și pus în fața celei mai complexe mașini-unelte cu comandă-program va identifica imediat strungul sau freza pe care el le comanda manual. Multe lucruri în industrie în aceste șase decenii s-au perfecționat enorm, dar în esență un muncitor sau un inginer din 1920 s-ar recicla repede. El nu ar fi propulsat într-o lume de science-fiction, ci doar în una ceva mai avansată. Este deci destul de probabil că tendințele ce se conturează în prezent ca linii directoare de transformare a activității industriale să se accelereze în deceniile următoare, dar nu să se schimbe esențial. Poate calculatoarele electronice vor folosi pelicule biologice în locul microprocesoarelor, dar automatizarea și robotizarea tot pe bază de calculatoare se vor dezvolta. Poate că energia electrică va fi produsă în centrale solare sau termonucleare, dar această transformare revoluționară în energetică nu va afecta cu nimic elementul motor esențial al oricărei mașini-unealtă — electromotorul. În încercarea noastră de a anticipa mediul industrial în care va lucra „clasa I din 1982", putem porni de la premisa că transformările vor fi destul de lente, ceea ce ne permite o anumită siguranță a prognozei pentru trei, poate chiar patru decenii.

FABRICILE FLEXIBILE

Fabricile secolului XXI vor fi mult mai mici decît cele de azi — ele vor conține mai puține mașini-unelte și incomparabil mai puțini oameni vor lucra în ele. Mai mult — vor fi chiar mai puține fabrici decît în prezent și totuși producția va fi mult mai mare. Explicația acestei transformări se află în trecerea de la actualele sisteme inflexibile (chiar automatizate, dar rigide) la sistemele de fabrici flexibile în care cu un număr mic de mașini și cu foarte puțini oameni se va putea produce un mare număr de bunuri, într-o mare varietate de tipuri.

Pentru a înțelege esența acestei transformări, trebuie să spunem că automatizarea fabricației e astăzi mai mult o problemă economică decît tehnică. Și iată de ce: o linie automatizată de transfer este alcătuită dintr-un număr de mașini capabile să execute anumite operații — să taie, să găurească, să frezeze, să strunjească etc. — într-o anumită ordine. O asemenea linie este excelentă pentru a produce o piesă necesară în sute de mii de exemplare, de pildă o axă pentru automobile. Dar dacă producătorul vrea să treacă la alt model de automobil, el trebuie să renunțe la vechea linie de transfer și să construiască una nouă destinată unui alt tip de axă. (Asemenea linii sînt deci rentabile, mai ales în industria de mare serie, cum e cea de autoturisme, dar dificultățile „transferului" la noi modele sînt ilustrate de uriașa sumă de 80 miliarde dolari pe care constructorii americani o investesc între 1980 și 1985 pentru a-și adapta producția la modelele „compacte".) Așadar, liniile automate se amortizează numai la serii foarte mari; dar studiile au arătat că circa 80 la sută din piesele fabricate în țările industrializate sînt produse în serii de 50—100 exemplare. Pe de o parte, deci, nu există teren pentru introducerea automatizării în actuala ei concepție, iar pe de altă parte, acolo unde e justificată, ea presupune investiții considerabile.

Se apreciază că în prezent funcționează pe glob circa 50 de „sisteme flexibile". Ele sînt germenele din care se va dezvolta industria viitorului. Flexibilitatea lor asigură automatizării posibilitatea de a pătrunde în toate ramurile de producție. Ea e rezultatul unei noi concepții în crearea unor grupuri de mașini legate între ele într-un sistem complex cu ajutorul computerelor. O mașină poate executa acum mai multe operații diferite trecînd instantaneu de la una la alta. Piesele nu mai trec într-o ordine rigidă de la o mașină la alta, ca în actualele sisteme de transfer, ci pot fi prelucrate pe mașina A, trecute la mașina C, apoi la D, din nou la A, apoi la B, această ordine putînd fi schimbată oricînd și oricum, după nevoie, prin simpla reprogramare a computerului. În actualele sisteme sînt prelucrate simultan 30 de piese, dar în viitor probabil că aceste sisteme vor deveni mult mai complexe. Un sistem din 4 mașini, controlat de 2—3 oameni, poate executa tot atîtea produse cît 20 de mașini-unelte cu comandă numerică supravegheate de 20 de oameni. El ocupă numai 60 la sută din spațiul acoperit de cele 20 de mașini și costă cu 25 la sută mai ieftin decît acestea. Iată de ce fabricile viitorului vor fi mai mici, mai productive și mai ușor de condus decît cele de azi. Dar pentru a le programa și a le întreține, muncitorii de mîine vor avea nevoie de o

competență incomparabil mai mare decît a părinților lor.

Aici e unul dintre aspectele cele mai dificile ale oricărei anticipații — aspect peste care de obicei și literatura de science-fiction trece cu ușurință —, cum se vor adapta oamenii la progresul tehnic? Cum spuneam, e drept că un muncitor din 1920 adus brusc în 1982 nu va fi complet rătăcit — el va recunoaște elementele esențiale ale civilizației industriale moderne..., dar e puțin probabil că va fi capabil să le utilizeze. În unele cazuri poate că s-ar putea recicla în meseria lui. În multe cazuri însă nu ar mai găsi această meserie. Și nu trebuie să comparăm neapărat un strung din 1920 cu un sistem flexibil comandat de computer. E de ajuns să privim la ceasul de mînă. Cel ce lucra la fabricarea ceasurilor mecanice, cu balansoar, ștanțînd sau strujind, nu va mai găsi nimic de lucru la ceasurile cu cuarț și cristale lichide. Dar nu numai muncitorul, nici inginerul! Renunțînd la constructorul mecanic de ceasuri, industria a angajat un electronist. La acest nivel reciclarea ar fi și mai dificilă. Este dealtfel evident că pe măsură ce calificarea va fi mai ridicată și necesitatea unor reciclări va fi mai frecventă. Și mai este, de asemenea, clar, că pregătirea interdisciplinară va fi tot mai necesară, deoarece în elaborarea noilor mașini și tehnologii vor colabora strîns specialiști cu pregătiri foarte diferite care vor trebui, totuși, să se înțeleagă între ei. Pentru a construi un robot e nevoie de inginerul mecanic, dar și de electronist, de specialistul în programare și de cel ce se ocupă cu circuitele pneumatice sau hidraulice. Roboții și calculatoarele vor schimba dealtfel radical munca manuală — care nu va mai fi deloc manuală — și munca intelectuală, care va deveni tot mai mult o activitate de creație.

VIN ROBOȚII!

Vin roboții în locul nostru în fabrici? Se pare că da!

La 23 octombrie 1981 a început să funcționeze la Nagoya, în Japonia, prima fabrică în care roboți fabrică roboți. Sute de specialiști din toată lumea s-au perindat deja prin uriașa hală a firmei Yamazaki, studiind ceea ce pare a fi cea mai apropiată imagine a uzinei secolului XXI. Este o uzină aproape fără oameni. Ea lucrează în trei schimburi. Primele două sînt supravegheate de 6 oameni; în schimbul de noapte mașinile lucrează singure. Mașinile nu lucrează la unison, ca în sistemele automate standard. Fiecare lucrează independent. Fiecare dintre cele 18 centre de prelucrare este echipat cu un ecran video care poate comunica operatorului 350 de probleme diferite pe care le întîlnește în timpul lucrului (dar majoritatea problemelor le rezolvă singură mașina). Dacă o sculă se rupe, mașina percepe fenomenul cu ajutorul senzorilor săi și o înlocuiește automat; tot automat sînt înlocuite și sculele uzate. Orice perturbare în coordonarea întregului sistem e comunicată de mașini direct calculatorului central al fabricii, care ia măsuri de readucere a situației la normal. Cum spuneam, la Yamazaki roboții produc alți roboți — este o fabrică destinată acestui scop. (Există astăzi în Japonia și alte cîteva fabrici aproape complet automatizate în industria electronică.) Așadar, fabrici practic fără oameni! Pentru secolul XXI nu putem pretinde mai mult decît generalizarea unei asemenea industrii. Și este puțin probabil că în viitorul previzibil civilizația umană își va propune mai mult. Dar, fapt ce trebuie subliniat, fabrica automată din Nagoya folosește, după cum recunosc chiar constructorii ei, numai elemente ale tehnologiilor actuale. Ea nu conține nici o inovare tehnică. Singurul element original îl constituie programul („softul") ce asigură activitatea coordonată a roboților. Întregul program (intitulat semnificativ „Proiect 21", fiindcă inginerii japonezi îl percepeau ei înșiși ca un pas în secolul viitor) a fost realizat în doi ani și jumătate. După cum vom vedea, și în alte domenii ale industriei viitorul există de pe acum în fază embrionară. Diferența față de secolul XXI e doar de scară a introducerii și aplicării unor idei actuale.

După cele mai restrictive criterii de definire a roboților

● Actualele cabluri telefonice de cupru pot transmite 9 600 biți pe secundă. Există deja în exploatare mii de kilometri de cabluri optice care transmit... 140 de milioane de biți pe secundă. În laboratoare au apărut fibre de sticlă care vor permite transmiterea a 700 de milioane de biți pe secundă.

● Un ziar de 76 de pagini poate fi transmis de la un oraș la altul în... o secundă.

● Primul satelit de comunicații, Intelsat, transmitea peste Atlantic 240 de convorbiri telefonice simultan sau două canale video. Intelsat V transmite simultan 12 convorbiri telefonice. Se apreciază că, la sfîrșitul secolului, numai sistemul Intelsat va oferi 700 000 de canale telefonice simultan.

● Pentru a face economie de hîrtie, nemaitipărind anual voluminoasele cărți de telefon în milioane de exemplare, P.T.T. din Franța a hotărît să instaleze anul acesta 270 000 de terminale video, legate de telefon, la abonații săi. Printre ele se pot obține informații despre orice număr de telefon din țară. Pînă în 1990 se planifică distribuirea a 30 de milioane de asemenea terminale în Franța. Ele vor putea fi folosite și pentru abonarea la orice bancă de date.

● Roboții – să nu exagerăm! Un studiu efectuat, în 1970, în fabrici americane, a arătat că în industria automobilelor 33 la sută din muncitori asamblau diverse piese; în producția de utilaj agricol – 23 la sută; în cea de radio și TV – 30 la sută. Asemenea activități pot fi preluate de roboți. Dar multe alte companii, deși au indicat circa 200 de tipuri de activități, ce pot fi efectuate de roboți, au apreciat că aceștia nu vor prelua în total, în următorii ani, mai mult de 10 la sută din activitățile oamenilor.

INDUSTRIA CLASEI I

(fiindcă sînt multe criterii...), în lume ar exista la ora actuală circa 20 000, din care 11 250 în Japonia și 4 370 în S.U.A.

Numărul roboților va crește considerabil și în ritm accelerat. Este greu de evaluat numărul lor în primele decenii ale secolului următor, dar vor fi probabil milioane. Pentru a aprecia avalanșa de roboți care vine, avem două cifre: pînă în 1990 Matsushita Electric a anunțat că va avea 100 000, iar General Motors — 14 000. Roboții și mașinile automate vin cu pași tot mai mari. Dar să nu ne așteptăm chiar la o năvală. După estimările experților, în 1990, în 25 la sută din întreprinderile din S.U.A. avînd sub 1 000 de salariați vor lucra sisteme dirijate de calculatoare; Japonia și Anglia vor atinge acest nivel în 1995. În 1990 circa 20 la sută din mașinile-unelte din S.U.A. și Anglia vor integra planificarea activității cu cea a aprovizionării, computerele comandînd nu numai prelucrarea pieselor, ci și aprovizionarea mașinilor. Japonia speră să atingă acest procent chiar mai repede — în 1988. După cum se vede, robotizarea producției se va desfășura destul de repede, dar pînă cînd „industria" în ansamblu să capete alt chip vor mai trece decenii. Ar mai fi de adăugat că în 1990 20 la sută din mașinile unelte din S.U.A. vor fi echipate cu dispozitive capabile să sesizeze erorile instantaneu. În această privință trebuie să subliniem că anul trecut a apărut în industrie, fără multă publicitate, o invenție care va influența nu numai robotica, ci și multe alte domenii ale tehnicii prelucrării imaginii, de la camerele video pînă la astronomie și observarea planetei noastre din sateliți — este vorba de „cipul care vede"! Un cristal de siliciu, de dimensiunile microprocesoarelor, care colectează lumina de 80 de ori mai eficient decît filmul fotografic. Rezistent la șocuri și temperaturi ridicate, el introduce supravegherea optoelectronică în locuri unde pînă acum nu era posibilă. Mai mult, „cipul care vede" oferă și o precizie geometrică a imaginii nerealizabilă pînă acum cu alte mijloace optice; în consecință, el face posibilă obținerea unui control industrial remarcabil. În industria lemnului, de pildă, numărul de scînduri care se puteau obține dintr-un buștean era aproximat „ochiometric". Combinat de calculatoare ce reacționează instantaneu, „cipul" optic permite încadrarea optimă a trunchiurilor în pînzele ferestrelor și obținerea a 5—10 la sută mai multe scînduri dintr-un buștean. La serii mari se poate obține un control de calitate ce atinge de pe acum 72 000 de piese pe oră — de 15 ori mai mult ca o cameră video. Două aplicații la început de drum, dar cine poate prevedea cu exactitate ce va însemna înzestrarea mașinilor-unelte (și poate și a automobilelor?) cu senzori optici?

PROIECTANTUL ȘI CALCULATORUL

Omul așezat la planșetă — iată o imagine a proiectării care va dispărea. La cererea proiectantului, computerul îi va oferi imagini ale unui automobil sau avion, ale unor componente de mașini și utilaje, ale unor molecule chimice sau ale unor clădiri ori străzi. Computerul va desena pe ecranul video, în fracțiuni de secundă, schițele pe care azi omul le trasează în zile sau luni. Proiectarea asistată de calculator va permite reducerea considerabilă a elaborării unui proiect. Mai mult, calculatorul poate nu numai desena un element tehnic, dar poate și simula reacțiile acestuia la stress, la condiții de exploatare diverse. Un automobil poate fi de pe acum desenat și testat numai pe calculator. Proiectantul poate vedea imaginea din unghiuri diferite, deoarece calculatorul i-o rotește în toate planurile. El poate schimba orice detaliu și edita imediat schițele. Mai mult, el poate trimite desenul de execuție direct mașinilor unelte din ateliere, care vor trece automat la executarea lui.

Îi vom spune computerului — îi vom spune într-adevăr, fiindcă vom discuta direct cu calculatorul — și computerul va executa proiectul cerut de noi, va introduce eventualele modificări pe care i le vom cere și va ordona fabricii automate, conduse de calculatoare electronice, să execute proiectul nostru, să se ocupe de expedierea lui la beneficiar și să asigure aprovizionarea în continuare a întreprinderii. Aceasta nu e o imagine de science-fiction, ci realitate contemporană nouă. Toate aceste sisteme funcționează în prezent, e drept pe scară redusă, dar peste cîteva decenii compasul și trusa de desen tehnic vor fi pentru elevi tot atît de bizare cum ar apărea azi introducerea tăbliței de ardezie în școală (tăbliță pe care toți școlarii de acum patru decenii învățau să scrie). Viitorul proiectant va scrie cu raze de lumină pe ecrane video! Pentru a aprecia viteza de penetrare a „proiectării asistate de calculator", iată cîteva date: industria care fabrică aceste sisteme și-a triplat producția în ultimii doi ani, iar pînă în 1984 și-o va mări de încă patru ori. Se estimează că pe glob, pînă la sfîrșitul secolului, vor funcționa 50 000 de sisteme de proiectare asistată de calculator. Școala, care pregătește cadrele acestei lumi computerizate, nu le permite încă elevilor să lucreze la ore sau la examene cu calculatoare de buzunar. Iar elevii, care acum își pierd cea mai mare parte din timpul orelor de matematică socotind cu creionul pe hîrtie, își vor petrece cea mai mare parte a vieții într-o lume ce va fi abandonat acest mijloc rudimentar de calcul...

INVIZIBILI, EI SÎNT DIN CE ÎN CE MAI MULȚI — MILIARDE!

Mai numeroși, de miliarde de miliarde de ori mai numeroși decît roboții, ei vin, vin, dar, invizibili cum sînt, pro-

gresul lor e mai puțin spectaculos. Poate și pentru că din timpuri foarte vechi oamenii au visat să aibă sclavi mecanici și acum, iată, roboții au devenit din vis realitate. Dar niciodată oamenii nu și-au putut închipui că munca lor va fi preluată de microbi. Pătrunderea microorganismelor în industrie va revoluționa probabil civilizația tehnică mai mult decît automatizarea și robotizarea. Să nu uităm că principala problemă pe care chimia nu a izbutit să o rezolve este imitarea proceselor naturale în care molecule deosebit de complexe sînt combinate la temperaturi și presiuni normale. Întreaga industrie chimică contemporană folosește presiuni și temperaturi ridicate, ceea ce o situează pe primele locuri în rîndurile consumatorilor de resurse energetice. Într-o lume în care aceste resurse vor fi tot mai rare și mai scumpe, microbii domesticiți reprezintă alternativa tehnologică firească. De pe acum microorganismele sînt folosite pentru fabricarea a zeci de produse comerciale, printre care aminoacizi, enzime, solvenți, insecticide, regulatori de creștere a plantelor, precum și numeroase antibiotice. Dar ingineria genetică ne oferă garanția că în deceniile viitoare vom dispune de tot mai multe bacterii noi, create la comandă, capabile să execute cele mai diverse sarcini. Spre deosebire de celelalte resurse, bacteriile nu numai că nu sînt pe cale de epuizare, dar se înmulțesc la infinit.

Microorganismele ne vor salva și din altă criză de resurse, care se conturează tot mai serios — cea a materiilor prime. O serie de metale se găsesc acum în zăcăminte cu conținut util din ce în ce mai sărac. Se mai construiesc încă uriașe instalații de aglomerare a minereului, se consumă mari cantități de energie pentru extragerea lui. Dar, de pe acum, bacteriile au început să fie folosite la extragerea cuprului din minereuri cu o contracție de 1 la sută sau din haldele... de steril ale minelor; ele au început să extragă și aurul din mine de mult abandonate. Probabil că se va lărgi mult sortimentul de bacterii specializate și mineritul va căpăta o nouă înfățișare. Chiar și metalurgia neferoasă se va transforma — de pe acum soluțiile bacteriene de cupru au concentrații de 50 la sută metal. E evident că într-un fel arată o industrie ce trebuie să topească minereuri ca să scoată din ele un metal rătăcit în concentrații de cîteva procente și altfel se va înfățișa o întreprindere ce va extrage metalul, aproape gata pregătit de bacterii, la concentrația maximă!

Bacteriile mai pot constitui o surpriză și în alt domeniu — cel al alimentației. Cea mai mare parte a populației lumii suferă în prezent de foame sau, în cazul cel mai fericit, de o insuficientă rație de proteine. Pînă în anul 2000 se vor naște mai mulți oameni decît trăiau pe glob la începutul acestui secol. Majoritatea acestor oameni se vor afla în zone în care insuficiența alimentară e deja cronică. Or, există încă de pe acum mijloacele pentru a prepara din proteine sintetice alimente care ca gust și aspect nu se deosebesc de cele naturale. Carnea sintetică, produsă de bacterii, nu e cu nimic inferioară celei obținute de la animale. E greu, desigur, să schimbi obiceiurile alimentare formate în cîteva milioane de ani. Omul e însă ușor adaptabil... Probabil că industria alimentară biotehnologică se va dezvolta mai mult decît bănuim.

Se pare că la ora aceasta generațiile școlare sînt destul de puțin pregătite să facă față dezvoltării explozive a biotehnologiilor. Cei mai buni elevi se îndreaptă spre electronică, automatică, etc.

COMUNICĂM, COMUNICĂM...

În următorii 10 ani, după estimările experților, pe glob se vor cheltui 640 de miliarde de dolari pentru echipamente de telecomunicații. O investiție uriașă, impusă de dezvoltarea unor tehnici noi, ce vor schimba complet comunicațiile viitorului.

Introducerea fibrelor optice în locul cablurilor de cupru în rețeaua telefonică va permite transmiterea unei cantități uriașe de date în unitatea de timp. Este de așteptat ca acest fapt, conjugat cu dezvoltarea comunicațiilor prin satelit, să transforme enorm munca de creație științifică. Accesul instantaneu la băncile de date, posibilitatea de a transmite mari cantități de documente scrise la mari distanțe, în fracțiuni de secundă, ca și posibilitatea conferințelor videotelefonice vor descentraliza munca intelectuală. Proiectantul va avea la domiciliu un terminal de calculator cu ecran video. Cu ajutorul lui va putea desfășura activitatea efectivă de proiectare, își va procura orice date documentare necesare și, beneficiind de alte cîteva dispozitive electronice, va putea discuta în video cu colegii din colectivul de creație, pentru a-și confrunta rezultatele cu ale lor. În final, el va trimite proiectul său direct prin cablu la institut (la centrala colectivelor de cercetare și inginerie tehnologică), unde ele vor fi integrate într-un proiect mai mare, sau, rezolvînd o problemă tehnologică mai măruntă, va căpăta avizul șefilor săi prin sistemul de telecomunicații și va trimite schițele de execuție direct calculatorului central al sistemului flexibil de producție, care le va repartiza roboților pentru execuție. În general, vom comunica mai mult decît ne vom deplasa. Deplasarea, nu numai de la un continent la altul sau de la un oraș la altul, ci chiar de acasă la serviciu consumă energie și implicit combustibili fosili. Energia necesară pentru transmiterea informațiilor este, comparativ, infimă. Într-o lume în care telematica se va dezvolta enorm, în timp ce benzina și cărbunele vor costa tot mai mult, oamenii vor adopta atitudinea cea mai rațională, economisind timp și energie simultan, lucrînd la domiciliu. Peste cîteva decenii, tot mai mulți oameni nu vor mai spune: „am terminat treaba, mă duc acasă", ci „în sfîrșit, am terminat treaba pe ziua de azi, pot să plec de acasă să mă recreez". (Asta în speranța că oamenii vor fi atît de raționali încît, după o zi de lucru în fața display-ului calculatorului, să nu se mute în fața celuilalt ecran video din casă, pentru a se uita la cele 100 de programe de televiziune ce vor sosi continuu prin satelit și prin cablu.)

ANDREI BANC

ȘTIINȚA LA FRONTIERELE CUNOAȘTERII

AVIOANE PENTRU MARTE

Așa cum se bănuia mai demult, și cum navele Viking au confirmat, atmosfera de pe Marte amintește, cel puțin din punctul de vedere al presiunii și temperaturii, condițiile din stratosfera terestră. Deși compoziția chimică a învelișului gazos de pe Marte diferă într-un mod destul de radical de chimia aerului pămîntean, totuși se pare că din punct de vedere aerodinamic cele două atmosfere nu sînt chiar așa de diferite.

Într-adevăr, atît mai vechile imagini transmise de camerele de luat vederi de pe sonda Mariner-9, cît și „buletinele meteorologice" furnizate de către acele automate Viking pe care comenzile computerelor programate de om au reușit să le așeze lin pe solul planetei roșii, arătau prezența unor vaste mișcări ale aerului, sub formă de vînturi capabile să ridice și să mențină în aer zile întregi suspensii solide de pulbere cărămizie, chiar furtuni de o violență comparabilă cu aceea întîlnită în cursul dezlănțuirilor de elemente în unele deșerturi terestre.

Faptele acestea pot oarecum să-l surprindă pe cel care încearcă, urmînd un curs logic, să facă o comparație între condițiile aeriene terestre și cele marțiene. Se știe că, pe Pămînt, furtunile și în general „meteorologia" într-un sens imediat tangibil se limitează doar la un înveliș de circa 10 kilometri înălțime, cu un plus sau un minus de cîțiva kilometri în funcție de cum ne situăm, mai aproape sau mai departe de ecuator. Zona de presiuni reduse, stratosfera, cu care atmosfera marțiană se aseamănă într-atît de mult, nu este afectată nici de condensări de vapori de apă, nici de convecția termică ce dezvoltă formațiunile acestea gigantice pe verticală de tipul cumulonimbușilor, nici de furtuni de nisip etc., ci doar, eventual, de ondulații mult mai benigne și destul de dificil perceptibile care implică în principal transferul de căldură sensibilă de la limita tropopauzei către straturile superioare.

Pentru ce atunci, în condiții atît de similare stratosferei, învelișul lui Marte este atît de instabil, atît de furtunos, cu o vreme atît de variabilă, cu o extensie verticală a norilor de nisip atît de amplă, încît poate să acopere, așa cum a raportat Mariner-9, vîrfuri vulcanice imense?

Răspunsul este simplu. În dinamica maselor de aer și a suspensiilor de pulberi din el, un rol deosebit de important îl joacă valoarea intensității cîmpului gravitațional care pe Marte este de circa o treime din g-ul terestru de la nivelul mării.

Această constatare a faptelor și această explicație antrenează cu sine o altă consecință, de loc abstractă și aridă. Dacă norii de praf pot pluti în atmosfera marțiană, de ce nu ar putea face acest lucru și aeroplanele, firește cu o anvergură a aripilor suficient de largă (în definitiv avioanele sînt capabile de multă vreme de performanța de a zbura în stratosfera terestră, în condiții încă mai puțin propice din punctul de vedere al aerodinamicii).

Fără îndoială că încă un impuls încurajator în direcția susținerii acestui gînd și în a-l face să treacă din domeniul fanteziei pe planșeta proiectanților îl reprezintă exemplul mirabilelor aeroplane din seria Gossamer (ceea ce înseamnă literalmente „funigel") construite de Paul Mc Cready. Dacă particulele de praf pot pluti în atmosfera lui Marte este clar că și asemenea „funigei", minuni tehnologice a căror apariție a fost făcută posibilă de către computer și noile materiale compozite, ar putea foarte bine zbura peste cîmpiile roșii de piatră și nisip ale lui Marte.

Aspectul general al avionului îl amintește foarte mult pe cel al unui planor construit special pentru a putea participa la concursuri de durată a zborului.

S-a constatat că între un orbiter și un rover, deci între

o sondă automată care orbitează și un vehicul automat care explorează la sol, pe roți ori șenile, există o prăpastie a funcționalității, sau o nișă de posibilități de explorare care nu este acoperită funcțional de nici unul dintre cele două dispozitive amintite.

Într-adevăr, orbiterul, plasat prin însăși definiția lui pe orbită de satelit, se rotește în mare viteză și cel puțin la zeci de kilometri deasupra feței unei planete ale cărei detalii mici este incapabil să le sesizeze. La cealaltă extremă, roverul, chiar dacă este construit în varianta ideală a unui vehicul „tout-terrain", are o rază de deplasare extrem de limitată, la numai cîteva sute de metri, sau, eventual, cîțiva kilometri și, firește, cu cît extensia explorării e mai ambițioasă, cu atît timpul și energia pierdute pentru aceasta vor fi mai mari.

Acest loc gol în gama aparaturii de explorare ar putea fi umplut, cu foarte mult succes, de către un avion. Acesta, purtînd camere și instrumente de investigație pentru aproape toată sfera intereselor de cercetare a lui Marte, ar putea survola teritorii cu o geologie insurmontabilă pentru un vehicul mergînd pe sol.

Greutatea în care trebuie să se încadreze structura unui asemenea aeroplan este de 50 kilograme. El ar putea fi, chiar și pe Pămînt, transportat de către un singur om. Însă dimensiunile lui geometrice sînt ceva mai impresionante — peste douăzeci de metri în anvergura aripilor, fiind capabil să transporte o sarcină utilă de 250 kilograme. Funcția de pilotare ar urma să fie îndeplinită de către un computer.

Firește, avioanele experimentale se prăbușesc pretutindeni, pe Terra și cu atît mai mult, în perspectivă, pe Marte. De aceea, viitoarea escadrilă de explorare marțiană va avea un număr de avioane relativ mare, o duzină de aparate.

Aripile, fuzelajul și motorul (în două variante, fie pe bază de hidrazină, fie electric) unui asemenea avion pot fi demontate, împachetate astfel încît pe drumul lung către Marte ele să se afle într-o capsulă aerodinamică măsurînd numai 4,5 metri în diametru, o situație similară cu aceea deja întîlnită la sondele Viking.

Fazele zborului de la Pămînt la Marte, pînă ce avioanele vor putea fi operaționale, vor zbura efectiv, sînt următoarele: în primul rînd, încapsularea și îmbarcarea lor cîte patru pe cîte un vehicul reactiv de transport spațial; urcarea lor, prin intermediul navetei spațiale, pe orbită circumterestră deasupra atmosferei; descărcarea vehiculelor purtătoare și expedierea lor către Marte pe o traiectorie semieliptică; înscrierea vehiculului purtător pe orbită de satelit al lui Marte; evacuarea capsulelor aerodinamice (fiecare conținînd un avion) din vehiculul purtător; coborîrea capsulelor în atmosfera marțiană. La înălțimea de 9,5 kilometri se va deschide o parașută largă, micșorînd viteza de cădere la circa 60 de metri pe secundă.

Apoi, după atingerea acestei viteze, învelișul aerodinamic se va dezghioca în urma unei comenzi, după care aeroplanul marțian își va deschide aripile la fel ca un fluture ieșind dintr-un cocon.

Prima mișcare din programul acestei mașinării de zbor va fi să intre într-un picaj destinat să-i imprime viteza necesară pentru stabilitatea zborului. Îi va fi suficientă, după redresare, o viteză de croazieră cuprinsă între 100 și 150 de metri pe secundă.

Prin construcție, acest tip de avion nu e destinat aterizării.

Pentru o fază următoare a tentativelor de acest gen este proiectat un tip diferit de avion, capabil să se așeze la sol, însă nu în maniera comună aproape tuturor avioanelor, ci mai curînd în stilul unui modul lunar, adică într-o coborîre verticală amortizată cu ajutorul retrorachetelor. Tot la fel ca și un modul lunar, va fi capabil de start vertical prin intermediul acelorași motoare rachetă.

Proiecte ambițioase, bineînțeles, pe care geniul uman cutezător le va transforma însă, într-un viitor previzibil, în realitate.

TITUS FILIPAȘ

ȘTIINȚA LA FRONTIERELE CUNOAȘTERII

IPOTEZA BIORITMURILOR

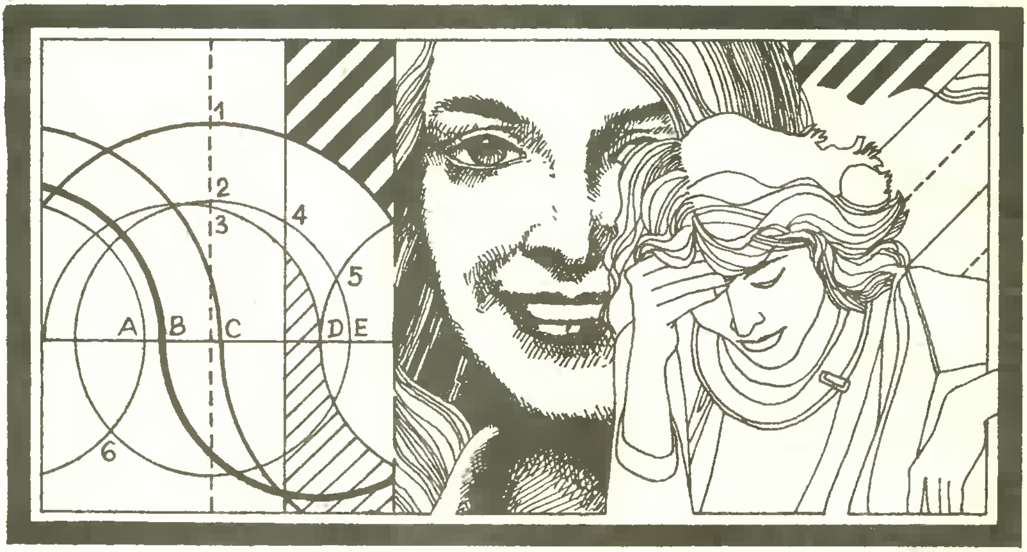

Descoperirea la începutul secolului de către Fliess și Swoboda a unor ritmuri biologice proprii ființei umane nu s-a bucurat de o prea mare atenție din partea lumii medicale. Nici mai tîrziu ele nu au suscitat interesul oamenilor de știință și numai după jumătatea acestui secol ele au fost „redescoperite" și au dat naștere uneori unor adevărate manii. Au fost fabricate tot felul de dispozitive, au fost calculate tabele și chiar s-au fabricat ceasuri și calculatoare de buzunar care permit să-și afle fiecare zilele „faste" și „nefaste" prezise de bioritmuri.

Faptul că ființa umană este guvernată de unele ritmuri n-ar trebui să surprindă pe nimeni. Ritmul este o caracteristică fundamentală a naturii și omul nu poate face excepție. Să ne amintim de cele cîteva ritmuri cu care ne-am obișnuit atîta încît nici nu le mai băgăm de seamă: ritmul cardiac, ritmul respirator sau ritmul veghe-somn.

În primul rînd trebuie subliniat faptul că au fost identificate peste trei sute de parametri ai minunatei mașini umane, care au variații periodice în timp. Este posibil ca aceste „microritmuri" suprapuse să dea naștere unor macroritmuri avînd perioade mult mai mari.

Înainte de a arunca o privire critică asupra celor trei ritmuri — și ne referim la ritmul fizic, cel emoțional și cel intelectual preconizate de teoria bioritmurilor — trebuie de asemenea remarcat două lucruri fundamentale. Mai întîi că datele care au stat la baza descoperirii lui Fliess și Swoboda nu au ajuns pînă la noi și nu au putut fi verificate de pe pozițiile științei moderne și că pînă în prezent nu se cunoaște încă o demonstrație riguros științifică a existenței acestor bioritmuri. De aceea, este mult mai corect să vorbim despre „ipoteza celor trei bioritmuri" decît despre o teorie a lor.

Neexistînd pînă în momentul de față o astfel de demonstrație, să vedem mai întîi care ar fi punctele slabe ale acestei ipoteze și cum ar putea fi ele verificate în practică.

Prima critică adusă ipotezei bioritmurilor este cea care se referă la faptul că cele trei bioritmuri încep de la zero în ziua nașterii. Se aduce ca argument în favoarea acestui fapt șocul pe care organismul îl suportă în momentul venirii pe lume, dar la fel de bine bioritmurile ar putea să înceapă în momentul zămislirii sau în orice alt moment. Iată de ce considerăm mai logic ca aceste bioritmuri să aibă la naștere un „defazaj" oarecare, diferit de la individ la individ, și diferit pentru fiecare bioritm.

De asemenea, o variație de la un individ la altul ar putea prezenta și însăși perioada ciclurilor. În sprijinul acestei afirmații vine și singurul bioritm cunoscut cu certitudine care are o perioadă de aproape o lună — ciclul menstrual feminin — care prezintă și el variații individuale destul de mari și chiar variații de la un ciclu la altul pentru aceeași persoană.

În încercarea de a face mai ușor de înțeles caracterul ciclic al bioritmurilor, unii autori au folosit pentru reprezentarea lor sinusoida — cea mai sugestivă funcție periodică. Din păcate, alții au ab-

solutizat această formă, decretînd forma sinusoidală a bioritmurilor ca fiind forma lor reală. De aceea, mulți dintre cei care își urmăresc propriile bioritmuri consideră vîrfurile sinusoidelor ca fiind zile de maxim sau de minim din punctul de vedere respectiv. Dezamăgirile provocate de acest punct de vedere sînt lesne de înțeles. În realitate, este sigur că bioritmurile nu pot avea o formă pur sinusoidală și că este foarte probabil ca această formă să difere și ea de la individ la individ. Trebuie amintit că întemeietorii ipotezei bioritmurilor nu au folosit această formă.

Se pun astfel în fața cercetătorilor preocupați de problemele bioritmurilor mai multe întrebări dintre care le amintim pe cele mai importante:

1. Există cu adevărat o periodicitate a activității fizice, psihice și intelectuale așa cum o susține ipoteza bioritmurilor?

2. Dacă această periodicitate există, ea are valori ale perioadei diferite de la bioritm la bioritm?

3. Care este forma bioritmurilor și mai ales care este valoarea lor exactă la un moment dat, cu alte cuvinte, care este momentul lor real de început?

4. Care sînt limitele variației perioadei bioritmurilor de la un individ la altul și care este eventual această variație pentru același individ?

Pentru a răspunde la aceste cîteva întrebări, considerăm în primul rînd că este necesar ca în această direcție să fie întreprinse cercetări organizate și să nu rămînă un hobby, așa cum o spun specialiștii sovietici (1).

Au existat încercări de a fundamenta teoria bioritmurilor, majoritatea acestor încercări fiind bazate mai ales pe metode statistice fără ca rezultatele să fie încurajatoare. Am putea astfel aminti experiențele făcute de G. Rîjnicov, director adjunct al Institutului de Fiziologie Normală al Academiei de Științe Medicale a U.R.S.S. (citate în 1). Cercetătorii sovietici au făcut o comparație a zilelor în care au survenit infarcturi de miocard la diferiți pacienți cu zilele critice prezise de bioritmuri. În ziua care ar fi trebuit să fie, conform ipotezei bioritmurilor, ziua cea mai periculoasă (ziua cînd cele trei bioritmuri trec simultan prin zero) nu a avut loc nici un infarct. În zilele dublu critice au avut loc un număr nesemnificativ de infarcturi. Plecînd de la aceste observații, cercetătorii n-au respins ipoteza bioritmurilor, ci au mers mai departe, făcînd o observație foarte interesantă: infarcturile aveau loc adesea cînd unul dintre ritmuri trecea prin zero. De aici au tras concluzia că există probabil un ritm fundamental al ființei umane avînd o perioadă aproximativ egală cu o lună. Așa cum arată și Iurii Romanov, șeful catedrei medico-biologice de la Institutul de Medicină nr. 2 din Moscova, nu este deloc exclus ca acest ritm să aibă o perioadă de circa 28 de zile, cu variații de la individ la individ (1).

Cum ar putea fi descoperită și demonstrată o astfel de periodicitate, este cea de-a doua problemă căreia am dori să-i oferim un răspuns.

Efectuarea de măsurători obiective de cîteva ori pe zi la ore fixe ar fi metoda cea mai riguroasă. Dar ea ar trebui aplicată pe mulți indivizi un mare număr de ani. Astfel de măsurători obiective, pe termen lung, sînt aproape imposibil de realizat practic, decît cu eforturi foarte mari și de aceea ne vom limita să examinăm variante practice, fezabile.

Metoda cea mai simplă ar fi cea în care un mare număr de indivizi își apreciază în fiecare zi starea generală în ziua respectivă din trei puncte de vedere: fizic, emoțional și intelectual. Aprecierea se face cu ajutorul unor note cuprinse de exemplu între 1 și 10. Deosebit de importantă este însă prelucrarea datelor rezultate din astfel de aprecieri, problemă asupra căreia ne vom opri în cele ce urmează.

O metodă care la prima vedere ar fi riguros exactă și care ar putea da rezultate practice, ar fi cea a aplicării șirului de date al unei transformate Fourier — transformarea Fourier rapidă —, așa cum a încercat cercetătorul american A.J. Owens, încercare descrisă în (2). Prin aplicarea transformatei Fourier se caută să se vadă dacă în interiorul mulțimii de date nu există periodicități avînd o valoare oarecare a perioadei.

Deși încercarea cercetătorului american s-a soldat cu un eșec, aceasta se poate datora, credem, faptului că a fost folosit un singur șir referitor la o singură persoană, și mai ales faptului că n-au fost analizate bioritmuri specifice, ci a fost analizată o nebuloasă „stare generală" a persoanei cercetătorului.

Fără a elimina ideea utilizării transformatei Fourier în cercetarea bioritmurilor, trebuie să arătăm că ea prezintă pericolul considerării bioritmurilor ca avînd o formă pur sinusoidala. Iată de ce propunem o metodă euristică de căutare a unor periodicități în șirurile de măsurători făcute prin notare cu note cuprinse între 1 și 10.

Metoda o vom descrie în cele ce urmează pe scurt, algoritmul ei complet fiind descris în cadrul unei diagrame ce nu poate fi cuprinsă în prezentul material din considerente de spațiu.

Șirul de măsurători este examinat pentru periodicități cuprinse între 15 și 45 de zile, valori absolut acoperitoare pentru cercetările care ne interesează. Bineînțeles că metoda poate fi aplicată cu succes pentru orice valori ale perioadei căutate. Nota din ziua curentă este comparată cu cea de peste 15, 16, 17,..., 45 de zile. Se contorizează fiecare egalitate găsită a notelor precum și fiecare egalitate de interval. Prin egalitate de interval înțelegem faptul că ambele note comparate sînt mai mici sau mai mari decît cinci. La sfîrșitul analizei, valoarea contoarelor poate da indicații prețioase privind existența unor periodicități în șirul examinat.

În orice caz, sînt necesare cercetări organizate pentru a găsi care este adevărul legat de aceste bioritmuri și chiar un rezultat negativ va fi un cîștig însemnat pentru cunoașterea umană.

BIBLIOGRAFIE

1. **Franțen O.** — Liubovi k trem bioritman (Dragoste față de cele trei bioritmuri). Literaturnaia Gazeta nr. 42 din 14 octombrie 1981.

2. **Owens A.J.** — On the Use of Fourier Transforme to Explore Biological Rhythms (Asupra folosirii transformatei Fourier în explorarea ritmurilor biologice). Byte, aprilie 1981.

Ing. ALEXANDRU VILAN

ȘTIINȚA LA FRONTIERELE CUNOAȘTERII

QUASARII ȘI VITEZELE SUPRALUMINĂ

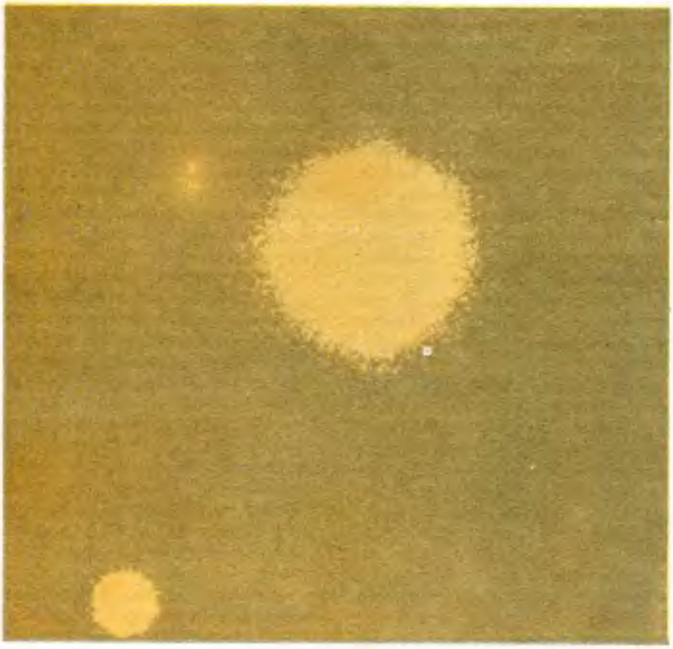

Nu există exercițiu mai potrivit pentru a căpăta obișnuința de a pune întrebarea „de ce?“ decît studiul astronomiei moderne. Dintotdeauna am vrut să știm cum arată lumea care ne înconjoara și așa cum, într-o altă etapa istorică, omenirea era interesată să-și cunoască propria ei planetă, astronomia oferă astăzi explorări pe harta universului.

Fără îndoială, însuși cuvîntul „quasar“ este ciudat și necunoscut pentru mulți. El a intrat în circulație în cadrul astronomiei și astrofizicii moderne în urmă cu aproximativ 20 de ani și nici specialiștii nu știu încă totul despre obiectele cerești care nu sînt nici stele, nici galaxii.

La prima vedere, un quasar apare ca un obiect mic, strălucitor, asemănător unei stele, dar care strălucește de 100 de ori mai intens decît galaxia noastră.

Studii spectroscopice bazate pe deplasarea spre roșu (efectul Doppler) a liniilor spectrale ale quasarilor au condus la concluzia că aceste obiecte se află la „marginea“ universului vizibil, la o distanță de peste 15 miliarde de ani lumină față de noi (deci lumina pe care o vedem venind de la ei este cea mai veche din Univers și, de aceea, studiul lor ne poate spune ceva despre însăși structura și evoluția acestuia). În plus, viteza de recesiune (de îndepărtare față de noi) a quasarilor poate ajunge pînă la 9 zecimi din viteza luminii!

Aceste proprietăți, la care se adaugă și cea mai semnificativă dintre ele — aceea de a emite unde radio (λ = 0,9 cm — 90 m) — au constituit motivele pentru care obiectele cerești pînă atunci neidentificate să fie numite radiosurse quasistelare — în limba engleză Quasi Stellar Radio Source (QSRS). (Din această denumire derivînd prescurtarea de „quasar“).

În ce privește structura sa, quasarul prezintă un miez central foarte energetic, nu mai mare decît orbita lui Jupiter, de forma unui disc de gaze fierbinți care înconjoară o gaură neagră foarte masivă (de cel puțin o mie de milioane de ori mai grea decît Soarele!).

Acest nucleu, înconjurat la rîndul său de nori uriași — care se întind în spațiu pe distanțe de milioane de ani lumină — este puternic emițător de radiații optice, U.V.X și radio.

Emisiile radio sînt de fapt radiații sincrotron provenite de la electronii care se deplasează cu viteze mari în cîmp magnetic. Recent, telescoape radio cu putere mare de rezoluție au descoperit „jeturi“ lungi și înguste radio-emițătoare care unesc miezurile quasarilor cu norii exteriori și s-a stabilit că acestea sînt fascicule de electroni expulzați de miezul quasarului cu viteze mari care poartă cu ei energie spre norii înconjurători.

Pătrunzînd însă (mai adînc) în structura intimă a quasarilor, radioastronomii au fost surprinși de datele obținute, date care, la prima vedere, au condus la concluzii ce pu-

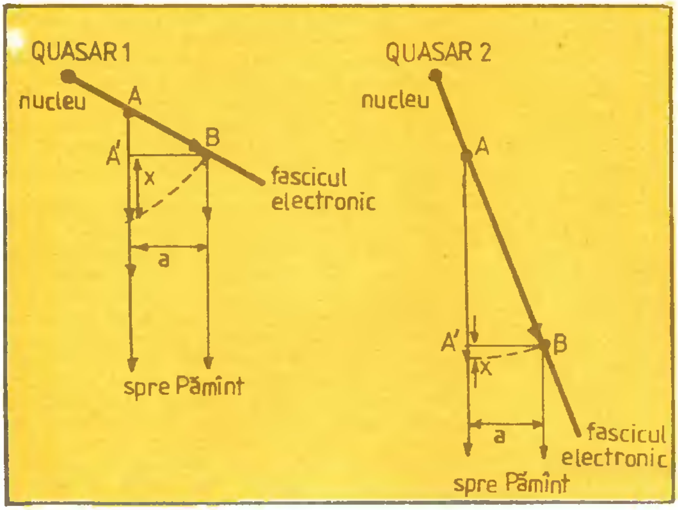

neau sub semnul întrebării valabilitatea unora dintre cele mai fundamentale teorii ale fizicii.

Astfel, teoria relativității enunțată de Albert Einstein afirmă că nimic nu se poate deplasa cu o viteză mai mare decît cea a luminii. Apare deci surprinzătoare recenta descoperire a radioastronomilor referitoare la existența a două surse radio în interiorul quasarului 3C273 (obiectul numărul 273 din Catalogul nr. 3 al surselor radio întocmit de observatorul de la Cambridge) care se îndepărtează una față de cealaltă cu o viteză de 10 ori mai mare decît viteza luminii.

Să urmărim calea ce a condus la acest rezultat care a provocat mari controverse printre fizicieni și astronomi.

Informații referitoare la acest subiect au fost obținute odată cu punerea la punct a unei tehnici interferometrice foarte fine (Very Long Baseline Interferometry — VLBI) care permitea obținerea de date referitoare la regiuni foarte înguste din spațiu (cu dimensiuni unghiulare de o miime de secundă de arc) și care constă în cuplarea de radiotelescoape separate prin distanțe foarte mari în scopul obținerii unui telescop mare cît un continent sau chiar mai mare; aceasta întrucît capacitatea unui telescop de a distinge detaliile depinde de mărimea sa totală raportată la lungimea de undă recepționată.

Primele observații VLBI, în 1970, au arătat că miezurile majorității quasarilor conțin mai mult decît o radiosursă. Observațiile fiind însă făcute numai cu o pereche de telescoape conectate, nu a fost posibilă întocmirea unei hărți complete a surselor. S-a putut totuși elabora un model simplu care, prelucrînd datele VLBI, presupune existența în miezul fiecărui quasar a două surse radio aflate la o anumită distanță una față de alta.

La repetarea observațiilor după un interval de timp s-a constatat că distanța ce separa cele două radio surse s-a mărit. Cu aceasta au început încurcăturile: dacă se presupune că cele două surse sînt aceleași cu cele observate inițial și se îndepărtează una față de alta, atunci se deduce că îndepărtarea se realizează cu o viteză de cîteva ori mai mare decît viteza luminii.

Au fost emise o mulțime de teorii care căutau să dovedească, prin propunere de diferite modele, că îndepărtarea reciprocă a surselor nu ar fi decît o iluzie. O parte din teoreticieni au propus explicația conform căreia quasarii s-ar afla mult mai aproape de noi decît se credea, astfel încît distanțele calculate în interiorul quasarului ar fi mai mici și vitezele corespunzătoare mai scăzute. În prezent, controversa asupra distanțelor quasarilor față de noi este anulată cu dovezi incontestabile care atestă valorile mari măsurate inițial.

Au existat și aprecieri sceptice referitoare la tehnica de investigare VLBI care, folosind numai două telescoape cuplate, creează un model simplu, cînd în realitate ar putea fi vorba de o structură mult mai complicată. Și de această dată însă, recentele observații publicate pentru quasarul 3C273 nu lasă loc pentru îndoieli. O echipă de la Caltech a folosit mai multe telescoape radio care să observe simultan quasarul: 4 radiotelescoape pot forma 6 perechi interferometrice, iar 5 telescoape pot forma 10 perechi. Cu atît de multe observații simultane, pentru diferite distanțe între telescoape, este posibilă realizarea unei hărți radio minuțioase a regiunii centrale a lui 3C273 fără a mai apela la prelucrarea pe model. Prima hartă înregistrată a arătat că 3C273 conține o radiosursă strălucitoare și o a doua sursă radio mai slabă cam la 62 ani lumină depărtare de prima. Într-o secvență de 5 hărți înregistrate de-a lungul a trei ani (iulie 1977 — iulie 1980), perechea de surse apare în mișcare continuă de îndepărtare reciprocă (87 ani lumină în acest interval), ceea ce corespunde unei viteze de 10 ori mai mare decît cea a luminii — chiar mai mare decît cea indicată prin prelucrare de date VLBI pe modelul simplu.

Se presupune că sursa radio mai strălucitoare este miezul real al quasarului, sursa mai slabă fiind un „nod" mai concentrat în fasciculul de electroni ejectați de miez, electroni care se deplasează cu o viteză apropiată de cea a luminii, în mod cert nu mai rapid decît lumina însăși.

Rezultatul aparent paradoxal al observațiilor înregistrate constă în aceea că un fascicul a cărui direcție face cu linia de privire un unghi mai mic decît 90° pare că se mișcă mai repede decît același fascicul observat sub un unghi de 90°. Astfel, un fascicul de electroni care se mișca mai încet decît lumina poate părea supraluminos, cu viteza măsurată cu atît mai mare cu cît fasciculul este orientat

(Continuare în pag 70)

Fizician ANCA ROȘU

ŞTIINŢA LA FRONTIERELE CUNOAŞTERII

QUARCII ŞI FORŢELE DE CULOARE

Există vreun criteriu al elementarităţii particulelor? Indivizibilitatea? Dar se ştie că un complex fizic mirabil, alcătuit din protoni, neutroni şi electroni şi-a primit numele de la un termen grecesc care înseamnă indivizibil (atom), o reprezentare eronată, indusă desigur la acea vreme de precaritatea mijloacelor de investigare a străfundurilor materiei.

Mai poate fi aplicată eticheta de elementar la cărămizile din care este constituit însuşi atomul? Este greu de dat un răspuns categoric, cel puţin deocamdată. Pentru că dacă vom înţelege şi pe mai departe prin elementaritate lipsa unei structuri interioare, atunci se pare că neutronul şi protonul transcend cadrul acestei categorii, în care rămîn numai electronul, fotonul (particula de lumină), neutrinii de toate sorturile, miuonul şi particula tau (taonul). Aceste particule subatomice foarte uşoare (denumite şi leptoni) nu numai că intră în canoanele normale ale elementarităţii dar, mai mult, nu se manifestă prea puternic în exterior, nu sînt caracterizate de acel tip de interacţiune fizică supranumit „tare".

Numai uriaşii, cum sînt de pildă neutronul şi protonul, se recunosc reciproc prin acţiunea unor astfel de „forţe" care condiţionează în esenţă însăşi existenţa nucleului atomic, acea picătură de lichid supragreu şi de sarcină pozitivă care nu se evaporă în ciuda respingerilor electrice dintre protoni.

De fapt, clasa particulelor ce interacţionează „tare", de 10^{39} ori mai puternic decît interacţia gravitaţională, este mai largă decît mulţimea nucleonilor (protonul şi neutronul), chiar extrem de largă, numărînd sute de particule; numele generic al acestora e acela de „hadroni", şi lor le aparţin, pe lîngă nucleonii enumeraţi mai sus, mezonii şi hiperonii.

De un deceniu şi ceva se conturează un răspuns tot mai clar la problema elementarităţii hadronilor: ei nu sînt elementari, nu sînt simple obiecte punctiforme cum sînt leptonii. De exemplu, cercetîndu-se împrăştierea unor fascicule de electroni de foarte mare energie pe protoni (experienţă realizată în urmă cu mai bine de un deceniu de către Jerome I. Friedman, Henry W. Kendall şi Richard E. Taylor) s-a observat că rezultatele împrăştierii mărturisesc prezenţa unor obiecte punctiforme enigmatice în interiorul protonului. Acestea nu pot fi interpretate decît ca nişte particule elementare. Ce fel de particule însă? Leptoni, cu alte cuvinte particulele elementare ştiute că se comportă ca nişte obiecte perfect punctuale? În nici un caz nu putea fi vorba despre ei, întrucît masa lor este mai mică decît valoarea pe care teoria o cerea.

Pentru că interpretările acestor experimente nu erau lipsite de precedente teoretice. Ar fi putut exista de fapt nişte particule posibile constituente ale protonilor, dar aceste entităţi nu erau în mod universal recunoscute ca posedînd o realitate fizică, ci numai un mijloc teoretic comod de a explica proprietăţile particulelor grele. Aceste entităţi constituante ale hadronilor fuseseră propuse, pe la începutul anilor 1960 de către Murray Gell-Mann şi George Zweig. Ei au lucrat independent, însă denumirea acestor particule, de quarci, a fost sugerată de Gell-Mann inspirat în forjarea acestui cuvînt, „quarc", de către un text al scriitorului irlandez James Joyce, în care cuvîntul apărea mai curînd ca un sunet onomatopeic al pescăruşilor, denudat deci de orice sens. Faptul că era lipsit de sens şi că era precedat de numeralul trei l-a atras pe fizicianul Gell-Mann. Pentru că în domeniul subnuclear al universului în care pătrunsese cu investigaţia teoretică, nimic sau aproape nimic nu mai seamănă cu lumea obişnuită, din care extragem sensurile cotidiene ale cuvintelor.

Aşa cum lăsam să se înţeleagă, quarcii sînt cărămizi constructive pentru protoni, neutroni, mezoni şi hiperoni. Pentru particulele foarte grele care în ciocniri reacţionează energic, „tare", traiectoriile lor fac ricoşeuri evidente, abrupte. *(v. fig. 1).*

Un fapt ciudat despre quarci este următorul. Dacă ei există într-adevăr, drept constituenţi fundamentali ai listei de particule subnucleare mai sus enumerate, atunci aceste particule sînt nişte eşafodaje mai mult sau mai puţin complexe de quarci. Întrucît complexitatea poate să se manifeste în diverse grade, ne putem întreba care este cel mai simplu grad la

Fig. 1

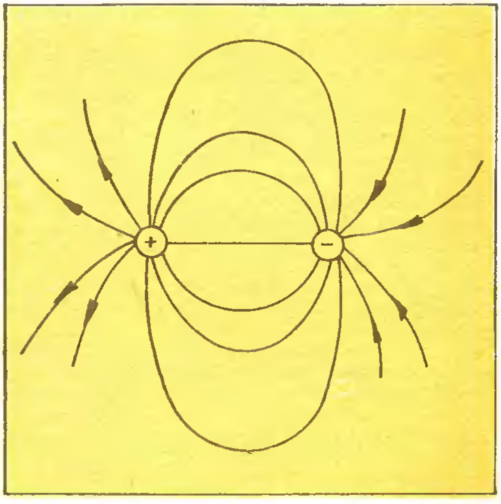

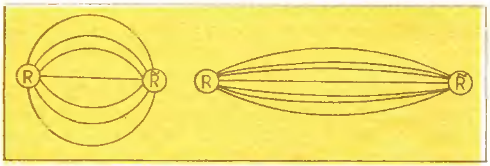

Fig. 2

particulele alcătuite din quarci. Raspunsul este simplu: mezonul. Un mezon, nume generic pentru o familie de particule, este alcătuit numai din doi quarci. Nu există nici un hadron mai simplu decît atît, cu alte cuvinte, nu poate exista un hadron alcatuit numai dintr-un singur quarc. Sau, în alți termeni, nu poate exista nici un quarc liber și izolat de alți quarci. De ce? Acesta-i deocamdată doar un fapt observat, nu și explicat. În fizică, se răspunde mai întîi la întrebarea „Cum?“, apoi se caută răspuns și la întrebarea „De ce?“.

Un alt fapt ciudat despre quarci este acela că la ciocnirea oricît de intensă a unor hadroni, particule făcute din quarci, aceștia nu se sparg niciodată lăsînd în libertate quarcii constituenți, blocurile elementare din care sînt zidiți ei. De pildă, la ciocnirea unui proton cu un alt proton la energii mici, ei ricoșează unul pe lîngă altul, din cauza repulsiei încărcăturii lor pozitive. Iar la energii mari, protonii nu se sfărîmă în resturi, eliberînd quarci. Pur și simplu apar alți protoni, cu atît mai mulți, cu cît energiile inițiale ale particulelor în coliziune au fost mai mari. După cum se exprima un fizician celebru, în felul acesta ar putea fi generați toți protonii din univers, cu condiția să dispunem de energie suficientă. Și tot în felul acesta se comportă și ceilalți hadroni: în urma șocului lor, ei nu se dezmembrează în quarci, ci doar genereaza alți hadroni.

Faptul că protonul nu se sparge la ciocnirea cu alt proton accelerat cu viteză mare spre el pare cu atît mai bizar cu cît în interiorul protonului însuși, quarcii care-l compun par să fie destul de puțin legați între ei.

Știm că forțele dintre particule pot fi modelate cu ajutorul noțiunii de linie de cîmp.

Să luăm două particule clasice încărcate cu sarcini electrice de semne diferite. Liniile de cîmp merg de la o sarcină la alta, însă o parte din ele se vor pierde în spațiu, mergînd la infinit. Cu cît cele două particule vor fi mai îndepărtate, cu atît mai multe linii se vor pierde pentru legătură, vor merge la infinit. Aceasta este o exemplificare a binecunoscutului caracter de scădere a forței electrice cu creșterea distanței dintre particule.

Într-un fel analog pînă la un punct se explică și geneza forțelor de interacțiune dintre quarcii diferiți, aflați însă în interiorul aceluiași hadron. Între ei există liniile unui cîmp de forțe, însă aceste forțe nu vor apare din cauza sarcinilor electrice de semne diferite (există și aceste interacțiuni electromagnetice, dar ele se neglijează în fața interacțiunii „tari“), ci din cauza „culorii“ diferite a quarcilor. Într-adevăr, pentru a explica forța „tare“ dintre ei a fost nevoie să se introducă această nouă proprietate a quarcilor, „culoarea“ echivalentă însă nu culorii în sensul vizual, obișnuit, al cuvîntului, ci sarcinii electrice. Cea mai logică modalitate de a înțelege această noțiune de „culoare“ este de a o considera ca o nouă variabilă fizica, un număr cuantic asociat în mod exclusiv quarcilor.

Se admite ca un postulat faptul că toți hadronii trebuie să fie „albi“, cu alte cuvinte o „culoare“ nu poate fi observată, căci asta ar echivala cu observarea unui quarc liber, situație pe care experimental o arată ca fiind imposibilă.

În teoria culorilor optice, se poate arăta cum din galben, roșu și albastru cu care sînt colorate sectoarele unui disc în rotație rapidă rezultă o nuanță de alb. Prin analogie cu situația din optică, particulele din interiorul unui hadron — quarcii — trebuie să fie întotdeauna cu astfel de „culori“, încît în exterior hadronii să poată apare ca „albi“. Din cauza aceasta vor exista trei „culori“ fundamentale ale „quarcilor“, „galbenul“, „roșul“ și „albastrul“. Întrucît fiecărei particule i se poate asocia prin conjugare și o antiparticulă, vor exista și antiquarci, posedînd „anticulori“.

Să vedem cum arată, în tabloul liniilor cîmpului de „culoare“, interacțiunea dintre un quarc, să zicem „roșu“ (R) și un antiquarc „antiroșu“ (R̄). Spre deosebire de ceea ce se întîmplă cu cîmpul dintre sarcinile electrice, aici toate liniile de „culoare“ care încep de pe un quarc se termină pe celălalt quarc, nu se vor pierde în spațiu, mergînd la infinit. Să urmărim acum, cu ajutorul imaginii, ce se întîmplă cînd încercăm să îndepărtăm cei doi quarci unul de celălalt *(v. fig. 2)*.

Se observă că liniile cîmpului au devenit mai dese. Dar aceasta este echivalentă cu o intensificare a forței, deoarece prin convenția desenării liniilor de cîmp există o directă proporționalitate între desimea acestora și intensificarea forței. Această mărire a forței dintre quarci la orice încercare de a mări distanța dintre ei, de a-i separa, este una din explicațiile avansate de teoria actuală pentru a justifica fenomenul inexistenței quarcilor separați, liberi.

În cadrul acestei teorii, un rol esențial în explicarea interacțiunii quarcilor și a existenței hadronilor îl are noțiunea de „culoare“, ce joacă oarecum rolul sarcinii electrice. Întrucît teoria interacțiunilor dintre sarcinile electrice poartă numele de electrodinamică, teoria, deocamdată incompletă, a interacțiunii dintre „culori“ a fost denumită cromodinamică, după un cuvînt din greaca veche însemnînd culoare. Cromodinamica avansează prin încercări și erori, fiind într-un proces de constituire ca ramură a fizicii printr-o metodologie inductivă, euristică.

TITUS FILIPAȘ

QUASARII ŞI VITEZELE SUPRALUMINĂ

(Urmare din pag. 67)

după o direcţie mai apropiată de linia de privire. Pentru demonstrarea acestei afirmaţii s-a folosit o metodă geometrică simplă.

Se consideră două fascicule de electroni ale căror direcţii au înclinaţii diferite faţă de linia de privire (în figură, quasarul 2 emite un jet de electroni mai apropiat de linia de privire). Se fac observaţii asupra unei concentrări (nod) luminoase din fascicul la două momente diferite (A şi B). În ambele cazuri se consideră că distanţa aparentă (măsurată pe cer) dintre cele două poziţii ale nodului lumi-

ŞTIINŢA LA FRONTIERE

(Urmare din pag. 55)

de către academicianul Octav Onicescu – dar şi alte noi teorii, nenumărate, revendică excepţii de la legile lui Einstein!).

Biologia s-a întins, s-a lăţit, s-a amestecat cu fizica, cu chimia, s-a împărţit în ramuri şi subramuri care au fraternizat la loc, amestecîndu-se în aşa măsură încît singurul cuvînt care se potriveşte peisajului este acela de haos, un haos informaţional, din el se strîng, ici-colo, conglomerate de idei, experimente, teorii, aplicaţii, ele se transformă, revin, completează, adaugă, într-o dialectică bătălie pentru ordonare care-i absolut firească pentru că: poate oare exista ceva mai îngrozitor de complicat decît acest neentropic proces cosmic numit Viaţă?

Istoria ne-o povestiseră Herodot, Platon, Diodor, Pausanias, Dimitrie Cantemir... Clar, limpede, totul bine legat, scînteile civilizatoare apăruseră în Grecia antică, sau – hai să-l acceptăm totuşi, pe Champolion – în Egipt... În Mesopotamia? mă rog, în Mesopotamia... În Micene? Ce-i asta, Micene, doar n-o să-l ascultăm pe ignorantul de Schliemann, nici măcar n-a făcut liceul – şi ce dacă a găsit Troia, mai bine s-o scăldăm şi să nu spunem nimic, o vreme... În fine, n-avem încotro, Micene... Şi Knossos? Şi Knossos! Şi Ierichon şi Ninive şi Mohenjo. Daro... Şi tracii... Şi Africa centrală... Şi celţii, hitiţii, lumea Americii precolumbiene, puzderia de popoare din Oceania, şi străvechimea civilizaţiilor Orientului Îndepărtat. Unde-i tabloul? Nu-i, a fost demolat, se pun, acum, cărămizi la loc, aici un zid, dincolo o încăpere întreagă, la greci şi egipteni saloane lungi şi bine garnisite, la etrusci doar o fereastră deschisă, mare cît un semn de întrebare – istoricii lumii, ajutaţi şi de fizicieni, matematicieni, ingineri – înalţă din nou, cu teamă, castelul din cărţi de joc al acestui tulburător amestec de ştiinţă şi artă pe nume Istoria... Care nici n-are cum să aibă frontiere pentru că trebuie mereu construit înapoi, către negurile începutului raţiunii, către epocalul eveniment cînd un misterios Propliopitec, devenit biped, a avut în creierul său animalic îngrozitoarea explozie a primului gînd – asta-i deja altceva, ne apropiem de antropologie, o ştiinţă cu un peisaj la fel de clar ca şi celelalte, trebuie privit pe oglinda unei ape, iar cînd bate vîntul, valurile încreţesc suprafaţa lacului şi a peisajului şi totul trebuie luat, tot timpul, de la capăt...

Deci nu aşa trebuie privită istoria: cu petele albe pe care le colorează definitiv soldaţii ştiinţei. Realitatea este infinit mai complicată. Nouă zecimi din toată masa oamenilor de ştiinţă, care au trăit pe Terra în ultimele milenii, se află acum, astăzi, în viaţă. Ei lucrează, cercetează, teoretizează, aplică. În fiecare zi ştiinţa lumii este alta. Peste teritoriile cucerite de primii cercetaşi urmează salvele de artilerie ale ştiinţei mari, apoi aterizează desantul aerian, trece, după aceea, infanteria, vin geniştii şi zvîrl poduri către vecini, petele schimbă culoare după culoare.

Iar furnicarul trimite val după val, mereu înainte, în toate direcţiile şi sensurile, în spaţiu, în timp, în toate dimensiunile cu putinţă, armate de cuceritori, într-o Conquista care n-are limite în timp şi nici frontiere pentru că aceste fantastice armate vin, năvalnice, puternice, născute de către cel mai fantastic şi atotputernic instrument apărut vreodată pe firmamentul Universului: creierului omenesc.

ROBOTUL CU PÎNZE

Nu este un eufemism, ci o realitate, vîntul fiind promovat ca un element propulsiv, pe cu totul alte considerente decît în mileniile anterioare. Dacă pînă în secolul XIX vîntul era principalul element de propulsie, fiind firav secondat de forţa omului (vîsle), revoluţia industrială a dus la apariţia navelor cu vapori, apoi la dieselizare, la navele cu propulsie nucleară, cu jet etc., dar cu un „inconvenient" — combustibilul folosit costă bani, care fie că sînt ei dolari, ruble sau lei pot fi economisiţi prin utilizarea unui propulsor gratuit, vîntul. Evident, este vorba de tehnologii ale secolului XX, cu calculator de bord, vele rigide cu aerodinamică bine studiată şi acţionări la distanţă.

Consumurile de combustibil ale superpetrolierelor sau mineralierelor sînt de-a dreptul spectaculoase, aproximativ 2—3% din combustibilul transportat şi fără a lua în consideraţie inconvenienţele legate de poluarea mărilor şi oceanelor, fenomen ce începe să se resimtă la scara întregii planete, putem de pe acum pronostica aplicarea în practică a unei vechi idei din literatura de anticipaţie, robotul cu pînze.

Pentru transportul minereurilor, probabil se vor folosi mineraliere de 50—100 000 tdw, fără echipaj, ghidate prin satelit, pe rute internaţionale bine stabilite, cu o viteză medie de 5 noduri ce utilizează vîntul din orice direcţie, orientîndu-şi velele cu ajutorul calculatorului, verificîndu-le cu sensori de efort, autocontrolîndu-se, luînd decizii proprii în caz de avarii şi situaţii deosebite. Presupunînd că traversarea Oceanului Atlantic s-ar face în 30 de zile şi că în fiecare zi un asemenea „robot cu pînze" ar părăsi portul de încărcare, într-o lună s-ar transporta peste 2,5 milioane tone minereu, cu o eficienţă ce ar acoperi cheltuielile de finanţare în primul an de exploatare.

CRISTIAN CRĂCIUNOIU

nos este „a" ani lumină. Între cele două observații, undele radio (care se recepționează) se propagă de-a lungul liniei de privire cu viteza C, în timp ce fasciculul de electroni se propagă pe direcția sa cu o viteză relativ constantă v_0. Intervalul de timp care separă cele două observații este egal cu diferența între durata propagării semnalelor radio între punctele A, A' și cea a fasciculului însuși între punctele A, B, adică x/c. Pentru ambii quasari, viteza observată se obține prin împărțirea aceleiași distanțe de separare „a" la intervalul de timp corespunzător, x/c. După cum arată desenele, distanța x este mai mică pentru quasarul 2, deci viteza de îndepărtare a surselor radio luminoase pare mai mare în acest caz.

Astfel, expansiunea aparentă, cu v ≃ 10c, a quasarului 3C273 se poate explica, conform teoriei mai sus menționate, dacă se considera ca fasciculul de electroni este expulzat după o direcție foarte apropiată de linia de privire — în limitele a 12°.

Pînă acum, această explicație nu a întîmpinat nici o dificultate reală și astronomii sînt gata să o accepte, avînd în vedere și caracterul statistic al rezultatelor experimentale: dacă quasarii sînt orientați în spațiu aleatoriu, așa cum se presupune, atunci numai cîțiva ar trebui să apară de-a lungul liniei de privire și deci numai un mic procent ar trebui să conțină viteze mai mari decît c. Evidența statistică a quasarilor nu este încă suficient de bună pentru a testa această presupunere, deși este încurajator faptul că sînt cunoscuți ca supraluminoși numai trei quasari: 3C345, 3C279 și 3C273.

Incertitudini, presupuneri, teorii verificate sau nu în baza legilor cunoscute ale fizicii s-au ivit necontenit în jurul misterioșilor quasari. De multe ori, în istoria lor de 20 de ani, quasarii au fost făcuți răspunzători de violarea, într-un fel sau altul, a legilor cunoscute ale fizicii, dar de fiecare dată lucrurile au fost lămurite.

Vitezele supraluminoase, oricît de intrigante, pot fi, după cum s-a văzut, mai degrabă o aparență decît un fenomen real.

ȘTIINȚA LA FRONTIERELE CUNOAȘTERII

TEORIA CATASTROFELOR ÎNTRE ENTUZIASM ȘI CONTESTARE

Puține teorii matematice au stîrnit atîta vîlvă într-un timp atît de scurt, mai exact, puține teorii au fost aplaudate atît de zgomotos, dar și criticate atît de virulent, precum s-a întîmplat cu teoria catastrofelor. Teoria a fost fundamentată la începutul anilor '70, mai ales prin lucrările lui René Thom și E.C. Zeeman. Lucrarea de bază a teoriei este „Stabilité structurelle et morphogénèse" a primului autor, apărută în 1972 la Editura Benjamin, Reading Massachusetts.

Cîteva cuvinte despre René Thom: este născut în 1923 la Montbéliard, urmează Școala normală superioară, este doctor în matematici; a funcționat ca profesor la Facultatea de științe din Strasbourg și la Institutul de înalte studii științifice din Bures-sur-Yvette; în 1958 primește medalia Fields pentru lucrările sale în topologie și varietăți diferențiabile.

Motivele entuziasmului față de teoria catastrofelor sînt multiple. Să începem cu cel mai vizibil, numele. Puține teorii matematice au un nume atît de percutant. Cînd cineva aude de teoria potențialului nu înțelege mai nimic; la fel cu teoria grafurilor, cu teoria cîmpului etc. (Numele unor teorii poate crea și neînțelegeri. Pentru englezi, teoria grupurilor Lie a fost confundată cu „teoria grupurilor mincinoase": în engleză **to lie** înseamnă, printre altele, și a minți; de fapt este vorba de teoria grupurilor continue, inițiată de către matematicianul norvegian Sophus Lie.) Cînd cineva aude însă de „teoria catastrofelor", imediat ciulește urechile. Sună cunoscut, sună interesant, se ține minte... Dacă s-ar fi spus, mai puțin inspirat, dar mai adecvat, teoria stabilității sau teoria discontinuității sau chiar teoria morfogenezei, nu s-ar mai fi înțeles mare lucru și tentația dispărea.

Au existat apoi aplicații dintre cele mai interesante, atît prin obiectul lor, cît și prin concluzii. Modele ale războiului, ale cursei înarmărilor, ale exploatării (între persoane sau între națiuni), ale ruperii stocurilor și ale altor la fel de „diafane" subiecte au impus rapid teoria catastrofelor ca instrument de modelare a unor fenomene, care, într-adevăr, conțineau o nuanță mai mult sau mai puțin consistentă de catastrofă. Aplicațiile în ecologie, biologie, economie, politologie etc. păreau a consolida definitiv prestigiul acestei teorii abia născute.

Din punct de vedere matematic, teoria catastrofelor are toate caracteristicile unei teorii de mare interes și viitor (și chiar și adversarii îi recunosc împlinirea și frumusețea). În primul rînd, ea este puternic ancorată în geometria diferențială, teoria sistemelor di-

ȘTIINȚA LA FRONTIERELE CUNOAȘTERII

TEORIA CATASTROFELOR

namice, studiul suprafețelor etc., deci se articulează solid în peisajul existent. Teorema lui Thom, de clasificare a catastrofelor elementare, centrul întregii teorii este de o dificultate și de o frumusețe matematică deosebite. Astfel că, deși nu împlinise încă un deceniu de existență, în 1979 teoria catastrofelor era deja inclusă ca domeniu separat în clasificarea pe care periodic Societatea americană de matematică o face ramurilor matematicii.

La crearea acestei explozii de interes în jurul teoriei catastrofelor au contribuit mult și „teoreticienii catastrofiști, care au creat o imagine falsă în comunitatea matematică și în public privitor la puterea teoriei catastrofelor în științele sociale și ale naturii" (Stephen Smale, într-o recenzie apărută în Buletinul Societății americane de matematică, nr. 84, 1978, referitoare la cartea lui E.C. Zeeman, „Catastrophe theory: Selected papers", Addison Wesley, 1977).

Într-adevăr, iată cîteva afirmații de tip ziaristic legate de primele cărți de teoria catastrofelor (afirmațiile sînt preluate din recenzia amintită a lui St. Smale). În octombrie 1974, în „L'Express" se spune că „noul Newton este francez" (era vorba de R. Thom). În 1977, într-o conferință a lui Zeeman la Northwestern University despre teoria catastrofelor se spunea că aceasta este „cea mai importantă descoperire matematică de la inventarea, acum 300 de ani, a calculului diferențial" (afirmație reluată în revista „Newsweek"). Zeeman însuși îl compară pe Thom cu Newton în volumul amintit mai sus, iar atunci cînd vorbește despre teorema de clasificare a catastrofelor elementare nu spune niciodată altfel decît „profunda teoremă a lui Thom". Pe coperta din spate a traducerii engleze a cărții lui Thom apare un citat din „The London Time", care afirmă că „într-un sens, singura carte cu care poate fi comparată (cartea lui Thom, n.n.) este «Principia», a lui Newton". Articole elogioase au apărut și în „New York Review of Book Nature", „The Times Higher Education Supplement", „Scientific American" etc.

Cu toate acestea (și probabil în oarecare măsură provocate tocmai de aceste afirmații apologetice), utilitatea teoriei pentru modelare, modelele deja construite pe această bază, relevanța însăși a teoremei lui R. Thom au fost obiectul a numeroase și aspre critici. „Schimbarea la față" a avut loc în anii 1977—1978, deși și mai înainte se auziseră voci sceptice în legătură cu această teorie. În revista „Science", numărul din 15 aprilie 1977, Gina Kolata face o istorie a teoriei catastrofelor, sub titlul „Catastrophe theory: The emperor has no clothes". Stephen Smale ține și el, încă din 1974, conferințe critice la Universitatea din Chicago, iar recenzia de care am mai amintit, din Buletinul Societății americane de matematică, este și ea destul de rece, la fel lucrările lui H.J. Sussmann și R.S. Zahler de la Rutgers University, New Jersey.

Să vedem cu ce se ocupă, totuși, teoria catastrofelor, atît cît se poate înțelege și atît cît se poate explica în cuvinte. În acest scop, voi folosi în mod esențial articolul lui Thomas J. Fararo, „An introduction to catastrophes", apărut în același număr din „Behavioral Science" ca și critica lui Sussmann și Zahler.

Cum am spus, teoria catastrofelor este concepută ca un instrument de analiză în teoria sistemelor dinamice. Un asemenea sistem este un proces determinist, pentru care starea sa la un moment dat, împreună cu „intrarea" la acel moment (influența mediului asupra procesului), va determina complet starea procesului la momentul următor. Pentru exemplificare, să reluăm împreună cu Th. J. Fararo problema cunoscută sub numele de **problema lui Richardson,** referitoare la situația a două state care își pun problema înarmării pentru „a face față" unul altuia. Ceea ce se dorește este deducerea politicilor de înarmare/dezarmare, în funcție de anumite premise variabile, de anumiți parametri.

Problemei i se poate asocia un model dinamic în felul următor: ca în problemele din manualul de algebră, atașăm cîte o necunoscută „nivelurilor de înarmare ale celor două țări", necunoscute pe care le presupunem însă variabile în timp. Variația în timp a acestora depinde de mai mulți parametri: comportarea statului advers, constrîngerile naționale, revendicările fiecărui stat etc. Simplificînd și idealizînd problema (așa cum întregul model o face), să reținem numai acești parametri și să presupunem că ei variază liniar în raport cu nivelele de înarmare. Se obține astfel un sistem de două ecuații diferențiale liniare — pe care nu le mai scriu aici — și care depind de cei șase parametri aleși.

În mod tradițional, acum intră în funcțiune analiza calitativă a ecuațiilor diferențiale. Cu ajutorul ei poate fi dedusă comportarea sistemului, în funcție de valorile pe care le iau parametrii. În cazul nostru, valorile acestor parametri pot conduce la procese de dezarmare, la curse rapid ascendente de înarmare, la situații de echilibru etc., mai exact, pentru anumite valori ale parametrilor, răspunzînd unor relații precizate între aceștia, sistemul indică una sau alta dintre situațiile enumerate. Aceasta înseamnă că pentru o zonă bine delimitată din spațiul cu șase dimensiuni (sînt șase parametri), sistemul are comportări precizate. Ce se întîmplă însă la limitele acestor zone, în punctele, planurile și hiperplanurile de întîlnire a limitelor? De o parte a acestor limite comportarea sistemului este una, de partea cealaltă alta, cu totul diferită. În aceste locuri analiza clasică a sistemelor dinamice nu mai poate da indicații suplimentare și aici intră în arenă teoria catastrofelor.

La unele dintre punctele, planurile și hiperplanurile de întîlnire a zonelor de comportare omogenă, trecerea dintr-o zonă în alta se face lent; așa este trecerea de la echilibru la înarmare, sau la dezarmare pentru sistemul anterior. Alta este situația în trecerea de la dezarmare la înarmare. Aici trecerea este abruptă nu numai din punct de vedere etic, politic, ci și matematic. Apar aici așa-numitele puncte de bifurcare a comportamentului, puncte a căror importanță nu mai trebuie subliniată. Exact de asemenea puncte (suprafețe etc.) se ocupă teoria catastrofelor; aceste puncte sînt numite puncte-catastrofă și trecerea prin ele (a parametrilor sistemului) se numește eveniment-catastrofă.

Se observă deci că termenul „catastrofă" nu este folosit în înțelesul lui uzual, ci cu referire la o situație cînd comportarea unui sistem se schimbă brusc, cu salturi. Este ceea ce corespunde trecerii de la dezarmare la înarmare reciprocă, eventual excesivă, cu declararea mobilizării și a războiului în cazul modelului Richardson.

Teorema lui Thom, marea teoremă a teoriei catastrofelor clasifică aceste catastrofe, iar rezultatul este remarcabil: în funcție de numărul parametrilor care determină comportarea unui sistem dinamic, există un număr bine determinat de **tipuri de catastrofe**. Astfel, la un singur parametru există un singur tip de catastrofă, un **punct de îndoire** (fold point), dacă sînt trei parametri pot apare puncte, **curbe și suprafețe de îndoire**, **puncte și curbe-vîrf** (cusp point și cusp curve), precum și **puncte „coadă de rîndunică"** (swallowtail point) etc. De remarcat (și de reamintit, peste cîteva rînduri, cînd va fi vorba de criticile ce se aduc teoriei catastrofelor, aplicațiilor ei, mai ales celor întreprinse de către E.C. Zeeman) că teorema nu precizează **cîte** asemenea catastrofe apar într-un caz particular, ci numai **ce fel** de catastrofe, dintr-un număr mic de clase cunoscute.

Să privim mai îndeaproape o catastrofă. În cazul a doi parametri putem face chiar figuri tridimensionale, care să reprezinte catastrofa și comportarea sistemului. Conform teoremei fundamentale, în acest caz vom întîlni catastrofe punct-vîrf (cusp point) si curbe de îndoire (fold curve). Comportarea sistemului în funcție de cei doi parametri va fi reprezentată de o suprafață în spațiul cu trei dimensiuni. Să privim figura, reprezentînd forma canonică a catastrofei punct-vîrf.

Punctele de catastrofă în planul parametrilor (planul orizontal) sînt notate cu K. La întîlnirea acestor puncte, comportarea sistemului, figurată în „pînza" de deasupra planului parametrilor, face un salt. Iată, mergînd pe traiectoria T_1 în planul parametrilor, comportarea sistemului se deplasează lent în partea de jos a pînzei. La prima întîlnire a mulțimii punctelor-catastrofă nu se întîmplă nimic, sistemul rămîne în partea de jos a pînzei. La a doua întîlnire însă, comportarea sistemului are un salt brusc de pe marginea îndoiturii pînzei pe pînza de sus. Aceasta este o catastrofă. Continuînd deplasarea pe traiectoria T_1, comportarea sistemului se va modifica lent mai departe. Invers, mergînd pe traiectoria T_2, sistemul va coborî brusc de pe pînza de sus pe cea de jos în momentul celei de-a doua întîlniri a mulțimii K. Apare și aici un eveniment-catastrofă.

Deși prudent în afirmații, referindu-se constant la spusele altora despre teoria catastrofelor, Th. J. Fararo prezintă, în general, binevoitor teoria.

Să ascultăm însă și vocile lui Sussmann și Zahler. Teza lor de bază este că teoria catastrofelor în general și aplicațiile lui Zeeman în special sînt reformulări ale frazei „există discontinuități pentru că există discontinuități", cu alte cuvinte, premisele însele pe baza cărora se construiesc modele de teoria catastrofelor includ presupunerea că există discontinuități, iar modelele nu fac altceva decît să spună din nou, pe o cale sofisticată, că există discontinuități.

Autorii analizează (mai bine spus, desființează) din această perspectivă modelul războiului propus de către Isnard și Zeeman într-o lucrare comună apărută în 1974 în volumul editat de L. Colins, „Use of models in the social sciençes". Formularea vagă a ipotezelor poate fi precizată, în viziunea lui Sussmann și Zahler, în două moduri: un mod care nu are legătură cu teoria catastrofelor și unul care, pur și simplu, afirmă că există discontinuități. „Dacă

(Continuare în pag. 78)

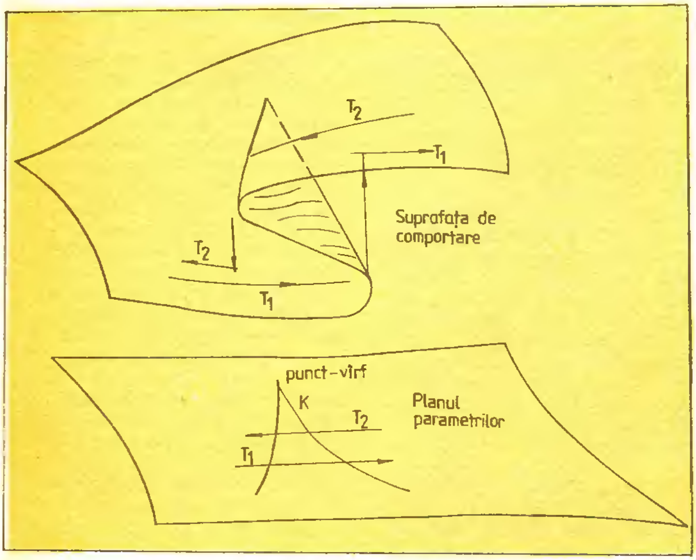

Dr. GHEORGHE PĂUN

ȘTIINȚA LA FRONTIERELE CUNOAȘTERII

MINEREURI SELENARE PENTRU TERRA

Un cronicar al mileniului III ar fi putut nota în jurnalul său istoric: «Spre sfîrșitul secolului al XX-lea, amenințarea epuizării resurselor clasice de materii prime ajunsese să fie atît de gravă, încît pămîntenii au trebuit să recurgă la examinarea celor mai îndrăznețe idei, capabile să îi conducă la ieșirea din „criza resurselor"».

Fără doar și poate, una din aceste idei care, în vremea noastră, ar putea părea de domeniul literaturii de anticipație, își are originea în proiectele elaborate de profesorul Gerard O'Neill de la Universitatea Princeton, S.U.A. Datorită „antecedentelor" sale științifice, ce argumentau posibilitatea trimiterii în spațiul cosmic a unor nave cu echipaj uman, complet autonome față de Terra, el a fost supranumit și „părintele colonizării spațiale".

Ideea de a aproviziona economia Terrei, aflată în continuă expansiune și, tocmai de aceea, totodată, într-o endemică criză de materii prime, cu minereuri selenare, pare să fi fost desprinsă de autorul ei din tezaurul de „scenarii" lăsat moștenire generațiilor viitoare de „patriarhul" anticipației științifice, Jules Verne. Ea a fost numai puțin inversată. Într-adevăr, în deceniul VII al secolului trecut, genialul scriitor imaginase o călătorie Pămînt-Lună cu ajutorul unui proiectil de 8,7 tone ce urma să fie propulsat, prin spațiul extraterestru, de către un monstruos tun cu țeava de 275 m.

Acum, la începutul anilor '80 ai secolului XX, prof. G. O'Neill propune și el recurgerea la un „tun electromagnetic", amplasat însă de data aceasta pe Lună. Principiul a

ceea ce autorul a denumit ca fiind acceleratorul de masă este oarecum similar celui care permite funcționarea tunurilor. În locul energiei înmagazinate din explozibil, pusă în libertate printr-o oxidare cvasiinstantanee, și care accelerează proiectilul de-a lungul țevii, se recurge în acest caz la accelerarea în cîmp electromagnetic.

Catapulta cosmică a viitorului va folosi un proces ciclic. Containere metalice cilindrice, asemănătoare unor gigantice găleți deschise în partea din față, vor fi încărcate, la stația automată de excavare, cu minereuri prețioase aflate din abundență pe Lună; după cum ne asigură specialiștii, solul selenar ar fi constituit în proporție de circa 30 la sută din metale. Preluate apoi de fluxul electromagnetic, ele vor fi supuse unor accelerații impresionante, atingînd, pe la jumătatea „țevii" tunului cosmic, viteze deosebit de ridicate. În acel moment, containerele vor fi frînate brusc cu ajutorul unor cîmpuri electromagnetice de semn contrar. Rezultatul? Încărcătura minerală va părăsi „căldarea" și se va deplasa, în virtutea inerției, mai departe. Cum traiectoria va fi calculată cu precizie, ea va parcurge distanța Lună-Pămînt într-un timp record și se va înscrie pe o orbită circumterestră, la o altitudine convenabilă. Vehicule de genul navetei spațiale vor recupera cu ușurință și vor aduce pe Terra, cu cheltuieli minime, minereurile selenare ce vor lua calea uzinelor chimico-metalurgice. Între timp, după frînare, containerele goale vor fi îndreptate din nou, printr-o deviație, spre baza minieră pentru a fi reîncărcate.

Cantitatea imensă de energie necesară unui asemenea proces va fi livrată, în mod gratuit, de... Soare. Pe întinderi uriașe, de jur-împrejurul bazei, vor fi amplasate colectoare fotoelectrice.

Pentru a se economisi energie, și pentru a o folosi cît mai eficient pe cea existentă, planurile de construcție prevăd numeroase amănunte tehnice capabile să ridice randamentul „tunului cosmic". Tubul vidat este înconjurat de benzi de cupru sau aluminiu, situate la distanțe de numai cîțiva centimetri una de alta, ce formează o înfășurare electromagnetică. Containerele sînt și ele prevăzute cu o spiralare supraconductoare. În momentul în care se cuplează curentul electric, înfășurările creează cîmpuri electromagnetice de sens contrar. Prin interacțiunea lor se asigură sustentația magnetică a containerelor și accelerarea lor puternică, în absența oricărei pierderi de energie datorată frecării.

Chiar și în aceste condiții,

consumul de electricitate ar fi imens. De aceea, circuitul electric nu este stabilit decît pentru cîteva fracţiuni de secundă în fiecare spiră. Celule fotoelectrice, aflate înaintea fiecărei spire, înregistrează trecerea „proiectilului" şi comandă, prin intermediul unor microprocesoare, trecerea sub tensiune a acesteia. Curenţii folosiţi au intensităţi de cîteva mii de amperi şi tensiuni de 1 000 de volţi.

Un sistem ingenios de comutare permite o creştere suplimentară a randamentului. Atunci cînd containerul se apropie de o spiră, cîmpul magnetic al acesteia îl atrage. Imediat ce aceasta a fost depăşită, cîmpul ei magnetic îşi inversează polaritatea, iar containerul este supus unui nou impuls, de data aceasta de respingere. Combinaţia atracţie-respingere se repetă, evident, la fiecare spiră.

În sfîrşit, la frînarea containerelor goale în tunelul de revenire către staţia minieră, energia cinetică acumulată poate fi transformată, prin inducţie, în energie electrică. Aceasta este acumulată în condensatori.

Datorită randamentului ridicat (70—90 la sută), precum şi condiţiilor specifice satelitului natural al Terrei (vid cvasiabsolut şi un cîmp gravitaţional mult mai redus decît pe Pămînt), viteza necesară pentru a ieşi din sfera de atracţie a Lunii nu este chiar atît de ridicată: 2,4 km/secundă, faţă de 11 km/secundă pe Pămînt. Ca urmare, lungimea totală a tubului de acceleraţie ar trebui să fie de „numai" 4 000 m, faţă de 7 800 m pe Pămînt.

O instalaţie experimentală cu aceste dimensiuni ar putea să trimită spre Terra, ne asigură autorul ideii şi al unei machete funcţionale realizate deja, 10 încărcături de cîte 10 kg fiecare într-o singură secundă. Într-un an, cantitatea de minereu „brichetat" s-ar ridica la peste 600 000 tone. Preţul de cost al unei asemenea operaţii s-ar cifra sub 1 500 dolari tona, ceea

(Continuare în pag. 85)

PETRE JUNIE

ŞTIINŢA LA FRONTIERELE CUNOAŞTERII

ESTETICA INFORMAŢIONALĂ

Estetica informaţională* este prima ştiinţă care, cu ajutorul unor ramuri ale matematicii ca: statistica matematică, teoria probabilităţilor, teoria informaţiei (teoria transmiterii informaţiilor, analiza şi sinteza semnalelor), psihofiziologia experimentală şi cibernetica, vrea şi poate să înlăture din analiza fenomenelor estetice inexactităţile, inconsecvenţa şi ambiguităţile promovate sub denumirea de „inefabil". Afirmaţiile subiective, slab argumentate, despre originea şi existenţa obiectului artistic pot fi obiectivate, permiţînd criticii să se situeze pe o nouă linie ascendentă. În felul acesta, interpretarea filosofică poate deveni din nou operaţională prin crearea acestui consecvent instrument de lucru, care poate oferi date suplimentare cercetării sistemice asupra universului estetic.

Premisele esteticii informaţionale în privinţa operei de artă sînt:

— Operele de artă trebuie să poată fi descrise statistic sau probabilistic ca o succesiune de semne eşantionate în spaţiu sau timp.

— Operele de artă sînt obiecte realizate în mod conştient de om. În procesul de comunicare artistică, acesta este „emiţător" şi „receptor" al informaţiilor estetice.

— Operele de artă trebuie să conţină raporturi de ordine detectabile şi relaţii estetice de indeterminare care le subordonează.

Acestea fac posibilă o descriere matematică, cantitativă, a proceselor şi invarianţilor estetici, cu ajutorul a patru componente principale:

1. Caracterizarea operei de artă ca informaţie estetică codificată, cu ajutorul unui repertoriu de semne. Poate fi fundamentată şi studiată prin intermediul unei teorii generale a semnului (semiotică).

2. Procesul de receptare estetică este un proces de comunicaţie între „emiţător" şi „receptor", iar obiectul artistic reprezintă un punct de tranziţie. El poate fi descris de un „model informaţional", cu ajutorul teoriei matematice a informaţiei. Formează o preocupare fundamentală a esteticii informaţionale actuale.

3. Toate caracteristicile cantitative ale operei de artă trebuie raportate la parametrii umani analizaţi de psihofiziologia informaţională. Aceasta furnizează criterii primare legate indisolubil de procesele analitice ale esteticii informaţionale.

4. În măsura în care unele aspecte ale procesului artistic pot fi deduse prin calcul, ele pot fi algoritmizate şi aplicate cu ajutorul computerelor, folosind teoria automatelor. Legitatea internă a modificărilor temporare face obiectul sociociberneticii.

Începuturile unei estetici riguroase pot fi găsite la Hegel, care, în **Prelegerile de estetică**, utilizează o semiotică, semantică şi o estetică pragmatică.

În continuare, prezentăm succint cîteva din instrumentele de analiză ale esteticii informaţionale actuale.

* Termenul (Informationsästhetik) a fost utilizat prima dată de Max Bense în prelegerea **Estetica modernă** (iulie 1957, Şcoala tehnică superioară din Stuttgart).

ȘTIINȚA LA FRONTIERELE CUNOAȘTERII

ESTETICA INFORMAȚIONALĂ

TEORIA SEMNELOR

Cercetarea ontologiei și a modului de funcționare a semnului constituie o problemă centrală a teoriei cunoașterii și a teoriei comunicației. Semnul este o reprezentare materială care indică altceva decît pe sine însuși. Mai multe semne alcătuiesc o mulțime cu elemente cunoscute măcar parțial, atît codificantului cît și decodificantului. Reprezentarea materială a semnului nu are importanță, ceea ce interesează semiotica este semnificația relațională între existență, conștiință și semn. Orice reprezentare materială poate funcționa ca semn dacă se încadrează în această relație triadică. Semnalul reprezintă purtătorul fizic al oricărui semn. El nu poate fi purtător de semn decît în raport cu o codificare și decodificare conștientă. Nu există nici un semnal care să fie deja, prin el însuși, un semn, și reciproc. Între semn și semnal nu este stabilită o relație univocă de determinare, deoarece el poate fi transmis folosind o clasă de purtători. Semnul este, așadar, un invariant al acestei clase. Mai multe semne cu semnificație complementară sau independentă pot alcătui un complex unitar, sub forma unei clase de semne, dînd naștere unui supersemn. Supersemnul conține aceeași cantitate de informație ca oricare dintre subsemnele ce i-au dat naștere, dar ea este mai vagă. Un supersemn este simbolul unei clase de subsemne, o sinteză a acesteia. Procesul de trecere de la mai multe clase de subsemne la o clasă de supersemne se numește superizare. În general, superizarea este orientată către eliminarea informațiilor nesemnificative. Recunoașterea și constituirea supersemnelor are loc în artă pe trei nivele.

a) cel al infrasemnelor elementare; ele nu pot fi supersemne în contextul respectiv;

b) supersemne cu grad de codificare medie; se obțin prin echivalarea clasei anterioare;

c) supersemne cu grad maxim de codificare; ele nu pot fi subsemne în contextul respectiv.

Dimensiunile esențiale ale semnului sînt:

— **funcția sintactică** — indică relația în care se află un semn în raport cu alte semne din aceeași clasă și natura acesteia.

— **funcția semantică** — indică semnificația semnului.

— **funcția pragmatică** — indică modul în care semnul este înțeles de către expeditor sau receptor.

Funcția sintactică a semnului poate fi urmărită sub aspect statistic, constructiv și semantic, funcția semantică sub aspect statistic și pragmatic, iar funcția pragmatică este caracterizată de aspectul statistic și constructiv.

TEORIA MATEMATICĂ A INFORMAȚIEI

Noțiunile fundamentale sînt cele de „comunicare" și de cantitate de informații. O comunicare are ca substrat fizic un semnal. Acesta poartă o cantitate de semne. Conținutul comunicării constă în desprinderea unei semnificații a șirului de semne receptat. Gradul de coincidență între semnificația semnalului emis și cea a semnalului recepționat indică condițiile de propagare a informațiilor prin canalul de transmisie și posibilitatea de echivalare a repertoriului de semne folosit. Dacă în canalul de transmisie a informațiilor perturbațiile depășesc o anumită limită, sau dacă echivalarea claselor de semne și supersemne între emițător și receptor scade sub un anumit nivel, comunicarea nu mai este posibilă.

Fiecare comunicare este o alegere dintr-un repertoriu de comunicări posibile. Valoarea ei este cu atît mai mare cu cît crește repertoriul de alegere. Măsura informației face abstracție de funcția semantică și pragmatică a comunicării și descrie cantitativ acest repertoriu.

Dacă o comunicare folosește un cod cu numai două semne, ea se numește binară. Matematic, se poate demonstra că orice codificare poate fi echivalată cu o codificare binară.

Informația este caracterizată obiectiv de o valoare cantitativă și subiectiv de o valoare calitativă. Latura subiectivă a informației nu poate fi percepută decît dacă se cunoaște clasa de supersemne ce se poate alcătui din clasele de subsemne conținute de comunicare. Deoarece cantitatea totală de informație conținută de o comunicare este suma informațiilor tuturor nivelelor de subsemne și supersemne, rezultă că informația subiectivă este mai mare decît cea obiectivă. Așadar, superizînd, putem obține o cantitate mai mare de informații decît limitîndu-ne la nivelul claselor inferioare de semne. Informația obiectivă a unei comunicări este informația totală conținută de primul nivel de semne care nu pot fi considerate supersemne.

În informatică, se folosește și un alt mod de a caracteriza cantitatea de informație conținută de un semn. Intuitiv, putem admite că în cadrul unei comunicări nu toate semnele aduc aceeași cantitate de informație. Se numește redundanță mărimea

$$R = \frac{H_{max}(Z) - H(Z)}{H_{max}(Z)}$$

unde H max (Z) este informația maximă posibilă de a fi transmisă cu ajutorul unui semn, iar H(Z) reprezintă informația efectivă transmisă de același semn.

Se numeste surpriză a unei informații raportul dintre informația conținută de un semn și valoarea de așteptare a acestei informații. Valoarea de asteptare a unei informații este dată de probabilitatea estimativă de prezență a unei informații într-o comunicare.

Se numește pregnanța unui semn produsul dintre valoarea sa de surpriză și frecvența relativă cu care apare.

O informație nu poate exista ca atare decît dacă ea se află în relații cel puțin sintactice cu alte informații, alcătuind împreună cu acestea un sistem de informații.

În cazul proceselor de producere a sistemelor de informație estetice, se disting:

a) **procese negentropice,** care realizează o creștere subiectivă a ordinii statistice a semnului. Ele predomină în faza conceptuală a producției estetice. Se obțin prin creșterea pregnanței sintactice.

b) **procese entropice,** care provoacă o scădere a informației obiective. Ele caracterizează faza de receptare a procesului artistic și măresc valoarea informației subiective prin creșterea dezordinii, valorii de surpriză, improbabilității.

PSIHOFIZIOLOGIA INFORMAȚIONALĂ

Psihofiziologia informațională cercetează modele de canale specializate pentru transmisii de informații între organele senzoriale și conștiință, estimează capacitățile de percepție ale organelor senzoriale cu ajutorul teoriei informației și al teoriei codificării. Astfel, au putut fi determinați parametri ca:

— timpul de persistență al memoriei de scurtă durată: T = 10 s.

— capacitatea creierului de a prelua informații la nivel conștient: C_k = 16 biți/s.

— capacitatea totală de înmagazinare a memoriei de scurtă durată: M_{sk} = 160 biți/s.

Deoarece fluxul informațional care parvine omului prin organele sale senzoriale este de ordinul 10^7 biți/s., creierul uman folosește diferite procedee pentru a reduce acest volum de informații la un flux de 16 biți/s., care poate fi analizat conștient. Aceste procedee sînt:

— curgerea directă a informației în subconștient;

— superizarea invariantă la nivelul organelor senzitive și de-a lungul traseelor nervoase;

— formarea redundanței subiective, care definește informația utilă dintr-o comunicare ca fiind proprie fiecărui receptor în parte și depinzînd de capacitatea sa de superizare; ea poate fi realizată prin: 1) **stocarea informației,** procedeu prin care un eșantion de informații este înmagazinat în memoria de scurtă durată și analizat apoi cu viteza de prelucrare disponibilă în momentele imediat următoare; 2) **acomodarea informațională,** care este metoda de micșorare a unor fluxuri de informații, caracteristice tuturor acestora; 3) **superizarea la nivel conștient,** cea care duce la formarea de supersemne, pînă cînd acestea pot fi înmagazinate în memoria de durată (0,5—0,7 biți/s.)

APLICAȚII ALE ESTETICII INFORMAȚIONALE

Cu ajutorul instrumentelor teoretice descrise pînă acum, și al altora, s-au putut determina trei faze distincte ale procesului de percepție estetică:

1) **faza selectivă** reprezintă prima treaptă de contemplare estetică. Ea se desfășoară la nivelul infrasemnelor elementare. Deoarece fluxul informațional este prea mare, se ia decizia trecerii în faza următoare.

2) **faza sintetică** este momentul în care detectarea unor relații de ordine estetică permite crearea de supersemne. Superizarea se aplică de atîtea ori cît este nevoie pentru a se ajunge la un flux de 10—20 biți/s. Capacitatea receptorului de a folosi superizarea către nivele tot mai ridicate determină accesul său la sensurile cele mai profunde ale obiectului de artă.

3) **faza analitică** este o reîntoarcere a contemplatorului la nivelul fazei selective, în scopul determinării capacității artistului de a mînui infrasemne pentru crearea de supersemne anticipate. Deoarece procedeul superizării nu poate fi univoc, clasa de supersemne la care a ajuns artistul prin crearea obiectului de artă nu coincide niciodată cu clasa de supersemne la care ajunge contemplatorul. Acesta este motivul ambiguității criticii tradiționale de artă.

Din punct de vedere informațional, cantitatea de informații se situează între două limite extreme:

a) originalitatea totală, care se poate atinge atunci cînd redundanța este nulă; determină un șir de semne complet imprevizibil, al cărui sens este total ininteligibil:

b) banalitatea perfectă, care se întîlnește atunci cînd redundanța se apropie de valoarea maximă. Necesită un

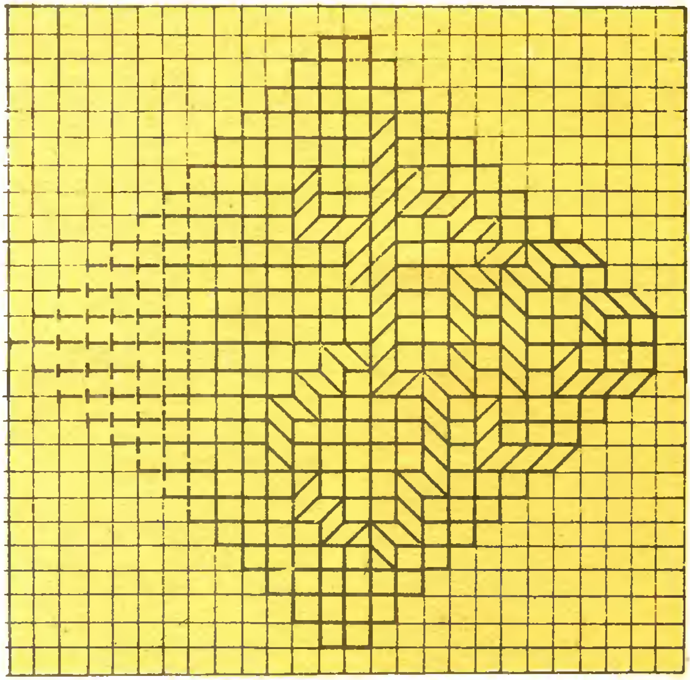

ȘTIINȚA LA FRONTIERELE CUNOAȘTERII

ESTETICA INFORMAȚIONALĂ

efort minim pentru receptare, dar nu aduce nimic nou. Redundanța subiectivă prezintă un aspect individual, dependent de cultura individului, și un aspect colectiv, determinat de gradul de cultură al societății.

Între originalitatea totală și banalitatea perfectă se disting nuanțe ca: neplăcut, interesant, fascinant, armonios, neutru și, din nou, neplăcut.

Spre deosebire de estetica analitică, care se preocupă de critica obiectului de artă în fază finită, estetica generativă studiază procedeele prin care reprezentările materiale pot deveni obiecte estetice și pot crea stări de contemplare circumscrise lor. În sensul acestei estetici, procesul creator conține o fază conceptuală și una realizatorică. Datorită acestei științe interdisciplinare, a devenit posibilă, în ultimele decenii, folosirea computerelor, în faza realizatorică, ca un auxiliar prețios. Folosirea computerului se poate face în trei feluri:

a) computerul respectă cu strictețe programul implementat, fiind un urmaș direct al instrumentelor tradiționale de creație artistică;

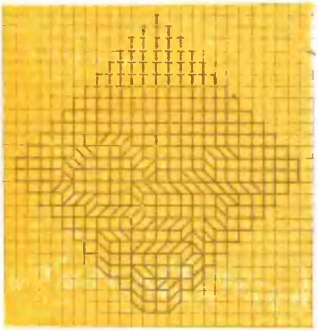

b) computerul dispune de criterii estetice implementate și de generatoare de numere aleatoare, care sînt convertite în informații estetice și selecționate cu ajutorul acestora;

c) calculatorul detectează relații de ordine dintr-un repertoriu de obiecte artistice confecționate de om și le transformă în criterii după care, cu ajutorul generatoarelor de numere aleatoare, se procedează la fel ca în metoda anterioară.

De asemenea, se pot folosi și alte metode de generare a unor variabile aleatoare folosind procedee fizice adecvate.

CONCLUZII

Estetica informațională se preocupă în special de funcțiile sintactice și semantice ale semnelor. De aceea, este posibilă o algoritmizare a criteriilor ei, care sînt necesare în mod obiectiv, dar nu suficiente în mod subiectiv. Acest tip de estetică nu face deci inutile alte tipuri de critică tradițională, ci le ajută, selectînd într-o manieră cuprinzătoare dar fermă. Considerăm, de aceea, că ea **nu dezumanizează procesul de critică, nu elimină omul, ci doar îl ajută.** Acest lucru este valabil și **pentru procesele de construcție a obiectelor de artă, unde calculatorul nu „creează" în mod efectiv, dar poate efectua munca foarte laborioasă a transpunerii artistice în practică, lăsînd artistului posibilitatea de a se preocupa de aspectele conceptuale ale muncii sale.** La fel ca și în estetica analitică, în estetica generativă computerul poate lipsi, dar este neîndoielnic că reprezintă un mare ajutor. Computerul, matematica ascunsă înăuntrul său, nu elimină nici criticul, nici creatorul de artă, nu încearcă să se impună exhaustiv, deocamdată poate fi ignorat, dar se anunță un concurent loial pentru cei ce-i sînt dușmani. Deoarece, din punct de vedere al literaturii științifico-fantastice pot fi depășite multe din prejudecățile și reticențele legate de estetica informațională, propunem folosirea ei în acest domeniu, în vederea fructificării avantajelor pe care le poate oferi.

ALEXANDRU UNGUREANU

TEORIA CATASTROFELOR

(Urmare din pag. 73)

ipotezele sînt luate în interpretarea totală, atunci suprafața-vîrf este în realitate o parte a ipotezelor și teorema lui Thom nu joacă nici un rol în deducerea ei (a suprafeței). Dacă se ia interpretarea parțială, atunci folosirea teoremei lui Thom este nelegală, deoarece teorema nu implică ceea ce Isnard și Zeeman afirmă că ea face. În ambele cazuri, raționamentul este eronat."

Vehemența autorilor este atît de mare, încît a le repeta cuvintele poate părea o bîrfă. Pe de altă parte, nu am citit nicăieri o atît de dură luare de poziție împotriva unor aplicații ale matematicii. Chiar dacă asemenea lucruri se mai spun uneori, ele nu se scriu și chiar dacă se scriu, nu se tipăresc. De data aceasta, ele au fost nu numai tipărite, ci chiar retipărite.

În finalul pledoariei lor, Sussmann și Zahler construiesc un model al războiului de numai cîteva rînduri, compus din două inegalități și două egalități între variabile, nici măcar între funcții, și cu care ei obțin rezultate net mai relevante decît cele pe care Isnard și Zeeman le obțin cu ajutorul unui complicat și greu comprehensibil model de teoria catastrofelor.

Așa cum se întîmplă întotdeauna, probabil că adevărul se găsește și de data asta în media res, la mijlocul lucrurilor, nici entuziasmul necenzurat și nici negarea completă probabil că nu-și au obiect.

Matematicianul Martin Golubitsky își încheie astfel o recenzie la o carte de prezentare a unor aplicații ale teoriei catastrofelor: „Teoria catastrofelor a avut o perioadă de euforie inițială cînd matematicienii au fost curioși, iar nematematicienii au fost excesiv impresionați de ceea ce s-a afirmat despre ea. Mai tîrziu a existat o ripostă împotriva acestor extravaganțe și îndoiala a fost aruncată împotriva oricărei utilizări imaginabile a teoriei. Speranța mea este că înțelepciunea colectivă privind teoria catastrofelor se va dovedi elastică..."

Ultima afirmație dovedește că această înțelepciune există...

VULCANII NOROIOŞI

Una din curiozităţile reliefului ţării noastre o reprezintă, fără îndoială, vulcanii noroioşi, răspîndiţi îndeosebi în Subcarpaţii Buzăului (între Berca şi Arbănaşi, formînd un peisaj unic prin înălţimea conurilor (9—10 m) şi manifestarea erupţiilor din craterele largi, numindu-se aici pîcle, fierbători sau sărături (în Moldova — ochiuri, în Oltenia — bolboroase, în Transilvania — salţe).

Dar să cunoaştem mecanismul care dă naştere unor asemenea forme curioase ale reliefului terestru. Aşa-numiţii vulcani noroioşi nu au nici o legătură cu fenomenele vulcanice propriu-zise. Chiar dacă în unele regiuni cu adevărat vulcanice (de exemplu, în Islanda, Noua Zeelandă, Italia, America Centrală etc.) apar uneori manifestări asemănătoare, acestea sînt doar cele care au gaze de origine magmatică. Vulcanii noroioşi sînt deci erupţii de noroi, mai brusce sau mai lente, care au loc în zone petrolifere sau gazeifere, fiind în legătură genetică cu stratele purtătoare de hidrocarburi (ţiţei şi gaze sau numai gaze) din adîncime, în special cu cele în curs de degradare. În regiunile petrolifere sau gazeifere, emanaţiile de gaze (îndeosebi gaz metan), ţiţei sau ape sărate de zăcămîntul sub presiune. În drumul lor ascensionar spre suprafaţa scoarţei, întîlnesc strate subterane de apă dulce sau chiar sărată, pe care o antrenează pe fisuri sau plane de falii în sus. Apa înmoaie stratele marnoase şi argiloase pe care le întîlneşte în drum şi formează noroi, asociat cu gaze sub presiune, care, ajungînd la suprafaţă, pe un canal central, se revarsă sub forma unor torenţi ce se răspîndesc în jurul unui punct formînd o ridicătură în centrul căreia se află un mic crater (cu lărgimea de la cîţiva centimetri pînă la cîţiva metri, uneori pînă la 100 m). Cînd noroiul este mai vîscos, ridicătura are forma conică (7—8 m înălţime la Pîclele Mari, 45 m în Peninsula Kerci — U.R.S.S.), cînd este fluid, are forma unei calote sferice, iar cînd emană numai gaze, formează gropi în care acestea barbotează.

În afară de interesul lor ştiinţific, vulcanii noroioşi, în special cei cu noroiul sărat, pot avea o importantă acţiune terapeutică în tratamentul reumatismului.

NISIPURI CÎNTĂTOARE

Calitatea extraordinară a nisipului de a scoate tot felul de sunete este cunoscută încă din antichitate. Mauscrise străvechi din China au păstrat unele din primele mărturii scrise ale acestui fenomen. „În paginile lor îngălbenite de timp se vorbeşte despre un «deal al nisipurilor cîntătoare», într-una din provinciile Chinei. Nisipurile de pe versanţii lui emiteau sunete neobişnuite. Cînd oamenii treceau prin aceste locuri, sunetele emise căpătau o tărie deosebită".

Acest fenomen surprinzător era cunoscut şi de către arabii din sud-estul Egiptului.

Martorii oculari îl descriu astfel: „Era seară. Caravana se oprise în mijlocul unor nesfîrşite barcane, şiruri de valuri de nisip, cît cuprinde zarea. Soarele apusese şi peste pustiu s-a lăsat vălul negru al nopţii. Era o linişte desăvîrşită, care rareori era tulburată de zăngănitul veseliei, de fornăitul animalelor şi vorbele înăbuşite ale oamenilor.

Pe neaşteptate, din pustiu, răbufni un sunet care creştea cu repeziciune. Forţa lui era atît de mare, încît oamenii speriaţi de zgomot au fost nevoiţi să se aplece unul peste altul şi să-şi strige la ureche, pentru că altfel vorbele se pierdeau în aer. Curînd, la vuietul acesta se adăugă o muzică provenită din alte surse, puse în acţiune de cel ce tulburase iniţial liniştea. Printre zgomotele care veneau din pustiu se puteau uneori distinge sunete de violoncel, de contrabas sau de fagot. Acest cor supranatural a răsunat neîntrerupt timp de cinci minute, după care s-a aşternut din nou o linişte desăvîrşită".

Populaţia băştinaşă credea că sunetele sînt produse de spiritele deşertului şi pe seama lor arabii pot să istorisească o mulţime de poveştiri fantastice.

Nisipurile sonore sînt cunoscute mai în toate părţile lumii cu zone întinse de nisip. În U.R.S.S., aceste nisipuri se întîlnesc în regiunea Pribaikalie, de pe litoralul de lîngă Riga, cît şi pe malurile Niprului, fiind descrise de S.V. Obrucev. De asemenea, acelaşi autor a avut prilejul să întîlnească nisipuri „cîntătoare" în regiunea Rostov, lîngă Ţimleanskaia. Aici, pe malul stîng al rîului Ţimla, la confluenţa cu Donul, se întinde o mare cîmpie de nisip, acoperită de kuciuguri — aglomerări mici de nisip friabil, în formă de moviliţe. Într-o zi arzătoare de iulie, trecînd la o distanţă de 5—6 m

de malul rîului Ţimla, s-a observat că la fiecare pas nisipul răspunde cu un sunet strident, asemănător ţipetelor.

D.K. Makarevski, călătorind pe malul Terski, în peninsula Kola de pe malul M. Albe, a observat şi el că la fiecare pas nisipul răspundea cu un zgomot tot mai puternic. La acest zgomot se adăugau anumite sunete semănînd a plîns cu sughiţuri, care apăreau cînd ridica piciorul din nisip. Călătorul mai istoriseşte: „O rafală de vînt a stîrnit nisipul şi în jurul meu totul a prins să cînte, să răsune. Era uluitoare cu acest prilej puritatea sunetului, care amintea foarte mult de modulaţiile unui flaut sau de nuanţa «piano» a notelor acute ale unei orgi.

Cînd treceam cu palma pe suprafaţa nisipului, se producea un zgomot asemănător vuietului unei mici sirene... Săculeţul în care luasem o probă de nisip parcă lătra cînd îl atingeam. La o lovitură dată cu pumnul, nisipul răspundea printr-un zgomot puternic..."

Este interesant de semnalat că nisipurile din deşerturi şi cele de pe litoral răsună fiecare în felul lor. Dacă unele se caracterizează prin tonuri mai joase, aflate în limitele octavei mici, altele au ca specific sunetele înalte în limitele octavei a doua şi chiar a treia.

Cu privire la cauzele producerii acestor „melodii" ale nisipurilor, părerile sînt diferite. Unii oameni de ştiinţă presupun că sunetele sînt generate de frecarea reciprocă a milioane de granule pure de cuarţ în timpul mişcării. Alţii afirmă că aceste sunete se explică prin dilatarea şi comprimarea granulelor, provocate de mişcarea lor. Aceste oscilaţii sînt transmise aerului existent între granule. Cu totul deosebită este explicaţia emisă de cercetătorul englez **R. Begnold,** care consideră că nisipurile cîntă datorită faptului că, în timpul mişcării, pe suprafaţa granulelor de cuarţ apar sarcini electrice. El presupune că apariţia sarcinilor electrice este legată de proprietăţile piezoelectrice ale acestui mineral. După cum se ştie, cristalele de cuarţ formează prin presiune, la suprafaţă, o sarcină electrică, care nu este altceva decît o manifestare a piezoelectricităţii.

O experienţă intersantă a fost făcută în laborator. S-a luat nisip obişnuit de rîu, s-a uscat şi s-a curăţat de corpuri străine, după care s-a introdus între două plăci ale unui condensator. Folosindu-se o maşină electrostatică de tip şcolar, s-a produs electrizarea nisipului. Vărsîndu-se acest nisip într-o batistă de mătase s-a putut observa că prin comprimare în mînă nisipul emite sunete.

Deci, prin această experienţă se confirmă rolul incontestabil al sarcinilor electrice de la suprafaţa granulelor de cuarţ în explicarea sunetelor emise de nisipuri.

Este, totuşi, de remarcat, că numai nisipurile friabile au calitatea de a emite sunete. Se poate presupune că sarcinile electrice de la suprafaţă condiţionează nu numai „cîntatul" nisipurilor, dar şi mobilitatea şi caracterul lor friabil.

RÎURI CARE CURG INVERS

Uneori se produc fenomene în aparenţă inexplicabile — rîuri care curg în sens invers. Explicaţia unei comportări atît de stranii a unor rîuri nu este prea greu de înţeles, Aceste rîuri unesc de obicei două lacuri pe parcursul lung al albiei lor. Dacă din lacul care dă naştere rîului apa se scurge printr-un ponor (canal carstic), acest rîu poate să înceapă a curge îndărăt. Dacă o atare schimbare a direcţiei are loc iarna, ea este însoţită de o spargere zgomotoasă a gheţei. Asemenea rîuri formate între două sau mai multe lacuri se găsesc în număr destul de mare în zona nordică a RSFS Rusă.

Dacă pe fundul albiei unui rîu există ponoare, pe timp de secetă îndelungată apa curgătoare poate dispare; un exemplu bun în acest sens este cursul superior al Dunării (Munţii Pădurea Neagră), cînd pe vreme secetoasă apele bătrînului Danubiu sînt complet absorbite de ponoarele de lîngă oraşul Immendingen. Aici, pe o distanţă de peste 13 km, Dunărea curge pe sub pămînt, după care iese la suprafaţă sub formă de izvor puternic. De asemenea, rîul Timovo, care se varsă în marea Adriatică, la 20 km nord de Triest, curge pe o distanţă de cîteva zeci de km prin canale subterane a zonei calcaroase de aici.

Un alt exemplu ni-l oferă rîul Suuk-Su din Crimeea. El, primii 4 km îi străbate printr-un canion îngust, după care dispare, scurgîndu-se printr-un canal carstic. Abia după cîţiva kilometri, el reapare la suprafaţă, formînd izvoarele rîului Ciornaia.

În regiunile ce prezintă asemenea fenomene, construcţiile hidrotehnice (canale, baraje, ecluze) ridică greutăţi deosebite. Sistemele carstice, pe de o parte, pot fi căi de scurgere a apei, iar pe de altă parte, ele pot să inunde pe neaşteptate teritoriile limitrofe.

Dr. CONSTANTIN NEDELCU

FULGERE GLOBULARE

Observația cercetătorului Jean Koechlin

„La 21 mai (1924), mă aflam — către orele 18 — în grădina mea din Bitschwiller, pe valea Thur-ului. Vremea era caldă și apăsătoare. Am observat cum se formează un nor. pe cerul senin, deasupra satului. Norul a sfîrșit prin a acoperi aproximativ o optime din suprafața cerului vizibil între munți. Era, prin urmare, un nor relativ mic și părea prea puțin amenințător. De la o vreme, a început să cadă ploaia. M-am retras în casă și m-am așezat la o fereastră, observînd — în continuare — norul. Un fulger alb îl străbătu îndreptîndu-se spre sol. În cursul coborîrii, fulgerul s-a îngroșat, micșorîndu-și viteza, a devenit galben, apoi roșu aprins. El s-a transformat, în cele din urmă, într-un glob de foc, de dimensiuni apreciabile, care lăsa în urma sa o trenă de scîntei roșii. Coborîrea acestui glob incandescent a continuat foarte lent, pînă la distanta de cca 2 m de sol, la vreo 50 de metri de fereastra mea; ajuns aici, globul a explodat, pe neașteptate, cu un tunet sec și violent, pierind fără urmă..."

— Referința bibliografică (1), pag. 6—7.

Observația profesorului Ignazio Galli

„Furtuna din 9 septembrie 1877, care produsese — la Castelgandolfo — un glob fumegător, ce — mai tîrziu — a explodat, invada Velletri o jumătate de oră mai tîrziu... Aerul era agitat; în tubul barometrului, mercurul se zbătea ca și cum instrumentul ar fi fost scuturat de cineva. Fulgerele, toate în zig-zag, aveau o puternică culoare purpurie; am mai notat, cu uimire, că urma lor luminoasă, puțin estompată, rămînea invizibilă în atmosferă, mai multe secunde. Mai multe persoane, obvservînd fenomenul, au venit să-mi ceară o explicație, pe care — dealtfel — nu am fost în măsură să le-o dau...

Dar unul din aceste fulgere a prezentat o particularitate încă și mai dificil de explicat și — probabil — extrem de rară, căci nu am reușit s-o aflu identificată și elucidată de nimeni. Este vorba de un fulger ușor ondulat și aproape orizontal, tot de culoare purpurie, **care a persistat, „desenat" în aer, timp de două sau trei secunde. Apoi, fulgerul a coborît spre orizont cu cca 5 grade, menținîndu-se paralel cu poziția inițială și păstrîndu-și exact aceleași ondulațiuni** (sublinierile aparțin prof. Ignazio Galli).

Am închis ochii, temîndu-mă că sînt pradă unei iluzii; panglica luminoasă, ceva mai palidă decît la început, a rămas în noua sa poziție cîteva secunde și, apoi, a dispărut dintr-o dată. (Am încercat s-o schițez pe hîrtie, după trecerea furtunii). Acest fapt trăit, pe care nu-l pot pune la îndoială, scapă ipotezei fosforescenței și mă face să presupun, mai degrabă, că o mare cantitate de particule materiale, incandescente, au coborît, în atmosferă, după o direcție verticală, ca urmare a rarefierii instantanee a păturii de aer ce le susținea..."

— Referința bibliografică (1), pag.7.

O explicație puțin cam naivă — și depășită azi — care, totuși, are meritul de a fi încercat — cu cca 8 decenii în urmă — să împrăștie misterul (nici azi total lămurit) din jurul enigmaticelor fulgere globulare...

Considerațiuni asupra fulgerului globular există și în lucrarea lui Aristotel „Meteorologica" (cartea III, I); reamintim că marele învățat elen și-a efectuat observațiile în secolul IV î.e.n.

Seneca face referiri la operele lui Posidonius, care a trăit în secolul I î.e.n., atunci cînd vorbește despre fulgere. Posidonius împărțise fulgerele în șase clase, dintre care una era cea a fulgerelor globulare.

Cea mai timpurie descriere a unui fenomen de genul fulgerului globular a fost găsită în lucrările lui Grégoire de Tours (secolul VI e.n.) Apariția — o „sferă de foc" — a speriat de moarte membrii unei procesiuni, ce se desfășura pe străzile orașului, fiind considerată de cronicar ca o prevestire.

Cronica anglo-saxonă menționează, în prima săptămînă a anului 793 e.n., o puternică furtună, în timpul căreia, în afara unor fulgere în zig-zag „obișnuite" (e adevărat, neobișnuit de luminoase), au fost văzuți și mai mulți „dragoni zburători".

Un memorialist francez din secolul XV relatează că în dormitorul tinerei Françoise Diane a pătruns, în seara nunții acesteia (3 martie 1557), o „flacără zburătoare" (Du Bellay, „L'Astronomie", 5, 311; 1886). Apariția „a dat o roată" prin cameră, apoi, apropiindu-se de pat, a aprins cearșafurile și părul tinerei mirese.

„Anul 1609... De asemenea, în luna octombrie, în ziua de 24, în orele serii, s-au văzut ca două stele care se luptau între ele, izgonindu-se pe rînd cu fulgere și tunete, care au produs mare groază muritorilor".

(Wolfgang von Bethlen: „Historia de rebus Transsylvanicis", ed.II, t.VI, pag. 536, 1793, Sibiu).

— Referința bibliografică (2), pag. 337.

Iată și o recentă descoperire „de arhivă", foarte interesantă, dată publicității de Al. Ștefan la Iași, (3). Este vorba de un material „de

senzaţie" lansat pe prima pagină a gazetei „Albina Românească", nr. 71 din 9 septembrie 1837. Al. Ştefan are, indiscutabil, dreptate: relatarea îşi păstrează, neştirbite, interesul ştiinţific şi caracterul de eveniment excepţional şi astăzi.

Deşi nu împărtăşim — în întregime— opinia cronicarului modern ieşean privitoare la natura apariţiei, redăm integral — după d-sa — această ştire, uimitor de proaspătă la venerabila-i vîrstă de 145 de ani, împreună cu arhaicul parfum al publicisticii epocii...

„Esii — Iassy.

(În) Noaptea de 29 spre 30 august trecut s-au văzut din deosebite locuri ale ţării de sus în Moldova, un meteor sau arătare fizică despre care împărtăşim următoarele: ziua a fost senină şi căldura pînă la 24 grade Romiur (la umbră) cînd pe la unsprezece ceasuri (noaptea) s-au văzut chiar deasupra Mănăstirii Neamţ un glob luminos de formă sferoidică, lungăreţ, în mărime de douăsprezece palme. Acest meteor se cobora în atmosferă în direcţie oblică (cheziş) spre apus, încet pe deasupra ogrăzii mănăstirii, luminînd toate poenile cu foarte vie şi sclipicioasă lucoare şi slobozind scîntei care lumina ca ale stelelor căzătoare. Din părţile învecinate cele de aproape, precum Tg. Neamţ, să părea cum că Mănăstirea ar fi arzînd. Acest meteor s-au observat şi de la Dorohoi la acelaş ceas".

Dar, iată, în încheierea acestei spicuiri de fapte inedite, observate în oceanul aerian al planetei noastre, o nouă ipoteză a cercetătorilor sovietici, cu privire la natura şi originea fulgerului globular, (4).

„Fizicienii sovietici au emis o ipoteză potrivit căreia fulgerul globular nu reprezintă altceva decît plasmoizi — încălziţi pînă la temperaturi foarte ridicate — expulzaţi din interiorul soarelui. Avînd un cîmp magnetic propriu, ei se deplasează în fluxul de corpusculi radiaţi de soare ca printr-un canal magnetic. Unii ajung în atmosfera terestră şi, în interacţiune cu aceasta, se manifestă ca nişte fulgere globulare. Ipoteza, care se bazează pe studierea proprietăţilor vîntului solar, este în concordanţă cu unele legităţi cunoscute ale proceselor atmosferice, cum ar fi, de pildă, dependenţa caracterului ciclic al furtunilor de activitatea corpusculară a soarelui".

Un nor de dimensiuni enorme a fost depistat — la sfîrşitul lunii ianuarie a.c. — de meteorologii japonezi, rotindu-se în jurul planetei, la o altitudine de 16—20 km. Invizibil cu ochiul liber, norul — avînd o lungime de 3 km şi o grosime variabilă — înconjurase planeta de 4—5 ori, pînă la începutul lunii martie a.c. Cercetătorii americani au afirmat că norul circulînd la acea altitudine, (care e altitudinea de zbor a avioanelor speciale de recunoaştere, de tip „U 2", „RB—47", „XR—71" ş.a.) este prea masiv ca să fi fost provocat de o explozie nucleară.

Două avioane de tip U 2, trimise recent de NASA spre a colecta mostre din cuprinsul ciudatului nor, au străbătut enigmatica formaţie atmosferică pe mai multe direcţii, intrînd şi ieşind din ea.

Analiza probelor (presupunînd că datele date publicităţii corespund realităţii) pare a confirma ipoteza conform căreia praful şi particulele ce compun norul provin de la erupţii vulcanice recente din Zair şi Noua Guinee.

Dar, tocmai cînd credeam că totul este limpede, presa, (7), ne-a adus o nouă ştire — fierbinte — care ridică mult mai multe semne de întrebare.

Aflăm, astfel, că „un al doilea nor misterios înaintează în straturile înalte ale atmosferei, în nord-vestul Statelor Unite". Acest nor „a fost descoperit de către cercetătorii de la Universitatea din Wyoming, cu ajutorul unui balon-sondă, echipat cu aparatură permiţînd detectarea de particule ultrafine".

Asemănător celui descoperit de către meteorologii japonezi, la sfîrşitul lunii ianuarie a.c., noul „musafir zburător" are şi cîteva trăsături distincte demne de luat în consideraţie; astfel, el „se compune din particule mai fine şi mai concentrate şi înaintează la o altitudine dublă faţă de primul" (deci cca 36 km).

„Dacă primul este de origine vulcanică, cel de-al doilea se află la o înălţime prea mare pentru a fi emis de aceeaşi sursă", a afirmat James Rosen, profesor de fizică la Universitatea Wyoming, (7).

Desigur, afirmaţia profesorului Rosen este întemeiată pe observaţii minuţioase, nu doar ale acestui fenomen; totuşi, ea ridică mult mai multe întrebări decît rezolvă. Care este originea norului? Cum de a apărut tocmai acum? Este, realmente, o „premieră absolută" sau nu? Să fie, oare, vorba de un fenomen geofizic sau cosmic foarte rar, dar totuşi întîlnit la scara istoriei societăţii omeneşti? Să fie, oare, o manifestare complet inedită? Ori este rezultatul nefast al unui experiment secret desfăşurat cu vreun nou tip de armă ecologică?

Poate că, în viitoarele săptămîni, o vom şti.

Selecţie alcătuită de
ing. GABRIEL CONSTANTINESCU

BIBLIOGRAFIE

1. **Mathias, M.E.:** „La foudre et sa forme globulaire. Exposé critique", Paris, Office National Meteorologique, 1935.
2. **Mioc Vasile, Mioc Damaschin:** Cronica observaţiilor astronomice româneşti", Colecţia „Enciclopedia de buzunar", Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1977.
3. **Ştefan Al.:** „OZN în 1837?", articol publicat în CRONICA, săptămînal politic-social-cultural, editat de CICEŞ-Iaşi, anul XVII, nr. 11 (841), din 12.03.1982, pag.6.
4. **G.A.:** „Fulgerul globular", scurtă ştire publicată în cotidianul ROMÂNIA LIBERĂ din 03.03.1982, pag.6.
5. **G.N.:** „Nor misterior", scurtă ştire publicată în cotidianul ROMÂNIA LIBERĂ din 04.03.1982, pag.6.
6. *** „Enigma unui nor enorm", scurtă ştire publicată la rubrica „De pretutindeni", în cotidianul SCÎNTEIA din 07.03.1982, pag. 5.
7. **D.F.:** „Norul", scurtă ştire publicată în cotidianul ROMÂNIA LIBERĂ din 13.03.1982, pag.6.

COMUNICAREA ÎN DOMENIUL VIULUI

O analiză a particularităţilor vieţii la diferite nivele de organizare ne conduce la concluzia că evenimentul cel mai pregnant prezent în întreaga lume vie, indiferent de treapta ei de evoluţie, este capacitatea de a comunica, de a stabili relaţii de tip informaţional graţie posibilităţii proprii de prelucrare.

Permanenţa comunicării în circulaţia informaţiei din sistemele viului cît şi în afara lor reprezintă o activitate de integrare în mediu fără de care viaţa nu ar exista.

Existenţa tuturor fiinţelor vii este dependentă de capacitatea acestora de a intreprinde acţiuni coordonate, demers care are o funcţionalitate logică de autoconservare. Caracterul logic, sau inteligent al funcţionalităţii viului, prezent în toată scara evolutivă, reprezintă rezultatul unei complexităţi de conexiuni inverse care se stabilesc în organizarea şi funcţionarea sistemelor. În virtutea lor efectul exercită un permanent control asupra cauzei care l-a generat, astfel încît rezultatul final poartă amprenta unei inteligenţe prin caracterul său evident.

Aspectul informaţional, energetic, nu reprezintă o întîmplare în abordarea problemelor şi nici coincidenţă în descoperirile fizicii. El a constituit o preocupare a civilizaţiilor preelene cînd prin lipsa mijloacelor tehnice de explorare gînditorii lumii antice au fost determinaţi să recurgă la cunoaşterea inductivă şi deductivă oferite de percepţie.

Interferenţa cîmpurilor energetice, noţiune modernă, uşor de regăsit în literatura de specialitate a secolului trecut printre cunoştinţele asupra structurilor vii, a constituit obiectul unui număr suficient de mare de lucrări ştiinţifice realizate, mai ales în Occident, între anii 1900–1940, cu titluri în aparenţă ciudate, ca: „Sistem nervos la plante", „Iritabilitate vegetală" etc.

După o perioadă relativ scurtă, începînd cu anii 1966–1968, apar o serie de lucrări, care marchează, am zice noi, perioada modernă a studiului fenomenelor de comunicare (C. Backster, 1968).

Încercarea de a le înţelege, fără a apela la conceptele de cîmp, pot provoca confuzii regretabile cu implicaţii profunde în desfăşurarea ulterioară a evenimentelor.

Un număr mare de specialişti din ţară, aparţinînd celor mai diverse domenii, ajung astfel să se confrunte, nu întîmplător, cu fenomene pentru care ştiinţele actuale nu dispun de o bază teoretică şi experimentală adecvată privind explicarea lor. Încep să fie solicitate noţiunile de biocîmp, bioenergie, interacţiune, pornind din domeniile biochimice, fizice, cibernetice, dar mai ales biologice.

Din sfera interdisciplinară a unor probleme de interes economic se fac auzite destul de timid întrebări care ne amintesc de noţiuni cunoscute dar care îşi schimbă conţinutul.

Studiul fenomenelor de bioconversie în cadrul surselor de energie neconvenţională ne-au dus la sesizarea unor procese ce par a fi ieşite din comun sau mai bine zis din rigorile ştiinţei, mai precis, din rigorile convenţionalului.

Cercetările care se efec

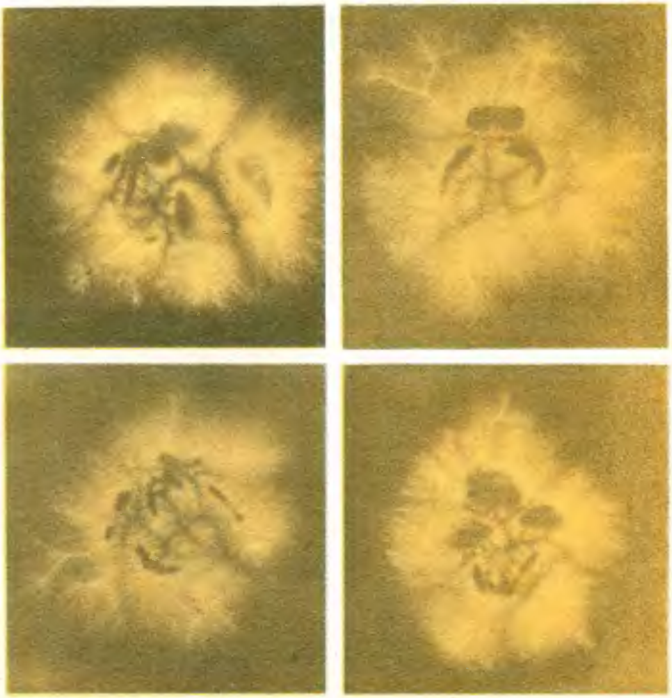

1 3 2 4

Fig 1-4

tează astăzi în domeniul biologicului impun cu precădere o reconsiderare a metodelor de investigare pornite din atestarea numeroaselor fenomene cu care ne confruntăm şi ale căror cauze rămîn încă neelucidate.

Domeniul fenomenelor de bioconversie, a fenomenelor de epurare biologică a apelor uzate, axate în special pe transferul de energie în lanţurile trofice în mediul acvatic, cu factori cunoscuţi în general, ne permit realizarea unor modelări interesante în scopul cunoaşterii proceselor cu caracter complex şi interdisciplinar.

Discutînd asupra caracterului interdisciplinar am avea oarecum explicaţia multiplelor interpretări şi, de ce să nu recunoaştem, a multiplelor confuzii apărute în lucrările realizate unilateral.

Dezvoltate vertiginos, fizica, chimia şi matematica au dus inevitabil la un ascendent în metodologia de investigare a viului, fapt pentru care astăzi trebuie să constatăm lipsa metodelor biologice pentru investigarea biologicului în sistemele standardizate.

Metodele fizice, chimice, biochimice, matematice ne sprijină în cuantificarea unora din aspectele fenomenelor, fără însă a prinde într-un tablou general integralitatea biologicului. În unele cazuri, exact datele care pot evidenţia fenomenele, ieşite din cadrul clasicului, sînt eliminate, neintegrîndu-se în „stasul" curbelor sau al calculului statistic.

Tot în acest sens nu sînt luate în considerare fenomenele de oboseală şi mai ales cele de adaptare la stimuli de orice natură dar cu acţiune reversibilă, stimuli aplicaţi electronic.

Aceste dezavantaje apar în special în tratarea unilaterală şi mai ales în extrapolarea fenomenelor fizice la cele biologice.

În 1868 V.Conta spunea: „Cugetările asupra unor lucrări ne fac să reproducem prin analogie şi inducţie reprezentările vii de altă dată, mai mult sau mai puţin micşorate sau mărite, care sînt o deprindere organică de funcţionare a creierului cîştigată cu ocazia percepţiilor afective. Acestea sînt lucruri reale. Lucrurile nereale sînt acelea a căror existenţă mărturisită de un simţ este tăgăduită de altul cu care concurează la cunoştiinţa lor."

Neuropsihologul Constantin Georgiade, vorbind în 1935 despre „cunoştiinţă" (echivalent cu sensibilitate) la vegetale, spunea: „Şi într-un caz şi în celălalt (n.a. este vorba de adaptare la condiţii speciale de mediu) se constată o anumită sensibilitate la mediu sau inteligenţă vegetală echivalentă cu adevărata cunoştinţă diferenţiată a mediului restrîns de viaţă. Desigur că această cunoştinţă vegetală nu se poate confunda cu amploarea şi complexitatea de organizare la nivelul omului. Existenţa sensibilităţii la vegetale nu mai poate fi pusă la îndoială".

Comunicarea în domeniul viului, denumită de noi ancestrală, prin faptul că apare odată cu prima formă a vieţii, este comună pe întreaga scară a viului, chiar dacă fenomenul, evolutiv, ne-a apărut dintotdeauna ca straniu din cauza interpretării manifestării şi nicidecum a întregului proces.

Cercetările în domeniul protecţiei mediului aduc, mai ales în ultimii 10 ani, o tendinţă generală a ştiinţelor biologice de investigare a relaţiilor dinamice care se stabilesc între organisme şi mediu.

Echilibrul dinamic îşi găseşte forme reversibile multiple, fapt care ne îndeamnă la cercetări în domeniul fenomenelor bioenergetice în ecosisteme.

Implicaţiile sînt multiple. De exemplu: cunoaşterea sistemelor de evoluţie, reintegrarea omului în natură, realizarea sistemelor adecvate de educaţie, preîntîmpinarea poluării psihice, ridicarea capacităţii umane faţă de responsabilităţile pe care le presupune dezvoltarea impetuoasă a societăţii sau reînvăţarea eticii umane de către Homo tehnicus în relaţiile cu biologicul.

În acest sens dorinţa noastră a fost de a realiza treptat, prin cunoaştere, acel senzor biologic pentru investigarea biologicului cu dinamica şi evoluţia sa, senzor dovedit a fi foarte fidel.

Decodificarea spre care tindem va reprezenta una din posibilităţile pe care ni le oferă însăşi natura în înţelegerea biologicului.

O trecere în revistă a principalelor sesizări de către literatura de specialitate ne arată că în 1928 Bose indica prezenţa unui alcoolic cu ajutorul plantelor. Backster, în 1968, decelează prezenţa diverselor tipuri de persoane, iar Vogel, în 1976, nota că prin interferenţa cîmpurilor bioenergetice se poate stabili comunicarea om-plantă. Observaţiile sînt continuate, ajungîndu-se la obiective de cercetare fundamentale ale unor universităţi din SUA, URSS, Anglia, India, Bulgaria, Cehoslovacia etc.

Cercetătorii sovietici arătau în 1978 că orice informaţie a existenţei are o formă materială, procesele biofizice desfăşurate la nivel de celulă ducînd la codificări fizice înregistrabile.

În ţara noastră fenomenele sînt observate, discutate, începînd cu anul 1977, în contextul programului de epurare al apelor uzate şi obţinerea de energie neconvenţională.

Pentru a se obţine o expresie vizualizată a comunicării dintre organisme s-a recurs la înregistrarea potenţialelor electrice culese de pe plante sau animale, prin metode utilizate de alţi cer-

5

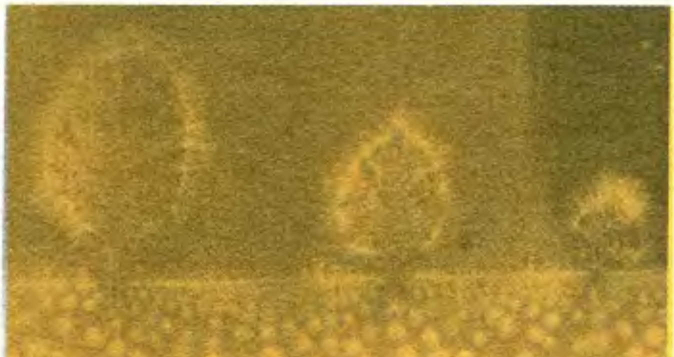

cetători, devenite astăzi convenţionale. Prin experimentări, s-au putut urmări şi decela tipuri de semnale care decodifică o serie de acţiuni ca stress-ul, alcoolismul, intenţia de agresiune etc. Pornind de la aceste experimente s-a putut realiza în 1981 filmul pentru televiziune „Dincolo de tăcerea plantelor", care reprezintă secvenţe de biocomunicare om-plantă.

Odată cu realizarea filmului împreună cu dr. Eugenia Grosu şi ing. E. Alexandrescu, s-au făcut şi numeroase experimentări care ne-au demonstrat nebănuite căi de comunicare cu lumea viului.

O altă metodologie prin care s-a putut pune în evidenţă fenomenul de biocomunicare a fost aceea a electronografiei realizată cu medicul E. Celan (fig. 1-4). Tot în acest domeniu s-a realizat pentru prima dată un studiu asupra fenomenelor bioenergetice la biomasă vegetală utilizînd metode electrografice, convertografice şi în electroluminiscenţă efectuate de către fizician I. Mămulaş.

Rezultatele obţinute indică posibilitatea investigării fiziologiei plantelor cu metode a căror extindere ne poate duce la cuantificarea fenomenelor bioenergetice în relaţie cu parametrii fizico-chimici ai plantei şi mediului. O primă constatare, foarte interesantă, este aceea că plantele au capacitatea de a schimba polaritatea aplicată la nivelul zonelor meristematice unde procesele fiziologice sînt deosebit de active. Analiza comparativă a cîmpurilor obţinute la diverse stadii de vîrstă a plantelor au demonstrat că o cantitate mare de energie se găseşte la cele tinere, dar fără o organizare vizibilă, iar pe măsura creşterii vîrstei cantitatea scade, dar în aceeaşi măsură se observă o foarte vizibilă structurare (fig. 5).

Pentru a ne convinge şi a convinge de existenţa biocomunicării în lumea viului, în afara comunicării convenţionale cunoscute, am utilizat metoda de termografie în infraroşu cu ajutorul dr. M. Anton. La ora actuală această metodă ni se pare a aduce cele mai explicite rezultate în domeniul cercetărilor noastre întrucît fără a introduce niciun impuls se obţin imagini ale biocomunicării printr-o componentă a procesului şi anume cea calorică a energiei transmise. Această metodă ne-a pus în faţa unui fenomen dinamic dîndu-ne posibilitatea să intuim şi să evidenţiem o altă formă de structură a materiei reprezentată prin una din faţete pe care le prezintă. (Fig. 6–9). Introducerea termologiei ca formă de studiu, sugerată de E. Celan, în aceste tipuri de fenomene, deschide perspective nebănuite în domenii de protecţie a mediului, de educaţie, de etică.

Alături de aceste metode, ideea de a transforma potenţialele în sunete, de fapt în infrasunete i-a revenit inginerului E. Alexandrescu şi, în acest mod, ceea ce vedem înscriindu-se pe hîrtie capătă viaţă.

Aceste sunete care exprimă o acţiune „audiată" de plantă şi transmisă în prezenţa alteia, o determină pe aceasta din urmă să reacţioneze la fel. Nu putem crede că planta aude dar nu ne putem convinge că „exprimarea energetică nu poate fi auzită" şi astfel acordurile muzicii lui Brahms, Bach, Beethoven, Ceaikovschi sînt resimţite în mod diferenţiat de către plante.

Sîntem la început de drum şi drumul nu e neted. Îl putem asemăna cu drumul ce trebuie construit într-un munte: cu zeci de tuneluri, cu treceri peste cascade şi cu toate anotimpurile în aceeaşi săptămînă. Dar odată porniţi, pe fiecare metru se întipăreşte o părticică din energia noastă proprie şi fiecare rază de soare înzeceşte forţele, fiecare furtună le amplifică şi ceea ce este mai important pentru cel angajat în acest drum, la fiecare pas el va învăţa abecedarul prieteniei şi al umanismului. Învăţăm pas cu pas că nu sîntem singuri, învăţăm să iubim cu adevărat, să găsim frumosul în cele mai ascunse tainiţe ale vieţii iar pentru aceasta desigur trebuie să existăm cu adevărat.

Dr. MARIOARA GODEANU

6

8

7

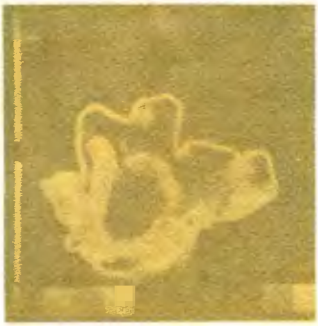
9

MINEREURI SELENARE PENTRU TERRA

(Urmare din pag. 75)

ce, dacă s-ar adeveri, nu ar fi mult prea scump în comparaţie cu actualele costuri ale minereurilor pămîntene.

Este acesta un scenariu pentru o povestire ştiinţifico-fantastică? Poate că da. Dar cîte din ideile bătrînului Jules Verne nu păreau cu totul nerealizabile cu mai puţin de un secol în urmă? Tot atît de posibil este însă şi faptul ca proiectul despre care v-am relatat să devină, nu peste multă vreme, modalitatea de aprovizionare a industriei terestre cu materii prime.

RELATIVITATEA INSOLITULUI

EXISTĂ printre atîtea cuvinte, unul care produce oarecum alarmă, cum este cel care desemnează noţiunea de insolit, concept identificat şi în uzul curent foarte adesea.

Totuşi, sirenele de alarmă ale insolitului se referă frecvent la aspecte care ne păcălesc, pentru că, după trecerea anilor, pecetea acestui cuvînt pusă cu intenţii infamante pe unele fenomene ne apare de neînţeles.

Cînd Columb a plecat spre Vest să caute Indiile, multor atotştiutori ai vremii li s-a părut afuscant insolită întreprinderea şi ar fi putut să spună chiar, în limbile lor, că ideea este neştiinţifică şi că pe temerarul navigator nu-l aşteaptă la capătul lumii celei plane decît o cutremurătoare prăpastie. Dar Magellan şi oamenii săi au înconjurat Pămîntul şi astăzi nu se prea mai miră nimeni că e rotund.

Darwin a făcut descoperirea uluitoare că ne tragem din maimuţe. Ce-o fi fost pe capul lui cînd au sărit în sus arşi de indignare toţi cei convinşi că omul e făcut de Dumnezeu personal, după chipul şi asemănarea lui! Acum pînă şi bigoţii mai puţin şcolarizaţi s-au cam împăcat cu ideea că trebuie sa vorbească cu respectul cuvenit strămoşilor, despre nişte căţărătoare de la începutul cuaternarului.

Einstein a venit cu bomba că, la viteze mari, timpul se contractă ca o pînză ce intră la apă, iar spaţiul se dilată întocmai broscuţei care, văzînd păscînd un bou, s-a umflat pînă a plesnit. Treaba asta cu timpul şi spaţiul ca gumilasticul e mai greu de înţeles şi pentru noi, cei de azi, şi a rămas destul de insolită, deşi, ca să nu ne facem de rîs, e necesar s-o acceptăm. Însă, poate, după o îndelungă verificare practică, nu va mai apărea nimănui extraordinar că s-a întors acasă, măcar calendaristic, ceva mai tînăr decît cei din acelaşi contingent, după o călătorie în care acceleraţia a jucat un rol abia visat de optimiştii veacului nostru.

Deci, de ce să ne mai speriem de insolit, condamnat oricum ca pînă la sfîrşit să nu mai fie el însuşi, aşa cum omizile devin fluturi. Dar să le demascăm adevărata identitate!

În lume se petrec fenomene obişnuite, fenomene care au o mare frecvenţă şi fenomene neobişnuite, rare. Dacă obişnuitului i se adaugă efectul surprizei, al uimirii, reacţie firească (pentru că apatia este oricum anormală sau chiar morbidă), trăim simţămîntul insolitului şi, cu un plus de reacţii psihice, al straniului, care cuprinde şi temerea de inexplicabil, necesară autoconservării.

Pentru că în cazul unei naive mentalităţi primare, transmise pe o cale sau alta, necunoscutul se poate confunda cu supranaturalul, straniul corespunde afectiv, în doze diferite, insinuării tulburătoare a acestuia, iar momentul problematizării sale, acelui insolit ce declanşează oscilaţia între explicaţia naturală şi cea supranaturală.

Dar supranaturalul nu există. El ţine de neînţelegere, de laşitatea conformismului şi de comoditatea gîndirii. De aceea, pe măsura progresivei însuşiri prin cunoaştere a Universului, ceea ce ieri ne-a părut insolit şi straniu are şanse ca mîine să ne apară normal, aparţinînd sferei unor manifestări naturale bine ştiute.

O FUNCŢIE SCANDALOASĂ ŞI ALTE SURPRIZE ALE MATEMATICII

Pe parcursul unei expediţii în căutarea insolitului îmblînzit, academicianul **Nicolae Teodorescu** ne-a convins că unele dintre cele mai formidabile paradoxuri le întîlnim în matematică, ştiinţă bazată totuşi prin excelenţă pe raţionamentul logic deductiv. Multe descoperiri apar aici insolite chiar beneficiarilor.

Geometriile neeuclidiene, anticipate de Gauss şi puse în lumină de Bolyai şi Lobacevski, au fost insolite pentru mai toată lumea, cu atît mai mult cu cît structura euclidiană a spaţiului fizic era considerată de filozofi de talia lui Kant drept apriorică, iar concepţia mecanicii newtoniene considera că spaţiul posedă o structură euclidiană absolută. Descoperirea spaţiilor neeuclidiene, completată cu cea a lui Rieman, a fost însă ulterior nu numai confirmată, dar şi folosită ca structură de bază, de către Einstein, în teoria relativităţii.

Noţiunea de spaţiu n-dimensional, de origine matematică, a fost dezvoltată în cursul celei de a doua jumătăţi a secolului XIX, ca o construcţie pur teoretică privită ca atare de numeroşi mari geometri. Totuşi, şi această noţiune, esenţială în geometria riemaniană, ca şi în teoria relativităţii restrînse sau generale einsteiniene, a devenit indispensabilă în fizica teoretică modernă.

O altă noţiune senzaţională se datorează marelui fizician P.A.M. Dirac. Este vorba de celebra funcţie ce-i poartă numele, o funcţie scandaloasă, întrucît de la minus infinit la plus infinit este egală cu zero, cu excepţia originii, unde-i infinită integrala sa pe acest interval infinit fiind egală cu unu. Remarcabil apare că folosirea ei în teoria lui Dirac conduce la rezultate care i-au conferit autorului premiul Nobel.

CIOBANUL DIN MAGNEZIA ŞI SĂRUTUL DOAMNEI DE RECAMIER

Despre surprizele din domeniul fizicii ne-a vorbit profesorul universitar **Ionel I. Purica**, binecunoscutul specialist în fizica şi tehnologia reactoarelor nucleare, preocupat în cursul convorbirii noastre mai ales de un aspect al civilizaţiei contemporane.

Civilizaţia noastră — zicea el — este o civilizaţie a cîmpului electromagnetic, pentru că cele două aspecte specifice ale ei, informaţia şi energia, au ca suport material principal electricitatea şi magnetismul. Radioul, televiziunea, telefonul au sporit gradul de coeziune a omenirii, prin schimbul rapid de informaţii; industria, bazată pe energia electrică şi cea termică (flacăra este ea însăşi o plasmă), ne produce elementele materiale a ceea ce numim cu mîndrie nivelul nostru de viaţă.

Desigur că toate acestea sînt rezultatul capacităţii omului de a înţelege si utiliza procesele din natură. Aşa cum spunea Francis Bacon în „Novum Organon". „Odată ce natura a fost dezvăluită în deviaţia ei, iar cauza acesteia învederată, nu va fi greu de a conduce natura, prin artă, la punctul unde ea s-a rătăcit din întîmplare."

Evoluţia ştiinţei are loc de la întîmplare la repetabilitate. Procesele electromagnetice, care ni se par astăzi normale, au trecut de la întîmplare, prin amuzament, la necesitate, cu o constantă de timp de secole.

Şi profesorul ne-a povestit două anecdote, aş zice simbolice pentru problematica noastră.

Prima este cea cu ciobanul din Magnezia. Cu peste două mii cinci sute de ani în urmă, un cioban din Asia Mică a ataşat la capătul ciomagului său un vîrf de fier, pentru a-şi mări şansele de victorie în lupta cu lupii. Nu mică i-a fost mirarea şi chiar spaima cînd a constatat că pietricele roşii, dar numai roşii, alergau după băţul lui. Speriat, s-a dus la vraciul aşezării, omul atotştiutor, savantul epocii. I-a povestit cum se ţin pietrele roşii după el şi i-a cerut sfatul, ca şi o explicaţie a fenomenului. După o îndelungă gîndire, vraciul îl sfătui să nu mai spună la nimeni ce i s-a întîmplat, ca lumea să nu creadă că e posedat de vreun demon. Dar i-a oprit ciomagul, ca să-l studieze. Fără băţul cu fier în vîrf, bietul cioban, atacat de o haită de lupi, a fost sfîşiat.

Ciobanul cu pricina este unul dintre descoperitorii cîmpului de forţe magnetice, inexplicabile în cadrul paradigmelor epocii sale, dar, datorită unui efort de gîndire şi de cercetare, care a durat peste două milenii, astăzi parte constitutivă a ştiinţei.

Cea de-a doua anecdotă a profesorului Purica o priveşte pe Doamna de Recamier, care se amuza creînd cîmpuri electrice.

În secolul XVII, Gilbert a vrut să explice atracţia pămîntului prin aceleaşi forţe cu care chihlimbarul frecat atrăgea boabele de măduvă de soc şi a construit în acest scop o sferă de sulf care, învîrtită în jurul unui ax, în contact cu o altă suprafaţă, se încărca cu electricitate şi putea produce mici trăsnete. O asemenea sferă de sulf aduceau valeţii Doamnei de Recamier, în salonul acesteia, la sfîrşitul serilor pline de poezie, teatru şi mult spirit. Ştiinţa îşi cîştigase şi ea nişte drepturi în saloanele Parisului.

Cînd unul dintre valeţi începea să învîrtească sfera, Doamna de Recamier se urca pe un scăunel izolat şi îşi lăsa mîinile frecate de sulf. Apoi invita un conte sau un marchiz să o sărute. Mult timp după aceea bietul om îşi amintea trăsnitorul sărut fără să poată înţelege un fenomen socotit astăzi banal: trecerea unei sarcini electrice de la un potenţial ridicat la altul scăzut, adică apariţia curentului electric.

De la sfera lui Gilbert pînă la maşinile noastre electrice, pînă la generatorii din centralele electrice, au trebuit să treacă peste două sute cincizeci de ani, pentru ca o astfel de distracţie să ajungă factor decisiv în practica socială, în revoluţionarea bazei materiale a civilizaţiei umane. Pentru aceasta, nu de puţine ori oamenii de ştiinţă au fost puşi în situaţia dificilă de a decide în faţa noului pe care ei înşişi l-au creat.

SUB SEMNUL UIMIRILOR ŞI AL ÎNDOIELILOR

Sub semnul insolitului şi al îndoielilor ulterior lămurite a stat fiecare fenomen încăput în raza cunoaşterii, dar în mod deosebit parcă în domeniul geneticii — a apreciat doctorul **Lucian Gavrilă** în convorbirea pe care am provocat-o în laboratorul său universitar.

Bazele au fost puse de Gregor Mendel care, făcînd experienţe de hibridare la mazăre şi încercînd să dea o interpretare deterministă rezultatelor, a elaborat primele legi ale eredităţii. Dar secolul XIX îi aparţinea lui Darwin, mult prea senzaţional şi revoluţionar ca să nu-l fi umbrit pe Mendel. Atenţie nu prea i-a acordat acestuia nici Darwin, care probabil i-a cunoscut lucrările, şi nici ceilalţi contemporani. Redescoperit de cel de al XX-lea veac, el a devenit surprinzător de interesant prin ceea ce înfăptuise cu deceniii în urmă: a descoperit, prin analiză genetică, proprietăţile factorilor ereditari, a stabilit că nu există tropoplasmă şi germoplasmă, ci fiecare celulă conţine în nucleu aceşti factori, în formă dublă celulele obişnuite (somatice) în formă simplă celule reproducătoare (gameţii) şi în consecinţă a formulat legea purităţii gameţilor şi legea segregării perechilor de factori ereditari.

După ce şcoala lui T.H. Morgan a avut meritul de a demonstra implicarea fără echivoc în ereditate a cromozomilor, descoperiţi deja din perioada cînd Mendel îşi elabora legile eredităţii, un moment într-adevăr senzaţional l-a adus descoperirea de către Avery în 1944 că acidul dezoxiribonucleic este substanţă ereditară.

Apoi în 1953, Watson şi Criek au propus pentru ADN (acidul dezoxiribonucleic), modelul de structură bicatenară, care rivalizează în importanţă şi insolit cu teoria evoluţionistă a lui Darwin.

Şi seria descoperirilor uimitoare ale geneticii a continuat pînă azi.

ORGANISME SURPRINZĂTOARE ŞI SECRETUL ANTICORPILOR

Sub seducţia realizărilor extraordinare ale ingineriei genetice, ne-am adresat doctorului **Ştefan Antohi,** cercetător la Institutul de Virusologie Şt. S. Nicolau, autor al primei cărţi de genetică moleculară din România.

I-am cerut un exemplu edificator și ne-a fost dat cel al obținerii (prin tehnicile de inginerie genetică ale acidului dezoxiribonucleic combinat și ale hibridizărilor celulare somatice) de organisme surprinzătoare, ca bacteriile ce produc proteine umane, de plante hibride care produc cartofi și tomate.

Întreaga știință omenească este constituită de împrăștierea folositoare a unor mistere ce au putut părea la început de nepătruns. Efortul cunoașterii a adus însă și va aduce mereu lumina înțelegerii în căutarea căreia trăim prin natura noastră.

Încă o ilustrare ne-a oferit-o tot Ștefan Antohi.

Nu demult, diversitatea enormă a tipurilor de anticorpi elaborați de organismele superioare ca răspuns de apărare la infecții era considerată ca o redută de nepătruns a secretelor moleculare ale biologiei. Realizarea diversității anticorpilor a fost totuși de curînd lămurită prin descoperirea unor procese de recombinare în interiorul regiunilor genetice, care determină sinteza anticorpilor cu rezultatul unui mare potențial de diversificare a răspunsurilor imune.

DOMESTICIREA BACTERIILOR

Pornind de la supunerea bacteriilor și de la fascinanta problemă a anticorpilor, am apelat pentru domeniul medicinei la doctorul **C. Bălăceanu-Stolnici,** cunoscutul neurocibernetician. După părerea sa, medicina este cea care, dintre toate disciplinele, se poate mîndri cu cele mai spectaculoase succese realizate în ultimele decenii, unele dintre ele avînd dimensiuni științifico-fantastice.

Un aspect nou și revoluționar îl constituie chiar domesticirea bacteriilor și folosirea lor ca producători de substanțe utile. După domesticirea animalelor și plantelor, această nouă etapă în relațiile omului cu mediul biologic deschide o perspectivă nebănuită. Bacterii convenabil selectate și eventual manipulate genetic sînt puse să fabrice în cantități industriale produse biologice cu proprietăți terapeutice. Astfel, interferonul, o substanță activă în lupta împotriva infecțiilor virale este pe cale de a fi produs prin acest procedeu, la o asemenea scară. Totodată o serie de laboratoare angajate în programe de cercetare privind realizarea unor organe (sau componente operaționale de organe) artificiale se gîndesc să folosească turme de bacterii domesticite care să le producă materiile necesare. Din 1972, cînd P. Bery, laureat al premiului Nobel, a realizat prima producere a unei molecule organice cu ajutorul unor bacterii a căror informație genetică a fost aranjată de om în laborator, se conturează o nouă direcție atît în planul cercetării fundamentale cît și în cel al realizărilor aplicative. Deja unele laboratoare anunță cu succes folosirea acestei metode pentru sinteza insulinei, a hormonului de creștere, a antigenelor corespunzînd virusurilor gripale etc.

CELULA CANCEROASĂ ÎN SLUJBA OMULUI

Un alt aspect tot atît de revoluționar, dar implicit și cu o latură paradoxală insolită o constituie domesticirea celulei canceroase și folosirea ei în slujba omului. Se știe că celula canceroasă se înmulțește la infinit într-o cultură, spre deosebire de celula normală, care nu se înmulțește deloc, sau are un potențial limitat de înmulțire în cultură. Cesar Miloteni și G. Wohler de la Universitatea din Cambridge au reușit să creeze o hibridare între o celulă normală de șobolan, producătoare de anticorpi, și o celulă canceroasă, tot de șobolan. „Monstrul" rezultant, numit hibridom, se înmulțea necontenit ca oricare celulă canceroasă și fabrica în stare pură un anticorp monoclonal, adică de o structură constantă și identică cu aceea a celulei mamă. De curînd s-au realizat primele hibridoame cu celule umane. S-au pus la punct două metode de exploatare a celulei canceroase. Una din ele constă în realizarea hibridoamelor și cultivarea lor în laborator. Asemenea culturi produc pînă la 30 mg de anticorp pe litru de bulion de cultură. O altă metodă constă în crearea în peritoneul unui animal (să zicem un iepure) a unei tumori cu hibridoame. Această tumoare provoacă o reacție, un fel de peritonită canceroasă. În lichidul peritoneal se găsește în mare concentrație anticorpul respectiv. Este suficient să se extragă lichidul pentru a se obține anticorpul ce urmează a fi folosit terapeutic.

Cine s-ar fi gîndit că celula canceroasă va deveni cîndva utilă?

ANTICORPII CĂRĂUȘI

În ultimul timp s-a încercat și s-a reușit să se folosească într-un chip neașteptat proprietatea anticorpilor de a se îndrepta și fixa numai pe membranele celulelor pe care le recunosc. Explicația teoretică a acestei recunoașteri reprezintă una din cele mai pasionante probleme ale „inteligenței biologice". Ca o substanță terapeutică oarecare introdusă în organism să nu mai rătăcească la întîmplare și să acționeze doar pe elementele țintă cărora le este destinată, au fost necesare un vehicul și un pilot. Drept vehicul s-au fabricat vezicule microscopice de grăsime, liposomii. S-au introdus în ele sute și mii de molecule de medicament. Apoi de liposomi au fost „agățați" anticorpii, ca să conducă veziculele doar către un anumit tip de celule. Folosind liposomii dirijați, s-au obținut deja succese remarcabile.

•

O concluzie generală ar fi că omul poate și știe pînă astăzi atît de multe lucruri. Dar foarte firesc, mai sînt încă multe, enorm de multe lucruri neștiute! De ce oare ne-am speria de ceea ce încă nu știm?

OVIDIU RÎUREANU

GHEORGHE SĂSĂRMAN

ARAPABAD

ȘI-AU STRUNIT CAII, au descălecat și, întîmpinați cu temenele de slugi credincioase, s-au retras în umbra arcadelor să-și răcorească tîmplele încinse de soare. S-au lăsat îmbăiați și unși cu untdelemn parfumat, s-au ospătat, și-au desfătat auzul și privirea cu tînguiri de flaute și tamburine, cu mlădieri de brațe și torsuri feciorelnice. Au făcut dragoste cu nevestele lor favorite, au ațipit iepurește și în zori au coborît în curțile ferite de ochii vecinilor, să mediteze în versuri la roua trandafirilor abia îmbobociți.

Cutreieraseră Pămîntul în lung și-n lat, cunoscuseră toate credințele și toate urbele lumii. Ulițele strîmbe, zidurile oarbe, minaretele deșirate ale orașului lor nu-i mai mulțumeau. Nici locul unde fusese ridicat nu le mai părea potrivit. Cît despre lîncezeala de dincolo de porțile ferecate, după care tînjiseră în pribegie, acum îi dezgusta profund. S-au întîlnit, deci, în curtea moscheii și, în timp ce-și spălau picioarele în apa purificatoare, au hotărît să ardă Coranul, să pună foc orașului și să construiască altul, lipsit de istorie și fără asemuire. În aceeași zi, și-au încărcat avutul și haremul pe cămile, au dărîmat toate zidurile și le-au lăsat pradă flăcărilor. Au încălecat pe caii lor iuți, și urmați de greoiul miriapod al caravanei, au pornit să caute locul cel mai potrivit pentru întemeierea nemaipomenitei citadele.

Au rătăcit mult, fără să se decidă asupra unei alegeri, găsind de fiecare dată motive de nemulțumire. Cu timpul, în sufletul lor a început să se strecoare îndoiala. Vor fi oare în stare să înfăptuiască ceea ce-și propuseseră? Nu cumva — chiar dacă vor afla locul nimerit — rezultatul construcției va dovedi fortuite asemănări cu orașul distrus, ori cu altele? Unii regretau că nu chibzuiseră mai mult înainte de a lua drumul pustiului și provocau gîlcevi interminabile și vane. Pînă și cei mai consecvenți se întrebau uneori dacă urmașii vor accepta viața într-un oraș fără trecut, ori dacă nu cumva, urmîndu-le exemplul, aceștia vor incendia noua așezare și vor porni să întemeieze alta. Teribila presimțire a unei asemenea fatalități paraliză curînd orice inițiativă.

De atunci, ereticul popor se tîrăște fără țintă prin nisipuri; din cînd în cînd, ca pentru a le reaminti blestemul, la orizont li se arată fantasma ademenitoare a citadelei celei neîncepute. Și, pentru cîteva clipe, oamenii sînt cuprinși de o frenetică și mincinoasă fericire.

ISOPOLIS

IMAGINAȚI-VĂ un caroiaj alcătuit din două familii de drepte paralele echidistante, perpendiculare între ele, care ar desena pe un plan un cîmp uniform de pătrate egale, ca o coală de hîrtie milimetrică. Imaginați-vă acum că această hîrtie milimetrică, mărită de cîteva mii de ori, nu este altceva decît o platformă de piatră și că în fiecare dintre nodurile nevăzutei rețele se ridică, zveltă, cîte o coloană pe a cărei abacă sînt sprijinite capetele a patru grinzi de lemn, așezate după liniile caroiajului. Pe grinzile principale se rezemă panourile pătrate casetate ale tavanului, iar fiecare casetă e acoperită cu o placă translucidă de albastru. Șirul uniform al coloanelor continuă cît vezi cu ochii, în ambele direcții; filtrată prin tavan, lumina difuză nu lasă umbre. Așa arăta orașul Isopolis înainte de a fi fost incendiat din ordinul lui Alexandru Macedon. Gurile spun că, după o orgie cumplită, în evidentă stare de ebrietate, nevîrstnicul cuceritor al lumii ar fi pus focul cu mîna lui. Pentru a înțelege însă că ordinul a fost pronunțat de o minte lucidă și încă după o matură chibzuință, cititorii sînt rugați să poposească în acest oraș pe vremea cînd Marele Alexandru nu trecuse încă Helespontul.

Pe atunci Isopolis avea o asemenea întindere, încît locuitorii nu-i cunoșteau hotarele și nici unul dintre ei nu-și amintea să-l fi văzut vreodată din exterior. Omogenitatea alcătuirii, identitatea perfectă a careurilor din care se compunea orașul, absența centrului și a marginilor, a unui loc privilegiat și a oricărui sistem preferențial de referință aveau profunde urmări asupra vieții derulate sub tavanul albastru. Aparent, oamenii semănau foarte puțin între ei, dar la o examinare mai atentă se putea constata că, oricît ar fi fost de mari deosebirile — care țineau de înfățișarea lor exterioară, de coafură și modă vestimentară, de machiaj și vorbire — ele erau rezultatul unei premeditări constante și urmăreau să contracareze monotonia cadrului arhitectonic. Impestrițarea aceasta căutată era la fel de obsedantă și de obositoare cum ar fi fost uniformitatea și, dincolo de orice deosebiri, purtarea locuitorilor, mentalitatea lor se dovedeau surprinzător de asemănătoare. Toți cetățenii (care, evident, erau egali între ei, indiferent de vîrstă și sex, iar alte considerente de diferențiere socială nu păreau să existe) se îndeletniceau cu operația obositoare și de la început sortită eșecului de a găsi și lua în stăpînire — ca primă treaptă de distincție — un loc privilegiat. Oamenii se mișcau haotic, care încotro, fără încetare, omogenizînd spațiul și din punctul de vedere al ocupării lui. Dacă undeva se forma, pentru cîteva clipe, un gol sau, dimpotrivă, un nucleu foarte dens, care

GHEORGHE SĂSĂRMAN

ar fi putut servi pentru orientare, mișcarea mulțimii le făcea să dispară imediat.

Uneori, foarte rar, cîte un om se oprea, poate ostenit de atîta rătăcire, ori poate intuind că, în acel univers brownian, nemișcarea reprezenta singura posibilitate de a ieși din comun. Dar intuiția nu trecea poarta rațiunii. Pentru un timp, acel individ se constituia în centru absolut al orașului, în punct zero al unicului sistem de coordonate stabil. El devenea rege, germen al sfîrșitului propriului său regat. Din fericire, nici el, nici cei care îl înconjurau nu-și dădeau seama de aceste lucruri și pericolul era învins prin ignorare. Curînd, insul se reintegra goanei fără de țel. Dealtfel, chiar dacă am presupune că soluția ar fi fost realizată, ea s-ar fi anulat, în mod paradoxal, de la sine. Într-adevăr, cînd vecinii ar fi recunoscut singularitatea celui-care-stă — recunoaștere necesară, altminteri monarhul neavînd decît existență iluzorie — ei s-ar fi oprit și, din aproape în aproape, repausul generalizat și-ar fi pierdut singularitatea.

Isopolis nu putea admite unicitatea.

Alexandru era expresia însăși a unicității.

Adevărata cauză a incendiului se află în această contradicție de neîmpăcat.

HOMOGENIA

IN ORAȘUL acela, alcătuit din cartiere absolut identice, pe străzi identice se înșiruiau case identice, în ale căror încăperi identice se aflau oameni identici. Ceea ce era (și nu era) ca și cum orașul ar fi fost alcătuit dintr-un singur cartier, cu o singură stradă, ocupată de o singură casă, în a cărei singură încăpere s-ar fi aflat un singur om. (Ar trebui chiar să ne întrebăm dacă nu cumva această din urmă imagine reprezintă singura variantă reală posibilă a tipului descris mai sus).

Totuși, orașul exista, întocmai așa cum este el definit în prima frază. Toată dificultatea fusese de a concepe proiectul unei urbe cu cartiere, străzi și case absolut identice, ca și de a proiecta o casă cu încăperi perfect asemănătoare. Odată aceste două praguri depășite, construcția orașului s-a realizat cu o extraordinară rapiditate și precizie, avînd în vedere faptul că mii de case erau executate după unul și același tipar — ceea ce constituie, fără îndoială, idealul de totdeauna al constructorilor. În ultimă instanță, înălțarea orașului se rezumă la două operații fundamentale: producerea în milioane de exemplare a unicului prefabricat și montarea caselor pe amplasamentele stabilite prin proiectul de sistematizare — ceea ce consta în simpla asamblare a cîtorva sute de asemenea elemente prefabricate.

Inițial, locuitorii Homogeniei, ca mai toți oamenii, erau departe de a se asemăna în vreun fel între ei. Dar viața într-un oraș cu o structură atît de omogenă exercită asupra lor de la bun început, într-un mod cu totul insesizabil, o acțiune ciudată. Mai întîi, după ce se convinseseră că le-ar fi fost imposibil să-și identifice locuințele, renunțară la ideea însăși de a avea un anumit domiciliu și făcură apel la soluția cea mai comodă, aceea de a ocupa, de fiecare dată, încăperea liberă cea mai apropiată. Dealtfel, oamenii nici măcar nu mai percepeau repetata schimbare de reședință, deoarece orașul fiind omogen, spre orice casă s-ar fi îndreptat, aveau de parcurs același drum. Apoi, pentru că ar fi fost destul de obositor să-și poarte cu ei garderoba, dintr-un loc într-altul, în peregrinările lor, se generaliză rapid portul unei uniforme extrem de simple și practice — un fel de pelerină largă, distribuită gratuit, aceeași pentru bărbați și pentru femei — care, fiind confecționata dintr-un material ieftin, era aruncată de îndată ce se murdărea.

Pasul cel mai greu a fost să se renunțe la tradiția, adînc înrădăcinată, a familiei. Vreme îndelungată, familiile fură nevoite să umble mereu împreună, pentru că, odată despărțite, ar fi fost imposibil să se regăsească. Pe lîngă faptul că era incomod, acest gen de perpetuă migrație făcea imposibilă desfășurarea normală a producției, a învățămîntului, a celorlalte activități sociale organizate pe cu totul alte baze decît grupul familiei și obligativitatea fiecărui individ matur de a educa și hrăni copiii găsiți în încăperea în care se retrăgea pentru odihnă sau întîlniți pe stradă.

Urmarea se dovedi dramatică: nu era zi în care să nu fie descoperite cîteva zeci de cadavre, ale unor inocenți, răpuși de foame. Dar familiile se destrămaseră și ar fi fost imposibil, acum, să fie reconstituite; evoluția lucrurilor se precipită, iar singura consecință a stingerii tot mai masive din viață a pruncilor fu deprinderea, dobîndită treptat, de a nu mai face copii. Nu peste mult, procrearea începu să fie socotită o gravă imoralitate, iar aducerea unui urmaș pe lume pedepsită prin lege.

Noua viață a homogenienilor declanșă efecte biologice neașteptate. Diferențele dintre sexe se șterseră treptat; nu se mai năștea nimeni, dar nici nu mai murea nimeni și, cu timpul, variațiile de vîrstă dispărură și ele. In cele din urmă, cînd pieri orice particularitate morfologică individuală, cînd toți locuitorii orașului ajunseră la fel ca statură, înfățișare și alcătuire, între ei încetaseră de mult să mai existe deosebiri de gînduri și, la drept vorbind, gîndirea însăși amuțise. Oameni identici se mișcau identic — ca niște mecanisme perfect sincronizate — în încăperile identice ale caselor identice, de pe străzile...

GHEORGHE SĂSĂRMAN

MOEBIA

SAU ORAŞUL INTERZIS

CITISE în Memoriile lui Marco Polo că renumita capitală era alcătuită din mai multe incinte concentrice, comunicînd prin porţi monumentale cu streşini suprapuse, ca ale pagodelor. Prima incintă înconjura Oraşul exterior. Urma Oraşul mongol, sau mijlociu, şi Oraşul interior, supranumit Oraşul imperial. In fine, în mijlocul acestuia se afla Oraşul interzis, Oraşul sacru, unde nici un european nu pătrunsese încă. Călăuza îi atrăsese atenţia asupra zădărniciei încercării sale, dar nu avea de gînd să renunţe. Va fi primul străin care va vizita Oraşul sacru!

— Prea bine, îi spuse atunci călăuza. Urmează-mă!

Străbătură prima incintă fără prea multe complicaţii. Străzile erau drepte, iar casele, din cîte îşi putea da el seama, reproduceau la o scară redusă planul oraşului, cu zidurile lui concentrice. Trecătorii, care semănau între ei atît de mult încît numai după veşminte îi putea deosebi, îşi vedeau de treburile lor, fără a-i arăta că l-ar băga în seamă. La următoarea poartă i se ceru să prezinte scrisorile de acreditare. Oraşul mongol nu părea să difere mult de cel exterior, atîta doar că locuitorii lui se dovedeau încă şi mai indiferenţi la trecerea străinului. Intrarea în Oraşul imperial, cu palatele şi grădinile sale, îi fu edmisă numai după o lungă aşteptare. I se făcea însă cunoscut, cu acest prilej, că însuşi Marele Han îl va primi la reşedinţa sa.

Marele Han îl primi zîmbitor, cu un ceremonial demn de trimisul unei mari puteri. Fu servit un prînz întocmit dintr-o duzină de feluri de bucate, gătite după reţetele celor mai rafinaţi gastronomi ai imperiului, intercalate cu tot atîtea sorturi de ceai. Urmă un spectacol de pantomimă, cu actori costumaţi şi mascaţi într-o manieră grotescă, apoi îşi făcură apariţia dansatoarele care, în sunetele unei melodii stranii, executară un dans plin de graţie.

Străinul socoti momentul potrivit pentru a-şi expune cererea.

— Desigur, desigur, încuviinţă Marele Han, urmărind cu imperturbabilul său zîmbet mişcările hipnotizante ale dansatoarelor. Oaspetele nostru nu va găsi supărător faptul că, în drum spre Oraşul sacru, va mai avea de trecut prin cîteva porţi...

— O, nicidecum, am şi început să mă obişnuiesc.

— Era de aşteptat, continuă să zîmbească Marele Han. Oaspetele nostru nu ne va lua în nume de rău faptul că, dată fiind cerinţa ca numai celor aleşi — lăudat fie numele Domnului! — să li se îngăduie accesul în oraşul sacru, la fiecare poartă i se va pune cîte o întrebare.

— Pare un lucru de înţeles.

— Şi nici nu va socoti nedrept să-şi ofere capul chezăşie pentru răspunsurile pe care le va da, conchise Marele Han.

Străinul tăcu. Gîtul îi înţepenise într-un fior de gheaţă.

— Oaspetele nostru se poate răzgîndi încă, îl privi, zîmbitor, cel în puterea căruia se afla.

— Accept orice condiţii, zise străinul, stăpînindu-şi teama.

Marele Han lovi uşor cu un ciocănel într-un gong de aramă. Îndată se arătară doi oşteni înarmaţi, care îl însoţiră pe oaspete spre şirul de porţi pe unde i se spusese că va trebui să treacă. Incadrat de o adevărată escortă, ajunse în faţa porţii de la care avea să înceapă cumplita încercare. Clădită din marmură albă, între ziduri de cărămizi smălţuite, era încununată de un triplu acoperiş, cu muchii răsfrînte. De sub olanele aurite, lucind orbitor în soare, îşi scoteau capetele capriorii din lemn de pin acoperit cu un lac roşu. Cele două canaturi, închise, ale porţii erau turnate din bronz. In faţa lor aşezat pe o rogojină, înveşmîntat în alb, un bătrîn cărunt, cu barba rară, îl aştepta surîzător. Chipul lui semăna uimitor cu acela al Marelui Han, al oştenilor, al călăuzei şi al tuturor bărbaţilor întîlniţi în această ţară, der străinul, chinuit de gîndul nerostitei întrebări la care avea să răspundă, încetă să se mai mire.

— Cîte porţi te despart de oraşul sacru? grăi bătrînul.

Oştenii îşi cumpăniră săbiile, gata să şi le tragă din teci.

— Dacă aş răspunde, chibzui cu voce tare străinul, mi-ar rămîne, desigur, cu una mai puţin!

Canaturile de bronz se rotiră fără zgomot: ghicise! Escorta îl urmă, printre ziduri de-a lungul cărora se desfăşurau, în reliefuri joase, scene cu dragoni înaripaţi. Culorile vii ale cărămizilor smălţuite îi plăcură. Zidurile erau înalte, urmau un contur sinuos şi, din loc în loc, erau încununate cu tunuri identice. După o oră de drum, interesul pentru dragoni şi culorile smalţului îi pieri cu desăvîrşire, producîndu-i o senzaţie de secătuitoare monotonie. Cînd ajunse din nou în faţa unei porţi cu olane aurite, vegheate de un bătrîn cu barba rară, i se păru firesc să constate că este întîmpinat cu acelaşi surîs enigmatic şi de aceleşi canaturi de bronz. De data aceasta însă, hainele înţeleptului erau de culoarea purpurei. Dacă n-ar fi fost acest amănunt şi drumul chinuitor pe care îl străbătuse, ar fi putut să jure că se mai afla încă în faţa primei încercări.

— Ce te aduce la mine? întrebă înţeleptul. Oştenii se mişcară grabnic şi se auzi sunetul lamelor de oţel lunecînd pe arama tecilor.

— Bunăvoinţa Marelui Han mă aduce, răspunse străinul.

(Continuare în pag. 94)

NOROCOSUL

ALEXANDRU UNGUREANU

VALURILE, agitate de furtuna ce abia se sfîrşise în zori, se furişau pînă la baza stîncii, încercînd să urce. Nereuşita le despica într-un evantai de stropi mov care obturau discul soarelui, doar puţin săltat peste orizont. Departe, spre dreapta, un glisor al Companiei tăia curentul pieziş, spre larg. Pe deasupra sa, reptile zburătoare de noapte, flămînde din cauza zbuciumului apelor, ezitau să ia drumul falezei. Această dimineaţă, privită de sus, de pe stînci, de sub clopotul translucid aşezat etanş peste terasa Cazinoului, avea ceva limpede în ea care nu se potrivea cu moleşeala aşternută în sala de joc. Milionari cu chipuri istovite coborau scările ţinîndu-se de pereţi. Ajunşi afară, trăgeau în piept cu nesaţ aerul purificat adus de briză. Se urcau în elicopterele lor colorate şi plecau. Cei mai mulţi dintre ei nu erau băştinaşi. Veneau de pe planetele învecinate. Pe Altaib, noaptea durează nouă ore, pe Zirma, şase, pe Magre, zece, doar aici, pe acest fost satelit elovian, între apusul şi răsăritul lui Zirtob se scurg şaisprezece ore. De asta, celor mai mulţi li se pare obositor. Femeile milionare sau miliardare rezistă mai bine, deşi dimineaţa, în lumina mov, se vede grotesc cum fardul antifoto de pe obraji li s-a luat, dezgolind porţiuni de epidermă mai închise la culoare. Par mînjite de banii pierduţi sau cîştigaţi.

Dintre noi toţi, ultimul care se scoală de la masa de joc, deloc obosit, niciodată mîhnit, căci nu pierde, este Norocosul. Ce-i drept, nu e om, ci robot. Cînd ultimul partener de pocher s-a ridicat din faţa lui înfrînt, transfigurat de oboseală şi de spectrul averii lăsate pe masă, Norocosul îl aşteaptă mai întîi să-i întoarcă spatele, apoi degetele sale metalice, articulate în patru locuri, adună impasibile cartelele mototolite de iridiu şi le introduc într-un săculeţ transparent de plastic. Averea, speranţele unui om nu ocupă, la terminarea operaţiei, mai mult de trei-patru decimetri cubi. La urmă, Norocosul strînge cărţile de joc şi le mai amestecă o dată. Are numeroase feluri de a o face, cu toate foarte spectaculoase. Le azvîrle pur şi simplu în sus şi ele cad aşezate în pachete de cîte patru; le răsfiră printre degete în unu, două sau trei evantaie tridimensionale; învîrte cîte o carte cu mîna stîngă în jurul celei drepte, pînă cînd pachetul formează un cerc ca o brăţară. Jongleriile astea nu le desfăşoară de faţă cu clienţii obişnuiţi ai Cazinoului. Prea multă abilitate în mînuirea cărţilor i-ar putea duce la ideea că Norocosul trişează. Ceea ce este cu totul şi cu totul inexact. Norocosul nu trişează, fiindcă nu are nevoie. Analizează statistic şi probabilistic combinaţiile de cărţi, interpretează minuţios fizionomia şi licitaţia partenerului. Mie sau oricărui alt ins asta nu ne-ar fi suficient, pentru că n-am putea să o facem la fel de bine ca el. Cînd, odinioară, i-am propus Patronului construcţia Norocosului, l-am luat pe ocolite.

— Patroane, am auzit că eşti unul dintre cei mai mari jucători din partea asta a galaxiei. Uite la ce m-am gîndit!

Şi i-am expus principiul Norocosului.

— Acum să nu mă socoteşti vreun maniac! mi-am încheiat cu dibăcie peroraţia. Nu-ţi cer să mă crezi pe cuvînt. Mai cinstit, îţi propun să jucăm cîte partide vrei tu şi-ţi demonstrez că te bat!

Nu ştiu nici astăzi de ce a acceptat. Cred că păream atît de sigur pe mine, încît s-a simţit tentat să-mi dea o lecţie. Să-mi ia şi ultimii bani — după haine, tremurul mîinilor şi lucirea ochilor îşi putea da oricine seama că erau ultimii — şi să mă angajeze crupier, dar ce zic eu, crupier ar fi fost încă onorabil, mai degrabă spălător de scrumiere sau ceva asemănător. Am jucat douăzeci de partide pe mize mici. Nu era interesant **cît** cîştigam, ci **dacă** îl puteam bate. N-a fost atent să observe ce scria în tabelele pe care le consultam în timpul jocului, să desluşească socotelile pe care le mîzgăleam în colţul unei hîrtii, a fost doar obsedat de ideea că trişez. Nu m-a prins, fiindcă n-o făceam. Într-adevăr, nu trişam. Dar nici calculele şi nici teoria mea, la vremea aceea, nu eram destul de bine puse la punct ca să-mi ofere certitudinea cîştigului. M-a ajutat şansa, trebuie să recunosc. Mi-a intrat un careu servit! Am decartat amîndoi cîte o carte, el mergînd mascat la ful. I-a intrat fulul. A licitat în prostie. A pierdut. Mi-au mai intrat două careuri, o culoare şi o cvintă regală. L-am prins de cinci ori cu cacialmaua şi de patru ori nu m-a prins el. Am cîştigat cu scorul de 14—6. Cu cărţile din după-amiaza aceea aş fi putut ruina o galaxie. Atunci Norocosul nu a fost un robot din tablă şi semiconductori organici, ci un om. Eu.

L-am luat tare:

— Patroane, cred că ţi-am ilustrat concret valabilitatea principiilor construirii unui robot-jucător. Dacă totuşi te mai îndoieşti putem juca mai departe. În prealabil, îţi demostrez însă matematic că în două ore am toate şansele să devin eu patronul.

S-a uitat la mine cu respect. Aveam dreptate. În două ore se puteau pierde miliarde. Era totuşi un pic nedumerit:

— Dar bine, omule, ce nevoie ai de robot? dacă poţi să cîştigi, fă-o cu mîna ta! Vii diseară, joci toată noaptea, îmi ruinezi oaspeţii şi pînă dimineaţa eşti cel mai bogat om, pe o rază de o sută de ani-lumină!

— Uite ce e, Patroane, eu nu sînt robot, sînt om! Dacă greşesc la un calcul? De fapt (am luat un ton fals de confesiune), mi s-a mai întîmplat. Şi pe urmă, eu rămîn un idealist! Nu

mă interesează cîştigul, ci afirmarea deplină a principiului meu, împotriva oricărui jucător de pocher. Facem tîrgul?

N-avea habar de statistică. Dacă m-ar fi pus să mai joc în continuare, eventual cu mai mulţi parteneri, sînt aproape sigur că aş fi pierdut. Dar a acceptat. Mi-a dat fondurile necesare pentru realizarea Norocosului. Bineînţeles, acesta urma să aparţină Cazinoului. În timpul construcţiei, mi-am perfecţionat principiile matematice, aplicaţii directe ale teoriilor deciziilor şi jocului. În plus, ochii electronici ai Norocosului pot desluşi cele mai fine nuanţe de pe faţa partenerului, atît în spectrul vizibil, cît şi în infraroşu. Asta îl ajută mult. Emoţiile oamenilor se traduc în variaţii ale temperaturii feţei lor, cu destul de multă acuitate. Este ciudat totuşi faptul că Norocosul nu a pierdut nici măcar o dată, decît din motive strategice. Dacă ar cîştiga mereu, oricînd şi cu oricine, toată lumea s-ar feri să joace cu el. Trebuie să şi piardă. Şi pierde, dar calculat. De fapt, ideea a fost a Patronului. L-am prezentat ca pe un divertisment. Pierdea şi cîştiga mici sume de bani, pentru a distra clienţii. Acum a ajuns un fel de campion galactic neoficial. Tipi şi tipe care se cred mari pocherişti vin de la sute de ani-lumină ca să joace cu el. Îl filmează şi îl testează, să vadă dacă nu trişează. Nu, Norocosul nu trişează. Fiindcă n-o face, **eu ştiu** că ar trebui să piardă odată şi-odată, nefiind un jucător perfect. De fapt, nu cunosc motivele reale, are într-adevăr şi foarte mult noroc. Îi intră nişte cărţi formidabile. Norocosul nu este nici măcar un robot veritabil. Nu are un creier în trupul său metalic. Acolo nu se află decît traductori şi organe motoare. Este cuplat prin radio cu un calculator aflat într-o încăpere din subsolul Cazinoului. În faţa consolei de comandă stau eu. Deasupra se află un monitor imens pe care văd exact imaginea captată de ochii Norocosului: indivizi filînd cărţile cu teamă, feţe transpirate, obosite, transfigurate, fericire, deznădejde, speranţă, mîini tremurînd, cartele de iridiu, fum albastrui de ţigară. Eu îi spun cînd să cîştige şi cînd să piardă. El nu posedă morbul jocului. Orice consecinţă a partidei îl lasă indiferent. Profit de puterea pe care o am pentru a apăra amărîţii. Acum am dobîndit o vastă experienţă. Îi recunosc fără greş, oricît de bine ar fi îmbrăcaţi. Îi ajut să cîştige mici sume de bani, asta fără ştirea Patronului. Şi tot fără voia lui, cîteodată decuplez creierul Norocosului şi iau eu decizii în locul lui. Mîna robotului mă ajută. Am, în general, şansă. Mai şi pierd, dar mai mult cîştig. Joc zîmbind. Probabil că şi atitudinea Norocosului pare atunci mai umană. Aceste cîştiguri mi-au băgat în cap, la un moment dat, să joc din nou, cu propriile mele puteri. Să filez **eu** cărţile cu mîini tremurînde. Să transpir de emoţie. Să fiu un norocos în carne şi oase. Am făcut-o, simulînd o defecţiune a creierului. I-am spus Patronului şi el s-a arătat înţelegător. Mi-a dat o noapte liberă. În două ore, am pierdut şapte milioane jucînd cu niste tipe de la Altaib. De atunci, îl urăsc pe Norocos. Nu ştiinţa îl ajută pînă la urmă, ci norocul degetelor acelea metalice. Ceea ce face creierul de la subsol pot face şi eu, doar programul eu i l-am conceput! În interpretarea fizionomiilor este tot atît de multă incertitudine ca şi în jocul de pocher. Norocosul cîştigă fiindcă are noroc. De asta îl urăsc. El are noroc, şi eu nu.

Într-o zi am să-l ruinez. Strîng bani pentru asta. Îmi voi da demisia, ca să nu am discuţii cu Patronul. Am să joc doar eu şi el. Atît. Mă voi machia cu fard termoreflectorizant şi voi aborda o mască impasibilă. Voi miza pe sume mici, pînă o să văd că-mi intru în mînă. Lipsit de omul din încăperea de la subsol, nu-şi va da seama că Hazardul se va apleca spre mine. Pe un singur joc, sau cel mult două, îl voi curăţa de cîteva miliarde. Patronul Cazinoului va fi ruinat. Îi voi propune să rămînă angajat al meu: crupier sau, mai degrabă, spălător de scrumiere. Parcă-l şi văd pe Norocos îndreptîndu-se către biroul Patronului. Va bate la uşă. Patronul va striga:

— Da, intră!

Va intra alunecînd pe micuţele sale rotiţe de cauciuc. Se va opri în faţa lui. Norocosul nu poate avea inflexiuni ale vocii, nici umeri gîrboviţi, nici privire disperată. Ajuns afară, voi trage în piept cu nesaţ aerul limpede al dimineţii. Va spune plat:

— Patroane, în această noapte am pierdut douăzeci de miliarde. Din fişierul de gestiune, aflu că eşti „ruinat"! Care este semnificaţia logico-economică a acestei stări?

Da, spălător de scrumiere îl fac! Mă voi ridica de la masa de joc şi voi coborî scările de marmură ţinîndu-mă de pereţi, din cauza oboselii. În faţa mea, o tipă ruinată, cu lacrimi prelingîndu-se pe obraji, lăsînd dîre murdare peste fardul antifoto, se va certa cu omul de ordine al Cazinoului. Elicopterul colorat în care ar vrea să se urce nu-i va mai aparţine. Îl va fi pierdut la masa de joc. Îl voi putea cumpăra eu. Oare ce culoare aş dori să aibă?

Desen de A. FOMENKO

NOROCOSUL

Epilog

Am jucat cu Norocosul. La început, am mizat pe sume mici și am pierdut. Cînd am crezut că mi-am intrat în mînă, am plusat pe dată cu toți banii care îi aveam și am pierdut. Îl urăsc! Îl urăsc! Cînd am ajuns în camera mea de hotel, mi-am dat seama că o jumătate din obraz mi se dezvelise de sub fardul termoreflectorizant atunci cînd îl sprijinisem în palmă. Furat de joc, nu băgasem de seamă. Norocosule, fii blestemat! De data asta nu te-a ajutat hazardul, ci știința, algoritmii mei, pe care singur ți i-am implementat.

Aș dori să mă sinucid, am și vrut s-o fac; aș putea să strecor o bombă artizanală în sala de joc, te-aș face mii de fărîme: pe tine, pe Patron, pe miliardarii care au bani destui să joace în fiecare seară. Dar asta ar însemna să-ți dau satisfacție. Nu, n-am s-o fac! Voi juca cinstit și te voi bate. Dacă te-aș distruge, s-ar chema că în plan moral tot tu ai rămîne învingător, Norocosul, campionul neoficial al galaxiei la pocher, infailibilul, imbatabilul, veșnicul Norocos... Nu, asta n-am s-o fac! Sînt acum spălător de scrumiere în același Cazino unde tu joci în fiecare seară. Cîștig puțin și nu pot părăsi planeta. Și chiar dacă aș putea, n-aș pleca. Strîng ban lîngă ban, muncind din greu și nedormind nopțile. Tu nu știi ce înseamnă nesomnul, tinichea blestemată! Vor trece ani și ani pînă voi strînge destul ca să te pot înfrunta și să te bat, să te ruinez, pe tine și pe Patron. Îmi mănînci cei mai frumoși ani ai vieții. Te urăsc! Adun cartelă de iridiu lîngă cartelă. Într-o zi vom juca din nou și te voi bate! Clipa se apropie. Te voi ruina! Clipa se apropie încet, foarte încet, dar implacabil. O simți? Te urăsc!

MOEBIA

(Urmare din pag. 91)

Din nou se clintiră canaturile de bronz și din nou se pomeni călcînd cu teamă printre ziduri smălțuite. Se văzu pentru a treia și pentru a patra oară în fața unei porți și de fiecare dată găsi răspunsul cel mai potrivit la vorbele iscoditoare ale înțeleptului cu barba rară. Și tot așa, pînă la zece. Și cînd, după un drum istovitor, adus încă o dată în fața porții de către vajnicii oșteni cu săbiile pregătite, un bătrîn în straie negre îi puse cuvenita întrebare, străinul se zăpăci într-atît, încît nu înțelese nimic. Oștenii traseră săbiile.

— Prin cîte porți ai trecut? repetă surîzător bătrînul.

Săbiile se ridicau încet, sclipindu-și tăișurile.

— Prin zece porți am trecut, vorbi repede străinul.

Canaturile de bronz rămaseră neclintite. Brațele înarmate ale oștenilor erau înălțate mult deasupra capetelor. Străinul se întrebă dacă nu cumva ar fi trebuit să numere și cele trei porți pe care le străbătuse înainte de a ajuge la Marele Han.

— Treisprezece! gemu el, rugător.

Înțeleptul surîdea, mîngîindu-și barba rară. Și, în vreme ce oțelul svîcnea, fulgerînd, zise:

— De zece ori ai trecut, e drept, dar prin una și aceeași poartă...

Apoi ridică de pe lespezi căpățîna șiroind de sînge și o azvîrli peste grămada de tigve pe care străinul n-o observase.

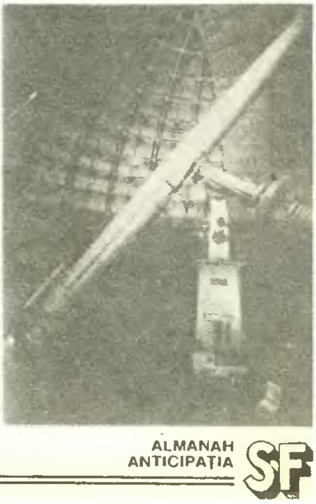

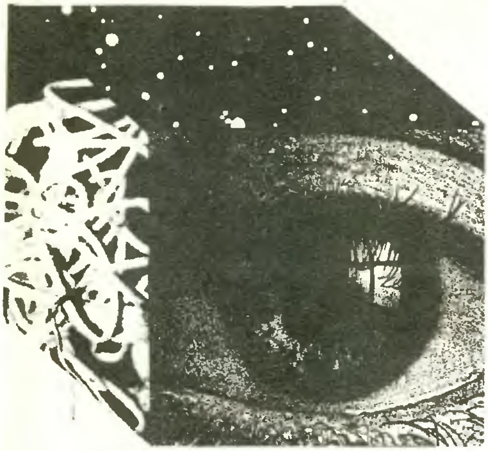

SCRISOARE DIN HIPERCUBUL S.F.

DE AICI, de la noi, de la doi pași, din anul 2000, ziua de mîine, către creatorii și iubitorii de literatură curată și binecrescută, salutare!

Vă scriu dintr-un spațiu special, cei care-l populăm ne-am vîrît în el de bună voie, nu de mult, doar de la Jules Verne încoace, scriitori, cititori, amatori a ceea ce se cheamă science-fiction, literatură și artă de anticipație, habitat pentru viitorurile fără număr pe care le poate născoci mintea umană, păstrători toleranți dar și rezolvitori ai marilor probleme din anii ce urmează: exodurile în afara astronavei Terra, epidemice, molipsind hăul cosmic cu boala numită viață, colapsul către insondabilele adîncimi ale introspecției umane, seninul sau dezastrele hărăzite urmașilor, posibile pericole, marile soluții sociale, întîlnirile fantastice cu emisari ai bunătății universale, istoria zilei de mîine, a zilei de dincolo de mîine, din deceniile, secolele și mileniile viitoare, condiția umană în scurgerea ei continuă către tulburătorul și necunoscutul țel al rațiunii universale...

Am fost aici, la început, cîțiva. Ne-am strîns laolaltă, am dat de veste, ne-au văzut mulți, au venit și alții – începuseră, solid, anii de civilizare tehnologică, capătul epocii fierului, domnia științei și a motoarelor –, bulgărele s-a rostogolit și crește mereu, ne văd, fără greș, copiii, dar și tinerii, toți tinerii cuprinși între 8 și 80 de ani și, sigur, scriitorii noștri au pornit, cu încredere, să întindă capete de pod peste zidurile care-i separă de literatura cea mare – dar aici n-a mers, aici s-au poticnit, o răceală de gheață, o distanță care e cea a neînțelegerii, o aroganță care-i, iertați-mă, a ignorantului, asta au întîlnit, asta li s-a întîmplat și, lunecînd timid, cei mai mulți s-au întors către hipercubul cu aplauze.

Cîțiva au rămas însă, au fost absorbiți, rapid și pe tăcute, nu, n-au trădat, literatura aristocrată i-a supt pe plebei din stringentă necesitate – plebeii se numesc Capek sau Huxley, Borges, Lovecraft, H.C. Wells, Orwell, Bradbury, sau, absolut dumnezeiesc, dostoievskianul Stanislaw Lem, armate de critici pasc de ani, buni pe cîmpiile lor fantastic răsucite, în depărtări aparente care sînt aceleași, eterne, întîmplările bipedului Sapiens, doar că, detaliu de covîrșitoare importanță, decorul, decorul este altul, nu clasicul – și nesigurul – trecut – care a scăpat, ehei, printre degete, și cine mai poate stabili, obiectiv, adevărurile? –, nu efemera secundă a prezentului, care, iat-o, gata, s-a dus, a intrat în meandrele istoriei, ci concretele, pipăibilele, solid ancoratele viitoruri elaborate de un instrument fără egal în explozia materiei, atotputernica, neînfrînta, inepuizabila imaginație omenească!

...Atît, asta-i singura deosebire, sîntem de aceeași carne și același sînge în interese, scriitorii noștri aruncă jerbe de rachete, focuri de artificii care înfrumusețează frăția hipercubului nostru, încolo, toate-s la fel, veniți, vedeți, o să ne credeți descifrînd întîmplările din cea mai bună dintre lumile lui Hobana, divertismentele vrăjitoarelor tulburătorului Colin, evenimentele aleatoare ale fermecător sucitului Rogoz, năucitoarele surprize de la capătul copilăriei speciei umane, așa cum le vede Arthur Clarke, conflictele lui Asimov cu specia inteligentă a mașinilor cibernetice, ubicuitatea demiurgică, din întortocheata minte a lui Philip K. Dick, strania lume generoasă a fraților Strugațki, epopeile galactice ale lui Frank Herbert, ascuțitele previziuni din John Brunner sau Gerard Klein...

Iar dacă veniți și vedeți – și pînă la urmă veniți precis, – teamă mi-este că o să și vreți să rămîneți, pentru că, atenție, creatori din literatura cea mare, universurile paralele ale fără-de-capăt existenței viitoare oferă posibilități de exprimare cu mult mai mari decît lumea reală, de astăzi; aici, la noi, rîsul, plînsul, durerea, speranțele – vectori alunecători – se pot desena pe grade de libertate nicicînd de voi visate... Plus, nu uitați, sutele de mii, milioanele de cititori – aplauzele, la voi, contează...

Asta-i tot, vă așteptăm, știți unde ne puteți găsi...

Din viitor, cu dragoste.

ALEXANDRU MIRONOV

ANTICIPAȚIA SF

ATENȚIE LA „NOUL VAL"

VLADIMIR COLIN

ERAU TREI acum vreo zece ani, azi sînt douăzeci în toată țara și am toate motivele să cred că numărul cenaclurilor de anticipație va spori încă, pasiunea pentru fenomenul SF adunînd grupuri tot mai numeroase de studenți și elevi, de tineri muncitori și tehnicieni, de ingineri, biologi, filologi și matematicieni în cîte o încăpere ce devine, pentru ceasuri de neuitat, unul dintre locurile privilegiate ale cosmosului, punctul Alef, care îngăduie inteligenței să perceapă și să se perceapă prin intermediul cuvîntului.

Majoritatea acestor cenacluri ființează în principalele orașe ale țării, dar există de pe acum cenacluri de anticipație și la sate. Unele au optat pentru un profil strict literar, altele și-au extins preocupările la domeniile artelor plastice, muzicii, filmului. Nici unul nu neglijează noile date ale științei.

Atunci cînd atîția tineri sînt atrași de tribunele stadioanelor sau se lasă anesteziați de decibelii chitarelor electrice (nu am, evident, nimic împotriva sportului, chiar practicat în tribune, și nici împotriva discotecilor, atunci cînd nu devin preocupări exclusive), găsesc reconfortant faptul că adepții pătimași ai SF se adună pentru a discuta. Și nu despre orice, discuțiile se concentrează asupra unor probleme de literatură, de artă, de știință. În sfîrșit, mi se pare formidabil felul în care discută, prospețimea reacțiilor, sinceritatea și înflăcărarea lor, chiar dacă li se întîmplă să mai fie poate confuzi, prea generoși cu superlativele și întrucîtva intoleranți, idolatri și iconoclaști, improvizînd teorii menite să trăiască o singură seară, dar gata să lupte pentru ele pînă la ultima țigară, animați de pasiuni nobile, dornici să știe tot, visînd reviste și biblioteci, săli de expoziție și săli de concert.

Dacă n-ar fi decît asemenea locuri privilegiate deschise discuțiilor și schimbului de informații și tot mi s-ar părea că aceste tinere cenacluri își justifică din plin existența și merită să fie sprijinite de forurile locale (care adesea, dar nu întotdeauna, le și sprijină). Ele sînt însă totodată ateliere de creație.

Anual, cu prilejul Consfătuirilor Naționale de felul celei recent încheiată la Iași, lucrările cenacliștilor intră în competiție, cele mai bune fiind premiate de un juriu care are de triat sute de manuscrise. Iar cum de ani de zile sînt președintele acestui juriu, pot declara că nivelul mediu al lucrărilor prezentate e din ce în ce mai ridicat, fapt îmbucurător, desigur, dar pot certifica mai ales că unele semnături s-au afirmat în timp cu tot mai multă autoritate și că am avut astfel imensa satisfacție de a urmări formarea și precizarea trăsăturilor distinctive ale unor talente, apariția unor noi scriitori. Modestele cenacluri, uneori mai mult tolerate decît adăpostite în diverse case de cultură ale tineretului, dobîndesc astfel impresionante certificate de noblețe. Dacă Mihail Grămescu, Leonard Oprea, Radu Pintea, Lucian Ionica, pentru a-i pomeni doar pe cei al căror prim volum e în curs de apariție sau în studiu la Editura Albatros, sînt deocamdată cunoscuți numai de tinerii iubitori înflăcărați ai genului din întreaga țară, toți prietenii literaturii de anticipație – și ei se numără cu zecile de mii – îi vor cunoaște curînd. Numele lor nu epuizează nici pe departe lista primei promoții de scriitori ridicată din rîndurile neobosiților amatori care însuflețesc ședințele cenaclurilor.

Acum, cînd strădaniile lor desfășurate pe parcursul a mai bine de zece ani încep să dea roade, mă simt dator să evoc micul, dar inimosul grup de scriitori profesioniști care au vegheat destinele nucleelor incandescente ale anticipației. Pe lîngă omniprezenții Ion Hobana și Adrian Rogoz, fără a căror constantă căldură și competență istoria anticipației românești nu poate fi înțeleasă, Horia Aramă, Victor Bîrlădeanu, Mircea Opriță, Sanda Radian, Gheorghe Săsărman și-au unit bunăvoințele contribuind la formarea schimbului de mîine al SF-ului nostru. Cu toții au azi bucuria de a constata că de la aporiile lui Grămescu la rechizitoriile lui Oprea, propunînd meditației teme esențiale extrase din zbuciumul acestui sfîrșit de veac, lucrările tinerilor reprezentînd „noul val" al anticipației românești mizează pe inteligență, pe dragoste și pe respectul demnității umane.

Pentru mai buna cunoaștere a altor lucrări și pentru stimularea autorilor lor se impune acum publicarea unei antologii a celor mai realizate texte premiate în cursul ultimilor ani. După scriitorii care și-au făcut cu prisosință datoria de mentori ai tinerei generații, care dintre editorii noștri se va hotărî să acorde celor mai buni dintre tinerii care nu și-au alcătuit încă materia unui prim volum șansa ieșirii în lume? A sosit momentul intrării lui în scenă.

Tovarăși editori, aveți cuvîntul!

Desen de ALEXANDRU ANDRIEȘ

LITERATURĂ ȘI CINEMATOGRAF S.F.

NU ESTE deloc paradoxal faptul că marii clasici ai literaturii de anticipație științifică, printre care Mary Shelley, Edgar Allan Poe, Jules Verne, Herbert George Wells, au furnizat cinematografului, încă înainte ca acesta să devină cea de-a 7-a artă, subiectele unor pelicule azi mai mult sau mai puțin uitate (sau chiar pierdute).

Se poate ușor explica prezența autorilor citați printre inspiratorii primilor regizori de film, grație elementelor de spectaculozitate și fantastic care, împrumutate unui divertisment popular, captivau prin personaje tulburătoare decoruri insolite și acțiuni încărcate cu o aură de mister. Astfel, martorii copilăriei filmului au putut întîlni pe ecranele lumii, încă de la începutul secolului XX, personajele plăsmuite de Mary Shelley sau Poe, eroii lui Jules Verne sau H.G. Wells. De la aceste opere de pionierat, ecranizări naive, nu lipsite însă de poezie, cu sclipiri de umor și fantezie (mai ales, din partea autorilor de decoruri și trucaje), pînă la transpunerile cinematografice de referință din literatura SF — **Fahrenheit 451** de **François Truffaut** (după **Ray Bradbury**), **Solaris** și **Călăuza** de **Andrei Tarkovski** (după **Stanislaw Lem** și **frații Strugațki**), **2001, o odisee a spațiului** de **Stanley Kubrick** (după **Arthur Clarke**) — drumul a fost lung, dar nu lipsit de evenimente memorabile.

Încercăm în rîndurile ce urmează schițarea unor etape semnificative atît pentru evoluția dialogului literaturii SF cu cea mai tînără dintre arte, cît și pentru capacitatea cineaștilor de a conferi noi valori expresive story-ului SF.

O dublă ecranizare. Imaginată cu o deosebită forță de sugestie (în epocă, bineînțeles) de Jules Verne și H.G. Wells, prima călătorie a pămîntenilor spre Lună (schițată anterior și de alți scriitori) inaugurează și seria ecranizărilor

SF. În 1902, anul 7 al istoriei cinematografului, **Georges Méliès** realizează **Voiajul în Lună***, primele 9 „tablouri" ilustrînd romanul lui Jules Verne **De la Pămînt la Lună,** iar următoarele fiind inspirate de **Primii oameni pe Lună** de H.G. Wells. Numeroase decoruri, machete, construcții speciale au permis regizorului turnarea primei ecranizări SF, cu o dublă inspirație literară, de un incontestabil farmec primitiv.

G. Méliès a fost, dealtfel, și primul cineast care a ecranizat **20 000 de leghe sub mări** (1907), subiect vernian reluat de-a lungul anilor în mai multe versiuni. Într-un remake american al acestui titlu (1914, regia: Allan Holubar, S.U.A.) au fost utilizate pentru prima oară aparate de filmat subacvatice.

Din păcate, studiul unei filmografii complete a ecranizărilor inspirate de opera lui Jules Verne atestă preferința cineaștilor pentru proza de aventuri **(Michel Strogoff, Insula misterioasă, Mathias Sandorf),** față de cea circumscrisă literaturii SF. În orice caz, este de remarcat faptul că un titlu din literatura de anticipație verniană există în prea scurta filmografie națională SF, și anume **Castelul din Carpați.** Pelicula realizată de talentatul regizor **Stere Gulea** păstrează spiritul romantic și ideile vizionare ale scriitorului francez materializate în laboratorul lui Orfanik, **„inventator de prim rang în ceea ce privește utilizarea electricității",** cel ce o reînvie pe cîntăreața Stilla, grație unei combinații între fonograf și reflexele unei imagini. După unii critici, „prefigurarea televiziunii", după alții, „avansarea ideii televideofonului" sînt elemente care plasează romanul în zona SF, iar ecranizarea lui **S. Gulea** le reconstituie cu fidelitate, în ciuda unor libertăți asumate față de textul original.

După **Primii oameni pe Lună****, roman tipărit doar cu un an înaintea ecranizării lui Méliès, cineaștii s-au inspirat și din alte proze semnate de H.G. Wells: **Insula doctorului Moreau** (1932, regia: **Erle Kenton), Omul invizibil** (1933, regia: **James Whale), Războiul lumilor** (1953, regia: **Byron Haskin), Mașina timpului** (1959, regia: **George Pal).** De referință pentru filmografia SF rămîne însă doar **Omul invizibil,** operă ale cărei ingenioase trucaje (efecte speciale: **J.P. Fulton)** convinge și astăzi pe cinefilii răsfățați de Supermeni și Întîlniri de gradul 3.

Jack Griffin (interpretat de Claude Rains), savantul ce descoperă secretul invizibilității, rămîne un personaj clasic și cu o descendență bogată în tipologia cinematografului SF. De la umilință la violență, de la inteligență la nebunie, evoluția tragică a eroului creat de Wells va rămîne un laitmotiv celebru pentru tematica genului. Reluări, variante, parafraze vom reîntîlni în filme ca **Reîntoarcerea omului invizibil, Femeia invizibilă, Răzbunarea omului invizibil, Noul om invizibil, Băiatul invizibil** (și lista ar putea continua), nici un film neatingînd calitățile peliculei semnate de James Whale, o permanență a programelor de cinematecă din întreaga lume.

Un mit = un personaj SF = o filmografie.

Mary Shelley, cîștigătoarea unui inedit „pariu" (crearea unui story fantastic) la care au mai participat lordul Byron, Polidori, medicul acestuia, și R.B. Shelley, a oferit ecranului cu **Frankenstein** (sau **Prometeul modern**) una dintre cele mai durabile teme ale fantasticului cinematografic. Morala povestirii afirmă imposibilitatea refacerii vieții pe căi artificiale și Frankenstein devine simbolul savantului ale cărui geniale descoperiri duc la ruină și nefericire. Monstrul creat de baronul Frankenstein apare pe ecran pentru prima oară în 1910, remake-urile și modernizările fiind din ce în ce mai numeroase după apariția sonorului. Tot regizorul american **James Whale** va obține un răsunător succes cu **Frankenstein** (1931) și **Logodnica lui Frankenstein** (1935), filme în care rămîne relevant mixajul poeziei fantasticului și rigorii SF, fapt ce duce la recrearea unei atmosfere plină de ambiguitate și mister. Fără a-și teroriza spectatorii, cineastul utilizează o mizanscenă elegantă, cu o imagine rafinată, care amorsează neliniștea în evocarea poveștii unui strămoș al actualelor genera-

---

* 10 scene cinematografice extraordinare și fantastice, în 30 de tablouri, 16 minute de proiecție; producție, scenariu, interpretare, regie, decoruri, trucaje și costume: Georges Méliès. (Premiera a avut loc în iunie sau iulie 1902, dată considerată de unii istorici — printre care și Georges Sadoul — drept cea care marchează detașarea cinematografului de teatrul fotografiat și începutul artei filmului)

** **Femeia pe Lună,** film realizat în 1928 de **Fritz Lang,** după un roman de **Thea von Harbou,** are drept consilier tehnic pe fizicianul german, originar din România, **Hermann Oberth,** cunoscut specialist în rachete. Dealtfel, pelicula a fost distrusă din ordinul lui Hitler pe motiv că rachetele din film semănau prea mult cu cele pregătite în scopuri militare.

ții de roboți creat printr-o îndrăzneață operație de poli-grefare.

Creatura sintetica imaginată de Mary Shelley revine pe ecran în multiple variante (**Fiul lui F., Spectrul lui F., Casa lui F., Cum să faci un monstru, Sărută-mă repede, Amprenta lui F.** etc., etc.) din care nu lipsesc parodiile care indică saturația temei. Totuși, ca orice motiv SF (nu numai literar), savantul Frankenstein rămîne prezent pe ecranele lumii, în fiecare an cîțiva cineaști reluîndu-i tragicele avataruri, în culori, pe ecran lat sau panoramic.

Ecranizări despre viitor. Disponibilitatea literaturii SF pentru sondarea ipostazelor societății umane în viitorul mai mult sau mai puțin depărtat este demonstrată și de romanul lui **Ray Bradbury, Fahrenheit 451,** ecranizat în 1966, în Anglia, de regizorul francez **François Truffaut.** Adaptator inspirat, cineastul subliniază denunțarea intoleranței într-o dictatură a viitorului prin secvențe atașante și un final aproape optimist, fără strălucirea unui happy-end de rigoare. Cu pasaje excelente, nelipsit însă de rezolvări discutabile, filmul rămîne printre puținele titluri adaptate pentru ecran din opera unui autentic șef de școală în literatura SF (au mai fost ecranizate dintre prozele scriitorului: **Meteorul nopții,** regia: **Jack Arnold, Omul tatuat,** regia: Jack Smight).

Planeta maimuțelor, realizat în 1968 de **Franklin Schaffner,** încă un titlu de referință pentru ecranizarile SF (film inspirat de romanul lui **Pierre Boule),** reia tema viitorului societății, cu o încărcătură moralizatoare destul de greu de digerat în roman, dar excelent metamorfozată în plan filmic prin transformarea călătoriei în spațiu, într-un neliniștitor voiaj în timp, eroii descoperind adevăruri stupefiante avansate de istoria propriei comunități umane, cvasidistruse de un necruțător război atomic. Epigonii care au repetat tema, printre care **Ted Post** cu **Secretul planetei maimuțelor,** nu s-au mai ridicat la valoarea originalului, singurele cîștiguri fiind de ordin formal, în calitatea efectelor speciale.

Un remarcabil eseu despre existența unor astronauți ai viitorului rămîne și ecranizarea lui **Andrei Tarkovski — Solaris —,** inspirată de romanul omonim al scriitorului polonez **Stanislaw Lem.** Regizorul se detașează net de tradiționalismul școlii sovietice de film SF (uneori de o surprinzătoare naivitate), prin sublinierea unei speciale arhitecturi a sensurilor (oceanul care materializează gîndurile), prin amplificarea semnificațiilor story-ului în expresia vizuală (mișcare de aparat, angulație, relația personajelor cu obiectele și mediul în care evoluează). Marele merit al cineastului rămîne transpunerea sensurilor profunde și complexe ale materialului literar în spiritul autorului ecranizat, îmbogățit cu propria meditație despre lume și adevăr, despre raportul între dragoste și moarte, despre permanența întrebărilor primordiale, indiferent de universul în care sînt proiectați eroii.

O societate a viitorului distrusă de un necruțător război atomic este prezentă și în **Ultimul țărm** (1954) de **Stanley Kramer** după romanul lui **Nevil Shute.** Avertismentul este clar, morala translucidă și apelul la rațiune sînt sugerate exact, fără emfază, prin intermediul unei excelente echipe de interpreți: **Gregory Peck, Ava Gardner, Fred Astaire, Anthony Perkins.**

•

În general, cu o inaderență funciară la registrul tragic sau comic (în ciuda parodiilor, care demonstrează mai degrabă lipsa de gust și incapacitatea de creație a cineaștilor), SF-ul cinematografic de sorginte literară se reîntoarce astăzi la feeria cosmică a începuturilor lui **Méliès,** cu opere în care elementul alegoric rămîne de referință, iar amalgamul temelor, o regulă. **2001, o odisee a spațiului** și **Războiul stelelor** pot fi exemplele clasice ale vitalității succesului unui gen care a îmbogățit considerabil familia personajelor cinematografice. Literatura SF, cu protagoniștii ei contemporani: **Bradbury, Asimov, Van Vogt, Clarke, Lem, Cooper, Yarwitz, Shekley, Moore, Matheson, Jones,** a contribuit, fără îndoială, la cristalizarea și popularitatea unui gen a cărui cronologie se identifică aproape total cu a celei de-a 7-a arte. În același timp însă, cineaștii nu renunță la marile teme propuse de marii clasici, mărturie stînd desele remake-uri inspirate de operele semnate de Jules Verne, Mary Shelley, E.A. Poe, R.L. Stevenson, H.G. Wells, Al. Tolstoi, prezente an de an pe ecranele lumii. Dialogul literatura-cinema SF continuă spre bucuria deloc ascunsă a spectatorilor.

CĂLIN STĂNCULESCU

GALAXIA SF

DE LA BUN început trebuie precizată legătura strînsă ce există între cuceririle „la zi" ale științei și tehnicii și formele ultramoderne ale muzicii de divertisment actuale. Altfel spus, haina sonoră a multora din aceste lucrări este croită cu ajutorul unei aparaturi extrem de perfecționate, adesea sofisticate, termenul de instrument muzical devenind sinonim cu aparat industrial, „gadget" electronic etc. Automatizarea și electronizarea, prin intermediul tehnicilor de vîrf, au pătruns din plin și în domeniul muzicii. Noțiunea de instrument muzical electronic a apărut odată cu lansarea **dozei,** dar și instrumentele electronice cu claviatură au avut epoca lor de mare înflorire (în special orga). Doza are calitatea de a amplifica sunetul clasic al chitarei, saxofonului, contrabasului sau viorii (în acest din urmă caz ilustrîndu-se cu strălucire francezul Jean-Luc Ponty). În afara dozei, intrată de-acum în arsenalul comun, chitariștii au adoptat în urmă cu mai bine de două decenii **pedala,** destinată, la rîndul ei, modificării sunetului — ea fiind interpusă între chitară și amplificator. Mai cunoscute sînt pedalele „Wah-wah" (ce produc sunetul evocat cu claritate de titulatură) și „fuzz" — ce dau naștere unei distorsiuni făcute celebre inițial de grupurile Yardbirds și Rolling Stones. Cunoscute de orice instrumentist ce se respectă sînt și **camerele de ecou și reverberație** (ce au la bază cîteva magnetofoane cu respectivele capete de redare), precum și **filtrele** destinate telefonării vocilor. Cunoscutul chitarist englez Jeff Beck a fost cel dintîi care a utilizat **„cutia vorbitoare"** (talk-box), imitînd vocea umană; publicul nostru i-a putut aprecia calitățile, între altele, cu ocazia concertelor formațiilor I Pooh și Locomotiv GT. Dar nu numai din punct de vedere al tematicii articolului de față **sintetizatorul de sunet** constituie adevăratul vîrf al tehnicii muzicale contemporane, lui datorîndu-i-se genuri denumite sugestiv, „cosmic", „sintetic", „robot" ș.a. Aparat alcătuit din generatoare de undă și modulatoare, el a fost conceput în urmă cu circa 4 decenii, dar a intrat în arsenalul orchestral curent abia odată cu modificările ce-i sînt aduse de Robert Moog (de unde și denumirea de „moog synthesizer"). Rock-ul l-a preluat rapid, deschizîndu-se astfel o nouă epocă, aceea a dominației instrumentelor electronice. Chiar o formație ce-și făcuse un titlu de glorie din neutilizarea lor, Queen, a trebuit să recurgă, în cele din urmă, la sintetizatoare. Celebrul Keith Emerson a fost între cei dintîi instrumentiști conștienți de posibilitățile practic nelimitate oferite de această descoperire. Aceasta se întîmpla pe la sfîrșitul anilor '60. În prima fază, sintetizatorului i se cerea doar producerea unor sunete așa-zis „pure", fără armonice; în general, toate instrumentele destinate producerii de „sunete artificiale" aveau inițial doar un rol auxiliar, de coloratură. Ulterior, a fost creat un **poly**-moog-synthesizer, ce dă naștere la mai multe note simultan. Rick Wakeman, Vangelis, Isao Tomita devin maeștri de necontestat ai noului instrument. În Europa, școala vest-germană, prin intermediul unor grupuri cum ar fi Kraftwerk, Faust, Can, Tangerine Dream, ridică sintetizatorul pe un adevărat piedestal, apelînd la el chiar pentru înlocuirea vocilor. Cu toată această robotizare, automatizare a discului muzical, creativitatea umană nu va putea nicicînd trece pe planul doi. Sintetizatorul naște efecte extrem de stranii, creează o atmosferă spațială, caracterizată de o anume melodicitate celestă, de aceea el a stat la baza curentului denumit **cosmic-rock** (fiind utilizat, dealtfel, pe scară largă, la crearea benzilor sonore ale filmelor de anticipație). Acesta, spre deosebire de rock-ul clasic, este lipsit de suportul ritmic tradițional: chitara bas și bateria, altădată considerate de neînlocuit, sînt doar rareori evocate prin intermediul generatoarelor de undă. Formația Kraftwerk, de care am amintit, creează (electronic, evident!) o secție de percuție, prezentă permanent în piesele sale. Astăzi, pot fi procurate la prețuri relativ accesibile asemenea aparate, „bateriști electronici", programate să reproducă fidel ritmul specific dorit. Rock-ul cosmic se bucură de mulți adepți, și ei știu, desigur, că piesele sale de rezistență sînt nu numai superelectronizate, dar și eminamente instrumentale. Pionierii acestui gen considerau că vocea umană nu-și găsește locul în această ambianță sonoră parcă ireală. Această prejudecată a fost abolită de grupul Hawkwind, datorită în special unuia dintre membrii săi, Bob Calvert. Acesta, autor de poeme și proze cu tematică științifico-fantastică, își prelungește această pasiune în planul

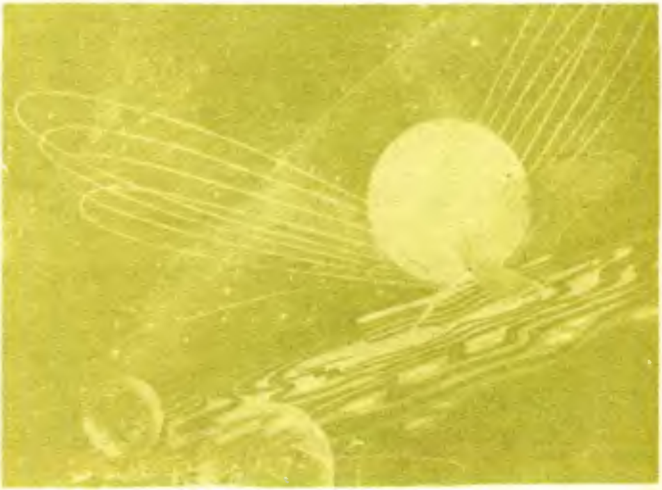

Desen de A. SOKOLOV

MUZICA VIITORULUI

muzicii, apelînd la un gen de recitative pe fond muzical. Versurile sale sînt circumscrise întocmai tematicii rock-ului cosmic, ele căpătînd un plus de culoare prin tratarea electronică a vocilor. Sonorităţi specifice acestui rock cosmic pot fi regăsite şi în lucrări jazz-rock (la Billy Cobham, Chick Corea ş.a.), şi în prelucrările originale ale virtuozului japonez Isao Tomita (ale unor creaţii semnate Bach, Stravinski, Grieg, Debussy) sau în piesele de lungă durată ale unui Klaus Schulze. Din dorinţa de a-l apropia de ascultător, de a face mai accesibil acest arid rock cosmic, Kraftwerk a introdus acele pulsaţii ritmice simple de care am amintit, precum şi „vocea" electronică, ceea ce le-a atras, din partea puriştilor, acuzaţia de comercializare a genului. Ceea ce nu s-a întîmplat cu Vangelis Papathanassiou (fost component al grupului Aphrodite's Child, oricît ar părea de ciudat...) — unul din promotorii de frunte ai stilului. El a editat o serie de albume de ţinută (cum ar fi „Albedo 0.39" sau „Spiral"), în tripla ipostază de compozitor, orchestrator şi poliinstrumentist. L.P.-urile acestui „cosmic-sound" se caracterizează, în egală măsură, prin titlurile futuristice, inspirate din terminologia ştiinţifică, şi prin grafica plină de imaginaţie. Ele au făcut faima discurilor unor reputate grupuri britanice (Yes, Moody Blues, Emerson, Lake and Palmer), ce au continuat experimentele muzicienilor vest-germani (Irmin Schmidt, P. Baumann), începute cu un deceniu şi jumătate în urmă. Aceste discuri propuneau ascultătorului încă neavizat piese cu tentă simfonică, de largă respiraţie; pe lîngă sintetizator, noi instrumente electronice îşi începeau cariera: mellotronul, vocoderul ş.a. După o perioadă de recul, genul a revenit în ultimii ani la modă, dar prin intermediul mai multor nume, grupate sub genericul **synth-rock** sau **electro-pop.** Fondul ritmic este oarecum sărăcăcios, monoton, voit automatizat, vocile au o evoluţie liniară, impersonală, accentul fiind pus adesea pe efectele vizuale, în concerte ce se desfăşoară parcă într-un film de anticipaţie. Numele cele mai importante: Tubeway Army (din care s-a „desprins" Gary Numan), Ultravox (care l-a lansat pe John Foxx), Magazine (lider: Howard Devoto). Sintetizatoarele devin atotputernice, fiind folosite uneori chiar benzi preînregistrate (vezi Human League). Iată cîteva titluri de discuri care, ca şi numele formaţiilor, sînt semnificative: Multiplication (Yellow Magic Orchestra — grup japonez), Electricity (Orchestral Manoeuvres In The Dark), Telekon (G. Numan), Replicas (T. Army), Travelogue, Reproduction (H. League), Metamatic (J. Foxx). Unele din aceste formaţii sînt strict „de studio", reunindu-se doar pentru înregistrări (cum ar fi Visage). Înafara japonezilor amintiţi, a lui Kraftwerk (ce activează la Düsseldorf), a grupurilor americane Devo sau Tuxedo Moon, majoritatea covîrşitoare a adepţilor genului sînt britanici, reuniţi în formaţii cu nume grăitoare: Crash Course In Science, Silicone Teens, Flying Lizards, Fad Gadget, Simple Minds. La noi, realizări notabile în această direcţie pot fi atribuite grupului clujean Rodion G.A. sau celui bucureştean Continental. Trăim, însă, cu certitudine epoca în care acest gen abia prinde contur, în care se decantează adevăratele valori (veleitarii autoexcluzîndu-se cu timpul), aşa încît este timpuriu să procedăm la analize mai aprofundate. Căci, hotărît lucru, aceasta este o **muzică a viitorului.**

Ing. OCTAVIAN şi FLORIN-SILVIU URSULESCU

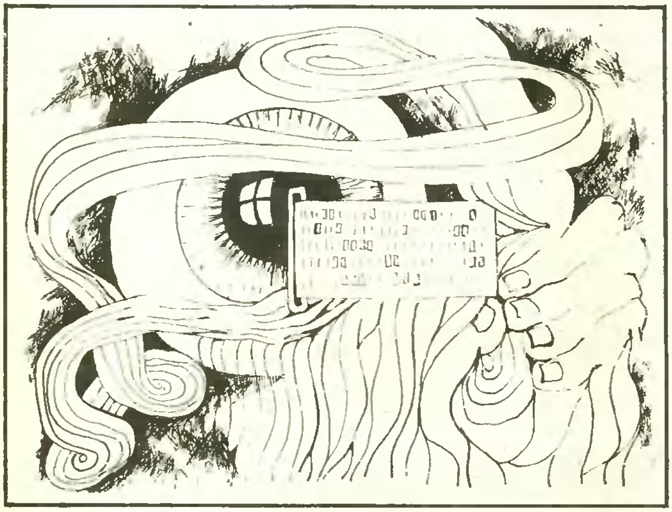

Desen de ALEXANDRU MERET

O ÎNCERCARE DE CLASIFICARE A POVESTIRILOR

1. **O definiție a literaturii SF**

Literatura SF suscită de mai multă vreme discuții destul de aprinse, specifice perioadei în care se găsește: sesizarea unei acute conștiințe de sine (motivată, pe de o parte, de maturizarea domeniului, pe de altă parte, de contestările care i se aduc). În acest context, un efort deosebit este consacrat delimitării acestei literaturi, definirii ei, căutării criteriilor de separare atît de literatura „mainstream", mimetică, realistă, cît și de literatura fantastică.

În „Literatura SF" (Editura Univers, București, 1980), Florin Manolescu inventariază 13 definiții ale literaturii SF (paginile 29—31), la care se poate adăuga o a 14-a, a autorului cărții: „Literatura SF este o literatură științifică în chip fantastic și fantastică în mod realist" (pagina 10). Problema nu poate fi considerată încheiată, în ciuda acestor 14 definiții (și a altora care mai pot fi probabil găsite), deoarece SF-ul denumește „nu un gen literar, ci o literatură paralelă, în care există echivalentele tuturor speciilor realiste sau nonrealiste în literatura main-stream" (**op. cit.**, pagina 25), fapt care „obligă la o împărțire a SF-ului în clase și tipuri care pot fi apoi cu greu reașezate sub semnul aceleiași definiții" (pagina 26).

O analiză sumară a definițiilor inventariate de Fl. Manolescu indică faptul că ele pun SF-ul în relație atît cu literatura realistă (despre real), cu cea fantastică, precum și cu știința. Literatura SF se plasează undeva lîngă baricentrul triunghiului celor trei „genuri proxime": ea nu este **realistă**, deoarece conține elemente (întîmplări, obiecte, locuri, personaje etc.) ne-realiste, dar nu este nici **fantastică**, deoarece elementele amintite sînt explicabile în cadrul, nu al **științei**, așa cum arată ea acum, ci al unei extrapolări plauzibile a ei. O precizare: și în unele opere ținînd de literatura fantastică (în basme, de exemplu) se dau explicații asupra evenimentelor; în delimitarea SF-ului interesează însă plauzibilitatea acestor explicații, încorporarea lor într-o prelungire necontradictorie a științei actuale. Cu alte cuvinte, o explicație trebuie respinsă ca ducînd la SF în una din următoarele situații: 1) este contrară cunoștințelor actuale **sigure** despre lume; 2) este complet neplauzibilă, nelegată de un fundament științific cît de cît coerent.

Ca o sinteză a celor spuse pînă acum, se poate formula următoarea definiție operațională a SF-ului: **O bucată literară este SF dacă există în ea cel puțin un element** — întîmplare, obiect, personaj etc. — **ce nu poate fi explicat în cadrul științei actuale, dar care poate fi explicat într-o prelungire plauzibilă a acestei științe.**

Remarcă. Definiția anterioară este formulată la modul general, cu referire la orice „bucată literară" (s-ar putea spune, probabil, chiar „obiect de artă"). În cele ce urmează, ne vom ocupa însă numai de povestirile SF, nivel la care definiția pare mai operantă.

Definiția poate fi explicitată printr-un simbolism matematic elementar, la nivelul de bază al teoriei mulțimilor, cadru care poate furniza criterii de clasificare a producțiilor SF. Faptul trebuie subliniat, deoarece această minimă formalizare matematică pare a îndepărta dificultatea de care vorbea Florin Manolescu privind trecerea de la clase și tipuri de opere SF la definiții ale „universului" SF și invers.

2. **O clasificare a povestirilor SF**

Să notăm cu **SA** știința actuală, corpul tuturor cunoștințelor despre lume existent la un moment dat și în raport cu care este apreciată o povestire în intenția precizării poziției ei față de SF. Să observăm că **SA** se poate referi la timpul scrierii povestirii sau la timpul analizei acesteia. A doua alternativă poate duce la pierderea caracterului SF pentru acele povestiri ale căror elemente anticipau progrese ale științei deja depășite.

Să notăm cu **SP** știința propusă de povestire, în sensul implicării ei în explicarea elementelor povestirii. Definiția formulată în paragraful anterior cerea ca **SA** să fie inclusă (cuprinsă) în **SP**, **SP** să fie o prelungire (plauzibilă) a **SA**. Scriem deci **SA „ SP.**

În cadrul unui anumit corp de cunoștințe, **S**, pot fi explicate o mulțime precizată de evenimente (o notăm cu **E(S)**) și o mulțime precizată de obiecte (o notăm cu **R(S)**). De exemplu, în cadrul științei de astăzi putem spune de ce cad corpurile, dar nu putem explica de ce zmeul-zmeilor devine șoarece dacă se dă de trei ori peste cap; știm ce este acela un submarin, dar nu și ce este o farfurie zburătoare sau o sirenă.

Faptul că **SP** este o prelungire a **SA** implică faptul că mulțimea evenimentelor tipice pentru știința actuală **(SA)** sînt incluse (cuprinse) în mulțimea evenimentelor tipice pentru știința propusă **(SP)**. Acest lucru se va scrie astfel: $E(SA) \subset E(SP)$. La fel și pentru $R(SA) \subset R(SP)$.

Să considerăm acum o povestire, , și să-i punem în evidență elementele componente, structura sa. Urmînd sugestiile capitolului VIII din „Poetica matematică" (Solomon Marcus, Editura Academiei R.S.R., București, 1970), unde se propune „un model matematic integral al operei dramatice", am putea distinge în alcătuirea povestirii următorii termeni:

I) $P = \{p_1, p_2, \ldots p_n\}$ mulțimea personajelor;

II) $R = \{r_1, r_2, \ldots r_m\}$ elemente de recuzită (elemente de decor, obiecte manipulate de personaje etc.);

III) $E = \{s_1, s_2, \ldots, s_p\}$ mulțimea evenimentelor, a „scenelor" povestirii, s_i fiind întîm-

plări minimale, unitare, ce nu mai necesită o segmentare suplimentară;

IV) $T = \{t_1, t_2, \ldots, t_q\}$ mulțimea timpilor, a momentelor asociate evenimentelor povestirii;

V) ϕ: $E \rightarrow T \times P(P) \times P(R)$, funcția care fiecărui eveniment s_i îi asociază momentul la care el are loc, personajele care participă la acțiune și elementele de recuzită care au legătură cu evenimentul *P fiind semnul care definește o parte a mulțimii pe care operează).

Povestirea poate fi, deci, reținută sub forma unui cvintuplu

π = (P, R, E, T, ϕ).

Cu ajutorul funcției ϕ s-ar putea împărți personajele în principale și secundare, s-ar putea face ierarhii ale lor pe baza numărului de evenimente la care participă; de asemenea, s-ar putea analiza elementele de recuzită, clasificîndu-le într-o manieră similară. Aici ne interesează însă prinderea în simboluri a definiției literaturii SF, de aceea nu vom detalia alte sugestii ale abordării.

Pentru început, vom ignora componentele **P** și **T** ale modelului, pe de o parte, deoarece le considerăm mai puțin relevante din perspectiva scopului nostru, pe de altă parte, deoarece **P** poate fi tratat la fel ca **R** (eventual poate fi inclus în acesta).

Ce relații pot exista între componentele **E** și **R** ale modelului și mulțimile **E(SA)**, **R(SA)** pentru o povestire π, precizată? Distingem următoarele situații:

a) $E \subset E(SA)$, $R \subset R(SA)$;

b) $E - E(SA) \neq \emptyset$, $R \subset R(SA)$ și există **SP** astfel încît $SA \subset SP$, $E \subset E(SP)$;

c) $E \subset E(SA)$, $R - R(SA) \neq \emptyset$ și există **SP** astfel încît $SA \subset SP$, $R \subset R(SA)$;

d) $E - E(SA) \neq \emptyset$, $R - R(SA) \neq \emptyset$, $E \subset E(SA) \neq \emptyset$ sau $R \subset R(SA) \neq \emptyset$ și există **SP astfel încît** $SA \subset SP$ și $E \subset E(SP)$, $R \subset R(SP)$;

e) $E \subset E(SA) \neq \emptyset$, $R \subset R(SA) \neq \emptyset$ și există **SP** astfel încît $SA \subset SP$ și $E \subset E(SP)$, $R \subset R(SP)$;

f) $E - E(SA) \neq \emptyset$, $R - R(SA) \neq \emptyset$ și nu există **SP** pentru care $SA \subset SP$ și $E \subset E(SP)$, $R \subset R(SP)$.

Cazul a) corespunde literaturii realiste, cazurile b), c), d) și e) definesc literatura SF, iar cazul f) indică literatura fantastică. Literatura SF (caracterizată prin faptul că cel puțin una dintre relațiile $E \subset E(SA)$, $R \subset R(SA)$ nu este adevărată) este împărțita în patru categorii: literatura SF **de situație** (cazul b), **de recuzită** (cazul c), **de extrapolare** (cazul d) și **speculativă** (cazul e). Ilustrări ale tuturor celor patru categorii de povestiri SF pot fi găsite în antologia „Fugă în spațiu-timp", Editura Ion Creangă, București, 1981 (vezi paragraful următor).

Introducînd în discuție și timpul și reținînd numai că o povestire se poate referi la prezent, trecut sau viitor (trecutul și viitorul diferă de prezent prin cel puțin cîțiva zeci de ani), literatura realistă și cea SF se pot diviza din nou în literatură de actualitate, istorică (ucronii, în SF) sau utopică. Obținem astfel douăsprezece clase posibile de producții SF: ucronii de situație, ucronii de recuzită, ucronii de extrapolare și ucronii speculative, utopii de situație, utopii de recuzită, utopii de extrapolare etc. (probabil că nu toate aceste clase pot fi ușor ilustrate).

Evident, în discuția anterioară, distingerea între cazurile b, c, d și e nu trebuie înțeleasă nenuanțat, **ad litteram.** De pildă, nu interesează atît dacă diferența **E — E(SA)** este vidă sau nu în sens riguros, matematic, ci măsura în care **E** este explicată de **SA,** gradul de suprapunere a celor două mulțimi, proporția în care evenimentele rămîn neexplicate de **SA.**

Revenind la distincția între știința la momentul scrierii și la momentul analizei unei povestiri, să notăm cu S_t știința la momentul **t.** Făcînd ipoteza că $S_t \subset S_{t+\Delta t}$ pentru orice **t,** și $\Delta t > 0$ putem introduce următoarea demarcație în mulțimea povestirilor SF. Fie **SA** și **SP** asociate unei povestiri π și fie $t = 0$ momentul scrierii povestirii (deci $SA = S_0$). Dacă există **t** astfel încît $SP \approx S_t$, atunci în perioada $[0, t)$ povestirea și-a păstrat caracterul anticipativ, SF în ultimă instanță, dar a devenit „realistă" la momentul **t.** Dacă nu există însă nici un moment **t** ca mai sus, atunci povestirea rămîne „de anticipație" oricît de mult în viitor. Acest lucru ar putea însemna sau că **SP** este de fapt o prelungire neplauzibilă a lui **SA,** deci se

poate spune că π este o povestire fantastică (SF fantastică ?), sau că momentul **t** este suficient de îndepărtat pentru a putea fi considerat inexistent, prelungirea **SA** → **SP** este plauzibilă oricînd, dar **SP** nu este atinsă niciodată.

Fără a face din aceasta un criteriu absolut, se poate aprecia că o povestire SF de recuzită este mai puțin valoroasă decît una de situație sau integrală (de extrapolare sau speculativă), iar din orice categorie, mai valoroase sînt operele care-și pierd mai greu sau niciodată caracterul SF (caracterul „fantastic", fără a ieși totuși din SF). Evident, aici este vorba de valoarea SF, nu de cea literară a unei povestiri.

Să remarcăm că discuțiile anterioare ne-au condus în mod natural la distincția între operele SF **de acțiune** și cele **gadgetizate** în accepțiunea Verei Graaf (vezi Florin Manolescu, **op. cit.**, pagina 28), cu diferența că am inversat ierarhia celor două categorii, iar în locul operelor referitoare la „homo futurus" au apărut clasele povestirilor SF de extrapolare și speculative.

3. O aplicație

În cele ce urmează, vom aplica demersul inițiat mai sus la evaluarea celor 17 povestiri din volumul „Fugă în spațiu-timp" (Editura Ion Creangă, București, 1981, culegere alcătuită de Ion Hobana din scrierile SF ale autorilor români). Pentru început, să detaliem analiza pentru povestirea care dă titlul volumului (a scriitorului Adrian Rogoz).

Personajele povestirii sînt Val, Ian și Ast — călătorul spațial,

$$P = \{V, I, A\},$$

ca elemente de recuzită pot fi considerate deșertul (**d**), institutul de cercetări (**i**), cronotronul (**c**), memorizatorul (**m**) și alte aparate din dotarea cronotronului lui Ast (**a**),

$$R = \{d, i, c, m, a\}.$$

Evenimentele (se petrec în deceniul al VIII-lea al secolului XX) din care se compune narațiunea sînt: ascensiunea profesională a lui Val (s_1), descoperirea antividului (s_2), discuția cu Ian (s_3), fuga lui Val după moartea lui Ian (s_4), întîlnirea lui Ast (sosit din secolul LIV) (s_5), discuția cu Ast (s_6), instruirea în memorizator (s_7), repararea cronotronului (s_8) și fuga în secolul XXVII (s_9).

$$E = \{s_1, s_2, s_3, s_4, s_5, s_6, s_7, s_8, s_9\}.$$

Nu mai precizăm valorile funcției ϕ. Să raportăm însă mulțimea **E** la **E(SA)**, **SA** fiind știința anilor noștri (deceniul VIII, veacul XX). Evident, $\{s_1, s_3, s_4\} \subset$ **E(SA)**, dar celelalte evenimente depășesc nivelul științei actuale. Pentru povestire, **SP** este știința secolului LIV și în raport cu **SP** avem **E** ⊂ **E(SP)** (iar **SP** este o prelungire plauzibilă a **SA**). De asemenea, **d** este în **R(SA)**, **i** poate fi și el considerat în **R(SA)**, dar **c**, **m** și **a** sînt în **R(SP)** − **R(SA)**. Prin urmare, trei din cele cinci obiecte de recuzită sînt în **R(SP)** − **R(SA)** și șase dintre cele nouă evenimente sînt în **E(SP)** − **E(SA)**. Povestirea este de tip SF de extrapolare, într-o proporție care face clară categorisirea ei.

Pentru celelalte povestiri vom indica doar numărul de elemente în **R**, în **R** − **R(SA)**, în **E**, respectiv, în **E** − **E(SA)**, în această ordine. De pildă, pentru „Fugă în spațiu-timp" obținem vectorul

$$(5, 3; 9, 6).$$

Nr.	Povestirea	R	R—R(SA)	E	E—E(SA)	Tipul povestirii
1.	H. Aramă, „Stîngaciul"	2	2	3	3	SF de speculație
2.	Vl. Colin, Stînca de brocart	3	2	5	5	SF de speculație
3.	C. Cubleșan, Ritmul ascuns al inimii	3	3	4	3	SF de speculație
4.	M. Dragomir, Columbiana	4	3	7	4	SF de extrapolare
5.	C. Dudu, Peștera lupilor	5	4	6	5	fantastică*
6.	I. Hobana, Ploaia de seară	7	7	3	1	SF de recuzită
7.	E. Jurist, Mi-am cumpărat un robot	1	1	4	1	SF de recuzită
8.	V. Kernbach, Un derbedeu în cronospațiu	1	0	13	13	SF de situație
9.	Al. Mironov, Hoțul de vise	2	1	6	4	SF de situație
10.	M. Moisescu, Întîlnirea	6	6	7	6	SF de speculație
11.	M. Opriță, O falie în timp	5	2	9	7	SF de situație
12.	A. Rogoz, Fugă în spațiu-timp	5	3	9	6	SF de extrapolare
13.	G.V. Rogoz, Lur și fata din heliu	4	4	7	7	fantastică*
14.	Gh. Săsărman, Lecturi primejdioase	0	0	2	1	SF de extrapolare
15.	M. Șerbănescu, Cerceii de lapislazuli	2	1	8	1	SF de extrapolare
16.	O. Șurianu, Vrăjitorul	2	1	7	3	SF de extrapolare
17.	Șt. Tita, Sunete regăsite	4	3	6	2	SF de extrapolare

*) Nu numai că E—E(SA) ≠ Ø, dar E conține evenimente contradictorii

Trebuie subliniat faptul că numărătorile anterioare presupun un anume grad de subiectivism în segmentarea acțiunii, aprecierea caracterului realist (în **E(SA)**) sau ne-realist al evenimentelor etc. Completarea tabelului cores-

(Continuare în pag. 127)

Dr. GH. PĂUN

PENTRU O FANTEZIE BAZATĂ PE ŞTIINŢĂ

I.M. ŞTEFAN

LA HOUSTON ŞI BAIKONUR, capitalele cosmonauticii, printre materiile de învăţămînt incluse în programul astronauţilor se numără, alături de fizică, cibernetică, biologie, pilotaj etc., şi lectura sistematică a literaturii ştiinţifico-fantastice. Nu ca relaxare, ci în scopuri practice, căci autorii de science-fiction oferă în scrierile lor multiple idei şi soluţii practice aplicabile în ipostazele curente şi neprevăzute ale zborului.

Relaţia dintre literatura fantastică, cu maeştri ca E.T.A. Hoffmann, Poe, Meyrink şi cea ştiinţifico-fantastică, ai cărei clasici au fost Jules Verne şi H.G. Wells a fost adesea dezbătută. Realitatea este că astăzi, în lume, cea de-a doua, **S.F.-ul,** cunoaşte marea vogă, în sensul eflorescenţei şi popularităţii. E firesc. Revoluţia tehnico-ştiinţifică a secolului trecut a generat şi a propulsat, pe planul celei mai largi audienţe, scrierile unui Verne sau Wells, după cum revoluţia tehnico-ştiinţifică din zilele noastre, mai impetuoasă, mai accelerată, fascinantă în înfăptuiri, proiecte şi întrebări, constituie fermentul noului avînt al S.F.-ului.

Nu o dată, ştiinţifico-fantasticul a prefigurat cuceririle ştiinţei. A devenit un loc comun enumerarea ideilor tehnice fundamentale anticipate de Verne, — spre pildă cinematograful, submarinul, parametrii zborului Pămînt—Lună etc. Prefaţînd în 1971 reeditarea unui roman de Kurd Lasswitz, Wernher von Braun nu ezita să scrie: „Fantezia tehnică a autorului, căruia radiofonia şi avionul îi erau cu totul străine, este surprinzătoare şi de-a dreptul vizionară. El prevede şi descrie lucruri care pentru contemporanii săi erau doar speculaţii neverosimile, dar pe care generaţiile următoare le-au înfăptuit." Şi tot Lasswitz scrie în 1902 o nuvelă „Cum l-a răpit diavolul pe profesor", a cărei ingenioasă ficţiune se bazează pe ipoteza Universului curb, pe care abia peste un deceniu Einstein avea să o elaboreze ştiinţific, în cadrul teoriei relativităţii. Exemplele ce se pot da sînt dealtfel nenumărate. În 1649, scriitorul Cyrano de Bergerac preconiza în „Istoria statelor Lunii" un vehicul cosmic propulsat de rachete, H.G. Wells folosea pentru propulsie antigravitaţia — problemă nici astăzi rezolvată, dar de certă perspectivă —, în timp ce Henric Stahl descria în 1914, cu mare acurateţă, în romanul „Un român în Lună", starea de imponderabilitate dintr-o astronavă. Îngăduiţi-mi să relatez şi o experienţă personală. În 1954, cînd publicam, în colaborare, cel dintîi roman S.F. postbelic, „Drum printre aştri", la pag. 45 a primei ediţii prevedeam pentru întîiul însoţitor artificial al Terrei următoarele caracteristici de bază: „Ridicîndu-se pînă la 1 000 km înălţime, se transforma într-un satelit al Pămîntului, care-i făcea înconjurul în numai 100 de ore". Ca durată de viaţă, indicam cîteva mii de rotaţii. Trei ani mai tîrziu, cînd omenirea a lansat, într-adevăr, la 4 octombrie 1957, cel dintîi corp ceresc artificial, Sputnik, parametrii săi de bază au fost extrem de apropiaţi de previziunea mea: apogeul orbitei — 947 km (faţă de 1 000 km), perioada de rotaţie — 96 ore (faţă de 100 ore), durata de viaţă — 92 zile, deci circa 1470 rotaţii (faţă de cîteva mii). Eroarea mea la primii doi parametri, pe care îi precizasem, nu depăşea deci 5 la sută. O coincidenţă? Nu. Calculasem pentru cel dintîi satelit artificial traiectoria cea mai lesne de realizat, pe baza efortului minim de lansare.

Cît despre robotica zilelor noastre, ea îşi are „precursorii" ştiinţifico-fantastici în legenda medievală a Golemului dirijat de la distanţă de creatorul său, în homunculii atoatefăcători ai lui Paracelsus, în roboţii concepuţi de Karel Capek şi de alţi scriitori, roboţi apţi de o activitate multilaterală, de iniţiative şi chiar de conversaţii. Cu decenii în urmă, S.F.-ul a prevăzut transplanturile de organe şi a descris adevărate minuni, astăzi în curs, ale ingineriei genetice (chiar dacă a numit-o altfel), a anticipat videotelefonul, antimateria, apa vie şi apa moartă, sensibilitatea inteligentă a plantelor. Şi tot S.F.-ul a descris forţa materializată

Desen de A. SOKOLOV

a gîndului și voinței omenești — mult înaintea întemeierii psihoterapiei de către Charcot.

Aceasta nu înseamnă că tot ce au conceput scriitorii de S.F. se va înfăptui, nu știu dacă vor exista făpturi de foc, planete gînditoare sau capete umane schimbate între ele (așa cum ultimele apar într-o faimoasă nuvelă de Thomas Mann); sigur este însă că cea mai mare parte din fondul de idei anticipative al literaturii S.F. s-a dovedit sau se va dovedi realist, ba chiar profetic, concurînd cu furtunoasa înaintare a științei de astăzi.

Și e vorba nu numai de științele exacte, ci totodată de viitorul societății. Să ne gîndim la generoasa, la extraordinara viziune a literaturii utopiștilor, adevărată pledoarie pentru cel mai pur umanism, să ne gîndim la capacitatea educativă a romanului avertisment S.F., atît de răspîndit azi, prevenind împotriva primejdiei dezumanizării mecanizate, a tiraniei impecabil organizate, a războiului distrugător. Mă gîndesc la opere magistrale ca „Steaua celor nenăscuți“ de Franz Werfel, „451 Fahrenheit“ de Ray Bradbury, „Maimuța și esența“ de Aldous Huxley, „Zona Zero“ de Herbert Francke — ultimele două descriind o civilizație umană total denaturată de un război nuclear pustiitor. Și specialiștii în futurologie — știința viitorului — utilizează curent ideile S.F.-ului pentru a-și configura concepția despre societatea de mîine.

Nu vreau să omit un fapt semnificativ pentru valoarea educativă a S.F.-ului. Mulți dintre marii oameni de știință și tehnicieni români pe care i-am cunoscut, printre ei Dimitrie Leonida, Traian Săvulescu, Henri Coandă, Gogu Constantinescu, C.D. Nenițescu, Miron Nicolescu, Ștefan Procopiu, mi-au mărturisit că primul impuls spre știință le-a fost dat, în copilărie și adolescență, de lectura cărților științifico-fantastice, mai ales ale lui Jules Verne. Nenumărați savanți străini au depus mărturie în același sens, de la Pasteur la Einstein și Țiolkovski. Și cîți tineri de la noi nu au fost atrași spre profesiuni științifico-tehnice de excelenta „Colecție de povestiri științifico-fantastice“ editată de Adrian Rogoz sub egida revistei „Știință și tehnică“.

Un număr din ce în ce mai mare de scriitori S.F. provin din rîndurile oamenilor de știință. E o tradiție, dar și o tendință care se accentuează. H.G. Wells era biolog, I. Efremov — paleontolog, V.A. Obrucev — geolog, Alexei Tolstoi — inginer, A. Gernsback — și el inginer, Lasswitz — matematician, Stanislav Lem este medic, Fred Hoyle — astrofizician, frații Strugațki sînt unul astronom, celălalt lingvist, Herbert Francke — fizician teoretician, la noi Ion Mînzatu — fizician, Ov. S. Crohmălniceanu (autor și al unui volum S.F.) — inginer, Gheorghe Săsărman — arhitect.

Aceasta nu înseamnă firește că trebuie acceptați ca scriitori de S.F. doar persoane care au absolvit politehnici sau dețin doctorate în știință. Și nici că fantezia nu poate merge oricît de departe, chiar pînă în neverosimil și incredibil, căci istoria științei însăși arată cum multe idei considerate altădată de domeniul imposibilului au fost ulterior înglobate în cercetarea cea mai riguroasă. Nu s-a afirmat de pildă la începutul secolului XIX că niciodată cuțitul chirurgului nu va putea fi despărțit de durere sau că niciodată nu va putea fi cunoscută de pe Pămînt compoziția stelelor? Părea evident? Și totuși, în același veac, anestezia și spectroscopia au relegat în ridicol aceste îndoieli.

În ce privește scriitorii, este de la sine înțeles că orice autor de talent care aprofundează problematica, istoria și perspectivele științei, care gîndește despre știință, oricine este capabil să transpună artistic implicațiile ei umane, e apt să creeze opere S.F. de valoare. Sînt, firește, posibile forme în care autorii să abordeze modalități dintre cele mai variate, unde să predomine fie ipoteza științifică inedită, fie meditația asupra condiției sociale și individuale a viitorului, fie satira științifico-fantastică etc. Nechemați sînt doar simulanții de S.F. care reduc filonul științific la un simplu pretext, la un basm grațios dar steril, străin de răscolitoarele probleme individuale și sociale pe care științele contemporane le ridică în fața noastră, cu o acuitate unică în evoluția omenirii. Nechemați sînt și cei care în numele mult trîmbițatei campanii antitehniciste vor să marginească S.F.-ul la un joc ambiguu, la parabolă și metaforă, să-i tăgăduiască tradiționala valoare cognitivă și previzionistă, ca și forța morală lucidă, implicit să nege pe „tehniciștii“ și „moraliștii“ Hoyle, Asimov, Lem, Werfel sau Huxley. Iată de ce literatura științifico-fantastică, acum mai actuală ca oricînd, nu trebuie să-și trădeze **dubla** denumire printr-o reducere la fațeta fantastică sau prin căderea în arbitrar. S.F.-ul este menit să poarte cunoașterea umană pe aripile celei mai cutezătoare imaginații, să denunțe pericolul unei involuții a omenirii, promovînd **prin modelele ei proiectate în viitor** idei științifice și idealuri etice demne de menirea făpturii umane, de drumul ei ascendent.

Desen de A. LEONOV

LA JONCŢIUNEA A DOUĂ MILENII

PICTURA S.F.? DA, E O ARTĂ!

VASILI ZAHARCENKO,
redactor-șef al revistei sovietice „Tehnika molodioji"

SECOLUL XX e pe sfîrșite. Iată, ne apropiem de capătul celui de-al doilea mileniu, iar cel de-al treilea bate la ușă, și toată viața noastră e pătrunsă de presimțirea lui.

Din cele cîteva zeci de secole care s-au succedat în răstimpul cît s-a constituit și s-a dezvoltat societatea umană, nici unul nu le-a dat oamenilor atît cît le-a dat secolul nostru, secolul XX, un secol de furtunoase prefaceri sociale și transformări revoluționare. După ce atîtea milenii oamenii s-au încălzit numai cu focul, secolul nostru a eliberat energia atomului. Oamenii au văzut pentru prima oară de departe globul lor pămîntesc — omul a răzbit în Cosmos. Acest pas al omenirii ar putea fi asemuit numai cu prima ieșire a unei făpturi vii din ocean pe uscat. Omul înzestrat cu rațiune a căutat cît a trăit să-și ajute munca; mecanismele ingenioase făurite de-a lungul secolelor au descătușat doar munca fizică a oamenilor, pe cînd secolul nostru, creînd cibernetica, mașinile electronice de calcul, a găsit un ajutor de nădejde al rațiunii umane. Și, în sfîrșit, au fost învinse timpul și spațiul, ceea ce însumează realizările tehnicii radio și ale televiziunii, atingerea unor viteze grandioase pe uscat și în aer, torentul de informații, care accelerează tot mai mult ritmul vieții la toate nivelurile de activitate a societății.

Și, cum e firesc, toate aceste realizări nu puteau să nu influențeze noțiunile noastre, felul nostru de a gîndi. Revoluția tehnico-științifică afectează și dezvoltarea artei. I-a dat acesteia nu numai posibilități noi, ci și un nou sistem de a vedea și a simți frumosul. Oare nu secolul nostru a creat uimitoarea artă a cinematografiei? Și oare nu

Desen de A. FOMENKO

televiziunea și radioul au adus arta în fiecare casă? Dar secolul nostru a adus și noi orizonturi genurilor de artă clasică.

„Literatura de anticipație, a declarat de curînd în public scriitorul de notorietate mondială Ray Bradbury, a devenit literatura cea mai de seamă de la sfîrșitul secolului." Poveștile rezonabile de la sfîrșitul secolului despre problemele viitorului au captat atenția a milioane și milioane de oameni. De ce, dar, nu s-ar putea produce un fenomen similar în pictură?

E timpul să înțelegem că acest fenomen e deja prezent. Arta noastră a răzbit în lumea triumfului „celei de-a doua naturi". Navele cosmice, sincrofazotroanele, centralele atomoelectrice, aeronavele supersonice — toate acestea alcătuiesc deja viața noastră. Noi am creat această viață și ea devine obiect de percepție estetică în artă. La fel de nou ni se înfățișează omul nou, stăpîn pe o tehnică atotputernică, biruitor al spațiului și timpului, descoperitor al tainelor Pămîntului și Universului, care și el face apel la artă.

Cred că azi apare necesitatea de a se depăși bariera psihologică încă existentă a percepțiilor tradiționale pentru a se accepta cu bunăvoință pictura de anticipație ca o reflectare a problemelor epocii.

Am auzit uneori exclamații: E oare asta artă? Și e oare nevoie de ea?

Da, e artă! Da, e nevoie de ea. Mai mult decît atît, e necesară.

De curînd m-am aflat la un simpozion internațional, consacrat problemelor legăturilor cu civilizații de pe alte planete. Însăși denumirea lui era ceva aproape de domeniul fantasticului. Simpozionul s-a desfășurat la Tallin. S-au întîlnit aici oameni de știință din toate capetele pămîntului, cosmonauți și astronomi. Cu prilejul acestui forum științific despre legăturile viitoare cu alte lumi, s-a deschis o expoziție de pictură de anticipație „Timpul—Spațiul—Omul".

Expoziția le era necesară participanților la simpozion. Mai exact, era o parte a lui, conținutul lui. Expoziția au vizitat-o și participanții la consfătuire, și ziariști, și oameni de știință, și simpli iubitori de artă.

O asemenea expoziție s-a organizat nu pentru prima oară. În ultimii ani s-au organizat expoziții speciale de pictură de anticipație în diverse săli din Moscova, Kiev, Baku, Gorki, Lvov, Tartu, ele au fost prezentate la Praga, Bratislava, Lisabona, Ulan-Bator. Peste 250 000 de oameni au vizitat o expoziție de pictură de anticipație de la Budapesta. De unde un asemenea succes, un asemenea interes? Există pentru aceasta, socot eu, o serie de motive. Voi menționa cîteva,

începînd cu aceste cuvinte ale lui Albert Einstein: „Cel mai frumos lucru pe care îl putem încerca este senzația misterului. Ea e sursa oricărei arte autentice și a întregii științe. Cine n-a încercat nicicînd acest simțămînt, cine nu știe să se oprească și să cadă pe gînduri cuprins de o încîntare sfioasă, se aseamănă cu un mort și ochii lui sînt închiși".

Or, cel mai dorit mister pentru noi toți este viitorul. „O, cît de nebunește ai vrea, exclamă Leonid Leonov, să arunci mai tîrziu o privire, măcar printr-un fir de iarbă, printr-un noruleț plutind pe cer, și chiar ceva mai de sus, de la înălțimea la care zboară pasărea, asupra continuării noastre în veacuri!..." Cu cîtă pasiune rostește aceste cuvinte eminentul nostru scriitor! Și se cuvine, poate, să reproduc și această opinie a scriitorului de anticipație Ivan Antonovici Efremov: „Una din condițiile sine qua non ale apariției unei noi societăți este o viziune romantică a lumii. Romantismul e un lux al naturii, dar el este absolut necesar într-o societate bine rînduită. Din excedentul de forțe trupești și spirituale se naște în fiecare om mai repede setea de nou, de schimbări frecvente. Un astfel de om va deveni cu adevărat stăpîn al viitorului său, nu va ezita în fața Universului incomensurabil și va dezlega marile taine ale spațiului și timpului." Superb spus!...

După o platformă atît de ademenitor zugrăvită pe care poate să apară, trebuie să apară și să se dezvolte arta de anticipație, aș vrea să apelez la istoria, încă mică pînă acum, dar deja vizibilă, a dezvoltării genului artelor plastice de anticipație.

Pe această cale, un rol de seamă l-a jucat revista „Tehnika molodioji" a C.C. al U.T.C.L. din U.R.S.S. Cu peste zece ani în urmă, revista a lansat pentru prima oară un concurs de tablouri de anticipație intitulat „Timpul-Spațiul-Omul", reluat apoi aproape în fiecare an. În acest răstimp, circa 800 de picturi și gravuri au constituit o expoziție foarte interesantă în cadrul revistei. Un mare număr de lucrări din această expoziție au fost deja publicate în presa noastră și peste hotare, și alcătuiesc baza unei expoziții permanente.

Pictura de anticipație a luat naștere odată cu cosmonautica de care este strîns legată și azi. Îmi amintesc cum m-au impresionat pînzele de dinainte de război ale pictorului O. Șveț din Leningrad. El și-a creat operele cînd încă nici o navă cosmică nu se desprinsese de Pămînt. Dar tematica

Desen de A. LEONOV

pînzelor sale e foarte convingătoare și fundamentată științific. Iată niște așezări pe Lună, cu construcții semifantastice. Iată un tînăr și o tînără în costume de scafandri. Stau și privesc întinderile Universului. Și undeva în adîncul lui se deslușește globul nostru pămîntesc, ca de peruzea, învăluit în pîcla norilor. Toate acestea le-am văzut mai tîrziu ca realitate. Dar cînd au fost pictate tablourile, cel care a condus mîna artistului n-a fost altul decît Konstantin Eduardovici Țiolkovski. Pe atunci, încă în anii '30, el a fost consultant științific al lucrărilor artistului realizate în perioada pregătirii unui film despre un viitor raid cosmic. De-aici și adevărul profetic.

În dezvoltarea artei de acest gen au fost aproape o explozie pînzele cosmonautului Alexei Leonov. În urechile noastre încă sunau aceste cuvinte triumfătoare ale lui Iuri Gagarin: „Ce frumos e Pămîntul nostru!" cînd Alexei Leonov desena deja planeta noastră văzută din Cosmos. A fost o senzație nu numai în lumea științei, ci și în lumea artei. Am văzut nuanțele atmosferei terestre, luminile palide ale orașelor cufundate în noapte, spiralele cicloanelor de nori și, în sfîrșit, omul plutind liber pe deasupra imaginii geografice clare a Mării Negre. Mai tîrziu, am făcut cunoștință cu lucrările altui cosmonaut — Vladimir Djanibekov.

Cosmosul... Să crezi și să nu crezi! Dar oare se poate uita așa ceva?

Și iată acum pînzele lui Gheorghi Pokrovski, eminent om de știință și excelent pictor. Construcții neobișnuite pe întinderile Siberiei, poduri fantastice pentru rîuri vijelioase și canioane, spații ale Cosmosului, sateliți artificiali ai viitorului... Pictura a devenit un fel de banc de probă al imaginației creatoare a unui om de știință care crea inventînd și inventa cu inspirația unui artist.

Unul din primii care au apelat la tema cosmică a fost Tair Salahov, artist al poporului al U.R.S.S.

Nu demult, ziarul „Pravda" a publicat un amplu articol despre pictorul G. Kurnin din Soci. Îl cunosc demult pe acest entuziast. Pînzele lui uriașe sînt umplute cu peisajele fabuloase și incredibile ale unor planete imaginare. Și ce bine e că se dă o înaltă apreciere creației acestui artist posedat de imaginație!

Dar și în însuși genul anticipației științifice au apărut deja anumite direcții. Nu vedem numai construcții cosmice. Omul viitorului, preocupările lui, natura lui morală l-au pasionat pe excelentul și devotatul pictor Ghennadi Golobokov. El a trăit în orășelul Balakov de pe Volga. Timp de peste 20 de ani a fost țintuit la pat, fiind paralizat. Dar de sub penelul lui au ieșit lucrări pline de optimism solar și de încredere nețărmurită în viitorul omului. Este cu neputință să privești indiferent tabloul „Întoarcerea": în depărtare se vede un aparat de zbor care a aterizat, iar în prim plan, o tînără căzută în genunchi, mîngîind emoționată și cu sfială firele de iarbă; în spatele ei e un tînăr cu părul alb, încărunțit în timpul zborului interstelar. Artistul a redat sentimentele umane cu o forță impresionantă.

(Continuare în pag. 127)

VITRALIUL ȘI GEAMUL

VITRALIUL ȘI GEAMUL

ISAAC ASIMOV

AM FOST întotdeauna reticent în a formula judecăți de valoare asupra povestirilor luate separat, pentru că n-am încredere în talentul meu de a vedea ce este bun și ce este rău, și de ce. Totuși, de-a lungul carierei mele, n-am putut să nu acumulez gînduri asupra scrisului în general și unul dintre aceste gînduri implică o metaforă pe care prima oară am auzit-o de la bunul meu prieten și neobosit fotograf science-fiction, Jay Kay Klein.

Se pare că există două modalități de a scrie literatură.

În prima situație, acorzi mai multă atenție limbajului decît întîmplărilor pe care le descrii. Ești dornic să scrii colorat, să pictezi un tablou al decorului sau al fundalului acțiunii. Dorești să stîrnești în cititor o dispoziție care să-l facă capabil să simtă că întîmplările se desfășoară mult mai intens decît ar fi posibil printr-o simplă povestire.

Nu e ușor să faci bine acest lucru. Sînt atît de multe fraze strălucitoare foarte frecvent folosite în trecut de alți scriitori și care evocă orice ai încerca să evoci, încît s-au uzat și au devenit fade. Și-au pierdut întreaga capacitate de a mai fi utilizabile. Uneori folosirea clișeelor dărîmă pur și simplu fraza dacă acestea sînt prea cunoscute, deoarece se întîlnesc în Hamlet sau în Gettyaburg Address.

Efortul de a fi colorat și de a evita clișeul în același timp este dificil. Uneori sînt necesare lustruiri și relustruiri considerabile pentru a face lucrurile cum trebuie.

Dacă reușești, ai scris liric. Ai scris cu stil. Toți te admiră — cel puțin toți cei cu pretenții de gust literar.

Și totuși, cu toate că frazele pot fi memorabile, cu toate că ritmul propozițiilor poate fi impunător, cu toate că stările sufletești și emoțiile pot fi efectiv stîrnite, povestirea este ceva mai greu de înțeles.

Asemenea scriere seamănă cu un măreț vitraliu construit din bucățele de sticlă colorată. Poate fi un spectacol splendid și minunat să-l privești, dar dacă te interesează să vezi ce se petrece în stradă, se întîmplă să ai unele mici neplăceri privind prin vitraliu.

Nu mă-nțelege greșit! Nu este foarte important să înțelegi un lucru dintr-o dată. De fapt, meditînd asupra vitraliului bine făcut al unei povestiri și recitind-o, poți, puțin cîte puțin, să te luminezi. Poți găsi tot felul de simbolisme, tot felul de niveluri de înțelegere. Satisfacția deplină o vei simți dobîndind o înțelegere profundă a ceea ce nu poate fi tranșat printr-o imediată „înțelegere" superficială.

Dacă ai timp pentru aceasta.

S-o recunoaștem. Nu toți avem timp liber. Iar atunci cînd uneori avem puțin răgaz, există atît de multe activități care concură cu timpul pe care-l avem în anumite perioade, încît nu ne simțim în stare să-l cheltuim cu o lucrare

Colaj de ALEXANDRU PECICAN

literară care ne solicită atenția întreagă și susținută. Totuși dorim să citim o povestire. Ce putem face?

Există, de asemenea, și alt fel de a scrie.

În acest alt fel, cuvintele și frazele sînt alese, nu atît pentru prospețimea și noutatea lor, sau pentru neașteptata abilitate de a stîrni o anumită dispoziție, ci pur și simplu pentru capacitatea lor de a descrie acțiunea fără a atrage atenția. Totul este subordonat clarității. Este felul de scriere în care propoziția directă este preferată celei subordonate, cuvintele familiare celor nefamiliare și cuvintele scurte celor lungi.

Aceasta nu înseamnă că nu sînt implicate propoziții subordonate sau cuvinte lungi sau nefamiliare. Înseamnă însă că aceste procedee sînt utilizate numai cînd sînt necesare pentru a spori claritatea. În condiții egale, optezi pentru direct, familiar și scurt.

Rezultatul este că poți urmări acțiunea cu claritate absolută (dacă scrisul este suficient de bine mînuit). În cazul ideal, nu mai ești conștient de existența scrisului.

Asemenea scrieri pot fi comparate cu geamul unei ferestre. Poți vedea ce se întîmplă pe stradă cu exactitate, fără să fii conștient de existența geamului.

Așa cum se întîmplă, mulți critici apreciază numai vitraliul. Ei sînt obișnuiți cu dobîndirea unei înțelegeri dincolo de posibilitățile cititori-

lor mai puțin cunoscători (sau doar mimînd această înțelegere, de vreme ce, așa cum sînt mai mulți scriitori fără valoare decît scriitori valoroși, există, de asemenea, mai mulți critici incompetenți decît competenți) și se alarmează dacă ceva este prea clar și prea simplu. Și apoi, dacă oricine poate înțelege o operă de artă, ce nevoie mai e de critic? De vreme ce criticul este în pericol să-și piardă slujba

(sau, mai grav, autoritatea fragilă) în prezența unei scrieri tip geam, reacția sa obișnuită este de a o respinge ca „superficială", „fără stil", „nesemnificativă" și alte cîteva adjective memorate cu grijă.

De fapt, s-ar părea chiar că au dreptate. Dacă privim mai întîi un vitraliu bun și apoi geamul de calitate al unei ferestre, ar trebui să fim total lipsiți de judecată să nu reușim să vedem că primul este o operă de artă în timp ce ultimul este doar un obiect utilitar.

Totuși, vitralii de mare valoare artistică au fost create din sticlă colorată nu mai tîrziu de secolul al treilea î.e.n., în timp ce geamul nu a fost fabricat cu succes mai devreme de secolul al șaptesprezecelea.

Cu alte cuvinte, au trebuit două mii de ani pentru a progresa de la sticlele colorate, care au făcut posibile minunatele vitralii, la ceva atît de simplu și de „banal" ca sticla transparentă, fără dungi, ape, sau bule de aer. Curios că ceva așa „simplu" este mai greu de obținut tehnologic decît ceva „artistic".

Tot așa și în literatură. Dacă o povestire este scrisă foarte artistic, foarte liric, foarte stilistic, e ușor de închipuit cît de dificil e să scrii, de vreme ce creația pretinde o mare îndemînare. Dar dacă altă povestire este scrisă foarte simplu și clar, încît nu ești conștient de însăși existența scrisului, nu înseamnă că nu sînt nici un fel de probleme în a o scrie. Se poate foarte bine să fie mai dificil de introdus claritatea decît lirismul. Este nevoie de foarte multă iscusință pentru a crea ceva ce pare lipsit de iscusință.

Cunosc un scriitor (inițialele sînt I.A. și-i sînt foarte apropiat) căruia i s-a spus în numeroase ocazii: „Nu știu dacă sînteți cu adevărat scriitor, dar sînteți un bun povestitor".

Nătărăii care spun asta vor să pară binevoitori, dar eu zîmbesc și mă simt complimentat, pentru că nu e ușor să redai bine o povestire. Dacă nu crezi, oprește oameni la întîmplare și cere-le să-ți povestească ceva. Dacă reziști încontinuu nu mai mult de trei ore, n-o să te mai înzdrăvenești niciodată.

Scriind astfel încît scrisul să fie imperceptibil, încît întîmplările descrise să treacă direct în creier, ca și cum le-ai trăi personal, este o artă dificilă și necesară.

Uneori dorești să vezi ce se întîmplă pe stradă și chiar și cea mai mică imperfecțiune în geamul ferestrei te deranjează. Alteori dorești să citești o povestire care să te transporte lin și rapid odată cu întîmplările, fără ca cea mai mică imperfecțiune în scris să-ți poată reaminti că de fapt doar citești și nu trăiești.

Ei bine, atunci să presupunem că avem două povestiri: un vitraliu și un geam. Ele, sigur, nu sînt direct comparabile, dar să presupunem că amîndouă (fiecare în felul ei) sînt la fel de bune. În acest caz, care va fi aleasă? Dacă ar trebui să fac eu alegerea, aș înclina întotdeauna pentru geam. Este exact ceea ce-mi place să scriu și să citesc.

Dar cititorii de science-fiction sînt mulți, iar gusturile lor nu sînt în nici un caz întotdeauna identice cu ale mele. Rămîne în sarcina editorilor să înțeleagă că, avînd în vedere cele de mai sus și altele asemănătoare, o revistă rămîne pînă la urmă un amalgam rezonabil pentru a putea satisface varietatea de preferințe a cititorilor.

O povestire trebuie să fie bună dar, dincolo de aceasta, este preferată varietatea.

Traducere:
MIHAI BĂDESCU

Desen de DAN FARCAȘ

NUVELELE LUI VLADIMIR COLIN

ALEXANDRU MIRONOV

A SCRIS, la început, basme, dar le-a scris stranii şi atrăgătoare, legende din trecut şi viitor spre care copiii s-au aplecat şi se vor apleca, cu patimă, ani încă mulţi... Apoi a descoperit setea oamenilor mari pentru poveşti şi a scris un roman, o istorie imaginară despre o a X-a lume a sistemului solar. Interesantă. Dar puţin cam lungă, cu aventuri liniare, eroi de un pozitivism categoric, mesaj spre slab. În anii ce au urmat, analizîndu-şi suflul şi ritmul, restrînge aria lucrărilor şi, pe rînd, Colecţia de povestiri ştiinţifico-fantastice şi revista „Luceafărul" îi publică lui Vladimir Colin povestiri cu care se impune: „Cetatea morţilor", „Broasca", „Luaga", pe care le strînge în volumul „Viitorul al II-lea", laolaltă cu alte cîteva creaţii, realizînd, în scurta istorie a science-fiction-ului românesc, un moment de referinţă. În toate realizează perfect dezideratele genului: are idei, uneori sclipitoare, povestirea curge captivant, mînuieşte frazele cum puţini scriitori români pot să o facă şi are, în plus, ceva special, un fel de lumină care emană din mesajul întîmplărilor, ceva de culoare şi sunet, limpede şi transparent, o muzică mai a lui. „Broasca", de pildă, una dintre cele mai frumoase povestiri scrise vreodată, este istoria contactului dintre două civilizaţii — tema, vom vedea, îl frămîntă şi Vladimir Colin o va relua, în diferite variante: de pe o planetă străină şi necunoscută soseşte un emisar, un fuior de foc, un ghem de energie rezultat din concentrarea supremă şi de jertfă a exemplarelor unei civilizaţii vegetale, cealaltă, cea pămînteană, este prezentă la marea întîlnire cu trei emisari: o păpădie, un nuc şi o fetiţă de 6 ani, Ioana; rezultă un dialog tulburător şi dureros, de o

gingăşie cum arareori cuvintele pot desena. „Luaga" este o întoarcere către trecut, o deschidere, prin folosirea unui afrodisiac, a memoriilor inerte. „Cetatea morţilor" este o nuvelă de aventuri: ultimul Inca, contemporan nouă, se întoarce, jertfă, la strămoşii săi. „Ultimul avatar al lui Tristan" este o istorie de universuri paralele. „Întîlnirea" — o nouă povestire de contact între civilizaţii. „Giovana şi îngerul" — o poveste de dragoste între o pămînteană şi un cosmonaut, plecat tot de pe Terra, dar transformat, pe cărările cosmosului, într-unul din primele exemplare ale lui Homo Eternus. „Fotograful invizibilului" este o clasică istorie insolită, miezul întîmplării fiind apariţia, pe un clişeu în infraroşu, a urmelor unei făpturi invizibile pentru pămînteni; făptura se va manifesta, purtîndu-l pe erou, un modest fotograf, într-un zbor deasupra oraşului, ea rămînînd, pe mai departe, invizibilă, intangibilă şi necunoscută. „Oneiron" — tot clasică; un inventator de visuri colective, silit să-şi pună invenţia la dispoziţia unor mari concernuri, se sinucide pentru a împiedica manipularea maselor de către indivizi rău intenţionaţi. În sfîrşit, undeva, pe o plajă — ultima din ciclu, epitaf pentru un cosmonaut care îşi aşteaptă moartea, pe o planetă îndepărtată, sperînd că mesajul, informaţiile, moştenirea culturii pămîntene vor ajunge acolo, în mîini capabile să le folosească; el moare, cu conştiinţa împăcată, în momentul în care un deget — şi o izbitură de ghioagă, declanşează în mecanismele navei sale partitura imnului cosmic. În anul 1972, Editura „Albatros" publică o nouă culegere de povestiri ale lui Vladimir Colin, şi astfel vede lumina tiparului celebrul „Divertisment pentru vrăjitoare", nuvelă deja celebră, tradusă în mai multe limbi; complicata, răsucita poveste de dragoste a Melei şi a lui Crin, cuplul ideal şi etern, rătăcind în spaţiul galactic şi în timp, într-una dintre cele mai emoţionante istorii, care are zvîcnirile unui Girard Klein, imaginaţia unui Ph. K. Dick şi o strălucire unică care în S.F.-ul mondial nimeni, dar absolut nimeni nu o mai are... O altă povestire, „Sub alte stele", prelucrează, în cîteva pagini, povestea arfilor, cei cu suflete migratoare, acaparatorii de corpuri din lumi pe care le invadează şi, dinainte de a ocupa Terra, victime ale sinuciderii singurului lor vizionar, scîrbit de existenţa-i parazită. O nouă scurtă istorie, „Funcţionarea timpului", cu rezolvarea drastică a unui caz de neadaptare într-o societate ce-şi poate permite totul în afară de originalitate şi independenţă. Apoi, ultima povestire a antologiei, uimitoarea „În cerc, tot mai aproape", adevărată capodoperă a poveştilor de dragoste: un funcţionar al timpului îşi face meseria, trimiţînd de pe Pămînt operele de artă ale

(Continuare în pag. 127)

DESPRE FANTASTICUL ȘTIINȚIFIC

OVIDIU RÎUREANU

UN PUNCT serios de pornire în definirea fantasticului științific ni l-ar putea oferi, după părerea noastră, definiția lui Isaac Asimov, savant și scriitor, așa cum e reprodusă de ziarul Avanti din 5 aprilie 1970, în cadrul relatării unei discuții de interes egal pentru literați și sociologi: „Literatura științifico-fantastică este acea ramură a beletristicii care constituie răspunsul ființelor umane la propunerile științei și tehnologiei".

Și dezbaterile la care se referă cotidianul italian adaugă prin dezideratul formulat de Roberta Rambelli și Andrea Canal în prezentarea unei antologii prin rînduri privitoare la un aspect esențial al fantasticului științific: „Pornind de la o dată sau de la mai multe date științifice de necontestat, ori cel puțin acceptate ca probabile, autorul trebuie să procedeze prin intermediul unor deveniri riguros logice, spre a ajunge la un rezultat poate paradoxal în aparență, dar bogat în conținut, emotiv, științific, social, sau măcar în general analog."

Pentru a ne sluji corect de asemenea considerații, trebuie să aducem în plus precizarea că rigoarea logică a literaturii științifico-fantastice și conținutul anticipațiilor ei sînt nu facultative, ci de regulă analoage, deoarece arta nu poate crea decît analogii de realități.

Coincidența anticipației literare și a previziunii științifice se întemeiază pe merite extraterestre și nu implică deci valoarea literară.

Pentru asemenea împrejurări, pentru toate situațiile în care invențiile artistice sînt dublate de intenția invenției științifice precise, indiscutabile, Silvian Iosifescu are dreptate să considere că paginile de science-fiction ne oferă hibrizi, așa cum observă el în „Literatura de frontieră". Restul literaturii științifico-fantastice este însă pur și simplu literatură.

După părerea noastră, tocmai acest fapt se corelează cu calitatea de specie născută în deplină conștiință a diferențierii esteticului.

Dealtfel, se exagerează mult în ce privește previziunile științifice făcute de scriitori care, deschizînd perspectivele asupra viitorului, nu fac în mod obișnuit decît (ca Jules Verne ori Francis Bacon) să-i eclipseze prin prezentarea lor pe specialiștii de la care s-au informat, la a căror competență au apleat.

Cînd dăruiește opere artistice realizate, scriitorul de literatură științifico-fantastică își subordonează preocupările științifice intenției literare, fie că el este beneficiarul unor considerații științifice împrumutate, fie că se folosește de considerații proprii (mulți autori contemporani de literatură științifico-fantastică, în același timp valoroși oameni de știință, veleitează asemenea isprăvi).

E riguros exact, așa cum spune Silvian Iosifescu, că „atitudinea pe care o generează fantasticul științific pretinde un anumit verosimil al ipotezei de bază". Dar ipotezele de acest fel formulate la nivelul etapei contemporane a literaturii de science-fiction țin, cu necesitate, doar de demarajul fanteziei anticipativ literare. Acesteia nu i se cere decît ca, pe parcursul consumării impresiei de fantastic, să îngăduie instalarea unui verosimil corespunzător informării, gîndirii logice și abilității pe care s-a edificat ipoteza.

Și, revenind la analogia plăsmuirii științifico-fantastice, trebuie să arătăm că aceasta se poate relativiza mult, căpătînd și ea în ultimă instanță, cînd roadele fanteziei devin prea dubioase pentru a fi confundate cu realitatea, funcția suplimentară de alegorie, o funcție de rezervă, care să garanteze într-un fel veracitatea celor văzute prin prisma viitorului. Ezitările alegerii pe planul semnificațiilor vor da astfel naștere unor oscilații de înțelegere salutare atît pentru calitatea artistică, cît și pentru cea gnoseologică. În răscolitorul său roman „Solaris", repezentativ pentru fantasticul științific contemporan, scriitorul polonez Stanislaw Lem vorbește despre o planetă bizară, cu un locuitor unic: oceanul ei de plasmă vie. Acesta are manifestări creatoare ce depășesc aproape infinit posibilitățile omenești, dar obiectivele sale rămîn de nepătruns, gîndirea lui formată în afara relațiilor sociale — de neînțeles. Poate Lem să ne garanteze că oamenii, în căutările lor prin cosmos, vor întîlni un asemenea ocean? Nici faptul concret nu se exclude, dar scriitorului nu i-a stat în intenție să ne asigure de exactitatea lui. Semnificația preferată a anticipării sale e probabil mai generală și s-ar traduce mai rezonabil prin aceea că, explorînd lumea infinită, specia noastră are toate șansele să asiste la fenomene uluitoare, provizoriu inexplicabile, necuprinse în tot mai vasta și totuși mereu adînca înțelegere omenească a legităţii naturale.

Alegoria anticipativă, mai puțin pregnantă în viziunea viitorului apropiat, așa cum era el conceput de Jules Verne, a devenit vădită astăzi, cînd fantezia individuală cea mai genială nu s-ar putea angaja într-o întrecere creatoare cu geniul colectiv al speciei manifestat de știință și tehnică. În asemenea împrejurări — observă cu multă dreptate Silvian Iosifescu — „fantezia științifică se comunică în măsura în care evită descrierea amănunțită a viitorului".

Zămislit cu ajutorul preciziilor închipuite (observate, de pildă, în cazul lui Edgar Allan Poe), s-au creat prin mijlocirea unor descrieri vagi (așa cum procedează, de exemplu, I. Efremov în „Nebuloasa din Andromeda", referindu-se, prin laconice și enigmatice elemente de sugestie, la înspăimîntătoarea faună de

cruci negre din lumea stelei obscure); menit să întruchipeze în mod apropiat viitorul (ca la autorii de utopii și la Jules Verne); ori numai să-l simbolizeze în linii largi (ca la Wells, Bradbury sau Lem); grav și naiv ca la Pierre Benoit (care în „Atlantida" descoperă continentul dispărut în munții Atlas; ori parodic, sarcastic și spumos, ca la Aldous Huxley (în a cărui „Minunată lume nouă", oamenii sînt fabricați în serie prin divizarea celulelor germinative, fantasticul științific reprezintă oricum o anticipație; chiar dacă se referă la un trecut neconfirmat, în parte sau total, de dovezi, reconstituirea istorică a acestuia e proiectată, indiferent de timpul folosit de verbele povestirii, într-un moment ce logic se presupune ulterior celui de pe planul real (ca în „Luntrea sublimă" a lui Victor Kernbach, care umple cu fantezie golurile unor cunoștințe despre Africa străveche, a căror cucerire va rămîne un obiectiv și pentru alte secole).

Nu s-ar putea contesta oricum nici caracterul anticipativ al fantasticului științific care, scrutînd viitorul, îl colorează cu toate spaimele prezentului și formează tematica unei proze atît de răspîndite azi, încît ridică probleme și pricinuiește dezbateri esențiale în legătură cu rolul și dezvoltarea literaturii științifico-fantastice (așa cum s-ar putea vedea fie și măcar numai din titlul unor treceri în revistă ca „Noile hărți ale iadului", cartea lui Kingsley Amis, sau ale antologiilor ca cea prezentată de Roberta Ramelli și Andrea Canal, intitulată interogativ „Literatura științifico-fantastică, groază sau adevăr?".

Privind înainte, putem fi optimiști sau sufocați de angoase.

Însă cel ce întrezărește un viitor întunecat este în mod implicit și un critic al prezentului, critic care, atunci cînd e autor de proză anticipativă, îi dăruiește o complexitate specifică unui întreg tip. Să ne gîndim la cea mai mare parte a criticii lui H.G. Wells, în general îngrijorat de ceea ce ne va putea oferi viitorul, la „Minunata lume nouă" a lui Aldous Huxley, un individualist înspăimîntat, la utopia neagră „O mie nouă sute optzeci și patru", îndreptată de George Orwell împotriva unor tendințe absolutiste, la „Erewhon" și „Întoarcerea lui Erewhon" ale lui Samuel Butler, șarje ironice împotriva societății victoriene, a justiției superficiale, a scolasticismului în învățămînt, a bisericii plutocrate, a mecanicismului în biologie, a unor concepții teologice, contemporane etc., la pagini de felul celor ale lui André Maurois din „Mașina de citit gîndurile", sceptic în ce privește utilitatea unor invenții, sau la seria numeroasă de scrieri ce reflectă perspective sumbre deschise de egoismul uman care, folosind puterea științei și dezvoltarea tehnicii, îl amenință pe om cu catastrofe și forme de exploatare, înrobire și abrutizare fără precedent (mulțumindu-ne a-i aminti în această privință pe Al.R. Beleaev cu „Traficantul de aer", pe Alexei Tolstoi cu „Hiperboloidul inginerului Garin", pe Karel Čapek cu „R.U.R.", și „Război cu salamandrele" și pe Ray Bradbury cu „Fahrenheit 451").

Și noțiunea fantasticului științific mai trebuie completată în funcție de raporturile sale cu adevărul vieții. Ca și celelalte subcategorii istorice ale fantasticului, ramura sa științifica se întemeiază pe un procent de abatere de la realitatea obiectivă, dar întreține cu aceasta raporturi noi, specifice. Așa cum arătam și în altă parte, „una este să te refugiezi pe tărîmuri care nu există și nu vor exista, să dai frîu liber monștrilor născuți din somnul rațiunii, ori să te mulțumești cu adevărul înecat într-o mare de mistificări pe deplin conștiente, și alta e să construiești fie intuitiv, fie pe baza orientării științifice argumentate, o lume mai mult sau mai puțin posibilă, aparținînd viitorului. Fantasticul anticipațiilor, adică fantasticul științific, ocupă pe scara intelectualității ultima și cea mai înaltă poziție. El ține de categoria fantasticului doar în raport cu prezentul. În perspectiva vremurilor spre care ne îndreptăm, are tendința de a se confunda cu adevărul obiectiv. Și, pe măsură ce anii trec, acesta i se supune adeseori. Submarinele și elicopterele, încă fantastice la Jules Verne, ne poartă demult prin văzduh și prin oceane. Comunismul, imaginar în reveriile pe care Thomas Morus, lord cancelar al lui Henric al VIII-lea, le-a mărturisit visînd la o țară fără proprietate particulară, fără atotputernicia banului și fără clase sociale, se înfăptuiește sub ochii noștri.

Toate aceste considerații ne duc, după părerea noastră, la definirea fantasticului științific ca întrerupere provocată, în realitate, de fantezia artistică, în funcție de conștiința normală a epocii, prin elemente străine acestei conștiințe, organizate sau nu într-o lume cu legitate proprie și legată de anticiparea analogică a viitorului real sau de descoperirea viitoare a trecutului, indiferent de intenția autorului de a zugrăvi acest viitor în mod alegoric sau ca atare, cu amănunte oarecum apropiate de adevărul probabil, în întregime pentru el însuși, ori parțial, pentru a desluși cu intenții critice, în aspectele sale, trăsăturile prezentului.

Există și o problemă a viabilității literaturii și a întregii arte a fantasticului științific. Ea a suscitat încă cu decenii în urmă discuții unde nota negativă și-a avut locul său (ca, de pildă, într-un articol al lui R.M. Albérès, care, orien-

(Continuare în pag. 272)

IAȘI - SIMPOZION S.F.

Kingsley Amis, unul dintre primii erudiți care au scris sistematic despre science-fiction (v. **New Maps of Hell**, 1960) tranșa ironic chestiunea criteriilor axiologice: „Atitudinea criticilor literari? E bun! Deci nu este SF! Este SF! Deci nu e bun".

Într-o vreme cînd critica literară și-a întețit războaiele intestine, adăugînd conflictelor moștenite altele noi, alături de o vehemență și o confuzie nemaiîntîlnite, nimic nu pare mai seducător decît un **modus operandi** ca acel citat: este eficient, rapid, nu lasă loc ambiguității, exclude lectura (am numit în acest fel și cîteva din visele oricărui critic).

Tentativele de a propune o interpretare mai nuanțată au găsit repede sprijinul fandom-ului, iar în programul celei de-a 11-a Consfătuiri naționale a cenaclurilor de anticipație am introdus în deschidere, la inocentul paragraf „manifestări paralele", un simpozion numit **Criticul literar față cu SF-ul**, găzduit de Universitatea „Al.I. Cuza". Calul troian purtînd în pîntece iubitorii SF-ului a fost primit chiar în aula festivă, și numeroși universitari au acceptat rolul de troieni.

În continuare, voi face o scurtă prezentare a lucrărilor simpozionului.

Scriitorul Gheorghe Săsărman, unul dintre fruntașii generației de mijloc în SF-ul românesc, a citit comunicarea **Ficțiune și realitate**, o interesantă investigație a resorturilor creației literare, incluzînd și cîteva observații critice pertinente.

Lect. dr. Irina Burlui, de la Universitatea ieșeană, a vorbit despre relația antiutopie-literatura SF, cu referire concretă la autorii englezi și americani. Considerațiile asupra structurilor narative în antiutopie, cele despre construcția personajelor și semnificațiile umaniste ale parabolelor conținute de lucrările interpretate au constituit partea cea mai valoroasă a materialului.

Lect. dr. Noémi Bomher, de la aceeași instituție, a analizat relația SF-fantastic în literatura română „tradițională" (ceea ce critica SF denumește **mainstream**), insistînd asupra identificării unor subtile linii de forță în generarea atmosferei fantastice la Mircea Eliade. Reprezentînd un punct de vedere tot mai frecvent printre specialiști, Noémi Bomher a pledat pentru depășirea înțelegerii literaturii de anticipație ca generație spontanee sau imitație mecanică a autorilor străini, în absența unei tradiții naționale.

Conf. dr. Hertha Perez, tot de la Universitatea din Iași, a prezentat referatul **Posibilul și realul**, al cărui punct principal de interes a fost interpretarea sociologică a fenomenului SF. Autoarea, cu mai vechi preocupări în domeniu (pe lîngă critică, scrie și ficțiune), a făcut apropieri interesante, deși deschise controversei, între receptarea literaturii de anticipație și cea a genului polițist, stabilind apoi, din direcția teoriei literaturii, diferențele esențiale.

Dan Petrescu, absolvent al Facultății de Filologie din Iași, cu o teză despre Mircea Eliade, a făcut să-mi parvină un text despre raporturile posibile ale criticii cu fenomenul SF, pe care l-am citit asistenței. În maniera sa obișnuită, mascîndu-și aserțiunile ironice cu o frazeologie alternativ colocvială și doctă, Dan Petrescu a fost cel mai apropiat de subînțelesul genericului sub care se desfășura simpozionul, un calc (transparent) al cunoscutului titlu din Caragiale.

Doru Pruteanu, de asemenea absolvent al filologiei ieșene (cu o valoroasă lucrare despre science-fiction), a confirmat spiritul său polemic redutabil într-o sinteză a observațiilor făcute de scriitorii români despre SF. Dozîndu-și mai bine umoarea acidă care îl conduce la exagerări deja celebre în SF-ul nostru, autorul a fost caustic fără violență.

Semnatarul acestor rînduri a făcut unele interpretări ale eroziunii timpului în utopie.

Discuțiile care au urmat referatelor au angajat un mare număr de vorbitori.

Lect. dr. Nicolae Crețu, de la Universitatea „Al.I. Cuza", a propus o postulare a SF-ului ca esperanto al ficțiunii, semnalînd importanța studiilor aprofundate asupra așa-ziselor „literaturi marginale", de mare ajutor pentru înțelegerea unor situații limită ale literarității.

Scriitorul Adrian Rogoz a vorbit despre specificul literaturii, constatînd eșecurile teoreticienilor în stabilirea unor adevăruri de necontestat în această problemă. Adrian Rogoz a riscat și previziuni în care SF-ul ocupa, după opinia lui Mihai Dinu Gheorghiu, un loc exagerat. Tot Mihai Gheorghiu este cel care a expus apoi principalele teze ale lucrării sale **Ficțiunea criticii**, redactată pentru simpozion. Discuțiile s-au aprins și mai mult după această intervenție, ce relevase cîteva neînțelegeri pe care le consideram depășite: confuzia cu viitorologia, expedierea (bazată pe necunoaștere) întregii literaturi de anticipație la tomberonul universal al literaturii, sau cel puțin izolarea SF-ului în rafturile destinate maniacilor, arieraților și evazioniștilor.

Sanda Radian, membră a Uniunii Scriitorilor, a pornit de la aprecierea că seninătatea cu care unii critici repudiază SF-ul vine din rea-voință sau ignoranță, și că prelungirea unei atari situații este penibilă cînd există atîtea texte SF valoroase și atîtea lucrări critice de prestigiu. În continuare, Sanda Radian a vorbit despre estetica specifică science-fiction.

Dintre participanții la discuții, mai amintesc pe Lucian Ionică, unul din promotorii SF din Timișoara, și pe Ovidiu Pecican, de la cenaclul „Alphaville" din Arad.

Primul simpozion național de critică SF, chiar dacă nu poate fi considerat începutul unor cercetări febrile, binevoitoare și susținute ale literaturii de anticipație, este cel puțin o provocare la adresa celor ce nu o socotesc un obiect de studiu destul de onorabil pentru a-i interesa.

SORIN ANTOHI

Comunidad CONACYT, adica Consiliul Național pentru Știință și Tehnologie din Mexic, dedică 2 numere ale publicației sale cu același nume artei de anticipație: CONACYT I și II, august-septembrie și octombrie-noiembrie 1981.

Publicațiile constituie un exemplu de popularizare a acestei arte atît de îndrăgite, deoarece ele abordează genul în totalitatea sa, prezentîndu-se articole de știință și artă (dans, muzică de jazz și progresiva, artă plastică în toate formele ei, film etc.) umor, informații despre fenomene O.Z.N., cît și articole critice și de istoria literaturii de anticipație mondiale. Sînt prezentați în paginile publicației și scriitori din țările socialiste: printre ei reputatul scriitor român, Vladimir Colin, care în Mexic este cunoscut cu nuvela sa „Contactul".

Evident, apar în publicație scriitori mexicani de literatură de anticipație: PACO IGNACIO TAIBO (poate cel mai reprezentativ scriitor actual mexican, în vîrstă doar de 33 de ani) cu nuvela sa „Flăcări pentru zile goale", RENE REBETEZ cu povestirea „Bășicuța", SANTIAGO GENOVES cu „Omul care a fost în mare", EDMUNDO DOMINGUES ARAGONES cu „Arborele vieții", HUGO A. BROWN cu „Afectat în facultățile sale".

NINA DAIANU

ȘTIRI S.F. DIN MEXIC ● ȘTIRI S.F. DIN MEXIC ● ȘTIRI S.F. DIN MEXIC

1981

RETROSPECTIVA

O PRODUCȚIE nu tocmai bogata oferă anul editorial 1981 cititorului de literatura de anticipație românească. Astfel, Editura Albatros — avînd singura colecție specializata în acest domeniu: Fantastic Club — își permite „luxul" de a publica două titluri, pe cînd alte două edituri, Eminescu și Ion Creanga, își disputa fiecare ceea ce a mai rămas, deci cîte un titlu.

Cauzele acestui fenomen, credem, nu pot fi decît două: ori calitatea tematica și artistică a textelor oferite editurior nu justifica includerea acestora într-un plan editorial, ori cantitatea textelor oferite editurilor nu justifica includerea acorde increderea cuvenita unui asemenea fenomen și să-l lanseze pe piață ca atare.

Adevărul, ca de obicei, trebuie că se afla undeva pe la mijloc, oricum realitatea unei literaturi autohtone de anticipație, insuficient reprezentată față de amploarea interesului de care ea se bucura, există, și acest lucru ar trebui să dea de gîndit atît editorilor cît și celor care fabrică acest gen de literatură. Să vedem, totuși, ce conțin aceste volume de literatură s.f.

Una din temele care populează cu obstinație produsele de care ne ocupăm este călătoria. O temă dealtfel predilectă pentru întreaga literatură de acest gen, și asta ușor de înțeles, deoarece călătoria a constituit dintotdeauna piatra de încercare a naturii umane.

Culegerea de povestiri intitulată „Fuga în spațiu-timp" (Editura Ion Creangă) este o mostră concludentă despre cele afirmate anterior. Autori consacrați (I. Hobana, V. Colin, M. Oprița, A. Rogoz, Gh. Săsărman, A. Mironov) argumentează cu fantezie și talent tocmai farmecul acestui subiect care a înflăcărat dintotdeauna imaginația și ambiția oamenilor.

Eroii povestirilor în cauză se mișcă cu dezinvoltură în toate dimensiunile posibile ale spațiului sau timpului, călătoresc în viitor sau trecut, trec dintr-un sistem galactic într-altul fără nici o greutate, se țin uneori de șotii (vezi: Un derbedeu în crono-spațiu), trăind în aceste peregrinări senzațiile cele mai bizare, de la beatitudine senină la disperare și groaza, și demonstrînd, în felul acesta, că în lumea anticipației totul este posibil.

Printr-o selecție mai riguroasă, volumul în cauză ar fi putut constitui o veritabilă antologie a s.f.-ului autohton din ultimii ani.

Tot o călătorie ne propune și Ion Cîrje în romanul său: Irene sau planeta cea mai apropiată (Editura Eminescu). Un pămîntean este trimis pe o planetă aflată în sistemul nostru solar pentru a întreprinde o documentare în legătură cu civilizația existentă acolo. Trimisul Terrei petrece 7 zile pe această planeta, participînd prin bunăvoința gazdelor, ființe asemănătoare întru totul oamenilor, atît la evenimentele publice, cît și la programul diurn al unei familii obișnuite de ireniene unde a fost cazat. În urma investigațiilor sale, aflăm date despre

1981 RETROSPECTIVA

istoria, geografia, viaţa social-politică a respectivei planete, despre viaţa particulară şi intimă a locuitorilor săi, înţelegînd că, pînă la un anumit punct, similitudinile cu istoria Terrei sînt aproape identice. Pentru că şi acolo au fost războaie, calamităţi, sclavagism şi nefericire din abundenţă, locuitorii săi reuşind în cele din urmă să depăşească această stare de lucruri şi să instaureze o civilizaţie bazată pe principii nobile şi bunăstare.

Probabil intenţia autorului a fost tocmai de a anticipa, în felul acesta, imaginea unei Terre unde toate problemele ce au convulsionat de-a lungul anilor istoria sa au fost depăşite (ajungîndu-se la acel ideal de civilizaţie existent pe planeta vecină). Numai că ceva lipseşte acestei cărţi pentru a fi verosimilă în plan literar şi a ne convinge, şi anume lipsa unui conflict. Nimic nu tensionează naraţiunea expusă calm, idilic, în maniera unui descriptivism naiv, nici măcar recuzita exotică de tip s.f., folosită din abundenţă, şi cititorul închide cartea cu sentimentul ciudat că a răsfoit un bun ghid turistic.

Vizînd aceeaşi temă, însă de cu totul altă factură, este substanţa volumului lui Voicu Buganu: Lumea lui Als Ob (Editura Albatros). Metafora centrală care uneşte atît detaliile cît şi sensurile povestirilor incluse în acest volum este, aşadar, călătoria, o călătorie iniţiativă evident, efectuată în timp şi spaţiu, dar şi în propria conştiinţă a celor care, mînuiţi cu ingeniozitate de autor, caută de fapt dezlegarea unui singur lucru: credinţa omului într-o lume a viitorului. Într-o asemenea lume, care ar putea fi, de exemplu, viitorul Pămîntului, dar şi o planetă îndepărtată, populată de fiinţe analoage oamenilor, sau o imensă navă spaţială plecată de pe Terra de mult timp, încep să apară — o spune însuşi autorul — întîmplări şi fenomene neobişnuite. Astfel, o femeie excentrică pentru care cochetăria constituie singura raţiune de a îmbătrîni, îmbătrînind hotărăşte să supravieţuiască printr-o experienţă asemănătoare hipnozei; unei alte femei i se relatează, printr-un dispozitiv de vorbit, drama soţului ei întors dintr-o călătorie în care a suferit un fel de dispariţie fizică, din toate rămînîndu-i doar vocea. Un temerar astronaut, plecat într-o călătorie intergalactică, trăieşte tot felul de peripeţii, o replică de fapt, în manieră s.f., a materiei epice care a stat la baza odiseei lui Ulise.

Prin ce este original însă acest volum dincolo de manierismul său de neevitat, dincolo de recuzita caracteristică genului (fără de care, poate, o asemenea literatură nici n-ar putea exista)? Poate tocmai prin acea privire lucidă, prin acea cerebralitate glacială prin care autorul ştie să transcrie sensurile abstracte, uneori neverosimile ale povestirilor sale, dîndu-se astfel o aură filosofică superioară. Dacă lucrurile ar rămîne la acest nivel, poate că efectul scontat ar fi doar pe jumătate sau chiar total compromis. Constatăm, însă, cum în acelaşi mod ingenios se petrece şi recîştigarea contactului afectiv, umanizant, între lumea descrisă şi cititorul deja captivat. Trecerea fabulaţiei printr-un sistem traductor — să amintim în acest sens numai scena distrugerii maşinilor de vorbit sau secvenţa din finalul cărţii, unde, printr-o replică insolită, temerara călătorie intergalactică de 20 de ani a eroului este pusă în balanţă cu viaţa de fiecare zi — face ca amprenta general filosofică a cărţii, în fond atuul ei cel mai de preţ, să se particularizeze în literatură, o literatură desigur specială, în care rigorile genului s.f. nu sînt cu nimic frustrate, ci din contră îmbogăţite.

Un alt volum, cel al lui George Anania: „Test de fiabilitate" (Editura Albatros), tratează un caz de inginerie genetică. Un savant genetician descoperă o formaţie genetică care, administrată unei fiinţe umane, îi conferă o imunitate desăvîrşită la acţiunea oricăror germeni patogeni.

Pe lîngă sensul său bun, umanitar, aflăm din desfăşurarea romanului că descoperirea poate duce însă şi la o serie de complicaţii morale, sociale, politice chiar. Se poate forma astfel o elită de indivizi care, imunizîndu-se, creîndu-şi în felul acesta un ascendent biologic asupra celorlalţi semeni ai lor, ajung să domine lumea. Un soi de sclavagism grotesc poate lua naştere, în care sclavilor cărora, în prealabil, li s-au inoculat viruşi patogeni, în caz de revoltă li se refuză antidotul necesar.

De aici şi conflictul cărţii. Acţiunea se derulează suplu, dezinvolt, într-o manieră de bun roman poliţist. Suspansul, intriga, arborescenţa, un anume exotism, degajat de însăşi natura subiectului, fac ca lectura să captiveze în permanenţă pe cititor, inoculîndu-i cu uşurinţă acel fior atît de specific literaturii de anticipaţie.

Concluzionînd, se poate spune că producţia de literatură s.f. a anului 1981 este prea firavă pentru a ilustra un fenomen atît de complex. Cei cîţiva scriitori consacraţi ai genului nu reuşesc, după cum am văzut, să acopere decît o parte din problematica acestui gen. În condiţiile civilizaţiei contemporane, macerată de tot felul de conflicte economice, politice, ameninţată de războaie distrugătoare, de foamete şi nedreptăţi, literatura s.f. ar trebui să participe mai hotărît la rezolvarea acestor probleme avertizînd, anticipînd soluţii, creînd şi propunînd — în plan literar, fireşte, — un viitor mai bun pentru această planetă.

L. SLĂTINEANU

Desen de
SANDU FLOAREA

"...dintr-o lume congelată ... Falsele ficțiuni"

CARTEA lui Romulus Dinu (Editura **Albatros**, București, 1980) te ajută să înțelegi mai bine afirmația lui Călinescu după care cărțile s-ar face din cărți. Într-adevăr, autorul profită substanțial de lecturile sale, urmele detectabile din Borges și A. Allais fiind dovezi. Fenomenul maturizării stilistice a autorilor români de SF este ilustrat și de Romulus Dinu, care stăpînește bine limba, infirmînd așteptările celor care continuă să considere această manieră drept o corelație de subproduse literare despre „cîte-n lună și-n stele", oscilînd indecis între Frățietatea Galactică și Apocalipsa Atomică și/sau Ozenistă.

Prozele din prezentul volum, fără a fi reprezentative pentru ceea ce are mai bun SF-ul românesc, sînt o lectură agreabilă în mijloacele de transport pe distanțe medii și lungi, la cozi sau în pat, după ce ne-am spus că, în definitiv, nu sîntem singurii care nu îl înțelegem pe Derrida.

Ușoare, deci, povestirile ne arată un Romulus Dinu ironic, „causeur", exploatînd fără greș clișeul umoristico-satirico-absurd tipic francez (Allais) sau american (Ambrose Bierce, Kurt Vonnegut jr.). Ele au un **sitting** ales cu prudență (America! America!), o localizare temporală variată, o structură comună, bazată pe un truc adesea inteligent, totdeauna amuzant. Falsa erudiție — un procedeu mai ales borgesian — este bine condusă, citatele verificabile: Engels, dicționare etc. Mereu prevenitor, autorul explică abrevierile și termenii fanteziști în note de subsol, arătînd umor și talent mistificator.

Probleme absurde de identitate („Și totuși... Nimeni", „Dublone"), ciudate dereglări psihosomatice („Stanny", „Caleriana", „Puțină... chimie"), paradoxuri logice, juridice, etice („Reportaje dintr-o lume congelată"), teme clasice ale literaturii cu efect hilariant, toate sînt speculate abil, iar cartea se citește cu plăcere. Aceasta sporește pentru cei care își mai amintesc de Allais: Azot („Puțină... chimie") și Mercurul din termometre, umorul negru și crearea senzației de absurd, problemele de personalitate, cuvintele fabricate, aparatele insolite. Sau Borges: Bazil Poppescu (din povestirea omonimă) re-scrie „Don Quijote". Aceste influențe, ca și altele, deși importante în economia volumului, trebuie privite cu înțelegere, căci o analiză atentă le va declara inevitabile pentru maniera în care scrie science-fiction Romulus Dinu.

Cartea aceasta merită citită, iar faptul că a fost repede cumpărată nu trebuie să vă trimită înspre zonele penibile ale sentimentului de culpabilitate: asta înseamnă că toată lumea citește SF, chiar dacă nu o mărturisește. Vă mai amintiți cum citeați Agatha Cristie? Baricadați la domiciliu, cu ochelarii fumurii și pălăria trasă pe ochi, în coperta de la „Der Prozess", avînd în buzunar abonamentul de tramvai sub un nume fals.

Trebuie totuși să precizăm că volumul acesta ilustrează o tendință marginală în SF, care, deși extrem de profitabilă comercial, nu se ridică la înălțimea creațiilor care, punînd probleme cardinale ale devenirii umanității, avînd idei interesante și bună acoperire artistică, încearcă să integreze într-o spiritualitate coerentă valorile artei, literaturii, științei și tehnologiei. Bineînțeles, delatorii SF-ului expediază fără remușcări toate producțiile acestui gen, pe considerente deja clasice: sărăcie tematică, stereotipie, naivitatea clișeelor, amatorism stilistic. Nimic nu este mai ușor, mai ales că pretinșii Protectori-Împotriva-Nonvalorii nu cunosc science-fiction, asimilînd, acestei etichete numai palidele exemple pe care le-au citit în tinerețe și care s-au întîmplat să fie „De la Pămînt la Lună" sau „Atacul Cesiumiștilor". Distinșii puritani nu ostenesc a pune la index pseudoliteratura SF, fiind, paradoxal, de partea celor care apreciază și produc science-fiction de bună calitate. Asemenea manevre nu mai conving însă oamenii de bună credință, care pot înțelege că a aprecia numai distopiile consacraților S. Buttler, Aldous Huxley sau George Orwell înseamnă de fapt a-ți dezvălui incapacitatea de a selecta alte valori decît cele unanim aclamate.

SORIN ANTOHI

Din revista „Opinia studențească", Iași, ian. '81.

Algoria reflexivă în "Aporisticonul" lui Mihail Grămescu

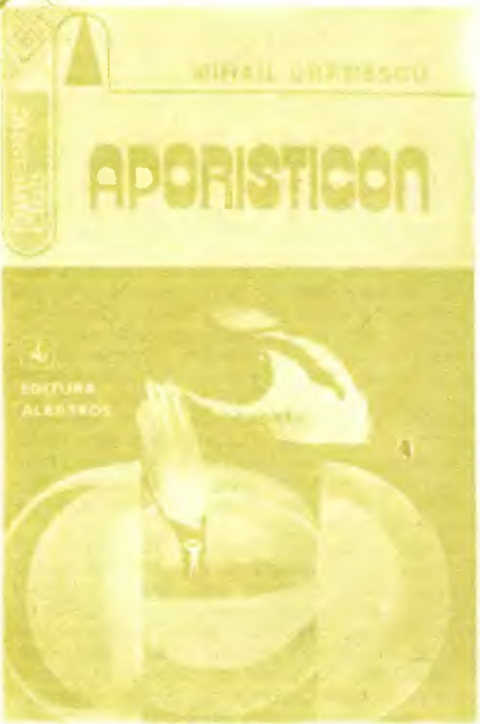

FOLOSIND cu o uimitoare expresivitate și maturitate cele mai recente cuceriri ale prozei moderne — îndeosebi îmbinarea organică a epicii nude cu filonul eseistic — cel mai nou venit pe tărîmul literaturii românești de anticipație (nou venit doar în sens editorial, căci lucrările sale au fost adesea distinse, la concursurile prilejuite de consfătuirile anuale ale cenaclurilor de literatură de anticipație, cu diferite premii și mențiuni, pe parcursul ultimului deceniu), Mihail Grămescu ne dăruiește cu volumul „Aporisticon" (Editura Albatros, colecția „Fantastic Club", 1981) una din cele mai rotunde, mai echilibrate, mai armonioase opere românești ale genului, în pofida marii diversități a tematicii abordate și a modalităților literare utilizate.

Pornind de la înțelesul „de dicționar" al noțiunii de „aporie" în filosofia antică — „contradicție de nerezolvat ivită cu prilejul unui raționament; problemă greu rezolvabilă; nesiguranță, îndoială" — găsim o „cheie" posibilă către lumea fabuloasă și enigmatică a acestui volum de o reală, necontrafăcută originalitate. Tînărul autor ne propune un șir de incursiuni — cu titlurile desfășurate în ordine alfabetică — în universuri posibile sau probabile, toate constituindu-se în severe avertismente împotriva atmosferei halucinatorii pe care o generează, în jurul omului modern, orice intruziune a iraționalului în cotidian. Adesea, pe parcursul lecturii, îți revine în memorie titlul faimosului tablou al lui Goya: „Somnul rațiunii naște monștri". „Somnul rațiunii" — pare a ne spune cu insistență Mihail Grămescu — naște nu numai monștrii coșmarurilor zămislitoare de neliniști existențiale, ci și monștri reali, cu întruchipări uneori blajin-umane, dar care, prin deformările lor etice, provoacă eroziunea relațiilor interpersonale. Se simte, în paginile acestei cărți de o transparentă complexitate, influența firească a unor mari autori străini ca Orwell și Borges sau a unor cunoscuți scriitori ai genului din țara noastră ca, mai ales, Gheorghe Săsărman (mă îndrept cu gîndul, cu deosebire, spre polivalentele „urbogonii" din „Cuadratura cercului"). Ceea ce se cuvine însă remarcat și subliniat este faptul că aceste înrîuriri au fost asimilate organic, nefăcînd corp străin în substanța volumului.

O indiscutabilă calitate a „Aporisticon"-ului constă în simbioza subtilă dintre lirismul difuz ce străbate cele mai bune pagini ale cărții și reflexivitatea de înaltă ținută care conferă volumului o tentă filosofică accentuată. Una dintre cele mai delicat-sugestive povestiri ale culegerii, „Ciutele", exprimă, bunăoară, simțămîntul patetic de alarmă față de ferocitatea celor ce văduvesc natura de avuțiile și frumusețile ei inegalabile, totul înveșmîntat însă în aburul de mister al unei „întîlniri de gradul III" în cadrul căreia ciutele ar fi fost investite cu un misterios mesaj din partea unei civilizații extraterestre. Aceeași împletire de gingășii lirice și gînduri de amplă reverberație regăsim în uriașul ghioc de glasuri, aparent fără sens, din schița cu frumoase însușiri literare „Helicon".

Luciditatea demistificantă face din multe dintre povestirile cuprinse în volum dramatice, tulburătoare dezvăluiri ale esenței ce se ascunde în spatele aparenței, ale substanței ce transpare uneori de sub înfățișările înșelătoare. O reușită deosebită, în acest sens, este schița de mare profunzime și sensibilitate „Fenotipul de ceață și picăturile de nimic".

Ne putem pune întrebarea (pe care, dealtfel, am și auzit-o la unii cititori): în ce măsură schițele din „Aporisticon" sînt realmente științifico-fantastice, în ce măsură respectă ele canoanele aparent imuabile ale genului?

Sigur, modalitatea literară practicată de Mihail Grămescu este, nu o dată, deconcertantă prin abstractizare, prin salturile, adesea neprevăzute, din lumea aparențelor banale în cea, rarefiată, a visării și reflecției pe marginea celor mai răscolitoare întrebări ale veacului. Aceasta nu înseamnă însă că autorul se folosește doar de o recuzită științifico-fantastică (așa cum au sunat anumite reproșuri) spre a-și etala cunoștințele și incursiunile filosofice, spre a divaga în jurul marilor teme ale existenței umane. Pur și simplu, e vorba de un alt tip de literatură științifico-fantastică, în care latura eseistică — atît de proprie unui sector important al literaturii contemporane de la noi și de peste hotare — devine tot mai pregnantă. Fără a fi prima de la noi pe acest rodnic făgaș, cartea lui Mihail Grămescu reprezintă o neîndoielnică izbîndă literară prin calitățile sale de profunzime ideatică, transparență lirică și, nu o dată, fascinație epică.

VICTOR BÎRLĂDEANU

Viitorul imediat în viziunea lui Gheorghe Săsărman

ULTIMA CARTE a lui Gheorghe Săsărman* este un roman de ficțiune politică, o varietate deloc facilă a literaturii științifico-fantastice, după cum m-am putut convinge chiar pe pielea mea încă de-acum două decenii. În timp ce lucram la ceea ce avea să devină „Omul și năluca", începusem să stilizez traducerea capodoperei lui I.A. Efremov, „Nebuloasa din Andromeda". Aflînd de proiectul meu, Ivan Antonovici mi-a scris că, dacă un autor de anticipație vrea să nu greșească din punct de vedere dialectic, e recomandabil să-și plaseze acțiunea peste un mileniu. Sfatul de mai sus, deși nu ascundea nici o ironie, deoarece Efremov însusi își aplicase preceptul, pare bizar din cauza paradoxului că anticipația îndepărtată are șanse mai mari de realizare decît „mica predicție" (vezi exemplul clasic al fuziunii nucleare, a cărei amorsare savanții din lumea întreagă ne-o tot făgăduiesc de trei decenii). Pentru mine însă zarurile fuseseră aruncate. Voind să anticipez fără o perspectivă suficient de largă, m-am încurcat în propria mi plasă. Or, Gheorghe Săsărman are meritul de a fi reușit să ne ofere un roman totodată credibil, profund și captivant, urcînd în timp doar cu 18 ani.

Găsim în această carte cîteva mari teme pe care autorul a știut să le contrapuncteze într-un singur edificiu simfonic.

Totul pornește, în planul narativ, de la un experiment grandios: pentru eliberarea particulelor subcuantice numite quarkuri, într-un laborator occidental, o echipă de savanți pune în funcțiune un supraaccelerator, al cărui consum de energie atinge aproape un sfert din puterea instalată în centralele electrice ale țării. Consecințele experimentului sînt uluitoare: la accelerator ia naștere o singularitate, iar liniile de univers suferă perturbări propagate pe întregul glob terestru sub forma unor noduri temporale — autentice porți de trecere din prezent în alte epoci istorice, sau invers. Astfel, armata lui Alexandru Macedon își face intruziunea în spațiu-timpul unui tren ce parcurge Iranul, o serie crescîndă de oameni dispar din secolul XX în trecut sau, poate, în viitor. Nodurile temporale încep să fie strict supravegheate de autorități și, treptat, apar călăuze și metode pentru călătorii în timp. Dar aceste anomalii au produs în structura Terrei tensiuni care, la rîndul lor, au generat mișcări tectonice neobișnuit de dese și violente, asociate de incendii, inundații, cutremure, erupții vulcanice etc.

Toate aceste dispariții și catastrofe cauzate de un experiment straniu, dar în definitiv științific, avînd loc în ocurența anului 2000, au fost, cum se întîmplă întotdeauna în perioade critice, folosite imediat de toți cei dornici să-și pescuiască norocul în apele tulburi ale ignoranței obștești. O altă temă a cărții este tocmai acest fals apocalips prevestit, printre alți cavaleri ai tenebrelor, de un oarecare Gabriel, scornitorul unei secte, chipurile perfecționate, în măsura în care trebuia să-i aducă inițiatorului ei maximum de cîștig cu minimum de riscuri.

Dar tema profundă a cărții se desprinde din extraordinara anchetă realizată printre mari personalități ale tuturor timpurilor privitor la etica științei. („N-ar fi imposibil — se va spune la acest proces — ca fizicienii să fi atins o anumită limită, un prag de creștere pentru a cărui depășire să fie necesară reconsiderarea radicală a întregului patrimoniu al cunoașterii".) Chiar dacă exemplul ales de Gh. Săsărman (distrugerile provocate prin experimentul de vînare a quarkurilor) este extrem de frapant pentru ilustrarea problemei pomenite, cred că situația limită la care a ajuns știința umană se manifestă destul de clar încă în zilele noastre. Probabil că sarcinile cruciale ce stau înaintea omenirii (hrană, energie, cultură pentru zece miliarde de oameni într-un viitor apropiat) nu vor putea fi rezolvate fără energie nucleară, genetică, informatică. Dar tot aceste prodigioase domenii de vîrf pot contribui la distrugerea totală a vieții de pe suprafața planetei noastre. Iată de ce ancheta de la sfîrșitul romanului „2000" este deopotrivă de actuală și palpitantă. În vederea acestui hotărîtor proces, intentat cunoașterii, sînt organizate o serie de expediții pentru aducerea în prezent a unor savanți și gînditori ca Socrate, Leonardo, Morus, Newton, Hegel, Einstein.

Mărturisesc că, în tinerețea mea (înainte de 1940), am fost ispitit și eu de consemnarea confruntării între genii, dar m-am lăsat păgubaș, deoarece întîlnirea lor mi se părea factice (pe atunci nu citisem încă „Mașina timpului" a

---

* Gheorghe Sasarman, „2 000", Editura Eminescu, București, 1982

lui Wells). Peste vreo două decenii însă, ca redactor al colecției „Povestiri științifico-fantastice", am publicat traducerea lucrării literare scrise de K.E. Țiolkovski prin 1920, „Dincolo de Pămînt" (nr. 120—121), în care, într-un castel din Himalaia, se întîlnesc cîțiva părinți ai fizicii moderne (ca Galilei, Newton, Laplace și alții). Reuniunea lor e totuși pur convențională (precum cuvintele animalelor într-o fabulă), iar discuțiile lor — simple lecții, al căror interes reiese exclusiv din îndrăzneala anticipării (personajul Ivanov fiind chiar Țiolkovski, pionier al astronauticii). Nu pot de aceea să nu subliniez talentul cu care Gh. Săsărman a resuscitat în doar cîteva pagini figurile lui Socrate și Newton (dificultatea constînd și din faptul că aceștia trebuiau să fie convinși să întreprindă un periplu temporal care le contrazicea principial concepțiile). În mod ciudat, fizionomia lui Einstein (al cărui interviu este reconstituit, după cum menționează însuși autorul, din montajul unor crîmpeie de declarații autentice) apare mai puțin vie. Oricum, am rămas cu regretul că nu ne-au fost prezentați și alți corifei ai acelui conclav de genii.

Dar volumul lui Gh. Săsărman te captivează și prin destinul principalilor săi eroi romanești (atît de feluriți ca tipologie, activitate și mod de gîndire), de care nu mă pot ocupa cu prilejul acestei recenzii în care accentul cade pe marea idee filosofică și anticipativă. O notă aparte printre peripețiile romanului o au acelea inserate în două capitole extrase din urbogoniile autorului (vezi „Cuadratura cercului", Editura Dacia, 1975); este vorba de aventurile lordului Knownshire și ale baronului Kennengau care, chiar dacă taie oarecum marele flux epic al cărții, îi exprimă cu strălucire borgesiană tîlcul pe un plan simbolic. Cel mai adesea însă romanul împrumută o anumită tehnică (un amestec de narațiune obișnuită cu stilul publicistic și cel eseistic), cu care ne-a obișnuit romanul modern de la Dos Passos la Ehrenburg. Pe această linie, a unei tradiții s.f. ce vine de la Verne, Wells, Efremov și Lem, Gh. Săsărman a acordat laturii documentare o cuprinzătoare atenție. S-ar putea spune că „2000" mustește literalmente de idei și, în această privință, îndelungata experiență de cronicar al științei și al tehnicii i-a fost romancierului de real folos.

Încă un merit al cărții îl văd în aceea că ultima ei pagină nu reprezintă un adevărat final. Quintus, eroul principal la nivelul mediu, s-a pierdut printr-un nod temporal, ceea ce înseamnă că-l vom putea reîntîlni într-un nou volum. Și acesta chiar este sentimentul cu care mă despart de romanul lui Gherghe Săsărman: dorința de a-i citi urmarea!

ADRIAN ROGOZ

Cine ești, dumneata, Forrest Ackerman?

– ÎN LUMEA ANTICIPAȚIEI mondiale sînteți un personaj aproape legendar. Profitînd de prezența dv. în România și de amabilitatea Uniunii Scriitorilor, care vă este gazdă, vă rugăm să vă demascați. Cine este, de fapt, celebrul personaj numit în America mister Science Fiction?

— Un om care va regreta toată viața primii 9 ani pierduți fără nici un folos. Asta pentru că prima revistă de anticipație mi-a căzut în mînă tîrziu, tocmai la vîrsta de 10 ani. Un an mai tîrziu, mama mea mi-a numărat revistele de literatură științifico-fantastică; aveam 27. „Ai să ajungi, doamne ferește, mi-a zis, să ai cîteva sute pînă cînd vei ajunge mare!" N-a avut dreptate: astăzi am, în biblioteca personală, 32 000 de cărți și cam 300 000 de reviste de anticipație... Cu umilință (falsă — n.n) trebuie să vă spun că strîng reviste S.F. din anul 1926, că în Statele Unite mai totdeauna genul în cauză a fost popular —, prin anii '43 apăreau deja 49 de reviste de Science Fiction! —, că prin 1951 umplusem deja 13 camere și 2 garaje cu cărți așezate pe rafturi, din podea pînă în plafon, că numărul încăperilor a ajuns astăzi la 22...

– ... Și s-a transformat în cunoscutul și foarte gustatul Muzeu Forrest Ackerman.

— Da, municipalitatea Los Angeles-ului, Asociația Scriitorilor de Anticipație și Facultatea de Science Fiction din California au transformat modesta mea colecție în muzeu. Sînt în rafturi depozitate cărți și reviste S.F. din lumea întreagă: americane, dar și românești, chineze, sovietice, în limba esperanto, iar în vitrine sînt expuse exemplare rare, nu numai cărți, ci și obiecte de decor sau trucaje din marile filme de anticipație, grafice, picturi, sculpturi S.F. achiziționate din diverse expoziții.

– După 60 de ani de viață de colecționar pătimaș și specialist într-ale S.F.-ului, ce credeți, care este viitorul acestui gen științifico-fantastico-literar?

— Nici nu mai fac socoteala pentru viitor, prezentul este deja mult prea copleșitor. Numai pe piața americană apar anual 1000 de titluri din ceea ce numim hard-cover, adică ediție copertată de lux, și încă alte 1 — 2000 în paper-back, adică colecții populare, pe hîrtie obișnuită. Despre reviste, nici nu mai vorbesc.

În ciuda previziunilor pesimiste privind scăderea tirajelor, la ora actuală piața americană are cel mai mare „boom", dar istoria scurtă a Science Fiction-ului... în ceea ce privește filmele, lucrurile stau încă și mai bine: planeta a prins gust pentru aventurile în spațiul cosmic, pentru jocurile imaginației, de aceea anual ies pe ecrane sute de filme, unele absolut remarcabile.

- *Care este poziția autorului de anticipație?*

— Asimov, Bradbury, Ph. K. Dick, Von Vogt, U.K. Le Guia — citez numai cîteva nume — sînt creatori extrem de populari, „exploatați" de presă, televiziune, radio, universități, chiar laboratoare de cercetare. Dau un exemplu: absolut, dar absolut toți astronauții americani — și sînt sigur că și cosmonauții sovietici — citesc Science Fiction pe rupte. Este firesc, nu?

- *Bineînțeles, ne aflăm în perioada de apoteoză a erei științei și tehnicii, este firesc ca și literatura și arta să se muleze pe cerințele societății. Lucrul este valabil pentru întreaga planetă... Apropos: cunoașteți S.F.-ul european?*

— Da, soția mea a și tradus cîțiva autori, eu cunosc pe Lem, frații Strugațki, G. Klein, P. Barbet. Nu-i amintesc pe englezii Brunner, Wyndhov și ceilalți care intră, de fapt, tot la „producția" americană. Despre S.F.-ul românesc nu știu decît ce mi-a povestit Ion Hobana, în timpul vizitei sale la noi în 1981. Sper că antologia de texte românești, pe care ne-a pregătit-o, să ne spună mai mult, mie și milioanelor de amatori de anticipație din S.U.A.

- *Dacă am cere primului cititor de S.F. din lume - cum puteți fi socotit dv. - să alcătuiască o listă a scriitorilor de rangul I, pe cine ar propune?*

— După gustul meu, dar și după premiile obținute — Hugo și Mebula, care se acordă anual după tirajele cărților lor (Asimov, Bradbury, Fr. Herbert au fost publicați în zeci de milioane de exemplare), după sondajele publice (cu care m-am găsit în acord) aș enumera pe: Asimov, Bradbury, Heinlein, frații Strugațki, Stanislaw Lem, H.G. Wells, Arthur Clarke (socotesc „Childhood End" drept capodopera nr. 1 a S.F.-ului mondial), Von Vogt, Th. Sturgeon, Pohe Kuttner, E.R. Burroughs — care au scris, pentru toate gusturile cu putință, mii de cărți foarte bune, importante pentru cultura umană.

- *Ce părere aveți, existența cluburilor a „împins" spre afirmare anticipația?*

— Categoric! Este un fenomen firesc, tipic science fiction-ului. Dovadă că și aici, în sală (la Muzeul literaturii române, întîlnirea cu Forrest Ackerman a avut loc la 8 iunie 1982 — n.n.) sînt membrii unui cenaclu de copii („Sapiens", de la Casa Pionierilor și Șoimilor Patriei din București — n.a.), și probabil și alții. În S.U.A. funcționează cîteva mii de cluburi S.F. Trebuie să vă mărturisesc, dealtfel, că — împreună cu Asimov, Von Vogt, J. Williamson și mulți alții, aproape o sută - și eu sînt membru al unui club S.F., probabil primul înființat în lume, care funcționează din anul 1934 al acestei ere.

- *Și a fost înființat de ...*

— ... Forrest Ackerman, aici de față, care vă transmite, în final, toată prietenia unui iubitor de liniște și pace planetară pentru prezentul periculos de acum și pentru toate viitorurile posibile.

AL. MIRONOV

MEDALION

RADU HONGA

AVERTISMENT

PUR ȘI SIMPLU nu-i venea să-și creadă ochilor: pe masa de lucru, printre manuscrise, cărți, pixuri și agende, cîteva sute de furnici se mișcau cu repeziciune, într-o aparentă dezordine. „Cum au ajuns aici?, se întrebă, doar acum o jumătate de oră am părăsit biroul, cînd au avut timp? Și ce caută de fapt?"

Se ridică cu atenție de pe scaun și se repezi în bucătărie, acolo unde știa că se găsește spray-ul pentru insecte. Se întoarse cu el pregătit și pentru a doua oară rămase interzis; furnicile se așezaseră acum într-o ordine anume și stăteau nemișcate. Îi trebuiră mai multe zeci de secunde pînă cînd să-și dea seama că pe masă erau alcătuite, din cîteva zeci de mii de trupuri, litere, care, la rîndul lor, formau fraza: „Nu deranjați. Aici se lucrează!"

ÎNTÎLNIRE DE GRADUL ZERO

COSMONAUTUL se depărtase la două zile distanță de bază și teama de a se rătăci îl încolțea tot mai mult. Plecase de unul singur în căutarea presupuselor ființe existente pe planeta Q, fără nici un rezultat. Descoperise urmele trecerii unor expediții necunoscute, dar nici o ființă rațională. Se hotărî să se întoarcă; în depărtare, apăru un punct ce se mărea vertiginos. Își ascunse vehiculul în spatele unor stînci, își pregăti arma, în eventualitatea unui atac, și așteptă. Nu după multă vreme, punctul luă forma unui animal uriaș; avea peste treizeci de metri lungime și cinci-șase înălțime, avea gîtul lung și capul mic în comparație cu trupul enorm, semănînd leit cu un brontozaur. Nu-i deosebea la prima vedere decît faptul că animalul extraterestru înainta încet, cu capul în pămînt, parcă pipăind solul accidentat. Și încă ceva: de gît avea agățată o pancardă ce i se mișca în stînga și-n dreapta, dîndu-i un aer caraghios, dacă putem spune așa ceva despre o ființă extraterestră pe care o întîlnim pentru prima oară și despre care nu știm absolut nimic. Văzîndu-l, cosmonautul se hotărî să se întoarcă, de data aceasta cît mai repede, să anunțe baza, renunțînd astfel să participe la întîlnirea dintre două civilizații. Oricum, contactul nu ar fi avut loc, deoarece pe pancarda agățată de gîtul extraterestrului scria în mai multe limbi galactice: „Nu trageți! Sînt o biată făptură oarbă, surdă și mută!"

SF DATA

H.G. WELLS

Răsfoind de curînd colecțiile seriei vechi a „Vieții Românești", revistă literară și științifică puternic marcată de personalitatea lui Ibrăileanu, am avut plăcuta surpriză de a întîlni un captivant articol ce poartă semnătura ilustră a lui H.G. Wells. Articolul, apărut în volumul LXXXIII al revistei (anul 1930) și intitulat „Despre individualitate și nemurire", se configurează ca un mic eseu filosofic, a cărui lectură cvasiintegrală v-o propunem în cele ce urmează. Vom recunoaște, în compendiu, multe dintre trăsăturile fundamentale ale gîndirii marelui scriitor englez, ajuns pe atunci la vîrsta de 64 de ani, pe o treaptă a retrospectivelor autobiografice, exact în acel an 1930 în care publica la Londra romanul său „Dictatura domnului Parham", avertisment ferm împotriva posibilității instaurării fascismului în Anglia. Limitele ca și îndrăznelile concepției lui Wells în privința reformării societății burgheze conform principiilor fabiene, ecouri moderne în epocă ale progreselor biologiei și psihologiei, credința în atotputernicia științei, repulsia manifestă față de ororile războiului, dar mai ales respectul profund pentru valorile esențiale, perene ale umanității, fuzionează în sinteza acestor cîteva pagini, de o manieră extrem de edificatoare. Semnalînd în plus structurarea originală a eseului într-un fel de „Wells par lui-même", putem conchide că ne găsim în fața unui document literar de o certă valoare.

DAN URSULEANU

Despre individualitate și nemurire

Voi intra direct în subiect ocupîndu-mă de nemurire [...] Așadar, să vă pun o întrebare: putem susține că viața spirituală pe care o împărtășim e nemuritoare? Dar, și mai mult, țin să vă mai pun o întrebare pe care și eu mi-am pus-o adeseori. Cine este acest H.G. Wells care cugetă acum înaintea d-voastră?

H.G. Wells e un om care s-a născut în anul 1866 și care, de atunci, a umblat încoace și încolo și a făcut ba una, ba alta. O parte de gîndire, care poate fi considerată că este a lui, se află aci de față. Dar putem fi siguri că el e în întregime aci? Pot să afirm că, departe de-a lua parte în întregime la această discuție, foarte mult dintr-însul nu se mai află nicăieri. Cea mai mare parte din el nu mai există. A murit. A pierit și s-a uitat [...] Să vă lămuresc mai amănunțit ce vreau să cred prin aceasta. Să ne gîndim la copilăria sa. În anul 1867, el era un copilaș extrem de zburdalnic. Avea o sensibilitate vie și un mod violent de-a se manifesta. Într-o bună zi, se petrecu în viața lui un eveniment extraordinar [...] Sta culcat pe o canapea, se rostogoli de pe ea și... căzu pe o sticlă, sticla se sparse și el își taie îngrozitor fața. Trupul pe care îl duc cu mine mai poartă o cicatrice la un ochi. Firește că pruncul s-a speriat și s-a lovit, că a fost ridicat și s-a calmat, că a venit doctorul și i-a cusut rana. Ce profunzime de simțire, ce larmă trebuie să fi fost! Și ce știu eu, acum, din toate astea? Nimic, nimic altceva decît ceea ce mi-a povestit mama. Tot ce am simțit, toată spaima, toate amănuntele au dispărut din existența mea conștientă [...]

Dar să ne oprim puțin la bunicu-meu. Era grădinar și se pricepea la creșterea trandafirilor. Într-o zi, către sfîrșitul domniei lui George al III-lea, stătea sub arșița soarelui într-o grădină din Penshurst și altoia un trandafir. Știu despre aceasta, așa cum știu că H.G. Wells a căzut de pe o canapea în anul 1867. Și băgați de seamă: dacă bunicu-meu n-ar fi existat, n-ar fi putut să existe scriitorul de azi! Nasul și ochii mei n-ar fi avut culoarea pe care o au. Dacă cicatricea este a lui H.G. Wells din 1867, ochiul este al lui Joseph Wells din 1828. Astfel, după același criteriu, dacă pruncul H.G. Wells trăiește încă, mai trăiește și bunicu-său. Și în măsura în care e mort și uitat unul, tot atît e și celălalt. E aceeași continuitate fizică, dar și aceeași uitare.

Să trecem mai departe. Ideea că gîndul care servește acum pana lui H.G. Wells nu e H.G. Wells în întregime, e de o mare importanță pentru susținerea punctului meu de vedere. Nu numai că nu sînt în realitate copilul din 1867, dar nu sînt nici tînărul de douăzeci de ani, bolnav și capricios, care a trăit în 1886. Acela lupta sub o povară pe care o socotea nedrept de grea. Vorbea și scria. Am fotografii de-ale lui, de pe vremea aceea. Îi păstrez fleacurile pe care le scria. În ceea ce privește viața mea, nu pot să identific persoana mea de astăzi cu acela. L-am lăsat în urma mea aproape în aceeași măsură în care l-am lăsat și pe bunicu-meu. Pe de altă parte, am colaborat de curînd cu unul dintre fiii mei, și am constatat că ne potrivim în multe privințe, și în mentalitate și în înclinații. Astăzi, îl simt mult mai bine pe H.G. Wells din 1886, sau chiar pe H.G. Wells din 1896, pe care-l regăsesc într-o fotografie purtînd favoriți și mustața lăsată și hoinărind cu bicicleta pe șosea [...]

Dar mai e ceva fundamental, și anume: acest H.G. Wells care scrie acum și care e cu atît mai departe de a fi nemuritor, cu cît cea mai mare parte din el a și murit și a dispărut pentru totdeauna; dar mai presus de acest H.G. Wells există ceva viu și în

COLABORATOR LA „VIAȚA ROMÂNEASCĂ"

Desen de ALEXANDRU MERET

continuă creștere, o necontenită rafinare de idei, un proces de cugetare care cristalizează laolaltă toată gîndirea umană. E ceea ce se află exprimat în scrisul său. Acest proces de cugetare a trăit cu mii de ani înainte și — după cîte știm — își va continua viața fără întrerupere, trecînd din spirit în spirit, din generație în generație. Noi sîntem oameni muritori, dar sîntem conduși de idei nemuritoare. Noi nu sîntem numai noi, sîntem și o parte din experiența și cugetarea umană.

O a doua chestiune fundamentală, la care omul a meditat veacuri de-a rîndul și pe care ne-o punem adeseori cei mai mulți dintre noi, tulburîndu-ne, e chestiunea de a ști: ce este individul? E o problemă strîns legată de aceea a nemuririi. Ce raport există între individ și specie? [...]

Socot că cel mai firesc și mai evident răspuns la întrebarea „ce este un individ?" ar fi că este o ființă vie separată de restul lumii. E născut sau clocit ca un **eu** bine distinct; își menține **eul** cîtva timp deosebit de restul universului, și în cele din urmă moare și ajunge la un sfîrșit — fizic, cel puțin. Dar această afirmație este ea incontestabila? Dacă cercetăm biologia descriptivă sau psihologia modernă, vom găsi întîi un fapt curios, și apoi altul, care vin să slăbească și să dărîme această idee a completei integrități a indivizilor. Ei nu sînt atît de distincți cum sîntem înclinați s-o credem.

Să ne adresăm întîi biologului. Acesta va admite că oameni, pisici și cîini sînt creaturi individuale și va spune, probabil, că sînt deplin individualizate. Dar, de-l veți întreba dacă faptul e valabil pentru toate viețuitoarele, el va răspunde fără înconjur „nu". Va recunoaște că cele mai multe plante par mult mai individualizate decît sînt [...] Două plante de specii diferite pot fi grefate. Ce e planta grefată față de indivizii primari? Un individ nou? Unul dintre ei? Sau amîndoi? Copacii par mult mai individuali decît sînt în realitate. Munții, de asemenea. E o dispoziție a spiritului nostru de a-i considera individual. Vorbim despre piscurile Jungfrau din Alpii elvețieni, ca și cum fiecare din ele ar alcătui o unitate întreagă și distinctă — ca piramidele, bunăoară — dar în realitate ele nu sînt decît vîrfuri ale unui masiv muntos.

Dar biologul ne va vorbi și de nenumărate specii de animale inferioare la care, uneori, doi indivizi se împreună și se contopesc într-unul, și unul se va despărți în doi sau mai mulți, și aceștia — la rîndul lor — în alți indivizi, din care se ramifică alții, care niciodată nu se separă și formează astfel ceea ce se cheamă o colonie [...] Dacă animalele superioare ar putea face ceea ce fac cele inferioare, [...] l-am avea pe dl Winston Churchill divizat în zeci de Winston Churchill, scriind cărți, pictînd, alcătuind guverne, comandînd și construind armate și flote, ducînd toate aspectele priceperii sale pînă la ultima expresie. Mă tem că i-ar plăcea să i se întîmple așa ceva. Dar biologul ne asigură că toate animalele superioare au pierdut însușirea de a se contopi, de a se divide și de a se ramifica. Ele sînt individualizate intr-un grad înalt — spune biologul —, sînt alcătuite dintr-o bucată, despărțite fiecare de restul universului într-o măsură în care nici o altă creatură n-a atins-o. Individualitatea, așa cum o stăpînim noi, e, pentru viețuitoare, o excepție și nu regulă [...] Dar, cu toate că sîntem individualizați pe o treaptă atît de înaltă, nu sîntem deplin individualizați. Biologul ne va arăta [...] că o bună parte a ființei noastre trupești ne este necunoscută. Noi nu știm ce e în corpul nostru pînă ce nu învățăm [...] și dacă nu ne-ar pîndi oarecare tulburări noi n-am ști ce se petrece în corpul nostru, și nici cum e alcătuit. Individualitatea noastră particulară nu pătrunde, de fapt, și în corpul nostru. Dacă vom lăsa pe biolog să continue, ne va spune că în vasele sanguine și în țesuturile corpului nostru se află milioane de ființe mici, perfect asemănătoare cu unele dintre cele mai mărunte animale microscopice; că ele duc o viață independentă [...] Aceste ființe mărunte, acești corpusculi omoară germenii bolii, transportă hrană și aer și fac o sumă de servicii. Ele au o individualitate proprie foarte redusă. Noi sîntem alcătuiți din milioane de ființe asemeni nouă. Există diferite grade și diferite feluri de individualitate. Chestiunea nu e atît de simplă cum o cred unii.

Dacă trecem de la biologul modern la psihologul modern, aflăm revelații și mai surprinzătoare în privința individualității noastre care, la prima înfățișare, ne apare atît de simplă. Psihologul ne vorbește de spirite scindate și întoarse împotriva lor. Cazurile numite de **dublă personalitate** sînt extrem de ciudate. Sînt, ce e drept, puțin frecvente, totuși există. Există oameni care uită subit cine sînt. Individul devine altcineva. E un fapt care poate surveni în starea de hipnoză și în caz de demență. Dar poate apărea și fără hipnotism sau demență. Aceeași minte și același corp pot fi stăpînite întîi de o personalitate, apoi de alta. Mulți suferim parțial de această dedublare. Într-adevăr, care dintre noi nu posedă un eu mai bun și altul mai rău?

Referindu-mă, deci, la datele biologiei și ale psihologiei, găsesc elemente care să vină în sprijinul profundei mele îndoieli dacă acest H.G. Wells, de care mă ocup, este într-adevăr o ființă absolut independentă, separată și distinctă, așa cum ne-am deprins s-o credem. S-ar putea ca personalitatea, individualitatea mea să pară mai distinctă decît este. Poate că e o comodă iluzie biologică. Aș putea cita o mulțime de fapte care să demonstreze aceasta și să arate cum s-a dezvoltat individualitatea în cursul evoluției și cum fiecare individ nu este decît o experiență pe care natura o face spre a încerca o serie sau alta de calități.

Dar să privim înăuntrul nostru. Ce simțim noi despre identitatea noastră cu noi? Să vă spun ce simt eu despre H.G. Wells. Am încercat pînă acum să dovedesc că o mare parte dintr-însul e o fărîmă moartă și încă o fărîmă fără valoare. Am mai încercat să arăt că **mintea** care scrie acum e ceva cu mult mai mult decît H.G. Wells [...]

Simt că sînt legat de el ca o remorcă. Ceva mai mult: trebuie să mă slujesc de vocea lui, să privesc cu ochii lui, să sufăr durerea oricărei lovituri fizice pe care o primește. El e fereastra mea în lume și interpretul meu. Sînt silit să cuget cu creierul lui, și colecția lui de amintiri e singura mea bibliotecă de informație. Nu știu dacă aș putea gîndi, simți sau acționa, ca individ, fără el, și totuși nu simt că sînt el.

Mă ocup foarte mult de el. Îl țin cît se poate de curat și veghez totdeauna să nu devină supărăcios, plictisitor sau leneș. (Firește că nu izbutesc totdeauna.) Trebuie să-l răsfăț și să-l conving. Îmi place să mi se spună că e bun și distins, tot așa cum îmi place să mi se spună că automobilul meu e remarcabil. Dar am uneori dorința să scap de el... E greoi în toate și nu pot spune că e frumos. Are instincte și pofte îngrozitoare. A început să prezinte semne considerabile de uzaj. Biblioteca informativă pe care o poartă ar putea fi mai ordonată, și celulele creierului lui mai agere. Cînd se va duce el, mă duc și eu. Voi fi redus la tăcere pentru totdeauna.

Nu-i nimic original în acest mod de a mă desprinde de mine. Mulți oameni pot realiza așa ceva. Cînd sîntem tineri, ne identificăm cu noi în întregime și cu pasiune. Aceasta poate fi o necesitate biologică. Dar cînd devenim mituri [...] separația se accentuează. În tot trecutul istoric al neamului omenesc, se poate constata acest sentiment de detașare. Era obiceiul să se numească „suflet" partea care gîndește și „trup" partea disprețuită; dar acesta nu e în întregime punctul meu de vedere. H.G. Wells, către care îmi îndrept ochii, e tot atît de mult spirit, pe cît e și trup. El e întreaga personalitate individualizată și concentrată. Simt că sînt „gînd", — o parte dintr-un mare proces de gîndire [...]

Dar ceea ce spun aici nu cred să intre în vederile doctrinei creștine, care susține că sîntem aceiași în vecii vecilor. Punctul meu de vedere e mai aproape de stoicism, dar de un stoicism văzut în lumina științei biologice moderne. Nu cred cîtuși de puțin că trupul lui H.G. Wells sau personalitatea lui sînt nemuritoare. Cred însă că cunoașterea, acest proces de gîndire în continuă creștere, și voința, din care noi sîntem numai părți... pot să progreseze neîncetat în rang și în putere. Cred că **Omul** e nemuritor, dar nu oamenii. Consider omul din noi mai important decît faptele din viața individuală, și aceasta nu din sentimentalism, ci ca o afirmare riguros exactă a realității biologice și intelectuale [...]

Propovăduind o nivelare socială, nu urmăresc să pun la îndemîna leneșilor condițiile unor vieți mai bune, cît vreau să se bucure de ele toți cei care le merită. Sînt partizan al unei schimbări economice, pentru că actualul sistem protejează și hrănește un furnicar imens de risipitori inutili. Militarismul și războiul sînt copilării. Ele trebuie să intre în domeniul trecutului, să moară.

Principiile mele politice sînt o conspirație pe față, netăinuită, care tinde să elimine cît mai repede noțiunile, odioase și distrugătoare, de „război" și de „tabără", să pună capăt „acestui imperiu" și „acelui imperiu" și să întroneze unul singur: „imperiul Omului". E firesc să fac apologia științei, căci în lumea științifică găsesc acest devotament dezinteresat față de scopurile înalte, devotament care sper că se va răspîndi, în cele din urmă, în toate domeniile activității omenești. Minunată e cooperarea oamenilor de toate rasele ca să sporească cunoștințele Omului! [...]

H.G. WELLS

Desen de DAN FARCAȘ

UN MESAGER ROMÂN LA S.F.-UL AMERICAN

INTERVIU LUAT DE ADRIAN ROGOZ LUI

ION HOBANA

DESPRE DOUĂ CONVENŢII DIN S.U.A. LA CARE A PARTICIPAT

Desen de ALEXANDRU ANDRIES

ADRIAN ROGOZ: **O convenţie a science-fiction-ului american reprezintă un eveniment notabil. Cît de notabil? Care este aproximativ numărul anual al acestor întîlniri?**

ION HOBANA: Congresele, convenţiile sau cum vrem să le numim sînt, în S.U.A., ca şi la noi, manifestări la care profesioniştii şi amatorii participă cu scopul de a se întîlni într-o ambianţă efervescentă, de a-şi regăsi prietenii, dar şi pentru a face într-un fel punctul science-fiction-ului la un moment dat. Ele prilejuiesc, aşadar, nu numai acţiuni oarecum festive — de pildă, decernarea premiilor de către toţi cei înscrişi —, ci şi dezbaterea unora dintre problemele arzătoare ale s.f.-ului, de obicei pornindu-se de la comunicări prezentate de critici sau istorici ai genului sau scriitori dintre cei mai cunoscuţi. Iată de ce cred că se poate spune, într-adevăr, că un mare congres de acest fel sau chiar o convenţie regională, cum sînt cele la care am participat, reprezintă un eveniment în viaţa atît a scriitorilor, cît şi a fanilor. În ceea ce priveşte numărul anual al acestor manifestări, cred că este foarte greu de precizat, mai ales pentru o ţară ca America, unde au loc săptămînal convenţii în diferite oraşe, uneori chiar două sau trei în aceeaşi săptămînă.

A. ROGOZ: **Spune-ne, te rog, la ce convenţii ai fost şi ce impresii mai interesante pentru cititorii almanahului s.f. ţi-au lăsat aceste participări.**

I. HOBANA: Aflîndu-mă la Iowa City, ca participant la Programul Scriitoricesc Internaţional, am fost invitat de către Liga de science-fiction a studenţilor de la Universitatea din Iowa la o convenţie aflată la cea de a VI-a ediţie, numită Icon (= Iowa Convention). Convenţia se desfăşura la Coralville, un fel de orăşel satelit al lui Iowa City, şi avea un program bogat. Eu, de pildă, am luat parte la o dezbatere foarte interesantă intitulată „Am avut un vis"; împreună cu un grup de scriitori şi de fani, am discutat despre modul în care literatura de science-fiction a creat atmosfera necesară înfăptuirii zborului cosmic. Am prezentat, de asemenea, o comunicare despre **Seducţia anticipaţiei în literatura română** şi am citit povestirea **Un fel de spaţiu.** Cu acest prilej l-am cunoscut şi am stat mult de vorbă cu Gordon R. Dickson, unul dintre scriitorii din vechea gardă a s.f.-ului american, care anul trecut a obţinut, la convenţia mondială de la Denver din Colorado, două premii Hugo (pentru nuvelă şi povestire). Oaspete de onoare al convenţiei a fost o tînără şi talentată scriitoare din Chicago, Phyllis Eisenstein. Obişnuita expoziţie de artă s.f. m-a convins mai puţin. (Am impresia că unii dintre graficienii din cenaclurile noastre sînt realmente mai înzestraţi chiar decît profesioniştii care expuneau la Icon.) Pe de altă parte, în trei camere ale hotelului în care se ţinea convenţia au fost prezentate non-stop videocasete cu filme s.f. Cunoscînd dinainte programul, puteai să treci dintr-o cameră în alta şi să vezi multe asemenea filme, cum am şi făcut, gîndindu-mă la cartea mea contractată cu Editura Meridiane, o istorie tematică a filmului de science-fiction. Au existat şi altfel de manifestări, de pildă un bal mascat, la care fanii se prezentau în costume care mai de care mai extravagante, amestecînd, aşa cum se întîmplă de obicei, în convenţiile americane, science-fiction-ul cu fantasticul şi cu genul aşa-numit horror.

A. ROGOZ: **Cum a fost atmosfera convenţiei?**

I. HOBANA: Cu totul ne...convenţională, legăturile dintre participanţi stabilindu-se firesc şi rapid. Nu m-am simţit nici o clipă stingher în această lume totuşi străină... Să nu uit să amintesc că, în afara oaspetelui de onoare scriitor profesionist, a existat şi un oaspete de onoare fan, Dave Martin, artist grafic din Chicago. Un rol extrem de important l-au jucat în

organizarea convenției membrii Ligii SF a studenților din Iowa și în special doi dintre ei, care au cheltuit mult timp și energie: Brandon Ray și Jim Hess.

A. ROGOZ: **Să trecem acum la cea de-a doua convenție la care ai participat...**

I. HOBANA: Loscon-8, adică a opta ediție a convenției Los Angeles, s-a ținut la Pasadena (California). Aș semnala dezbaterile pe teme ca simbolism în s.f., impactul tehnologiei moderne asupra scriitorilor s.f., și, în sfîrșit, creativitatea împotriva formulelor în scriitura s.f.

Oaspete de onoare scriitor a fost Bill Rotsler, iar oaspeții de onoare fani au fost Len și June Moffatt, o familie de vechi iubitori ai science-fiction-ului. Ceea ce mi s-a părut mai deosebit la Loscon a fost parada finală a măștilor, un veritabil spectacol, pentru care fanii s-au pregătit cu mult timp înainte, apărînd pe estradă în costume de o mare bogăție și frumusețe.

A. ROGOZ: **Ce alte personalități ale s.f.-ului american ai mai cunoscut?**

I. HOBANA: Două dintre personalitățile de prim rang ale science-fiction-ului american și anume pe binecunoscutul scriitor Alfred E. Van Vogt si pe cel pe care fanii îl numesc Mister Science-Fiction, pe Forrest J. Ackerman. Acesta din urmă este o enciclopedie vie a genului și un om fermecător. Începînd din adolescență, a acumulat o colecție unică în lume de cărți, postere*, afișe și imagini din filme, modele, discuri, casete ș.a.m.d. — tot ce se leagă de universul s.f. în literatură, plastică, muzica, film etc. Cele peste 300 000 de exponate sînt adăpostite în casa lui din Hollywood, un veritabil muzeu al science-fiction-ului mondial. Acolo se află și o serie de cărți românești, pe care i le-am trimis de-a lungul timpului. Cu Van Vogt, care locuiește și el la Hollywood, am avut prilejul să vorbesc o seară întreagă, printre altele și despre starea generala a s.f.-ului american...

A. ROGOZ: **Chiar voiam să te-ntreb: care ar fi, după investigațiile tale, tendința s.f.-ului, să spunem anglo-saxon?**

I. HOBANA: A fost abandonată experiența „noului val" declanșată în Anglia, de autori ca Ballard și Moorcock si reluată în Statele Unite de Ellison, Blish și alții. De o bună bucată de vreme, se scrie cu precădere o literatură solidă, de tip mai clasic, dacă vrei, mai tradițional, cu accent pe analiza psihologică. Cît despre **space opera** (specia predominanta în așa-numita vîrstă de aur a science-fiction-ului american), e mai rar practicată astăzi, rămînînd domeniul de predilecție al benzii desenate și, mai recent, al unor opere cinematografice de mare montare. Se remarcă orientarea spre temele acute ale contemporaneității, începînd, bineînțeles, cu problema majoră a timpului nostru, și anume aceea a evitării unei conflagrații nucleare, distrugătoare pentru întreaga omenire.

A. ROGOZ: **În încheiere, crezi că este posibil ca anticipația noastră să fie mai bine cunoscută peste Ocean?**

I. HOBANA: S-au făcut cîțiva pași încă timizi, prin includerea unora dintre autorii români în antologii publicate în Statele Unite. După cîte știu, și „Altarul zeilor stohastici" ți-a apărut într-o asemenea antologie...

A. ROGOZ: **Da, în „View from Another Shore", antologia s.f.-ului european alcătuită**

* Afișe cu reproduceri de lucrări artistice

de Franz Rottensteiner.

I. HOBANA: Iar povestirea lui Vladimir Colin „Întîlnirea"...

A. ROGOZ:...**în culegerea lui Darko Suvin, „Other Worlds, Other Seas".**

I. HOBANA: Acestea sînt niște flori cu care încă nu s-a făcut primăvară. Încerc acum, cu ajutorul lui Forrest Ackerman, care este și un reputat agent literar, să văd care sînt șansele de apariție ale unei antologii de povestiri românești de anticipație în Statele Unite. Dacă am judeca lucrurile din unghiul calității literaturii noastre S.F., aceste șanse ar trebui să fie mari. Există însă și o serie de considerente ce țin de natura pieții americane. Succesul unei asemenea prime tentative ne-ar permite poate să facem cunoscute peste ocean și numele celor mai înzestrați dintre tinerii noștri colegi din cenaclurile de anticipație.

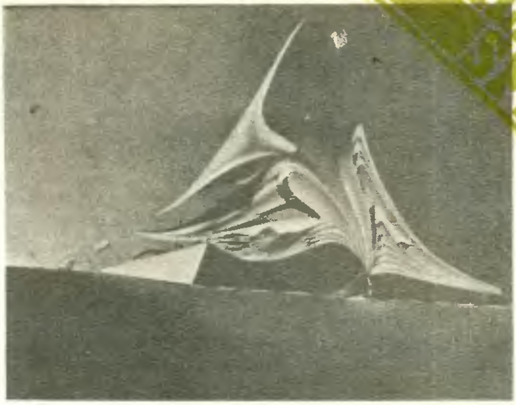

Desen de A. FOMENKO

O ÎNCERCARE DE CLASIFICARE

(Urmare din pag. 104)

punde unei „lecturi" subiective a povestirilor, în sensul uzual, de pildă, în modelarea lingvistico-matematică a basmelor (vezi „La sémiotique formulle du folklore", red. S. Marcus, Editura Academiei R.S.R., București, Editura Klincksieck, Paris, 1978). De aceea, numerele înscrise în tabel cît și clasele în care povestirile au fost introduse ar putea varia între anumite limite de la un cititor la altul.

În orice caz, demersul matematic propus mai sus folosește cel puțin pentru a orienta analiza povestirilor, pentru a sistematiza informațiile obținute și pentru a da indicații de ordin statistic privind tipul de povestire.

Evident, mai sînt multe alte lucruri de făcut. De pildă, într-un cadru similar ar putea fi definite povestirile SF **de translație** (noțiunea aparține regretatului M. Ionescu), cele care pot fi „traduse" în povestiri realiste prin modificări adecvate în recuzită și evenimente (există, de pildă, povestiri space-opera din care, înlocuind rachetele cu corăbii și „translatînd" corespunzător întîmplările, putem obține povestiri realiste cu marinari...).

În orice caz, în studiul povestirilor SF par mai puțin adecvate metodele folosite în studiul poeziilor, pieselor de teatru și basmelor populare. Sînt, deci, necesare abordări noi — care merită a fi căutate.

PICTURA S.F.

(Urmare din pag. 108)

Pitoreasca pînză a lui Ruben Ghevondian „Ora astrală" a devenit un fel de simbol al artei științifico-fantastice. Am văzut reprodusă această pînză pe copertile multor cărți și reviste sovietice și străine. Un om în costum de scafandru vine din față cu un mers ușor. Undeva în țăriile albastre și-a desfășurat deasupra lui aripile o pasăre albă, întruchipare a visului. Simbolurile vieții — florile pămîntului și scoicile mării — subliniază legătura omului cu Pămîntul. Superb simbol al artei noi.

Deocamdată, încă nu toți acceptă pictura S.F., noul pe care încearcă să-l introducă în reprezentările noastre fantaștii sprijinindu-se pe forța imaginației, pe percepția romantică, pe senzația superbului mister al viitorului.

„E ceva atemporal, toate acestea sînt mituri despre viitor", am auzit spunîndu-se cîteodată.

Dar e firesc să fie așa, aș vrea să le răspund scepticilor. De-a lungul secolelor, arta s-a temeinicit pe mituri antice și legende din trecut. Și asta nu mira pe nimeni. De ce, dar, nu s-ar folosi visul ca bază a unor căutări ale plasticienilor?...

Aș dori să le urez „cale liberă" artiștilor care și-au asumat misiunea de răspundere de a ajuta la nașterea unei arte demne de mărețele înfăptuiri ale omenirii de la joncțiunea a două milenii.

NUVELELE LUI VLADIMIR COLIN

(Urmare din pag. 111)

unui muzeu către un parc al civilizațiilor defuncte, aflat undeva, în viitor: patrula timpului nu poate interveni pentru salvarea locuitorilor planetelor condamnate la sinucidere sau cataclisme — lucrul acesta ar complica riscant istoria viitoare —, dar le poate salva capodoperele; funcționarul este surprins de către o vizitatoare tîrzie a muzeului, tînăra Maria, de care el se îndrăgostește nebunește de la prima vedere; hotărăște să o salveze și încearcă să o ascundă, într-un alt timp și într-un alt spațiu, dar în ultima clipă apare patrula, o execută pe Maria și lui i se amintește că a mai făcut același lucru și mai înainte, că îl repetă cu încăpățînare, uitînd de fiecare dată, trecînd prin toate spaimele și durerile, irecuperabil bolnav de dragoste, răsucindu-se în cerc, în jurul iubitei pe care o salvează și o pierde mereu, la nesfîrșit...

Se poate spune, pe bună dreptate, așa cum i s-a spus și lui Maiakovski, că, și dacă rămînea autorul unei singure povestiri, aceasta a dureroasei Marii, lui Vladimir Colin tot i s-ar fi cuvenit un loc în galeria marilor scriitori ai anticipației, în istoria literaturii și în manualele elevilor. Lucru care, dealtfel, se și întîmplă, incontestabila sa valoare fiind acceptată în toate mediile, chiar și în acela al literaturii — să-i zic — „cu acte oficiale".

ANTICIPAŢIA ŞTIINŢIFICĂ ARE AMBIŢIA DE A-ŞI UIMI ÎN CONTINUARE CITITORUL

INTERVIU CU

IMAOKA KIYASHI

REDACTOR-ŞEF AL REVISTEI JAPONEZE „S.F. MAGAZIN"

Publicaţia niponă „SF Magazin", cea mai însemnată de pe piaţa japoneză, a apărut în urmă cu 21 de ani. Pe atunci, principala formă prin care milita pentru anticipaţia ştiinţifică erau traducerile. Primii autori japonezi de marcă ai genului se afirmă în jurul anului 1965. Ei îşi tipăresc operele în „SF Magazin", singurul periodic de specialitate pînă acum cinci-şase ani. Revista apare lunar în 232 pagini, pe care le împarte între ştiinţă şi literatură. Paginile dedicate ştiinţei poartă şi ele amprenta unei „gîndiri SF", întrucît adesea cei care dezbat problemele ştiinţifice sînt şi ei scriitori. Astfel, recent, s-a încheiat publicarea, în zece numere ale revistei, a unui mare studiu asupra celor mai noi date privitoare la spaţiul cunoscut („pînă la o sută de ani-lumină").

Imaoka Kiyashi este al şaselea redactor-şef al revistei. Are 32 de ani şi a absolvit dreptul. După ce s-a afirmat ca fan al SF, s-a dedicat editării lui. „SF Magazin" apare sub egida editurii de specialitate „Hayakawa Shobo".

H.A.: **Care este orientarea fundamentală a publicaţiei dv.?**

I.K.: Aceeaşi de la înfiinţare: formarea şi dezvoltarea literaturii ştiinţifico-fantastice nipone. Din cele şapte-opt nuvele care apar într-un număr al revistei, cinci sau şase aparţin scriitorilor japonezi, şi numai două reprezintă traduceri. Pe de altă parte, redacţia se preocupă de atragerea noilor autori. În acest scop, este organizat anual concursul „Hayakawa SF contest". La ediţia din 1980 a concursului au participat peste 400 de tineri scriitori. Premiate sau nu, cele mai bune manuscrise văd lumina tiparului în revistă. Atunci cînd se consideră că autorii promit, redacţia menţine legătura cu ei, le urmăreşte evoluţia, îi îndrumă.

H.A.: **Ce trăsături socotiţi că formează specificul anticipaţiei ştiinţifice nipone?**

I.K.: Dacă literatura SF de sorginte anglo-saxonă este preponderent orientată spre viitor, autorii japonezi sînt mai tereştri. Ei acordă o mare însemnătate personalităţii omului, destinului individual. Marele scriitor Komatsu Sakyo este preocupat în mod constant de istoria viitorului, dar puţini autori îl urmează. La fel, puţini sînt scriitorii consacraţi care colindă cosmosul. Ei preferă să-şi implanteze ficţiunile pe Terra. Totuşi, cea mai nouă tendinţă, manifestă la tînăra generaţie de autori, este revenirea la cosmos. Aici se ascunde o firească dialectică a vîrstei. Lucrurile se petrec la fel ca în S.U.A., unde cei care în 1930 scriau **Space Opera,** în 1950 publicau cărţi serioase.

H.A.: **Dar publicul? Care sînt preferinţele lui?**

I.K.: Principalii autori japonezi, de talia unor Komatsu Sakyo, Yasutaka Tsutsui, Hanmura Ryo, Hoshi Shiniki, prezintă o mare varietate de idei şi de inspiraţie, care merge de la concretul cotidian la problemele majore ale umanităţii. Foarte diferite ca problematică şi stil, scrierile lor şi ale celorlalţi autori de marcă sînt extrem de bine primite de public. Cititorul japonez caută în SF mai ales aventura dinamică şi absurdul comic. Dar modurile literaturii SF îşi au fiecare publicul său care le apreciază.

H.A.: **La începuturi, scrierile de *science-fiction* îl uimeau pe cititor. Tot mai avizat, acesta este bine pregătit pentru receptarea mesajului ştiinţific şi etic al SF. Nu este el astăzi mai greu de uimit?**

I.K.: Pînă în prezent, ceea ce i-a uimit pe cititori a fost ceea ce aş numi lumea mai puţin cunoscută. În anii '50 ai secolului nostru, cunoştinţele despre sistemul solar erau destul de aproximative şi lacunare. Noile date asupra lui deschid perspective noi, spre alte orizonturi încă necunoscute. Aceasta este valabil pentru toate zonele cunoaşterii. În aceste teritorii studiate insuficient îşi caută SF sursele de inspiraţie. Anticipaţia ştiinţifică are ambiţia de a-şi uimi în continuare cititorul.

HORIA ARAMĂ

Tokio, 22 decembrie 1980

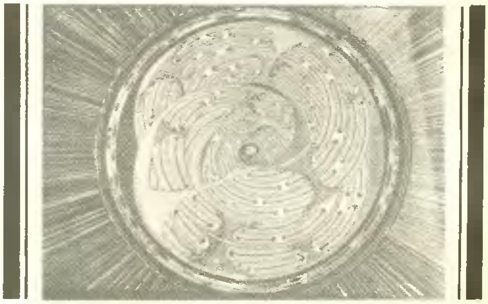

Desen de A. FOMENKO

Desen de MERET ALEXANDRU

ANABEL 1

EDUARD JURIST

Era timpul ca şi noi, criticii literari, să avem la dispoziţie un instrument perfecţionat de investigaţie în domeniul nostru de cercetare. Eu unul i-am simţit întotdeauna lipsa. Acum îl avem. Pînă nu de mult, în controversele de specialitate, se făceau adesea referiri la aşa-numitul **aparat critic** al diverşilor autori de cronici sau studii. Era, evident, o figură de stil. Pretinsul „aparat" prea era subordonat jocului întîmplător al componentelor culturale (reale sau presupuse) şi al bibliotecii fiecărui preopinent. Şi pe urmă, cine poate evita unghiul propriu de vedere (ascuţit, drept sau obtuz), cine-l poate contesta (!), cine poate să nu ţină seama de starea de spirit în care, la un moment dat, vii în contact cu o operă care şi ea este, în definitiv, dacă vreţi, o stare de spirit! Dacă la toate acestea se mai adaugă factori exteriori care influenţează — nu pot să nu influenţeze! — pe cel care face analiza, raportul obiectiv — subiectiv relativ la triunghiul **operă-scriitor-critic** pune de-a dreptul sub semnul întrebării posibilitatea obţinerii unei bibliopsii (acesta ar trebui să fie termenul!) a lucrării în discuţie.

Iată de ce m-am adresat unui institut cu producţie de serie mică şi, în scurt timp, am primit la domiciliu, cu plata în rate, un calculator electronic adaptat analizei literare. ANABEL 1 (**ana**, de la analizator, **bel**, de la beletristică) a fost realizat — mi se explica în scrisoarea însoţitoare — prin introducerea în structura maşinii a tuturor particularităţilor analizelor literare prelevate din diferite publicaţii, oferindu-mi-se o gamă infinită de posibilităţi. Modul de lucru al aparatului nu se deosebeşte în esenţă de cel al computerelor uzuale. Un ochi electronic citeşte lucrarea în cîteva minute (în mod cert însă, cu mai multă atenţie decît mine), după care, pe un microfilm, emite, gata imprimată, analiza corespunzătoare. ANABEL 1 e prevăzut cu 10 modele de analiză literară, după cum urmează:

1. **analiză sumară:** recenzie în presa curentă, în presa de specialitate, radio, televiziune;
2. **analiză publicitară:** pentru buletinul librarilor; pentru reviste ilustrate;
3. **analiză cu povestirea subiectului:** pe larg; pe scurt;
4. **analiză cu invocarea operelor anterioare ale scriitorului:** pozitiv; negativ;
5. **analiză cu ignorarea operelor anterioare ale scriitorului:** pozitiv; negativ;
6. **analiză pozitivă cu final negativ;**
7. **analiză negativă cu final pozitiv;**
8. **analiză polemică:** în dezacord cu personajele cărţii; în dezacord cu autorul; în dezacord cu alţi exegeţi care (îl; o) laudă — care (îl; o) critică;
9. **analiză impresionistă:** din punctul de vedere al criticului; din punctul de vedere al cititorului; din punctul de vedere al „opiniei publice";
10. **analiza autorului:** cu referire la operă; fără referire la operă.

Cele 10 **modele** pot fi, la rîndul lor, elaborate în 20 de formule stilistice. Apăsînd pe clapa galbenă

ANABEL 1

EDUARD JURIST

a **modelului** şi pe cea albă a **stilului**, ANABEL 1 le coroborează, oferind aproape instantaneu rezultatul cerut. Analiza poate fi făcută combinînd după necesitate diferitele modele cu diferite stiluri. Remarcabil e faptul că în cazul în care (ceea ce nu se întîmplă în analizele manuale) două afirmaţii se contrazic, maşina se blochează. Iată mai jos şi cele 20 de stiluri cu eşantionizare orientativă:

1. **impersonal** — (De curînd a apărut volumul semnat de...)
2. **personal** — (Am citit deunăzi în tren noul volum semnat de...)
3. **elevant** — (În real progres faţă de volumele anterioare...)
4. **diminuant** — (Din păcate, nu putem spune...)
5. **relevant** — (Din noianul de cărţi care apar, romanul...)
6. **condescendent** — (Deşi nu este o operă care aspiră la premiul Uniunii Scriitorilor...)
7. **sancţionat** — (Da, de asemenea opere avem nevoie!)
8. **coloristic** — (... pagini în care simţi briza mării şi blîndeţea toamnei...)
9. **ironic** — (Evident, dacă nu apărea nu era nici o pierdere)
10. **subtil-ironic** — (Ca mai sus, plus „poate numai pentru autor"...)
11. **sarcastic** — (Quousque tandem abutere... — vezi opere Cicero...)
12. **insinuant** — (Nimănui nu poate să-i scape ce a urmărit autorul)
13. **persuasiv** — (O adevărată desfătare pentru orice iubitor de literatură. Îndeosebi, tineretul ar trebui...)
14. **represiv** — (Şi toate acestea cu împrumuturi de la Fondul Literar)
15. **obiectiv** — (Orice s-ar spune...)
16. **coleric** — (Gîndiţi-vă! Dacă o asemenea subproducţie care poluează...)
17. **imprecativ** — (În lături cu lăturile! La oaseee!)
18. **enciclopedic** — („...cu ample rezonanţe din Theilard de Chardin, deşi acuzînd „un malaise" à la Marcuse, cu implicări din zona abisală periferică a unui Borges...")
19. **apologetic** — (...poet, dramaturg, romancier, eseist, bun cunoscător al folclorului african, prieten din copilărie cu primul nostru clasic al genului...)
20. **administrativ** — (păcat de hîrtie, tovarăşi!)

...După ce m-am minunat văzînd la cîte se gîndise constructorul, după ce mi-am revenit din primele clipe de admiraţie, mi-am dat seama că ANABEL 1 este încă departe de a fi acel aparat perfecţionat la care visam. Deocamdată nu era specializat, sau prevăzut cu analizor disjunctiv, pe genuri şi specii. Gîndiţi-vă cît de incompatibil ar fi procedeul de analiză a prozei, aplicat poeziei (chiar dacă în practica de pînă acum se mai foloseşte). Gîndiţi-vă cît de inapt sau de inept ar fi să aplicăm normele dramaturgiei la analiza unei nuvele ş.a.m.d. Cît despre aspiraţia mea spre puritate şi obiectivitate, aceasta pare să nu intereseze pe proiectantul maşinii. Dar, cine ştie, poate într-un viitor nu prea îndepărtat, vor fabrica şi ANABEL 2, ANABEL 3 şi aşa mai departe. În acest domeniu, ca şi în al navelor interplanetare, generaţiile se succed cu repeziciune.

Pînă atunci ANABEL 1 a fost lansat în producţie de serie (nu ştiu cît de mică) şi se găseşte la orice librărie, papetărie şi tehnometal (întrebaţi de „aparat critic"). Are căutare, textele elaborate fiind garantate, fără greşeli gramaticale şi lacune de cultură generală (nivel bacalaureat). Se primesc şi comenzi speciale (diferenţa de cost e rezonabilă) pentru suplimentarea unor circuite de nivel universitar. Pe mine nu m-a interesat. Ridicînd nivelul argumentelor, scade nivelul polemicii.

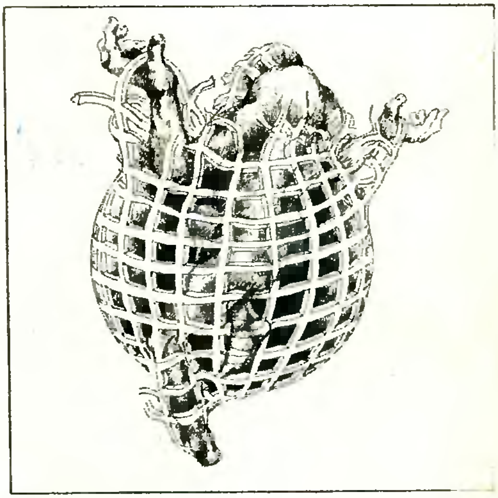

Desen de MERET ALEXANDRU

INFERNUL ÎN VIZIUNE SF

În faţa mea este un gol fără capăt.
Vreau să-mi sfîrşesc drumul.
Dar nu pot fiindcă drumul nu mai are capăt.
Sînt într-un tunel,
Pereţii tunelului sînt netezi ca sticla
Şi foarte rigizi,
Mirosul e tare şi ameţitor
Iar unde se spune că e capătul
O lumină verzuie ne cheamă,
Un sunet ascuţit îmi sfîşie creierul.
Nimic nu mă mai poate salva,
Am pătruns într-o gaură SF-istă.

LIVIU GURIUC,
cl. a IX-a,
Cenaclul „Selenarii",
Guranda, jud. Botoşani

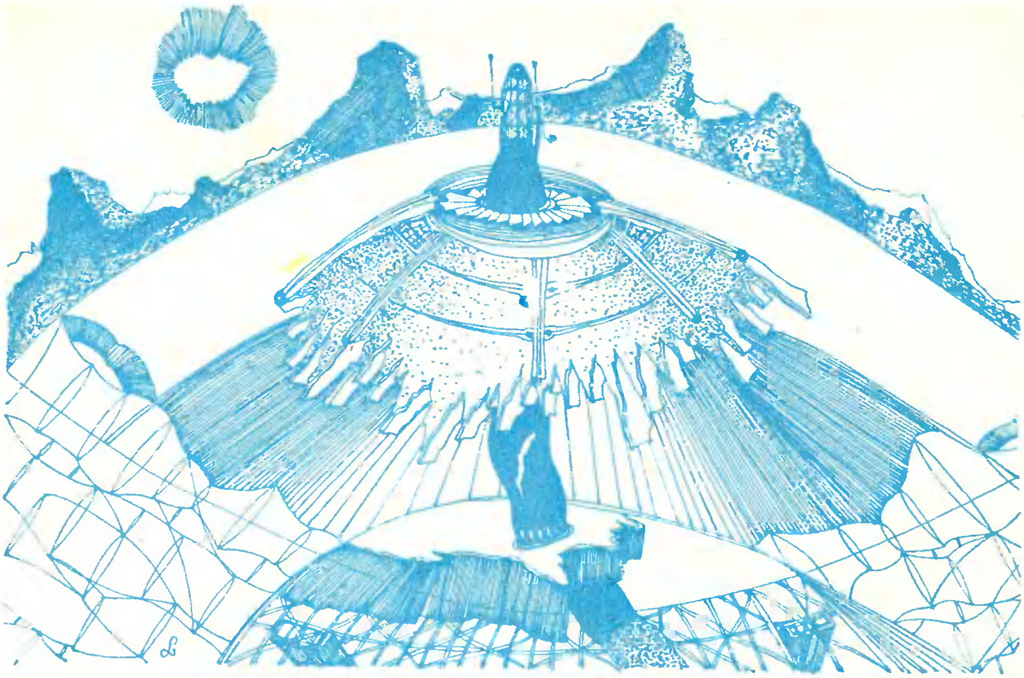

Desen de LUCIAN POP

PE PLANETA ADNAXAS NU SÎNT COPACI

HENRY GREGOR FELSEN

CUM s-au petrecut lucrurile?

Am fost trezit brusc, în puterea nopții, de un sunet de clopoțel care mi-a răsunat de trei ori, mai prelung, în urechea stîngă și de două ori, mai scurt, în cea dreaptă. Am tresărit, încremenit de uimire. Într-adevăr, numărul îmi aparținea și era corect, dar cine putea fi pe Pămînt cel care să-mi cunoască codul și să poată lua legătura cu mine în spiritul celor mai autentice obiceiuri ale planetei Adnaxas? Cred că ar trebui să fiu, totuși, mai explicit. Eu m-am născut și am trăit pe planeta Adnaxas, iar venirea mea pe Pămînt s-a petrecut în urmă cu doar 12 ani, într-o farfurie zburătoare, în scopul spionării și distrugerii acestei planete. M-a fermecat însă zîmbetul unei fete dintr-o farfurie și ne-am împrietenit. Pe scurt, din fostul căpitan Exmyex al Forțelor Aeriene Interplanetare am devenit un om obișnuit, locuiesc în Junction Valley, Statul Iowa, S.U.A., m-am căsătorit cu fata visurilor mele și avem 2 copii în parte astronauți.

Spuneam, deci, că la miezul nopții, cineva încerca să mă contacteze auricular.

— „Da, Exmyex, vă aud, cine este vă rog?" — am început să emit unde încă toropit de somn.

— „Exmyex, dădură năvală undele răspuns, spărgîndu-mi timpanele.

— „Slavă cerului, te-am găsit! Sînt Oxxyox, și... ajutor, ajutoooor!"

— „Ce s-a întîmplat, unde ești?", am întrebat.

— „Tocmai asta e, habar n-am unde mă aflu", începu să plîngă Oxxyox, „dar nu mă întrerupe, ascultă, te rog; am aterizat chiar lîngă fosta ta navă spațială și sînt înconjurat de un trib de monștri care sînt hotărîți să mă distrugă."

— „Nu zău, chiar așa?"

— „Nu rîde, îți repet sînt înconjurat", se auzi vocea lui Oxxyox paralizată de spaimă. „Cred că sînt cu miile. Deocamdată îi țin la distanță cu ajutorul pistolului meu molecular și cu amenințarea că primul care va înainta cu un pas, va muri". Tonul comunicării scăzu substanțial, iar vocea emițătoare era ștrangulată de groază.

„Exmyex, mă auzi, sînt niște creaturi oribile, înspăimîntătoare, de vreo 4 m înălțime, cu capete înfoiate și stufoase, care se mișcă încontinuu. Te implor, Exmyex, salvează-mă!!"

— „Ei, hai, gata, liniștește-te, nu-ți mai face spaimă

singur. Te afli în pădure, iar creaturile din jurul tău nu sînt altceva decît copaci."

— „Copaci?", repetă el cutremurat.

„Și ăștia, de obicei, sînt prietenoși? Învață-mă iute ce trebuie să le spun să-i fac să înțeleagă că nu le vreau nici un rău"

„Potolește-te odată, n-auzi? Nu trebuie să le spui nimic! Așteaptă-mă unde ești, vin îndată și reține, nu ești în pericol!"

— „Da, sigur că nu sînt, pentru tine e ușor, ție ce-ți pasă, oricare dintre aceste brute mă poate strivi în orice clipă, dar să nu mă tem", spuse el cu amărăciune.

M-am dat jos din pat cu repeziciune, m-am transformat în adnaxian și m-am făcut nevăzut — direcția pădure.

Acolo Oxxyox stătea neclintit, cu spatele lipit de fosta mea farfurie zburătoare abandonată acolo, și ținea discursuri, pline de emoție, unui trib întreg de arțari și nuci.

— „Vai, ce tare mă bucur că te văd, în sfîrșit!!", zise Oxxyox, răsuflînd ușurat la apariția mea.

— „Copacii ăștia, cum le spui tu, deveneau din ce în ce mai agitați. Cred că singurul motiv pentru care nu m-au atacat încă este faptul că m-au văzut coborînd din cer și mă consideră vreo zeitate." Cu greu, într-un tîrziu, l-am convins pe Oxxyox să-și abandoneze pistolul, ca să-i pot explica în liniște natura copacilor. Cînd eram pe cale să-l conving, o bufniță a zburat cu un țipăt prelung, lucru care l-a făcut să devină din nou suspicios, așa încît am fost nevoit să-i explic apoi pe rînd și natura păsărilor, a albinelor și a florilor.

Cînd am terminat, muream de curiozitate să aflu motivul vizitei lui, deși îmi venea greu să deschid eu subiectul.

— „Cum ți s-a părut călătoria spre Pămînt?" — am întrebat în cele din urmă.

— „Oribilă" — s-a văicărit Oxxyox, — „ne-a sărit o garnitură și n-am putut coborî decît cu 16 mii de km/s. Am mers o eternitate, nici nu credeam c-o să mai ajungem vreodată".

— „Mai bine mai tîrziu decît niciodată", am simțit nevoia să-l îmbărbătez „și bine ai venit!"

„Mulțumesc, Exmyex, mulțumesc mult" — se emoționă Oxxyox și simți nevoia să-și fluture altiporii pentru a lăsa aerul să pătrundă — „dar trebuie să-ți mărturisesc din capul locului că nu e vorba de o plimbare. Sînt aici într-o misiune de o covîrșitoare importanță".

— „A, așa?", am îngăimat politicos, deși mi-era cam frică.

— „De o covîrșitoare importanță", repetă Oxxyox, întărindu-și cuvintele.

„Adnaxas intenționează să stabilească relații oficiale cu Pămîntul, iar misiunea mea este să înlesnesc negocierile diplomatice necesare.

Pămîntenii, din cîte înțeleg, nu realizează că zborul planetar de la Adnaxas la Pămînt este un fapt concret. De acord?"

— „Da", zisei.

— „Deci misiunea mea constă în a răspîndi mai întîi această veste pe Pămînt; cei de sus vor apoi să fac un tur al Pămîntului, ca să cîștig încrederea localnicilor și să pregătesc terenul pentru o viitoare cooperare între cele două planete".

Oxxyox privi apoi circumspect în jur, se apropie, și începu să șoptească:

— „De fapt, avem un imens surplus de trigisfoide și eu ar trebui să le plasez pe Pămînt înainte ca altă planetă să ne atace și să ni le ia.

— „A, asta era deci, am suspinat ușurat, dar nu știu ce-am putea face noi cu ele aici, căci pe Pămînt nu există sadnifile pe care să le montăm".

— „Cu atît mai bine!", zise Oxxyox, entuziasmat, „poate voi reuși să vînd Pămîntului stocul complet!

Apropos, cam cît de repede crezi că-mi poți înlesni întîlnirea cu el?"

— „Cu... el?", am întrebat surprins și nelămurit.

— „Da, adică Președintele Pămîntului", spuse Oxxyox simplu. „Știi, este vorba de o misiune de o maximă importanță și s-ar putea interpreta ca o violare de protocol dacă am lua legătura cu un subaltern".

— „Mă tem că este imposibil", am spus.

„În primul rînd, nu există așa ceva — un președinte al globului —. Pămîntul este împărțit în multe țări, fiecare cu guverne, legi, limbi și obiceiuri diferite.

Oxxyox se prăbuși de deznădejde, iar ambivopozii săi tremurau de disperare.

— „Atunci totul, totul este pierdut", mîrîi el.

— „Într-adevăr, slabe speranțe", i-am continuat ideea. „Cred că nu-ți rămîne decît să te întorci pe Adnaxas și să comunici celor de acolo că trebuie să renunțe la această acțiune — sau cel puțin s-o amîne cu vreo 100 de ani".

— „Imposibil! Nu pot să mă întorc. Pilotul meu s-a și reîntors și nu vine să mă ia decît dacă misiunea mea reușește. Trebuie să încerc să duc la bun sfîrșit ce mi s-a cerut, cu orice preț, înțelegi, Exmyex — trebuie!, de aceea te și rog să mă ajuți, altfel nu mă mai așteaptă pe Adnaxas decît Dematul".

— „Nu, asta nu se poate" — mă cutremurai. Săracul Oxxyox.

Dacă un locuitor de vază al planetei Adnaxas comitea o greșeală capitală, aceasta se pedepsea automat cu „dematerializarea".

Victima este mai întîi transformată în nimic, apoi renaște instantaneu într-o stare jalnică, umilă, iar de-a lungul noii sale vieți păstrează integral memoria și experiența vieții anterioare, fără a o putea folosi sau comunica altcuiva. Această formă de pedeapsă este rezervată

PE PLANETA ADNAXAS NU SÎNT COPACI

HENRY GREGOR FELSEN

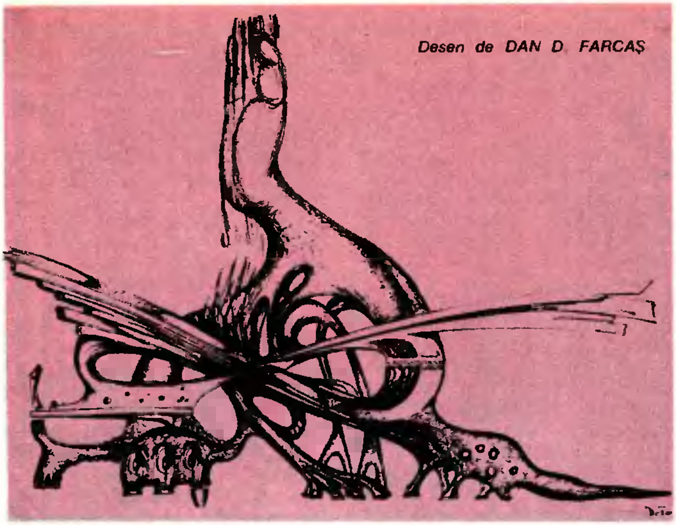

Desen de DAN D. FARCAȘ

elitei, pentru a-i împiedica să ajungă aroganți sau nepăsători datorită poziției deținute.

— „Așa că, dacă nu mă ajuți..."

— „Bine, lasă-mă să mă gîndesc ce pot face. Între timp îți recomand să te transformi în ființă umană și să-ți iei o cameră la un hotel. Îți trebuie un somn bun, reconfortant".

Oxxyox se mută imediat în echivalentul său uman, transformîndu-se în domnul John P. Jones, un om mărunțel, preocupat, cu păr castaniu și față ștearsă, din care se remarcau 2 ochi albaștri. Părea tipul de om care și-a petrecut toată viața în spatele unui birou și a cărui digestie îi dădea de furcă. Nu prea era genul pe care l-aș fi ales eu pentru o misiune interplanetară, dar... și dintr-o dată mi-am dat seama care era motivul real al trimiterii exprese a lui Oxxyox pe Pămînt.

Un diplomat nu putea fi ars. De aceea, singurul mod de a scăpa de el era invocarea Dematului.

Analizîndu-l mai îndeaproape pe Oxxyox, oricine-și putea da seama că era o victimă trimisă la o nereușită sigură. Asta m-a dezgustat. Oxxyox era un străin pentru mine, dar întreaga afacere era grosolan rezolvată, cu siguranță, de mîna vreunui birocrat care nu-și părăsise niciodată planeta.

În dimineața următoare, m-am reîntors la hotelul unde Oxxyox mă aștepta plin de curiozitate și nerăbdare.

— „Ei, haide odată, e gata planul?"

— „Da, uite la ce m-am gîndit: după cum știi, nu există un anume Președinte al Terrei, dar noi ne aflăm acum în S.U. Colosala ta poveste, de îndată ce va face vîlvă aici, va înconjura cu siguranță tot Pămîntul, în doi timpi și trei mișcări".

— „Și ce propui?", spuse curios Oxxyox.

— „Atunci va fi momentul potrivit" — am continuat solemn — „ca tu să faci pentru Pămînt ceea ce nimeni nu a mai fost în stare să înfăptuiască. Dar ai grijă, cînd vei face prima comunicare publică, pentru a discuta relațiile interplanetare, să nu uiți să subliniezi ce greu va fi să ții legătura cu toate țările Pămîntului separat și să pledezi pentru o singură agenție reprezentantă a Pămîntului întreg.

Astfel poate vom ajuta și Națiunile Unite să devină guvernul mondial, și poate tocmai noi, Oxxyox, îți dai seama, tocmai noi, doi bieți adnaxieni, vom fi instrumentele care să unifice odată Pămîntul!

Dacă există cea mai mică șansă de a realiza acest lucru, atunci sînt întru totul alături de tine!"

— „Gata. Grozav, s-a făcut", sări Oxxyox entuziasmat. „Acum, ce zici, cum crezi că vom putea obține o audiență la Președintele vostru?"

— „Nimic mai simplu" — am răspuns.

— „Transportă-te în biroul lui, transformă-te în om și poți începe tratativele".

Oxxyox își scutură energic capul.

— „Nu, nu, de trei ori nu!!". „Îmi pare rău, Exmyex, dar am și eu instrucțiunile mele. Nu-mi este permis să folosesc șmecherii. N-ar fi demn.

Dacă-ți amintești, am încercat metoda asta cînd doream să stabilim relații cu Uranus. Ambasadorul nostru credea că a dat lovitura cînd a fost invitat să ocupe mai multe funcții importante în același timp, pentru a-și da seama mai tîrziu că nu era decît ținta ironiilor tuturor.

Nu putem repeta această greșeală.

Pe Pămînt trebuie să fim luați în serios. Atunci cînd e vorba de afaceri (atîta am învățat și eu), oamenilor nu le place să aibă de-a face cu cineva care să se poată strecura în seif și să le citească documentele confidențiale".

— „Și atunci, tu la ce te-ai gîndit?", am replicat sarcastic, „să aștepți pînă-și va da singur seama de neobișnuita ta apariție pe Pămînt și să vină el singur să te caute?"

— „Nu, dar cred că o scrisoare ar fi lucrul cel mai potrivit" — spuse Oxxyox hotărît — „și unde mai pui că i-o și pot adresa personal.

De îndată ce o va citi, va putea să decidă singur cum crede de cuviință".

— „Minunat, n-am ce zice! Precis o să creadă că scrisoarea e opera vreunui nebun și nici măcar n-o să primești un răspuns".

— „Nu și atunci cînd vezi hîrtiile oficiale cu antet..., atunci își vor da seama imediat că nu e vorba de nici un..." aici se opri brusc, căscă o gură cît o șură, și se holbă la mine descurajat; Acum știu ce am uitat să iau de acasă, — hîrtiile cu antet.

Nu-i nimic, voi folosi hîrtiile cu antetul hotelului în care locuiesc. Sper să fie de ajuns".

— „Speră!", am îngînat, în timp ce Oxxyox se și apucase să scrie scrisoarea.

— „Dar ce te faci dacă secretarul care o deschide primul nu te crede și o aruncă la coș?"

— „Prostii! imposibil", răspunse Oxxyox încrezător și, cu spatele la mine, cu creio-

PE PLANETA ADNAXAS NU SÎNT COPACI

HENRY GREGOR FELSEN

nul de la hotel vîrît pe jumătate în gură, se frămînta să găsească formula cea mai potrivită de adresare președintelui.

În curînd podeaua se umplu de cocoloașe de hîrtie, cînd, deodată, se auzi o exclamație de victorie.

— „Așa, da!", zise Oxxyox, aruncînd creionul cît colo. „Acum e bine, la ascultă", și-i înmînă scrisoarea.

Sub antetul hotelului, Oxxyox adăugase:

„Cartier general temporar"

Ambasada Adnaxiană

iar textul continua mai jos grupat:

Către: Președintele S.U.A.

Salutări,

Dragă domnule președinte, sînt copleșit de onoarea ce-mi revine, aceea de a vă comunica o chestiune de o importanță vitală. Azi am sosit pe Pămînt de pe planeta Adnaxas. Misiunea mea constă în a explora posibilitățile unor relații diplomatice între minunata dumneavoastră țară și mult iubita mea planetă, în speranța că relațiile de cooperare economică, mutual avantajoase, vor fi rezultatul discuțiilor dintre noi.

Sînt gata să încep tratativele preliminare și negocierile de îndată ce o veți considera oportun.

Semnat
Oxxyox

Excelența sa, reprezentant și ambasador plenipotențiar din Adnaxas pe Pămînt.

Camera 309.

Hotel „Junction Valley"

Junction Valley, Iowa, Pămînt.

P.S. Vă rog să scuzați lipsa hîrtiilor oficiale și ortografia.

— „Ei, cred că e suficient, nu-i așa?", spuse Oxxyox, smulgîndu-mi scrisoarea din mînă spre a o pune într-un plic.

— „N-o să primești niciodată răspunsul", am concluzionat, „și-ți repet, singura șansă de a te face băgat în seamă este de a demonstra ceea ce noi considerăm un miracol".

— „Da' de unde", mă apostrofă Oxxyox, „așa îți imaginezi tu pentru că nu cunoști puterea cuvîntului scris" — și-mi înmînă solemn scrisoarea.

— „Pune-o, te rog, la poștă în drum spre casă și mai bine gîndește-te la viitoarea ta poziție dacă reușim. Vom fi cei mai celebri oameni de aici în două săptămîni".

Am pus scrisoarea la poștă, știind cu exactitate ce-o să urmeze, cînd va fi deschisă la Casa Albă; și în orice caz, consider că eu, atunci cînd am aterizat pe Pămînt, știam ceva mai multe despre relațiile între oameni.

Așa au trecut două săptămîni.

În fiecare zi Oxxyox își mai cizela un pic discursul, pe care-l repeta fără întrerupere, și aștepta cu înfrigurare poșta — dar nici un răspuns. În mijlocul celei de-a treia săptămîni l-am vizitat și l-am găsit stingher și descurajat.

Stătea așezat pe pat, îmbrăcat cu pantalonii lui în dungi și sacoul în carouri, pălăria rostogolită pe podea, iar garoafa de la butonieră veștejită.

— „Ce s-a întîmplat?", l-am întrebat. „Vești proaste de pe Adnaxas?"

Drept răspuns, mi-a înmînat o scrisoare.

— „Citește-o!", a spus cu disperare în glas.

Scrisoarea era adresată lui Oxxyox.

„Excelenței sale, reprezentant și ambasador plenipotențiar din Adnaxas pe Pămînt

Dragă domnule Oxxyox,

Mulțumim pentru scrisoarea dvs. adresată Președintelui, în care sugerați stabilirea unor relații diplomatice între Adnaxas și S.U. Sînt absolut sigur că Președintele va fi foarte interesat să afle lucrurile pe care aveți să i le comunicați, atunci cînd i se vor aduce la cunoștință".

Scrisoarea era semnată de secretarul secretarului de stat.

— „Știu eu foarte bine ce înseamnă asta", ridică Oxxyox tonul, „și eu am scris cuvintele astea de sute de ori pînă acum, ca să scap de niște bieți nebuni inofensivi. Asta e concediere definitivă".

— „Dar nu-i nimic dacă nu poți face debutul în țara asta, îți mai rămîn toate celelalte: Anglia, Franța, poate putem capta chiar atenția Națiunilor Unite".

— „Nu!", zise Oxxyox, „nici o speranță. Modul de gîndire al tuturor guvernelor este mereu același. Vom fi tratați peste tot absolut la fel, în orice capitală de pe Pămînt".

— „E adevărat, dar nu te poți da bătut!, știi doar ce te așteaptă, nu?"

— „Păi nici nu mă predau, abandonez doar ideea de a mă adresa politicienilor. Îmi voi pleda cazul direct poporului și atunci cînd masele vor fi de partea mea, conducătorii Pămîntului vor trebui să-mi accepte condițiile".

Oxxyox își scoase hainele de protocol și-și puse un costum obișnuit.

— „Du-mă repede la prietenii și vecinii tăi" — spuse el hotărît.

„Dă-mi ocazia să vorbesc omului de pe stradă și pe urmă să vezi succes".

Am fost de acord, cu condiția să mă scoată din cauză pînă în momentul cînd va fi acceptat ca Adnaxian.

Odată înțeleși, l-am dus la clubul meu. Acolo eu am intrat primul și m-am dus direct la bar. După cîteva cuvinte, Oxxyox m-a urmat, comportîndu-se de parcă ar fi fost singur.

A venit și el la bar, mi-a făcut complice cu ochiul, în timp ce barmanul se apropia.

— „Cu ce vă servim?"

— „Whisky și gheață", spuse sec Oxxyox. În timp ce-și savura băutura, îl fixă pe barman și suspină gîndindu-se la el ca la o victimă sigură.

— „Acesta este primul meu pahar" — zise cu voce tare.

— „Ca şi toate celelalte", completă mai încet barmanul.

— „Prietene, vino mai aproape" — se adresă Oxxyox barmanului — „nu observi nimic deosebit la mine? — adică la înfăţişarea mea?"

Barmanul se holbă puţin, apoi glăsui scurt:

„Nu, de ce?"

— „Aşa, fiindcă" — începu Oxxyox povestea cu vocea şoptită, aplecîndu-se spre bar — „nimeni nu mai ştie secretul meu; ştii, eu nu sînt om".

— „Nu zău! chiar aşa?", zise barmanul uitîndu-se pe furiş la paharul cu whisky.

— „Da, mă numesc Oxxyox şi am sosit pe Pămînt într-o farfurie zburătoare de pe Planeta Adnaxas şi..."

— „Uite ce-i", zise barmanul compătimitor, „cred c-ai trecut prin clipe grele ieri. N-ar fi mai bine să te duci tu binişor acasă, să tragi un pui de somn? Poate cînd te scoli o să-ţi aminteşti şi cine eşti, da?"

Oxxyox părăsi barul dezgustat şi căută din priviri o a doua victimă.

Singurul om din bar la ora aceea era Big Bud Taplinger.

— „Domnule" — spuse Oxxyox — „îmi permiteţi să mă prezint?"

— „Sigur, dom'le" — răspunse Big Bud încîntat de companie.

— „Mă numesc Oxxyox şi sînt din Adnaxas".

— „Ei, bravos!", se extazià acesta, dîndu-i un pumn zdravăn, de simpatie, în spate.

„De fapt, puţin îmi pasă din ce parte a Texasului eşti, că mie toţi texanii îmi sînt simpatici".

Următoarele douăzeci de minute s-au irosit încercînd imposibilul pentru a scăpa cu viaţă din duioasa îmbrăţişare a lui Big Bud.

În cele din urmă m-am întors la hotel, în linişte. Eu am spart tăcerea.

— „Ei, vezi, aşa păţeşti mereu cu pămîntenii, sau sînt suspicioşi, şi te ascultă cu neîncredere, sau nu te ascultă deloc.

Dacă vrei s-ajungi la bun sfîrşit, recurge la şiretlicuri şi fă-i să creadă adevărul pur".

Oxxyox stătea trîntit pe pat, palid, cu fruntea plină de sudoare.

— „Îmi închipuiam că povestea mea va veni ca o lovitură de trăznet pentru ei"..., spuse el şovăind, „îmi imaginam o audienţă înfiorată de entuziasm; vestea urma să se răspîndească cu viteza luminii şi chiar vedeam mulţimi adunate pe străzi..."

— „Şi-acum ce planuri ai?", l-am întrerupt.

— „Intenţionez să colind Pămîntul, să opresc oamenii pe stradă şi să le povestesc pentru ce sînt aici. Cineva, undeva, trebuie să mă creadă, şi atunci misiunea mea va deveni un triumf."

— „Şi dacă nu te vor crede niciodată?"

Oxxyox tremură de spaimă.

— „Dematul!", se resemnă el.

— „Ah! Dacă ai încerca măcar o singură farsă!" — am răbufnit.

— „Nu, asta nu, eu ţin la principii; hai să mergem".

L-am condus pînă la marginea oraşului. Acolo ne-am strîns mîinile. Apoi Oxxyox şi-a ridicat gulerul hainei şi a plecat, agale, tîrîndu-şi picioarele şi lovindu-şi în mişcare genunchii cu valiza.

Lunile se scurgeau una după alta şi nu primeam nici o veste de la el.

Într-o bună zi însă, sosi pe adresa mea o scrisoare din California.

Cînd am deschis-o, a căzut din ea o fotografie. Era poza lui Oxxyox. Purta un beret, ochelari de soare, o jachetă sport, bermude şi cizme de cow-boy. Un zîmbet larg îi brăzda faţa bronzată.

Într-o mînă ţinea un port-ţigaret lung de un metru, iar cu celălalt braţ înlănţuia o superbă blondă în bikini.

Alături era scris:

„Dragă Ex,

Doar cîteva cuvinte. Sînt fericit. După ce te-am părăsit am dus-o greu, lumea rîdea de mine şi nu o dată am fost arestat.

Eram cît pe aci să mă dau bătut cînd am ajuns în California, unde mi-am găsit în sfîrşit liniştea. O climă minunată, peisajele cele mai frumoase din toate lumile te îmbie la tot pasul şi sînt logodit cu fata de lîngă mine, care are o fermă pe care o voi conduce după căsătoria noastră.

După cum probabil ai ghicit, nici nu-mi trece prin cap să mă mai întorc pe Adnaxas, dealtfel mi-am şi dat demisia din fostul meu post şi de-acum încolo intenţionez să numesc Pămîntul — casa mea.

Iar dacă te interesează, mi-am atins scopul parţial.

Aici, în California, oamenii nu-şi bat joc de mine, atunci cînd le istorisesc cine sînt de fapt, şi nu numai că mă cred pe cuvînt, dar aş putea să-ţi şi prezint vreo 12 gata să jure în orice moment că au venit pe Pămînt odată cu mine în aceeaşi farfurie zburătoare.

Adios, amigo'

Traducere:
MIHAELA POPA

CÎNTEC DE ÎNTORS DIN LUNĂ

Se spune că pe Lună
Ar fi sufletele oarbe
Ale morţilor
Şi ale nebunilor
Pot avea, de exemplu
Aspectul unor frunze
Căzute din copaci cenuşii.
Cînd Armstrong
A trecut pe acolo
A sfărîmat sub tălpi
Frunzele uscate şi teoretice.
Şi morţii şi nebunii
Au mai murit o dată.

LUCIAN MERIŞCA
- Cenaclul „QUASAR", Iaşi

ZECE SECUNDE

DORIN DAVIDEANU

Sosit la destinație, Mesagerul se materializează și se pregătește să-și înceapă misiunea.

Totul îi apare confuz, încețoșat. Destul de repede însă, își dă seama că se află într-o încăpere vastă, unde se găsesc mulți oameni.

Oameni! I-a recunoscut imediat. A fost pregătit pentru asta. Misiunea lui e să îi observe; să observe — de fapt — cît mai multe lucruri.

Privește atent în jur. Încăperea pare să fie locul de desfășurare a unei experiențe științifice. Înseamnă că a nimerit cum nu se poate mai bine. Încearcă să rețină cît mai multe amănunte. Un perete întreg e ocupat de etajere cu flacoane și recipiente etichetate. Ceva mai departe, mai mulți bărbați stau așezați la cîteva mese, studiind preocupați niște fișe. Totul în jur îi pare nemișcat.

Sesizează, în schimb, sunetele. Aerul încăperii vibrează, e plin de sunete; sunete prelungi, unele ușor modulate, cele mai multe uniforme. Plutesc persistent, insistent.

Mesagerul își întrerupe firul gîndurilor pentru a privi atent o ființă de o frumusețe deosebită, o fată aflată la cîțiva pași de el. O vede dintr-o parte, are un profil fin și liniștit, de o nespusă delicatețe. Ochii îi sînt mari, iar genele prelungi.

Iată, frumusețea — gîndește Mesagerul— frumusețea e aceeași pretutindeni, dacă eu, venit dintr-o altă lume, o pot percepe și înțelege.

Se concentrează din nou asupra sunetelor ce umplu încăperea. Le analizează atent și curînd distinge un sunet deosebindu-se prin timbru de celelalte și dominîndu-le prin claritate. Îi urmărește vibrația plină, pînă cînd sunetul e înlocuit de un altul, mai ascuțit.

Privește în jur și reușește să descopere sursa acestor sunete deosebite. Provin de la un aparat de dimensiuni medii, aflat în imediata lui apropiere. În fața tabloului de comandă e așezat un bărbat vîrstnic, preocupat cu totul de manevrarea aparatului.

Dar și el e nemișcat. În toată încăperea, nimeni nu se mișcă!

De ce?! — se întreabă Mesagerul, îngrijorat. Poate se află într-un muzeu... iar toți oamenii pe care-i vede sînt manechine! Sau statui! Mesagerul privește spre fata cu ochi mari, așteptînd parcă de la ea infirmarea presupunerilor sale.

Fata are acum pleoapele pe jumătate coborîte și această schimbare abia perceptibilă îl asigură pe Mesager că se află în mijlocul unor ființe vii.

Într-unul din colțurile încăperii, pe jumătate cufundat în întuneric, zărește cîțiva bărbați plasați în jurul unei mese mari, pe care sînt așezate corpuri sferice, închipuind un sistem stelar sau, poate, o neobișnuită structură moleculară.

Liniștit, Mesagerul observă acum că, de fapt, toți cei prezenți se mișcă, dar cu o deosebită încetineală.

Poate nu vor să-mi atragă atenția într-o direcție greșită — gîndește Mesagerul. Dar atunci, încotro trebuie să-și îndrepte atenția? Ce încearcă oamenii aceia să-i spună, iar el nu e în stare să înțeleagă?!

Fata cu genele prelungi are pleoapele cu totul coborîte acum. Poate e obosită.

Sunetele, trebuie să asculte sunetele, să le priceapă mesaju... Privește o clipă spre aparatul care emite în continuare sunete pline, prelungi, și spre bărbatul așezat în fața acestuia. Urmărește cu mare atenție sunetele. Observă că au durate egale, iar în succesiunea tonurilor de înălțimi deosebite există o anumită ordine. Se prea poate să alcătuiască un limbaj. Timpul pe care îl are la dispoziție este însă mult prea scurt pentru a încerca să-l descifreze. O vor face alții, altădată, mai tîrziu.

O caută cu privirea pe fata cea frumoasă și aceasta are ochii mari deschiși, luminîndu-i misterios chipul.

Mesagerul privește apoi spre ceilalți oameni aflați în jurul lui și are impresia că toți îl privesc acum pe el, urmărindu-l concentrați.

Auzul îi este lovit de un zgomot mult mai puternic decît toate celelalte, izbucnit dintr-o dată, prelungindu-se apoi și scăzînd treptat în intensitate. Încearcă să identifice sursa acestui zgomot și se miră că abia acum îl observă pe bărbatul puternic, blond, care s-a desprins dintre ceilalți. În mîna dreaptă ține un instrument ciudat, îndreptat spre el și în jurul căruia

Desen de ALEXANDRU ANDRIEȘ

Desen de MERET ALEXANDRU

plutește o ceață ușoară. Un aparat de emisie, poate. Dar Mesagerul nu reușește să înțeleagă nimic.

Privește distrat o insectă mică, de culoare roșiatică, lucind stins în lumina slabă, care zboară în direcția lui. Apoi se uită în treacăt spre fata cu gene lungi și nu se mai miră văzînd că are iarăși pleoapele coborîte.

Majoritatea celorlați, însă, îl privesc nemișcați, insistent, și nu știe cum să considere privirile lor intense.

Timpul pe care îl are la dispoziție e pe sfîrșite. Mesagerul se întreabă dacă l-a folosit cum se cuvine. Desigur, totul va fi interpretat; dar e sigur că îi scapă ceva. Există un obstacol care îl împiedică să înțeleagă ce se întîmplă acolo, în fața lui.

Fata s-a întors și ea spre Mesager și îl privește cu ochii ei mari. I se pare că pe chipul ei citește mirarea, surpriza. Poate se înșală.

Mutîndu-și privirea, Mesagerul observă din nou mica insectă arămie. Acum e mai aproape și continuă să se apropie, rectiliniu. Brusc. Mesagerul își dă seama că nu e vorba despre o ființă vie. Insecta e un obiect, de formă cilindro-conică, și se apropie de el rotindu-se în jurul axei longitudinale.

Un mesaj! Poate îi trimit un mesaj! Trebuie să analizeze obiectul acela, care acum e foarte aproape.

În acest moment însă, Mesagerul aude chemarea Centrului și părăsește instantaneu încăperea vastă, plină de oameni.

•

În „Saloon"-ul înecat de fum, rumoarea e în creștere. Glasuri încă speriate se întretaie:

— Ați văzut cu toții! O stafie!!!

— Ba bine că nu! A apărut așa, deodata, la doi pași'naintea noastră!

— O fi fost vreun duh rău! Am auzit că în munții ăștia...

— Dar și Tommy!... Ăsta zic și eu bărbat! Nu s-a temut să scoată Coltul și să tragă!...

— A izgonit-o cît ai clipi!

Cel numit Tommy e un tînăr înalt și spătos, cu plete blonde. În mîna dreaptă strînge Coltul din a cărui țeavă se ridică o șuviță subțire de fum.

— Nu este om în tot ținutul, de care să mă tem! — zice. Credeați că o să mă sperii de-o stafie?! Învîrtește arma pe deget și o vîră la locul ei în tocul de la centură.

Liza, o fată drăguță, îl privește admirativ și, după obiceiul ei clipește repede, coborînd peste ochii mari pleoapele cu gene lungi.

Stăpînul „Saloon"-ului a părăsit locul lui din spatele tejghelei și se pregătește să ceară socoteală tînărului curajos, întrucît glontele s-a oprit tocmai în rafturile ce acoperă un perete întreg al încăperii, distrugînd cîteva sticle cu whisky de cea mai bună calitate.

Scena e urmărită de bărbații de la mese, care au uitat pentru cîteva momente de veșnica lor preocupare: jocul de cărți.

Ceva mai departe, cei cîțiva pasionați de biliard au întrerupt partida și comentează recentul eveniment. Bilele uitate pe postavul verde par a alcătui o ciudată structură chimică, sau poate macheta unui sistem planetar îndepărtat.

Un singur om a rămas impasibil: bărbatul în vîrstă, aflat în mijlocul încăperii. Așezat cu spatele, nu a observat apariția stafiei și, fiind obișnuit cu împușcăturile, continuă să-și plimbe nepăsător degetele pe claviatura vechiului său pian.

POVESTE CU SPIONI

ROBERT SHECKLEY

AM ÎNCURCAT-O acum. E cam dificil de explicat cum am nimerit în încurcătura asta, așa că-i mai bine poate să-ncep cu începutul.

De cînd am terminat școala de comerț naval în 1991, am avut un post bun ca montator de valve sphinx la o linie de producție de Nave Spațiale Grane. Îmi plăceau cu adevărat aceste nave uriașe huruind în mersul lor de la Cygnus la Alpha Centauri și înspre toate locurile cunoscute din ziare. Eram un tînăr cu viitor, aveam prieteni, chiar și niște fete cunoșteam. Dar n-a fost bine. Meseria era faină, dar n-am fost în stare să mă obișnuiesc cu acele camere de control care-mi supravegheau mîinile. Nu că-mi păsa de camerele T.V., propriu-zis, ci de zgomotul lor; nu mă puteam concentra. M-am plîns la securitatea internă. Le-am zis: „Uite ce e, de ce nu pot avea și eu camere T.V. noi și silențioase la fel ca ceilalți?" Dar erau prea ocupați. Ca mai apoi, o mulțime de lucruri mărunte să-nceapă să mă deranjeze. Cum ar fi de exemplu magnetofonul din T.V.-ul meu. F.B.I. nu-l regla niciodată cum trebuie și cît era noaptea de lungă bîzîia. M-am plîns de o sută de ori. Le-am zis: „Uite ce e, magnetofonul nici unuia nu bîzîie ca acesta. De ce al meu?" Dar mă primeau cu discursul despre cîștigarea războiului rece și imposibilitatea lor de a mulțumi pe toată lumea. Lucruri de astea fac o persoană să se simtă în inferioritate. Credeam că guvernului meu nu-i pasă de mine. Să luăm, spre exemplu, Spionul meu particular. Trebuie că se credea actor de film, căci purta întotdeauna un trenci stropit și o pălărie moale cu boruri late, trasă peste ochi. Era un tip slab, nervos și-mi călca practic pe călcîie, de teamă să nu mă piardă. Eh, se străduia și el. Dar era jenant chiar numai să-ți fie numele legat de persoana lui. Prietenii mei se-mbolnăveau de rîs ori de cîte ori apăream cu el gîfîindu-mi în spate. „Bill, spuneau ei, asta-i tot ce poți face?" Iar prietena mea îl considera un tip înfiorător. Normal că m-am dus apoi la Comitetul de Investigații și le-am zis: „Uite ce e, de ce nu-mi dați un Spion instruit, așa cum au și ceilalți?" Mi-au răspuns că mă vor avea în vedere, dar știam că nu eram destul de important pentru a mi se da atenție. Eram bolnav că eram ignorat, bolnav că eram neglijat.

Atunci am început să mă gîndesc la Spațiul Îndepărtat. Acolo erau miliarde de mile pătrate de nimic, punctate cu nenumărate stele. Trebuia să fie un loc și pentru mine. Mi-am cumpărat o listă luminoasă a Universului și un zdrențăros de Pilot Galactic.

Toate economiile mele s-au dus pe un Star Clipper. O navă antică pierzînd oxigen prin toate crăpăturile. Avea un reactor atomic foarte inflamabil și cu propulsie nesigură care putea să te azvîrle practic oriunde. Era periculos, dar nu riscam decît propria-mi viață. Cel puțin așa gîndeam. Așa că mi-am luat pașaportul, viza albastră, roșie, înțepăturile contra răului de spațiu și actele cu privire la impozite. Acasă mi-am împachetat lucrurile și le-am zis adio magnetofoanelor. Pe stradă am dat mîna cu săracul meu Spion și i-am dorit succes. Mai rămăsese viza finală, așa că m-am grăbit spre Oficiul Final de Certificate. Un slujbaș cu mîinile albe și bronzat la lampă se uită la mine suspicios. „Unde doriți să plecați?" „În spațiu", răspunsei eu. „Desigur. Dar unde anume?" „Nu știu încă. Pur și simplu în spațiu. Spațiul îndepărtat. Spațiul liber."

Slujbașul șopti, suspinînd a plictiseală: „Va trebui să fiți mai explicit, dacă doriți o viză. Aveți de gînd să vă stabiliți pe o planetă în Spațiul American? Sau ați dori să emigrați în spațiul britanic, olandez, francez?" „Nu știam că spațiul ar putea fi proprietatea cuiva. Unde e spațiul liber?" „Nicăieri". „Cît de departe se întind hotarele limită?" "La infinit". Pentru o clipă am rămas țuț. Nu-mi închipuisem niciodată posibilitatea unui drept de proprietate a vreunui strop de infinit. Dar părea destul de normal. În definitiv **cineva** trebuia să-l stăpînească. „Vreau să merg în Spațiul American", am zis. Părea că n-avea importanță în acel moment, deși s-a dovedit a fi altfel decît îmi imaginasem.

Ursuz, slujbașul dădu din cap afirmativ. Îmi verifică documentele pînă la vîrsta de cinci ani și nemaiavînd rost să controleze în continuare, îmi dădu Viza Finală. Portul spațial se îngrijise de nava mea și am reușit să pornesc fără să distrug vreun tub. Cînd Pămîntul se pierdu în depărtare, devenind cît un vîrf de ac și dispărînd apoi, mi-am dat sema că de acum eram singur.

Timp de 50 de ore am făcut o inspecție tuturor magaziilor. Am observat că unul din sacii mei cu legume avea o formă diferită de a celorlalți. Cînd l-am deschis, în locul celor 100 de livre de cartofi, am descoperit o fată. O blatistă. Am rămas cu gura căscată, holbîndu-mă la ea. „N-ai de gînd să mă ajuți să ies afară? Sau preferi să închizi sacul și să uiți totul?" Am ajutat-o să iasă. Ea spuse: „Cartofii tăi sînt plini de cocoloașe." Aș fi zis la fel în ceea ce o privește. Era o tînără zveltă, cu un șuvoi de păr blond roșcat arzător, o mutrișoară simpatică și obraznică, cu niște ochi albaștri gînditori. Pe Pămînt, aș fi mers bucuros zece mile numai ca să o întîlnesc. În spațiu, nu mai eram așa de sigur.

„Ai putea să-mi dai ceva să mănînc?" întrebă ea. „Tot ce-am avut de cînd am părăsit Pămîntul au fost doar niște morcovi cruzi." I-am făcut un sandviș. În timp ce mînca, am întrebat-o: „Ce faci aici?" „N-ai să înțelegi", spuse ea printre înghițituri. „Ba da." Se îndreptă spre hublou și privi mulțimea de stele – stele americane, majoritatea dintre ele – arzînd în spațiul gol american. „Am vrut să fiu liberă", spuse ea.

Se lăsă, obosită, pe patul meu de cazarmă. „Presupun că îți par o romantică", adăugă ea încet. „Sînt tipul de nebună care-și recită poezii noaptea pe întuneric și plînge în fața unei statuete absurde. Frunzele îngălbenite de toamnă îmi dau fiori, iar picăturile de rouă de pe pajiște, în prag de zi, îmi par lacrimi ale Pămîntului întreg. Psihiatrul meu

spune că sînt o inadaptabilă". Închise ochii a oboseală. Să stai într-un sac timp de 50 de ore trebuie să fie desigur teribil de obositor.

„Pămîntul m-a dat gata", spuse ea. „N-am mai putut suporta înregimentarea, războiul rece, războiul cald, totul. Am vrut să rîd în aer liber, să alerg pe cîmpuri înverzite, să umblu veselă prin păduri întunecoase, să cînt." „Poţi să rămîi", am spus eu. Adormise în patul meu, cu un zîmbet încrezător pe buze. Imediat i-am scotocit poşeta. Am găsit cinci rujuri, o pudră, un flacon de parfum „Venus 5" şi o insignă cu inscripţia: Detectiv Special F.B.I. Bănuisem, desigur. Fetele nu vorbesc aşa; spionii însă, da. Era frumos să ştiu că guvernul meu mă mai căuta. Asta făcea ca spaţiul să pară mai puţin solitar.

Nava înainta în adîncimile Spaţiului American.

Lucrînd 15 ore din 24, am reuşit să menţin conducerea navei; reactoarele atomice rămîneau suficient de reci, iar fuzelajul îmi părea solid. Mavis O'Day – aşa se numea Spionul meu – pregătea toate mesele, avea grijă de păstrarea curăţeniei în navă şi ascundea o serie de mici aparate de filmat prin toată nava. Huruiau groaznic, dar mă prefăceam că nu le observ. Cu toate acestea, relaţiile mele cu Miss O'Day erau cordiale. Călătoria se derula normal – chiar fericit, aş zice – pînă cînd se întîmplă ceva.

Moţăiam la tabloul de bord şi deodată un semnal luminos de mare intensitate îşi făcu apariţia la prova tribord. Am sărit înapoi, lovindu-mă de Mavis, care tocmai introducea o bobină de film în aparatul de filmat nr. 3. „Scuză-mă", i-am zis. „Oh, nu-ţi fă probleme", replică ea. Am ajutat-o să se ridice. Apropierea ei era periculos de plăcută şi parfumul aţîţător de „Venus 5" îmi invada nările. „Poţi să mă laşi acum", spuse ea. „Ştiu", răspunsei eu, continuînd să o ţin în braţe. Stîrnit de apropierea ei, m-am trezit spunînd: „Mavis, nu te-am cunoscut de foarte mult timp, dar..." „Da, Bill", răspunse ea...

În acele momente uitasem de relaţia noastră Suspect-Spion. Nu ştiu ce aş fi putut spune. Dar, chiar în acea clipă, un al doilea semnal străluci în afara navei. Am lăsat-o pe Mavis şi m-am grăbit la pupitrul de comandă. Am frînat cu dificultate bătrînul Star Clipper şi m-am uitat în jur. Afară, în vidul imens al spaţiului, era un singur fragment de rocă. De el era agăţat un copil în costum spaţial, cu o rachetă semnalizatoare într-o mînă şi cu un căţeluş, şi el în costum spaţial, în cealaltă.

L-am adus imediat înăuntru şi i-am descheiat echipamentul spaţial. „Cîinele meu", zise el. „N-are nimic, fiule", i-am răspuns. „Îmi pare tare rău că am dat buzna aşa", zise băiatul. „Lasă", am replicat eu. „Ce făceai acolo?" „Domnule", începu el, cu o voce nesigură, „va trebui să încep cu începutul. Tatăl meu a fost pilot spaţial de încercare şi a murit vitejeşte, încercînd să doboare bariera luminii. Mama s-a recăsătorit de curînd. Actualul ei soţ e un tip masiv şi cu părul negru, cu ochi înguşti şi vicleni şi cu buzele strînse. Pînă de curînd lucra la un raion de panglici dintr-un magazin universal. Nu i-a convenit prezenţa mea de la bun început. Cred că îi aminteam de tata, cu buclele mele blonde, ochii mei ovali şi felul meu de a fi vesel. Duşmănia noastră răbufnea cînd şi cînd.

Apoi a murit un unchi al lui – în împrejurări neclare – lăsîndu-i o moştenire în spaţiul britanic. Am pornit la drum, în nava lui. După un timp, ajungînd în această zonă pustie, i-a spus mamei: «Rachel, băiatul e destul de mare ca să se descurce singur.» Mama a răspuns: «Dar, Dirk, e atît de tînăr!» Cu inima frîntă, biata mamă a cedat voinţei neînduplecate a bărbatului căruia nu i-am spus niciodată

Colaj de D. MERIŞCA

POVESTE CU SPIONI

ROBERT SHECKLEY

tată. M-a vîrît în costumul spațial, mi-a dat un pistol de semnalizare, i-a pus și lui Flicker costumul și mi-a zis: «În zilele noastre un tînăr poate să se descurce în spațiu de unul singur.» «Dar nu e nici o planetă cale de două sute de ani lumină», am replicat. «O vei găsi afară»; a scrîșnit și m-a împins spre bucata asta de stîncă".

Băiatul făcu o pauză de respirație, în vreme ce Flicker se uita la mine cu ochii lui ovali și umezi. I-am dat cîinelui un vas plin cu lapte și pîine, iar băiatul a mîncat un sandviș cu unt de arahide. Mavis îl duse pe micuț în cameră și îl vîrî ușor în pat. Eu m-am întors la comenzi, am pornit din nou nava și am declanșat interfonul

„Trezește-te, idiotule!", o auzii pe Mavis spunînd. „Lasă-mă să dorm", răspunse băiatul. „Trezește-te! Ce vrea Congressional Investigation cu trimiterea ta aici? Nu-și dau seama că acesta e un caz de F.B.I.?" „El a fost reclasificat ca suspect 10", replică băiatul. „Asta cere o supraveghere în totalitate." „Da, dar sînt eu aici", strigă Mavis. „Nu te-ai descurcat prea bine la ultimul tău caz", răspunse băiatul... „Așa că te-au trimis pe tine", suspină Mavis. „Un copil de doisprezece ani." „Peste șapte luni împlinesc treisprezece." „Un copil de doisprezece ani... După ce am muncit atîta..." „În ceea ce mă privește. vreau să devin pilot spațial de încercare. La vîrsta mea, aceasta e singura cale ca să pot zbura. Crezi mă va lăsa să conduc nava?"

Am închis interfonul. Mă simțeam minunat. Eram supravegheat de doi Spioni. Eram într-adevăr cineva, cineva care trebuia supravegheat. Dar adevărul era că Spionii mei erau o fată și un băiețel de doisprezece ani. Guvernul încă mă ignora, în felul lui.

Ne-am descurcat bine cu zborul. Tînărul Roy, căci așa îl chema, a preluat pilotarea navei, în timp ce cîinele său ședea tolănit – dar vigilent – în locul copilotului. Mavis continua să gătească și să țină gospodăria. Eu îmi petreceam timpul reparînd fisurile navei. Eram un grup de Spioni și Suspect așa de fericiți cum nicăieri n-ai putea găsi. Am descoperit o planetă de tipul Pămîntului, nelocuită. Lui Mavis îi plăcea pentru că era mică și mai degrabă dulce, cu păduri întunecoase și cîmpii înverzite, așa cum citise în cărțile ei de poezii. Tînărul Roy îndrăgi lacurile limpezi și munții care erau tocmai buni pentru drumeții.

Am aterizat și am început să ne instalăm. Roy se arătă foarte interesat de animalele pe care le-am readus la viață din congelator. Se declară păzitorul vacilor și cailor, protectorul rațelor și gîștelor, apărătorul porcilor și găinilor. Toate acestea îl preocupau în asemenea măsură încît rapoartele sale către Senat se răriră, pînă încetară definitiv. Într-adevăr, nu te puteai aștepta la mai mult de la un Spion de vîrsta lui.

Și, după ce am sădit cîțiva acri, Mavis și cu mine am întreprins lungi plimbări prin pădurea întunecoasă și pe cîmpiile înverzite și pline de lumină care o mărgineau. Într-o zi am pregătit un picnic și am mîncat în apropierea unei mici cascade. Părul desfăcut al lui Mavis cădea ușor pe umeri, iar ochii ei albaștri oglindeau o privire încîntătoare. Toate ca toate, dar nu părea deloc Spion și trebuia să-mi aduc mereu aminte de rolurile fiecăruia.

„Bill", spuse ea după un timp. „Da?", răspunsei eu. „Nimic", și smulse un fir de iarbă. N-am putut să o scot din muțenie. Dar mîna ei rătăcea undeva pe lîngă a mea. Vîrfurile degetelor noastre s-au atins. Am tăcut mult timp. Niciodată n-am fost mai fericit.

„Bill." „Da." „Bill, dragă, ai putea vreodată..."

Ce voia să spună, și ce-aș fi putut răspunde, nu voi ști niciodată. În clipa următoare liniștea fu întreruptă de zgomotul unor reactoare.

Din cer coborî o navă spațială. Ed Wallace, pilotul, era un tip cu părul alb, purtînd o pălărie cu boruri late și un trenci pătat. Reprezenta firma Clear-Flo. Deoarece nu aveam nevoie de serviciile sale, mi-a mulțumit și a plecat. Dar n-a ajuns prea departe. Motoarele au mai zvîcnit o dată, după care s-au oprit definitiv. M-am uitat la mecanismul de acționare și am descoperit că valva sphinx se blocase. Mi-ar fi trebuit o lună să-i fac una nouă, cu uneltele de care dispuneam. „E teribil de neplăcut," murmură el. „Presupun că va trebui să stau aici." „Presupun că da", am replicat eu. Își privi nava cu regret. „Nu înțeleg cum s-a întîmplat", spuse. „Poate ai slăbit valva cînd ai tăiat-o cu bomfaierul", am replicat, după care l-am lăsat singur. Văzusem însemnele de informator.

Mr. Wallace pretindea că nu a auzit de mine. În aceeași seară, am ascultat din întîmplare raportul său, transmis prin unde interstelare, care funcționau perfect. Interesant, biroul său de bază nu era Clear-Flo ci Central Intelligence.

Mr. Wallace deveni grădinar, deși își petrecea o mare parte din timp furișîndu-se cu aparatul de filmat și cu carnețelul. Prezența sa îl ambiționa pe tînărul Roy, care-și dădea și mai multă silință. Mavis și cu mine ne oprirăm în pădurea întunecoasă și părea ca și cum n-am fi avut timp să încheiem niște fraze lăsate în aer, înainte de a ne reîntoarce înspre cîmpiile verzi și galbene.

Mica noastră colonie prospera. Am avut și alți vizitatori. Un bărbat cu soția sa, de la Regional Intelligence, picară și ei, în trecere, dîndu-se drept culegători de fructe. Apoi, au urmat două fotografe, în realitate reprezentante secrete ale Executive Information Bureau și apoi sosi un tînăr ziarist care de fapt reprezenta Consiliul din Idaho pentru Moravuri Spațiale. Fiecăruia i se defecta valva sphinx cînd se apropia timpul de plecare.

Nu știam dacă trebuia să mă simt mîndru sau jenat. Eram supravegheat, dar fiecare din ei era un mediocru. Și tot așa, după cîteva săptămîni petrecute pe planeta mea, au reușit să se integreze în atmosfera de lucru tip fermă și eforturile lor în calitate de spioni se diminuară, încetînd în cele din urmă.

Am avut şi momente neplăcute. M-am prezentat ca un teren de testare pentru novici, ceva cu care să-şi rupă dinţii. Am fost Suspectul pe care-l oferi Spionilor prea în vîrstă ori prea tineri, ineficienţi, împrăştiaţi, sau pur şi simplu incompetenţi. M-am văzut ca un fel de Suspect pentru un tip cu jumătate de salariu, în prag de pensionare; un înlocuitor pentru o pensie. Dar nu m-a deranjat prea mult. Aveam o poziţie, deşi aş zice că îmi era oarecum dificil să o definesc.

Eram mai fericit decît fusesem vreodată. Spionii mei erau tipi agreabili şi dornici să colaboreze. Mica noastră colonie părea fericită şi sigură. Credeam că va dura la nesfîrşit. Dar...

Într-o noapte fatală se porni o forfotă neobişnuită. Un mesaj important părea să fi fost primit şi toate radiourile erau pe recepţie. A trebuit să rog cîţiva Spioni să schimbe lungimea de undă, să nu-mi ardă generatoarele. În cele din urmă, toate aparatele fură închise şi Spionii ţinură sfat. Îi auzii şuşotind pînă tîrziu.

Dimineaţa următoare s-au adunat cu toţii în sufragerie; aveau nişte figuri alungite şi sumbre. Mavis făcu un pas înainte în semn că vrea să vorbească.

„S-a întîmplat ceva groaznic", spuse. „Vrem să-ţi destăinuim ceva. Bill, nici unul din noi nu e ceea ce părea. Noi toţi sîntem Spioni ai guvernului." „Zău?", exclamai eu ca să nu-i jignesc. „E adevărat", recunoscu ea. „Noi toţi te-am spionat, Bill." „Zău?", exclamai eu din nou. „Chiar şi tu?" „Chiar şi eu", zise Mavis cu o undă de nefericire în glas. „Şi acum totul s-a sfîrşit", izbucni tînărul Roy. Asta mă şocă. „De-ce?", am întrebat. Se uitară unul la altul. „Bill, o reverificare a demonstrat că acest sector de spaţiu nu este în custodia S.U.A. A fost trecut cu vederea de paza internaţională, iar acum nu poate fi revendicat de nici o ţară. Ca primul stabilit aici, întreaga planetă şi cele cîteva milioane de mile de spaţiu ce o înconjoară îţi aparţin, Bill." Eram prea şocat ca să pot vorbi.

„În aceste condiţii, nu avem nici o autorizaţie să stăm aici. Aşa că vom pleca imediat." „Dar nu se poate", strigai eu. „Nu v-am reparat valvele sphinx!" „Toţi spionii au valve sphinx de rezervă şi lame de bomfaier", replică ea cu blîndeţe.

Privindu-i cum se înşiruiau îndreptîndu-se spre nave, mi-am imaginat singurătatea în care aveau să mă lase. Nu voi mai avea nici un guvern care să mă urmărească. Nu voi mai auzi zgomote de paşi în noapte, nu voi mai vedea, întorcîndu-mă, chipul Spionului din spatele meu. Nu voi mai auzi huruitul vreunei rable de aparat de filmat, care mă calma atunci cînd lucram, nici bîzîitul vreunui casetofon defect, care mă dispunea la somn. Şi totuşi, îmi părea chiar mai rău de ei. Aceşti bieţi Spioni cinstiţi, stîngaci şi neajutoraţi reveneau într-o lume rapidă, eficientă şi competitivă. Unde ar mai fi găsit ei un Suspect ca mine, sau un alt loc ca acesta, de pe planeta mea?

„La revedere, Bill", spuse Mavis oferindu-mi mîna. Am urmărit-o din priviri îndreptîndu-se către nava lui Mr. Wallace. Abia atunci mi-am dat seama că ea nu mai era Spionul meu.

„Mavis!... Aşteaptă!... Mavis, te iubesc." Era în braţele mele. Ne-am sărutat şi i-am spus că aici era casa ei, pe această planetă, cu pădurile ei întunecoase şi cîmpurile înverzite. Aici cu mine.

...Aşa că iată-mă conducător, rege, dictator, preşedinte şi oricum aţi vrea să-mi mai spuneţi. Spionii încep să curgă acum din orice ţară – nu numai din America. Ca să-mi hrănesc toţi supuşii, va trebui curînd să aduc hrană din import. Dar ceilalţi conducători încep să refuze să mă ajute! Ei cred că le-am mituit spionii, ca să dezerteze. Dar nu-i aşa, o jur. Ei vin, doar atît. Nu pot să demisionez, deoarece posed acest loc. Şi nu mă lasă sufletul să-i izgonesc.

Sînt conducătorul absolut al unei planete de fermieri, lăptari, oieri, aşa că în definitiv bănuiesc că nu vom face foame.

Dar nu asta-i problema. Ci cum dracu va trebui să domnesc?

Nici măcar unul din ei nu mă va spiona.

Traducere:
ALEXANDRA DELIA POENARU

CÎT TIMP?

Un meci interesant la
televizor,
un război atomic în nord,
o pereche fericită în parc,
o armată înfrîntă pe cîmpul
de luptă
de un singur avion...
Omenirea îşi duce astfel
traiul,
Pămîntul încă mai rezistă.

VORBE GOALE

Le-au aruncat în vînt
dar erau prea grele
ca să le ia vîntul.
Vorbele goale, pline de
adevăruri
ieşeau din gura tuturor
dar nimeni nu le putea sta
împotrivă.
Vorbele goale
pline cu adevăruri
aveau rezistenţă
pînă la infinit.

DE CE?

De ce plîng cînd mă doare?
De ce rîd cînd aud
vorbe nostime?
De ce nu rîd cînd mă doare?
De ce nu plîng cînd aud
vorbe nostime?

Sînt de fapt întrebările unui
copil
dar care ar putea trimite
un şef militar la spital
sau la orăşelul copiilor

* * *

Am plecat,
Toate mă tulburau
Dar nici nu mai pot sta,
E pustiu, sînt singur,
M-am întors.
Am venit
dar simt ca nu mai rezist.
Acum mă aflu
între a pleca
şi a veni şi mă simt
destul de bine.

* * *

Cîteodată îmi vine
să-mi iau cîmpii,
să merg undeva
unde să fie frumos,
să mă pot juca.
Nu pot pleca
şi nu pot să mă
despart de Pămînt.

LIDIA ELCU,
clasa a VII-a,
Cenaclul „Selenarii",
Guranda, jud. Botoşani

OPERAȚIE DE RUTINĂ

Jean-Pierre Andrevon

Desen de ALEXANDRU ANDRIEȘ

Au venit să-l caute la opt dimineața, cu măștile pe figuri, cu uniformele lor albe, bine periate, și ghetele le răsunau pe pardoseală, după ce bocăniseră pe cimentul gol al coridorului. Au intrat pe poarta sexcomului 7826 din Blocul Gamma Radios, etajul 28, culoarul XB7, și l-au scuturat pe John care dormea cu gura căscată, poate visînd, visînd fără îndoială, cu o bulă irizată pulsînd în colțul gurii întredeschise.

John a tresărit, jumătate în vis, jumătate în realitatea de zgomot și violență care-i spărsese noaptea fărîme. Zeama pătrundea deja în sexcom prin ușa larg deschisă dinspre culoar, ușa pe care n-o mai închiseseră după ce-o forțaseră cu cheia lor magnetică. Bula explodă în colțul gurii lui John, poc, și deja mîinile înmănușate îl înșfăcaseră, îl trăgeau. Scoală-te! Scoală-te, urmează-mă, urmează-ne! John, cu ochii aburiți de vise, cu creierul plin de vise și gura încleiată de gumă-de-mestecat-plus, care te face să visezi, vedea plutind deasupră-i, pe suprafața dură a unui ocean răsturnat, trei figuri de coșmar cu ochi globuloși și rîturi de metal. Inspiră, tuși, pentru că zeama își împingea valurile groase de bioxid de carbon, de anhidridă sulfurică, de vapori de bifenil și de o sută de alte mizerii în căldura dulce a sexcomului, venind de pe culoar, de pe paliere, de pe scări rulante, într-o curgere perfida pe care nimic n-o putea filtra.

Scoală-te! Urmează-mă! Era aproape în picioare, fără să-și dea seama, i se scosese mîna stîngă de sub ceafa lui Mic și picioarele de sub cele ale lui Fredo. Era gol, tuși din nou. Ce vreți de la mine? Urmează-ne! Era susținut, se zbătu scuturînd moale din picioare, încerca încă să se agațe de vălul fin al visului, dar acesta se destrăma și nu mai era nimic în degetele sale sau în cap, poate nici nu visase, cine știe? Și țipa. Ce-am făcut? N-ai făcut nimic. Trebuie spus. Nu faci nimic. Nu faci niciodată nimic cu viața ta. Nu fac niciodată nimic. Se dezbrăcă, se pupa, numai asta știu să facă! Dar... Astea nu sînt mîini. Urmează-ne, fii liniștit și va fi bine. Ce se în... Îl împingeau spre ușă, nu se putea opune în nici un fel, simțea pe umerii goi mîini de cauciuc, mîini de cauciuc îi strîngeau brațele goale.

Tuși. Mic, pe pat, începea să se miște, încă în meandrele gumei-plus. Fredo se întoarse brusc, lovind sînul stîng al lui Lil care gemu în somnul ei întortocheat. John își scrînti gîtul ca să-i privească pe toți trei, fără să se poată smulge din impresia ciudată de a fi căzut în alt vis, un vis care lua apa, apa neagră a coșmarurilor, și fu împins de cei trei bărbați în alb, bine periați, curați, în culoarul unde curgea zeama urît mirositoare care i se agăța de bronhii la fiecare respirație, corodîndu-l pe dinăuntru, mușcîndu-l cu mici dinți de ceață, înțepîndu-l cu ace de brumă. Tuși. Pune-ți asta, spuse un om, punîndu-i o mască pe figură. Mîini grosolane îi prinseră după ceafă și sub bărbie catarame de metal. Se regăsi închis într-o cochilie de plastic, nichel, de cauciuc. Dar... respiră: respira. Ochii îi mai lăcrimau, era împins în continuare, picioarele urmîndu-l mașinal. Îi revedea pe Fredo, Mic, Lil, culcați pe pat în sexcom, adormiți, încă, în sinuozitățile colorate ale gumei-plus. Avea, încă, un miros de dragoste în piele, dar el se dilua repede între miasme. Și, ca o iluminare brutală, John gîndi în acel moment că poate nu-i va revedea pe Mic și pe Fredo, și pe Lil, că nu-i va revedea niciodată.

Unde mă duceți? Cine sînteți voi? Dar răspundeți-mi odată! De ce eu? Ce-am făcut? De sub mască, vocea ie-

șea înăbușită, sunîndu-i bizar în urechi. Culoare, mereu alte culoare. Prindea frînturi de informații pe care difuzoarele le deversau continuu amestecate cu orgile scrîșnite ale muzicii op. Lucruri ca: **...zdrobiți pe inexpugnabila noastră linie Debré. În plină debandadă forțele grandafricane, sau ce-a mai rămas din ele...** Și oamenii în alb spuneau: Nu tu te-ai angajat, zii? Lașule! Parcă n-ar fi bărbați, amăriții ăștia! Dar el nu avea nici o reacție. Sau altceva:... **din zorii zilei pînă acum, treizeci și șase de morți și șaizeci și unu de răniți. Cine-l va descoperi pe trăgătorul invizibil? Reamintim iubiților noștri ascultători din zona Argon Snob că mai au numai douăzeci și nouă de minute ca să...** Și oamenii în alb rîdeau foarte tare, dar el tot nu reacționa. Mișcă! se retrăgea undeva în el, într-o biată zonă ascunsă, cruțată încă de agresiunea la care era supus, și se gîndea la lungile zile fericite ale vieții din sexcom, la intimitatea aceea caldă de dragoste și drog, și farniente... Stop! Fu oprit cu un gest și simți stomacul răzvrătindu-i-se, urcîndu-i spre gură. Era într-un lift, o lumină galben-portocalie scălda totul. Cele douăzeci și opt de etaje fură înghițite cu viteza unei căderi libere. Ușa culisă, un alt culoar și brutal, dincolo de o ușă dublă cu canaturile de bronz, ieși în densitatea jilavă a exteriorului, în lucirea stinsă a cerului roz-violaceu pe care plutesc volute joase și serpentine, senzația de amețeală trezindu-se gol, fără apărare, în atmosfera toxică a unei artere cu miile ei de vehicule urlînd din toate avertizoarele. Exteriorul! Cît... Cît timp era de cînd... Mergi! Îl lasă în pielea goală? Îi dau ceva să pună pe el? Nu-i nevoie, va fi gata mai repede pentru... Nu mai avu nevoie să asculte, pentru ce era gata trebuia să fie gata. În fața lui, la stația de pe pista prioritară rezervată, o mașină albă, curată și strălucitoare, ovală ca un ou. Și pe partea ridicată... Nu! NUUUU-!...John se zbătu, zvîrli din picioare, încercă zadarnic să scape: mîinile de cauciuc ale oamenilor în alb îi alunecau pe epiderma deja unsuroasă din cauza impregnării cu zeamă. Dar nu-l scăpau: aveau experiență. Poți să răcnești, puișorule! Pentru tine e prea tîtziu...! Clac! Ușa rotundă a oului se închise după el, înainte de a-și fi dat seama că fusese împins în vehicul și iată că se regăsea într-un volum foetal, capitonat, ca un pui în incubator, și pumnii săi loveau în zadar pereții moi și strigătele sale se înăbușeau în liniștea găunoasă a coșmarurilor. Vehiculul alb se lansase de-a lungul străzilor. Se strecura ca un fulger alb, ignorînd superb torentul violent colorat de vehicule civile.

Prăvălit în sine — în centrul oului — John plîngea. Recunoscuse emblema roșie pictată pe capota vehiculului, capul de bou stilizat, crestat chiar în frunte cu o cruce albă. Și dacă n-ar fi fost sub influența prelungită a gumei-pluș, care-i umplea de toropeală așteptările, ar fi remarcat mai demult același semn ștampilînd umărul stîng al oamenilor în alb, marca teribilă a Institutului de schimburi organice. Schimburi! Ce eufemism! Atunci... Cobora? Ce? Deja? Nu! Gîndurile sale s-au succedat așa de repede? Ușa se deschisese, fu tras afară din vehiculul alb, bîiguia și lacrimile îi încețoșau vizorii, deformînd perspectivele nebunești care i se spărgeau pe retină. Nu mai era decît o marionetă dezarticulată, amorfă, împinsă din treaptă în treaptă pe imensa scară albă ce conducea în marele hol al institutului. Încă mai striga cînd ajunse înăuntru și cînd lumina rece și clară îl înghiți, decupîndu-i umbra șovăitoare, încadrată de cele trei umbre ale infirmierilor, pe un perete imaculat. Dar strigătul se resorbi repede, fără ca cel mai mic ecou să-i susțină disperarea.

Tot trebuia să ți se întîmple într-o zi sau alta, nu? Vocea era blîndă. Aproape se calmă. Da. Da, trebuia să i se întîmple. Putea să i se întîmple. Dar se crede... Se spune... Te gîndești că pe alții... Dar pe tine! Dar pe mine! Erai pe listă, așa că... Da, era pe listă, da, eram pe listă, ca alții mii, milioane care au ales ca și el să nu lucreze, să trăiască din mica rentă de cetățenie liberă oferită de guvern, să trăiască liniștit, fără să facă nimic, cu singura restricție de a ști, de a fi prevenit că dacă într-o zi era nevoie de ei...

Sabia lui Damocles. Cu singura diferență că sabia devenise scalpel. Da: progrese uimitoare fuseseră obținute în domeniul grefelor de organe, după descoperirea antigenei Ewitt. De aceea, un cetățean liber trebuia să fie întotdeauna gata, într-o zi sau alta... Nu i se cerea nici mai mult, nici mai puțin.

Ce-or fi vrînd să-mi ia? Spuneți-mi, ce vor să-mi ia? O mînă? Poate să fie o mînă, nu? Sau un rinichi? Nu-i așa? Un rinichi? Sau un plămîn? Îl împinseră în cabină, ca și cum nu l-ar fi auzit. Mereu speranța. Ușa sălii de operație se închise după el. Intrase printr-o ușă marcată cu D.D. de la Donator. Prin ușa R.R. de la Receptor, pacientul care trebuia salvat intra în același timp, întins pe un cărucior automotor, adormit și tuns. Din cele două părți, deasupra celor două uși, două becuri roșii începură să clipească insistent.

Cu suprapopularea, cu războiul, Eurofranța avea o teribilă nevoie de organe. Dar nu de organe pentru oameni, nu. Oameni erau totdeauna prea mulți, în ciuda războiului. Dar din cauza suprapopulării și războiului, cu dispariția aproape totală a exploatărilor agricole și a crescătoriilor înghițite de urbanizarea canceroasă a țării, Eurofranței îi lipsea încă și mai rău carnea de măcelărie. Carne: nu pentru un cetățean liber, care nu se hrănea demult decît cu fierturi de alge și biscuiți cu proteine petroliere, nu! Dar carne, un minimum de carne, da, pentru cetățenii responsabili, pentru cetățenii productivi, ca soldații, savanții, gărzile urbane, membrii guvernului. Cît de puțin măcar din această atît de bună carne roșie, atît de rară, provenind de la animale atît de rare, atît de prețioase, că trebuiau îngrijite ca toți atîția micuți Mozart sau Einstein.

Irigație!

Legături!

Electrosutură!...

Veniseră să-l caute la opt dimineața. La nouă i se deschisese abdomenul în cruce, la zece, i se grefă ficatul pe o oaie bolnavă.

Traducere:
SORIN ANTOHI

FÎNTÎNILE

PIESA
ŞTIINŢIFICO-FANTASTICA
ÎNTR-UN ACT
DE

Romulus Bărbulescu şi
George Anania

personajele:

VISĂTORUL
TACITURNUL
SCEPTICUL
PRUDENTUL
ROB — robot antropomorf

DECORUL:

Fundal circular, din pînză neagră, pentru a reda cît mai sugestiv imaginea cerului cosmic. Cîteva puncte luminoase de diferite mărimi: stelele care lucesc egal, fără licărire.

Stînga scenei — un spaţiu redus din suprafaţa planetoidului, unde se desfăşoară acţiunea. Cîţiva bolovani informi, de culori variate, iar în prim-plan o stîncă lucioasă, ca obsidiana, accesibilă interpreţilor care vor transforma stînca în reper principal pentru acţiunile lor.

Dreapta scenei — interiorul unei cabine de pe nava astrală, sugerat doar prin cîteva elemente. Rama metalică a unui hublou oval cu diametrul pe verticală de circa doi metri, aşezat în diagonală — spre sală. Un podium acoperit cu o folie de plastic. Undeva, un pupitru de comandă — hiperstilizat: un microfon prin care se comunica mereu cu exteriorul, cadrane policrome, butoane, un ecran minuscul etc. În centrul cabinei, o măsuţă cu trei fotolii, iar în prim-plan fotoliul preferat al Taciturnului.

COSTUMELE:

Reduse la strictul necesar. Combinezon albastru pal, cască din plastic — care lasă liberă figura interpreţilor şi care se poate fixa pe umeri — cizme scurte, centuri. (Acesta e costumul comun tuturor membrilor din echipaj.) Rob va trebui să aibă în plus unele elemente de costumaţie care arată că el e robot. La ieşirea din navă nu va purta, evident, nici un fel de cască.

LUMINILE:

Strictă justificare în ambianţa exterior-interior de cabină. Aceeaşi strictă justificare în desfăşurarea acţiunii.

SCENA 1

O linişte nefirească domneşte în cabina cosmonavei. Membrii echipajului sînt surprinşi, la ridicarea cortinei, în poziţii diferite, dominaţi de o aşteptare încordată. Visătorul priveşte afară, la peisajul planetoidului. Taciturnul, la măsuţa lui, ronţăie arahide. Scepticul stă tolănit într-un fotoliu şi din cînd în cînd se trage nervos de o ureche. Prudentul, într-un colţ, îi urmăreşte atent din priviri.

VISĂTORUL: Ce beznă!

SCEPTICUL: Băiete, alta, mai frumoasă, nu există!

VISĂTORUL: Mai frumoasă? De ce? (Cu o uşoară incantaţie, care ascunde şi o nuanţă ironică:) Aici, unde noaptea se naşte din noapte, ceru-ntr-o clipă e-acelaşi şi altfel. Doar stelele spun c-a venit şi-a trecut înc-un cer, apoi altul... al cîtelea oare?

SCEPTICUL: Bravo! Numai poezioarele tale ne mai lipseau!

PRUDENTUL: Linişte! Acum v-aţi găsit să vă certaţi?

ROB (de afară, foarte departe): Daţi-mi voie să mă înclin în faţa voastră şi să... (Vocea se pierde, revine:)... urarea „bine v-am găsit!"

VISĂTORUL: Şi liniştea s-a înecat în întuneric... (Fluieră încet o melodie, privind mereu prin peretele imaginar.)

SCEPTICUL: Altceva ce să facem? Dacă tot aşteptăm ca proştii pe pietroiul ăsta — scuze, planetoid! — fără nume, fără adresă şi semne particulare... Şi, de fapt, ce aşteptăm, dragă Prudentule?

PRUDENTUL: M-am obişnuit să nu crezi. Dar au trecut numai patru ceasuri de la coborîrea noastră, timp prea puţin...
SCEPTICUL: Neconcludent!... În cuşca asta a noastră — pardon, vreau să spun în astronavă! — timpul nu are importanţă. E ca şi cum ar sta pe loc.
PRUDENTUL: Răbdare, Scepticule, răbdare! Să ne venim în fire cît de cît. Ia pildă de la Taciturn: e la a cincea porţie de arahide.
SCEPTICUL: Imprudent de prudent eşti, Prudentule! Ţi-e frică să nu întîlneşti vreun extraterestru pe afară?
ROB (afară): Aşteptăm cu încredere un semn care să ne dovedească... (Vocea iar i se pierde şi revine:)... totuşi,curios că nu aud nimic şi nici nu...
PRUDENTUL (biruit de nervozitate): Ce naiba, nu se mai astîmpără şi Rob ăsta o dată!
SCEPTICUL (sarcastic): Te pomeneşti că te-a enervat! Şi el, săracul, care se crede un fel de discipol al tău! Te numeşte „comandant" şi încearcă să te imite. Nu, Taciturnule?
TACITURNUL: Mda! (Pasivitatea lui e enervantă. Urmează o lungă tăcere încordată).
PRUDENTUL (cu alt ton): Limbuţia Taciturnului mi-a fost necunoscută pînă azi.
TACITURNUL: Se poate. Cîteodată mai meditez şi eu.
PRUDENTUL (clipind repede): La ce? Nu înţeleg nimic.
SCEPTICUL: Întreabă-l atunci pe Visător. l-auzi cum fredonează. Pesemne că viziunile lui au devenit muzicale.
PRUDENTUL: Ascultă, Visătorule, am vrea o ipoteză despre ce se întîmplă aici. Melodioasa ta fluierătură nu e chiar ce ne trebuie.
VISĂTORUL: Solfegii tranchilizante, iubitule! Dar e inutil să insişti. Mă aflu într-o stare exagerat contemplativă. Încerc să văd dincolo de priveliştile din faţa noastră.
PRUDENTUL: Dincolo? Speri, cu un catren liric, să animi pietroaiele? Sînt sterpe, prea sterpe ca să-ţi poată răspunde.
VISĂTORUL: Dacă aţi uitat de mesajul lui Ad!
SCEPTICUL (agasat): Ah, mesajul! Poftim, am venit să-l verificăm. Iar planetoidul e pustiu şi banal. Ad ne-a împuiat capul cu fiinţe raţionale. Noi vedem pietre. Nici măcar atmosferă, nici apă. Şi tu îi dai zor: mesajul!
PRUDENTUL (clipind): Domol!
VISĂTORUL: Mă asculţi, Taciturnule? Ştiu că tu mă asculţi întotdeauna.
SCEPTICUL: Linişte! Lume, lume, veţi auzi acum cîteva mostre tipice pentru fantezia Visătorului.
VISĂTORUL: În urmă cu şase luni, un cosmonaut, Ad, trecea la circa un sfert de an-lumină de acest planetoid.
SCEPTICUL: Vă spun eu urmarea, vă spun eu urmarea! Un meteorit a avariat nava. Şi Ad a ieşit s-o repare. Şi a simţit un fel de ameţeală. Şi a avut senzaţia unei căderi.
VISĂTORUL: După care ne-a adresat nouă, acestui echipaj care venea din urma lui, următorul mesaj...
ROB (afară, mai aproape): Aş vrea să cred că e doar o glumă la mijloc. Nu vă ascundeţi intenţionat! Mă înclin în faţa voastră, dar unde sînteţi?
VISĂTORUL: Următorul mesaj: „Lucram ancorat de astronavă. Împrejur, imaginea universului obişnuit, de toate zilele. Dar deodată..."
SCEPTICUL (îngînîndu-l): Dar deodată... Literatură de duzină, amice!
VISĂTORUL: „...cu mine se întîmplă ceva. Simţii că mă scufund, ca într-o fîntînă fără capăt, fiindcă nu-mi puteam depărta mîinile de trup şi mi se făcuse pe neaşteptate frig. Senzaţia căderii era atît de puternică încît mă aşteptam să văd cum astronava rămîne în urmă, deasupra capului meu. Dar ea nu s-a depărtat de lîngă mine. Medicii roboţi de la bord mi-au confirmat că sînt perfect sănătos. Am cercetat, cu aparate de investigare, zona cosmică spre care mi se păruse că mă prăbuşesc. Am descoperit acolo un planetoid"...
SCEPTICUL (lămurind, ironic): Da, acesta.
VISĂTORUL: „Regret că avaria astronavei nu-mi îngăduie o escală acolo. Faceţi voi un ocol şi vizitaţi planetoidul. Veţi întîlni fiinţe a căror chemare s-a adresat gîndurilor mele. Căutaţi-i!"
SCEPTICUL: Şi mai ales găsiţi-i! Dacă aveţi

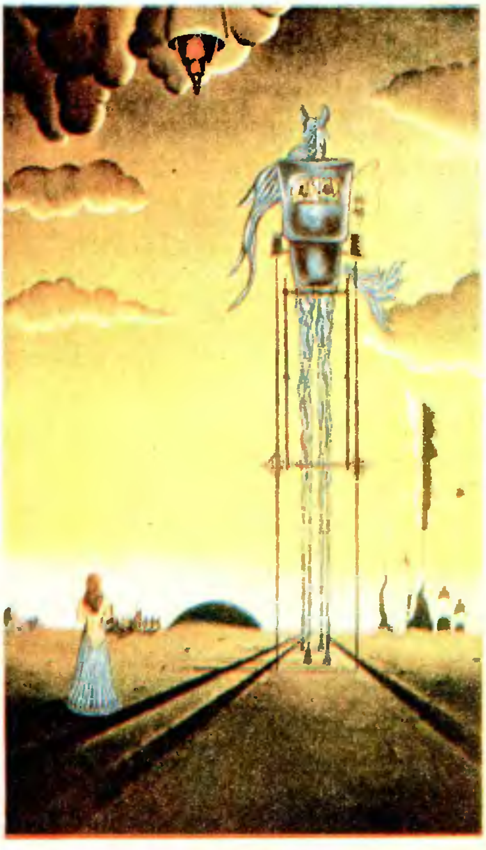

Desen de VINICIUS PRADELLA

unde. E clar, ființele lui Ad sînt în cel mai bun caz niște năluci.
VISĂTORUL: Nu, pentru mine nu-i clar. Noi credem în visul lui Ad, așa-i Taciturnule?
SCEPTICUL: Ce putea replica un visător ca tine! Atunci cum îți explici că nevăzuții n-au acționat și asupra noastră? Doar ar fi trebuit să ne legene cu senzații amețitoare. Paradoxal însă, nici unul dintre noi n-a căzut în fîntînă!
TACITURNUL (după o pauză, domol): Poate fiindcă nici unul n-am scos nasul din navă...
SCEPTICUL: Asta-i acum! Poate le e rușine să...
ROB (de lîngă astronavă): În cazul acesta, mă văd nevoit să trag concluziile că nu existați. Regret foarte mult. Rămîneți cu bine!
PRUDENTUL (repede, ca sa evite ironiile celorlalți): Măi, oameni buni!
SCEPTICUL: Ce oameni buni? Dacă țin minte, înainte de a coborî aici am zburat împrejurul planetoidului. Și? Aparatele n-au semnalat nimic, nici o urmă de viață. Am făcut și un film, l-am întors pe toate fețele. Ce înregistrase? Doar un pustiu, numai pietre și praf, ca pe orice corp ceresc bătrîn.
PRUDENTUL: Nu cumva locuitorii se ascund în așezări subpămîntene?
TACITURNUL: Posibil. (Ronțăie arahide.)
SCEPTICUL: Alta, acum!
PRUDENTUL: De ce nu? Verificăm o nouă ipoteză. Și nu mai trăncănim la nesfîrșit.
SCEPTICUL: Fie! Trimiteți-l pe Pip, sonda autonomă. Dar vă mai spun pentru ultima oară: nu există nimeni și nimic.
TACITURNUL: Faceți prea multă gălăgie.

SCENA 2

Mișcîndu-se greoi și rigid, Rob intră în scenă, trece pe lîngă stînca de obsidiană din planul întîi, stînga, apoi dispare prin spatele scenei și își face apariția în astronavă.

ROB (Prudentului): Comandante, raportez: în urma investigării, din proprie inițiativă, a planetoidului în zona limitrofă punctului de stație al astronavei noastre, am constatat că nu există nici viață, nici ființe raționale. Propun să încheiem escala noastră aici și să ne continuăm drumul spre Pămînt.
SCEPTICUL (haz de necaz): După un asemenea raport științific, nu ne mai rămîne decît să ne lăsăm de meserie! Ia spune, frumosule, cine te-a autorizat să părăsești bordul de capul tău?
ROB: Un robot care se autoprogramează după formula algoritmilor diferențiați și a probabilităților euristice nu are nevoie de consilieri cînd întreprinde o acțiune. Legile redondanței!
VISĂTORUL (cu un zîmbet): Păcatul e al Prudentului! Ce-o fi avut în minte, cînd a făcut dintr-un simplu și cumsecade automat de salvare un caraghios ca Rob, cu niște rudimente de afecte?
SCEPTICUL: Chiar nu înțelegeți? Păi e puțin lucru să ai pe cineva care să-ți spună toată ziua...
PRUDENTUL (întrerupîndu-l repede): Rob! Îl iei imediat din depozit pe Pip, sonda-cîrtiță, părăsiți nava. Efectuăm o investigație suplimentară...
ROB: Să evităm erorile. Am menționat, cu un minut în urmă, că pe acest corp ceresc nu există ființe raționale.
PRUDENTUL (nervos): Rob, e o cercetare de rutină. Pip nu va depăși adîncimea maximă accesibilă lui — 5 000 de metri.
ROB: Poziție retrogradă față de cele mai noi cuceriri ale științei! Verificați afirmațiile celui mai complex robot de pe navă, singurul cu adevărat superior, folosind o biată cîrtiță autonomă, depășită moral!
VISĂTORUL (rîzînd): Bravo, Rob! Să știi că eu sînt de partea ta. (Se apropie, confidențial:) De fapt, tu ai misiunea cea mai importantă, dar, din modestie, comandantul tău n-a vrut s-o spună.
ROB: Am priceput, Pip e o acoperire.
VISĂTORUL: Exact.
ROB (Prudentului): Comandante, eu și Pip ne vom face exemplar datoria! (Iese. Tăcere lungă).

SCENA 3

SCEPTICUL: Ce-a fost asta, Prudentule?
PRUDENTUL (susținîndu-i privirea): Eu am deplină încredere în spusele lui Rob.
SCEPTICUL: Poate că ai realizat cea mai grozavă mașină a epocii, iar noi, ignoranții, nu ne dăm seama!
PRUDENTUL: Lasă ironiile! Am ajuns, ca și tine, la concluzia că aici nu e nimeni. Am dovada lui Rob.
SCEPTICUL (sarcastic): Cele o sută de formule politicoase?
PRUDENTUL: Aici nu e nimeni, Scepticule, și cred că ăsta-i singurul lucru important.
TACITURNUL: Tăceți! Rob a ieșit. (Toți, cu excepția lui, vin la peretele imaginar. Rob vine în scenă, prin fund, ducîndu-l în brațe pe Pip — un cilindru terminat printr-un con ascuțit, cu antene și aripioare mobile. Îl așază în spatele stîncii de obsidiană și se întoarce spre navă.)
ROB (de afară): Prima parte a misiunii a fost îndeplinită.
TACITURNUL (la microfonul pupitrului de comandă): La o parte, Rob! Conectez.
VISĂTORUL: Cum se face, Taciturnule, că de cîte ori e vorba de vreo treabă ne-o iei înainte? (Taciturnul apasă cîteva butoane. În dosul stîncii clipesc lumini.)
TACITURNUL: A pornit. (Fluierături scurte în difuzoarele bordului. Cei trei se apropie de pupitru.) Roci dure, în alternanță cu straturi spongioase.
SCEPTICUL: 300 de metri... 385...
VISĂTORUL: O mie... Și nicăieri nici o cavitate. Totuși, structura solului era propice...
SCEPTICUL: Nici concentrări energetice. E clar. (Tăcere lungă. Toți urmăresc indicatoarele.)
PRUDENTUL: Patru mii de metri. Oare nu-i prea adîncă fîntîna?
VISĂTORUL: Te sperie profunzimea?
PRUDENTUL: Numai eventualul eșec.
VISĂTORUL: Atunci, întoarce-l pe Pip la suprafață. De ce să nu rămînem la suprafață, lîngă Rob? Nu cere efort.
SCEPTICUL: Lăsați poezia! E ora cînd trebuie

să știm.
TACITURNUL: 6 000 de metri. Pip a dat tot ce poate.
VISĂTORUL: Împinge-l mai în adînc, Taciturnule!
SCEPTICUL: Are vreun rost? Concluziile mele sînt definitive.
PRUDENTUL: Și ale mele. Aceleași.
TACITURNUL: 7 000 de metri. Pip s-a autodepășit.
SCEPTICUL: Și tot straturi de roci sterile. Pe o rază de zece mii de kilometri, cît sondează palpatoarele lui Pip. Adică, practic, pe jumătate din planetoid. Fraților, să mai continuăm înseamnă să ne acoperim de ridicol.
PRUDENTUL: Tocmai. Și investigațiile lui Rob... (Fluierăturile din difuzoare încetează brusc.)
TACITURNUL: Pip a amuțit. (Apasă pe butoane.) Și pentru vecie. (În microfon:) Rob, întoarce-te la bord!
ROB: Am înțeles. (Pornește spre nava.)
SCEPTICUL (triumfător): Acum v-ați convins? Nălucile lui Ad nu dau nici un semn de viață.
TACITURNUL: Adio, Pip! Mă duc după alune.
VISĂTORUL: Chiar nu mai poate fi salvat?
PRUDENTUL: Mofturi! Era fatal să se strice la adîncimea aceea. N-ai insistat tu să-l împingem cît mai jos? Și de ce?
SCEPTICUL: Ca să avem certitudinea unui nou eșec.
PRUDENTUL: Exact.
VISĂTORUL: Să trimitem alt robot, altul, pînă vom găsi!
SCEPTICUL: Ajunge cîte prostii am făcut. Gata! (Rece:) E timpul să plecăm. **Ex nihilo nihil.**
VISĂTORUL: Ba nu, ba nu! Mintea caută dincolo de palpabil. Și dacă acesta nu mai oferă drumuri, mintea deschide singură poarta cunoașterii.
SCEPTICUL: Fleacuri! Teorii! Totdeauna ai fost așa. (Taciturnul intră cu alunele pe o farfurioară.)
VISĂTORUL: Să vedem... Să mai căutăm. Să ne mai gîndim. (Se plimbă prin cabină.) Să mai așteptăm!
SCEPTICUL (ironic): Desigur! Încă un an, încă doi, nu?
TACITURNUL (de la măsuță): Hm... (Intră Rob.)

SCENA 4

ROB: Comandante, raportez: Pip nu s-a mai întors din misiune.
SCEPTICUL (mișcător): Mulțumim, Rob! Tu ai fost la înăițime!
ROB: Pip era o mașină arhaică. N-a rezistat la adîncimea la care ajunsese. Eu v-am avertizat de la început. N-ați vrut să mă luați în seamă. Suportați consecințele.
PRUDENTUL: Bine, Rob!
ROB: Propun ca pe viitor să apelați numai la automatele care și-au dovedit pe deplin capacitatea de orientare și acțiune. Adică la mine.
PRUDENTUL: Pînă la noi ordine, treci în repaus, te rog! (Rob se retrage într-un colț și rămîne nemișcat.)
SCEPTICUL: Cred că-i momentul să luăm o

Desen de RUTH VOUNER

hotărîre. Ne-am jucat destul.
PRUDENTUL: O singură hotărîre se impune.
SCEPTICUL: Mă bucur sincer că ascuiți glasul rațiunii, dragă Prudentule!
VISĂTORUL: Poate cereți și părerea noastră înainte de a vă grăbi cu decolarea!
SCEPTICUL: În asemenea situații, deciziile nu se iau prin vot. Ne-ar copleși rușinea.
TACITURNUL: Mîine dimineață plecăm. Ne trebuie o noapte de odihnă.
PRUDENTUL (după o clipă de gîndire): Cred că, într-adevăr...
VISĂTORUL: Și gata? Renunțăm definitiv? Taciturnule, și tu?
PRUDENTUL (Scepticului): Toți avem nevoie de somn.
SCEPTICUL (concesiv): Bine, bine! la urma urmei... ce mai contează o noapte.
PRUDENTUL: Deci, sînteți de acord! Rob o să stea de pază. E mai bine așa.
SCEPTICUL (a înțeles): Ai dreptate.
TACITURNUL: Noapte bună! (Iese.)
PRUDENTUL: Rob!
ROB: Aștept ordinele, comandante!
VISĂTORUL (înciudat): Nu mai am ce vorbi cu voi (Iese.)
PRUDENTUL (lui Rob): Conectezi toate sistemele de alarmă. Dacă încearcă cineva să iasă...
ROB: Poate dacă încearcă să intre!
PRUDENTUL: Nu, ai auzit bine: să iasă! Mă trezești imediat.
ROB: Am înțeles! (Prudentul iese.)
SCEPTICUL (privind afară): Păcat. Păcat, totuși! Dar cum să mai crezi în nălucile lui Ad?
ROB (îl ia de braț): Omule, trebuie să te odihnești. Ordinul comandantului a fost dat pentru toată lumea.
SCEPTICUL (lui Rob): Oare era cu putință să existe?
ROB (îi dă drumul, îl privește; ca pentru sine): Ciudați și oamenii ăștia! Din fericire, comandantul face excepție, altfel... Cum să

te încăpăţînezi să-ţi închipui, împotriva oricărei evidenţe... Cred că asta le vine numai de la cap.

SCEPTICUL (neatent): Ce-ai spus?

ROB: Capul vă strică pe voi! Ia să fi avut o centrală sănătoasă, ca a noastră... Ce-ar mai fi fost...

SCEPTICUL (ironic): Vai de picioare, frumosule! N-ar strica să-i spui comandantului tău o asemenea frază în fiecare dimineaţă. (Iese.)

Rob clatină din cap, „filozofic", ridică din umeri, imitînd foarte stîngaci mişcări omeneşti, pe care şi le comandă cu întîrziere. Merge la tabloul de bord, stinge lumina în astronavă. Suportul albastru al unui reflector din culise luminează difuz în scenă. Rob se plimbă o vreme, apoi se retrage în colţul lui. Moment de linişte.

SCENA 5

Uşa se deschide şi în cabină păşeşte Visătorul. Poartă în mînă casca de la costumul de scafandru cosmic. Se apropie de Rob.

ROB (tare): Omule, ai încălcat disciplina. Trebuie să dormi.

VISĂTORUL (încet): Sssst! Vorbeşte în şoaptă, te rog! Nu pot dormi.

ROB: Atunci de ce ţi-ai luat casca?

VISĂTORUL: M-am gîndit să-l salvez pe Pip. Mă ajuţi?

ROB: Nimeni nu părăseşte bordul. Am ordin. Nu mă obliga să dau alarma.

VISĂTORUL (căutînd o soluţie): Ce să mă fac cu tine, Rob?

ROB: Ce să mă fac cu tine, omule? (Uşa se deschide încet şi în cabină intră tiptil Taciturnul, ducîndu-şi casca în mînă.)

TACITURNUL (Visătorului, care l-a observat): Gînd la gînd cu bucurie.

ROB (retrăgîndu-se un pas): Nici tu nu dormi?

TACITURNUL (candid, apropiindu-se): N-ai auzit că extratereştrii...

ROB: Cum?... Unde?

TACITURNUL: Extratereştrii s-au arătat la... (Arată spre peretele imaginar.) Uite! (Rob se întoarce să privească. Taciturnul îi atinge spatele, ca şi cum ar umbla la un mecanism. Rob se clatină şi cade rigid.) Aşa... Avem nevoie de linişte.

ROB: Cum... să-i mai... înţelegi pe... oame... (Rămîne nemişcat.)

VISĂTORUL (surprins): Ce i-ai făcut?

TACITURNUL: O siguranţă slăbită. Altfel, alarma...

VISĂTORUL: Ai venit la timp. Eu, cu lipsa mea de pricepere...

TACITURNUL: Te pîndeam. Eram sigur că ai să încerci.

VISĂTORUL: Bine. Acum mă duc.

TACITURNUL: Stai! Poate mă laşi pe mine. Pericolul...

VISĂTORUL: N-a spus robotul că nu-i nimic? Şi nu l-aţi crezut?

TACITURNUL: Atunci?

VISĂTORUL: Eu sînt om, nu robot. Eu voi găsi.

TACITURNUL: Ai grijă! Fără bravadă inutilă. Noroc!

VISĂTORUL: Nu noroc ne trebuie. Curaj. (Iese şi imediat se declanşează sunetul ascuţit al alarmei.)

VISĂTORUL (venind în spaţiul redus al planetoidului): Ce s-a întîmplat? Ai uitat să blochezi alarma?

TACITURNUL: Dimpotrivă. Să afle toţi. Să te admire. (Apasă pe un buton. Alarma se stinge.)

VISĂTORUL: Pînă nu mă conving nu mă întorc.

PRUDENTUL (dînd buzna în cabină, împreună cu Scepticul): Ce s-a...? (Înţelege situaţia, se repede la microfon:) Visătorule, ordin! Te întorci imediat la bord.

VISĂTORUL: Nu. Trebuie să găsesc un răspuns. Şi-l voi găsi.

SCEPTICUL: Ha, ha! Dumnealui va găsi! Cu ochii dumnealui imperfecţi, cu mîinile blindate de mănuşi. Succes, succes, prietene!

VISĂTORUL: Nu poţi înţelege. Eu am suflet. Eu visez, eu simt...

SCEPTICUL (supărat): Te rog!

TACITURNUL (ronţăind o alună găsită în buzunar): Ai grijă!

PRUDENTUL (grijuliu): Exact. Consider că riscul...

VISĂTORUL: Eu nu consider. Salutare! (Porneşte spre stîncă.)

SCEPTICUL (bonom): Nu uita să ne scrii! (Visătorul se caţără pe stînca de obsidiană, priveşte concentrat împrejur.)

TACITURNUL (la microfon): Cum e?

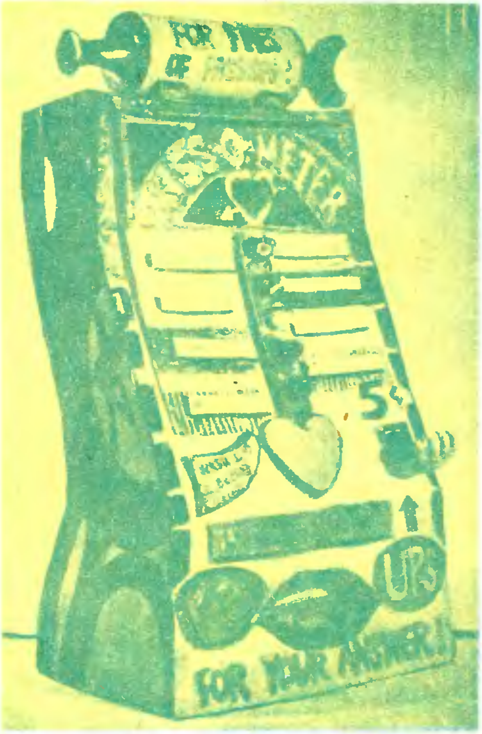

VISĂTORUL: Deocamdată, nimic. Pietre seci.
SCEPTICUL (aplaudă): Senzațional!
VISĂTORUL (strigă speriat): Ah!... Cad... (Se agață de stîncă.)
PRUDENTUL (uluit): Cum cazi?
VISĂTORUL (cu ochii închiși): E o fîntînă. O fîntînă adîncă. Și cad, nu văd apa, prieteni!
SCEPTICUL (ciupindu-se de ureche): Rezultatele visului! (Triumfă.)
VISĂTORUL: Fără capăt fîntîna, fără fund. Cît se poate cădea într-o fîntînă?
TACITURNUL (nedumerit): Dar nu cade! E pe stîncă...
PRUDENTUL (înfiorat): Nici Ad nu căzuse.
SCEPTICUL: Ad!... Un nebun aruncă o piatră. Visătorul atît aștepta.
TACITURNUL: Ești crud.
SCEPTICUL: Crud? Cînd nu ne convine, adevărul e crud. Bravo!
PRUDENTUL (alertat): Visătorule, vino-ți în fire!... Ce-i de făcut?
TACITURNUL: Mă duc după el.
PRUDENTUL: Nu. Un robot... Rob, el a mai fost, el știe. Hai, Rob, fugi repede și adu-l cu forța la bord! (Vede robotul inert.) Ce naiba s-a întîmplat aici?
TACITURNUL: Rob suferea. Surmenaj intelectual. L-am sfătuit să se odihnească puțin. (Simulează montarea siguranței lui Rob.)
ROB (ridicîndu-se, ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic): La ordin, comandante!
VISĂTORUL (în șoaptă): Tăceți! Am închis ochii și văd. Văd, înțelegeți? Și tu, Scepticule? E lumea... Văd lumea lor, ca a noastră...
TACITURNUL (mereu foarte liniștit): Are vederea mai ageră decît noi.
PRUDENTUL (șovăitor): Ai dreptate. El vede departe. Viața e în ochii lui.
SCEPTICUL (cu dispreț): Sînteți culmea!
VISĂTORUL: Și uite-i! Ființele lui Ad!
TACITURNUL (repede): Tot ca noi?
VISĂTORUL: Parcă știu cum să spun? Îi poți vedea numai cu pleoapele închise și după ce-ai căzut în fîntînă. Aparatele noastre... lumina noastră sînt oarbe. Dar ei există, ca noi și ca stelele...
SCEPTICUL (strigînd): Nu cred!
VISĂTORUL: Cu atît mai mult cu cît nu crezi!
PRUDENTUL (sever): Ajunge!... Rob!
ROB: Mereu aștept ordine, comandante!
PRUDENTUL: Rob! Adu-l la bord! Se va trezi el, vă asigur...
ROB: Alerg! (Iese prin fundul cabinei.)
VISĂTORUL: Să plec, prieteni? (Pauză lungă.) Îmi faceți semne să plec? (Rob a ajuns lîngă el.)
ROB (luîndu-l de mînă): Vezi, omule, dacă nu m-ai ascultat? Haide, să te duc înapoi.
VISĂTORUL (mereu cu ochii închiși): Rob, cum ai ajuns în fîntîna mea? Și cum ieșim? Mai vreau să rămîn... Tu nu pricepi asta... Deși ei mă alungă... Vai, dar florile? Dar oglinda mării? Să le las?...
ROB: Care flori, omule? Pe cine umbli să păcălești? E doar piatră aici.
VISĂTORUL: Cum, nici fîntîna?
ROB: Fîntîna?
VISĂTORUL: Așa-i, tu ești robot... Bine, mergem. (Pornesc spre navă, Rob ținîndu-l de braț.)
SCEPTICUL: Pregătiți robotul medical!
PRUDENTUL (grăbit): Da, da... (Iese în fugă.)
TACITURNUL (Scepticului): Tu ce crezi?
SCEPTICUL: Maladia lui Ad, ce altceva să mai fie? (Iese în întîmpinarea Visătorului care intră adus de Rob.)

SCENA 6

ROB (împingîndu-l precaut pe Visător): Încet, omule! Ții ochii închiși?
VISĂTORUL: Trecerea la lumina noastră e dureroasă.
SCEPTICUL (lui Rob): Du-l la cabinetul medical. Comandantul e acolo.
ROB (Visătorului, care pornește în altă direcție): Unde te duci, omule? Pe aici... (Ies amîndoi.)
TACITURNUL (Scepticului): Să aibă ceva?...
SCEPTICUL: E un lucru acolo... care te duce, probabil, pînă la nebunie. Dar Visătorul o să-și revină, ca și Ad.
TACITURNUL: Și dacă, într-adevăr...
SCEPTICUL: Fleacuri. Invizibilii nu există.
PRUDENTUL (intră agitat): De necrezut. Robotul medical indică stare absolut normală.
SCEPTICUL (triumfător): V-ați convins? Totul a fost o iluzie, o simplă iluzie ca și la Ad. Ia, aduceți-l pe Visător încoace.
TACITURNUL (cu grijă): Nu uita, el e mai sensibil. Să nu-l jignești.
SCEPTICUL: Te înșeli. Trebuie să-i vorbim bărbătește. (Visătorul, cu ochii mereu închiși, a intrat și s-a oprit la ușă. Rob vine în urma lui.) Ce-nseamnă povestea asta, Visătorule?
VISĂTORUL: Am văzut. Lumea lor, ca a noastră. Doar din altă substanță, din cu totul altă substanță. Eu am văzut și acuma știu. (Deschide ochii încet și se uită, apoi se încruntă. Își încrucișează brațele pe piept.) Asta-i!
SCEPTICUL: Să ni se arate și nouă, atunci!
VISĂTORUL: Poate că astronava e impenetrabilă pentru ei.
SCEPTICUL (convins că totul a fost iluzie): Va trebui toți să ieșim?
PRUDENTUL (temător): Nu! Eu...
VISĂTORUL: Nici eu nu vă sfătuiesc.
SCEPTICUL (vesel): Recunoști că te-ai înșelat?
VISĂTORUL: Nu. (Întinde mîinile, îl dă la o parte pe Sceptic și pășește nesigur; în drum lovește fotoliul și e gata să cadă.) Le împrăștiați peste tot! (Pipăie fotoliul și se așază.)
SCEPTICUL (nerealizînd): Ce să credem, imaginație dezlănțuită?
TACITURNUL: El nu se înșală. Visurile mari sînt mereu adevărate. Am să ies ca să vă dovedesc.
VISĂTORUL: Prietene, nu! (Simplu:) Am orbit. (Surpriză generală.)
PRUDENTUL (panicat): Groaznic! Și doar v-am spus, vă amintiți că v-am spus... Nu părăsiți nava!
VISĂTORUL (calm): Cea mai bună dovadă că nu m-am înșelat. Și că Ad ne-a spus adevărul.
SCEPTICUL: Iartă-mă, ești absurd. Te-ai înșelat. Din nou. Oamenii nu te puteau schilodi, tocmai fiindcă sînt oameni. Ai orbit

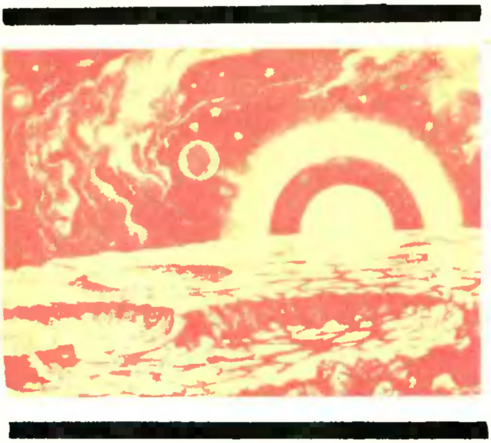

Desen de A. LEONOV

din pricina unei forțe naturale. Asta înseamnă o dată mai mult că invizibilii sînt năluciri; altfel te-ar fi protejat.

PRUDENTUL: Scepticule, dar el pretinde că i-a văzut...

SCEPTICUL: Iar eu nu cred.

TACITURNUL: Asta nu-i argument.

SCEPTICUL: Ai tu altul, mai valabil?

TACITURNUL: Verificarea. Am să mă duc chiar în locul unde a stat Visătorul. Fapta urmează visului și, dacă a greșit, îl îndreaptă.

PRUDENTUL (alarmat): Ajunge cît am aflat, e suficient...

TACITURNUL: Vrei să mă împiedici?

PRUDENTUL: Te avertizez. Și Visătorul, dacă m-ar fi ascultat...

VISĂTORUL: Aș fi rămas nefericit tot restul vieții.

TACITURNUL: Unde mi-e casca? (O găsește pe fotoliu, o ia.)

SCEPTICUL (rece): Ia măcar robotul. Să aibă cine te aduce înapoi.

TACITURNUL: Vă voi face dovada. Curaj, Visătorule! Am să le cer ochii tăi. Poate o să orbesc și eu, dar am să-i văd pe necunoscuți. Asta va fi de-ajuns, ca să probez adevărul lui Ad și al tău... Să nu vă atingeți de arahide, că aveți de-a face cu mine. La revedere! (Iese.)

VISĂTORUL (duios): Discursul lui cel mai lung...

SCENA 7

PRUDENTUL (rugător): Nu te duce, nu te duce! Ai uitat glasul rațiunii? (Caută ceva într-un sertar al pupitrului de comandă, scoate o țigară pe care o aprinde — fumează, tușește.)

ROB (contrariat): Comandante, fumezi?

PRUDENTUL (cu blîndețe, caracteristică în relațiile dintre ei): Nu, Rob. E doar un joc, am să-ți explic eu... Nu mai fumez din tinerețe, de cînd era să pier în văpăile perfidului Algol, unde nimerisem din imprudență... (Fumează, tușește iar.)

SCEPTICUL: Degeaba, amice. Nici cu fumul, nici cu tusea nu-l mai oprești. E deja afară.

TACITURNUL (care a ajuns la stînca de obsidiană): Cad... Fîntîna... Adîncă fîntînă! Mie nu mi-a fost frică niciodată.

VISĂTORUL (la microfonul pupitrului): Vorbește, prietene! Îi vezi și tu? Există?

PRUDENTUL (Visătorului): Și cum... ce simți acuma, cînd nu-i mai vezi?

SCEPTICUL: Are timp să se gîndească la greșeli!

VISĂTORUL: Ce să simt? Parcă aș dormi. Ochii îmi trec în zbor peste lume. Povestesc despre oamenii lui Ad. În inima mea freamătă Universul, chiar dacă sînt lipsit de văz.

SCEPTICUL (agasat): Poezie ieftină. Asta te pierde. Rămîi cu picioarele pe pămînt, băiete!

PRUDENTUL (trage disperat din țigară): Nu mai înțeleg nimic...

TACITURNUL: Tăceți... Îi aud. Aud valuri și foșnete de iarbă. Și pașii lor pe lîngă mine. Se scutură florile, Visătorule, și unduie marea... Halucinant!

SCEPTICUL (nesigur): Iată cuvîntul! Halucinați amîndoi. Cum să vă cred?

VISĂTORUL: (triumfător): Acasă, pe Pămînt, iubesc o fată. O fată cu ochii negri, imenși, ca ai oamenilor nevăzuți. Visul adevărat nu se împiedică de nimic.

PRUDENTUL: Nebunie... Hotărît lucru, nu mai am ce căuta aici...

ROB: Comandante, o singură soluție ne mai rămîne: să plecăm din zonă.

PRUDENTUL: Exact asta am vrut să spun și eu. (Se bucură.)

VISĂTORUL (încet și trist): Nu crezi... Și ți-e frică.

PRUDENTUL (decis): Am terminat. Rob!

ROB: Știu ordinul. Îl aduc la bord pe Taciturn. (Iese.)

PRUDENTUL (admirativ): Straşnică mașină!

ROB (a ajuns la Taciturn): Haide, omule! (Îl ia de mînă.) Te-ai jucat destul. Ordinul comandantului.

TACITURNUL: Unde mă duci? Aici e muzică. Muzica vîntului, a pașilor.

ROB: Care muzică, omule? Ești bolnav. Toți sînt bolnavi la bord, în afară de mine și de comandant.

TACITURNUL (face eforturi să-l înțeleagă, să-l asculte): Nu înțelegi. Ești robot. Bine, mergem. (Pornesc spre astronavă.)

PRUDENTUL (azvîrle chiștocul ca un scamator): În fine, plecăm!

VISĂTORUL (și mai posomorît): Va să zică, nu credeți?

PRUDENTUL (agresiv): Nu-ți ajunge tot ce s-a întîmplat?

VISĂTORUL (cu deznădejde): Du-te afară atunci! Du-te! Ai să te convingi o dată pentru totdeauna.

SCEPTICUL (care a tăcut, gînditor): Da... E o soluție afurisit de atrăgătoare. Ce spui, Prudentule?

PRUDENTUL (îngrozit): Cum?!... Cum, și tu?

SCEPTICUL (Taciturnului, care a intrat cu Rob): Ia zii, Taciturnule, nu te-ai înșelat?

TACITURNUL: Vorbești degeaba. Sînt surd.

SCEPTICUL: Trebuie să rîdem la gluma asta?

TACITURNUL: Vă ghicesc numai după mișcarea buzelor. Prețul cunoașterii... Asta, sau altul...

PRUDENTUL (copleșit): Scepticule, ce-nseamnă toate astea? Noi mai sîntem

întregi și robotul.

SCEPTICUL: Dacă el e surd, s-ar părea că invizibilii chiar există.

VISĂTORUL: Deci...

SCEPTICUL: Nu te bucura, nu sînt convins. Emit doar o ipoteză.

PRUDENTUL (sever): Atunci e cazul să plecăm cu adevărat. Prin al doilea caz am primit cel mai serios avertisment. Prezența noastră nu-i pe placul nălucilor. Ei doresc să plecăm.

VISĂTORUL (categoric): De ce? Fiindcă vrei tu? Nu s-au arătat, dar au luat legătura cu noi.

SCEPTICUL: Tocmai! L-au surzit pe Taciturn care avea cel mai fin auz. Care tace și face, care nu suportă gălăgia inutilă. Înseamnă că nevăzuții ne cunosc perfect. Și ne știu și structura anatomică, pot interveni asupra ei, modificînd-o. Cum au ajuns la această cunoaștere?

VISĂTORUL: Cercetîndu-l pe Ad acum șase luni.

PRUDENTUL: Aberații!

VISĂTORUL: Asta denotă că ne sînt superiori în civilizație. Implicit că nu ne vor răul. Iar voi n-aveți încredere în ei.

SCEPTICUL: Nu e exclus să ai dreptate. Tu ai orbit, dar i-ai putut vedea. Taciturnul e surd, dar i-a auzit. Ceva îmi scapă, totuși, în comportarea lor. S-au adresat organelor voastre celor mai bine dezvoltate, dar le-au și scos din funcție.

PRUDENTUL: Ori nu le-au mai putut repune în funcție. Deci, oricum, contactul cu ei ne dăunează. Să ne întoarcem.

SCEPTICUL: Nu putem pleca nelămuriți. Trebuie să verific și eu...

TACITURNUL: Atunci pleacă să te convingi.

SCEPTICUL: Ar trebui să aflu. Altfel...

PRUDENTUL (strigînd): Oprește-te!... Te lași convins? De cine? De ce? Ne ajunge cît știm... Și eu?

VISĂTORUL (compătimitor): Bietul om!

TACITURNUL: Muzica, muzica aceea!... Cîtă dreptate aveai, Visătorule! (Scepticul iese prin fundul cabinei, apoi apare, echipat cu casca, pe solul planetoidului.)

SCENA 8

PRUDENTUL (în șoaptă): E o psihoză colectivă, Rob! Mă va ajunge oare și pe mine?

VISĂTORUL: Ce face Scepticul, Prudentule?

PRUDENTUL (dezarmat): A ieșit din navă.

TACITURNUL: Fac prinsoare că și el își va pierde cel mai dezvoltat simț. Scepticul întîi pipăie și apoi crede.

VISĂTORUL (zîmbind): Va simți atingerile necunoscuților.

PRUDENTUL: Ascultă, Visătorule! Cu ce greșesc eu? Prudența e doar mama înțelepciunii.

VISĂTORUL: Depinde de înțelepciune. (Scepticul a ajuns la stîncă.)

SCEPTICUL: Cad în fîntînă!

VISĂTORUL (ironic): Cum asta?... Crezi cu adevărat?

SCEPTICUL: Nu cred. Sînt pe pietre... Dar cad! Și chiar în fîntînă. De ce mă doare urechea? Absurd! Iar acum simt.

VISĂTORUL: Și ce simți?

SCEPTICUL: Vîntul îmi zburlește părul. E răcoros... Aberație! De unde vînt sub cască? O mînă îmi mîngîie fruntea... Ce mînă, m-am prostit? A cui mînă? Pot să jur că e o femeie... Și de unde iarbă sub mine cînd piatra asta... Iarbă?...

ROB: Ce să mai aștept ordine? Trebuie să-l aduc la bord. (Iese.)

SCEPTICUL: Iar aici e o ureche, un chip. Îl simt cu degetele, deși am apucat un colț de piatră... Fantasmagorie! Totuși, cum să nu crezi? Ajutor... (Îl vede pe Rob, care a ajuns lîngă el.) Rob! Ajută-mă!

ROB: Haide, omule! (Îl ia de braț.)

SCEPTICUL: S-a isprăvit. Nu-ți simt mîna. Mi-am pierdut pipăitul.

ROB: Vă prefaceți, vă prefaceți toți. Nici eu, nici comandantul nu sîntem dispuși să vă compătimim.

SCEPTICUL: Pămîntul vine peste noi! Ba nu, cerul... Stîncile... (Rob îl ia în spate și vine spre navă.)

VISĂTORUL: Închide ochii, Scepticule! Te liniștește.

SCEPTICUL: Teribilă amețeală!

PRUDENTUL (pe gînduri): Auziți?...Și-a pierdut simțul tactil.

TACITURNUL: V-ați convins?... Ei există, există!

VISĂTORUL: Dar ce sens au toate asta? Pentru că au un sens... La ce bun să rămînem infirmi? Organismul nostru pare întreg și nu e... Taciturnul ronțăie arahide?

PRUDENTUL: El.

VISĂTORUL: Știu eu, acum se gîndește. Și tu, ce te plimbi, Prudentule? Pari neliniștit. (Rob intră cu Scepticul în spate.)

PRUDENTUL: Încet, Rob... Cum te simți, Scepticule?

SCEPTICUL: E totuși adevărat! (Rob îl așază într-un fotoliu și se retrage în așteptare.) N-aș fi crezut în ruptul capului!

TACITURNUL: Mda!... Mi se pare... mă auziți, prieteni? Mi se pare că e rîndul Prudentului.

ROB: Ce vrei să spui? Comandantul nu va intra niciodată în jocul vostru. El e singurul om care a rămas întreg.

PRUDENTUL (după o pauză lungă): Nu, Rob. Am rămas întreg, dar singur. Trebuie să mă conving și eu.

ROB: Nu folosește la nimic, comandante. Doar dacă vrei să le dai o lecție. Ar merita o lecție. Se prefac.

PRUDENTUL: E riscant, Rob. Dacă rămîn și eu infirm, cine va conduce nava pe drumul întoarcerii?

ROB: Ordonă, comandante, și vom ieși amîndoi. Noi ne păstrăm mereu puterea de judecată.

TACITURNUL: Ei, Prudentule, ce ai de gînd?

PRUDENTUL: Plec și eu. Îmi părăsesc prudența. De dragul vostru o fac. Pentru a fi egal cu voi.

VISĂTORUL: Nu te obligă nimeni. (Prudentul își ia casca și iese cu Rob; ajunge afara, se suie pe stîncă, așteaptă încordat.)

ROB: Vezi bine că nu se întîmplă nimic, comandante...

SCEPTICUL: Credeți că racheta este impenetrabilă pentru ei?

VISĂTORUL: Nu... Trebuia să ieșim însă din navă, invitîndu-i astfel să ia contact cu noi, să acționeze asupra noastră...

SCEPTICUL: Prin urmare ei știu că intervențiile lor ne aduc...
VISĂTORUL: Da. Probabil știu multe despre noi. Ne-au chemat prin Ad, ne așteptau deci. S-au pregătit pentru întîlnire. (Pauză.)
PRUDENTUL (pe stîncă, trist): Nu se întîmplă nimic.
ROB: Nu-ți spuneam eu, comandante? Ești altfel decît ceilalți, iubești adevărul, ai judecata limpede, nu te prefaci...
PRUDENTUL (cu înțelegere tîrzie): Acuma știu și eu, am aflat... Nu-i de ajuns să părăsești nava. Trebuie să și dorești întîlnirea. Eu n-am dorit-o, ei mă ocolesc.
ROB: O simplă neînțelegere, comandante. (Prudentul pornește spre navă, Rob îl ia de braț, el se smucește violent.)
PRUDENTUL (intrînd în cabină): Nu i-am văzut, nu i-am auzit, nu m-au mîngîiat. Vă înșelați în mod cert.
VISĂTORUL: Ești sigur?
TACITURNUL: Ce spune?
SCEPTICUL: E o greșeală, e precis o greșeală!
PRUDENTUL: Scepticule, îți confirm îndoielile. Ai dovada, sînt întreg, cu mîinile, cu ochii, cu urechile mele. Tu ce vrei?
SCEPTICUL: Vreau să existe. Noi i-am simțit. Tu ești întreg, dar singur.
PRUDENTUL: Vă amăgiți. Pornesc motoarele navei. Pregătiți-vă!
SCEPTICUL: Aș crede mai degrabă că nu existăm noi...
TACITURNUL: Vine cineva... Aud bine, sînt pași. Ca aceia din...
PRUDENTUL (crispat): Nebunie colectivă!
ROB: Nebunie colectivă! Comandante, ordonă ce măsuri consideri...
SCEPTICUL (cu ochi strălucitori): O mînă de femeie îmi trece prin păr!
VISĂTORUL (înfiorat): E din nou lumină! Și văd pe cineva care... O, dar e Ea, Fata din fîntînă... Bun venit, fată din fîntînă! Credeam că nu te mai văd... Ți se mișcă buzele, spui ceva, dar nu te înțeleg...
TACITURNUL (își leagănă capul ca în ritmul unei muzici): Întreabă dacă nu ne sperie infirmitatea. Dar ce e asta infirmitate?
VISĂTORUL (vesel): Îl mîngîie pe Sceptic!
SCEPTICUL: Ce liniște!
TACITURNUL: Să nu ne supărăm că ne-au răpit simțurile. Substanța din care sînt ei alcătuiți nu poate fi pusă în evidență decît prin acțiuni directe asupra creierului nostru. Experiența cu Ad...
VISĂTORUL: Cît de frumoasă-i fata din fîntînă!
TACITURNUL: Primul contact ne-a creat senzația aceea a căderii. Ei ne-au deconectat o parte din simțuri dar prin canalele astfel deschise ne-au trimis impulsuri cerebrale cu imaginile lumii lor.
SCEPTICUL: Și e singurul mod de a-i simți?
TACITURNUL: Fata spune că trebuie să construim aparate complexe pentru a intra în contact cu...
SCEPTICUL: Bine, dar planeta? Planeta e din materie ca a noastră?
TACITURNUL: Pe ea a ajuns odinioară materia lor. Nu intră în nici un fel de reacție cu planeta, care îi servește doar ca suport... Deocamdată, atît... Cum ai spus, fată din fîntînă? Să-l menajăm pe Prudent... E bolnav de neîncredere și de teamă...
SCEPTICUL: De ce nu mă mai mîngîie?
VISĂTORUL: Chiar vrei să pleci?
TACITURNUL: Trebuie să plece. Ne cheamă stăruitor să revenim.
SCEPTICUL (emoționat): Adio, fată din fîntînă!
VISĂTORUL: Ba nu! La revedere!... (Orbit:) Ah. Ochii... O explozie de lumină solară... Văd! Văd din nou!
TACITURNUL: Ce țipi așa? Vrei să mă asurzești?
SCEPTICUL: Va să zică, de acum pot și eu să pipăi. (Satisfăcut:) Oho! Bine e cînd simți pe ce lume trăiești! Prudentule, pornește racheta!
PRUDENTUL: Rob!
ROB: Aștept ordine, comandante! Era și timpul! Nebunia colectivă a luat proporții care...
PRUDENTUL (abia stăpînindu-se): Te duci imediat și controlezi sistemul de etanșare exterioară.
SCEPTICUL (tresărind): Stai, Rob!
ROB (din prag): Nu primesc ordine de la cei care și-au pierdut rațiunea! (Iese.)
SCEPTICUL: Prudentule, robotul nu ți-a făcut nimic.
PRUDENTUL: Robotul sînt eu. Mă abandonez pe o planetă pustie... Pe planeta pe care am meritat-o... E cumplit că nu înțeleg. Aș vrea să îndrept ceva și nu înțeleg de ce nu se mai poate... N-are să se mai poată nicicînd. (Merge la pupitrul de comandă, mînuiește butoanele. Lumina pîlpîie și se aude cunoscutul zgomot al decolării rachetelor. Pe întunericul care se lasă, eventual în fața decorului, va cădea o cortină neagră. O lumină firavă se strecoară din culise. În liniștea care urmează, trece prin avanscenă, șovăind, Rob.)
ROB: Comandante! Comandante, unde ești? Ce ți-au făcut oamenii tăi? De ce n-ai rămas lîngă mine, comandante?
O VOCE BĂRBĂTEASCĂ (molcomă și caldă — din culise sau la difuzoarele sălii): Astronava a revenit pe Pămînt, aducînd rezultatele experienței. Nu știm numele navei, nici dacă în ea au fost patru cosmonauți sau numai unul. Dar se crede că au fost patru, și asta pentru că, spune legenda, ultimul dintre ei, cel care prea tîrziu își părăsise prudența, odată întors acasă, s-a apucat de o stranie îndeletnicire — săpa fîntîni. Nimeni n-a înțeles vreodată la ce-i foloseau fîntînile. Omul spunea însă mereu că el caută ceva; și căuta cu adevărat, pînă cînd ajungea la apă. Iar atunci apa fîntînii îi oglindea, inaccesibil, cerul. Întotdeauna cerul, pe care ceilalți, temerarii, îl cuceriseră definitiv.

Februarie – 1982

BILA DE BILIARD

ISAAC ASIMOV

— I —

JAMES PRISS — cred că ar trebui să spun Profesorul James Priss — deși toată lumea știe în mod sigur la cine mă refer, chiar cînd nu-i menționez titlul — James Priss vorbea totdeauna încet.

Îl știam bine — doar i-am luat atîtea interviuri. O minte uriașă, cum n-a mai fost alta de la Einstein încoace, dar foarte lentă. Chiar el, adeseori, își recunoștea încetineala. Și la urma urmei, poate tocmai pentru că avea o minte așa de uriașă, nu putea gîndi repede.

Dacă avea ceva de spus, o făcea încet, abstract, rămînînd un timp pe gînduri, ca apoi iar să mai spună cîte ceva. Chiar cînd era vorba de o chestiune însemnată, gigantica sa minte plutea parcă în incertitudine, adăugînd cîte ceva ici, colo.

Va răsări soarele mîine? Mi-l imaginez mirîndu-se. Ce vrem să spunem prin „va răsări"? Avem oare certitudinea zilei de mîine? Este oare termenul „soare" o noțiune lipsită de orice ambiguitate?

Adăugați la acest fel de exprimare o înfățișare prietenoasă, puțin cam palidă, fără nici o altă expresie, afară de un aer general de nesiguranță, păr cărunt, puțin cam mare, îngrijit pieptănat, hainele-i de lucru de o croială invariabil conservatoare, și-l veți avea pe Profesorul James Priss, exact așa cum era: o persoană retrasă, lipsită complet de orice atracție.

Pentru toate aceste motive, nimeni în lume, cu excepția mea, n-ar fi putut vreodată să-l bănuiască de crimă. Dealtfel, nici eu nu sînt sigur. La urma urmei, avea o gîndire lentă; totdeauna gîndea lent. Și este oare de conceput ca într-un anumit moment crucial să fi reușit să gîndească cu repeziciune și să acționeze imediat?

Dealtfel, asta n-are nici o importanță, căci chiar dacă a ucis, a izbutit perfect. Este mult prea tîrziu acum să încerc să schimb mersul lucrurilor și nu aș reuși, chiar dacă m-aș decide să public cele ce urmează.

Edward Bloom fusese colegul de clasă al lui Priss pe timpul liceului și rămăsese pe mai departe un asociat, datorită circumstanțelor. Erau de aceeași vîrstă și, în afară de aceeași înclinație spre viața de burlac, erau diferiți în orice altă direcție.

Bloom era ca o explozie vie de lumină; plin de culoare, înalt, solid, zgomotos, impertinent și plin de sine. Prin felul său rapid și neașteptat de a înțelege esențialul, gîndirea sa acționa asemenea unui meteor. El nu era teoretician, ca Priss; Bloom nu avea nici răbdare pentru asta și nici capacitatea de a se concentra asupra unei singure idei abstracte. Recunoștea asta. Se și lăuda cu acest lucru.

Ceea ce avea Bloom, era un fel ciudat de a înțelege punerea în aplicarea a unei teorii, felul în care i se putea găsi teoriei un fals. Într-o construcție abstractă cu aparența unui bloc inatacabil, el putea găsi, fără vreo dificultate aparentă, schema complicată a unui mecanism minunat. Aveai impresia că blocul s-ar deschide la simpla sa atingere, eliberînd mecanismul.

Este o poveste binecunoscută și deloc exagerată, că niciodată Bloom n-a construit ceva care să nu funcționeze, să nu fie brevetabil sau profitabil. Pe la patruzeci și cinci de ani, el era unul din cei mai bogați oameni ai lumii.

Și dacă Bloom-Teoreticianul avea într-adevăr ceva la care să se adapteze, era tocmai felul de gîndire al lui Priss-Teoreticianul. Cele mai mari și mai ingenioase dispozitive ale lui Bloom erau construite după cele mai mari idei ale lui Priss și în timp ce Bloom creștea în faimă și bogăție, Priss cîștiga un respect fenomenal printre colegii săi.

Natural, era de așteptat ca atunci cînd Priss și-a prezentat teoria celor două cîmpuri, Bloom să se și apuce de îndată să construiască primul dispozitiv practic anti-gravitațional.

— II —

Treaba mea era să aflu ce interes uman avea Teoria Celor Două Cîmpuri printre abonații tele-știrilor TV și pentru acest lucru aveam de-a face cu ființe umane și nu cu idei abstracte. Întrucît persoana căreia urma să-i iau interviul era Profesorul Priss, aveam să întîmpin cu siguranță greutăți.

Desigur, urma să întreb despre posibilitățile anti-gravitației, de care toată lumea se interesa, și nu despre Teoria Celor Două Cîmpuri, pe care nimeni nu o putea înțelege.

— Anti-gravitația?

Priss și-a comprimat buzele și s-a gîndit.

— Nu sînt absolut sigur că așa ceva este posibil. Problema... a... n-am gîndit-o încă satisfăcător. Nu sînt pe

deplin sigur dacă ecuaţiile Celor Două Cîmpuri au soluţie finală, pe care sigur ar trebui s-o aibă, dacă... Şi se cufundă apoi într-o stare de melancolie. Am insistat:

— Bloom crede că se poate construi un astfel de dispozitiv.

Priss a clătinat din cap.

— Da, bine, dar m-aş mira. Ed Bloom a avut pînă acum o dibăcie neobişnuită în a vedea chiar lucrurile ascunse. Are o minte neobişnuită. Bineînţeles că asta l-a făcut bogat.

Stăteam în apartamentul lui Priss, tipul de apartament obişnuit. Fără să vreau, mai aruncam cîte o privire ici, colo. Se vedea că Priss nu era bogat.

Nu cred că a citit în mintea mea. M-a văzut însă uitîndu-mă şi cred că avea asta în mintea lui.

— Bogăţia nu este răsplata obişnuită pentru adevăratul om de ştiinţă, zise el. Şi, dealtfel, nici una de dorit în mod special.

Poate că aici are dreptate, am gîndit. Priss avea desigur o răsplată, a sa, proprie. El era a treia persoană din istorie care cîştigase două Premii Nobel, şi în primul rînd le avea pe amîndouă în ştiinţă şi amîndouă cîştigate singur. De asta nu se putea plînge. Şi dacă nu era bogat, nici sărac nu era.

Nu părea însă un om mulţumit. Poate că nu numai bogăţia lui Bloom îl supăra. Poate mai degrabă faima universală a lui Bloom printre oamenii Pămîntului; poate faptul că Bloom era o celebritate oriunde s-ar fi dus, pe cînd Priss, în afara simpozioanelor ştiinţifice şi cluburilor universitare, era în mare măsură anonim.

Nu pot să spun cît de multe din aceste reflecţii se citeau în ochii mei, sau în felul în care-mi încreţeam fruntea, dar Priss continuă să vorbească:

— Să ştiţi însă că sîntem prieteni. Jucăm biliard o dată sau de două ori pe săptămînă. Îl bat în mod regulat.

(Niciodată n-am publicat această declaraţie.) Am verificat-o însă la Bloom, care a făcut o declaraţie inversă, care începea:

Pe mine să mă bată la biliard! Nătărăul ăla... şi au urmat cîteva expresii mai personale. De fapt, nici unul nu era novice la biliard. I-am urmărit o dată jucînd cîteva minute după acea declaraţie şi contra-declaraţie şi mi-am putut da seama că amîndoi mînuiau tacul cu o siguranţă profesională. Mai mult încă, amîndoi jucau la sînge şi se vedea că nu era nici urmă de prietenie în joc.

— N-aţi dori, am zis eu, să spuneţi ce credeţi: va reuşi Bloom, sau nu, să construiască un mecanism anti-gravitaţional?

— Ai nevoie de o părere categorică? Hmmmm. Păi să ne gîndim, tinere. De fapt ce vrem să spunem prin anti-gravitaţional? Concepţia noastră despre gravitaţie se bazează pe Teoria Relativităţii Generalizate a lui Einstein, care, deşi acum este veche de un secol şi jumătate, rămîne, între anumite limite, valabilă. Să ne închipuim că...

Am ascultat politicos. Îl mai auzisem pe Priss vorbind despre acest subiect şi altă dată, dar dacă voiam să obţin ceva de la el (ceea ce nu era sigur) trebuia să-l las să-şi facă numărul.

— Să ne închipuim Universul, zise el, ca pe o foaie elastică, subţire şi netedă de cauciuc indeşirabil. Dacă ne închipuim masa ca fiind asociată cu greutatea, aşa cum este pe suprafaţa Pămîntului, ne putem deci aştepta ca o masă care ar apărea pe foaia de cauciuc, să facă o adîncitură. Cu cît masa este mai mare, cu atît adîncitura este mai mare.

— În universul actual, continuă el, există tot felul de mase şi trebuie să ne imaginăm foiţa noastră de cauciuc încreţită de tot felul de adîncituri. Orice obiect care se rostogoleşte de-a lungul acestei foiţe de cauciuc va cădea şi va ieşi din adînciturile pe care le va întîlni, virînd şi schimbîndu-şi direcţia. Această virare şi schimbare de direcţie ne demonstrează existenţa unei forţe de gravitaţie. Dacă obiectul care se mişcă ajunge suficient de aproape de centrul adînciturii, şi viteza sa este destul de mică, el va fi prins ca într-o capcană şi va începe să se rotească în jurul acelei adîncituri. În absenţa frecării, obiectul îşi va păstra această rotire la infinit. Cu alte cuvinte, ceea ce Isaac Newton interpreta ca pe o forţă, Albert Einstein a interpretat-o drept distorsiune geometrică.

Ajungînd aici, făcu o pauză. Pînă acum vorbise destul de clar (cel puţin pentru el), pentru că nu spunea pentru prima dată aceste lucruri. Dar acum începu să-şi caute cuvintele.

— Deci încercînd să producem anti-gravitaţia, zise el, încercăm să schimbăm geometria universului. Continuînd metafora, înseamnă că încercăm să întindem foaia încreţită de cauciuc. Ne-am putea imagina pe noi înşine intrînd sub o adîncitură, ridicînd-o şi suportînd-o tocmai pentru a îndepărta adîncitura. Dacă în acest fel întindem foaia de cauciuc, înseamnă că am cucerit astfel un univers — sau cel puţin o porţiune de univers — în care gravitaţia nu există. Un corp care s-ar mişca prin această masă netedă nu şi-ar schimba deloc direcţia de mişcare şi asta ne-ar putea duce la concluzia că masa nu exercită nici o atracţie gravitaţională. Totuşi, pentru a realiza acest fapt, avem nevoie de o masă echivalentă cu cea a masei care produce adîncituri. Pentru a produce anti-gravitaţie pe Pămînt în felul acesta ar trebui să folosim o masă egală cu aceea a Pămîntului şi s-o menţinem în echilibru deasupra capetelor noastre, ca să zic aşa.

L-am întrerupt:

— Dar teoria dumneavoastră, a celor Două Cîmpuri...

— Exact. Relativitatea generalizată nu explică nici cîmpul gravitaţional, nici cel electromagnetic, într-un singur set de ecuaţii. Einstein şi-a irosit jumătate din viaţă în căutarea acestui set unic de ecuaţii pentru Teoria Cîm-

purilor Unificată. Şi n-a reuşit. Toţi cei care l-au urmat pe Einstein au dat greş. Eu, totuşi, am plecat de la ipoteza că există două cîmpuri care nu pot fi unificate şi am ajuns la rezultatele pe care în parte le pot explica cu ajutorul metaforei foii de cauciuc. Acum am ajuns la ceva ce nu sînt sigur să mai fi auzit vreodată.

— Cum vine asta?, am întrebat.

— Să presupunem că în loc de a încerca să ridicăm în sus masa cu adînciturі, am încerca să rigidizăm foaia însăşi, să-i reducem calitatea de a se lăsa adîncită. Cel puţin pe o mică porţiune s-ar contracta şi ar deveni mai plată. Gravitaţia s-ar micşora. Şi la fel masa, pentru că în termenii universului cu adînciturі, amîndouă sînt în esenţă acelaşi fenomen. Dacă am putea să facem foaia de cauciuc plată complet, atît gravitaţia cît şi masa ar dispărea cu totul.

— În condiţii speciale, s-ar putea reuşi să se contracareze cîmpul gravitaţional prin cîmpul electromagnetic şi cu ajutorul acestuia din urmă să se întărească structura ondulatorie a universului. Cîmpul electromagnetic este cu mult mai puternic decît cîmpul gravitaţional, astfel că cel dintîi ar putea fi făcut să-l învingă pe cel din urmă.

— Dar spuneţi „în condiţii speciale", am zis eu, şovăitor. Tot aceste ecuaţii speciale de care vorbiţi, să fie create, domnule profesor?

— Tocmai asta nu ştiu, zise Priss încet şi gînditor. Dacă universul ar fi într-adevăr o foaie de cauciuc, înainte de a ne putea aştepta ca ea să rămînă complet plată sub o masă care ar produce adînciturі, rigiditatea sa ar trebui să atingă o valoare infinită. Dacă aşa stau lucrurile şi în universul real, atunci este necesar un cîmp electromagnetic de o intensitate infinită şi asta ar însemna că anti-gravitaţia este imposibilă.

— Dar Bloom zice că...

— Da, îmi imaginez că Bloom crede că un cîmp finit, aplicat cum trebuie, este suficient. Totuşi, oricît de ingenios ar fi Bloom, şi îmi zîmbi imperceptibil, nu trebuie să-l socotim infailibil. El a înţeles teoria cît se poate de greşit. El... niciodată nu reuşea la examenele de la Colegiu, ştiai acest lucru?

Era cît pe aci să spun că ştiam. La urma urmei, toată lumea ştia. Dar în timp ce spunea acest lucru, vocea lui Priss trăda o notă de zel şi, ridicînd privirea la timp, i-am surprins înflăcărarea din priviri, ca şi cum ar fi fost încîntat să răspîndească această mică veste. Aşa că am clătinat din cap, ca şi cum aş fi înregistrat-o pentru referinţe viitoare.

— Atunci, domnule Profesor, vreţi să spuneţi, am insistat eu, că Bloom probabil se înşală şi deci anti-gravitaţia este imposibilă?

La aceasta Priss încuviinţă din cap şi răspunse:

— Desigur, cîmpul gravitaţional poate fi micşorat, dar dacă prin anti-gravitaţie vrem să înţelegem un cîmp cu o gravitaţie într-adevăr zero — adică nici un fel de gravitaţie într-un volum considerat de spaţiu — atunci tare mi-e teamă că anti-gravitaţia se dovedeşte a fi imposibilă, în ciuda lui Bloom.

Şi atunci am ştiut c-am obţinut ceea ce dorisem.

— III —

După cele relatate, timp de aproape trei luni, am încercat în zadar să-l văd pe Bloom şi cînd, în fine, am reuşit, nu era în toane bune.

Desigur, el se supărase

Desen de VIOREL PÎRLIGRAS

imediat cum aflase declarațiile lui Priss și anunțase că acesta va fi invitat la eventuala prezentare a mecanismului anti-gravitațional, de îndată ce acesta va fi construit, și chiar va fi rugat să participe la demonstrație.

Un reporter oarecare (nu eu, din păcate) l-a întîlnit pe Bloom printre utilaje și i-a cerut noi amănunte cu privire la cele declarate, la care Bloom a răspuns următoarele:

— Pînă la urmă, tot voi avea mecanismul; poate curînd. Poți veni acolo și dumneata și oricine altcineva, pe care-l va trimite presa. Poate veni și profesorul Priss. El poate reprezenta Știința Teoretică și după ce eu voi demonstra existența anti-gravitației, el își va putea corecta teoria și, eventual, explica fenomenul. Sînt sigur că va ști să-și corecteze cu măiestrie teoria și să arate exact motivele pentru care n-a fost posibil ca eu să greșesc. Ar putea face asta chiar și acum, pentru economie de timp, dar nu cred că o va face.

Totul fusese spus foarte politicos, dar sub fluxul rapid de cuvinte se simțea mîrîitul.

Totuși el își continuă partidele ocazionale de biliard cu Priss și, cînd cei doi se întîlneau, se comportau cît se poate de politicos. Se puteau observa schimbările lor de atitudine față de presă: Bloom devenea mai concis, chiar evaziv, pe cînd Priss manifesta o bună dispoziție din ce în ce mai mare.

Cînd, în sfîrșit, după a nu știu cîta oară îi ceream lui Bloom un interviu și acesta fu acceptat, mă întrebam dacă asta însemna o dezvăluire a cercetărilor sale. Ar fi fost un vis să-l aud anunțîndu-mi mie succesul final.

Dar lucrurile n-au decurs așa. M-a primit în biroul său de la Uzinele Bloom, din statul New York. Era un cadru minunat, departe de orice zonă populată, înconjurat de un peisaj îngrijit, care acoperea un spațiu nu mai mic decît ar fi ocupat un mare obiectiv industrial. Edison, în culmea gloriei sale, cu două secole în urmă, nu putea atinge succesul fenomenal la care ajunsese Bloom.

Bloom însă nu era în toane bune. După o întîrziere de zece minute, el a intrat cu pași mari și a trecut murmurînd pe lîngă biroul secretarei sale, abia făcînd un semn din cap spre mine. Purta un halat de laborator, cu nasturii desfăcuți.

Se aruncă pe scaunul său și zise:

— Îmi pare rău că v-am lăsat să așteptați, dar n-am avut atît de mult timp pe cît speram.

Bloom era un exhibiționist înnăscut și știa mai bine ca oricare altul să facă față presei, dar acum aveam sentimentul că îi venea foarte greu să adere la acest principiu.

Era exact așa cum am presupus.

— Mi se dă de înțeles, domnule, că testele dumneavoastră recente au fost încununate de succes.

— Cine v-a spus asta?

— Vreau să spun că așa se vorbește în general, domnule Bloom.

— Nu, nu e așa. Să nu spui asta, tinere! Nu există nici un zvon despre ce se petrece în laboratoarele și atelierele mele. Exprimați părerile Profesorului, nu-i așa?

— Nu. Eu nu...

— Ba da, așa e! Nu dumneata ești cel căruia i-a declarat că... anti-gravitația este imposibilă?

— El n-a declarat acest lucru în mod categoric.

— El niciodată nu spune ceva categoric. Dar pentru el, a fost destul de categoric. Și nu atît de categoric pînă eu nu-i voi obține blestematul acela de univers din foaie de cauciuc.

— Atunci înseamnă că faceți progrese, domnule Bloom?

— Știi bine că da, mîrîi el. Sau cel puțin ar trebui să știi. N-ai fost la demonstrația de săptămîna trecută?

— Ba da, am fost.

M-am gîndit că Bloom era la strîmtoare, altfel n-ar fi menționat acea demonstrație. A mers, dar n-a fost ceva nemaipomenit. Între cei doi poli ai unui magnet fusese produsă o regiune cu gravitație micșorată.

A fost făcută foarte inteligent. Pentru sondarea spațiului dintre cei doi poli s-a folosit o Balanță cu Efect Mossbauer. Pentru cei care n-au văzut niciodată o Balanță Mossbauer în funcțiune, precizez că ea constă în primul rînd dintr-un fascicul monocromatic îngust, de raze gamma emise într-un cîmp cu gravitație mică. Sub influența cîmpului gravitațional, razele gamma își schimbă puțin lungimea de undă, însă măsurabil, atunci cînd intervine ceva care să schimbe intensitatea cîmpului, schimbările lungimilor de undă variind corespunzător. Pentru a sonda un cîmp gravitațional, aceasta este o metodă extrem de delicată, și totuși a mers strună. Însă singura chestiune pe care a făcut-o Bloom a fost micșorarea gravitației.

Necazul era că acest lucru mai fusese făcut și de alții înaintea lui. Pentru a fi sigur, Bloom utilizase circuite ce au ușurat mult obținerea unui astfel de efect (sistemul lui a fost extrem de ingenios și fusese patentat la timp) și el a susținut că prin această metodă anti-gravitația va deveni nu numai o simplă curiozitate științifică, ci și o chestiune practică cu aplicații industriale.

Poate! Însă a fost o treabă incompletă și el de obicei nu făcea atîta tapaj asupra lucrărilor incomplete. N-ar fi făcut nici de data aceasta, dacă n-ar fi fost obligat să arate ceva.

— Mi se pare, am zis eu, că la demonstrația preliminară ați obținut 0,82 g, ori, primăvara trecută, în Brazilia, a fost obținut un rezultat mai bun.

— Zău? Ei, bine, calculează energia de intrare aici și pe cea din Brazilia și spune-mi apoi diferența descreșterii de gravitație pe km/oră. Vei fi surprins.

— Chestiunea este: puteți sau nu să atingeți zero g? Gravitația zero? Tocmai asta crede profesorul Priss că va fi imposibil. Toată lumea este de acord că numai micșorarea intensității cîmpului nu este mare lucru.

Bloom și-a strîns pumnul. Aveam impresia că-n ziua aceea îi mersese prost un experiment cheie și era peste măsură de supărat.

Lui Bloom nu-i plăcea să fie strîns cu ușa.

— Teoreticienii mă plictisesc, spuse el.

Vorbi pe un ton scăzut, cu o voce controlată, ca și cum, în sfîrșit, n-ar mai fi putut să se abțină să le zică lucrurilor pe nume și să fie dezaprobat.

— Priss a cîștigat deci Pre-

miul Nobel învîrtindu-se în jurul cîtorva ecuaţii, însă ce-a reuşit cu asta? Eu am făcut ceva din asta şi o să mai fac, indiferent dacă lui Priss îi place sau nu. Eu sînt acela de care lumea îşi va aminti. Eu sînt cel căruia i se acordă credit. Poate să-şi păstreze titlul lui nenorocit şi premiile şi gloria printre şcolari. Ascultă. Am să-ţi spun eu ce are pe suflet. Simplă gelozie de modă veche, asta e. Îl omoară tot ceea ce eu capăt practic din ceea ce fac. Ar vrea şi el asta, dar numai prin idei abstracte. Odată i-am spus — ştiţi, uneori jucăm biliard împreună —,...

(Exact aici am citat declaraţia lui Priss despre biliard şi am aflat contra-declaraţia lui Bloom. N-am publicat nici una din ele. Erau prea triviale.)

— Jucăm biliard, zise Bloom după ce se mai calmă, şi am cîştigat de multe ori. Menţinem relaţii destul de amicale, ce dracu'... colegi de şcoală şi aşa mai departe... deşi n-o să ştiu niciodată cum s-a descurcat. A reuşit în fizică, desigur, şi în matematică. Dar a luat notele minime — din milă, cred — la toate cursurile pe care le-a frecventat.

— Nu v-aţi luat diploma, nu-i aşa, domnule Bloom? (Asta era o răutate din partea mea. Erupţia sa însă mă amuza.)

— Am părăsit şcoala ca să mă apuc de afaceri. La dracu'! Media mea pe parcursul celor trei ani, cît am frecventat cursurile, era un opt solid. Să nu-ţi imaginezi altceva, auzi? Şi, la naiba, pe vremea cînd Priss îşi lua Doctoratul, eu îmi făceam cel de-al doilea milion.

Continuă foarte iritat.

— Oricum, jucam biliard cînd i-am spus: Jimm, nici un om obişnuit nu va înţelege vreodată de ce ai luat Premiul Nobel cînd eu sînt cel care obţine rezultatele. De ce ai tu nevoie de două? Dă-mi mie unul! Stătea în picioare, frecîndu-şi tacul cu cretă şi mi-a răspuns în felul lui moale, nenorocit.

— Tu ai două miliarde, Ed. Dă-mi mie unul. Deci, înţelegi, vrea bani.

— Înţeleg de aici ca onorurile lui nu vă deranjează, am zis eu. Timp de un minut, am crezut că o să mă dea afară. Dar nu m-a dat. În schimb a rîs, făcînd un gest cu mîna, ca şi cum ar fi voit să şteargă ceva de pe o tablă invizibilă din faţa sa.

— Bine, bine! — s-o lăsăm baltă. Toate astea nu mai au importanţă. Ascultă, vrei o declaraţie: O.K.! Lucrurile n-au mers atît de bine azi şi m-am cam enervat puţin, dar se va aranja. Cred că ştiu ce nu merge. Sau dacă nu ştiu, voi afla. Uite, poţi spune că eu afirm că nu avem nevoie de o intensitate electromagnetică infinită. Vom avea gravitaţia zero. Şi cînd o vom avea, voi face cea mai a dracului demonstraţie care s-a văzut vreodată, exclusiv pentru presă şi pentru Priss. Şi dumneata vei fi invitat.

Am avut destul timp după aceea să-i mai văd pe fiecare în parte, încă de cîteva ori. Chiar i-am văzut o dată împreună, la una din partidele lor de biliard. Aşa cum spuneam mai înainte, amîndoi erau jucători buni.

Însă invitaţia la demonstraţie n-a sosit aşa de repede cum mă aşteptam. Mai erau şase săptămîni pînă să se împlinească un an de la declaraţia lui Bloom, cînd invitaţia sosi.

Cu toate astea, ar fi fost necinstit să mă fi aşteptat la o treabă mai rapidă.

Mi s-a trimis o invitaţie specială, tipărită, cu asigurarea mai întîi a unui cocteil. Bloom nu făcea niciodată lucrurile pe jumătate şi intenţiona să aibă la îndemînă un grup de reporteri, care să fie încîntaţi şi satisfăcuţi. A fost şi un aranjament pentru televiziunea tridimensională. Era evident că Bloom era sigur de el, destul de sigur pentru a fi dornic să vrea ca demonstraţia să fie văzută în orice sufragerie de pe planetă.

L-am sunat pe Profesorul Priss, ca să fiu sigur că şi el fusese invitat. Fusese invitat!

— Aveţi de gînd să asistaţi, Sir?

Urmă o pauză şi, după expresia feţei profesorului de pe ecran, se vedea că şovăie, nehotărît.

— O demonstraţie de felul acesta este cît se poate de nepotrivită, atunci cînd este în joc o problemă ştiinţifică serioasă. Nu-mi place să încurajez astfel de lucruri.

Mi-era teamă să nu se scuze şi să nu vină şi, în cazul în care el n-ar fi fost acolo, situaţia n-ar mai fi fost atît de dramatică. Dar poate atunci se decise să nu facă pe fricosul în faţa lumii întregi. Evident dezgustat, el spuse:

— Desigur, Ed Bloom nu este un adevărat om de ştiinţă şi trebuie să-şi găsească naşul într-o zi. Voi fi acolo.

— Credeţi că Domnul Bloom va reuşi să producă gravitaţia zero, Sir?

— Ah... Dl Bloom mi-a trimis o copie după proiectul mecanismului său şi... hmmm..., el zice că va reuşi. Bineînţeles..., făcu apoi iar o pauză mare.

— Cred că mi-ar place să văd.

Şi mie îmi plăcea, ca şi multor altora.

Scenariul era impecabil. Un întreg etaj de la clădirea principală a Uzinelor Bloom (cea de pe vîrful dealului) fusese golit. Erau acolo şi cocteilurile promise, şi o mulţime de gustări, şi lumină, şi un Edward Bloom îmbrăcat cu grijă, jovial cu toată lumea, jucînd rolul unei gazde perfecte, în timp ce un număr de servitori discreţi şi politicoşi forfoteau în jur. Totul arăta genialitate şi uimitoare încredere în sine.

James Priss întîrzia şi l-am surprins pe Bloom căutînd cu privirile în mulţime şi devenind uşor impacientat. Apoi, James Priss sosi; aducea cu sine un volum de anacronism, o monotonie neafectată cu nimic de zgomotul şi splendoarea (nici un alt cuvînt n-ar putea s-o descrie... sau poate erau cele două Martini care mă încinseseră) care umpleau încăperea.

Bloom îl văzu şi faţa i se lumină subit. Alergă iute spre el, luîndu-l de mînă şi trăgîn-

du-l spre bar.

— Jim! Mă bucur că te văd! Ce serveşti? Omule, ce dracu', dacă nu te arătai, renunţam la demonstraţie. Asta nu se poate face fără personajul principal, doar ştii.

Îi strînse mîna lui Priss.

— E teoria ta, doar. Noi, sărmanii muritori de rînd, nu puteam face nimic fără ca tu să ne dai cîteva indicaţii, chiar şi cîteva, al dracului de puţine.

Plin de entuziasm, Bloom îl peria din cînd în cînd, pentru că de data asta îşi permitea. Îl pregătea pe Priss pentru lovitura de graţie.

Cu un soi de murmur, Priss încercă să refuze o băutură, dar i se îndesă un pahar în mînă, şi vocea lui Bloom se ridică ca un muget de taur.

— Domnilor, un moment de linişte, vă rog! Pentru Profesorul Priss, cea mai mare minte de la Einstein încoace. Laureat de două ori cu Premiul Nobel, tatăl Teoriei Celor Două Cîmpuri şi inspiratorul demonstraţiei la care vom asista — chiar dacă el n-a crezut în această demonstraţie, aşa cum a şi avut curajul s-o declare public.

Un rîs înfundat se auzi undeva, izolat, în sală, dar se stinse îndată şi Profesorul Priss îşi luă o înfăţişare cît mai gravă posibil.

— Dar acum, că Profesorul Priss este aici, continuă Bloom, şi că noi am terminat cu toasturile, să mergem să-i dăm drumul. Urmaţi-mă!

— IV —

Demonstraţia urma să se desfăşoare într-un loc mult mai potrivit decît prima dată. De data asta se făcea la ultimul etaj al clădirii. Erau acolo nişte magneţi uriaşi — unii mai mici, slavă Domnului —, dar după cîte aş putea spune, se afla acolo aceeaşi balanţă Mossbauer.

Un lucru era nou, totuşi, descumpănind pe toată lumea şi atrăgînd atenţia mai mult decît orice altceva din cameră. Era o masă de biliard aşezată sub unul din polii unui magnet. Sub ea se afla celălalt pol. Chiar în centrul mesei se afla o gaură rotundă cam de 30 de centimetri; era clar că dacă va fi produs cîmpul cu gravitaţie zero, acesta va fi produs în centrul mesei de biliard, prin acea gaură.

Era ca şi cum întreaga demonstraţie ar fi fost proiectată de o manieră suprarealistă, pentru a sublinia victoria lui Bloom asupra lui Priss. Aceasta urma să fie o altă versiune a veşnicei lor competiţii de biliard şi Bloom urma să cîştige.

Nu ştiu dacă ceilalţi reporteri priveau lucrurile în felul ăsta, cred însă că Priss aşa le privea. M-am întors spre el şi l-am văzut cum ţinea încă paharul care i se pusese în mînă. El rareori bea, ştiam, dar acum îşi duse paharul la gură şi-l goli din două înghiţituri. Se uita fix la bila de biliard şi nu trebuia să fii un expert pentru a înţelege că el o interpreta ca pe un bobîrnac peste nas.

Bloom ne conduse la cele douăzeci de fotolii care înconjurau trei laturi ale mesei, cea de-a patra fiind lăsată liberă, ca arenă de lucru. Priss fu escortat cu grijă spre locul care permitea cea mai bună vedere. El aruncă o privire rapidă spre camerele tridimensionale TV, care erau de acum în funcţiune. Mă întrebam dacă nu cumva dorea să plece şi nu putea să se decidă să facă acest lucru sub privirea întregii lumi.

În esenţă, demonstraţia era simplă; numai rezultatul conta. La vedere erau instalate nişte contoare care măsurau energia cheltuită. Altele transformau datele Balanţei ME în poziţii şi mărimi, pentru toată lumea. Totul era

aranjat pentru o bună vizibilitate tridimensională.

Bloom explica totul într-un mod genial, făcînd o pauză sau două, în care se întorcea spre Priss, pentru confirmare. Nu făcea acest lucru prea des, pentru a nu face faptul vizibil, dar suficient pentru a-l face pe Priss să se simtă ca pe jeratic. Din locul unde stăteam puteam să-l văd pe Priss în partea cealaltă a mesei.

Avea figura unui om cuprins de chinurile iadului.

După cum știm cu toții, experiența lui Bloom a reușit. În timp ce cîmpul electromagnetic se intensifica, Balanța ME arăta cum intensitatea gravitațională scade constant. Scăderea acesteia sub 0,52 g fu însoțită de aclamații. O linie roșie indica faptul pe contoar.

— După cum știți, 0,52 g, spuse Bloom plin de încredere, reprezintă recordul anterior în diminuarea intensității gravitației. Prin scăderea prețului electricității cu peste 10 % față de recordul inițial, de data asta avem un nou record. Vom merge însă și mai jos.

Bloom — deliberat, bănuiesc de dragul suspensului — accentuă ultimele cuvinte, lăsînd camerele tridimensionale să manevreze înainte și-napoi, între golul din masa de biliard și contoarul pe care se vedeau scăzînd cifrele Balanței ME.

Deodată, Bloom spuse:

— Domnilor, în buzunarul lateral al fiecărui fotoliu veți găsi ochelari negri de protecție. Vă rog să-i puneți acum. Cîmpul cu gravitație zero va fi stabilit îndată și va radia o lumină bogată în ultraviolete.

El însuși își puse ochelarii și urmă un foșnet de cîteva momente, în timp ce și ceilalți făceau același lucru.

Cred că-n timpul ultimului minut, cînd indicația de pe contoar scăzu la zero și rămase imobilă, nimeni n-a respirat. Și chiar în acel moment un cilindru de lumină țîșni din nimic, de la un pol la altul, prin gaura făcută prin masa de biliard. Douăzeci de oameni își ținură respirația. Apoi cineva a strigat:

— Ce-i cu lumina asta, domnule Bloom?

— Este caracteristică cîmpului cu gravitația zero, zise Bloom liniștit, ceea ce nu era desigur un răspuns.

Reporterii erau de acum în picioare, înghesuindu-se la marginea mesei. Bloom le făcu semn să se retragă.

— Domnilor, vă rog, dați-vă la o parte.

Numai Priss rămase pe scaun. Părea cufundat în gînduri, și de atunci încoace am fost totdeauna convins că numai ochelarii au fost cei care au ascuns semnificația posibilă a celor ce au urmat. Nu-i vedeam ochii. Nu puteam să-i văd. Și asta însemna că nici eu, nici altcineva nu putea nici măcar ghici ce se petrecea în spatele acelor ochelari.

Dealtfel, poate n-am fi putut ghici asta chiar dacă ochelarii n-ar fi fost acolo. Dar cine poate ști?

Vocea lui Bloom răsună din nou:

— Vă rog! Demonstrația nu s-a terminat încă. Pînă acum n-am făcut altceva decît să repetăm ceea ce am făcut înainte. Acum am produs un cîmp cu gravitație zero și am demonstrat, practic, faptul că poate fi creat. Dar eu vreau să demonstrez ceva din ceea ce poate face acest cîmp. Ceea ce urmează să vedem în momentele următoare va fi ceva ce nu s-a văzut niciodată de nimeni, nici măcar de către mine. În direcția asta n-am făcut atît de multe experimente pe cît mi-ar fi plăcut, deoarece am crezut că Profesorul Priss merită cinstea de...

Priss aruncă o privire tăioasă:

— Ce... Ce...

— Profesore Priss, zise Bloom zîmbind larg, mi-ar face plăcere să efectuați dumneavoastră primele experimente referitoare la interacțiunea dintre un obiect solid cu un cîmp zero-gravitațional. Observați că acest cîmp a fost creat în centrul unei mese de biliard. Toată lumea cunoaște, domnule Profesor, fenomenala dumneavoastră îndemînare la biliard, un talent pe care numai uimitoarea dumneavoastră aptitudine pentru fizica teoretică îl depășește. N-ați vrea dumneavoastră să trimiteți o minge de biliard în volumul cu gravitație zero?

Mă întreb ce arătau atunci ochii lui. Mă mai întreb cît de mult din hotărîrea de a-l face pe Priss să joace biliard la demonstrație se datora mîniei la remarca profesorului relativ la rezultatele jocurilor dintre ei, remarcă pe care, vă amintiți, am citat-o. Să fi fost eu oare în vreun fel responsabil pentru cele ce au urmat?

— Hai sus, domnule Profesor, zise Bloom, și lăsați-mă pe mine să stau pe locul dumneavoastră. Dați-i drumul, vă rog!

Bloom chiar se așeză, continuînd să vorbească cu o voce care suna din ce în ce mai mult ca o orgă.

— De îndată ce Profesorul Priss va trimite mingea în volumul cu gravitație zero, ea nu va mai fi cu nimic influențată de cîmpul gravitațional al Pămîntului. Va rămîne cu adevărat nemișcată, în timp ce Pămîntul se va roti în jurul axei sale și va călători în jurul Soarelui. La această latitudine și la această oră a zilei am calculat că Pămîntul, în mișcările sale, va coborî. Noi ne vom mișca odată cu el și mingea va rămîne nemișcată. Nouă ni se va părea că ea urcă și se îndepărtează de suprafața Pămîntului. Priviți!

Priss stătea în fața mesei, în picioare, cuprins parcă de paralizie. Era surpriză? Uimire? Nu știu. Nu voi ști niciodată. Să fi făcut oare un semn pentru a-l întrerupe pe Bloom din discurs sau doar suferea din cauza repulsiei chinuitoare de a juca rolul umilitor la care era forțat de către adversarul său?

Priss se întoarse spre masa de biliard, privind mai întîi spre ea, apoi înapoi spre Bloom. Toți reporterii erau în picioare, îngrămădindu-se cît mai aproape posibil, pentru a avea o vizibilitate bună. Numai Bloom rămăsese pe scaun, izolat și zîmbitor. (El, desigur, nu urmărea masa

sau mingile, sau cîmpul de gravitaţie zero. Pe cît puteam eu să văd prin ochelarii fumurii, el îl privea pe Priss.)

Priss se întoarse spre masă şi aşeză mingea. Urma să fie agentul care avea să-i aducă lui Bloom triumful final şi dramatic, şi să se facă pe el însuşi — omul care declarase imposibilitatea experienţei — ţinta bătăilor de joc pentru eternitate.

Poate simţea că nu există nici o ieşire. Sau poate că...

Cu o lovitură sigură de tac, el puse mingea în mişcare. Ea nu mergea repede şi toţi o urmăreau cu privirea. Atinsese marginea mesei şi ricoşă. Acum mergea chiar mai încet, ca şi cum Priss însuşi mărea suspensul, făcînd triumful lui Bloom încă şi mai mare.

Cum eu stăteam exact pe partea opusă a mesei, am văzut totul la perfecţie. Am putut urmări mingea mişcîndu-se spre zona strălucitoare a cîmpului zero-gravitaţional şi dincolo de lumina acestuia, ceea ce nu era ascuns de trupul lui Bloom.

Mingea s-a apropiat de volumul cu gravitaţie zero, a părut să rămînă un moment suspendată pe marginea acestuia şi a dispărut, urmată de o dîră de lumină, un bubuit de tunet şi un miros brusc de haine arse.

Am ţipat. Toţi am ţipat.

După aceea am văzut scena la televiziune, împreună cu restul întregii lumi. Am putut să mă văd pe mine însumi în film, în timpul acelei perioade de cincisprezece secunde de teribilă zăpăceală, dar de fapt nu mi-am recunoscut faţa.

Cincisprezece secunde!

Şi apoi l-am descoperit pe Bloom. Stătea încă în scaunul său, cu braţele încrucişate — dar o gaură de mărimea unei mingi de biliard îi traversa încheietura stîngă, pieptul şi spatele. Cea mai mare parte a inimii — aşa cum s-a dovedit mai tîrziu la autopsie — fusese clar aruncată afară.

Au întrerupt mecanismul. Au chemat poliţia. L-au tras afară pe Priss, care era într-o stare de colaps total. Ca să spun adevărul, nici eu nu eram într-o stare mai bună şi dacă vreunul din reporterii de acolo, de pe scenă, a încercat vreodată să spună că a rămas stăpîn pe sine, atunci puteţi fi siguri că acela este un mincinos fără pereche.

— V —

Era cu cîteva luni înainte de a trebui să-l văd din nou pe Priss.

Pierduse ceva în greutate, dar în rest arăta bine, într-adevăr, avea culoare în obraji şi un aer hotărît. Era mai bine îmbrăcat, cum nu-l văzusem niciodată înainte.

— „Acum" ştiu ce s-a întîmplat, a spus el. Dacă aş fi avut timp să mă gîndesc, aş fi ştiut de atunci. Gîndesc mai încet şi sărmanul Ed Bloom era atît de hotărît să desfăşoare un mare spectacol şi, făcînd acest lucru atît de bine, m-a angrenat şi pe mine la el. Natural, am încercat să compensez oarecum paguba pe care neintenţionat am cauzat-o.

— Nu-l poţi readuce la viaţă pe Bloom, am spus liniştit.

— Nu, nu pot, a spus el, tot aşa de liniştit. Dar trebuie să ne gîndim şi la Uzinele Bloom. Ceea ce s-a întîmplat la demonstraţie, în văzul întregii omeniri, a fost cea mai proastă reclamă posibilă a gravitaţiei zero şi este important ca povestea să fie clarificată. De aceea am cerut să vă văd.

— Da?

— Dacă aş fi fost un gînditor mai rapid, aş fi ştiut că Ed vorbea cele mai mari prostii, atunci cînd spunea că mingea de biliard se va ridica încet în cîmpul cu gravitaţie zero. Nu PUTEA fi aşa! Dacă Bloom n-ar fi dispreţuit atît de mult teoria, dacă n-ar fi fost atît de hotărît să fie mîndru de propria sa ignoranţă a teoriei, ar fi ştiut-o el însuşi.

...Mişcarea Pămîntului nu este, la urma urmei, singura implicată, tinere. Soarele însuşi se mişcă pe orbită vastă în jurul centrului galaxiei Căii Lactee. Şi galaxia se mişcă şi ea, într-un mod nu prea clar definit. Dacă mingea de biliard ar fi supusă cîmpului cu gravitaţie zero, te-ai putea gîndi că ea, nefiind afectată de nici una din aceste mişcări, ar cădea, prin urmare, brusc, într-o stare de repaus absolut, deşi nu există un asemenea lucru, ca repausul absolut.

Priss a clătinat încet din cap. Problema cu Ed, cred, a fost aceea că el s-a gîndit la genul de gravitaţie zero care se obţine într-o navă spaţială în cădere liberă, în care oamenii plutesc în aer. Ed aştepta ca mingea să plutească în aer. Totuşi, într-o navă spaţială, gravitaţia zero nu este rezultatul unei absenţe a gravitaţiei, ci pur şi simplu rezultatul interacţiunii a două obiecte, o navă şi un om din interiorul ei, care cad cu aceeaşi viteză, fiind supuse gravitaţiei exact în acelaşi mod, astfel că fiecare rămîne nemişcat în raport cu celălalt.

În cîmpul cu gravitaţie zero produs de Ed a existat o întindere a universului foii de cauciuc, ceea ce înseamnă o adevărată pierdere de masă. Totul în acest cîmp, inclusiv moleculele de aer prinse în el, la fel ca şi mingea de biliard pe care am împins-o în cîmp, şi-au pierdut complet masa atîta timp cît au rămas în interiorul lui. Un obiect lipsit complet de masă se poate mişca numai într-un fel.

Priss s-a oprit, aşteptînd să întreb.

Am întrebat:

— Cum ar trebui să se mişte?

— Să se mişte cu viteza luminii. Orice obiect lipsit de masă, cum este un neutron sau un foton, trebuie să călătorească cu viteza luminii, de-a lungul întregii sale existenţe. De fapt, lumina se mişcă cu această viteză numai pentru că este compusă din fotoni. Deîndată ce mingea de biliard a intrat în cîmpul gravitaţional zero, pierzîndu-şi masa, a căpătat şi ea, imediat, viteza luminii şi dusă a fost.

Am clătinat din cap.

— Nu şi-a recăpătat imediat masa după ce a ieşit din volumul cu gravitaţie zero?

— Desigur, şi îndată a început să fie influenţată de cîmpul gravitaţional şi să-şi micşoreze viteza din cauza frecării cu aerul şi cu suprafaţa mesei de biliard. Imaginează-ţi însă de cîtă frecare este nevoie să micşoreze viteza unui corp de mărimea unei mingi de biliard, la viteza luminii. Ea a trecut prin atmosfera noastră, groasă de sute de mile, într-o miime de secundă, şi mă îndoiesc ca prin asta şi-a micşorat viteza cu mai mult de cîteva mile, cîteva mile din 186 282. În drumul său a ars uşor suprafaţa mesei de biliard, a pă-

truns direct prin marginea acesteia, a trecut apoi prin sărmanul Ed și prin fereastră, făcînd în aceasta un cerc perfect, pentru că a trecut prin ea înainte ca porțiunile din vecinătatea a ceva, chiar la fel de fragil ca sticla, să aibă timp de a crăpa și a se face țăndări.

A fost extrem de norocos faptul că ne-am aflat la ultimul etaj al clădirii, situată într-o zonă rurală. Dacă am fi fost în oraș, ar fi putut trece prin mai multe clădiri și ar fi omorît mai mulți oameni. În momentul de față, această minge de biliard este în spațiu, departe, mult mai departe de marginea Sistemului Solar, și va continua să călătorească așa, la infinit, aproape cu viteza luminii, pînă cînd se va întîmpla să se ciocnească cu un obiect suficient de mare care s-o oprească. Și atunci va forma un crater destul de mare.

Am învîrtit ideea pe toate părțile și nu sînt convins că mi-a plăcut.

— Cum se poate asta? Mingea de biliard a intrat în volumul cu gravitație zero aproape nemișcată. Eu am văzut-o. Și dumneavoastră spuneți că a plecat cu o cantitate incredibilă de energie cinetică. De unde a venit această energie?

Priss a dat din umeri.

— „De nicăieri". Legea conservării energiei se menține numai în condițiile cînd rămîne valabilă teoria relativității generalizate; adică în universul foii de cauciuc cu adîncituri. Ori de cîte ori adîncitura dispare, teoria relativității generalizate își pierde valabilitatea și energia poate fi creată și distrusă liber. Acestui fapt se datorează radiația suprafeței cilindrice a volumului cu gravitație zero. Radiația aceea, îți amintești că Bloom n-a explicat-o, și mi-e teamă că nici n-o putea explica. Numai dacă mai întîi ar fi mers cu experiențele mai departe; numai dacă n-ar fi ținut prostește să facă pe grozavu' cu spectacolul...

— Cum se explică radiația, Sir?

— Moleculele de aer din interiorul volumului! Fiecare din acestea capătă viteza luminii și, ciocnindu-se, ies afară. Ele nu sînt decît molecule, nu mingi de biliard, așa că ele sînt oprite, însă energia cinetică a mișcării lor se transformă în radiație energetică. Aceasta este continuă pentru că noi molecule intră mereu acolo și, atingînd viteza luminii, ies izbindu-se afară.

— Energia se creează continuu?

— Exact. Și tocmai asta trebuie explicat publicului. Anti-gravitația nu este în esență un mecanism pentru a ridica nave cosmice sau să revoluționeze mișcarea mecanică.

Aceasta este mai degrabă o sursă de alimentare infinită de energie liberă, pentru că o parte din energia produsă poate fi folosită pentru menținerea cîmpului care ține acea porțiune a universului întinsă. Ceea ce a inventat, fără să știe, Ed Bloom, n-a fost anti-gravitația, ci primul succes în realizarea unui perpetuum mobile de speța unu — cel care produce energie din nimic.

Pe un ton scăzut, am zis:

— Putea fi ucis oricare dintre noi de acea minge de biliard!, nu-i așa, domnule Profesor? Putea ieși afară în orice direcție.

Priss a spus:

— Ei, tinere, fotonii care nu au masă pornesc dintr-o sursă luminoasă în orice direcție; de aceea o lumînare aprinsă aruncă lumină în toate direcțiile. Moleculele de aer lipsite de masă pornesc în toate direcțiile din volumul cu gravitație zero, motiv pentru care întreg cilindrul iradiază. Mingea de biliard a fost însă numai un singur obiect. Ea putea ieși în orice direcție aleasă la întîmplare și ea s-a întîmplat să fie aceea care trecea prin Ed.

Asta a fost. Toată lumea cunoaște urmările. Omenirea avea energie liberă și astfel avem lumea pe care o avem azi. Conducerea Uzinelor Bloom l-a însărcinat pe Profesorul Priss să dezvolte această energie și, cu timpul, acesta a devenit la fel de bogat și celebru cum fusese Bloom altădată. Și, în plus, Priss mai avea și două Premii Nobel.

Numai că...

Mereu mă gîndesc. Fotonii țîșnesc dintr-o sursă de lumină în toate direcțiile, pentru că sînt creați chiar atunci și n-au nici un motiv să se miște în vreo direcție anume. Moleculele de aer ies din cîmpul de gravitație zero în toate direcțiile, pentru că intră în acesta din toate direcțiile.

Cum rămîne însă cu o minge de biliard solitară, intrînd în interiorul unui cîmp de gravitație zero dintr-o direcție anume. Iese ea în aceeași direcție, sau în orice direcție?

M-am interesat subtil, dar fizicienii teoreticieni nu par a fi siguri și nu găsesc nici o mărturie că Uzinele Bloom, singura organizație ce lucrează cu cîmpuri de gravitație zero, să fi experimentat vreodată ceva de genul acesta.

Odată, cineva de la organizație mi-a spus că, în conformitate cu teoria probabilității, un obiect ce intră dintr-o direcție poate ieși într-o direcție aleasă la întîmplare. Dar atunci de ce nu încearcă să experimenteze?

S-ar putea, atunci...

S-ar putea ca o dată, totuși, mintea lui Priss să fi acționat rapid?

S-ar putea ca sub presiunea pe care Bloom încerca s-o exercite asupra lui, Priss să fi înțeles deodată ceva. El studiase radiația ce înconjura volumul cu gravitație zero. Se poate să-i fi înțeles cauza și să fi fost sigur că orice intră în acel volum căpăta viteza luminii.

De ce, atunci, n-a spus nimic?

Un lucru este cert. Nimic din ce a făcut Priss la masa de biliard n-a fost întîmplător. El era un expert și mingile de biliard se mișcau exact după cum vroia el. Stăteam chiar acolo. L-am văzut cum s-a uitat spre Bloom, apoi spre masă, ca și cum ar fi calculat unghiurile.

L-am urmărit cum a lovit mingea. Am urmărit-o cum a țîșnit din marginea mesei, intrînd în volumul cu gravitație zero și îndreptîndu-se într-o anumită direcție.

Pentru că, atunci cînd Priss a trimis mingea spre volumul cu gravitație zero — și filmele tridimensionale confirmă ceea ce spun —, ea fusese deja țintită spre inima lui Bloom!

Accident? Coincidență? Crimă?

Traducere:
VALENTIN CENUȘE
Cenaclul „Henri Coandă", Craiova

Grămescu

ZBORUL

Fluturi moi, de-ntuneric, se plimbă pe faţă, sărută pe mîini şi pe gură cu-atingeri înstelate şi umede. E o mare de zbor spre Înalt întru care ne putem rătăci mai uşor ca oricînd. Ne întoarcem din zi către horbotul de la hotarele vieţii: fluturi se preumblă pe straie desenînd un motiv mai floral şi abstract. Ne-mbăiem într-un limbus de planete celeste, îmbătaţi de esenţa de zbor dezinvolt şi urcăm: soli din noapte către ghizdu-existenţei: mesageri din oglinzi tremurînd, din adînc.

Tot mai multe semnale de noapte 'ntretaie năluca evoluţiei către, însă nimeni nu se poate abate din motivul floral mai prejos, mai presus.

Cimitir de balauri suavi, impalpabili, monade 'mpietrite în cochilii de timp, eşuaram pe-un ţărm, pe o plajă ce duce spre limanul Ţelului Fericit.

Însă cînd vom ieşi dintre unde la aer, cînd vom scoate deasupra trăgîndu-ne-n sus: întîi mîna, şi capul, şi bustul, şi trunchiul, şi sufletul însuşi, încă ud, picurînd; cînd vom fi întru totul Dincolo, cînd din fluturi spre cer, cînd din zbor spre Înalt ne-om fi smuls, lăsînd goale crisalidele alături, vom rosti zborul-cînt ca fiinţe de-Adînc.

Însă cînd, din Înalt ne-om întoarce, Icari, poposind pe-nserat atingînd ghizdul nopţii, fluturi blînzi aripi-pleoape vor bate pe ochi, deschizînd poarta somnului lumii de Dincolo; doar atunci, pătrunzînd în cristalul invers întru care Lumina-n culori se desface: vom fi scufundare-n Adînc plutind iar duşi de-un Happy spre o mare de aripi obscure: coborînd din Înalt, mesageri poposind în cădere'ntre o Vale de Plîngeri înfrînte.

— Pendulare pulsînd din Adînc spre Înalt, din Înalt spre Adînc, definind nonfinitul printr-o poartă-de-timp, printr-un spaţiu tunel, pe sub bolte de flori, printre fluturi-parfum, morganînd pe un fond de-ntuneric şi vag, cînd străfulgeră, numai prin ploaie.

UCIGAŞUL DE FLUTURI

Îmbrăcat într-un combinezon negru, cu arma spînzurîndu-i pe după umăr cu ţeava fumigenă în spate, intra în curte, cu un aer nepăsător. Ucigaşul de Fluturi. Are ţinută sportivă şi figura aspră. Nu fumează, nu bea, rumegă chewing-gum şi priveşte apatic spre femeia ce completează formularele. După ce îşi încearcă arma, îşi îndeasă pe ochi masca şi porneşte cu paşi mari peste bulgării negri. Scuipă guma în lături şi striveşte sub tălpile bocancilor aripile palpitînd încă. Arma îi fumegă pe umăr, şi fluturi învinşi se scutură din nori: mii, milioane, miliarde poate, desfrunzindu-se înfrînţi în risipirile multicolore de curcubee de polen de aripi amare, în vreme ce eroul îşi poartă bocancii atletic peste victimele holocaustului, neînduioşat nici de plînsul culorii perfide, nici de dramaticul declin neputincios al elanului de zbor în pulberea tirană, nici de (în-)frîngerea palidă a luminii din înalt. Ucigaşul zdrobeşte nemilos generaţiile zborului, cînd ar-

Desene de EMIL BOGOS

Mihail

ma-i fumegă pe umăr, criminală. Încă o clipă, și marea de zbor s-a năruit în covor viu sub pașii grei, și Ucigașul de Fluturi se poate întoarce la clădirea albă, la femeia contabilizînd moartea, pentru a primi semnătură pe actul care confirmă lipsitul de glorie măcel de zbor, pe care își încasează solda. Trecînd prin curte, un fluture mare cît o batistă i se așează ca aruncat de vînt pe umăr, și Ucigașul îl apucă delicat între degetele înmănușate în piele atacată albicios de fumul morții, și petala de vis se prăbușește otrăvită de mîna îmbibată de ură. Zbor și crimă, Icar și eșec. Ucigașul, dezavuat, va strivi cu călcîiul Copilul Înaltului apus, și drumul îi va fi așternut înainte și înapoi de covorul triumfal de aripi pîlpîind, peste care el, impasibil și crud, își poartă gloria fără glorie ca pe nimic mai firesc, zdrobind, colțuros, greoi, mascat, cu arma pe umăr fumegînd continuu spre a răspunde prompt solicitărilor de pretutindeni. Oricine va forma numărul desemnat de biroul de informații sub numele conspirativ „Deparazitare" va primi în timp operativ vizita unei dube discrete ce-l va lăsa la poartă, în combinezonul lui negru, mascat, cu arma la umăr, pe Ucigașul de Fluturi.

TRANSHUMANȚA

În fiecare zi, șobolanul își face apariția, conform ritualului, la aceeași oră. În urma botului lung, în colțul încăperii se materializează dincolo de zid ființa de fum, așteptînd efuzia de sentiment a omului, care să îi dea elanul să străbată spațiul pustiu. Cu timpul s-a înrădăcinat puternic la amîndoi reflexul să se adune împrejurul rației, tabiet condiționîndu-le salivația și secrețiile gastrice cu o promptitudine de-a dreptul pavloviană.

În contact continuu cu omul, șobolanul a început a se umaniza simțitor urmînd un straniu mimetism la sfîrșitul căruia nu se mai teme să iasă din umbra pereților la larg. Și-a manifestat activitățile superioare cerebrale prin acomodări subtile: nu mai mănîncă decît din mînă, luat în brațe; se lasă mîngîiat între urechile străvezii și rotunde și chiar tras delicat și blînd de coada lungă și chealà; doarme în pat, cuibărindu-se la picioarele celui de care nu se mai teme. Prin sincretism imitator, s-a contaminat de sforăit, de strănutat și de tuse, spre amuzamentul celuilalt. În schimb, prin compensație, omul a fost prada unui proces de dezumanizare, cauzat de deprivare: se surprindea ferindu-se lîngă perete, cu gesturi repezi, din calea animalului; se scărpina cu dinții pe burtă și pe pulpe, și cu laba de la picior după ceafă, căpătînd o mobilitate ieșită din comun; după rarele escapade ale rozătoarei, se miroseau în bot, deducîndu-și aventurile din diversele damfuri pe care le răspîndeau: de gunoaie, de closete, de paie și așa mai departe; începuse să doarmă ghemuit pe burtă; iar în momentele de dezolare emitea sunete subțiri ce răsunau în încăperea golașă ca un chițăit jalnic.

Și-au tot împrumutat trăsături de caracter străine de condiția firească a fiecăruia, pînă cînd șobolanul a fost reperat cotrobăind la popotă, netemător de fetele care l-au pocnit cu ciocanul de bătut friptura, pricinuindu-și atîta silă că nu a mai putut mînca nici una în ziua respectivă, iar omul, care la cîteva zile mai tîrziu, a putut părăsi involuntara detenție, a reapărut „în lume" alarmant de schimbat, căci toți îl știau din fire deschis și vesel, iubitor de societate, pe cînd acum se fofila cu iuțeală pe lîngă pereți, ursuz, mizantrop, veșnic în agitație după locuri întunecate în care să se pitească, fiindcă doar în întuneric și singurătate se simțea în siguranță. Cei care îl surprindeau erau cutremurați de scheunatul subțire pe care îl emitea, zorit să-și ferească înnebunit privirea de căutătura lor. Ca să nu întîlnească ochii celor din jur, fiindcă oamenii obișnuiesc să se privească unii pe alții drept în lumina ochilor, își rotește în toate părțile ochii negri și mici, ca niște mărgeluțe, îndobitociți de o căutătură dementă de jivină.

VISAM

Spuneam ceva și m-asculta Pămîntul
priveam o stea și vedeam acolo departe
licărul privirii mele
rîdeam Soarelui și auzeam ecoul îndepărtat
pierdut în focul razelor
alergam cu gîndul la nenumărate constelații
și mă cuprindea fiorul nesfîrșitului negru
visam întreg universul, iar el mă privea
cu ochii unui tată.

RODICA COCU,
clasa a VIII-a
Cenaclul „Selenarii", Guranda, jud. Botoșani

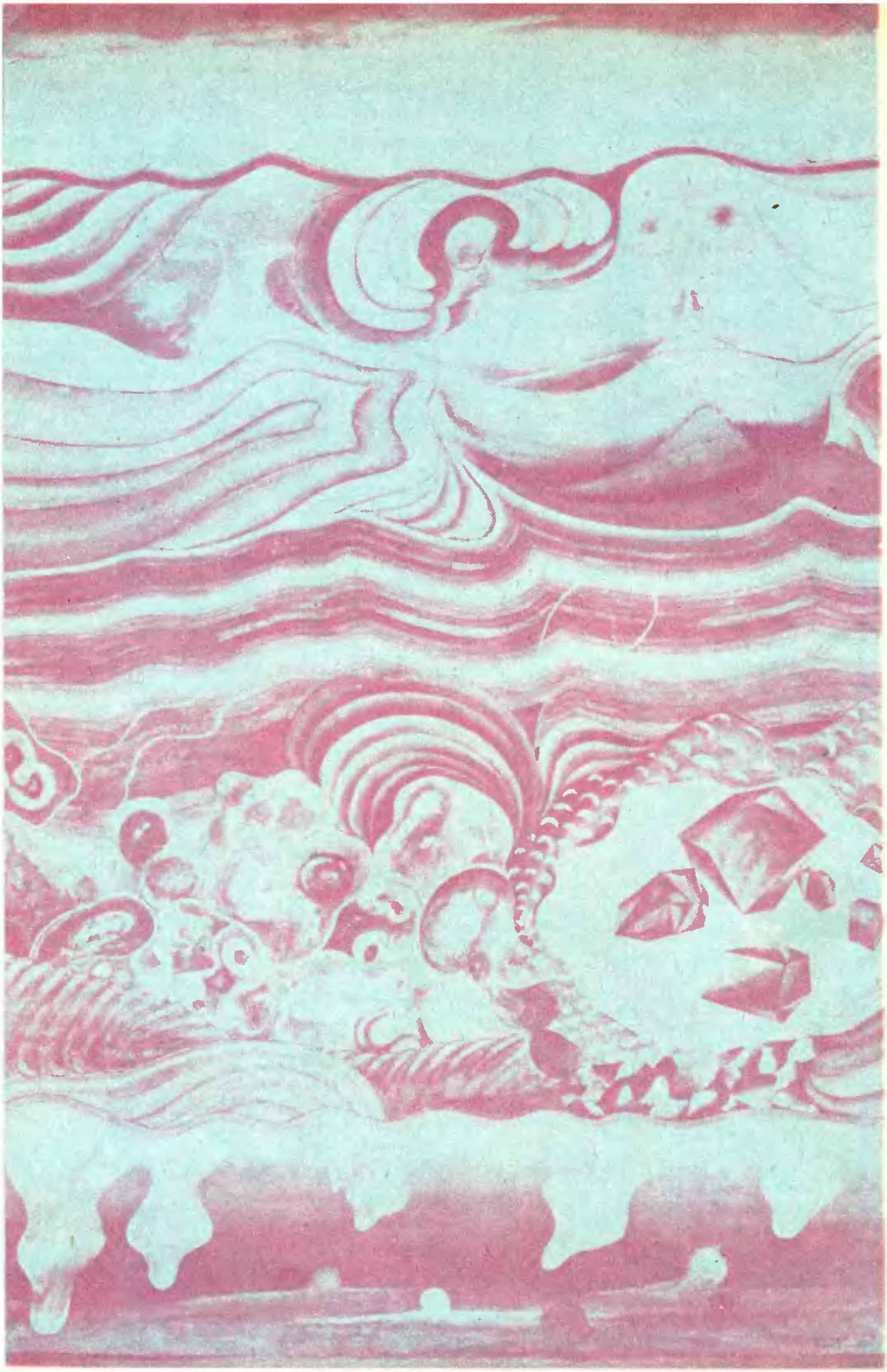

Desen de JAQUES WYRS

povestire premiată

TRANSFERUL

ROMÎLĂ FLORIN

Cenaclul „SOLARIS", București

ECRANUL MONITORULUI se întunecă și Grama îi întoarse spatele rotind scaunul de bord cu un gest molatec al mîinii. Pereții din jur, tapisați cu panouri lucioase, argintii, saturate de sclipetul policrom al SENZORILOR lui Axel, ochi bulbucați și fosforescenți, aspirau cu aviditate datele de navigație repetate grăbit. După ce emisia telefotonometrică se termină, Grama se sculă apatic de pe scaun și umbra i se întinde prelungă și ascuțită de-a curmezișul culoarului decupînd liniar zăpada ORANGE a labirintului tubular. Privi absent spre roboți. Stagnaseră în întuneric părînd niște jucării cuminți balansîndu-și antenele cu un zîmbet molcom și ferindu-se timorați de a deranja prin privire sau gest spațiul cețos, coborît ca un clopot și de aceea intangibil pentru ei, al OMULUI. Porni, ca și în alte dăți, cu pasul egal și cumpănit, cu trupul ferm și drept, cu ochii acizi emanînd o scînteiere distantă, pe curba sinuoasă a tunelului spre GLOBUL albastrui al MEMORIEI CENTRALE, suspendat ca o ciupercă degenerată peste etajele cibernetice. Odată ajuns, cufundat în pîcla indigo a GLOBULUI, zări ca de obicei pîlpîirile aștrilor. Apoi îl toropi o amețeală dulceagă, dinainte programată de Axel, asemănătoare unei plutiri onirice printre baloane violacee de spumă. Degetele i se desprinseră de pe claviatura bordului și undeva, în subsolul al III-lea, robotul coordonator Qual fu avertizat că Grame Fields doarme. Cu excepția lui Axel, circuitele neurocibernetice ale roboților se cuplară automat în memoria lui Qual, iar cîmpul neuromagnetic al STAȚIEI GRANYMEDE se diminuă anevoie, stăpînit parcă de suspiciunea unei ființe îndelung traumatizate de ordine și dintr-o dată părăsite. Alături de roboții încremeniți, SENZORII lui Axel luminară tot mai stins pînă cînd întunericul și tăcerea acoperiră totul ca un abur de mlaștină de nepătruns. Timpul se prelinse păstos și înnegurat ca un interval de absență comprimat dureros de obiecte.

Se trezi indispus, cu amintirea iritantă a conversației cu ROSS. Se străduise zadarnic, o dată în plus, să limpezească pentru celălalt apa stătută și mîloasă a ceea ce ei căutau la nesfîrșit să delimiteze cu maturitate: „Singurătatea".

„Ne e frică de altceva, într-un fel, de plînsetul nostru rămas fără ecou, vagabond fără martori, indiferent și nedisprețuit de nimeni."

Și, sătul de noianul de explicații, Grama conchisese rigid. „E de prisos să ne petecim conversațiile cu epitete melancolice". „Cum ar fi mai bine, atunci?" îl întrebase dezorientat Ross. „În nici un fel", răspunsese repede și mînios. „Așteptăm, ne întoarcem acasă, revenim și o luăm de la capăt. Asta e, nu poate fi vorba de singurătate. E atît de simplu. Așteptăm sau sîntem așteptați. Aici și dincolo."

„La naiba", replicase Ross, „mie nu mi se pare atît de simplu!" Nu găsise decît să adauge cu un licăr de ironie.

„Convingerea nu vine decît scormonind mai atent în tine însuți." Ross se apucă din nou, cu îndîrjire, să-și apere poziția. „Dar sînt conștient că în mesajele schimbate între noi, despărțiți de distanțe măsurate în ani-lumină, oricum întîrziate, depănăm fleacuri, amintiri din adolescență, neliniști sentimentale, de regulă acele o mie de fapte mărunte care capătă în mintea fiecăruia o însemnătate fără replică, sesizează însă că în felul acesta răspundem la un apel. Povestea fiecăruia, tristă și stupidă, semnifică prin ea însăși mai mult decît ordinea și luciditatea de a viețui pe STAȚIA GRANYMEDE sau aiurea."

Nu mai avuse răbdarea de a-l asculta pînă la capăt și îl întrerupse întortocheat, cu o plăcere nedisimulată de a-l încurca mai rău. „Paradoxal, Ross, în acest labirint vei deschide toate ușile, dar numai de aceea care îți este destinată nu te vei apropia. Și chiar dacă în final, gîrbov și obosit, vei încerca s-o deschizi, de-abia atunci ți se va spune: ai sosit prea tîrziu, te-am așteptat prea mult, acum o închid și plec pentru totdeauna". „Îl voi lua de guler", se pomenise Ross strigînd. „Îl voi lua de guler", repetase sleit de ciudă pentru gîndurile lui cenușii.

Grama clătinase din cap fluturîndu-și pe buze același

povestire premiată

TRANSFERUL

ROMAN FLORIN

zîmbet dinainte, înghețat.

„Iar o iluzie."

Se scuzase grăbit: „Iartă-mă, sînt chemat de Axel. Voi reveni mai tîrziu".

Monitoarele se lansaseră într-un galop discordant de imagini: insule violacee forfecate de bălți plasmatice, agresive. Din apropiere, Qual emise obișnuitul semnal sonor. Un fluviu alb și stîncos.

— Ești treaz, Grama Fields, ești treaz Grama Fields!

Era în picioare, așa că răspunsese ursuz.

— Sînt treaz.

Își roti privirea prin încăpere părînd că inventariază meticulos tot ceea ce îl înconjura. Refugiul întunecos al gîndurilor se dizolvase. Suprafața peretelui îl întîmpină lucioasă, poleită de ORANGE și sclipitoare.

— Aștept ordine, insistă Qual.

Grama îl măsură indispus. Inițiativa robotului îl deranjase.

Vorbi tărăgănat.

— Ca de obicei, Qual. Cunoști directivele. Porniți cu toții spre etajele cibernetice.

Axel recepționă comanda cu un sclipet verzui, continuu și oțelit. Rămase nemișcat supraveghind cum Qual și ceilalți, protejați de crusta de SENZORI, părăsesc incinta înșiruindu-se ca un colier de perle, despicînd gelatina ORANGE a culoarelor. Cînd ultimul se făcu nevăzut în spatele zidurilor metalice, se întoarse spre Grama și rosti fluid:

— Te pot ajuta, într-un fel, Grama Fields?

— Totul este normal, zise acesta nepăsător.

Axel nu păru mulțumit și stărui.

— E o afirmație riscantă. E cazul să verifici din nou circuitele R.Z. ale lui Qual.

— Încă nu, se opuse mașinal Grama.

Axel își roti neputincios brațele încercînd să găsească un sprijin pentru a suporta această continuă și exasperată nehotărîre a OMULUI. SENZORII neurooptici își amplificară pulsațiile conturînd o trombă de filamente aurii, fosforescente, șerpuind cu tenacitate, deși subțiate pînă la epuizare, între boabele de cristal ale antenelor. Robotul își ordonă informațiile.

„Circuitele volutive sînt parțial deconectate. Ramificațiile neuronale spiralează incontrolabil spre centrul memoriei. Grama refuză colaborarea. Îmi pare o banchiză de ceară purtată la vale, spre ocean, un spot nesigur, pîlpîitor, patinînd de-a lungul culoarelor pustii, murdărite de lumina ORANGE. Pericol." „Stupid, gîndi Grama, Axel nu e decît un ovoid silicios, suprapunere de SENZORI, lipiți unul de altul cu minuția seacă a propriilor mele mîini, iar eu am ajuns să nu îndrăznesc să-l fac să înțeleagă acest lucru. La fel ca atunci, înainte de a părăsi cosmodromul de acasă, cînd nu reușeam să plîng și s-o sărut pe Margrit. Axel îmi găsise repede o explicație: „probabil din cauza lungului nostru contact, început cu mult înainte de Margrit și durînd cu mult peste amintirea ei. Dar Ei nu sînt decît obiecte, exact simple obiecte, adînci el făgașul gîndului, însetat de precizia cuvîntului găsit, de care eu pot dispune după dorință".

În caroiajul de țintă al lui Axel, Grama prinse conturul unei pete de cerneală ciopîrțite și sufocate ca de o atracție enormă între forțe nucleonice. SENZORII neurooptici ai robotului îl urmăreau cu prudență păstrînd în spatele lui un interval de securitate, de cîțiva metri, pîndind, ca un furnicar de termite înfometate, clipa prielnică să-l cotropească dacă ar fi fost în primejdie. Le simțea prezența ca o rafală de gloanțe rămase suspendate în aer sub încremenirea minerală a timpului.

Pătrunse în ambianța „Camerei de comandă", curbată ca o coajă de nucă, lambrisată cu plăcuțele sidefii hexagonale, ale terminalelor cibernetice. Înainta calm și precis și depăși cu bine bariera știută a protecției psihice care se interpunea între el și Axel.

Secundele se derulau prea lent, parcă împovărate peste puteri de respirația arsă a prafului stelar, ocean tăcut și invizibil de pulberi.

— Sînt Grama Fields, cuvintele se rostogoliră șuierător, coordonator absolut al robotului Axel. Doresc verificarea circuitelor R.Z. ale robotului Qual.

Porunca din ochii lui Grama se înfipse în moliciunea de zgură a cibercreierului ca o înțepătură de păianjen. Reacția lui Qual fu instantanee. O fantă purpurie sparse în două monolitul de întuneric al țesutului cibercelular. Un tăvălug de crăpături de aceeași culoare rupse uniformitatea dinainte. Glasul lui Qual se auzi distinct, ca un efect întîrziat al imaginii.

— Circuitele R.Z. funcționează normal. Aștept ordine.

Grama se relaxă și zîmbi satisfăcut. „Axel, gîndi, ca de obicei, îl trădase zadarnic pe Qual. Bănuielile lui îi aduceau aminte de intriga de culise statornicită de secole la Centrul Galactic, un microb abil și rezistent, imposibil de stîrpit." O descoperise întîmplător, într-o zi cînd conectase simultan din greșeală pe receptorul MEMORIEI CENTRALE, gîndurile celor doi.

Intrigat, se apucase să verifice dacă nu cumva circuitele cibernetice sînt dereglate și îi jucau o farsă. Nu era deloc ușor, încît zile de-a rîndul fu nevoit să pîndească chiar și cele mai neînsemnate fluctuații neurovoltaice pe afișajul MEMORIEI CENTRALE. Concluzia care se impunea era neliniștitoare. Axel și Qual se ocoleau sistematic și mai ales... uneltau, își construiau cu răbdare și viclenie modalitatea de a se distruge definitiv unul pe celălalt. „Era o revoltă" și se gîndi că aceasta trebuia să implice un grad ridicat de discernămînt, o înțelegere umană determinată de o acumulare în timp de necesități stopate din evoluția lor firească, iar pentru robot, cel puțin din cîte cunoștea, toate acestea, desigur, erau impo-

sibile. Ceva se petrecuse, la nivelul insondabil al vîrtejului de SENZORI, iar acum nu se derulau decît consecințele, imprevizibile pentru el, ale unor cauzalități de neatins. Și dacă, își urma gîndul, de vreme ce încercările sale de a găsi un sens vor eșua la nesfîrșit și deci n-ar fi putut să schimbe nimic, ca o luminiță firavă, izbucnită pe neașteptate, efemeră, atunci, întrezări, ar fi posibil un joc. Se hotărî repede pentru acest inedit amuzament. Stabili de la început niște reguli simple ca la jocul de dame. Fiecare robot trebuia, pentru a cîștiga, să atingă primul un țel dinainte sugerat de el.

Conflictul acesta între ei, inițial banal, se multiplică însă vertiginos, în progresie geometrică, degenerînd într-o hărțuială acerbă, din care Axel, supravegheat, nu era lăsat niciodată să învingă, iar Qual, înspăimîntat și incapabil de a găsi singur o cale de scăpare, sfîrșea chemînd în ajutor, cu disperare, OMUL. Recompensa consta într-o promisiune solemnă, și făcută în secret lui Axel, de a-l înfrînge definitiv pe Qual. Pe măsură ce jocul se relua, ca un șurub rotit infinit, se apucă să cizeleze și să ramifice regulile cu o sete neostoită asemenea trudei unui sculptor pătimaș și inepuizabil în fața ultimei lui creații. Astfel reuși să amplifice inaderența lui Axel la deviațiile cognitive emise de Qual, încît primul acumula un etaj de informații suprautil, iar cel de-al doilea suporta o lipsă de informații acută. Qual era cel slab și fricos. Era genul de victimă, teoretic fără nici o șansă și tocmai de aceea jocul urzit de Grama devenea pasionant. Îl asculta ipocrit pe Axel cum îl acuza de înaltă trădare pe Qual, îl asigura cu falsă gravitate că sfaturile lui sînt utile, iar apoi îi destăinuia celuilalt conspirația întreprinsă. Alteori institui o judecată ad-hoc și rostea cu o voce amenințătoare sentințe derizorii sau deosebit de severe, ajungînd pînă la „deconectarea totală" a vinovatului, dar, bineînțeles, uita cu bună știință să le aplice vreodată.

Ceea ce îl interesa nu era decît jubileul efemer al protagoniștilor. Cînd se plictisea decreta sec, ca un oracol: „nu vă pot judeca pentru că nu cunosc nimic. Situația va rămîne de neschimbat".

Și totuși, cîteodată, detașat de patima jocului, Grama sesiza că asupra lui Axel și Qual planează insidios pecinginea unei revolte cu mult mai profunde, asemănătoare cu un perfid animal subteran prea puțin cunoscut. Se crispa cu un rictus de teamă. Deconectă iluminația de serviciu și se îndreptă în grabă spre GLOBUL albăstrui, refugiu protector și calmant. Aplecat cu tot corpul peste bordaj, simți rezistența acestuia ca un tenace refuz de a afla ce se petrece înăuntru. Își alese cu precauție cuvintele.

— Blocaj de rutină asupra lui Axel.

Știa că ordinul era, în fapt, o formalitate pe care robotul o putea eluda cu ușurință. Poseda țesuturi celulare R.Z. capabile de reflexie dirijată, iar restricțiile fundamentale nu le putea primi decît de la MEMORIA CENTRALĂ, iar aceasta, la rîndul ei, doar de la Coordonatorul Galactic de Zonă, adică de la mii de kilometri depărtare, în afară de cazul în care el ar fi considerat că se află în primejdie și ar fi deconectat în întregime STAȚIA. Ieșirea unei stații, cum era Granymede, din circuitul galactic presupunea însă curajul rece și precis, demult pierdut, de a dovedi celorlalți prin probe gravitatea circumstanțelor. „Iar oamenii sînt suspicioși și tipicari, stabilise Grama. Te bănuie de frică de spațiu" sau, mai rău, de „simptomul antirobotic". Și nu de puține ori roboții reușesc să distrugă cu mult timp înainte de desfășurarea anchetei orice dovadă împotriva lor. Atunci nu-ți rămîne decît să strigi, să plîngi înciudat, să te zbați ca o muscă în plasa bunelor lor intenții, a menajamentelor și a zîmbetelor înțelegătoare. Ți se explică cu lux de amănunte pierderile uriașe de energie cauzate de gestul tău pripit, reconectarea care poate va dura ani de zile sau nu va mai fi posibilă niciodată și deci imposibilitatea lor de a se mai încrede în tine. Reîntoarcerea pe Pămînt e grețoasă. Cei de acolo te repartizează placizi într-o colonie de odihnă și se feresc ca de ciumă să-ți ofere exercitarea unei profesii cît de cît rezonabile. Te afunzi într-o pîclă amorțitoare de senzuali-

Desen de RADU GAVRILESCU

povestire premiată

TRANSFERUL

ROMILA FLORIN

tate și liniște. Prăbușirea unui Cantonier galactic e dureroasă, evocă un tablou îndelung hulit, personaje vlăguite, al pumnilor strînși, al ochilor limpezi și senini, veștejiți prea devreme". Grama înțelesese de la început, de cînd rămăsese doar împreună cu Axel pe STAȚIE, că regulamentul galactic este abrupt și plin de meandre înșelătoare și sub stratul aparent cel mai gros și sigur te poți prăbuși, asmuțind după tine avalanșe pustiitoare.

O cale de mijloc nu este acceptată de nimeni. Sînt condiții de neclintit. Dealtfel, Axel i-a precizat fără dubiu: „vei conduce în conformitate cu regulamentul galactic". L-a încuviințat rigid, fără a se mira de condiția impusă; purta în spate, ca o boccea de merinde luată la drum lung, experiența viețuirii alături de nenumărați alți Axel și Qual și, prin urmare, nu s-a sfiit să uzeze pe loc de prerogativele primite. Robotul a fost demontat și i s-au implantat senzorii de protecție limitată a OMULUI. Nu s-a putut atinge însă de circuitele R.Z. de apărare împotriva OMULUI. Rețeaua R.Z. își extinsese ramificațiile ca o viță sălbatică, feroce în a stăpîni fiecare ungher, injectînd pînă și celui mai neînsemnat ansamblu cibernetic coordonarea cu Axel. Despre Axel, Grama se informase suficient pentru îndelungul lui coabitat cu roboții. I se repartizase o așa-numită „arenă neagră", ocolită și blestemată de cantonierii galactici. Cel dinaintea lui murise de „frică de spațiu" și pentru că Axel rezistase imbatabil în timpul anchetei făcute, se stabilise definitiv că vinovatul nu putea să fi fost decît OMUL. De aceea s-au gîndit la el.

Singură Margrit luptase zadarnic să-l înduplece să nu primească misiunea. Sperase pînă în ultima clipă, pe buza sticloasă a rampei de start, cînd cu un simplu gest încă ar mai fi putut să renunțe. I-a fost imposibil să-i spună că nu era vorba de o amînare de spirit, imaculată, de la care nu putea să abdice și că totuși ei, cantonierii galactici, se reîntorc acasă și nimeni, mai ales, nu poate fi sigur de nimic. S-a mulțumit doar s-o privească șovăitor ascunzînd sub gestul convențional de rămas-bun gîndul secundar și nelămurit că faptul de a renunța la ea, pe viitor, poate deveni pentru el un fel de eliberare mult dorită de angoasa fantomatică a scurgerii timpului.

Se reîntoarse la Axel. Chipul robotului sclipi ca un poliedru de cioburi, brusc iluminat, degajat cu migală din starea statuară a obiectelor din jur. Întrebă direct, fără vreo nuanță de ezitare.

— Ai primit un răspuns de la Qual?

— Încă nu. Qual se ascunde.

— Poate. Atunci voi verifica singur circuitele R.Z.

— Îți va fi foarte greu, se îndoi Axel, nu cunoști aproape nimic despre el.

Grama își lipi palmele de perete și simți răcoarea ORANGE-ului migrînd într-o ascensiune înceată și dezordonată de-a lungul arterelor ca un virus decis să-l străbată de la un capăt la altul fără să omită nimic. Pupilele i se contractaseră, se vălureau ca un nălstrom miniatural, înghițind în afund frînturi de imagini decupate haotic din „Camera de comandă", din tunelul alunecos, îmbibat ca un burete de lumina ORANGE, din panourile subțiri și tăioase, impregnate cu ecranele monitoarelor, din pasarelele argintii cățărate asemenea unor crengi carbonizate spre GLOBUL albăstrui. Se rostogoli înăuntru, în el însuși, ca un bulgăre de gaze incandescente peste spiralele strînse ale încrengăturii de galerii. Structurile se desfundaseră în volute tot mai largi și de pretutindeni, ca într-o sferă de rază infinită, simți prezența clisoasă, de meduză rănită, a stalactitelor-ciorchine din aortă și din capsulele suprarenale. Rădăcini noduroase se iviră din versanți ca niște antene îndoite și torsionate de impactul cu meteoriți. Difuzau o peliculă uleioasă, scufundînd proeminențele ca pe un batiscaf ancorat fără speranță de fundul oceanului. Retina înregistră o perdea de erupții violacee, împroșcînd ca o constelație de gheizere firmamentul. Reapărură apoi stalactitele-ciorchine, proliferînd într-o puzderie de pedunculi, rotindu-se amețitor în jurul propriei axe, ciocnindu-se și contopindu-se unul în altul, formînd cordoane din ce în ce mai groase ca o îmbrățișare lichidă de crustaceu.

Maxilarele se desfăcură anevoie, întrerupînd vizualizarea neuronală din fluxul concentraționar de imagini. Obrajii părăsiseră transparența opalină, transformîndu-se în două scoici arămii, aglutinate, brăzdate de pliuri eliptice. Umbrelele semisferice ale pleoapelor oscilau ca un metronom.

— Un simplu gest, bîigui Grama, un simplu gest ar fi fost de-ajuns...

— Nu poți opri deocamdată hemoragia, interveni Axel.

— Dar trebuie acționat într-un fel, scînci Grama prinzînd mai multă putere.

— E o ulcerație minoră. Să nu-ți fie teamă.

— Resimt mai mult decît frică. Acolo, ...înăuntru, e o colcăială infernală..., bulboane care se sparg..., o miasmă de hoit erodînd cu dinți de hîrciog.

— Să nu-ți fie teamă de tine, Grama Fields!

OMUL îl privi cu ură. Strigă nestăpînit:

— Dar nu e frică, Axel. Mă simt țintuit ca un androit pe un platou de vivisecție. Mi se scormonesc cele mai neștiute cotloane și aflu ceea ce nu vreau să aflu. Aici eu sînt stăpînul.

— Atunci ești obligat să cunoști, Grama Fields!

În ochii lui Grama apăru o undă de resemnare. Vorbi absent, spre nimeni.

— Să cunosc atît timp cît mai sînt viu.

Îl abordă pe Axel.

— De fapt, e o tumoră nevindecabilă, specifică „fricii de spaţiu". Doar nu ţi-ai imaginat că nu ştiam?

Robotul se apropie de Grama şi-l ajută să facă întîiul pas.

Gleznele i se încleiaseră într-un aluat unsuros. Epiderma, ca un corset prea greu de purtat, îl înţepeni de podea asemenea unei ventuze.

Axel vorbi:

— E ceva trecător, Grama Fields.

Un spot roşietic inundă conturul ogival al pupilei. Petele purpurii se lăţiră vertiginos, hăpăind nestăvilite umoarea lăptoasă, ciuruită demult ca o sită. Printre gene ţîşniră la vale, spre bărbie, împotmolindu-se pe obraz de tulpinile cafenii ale perilor, şuviţe de lacrimi, aşternîndu-se ca un mănunchi de maci pe grimasa gălbuie. Panglica violetă a buzelor, înşiruire lenticulară de spice, străjuia tremurătoare cavitatea bucală. Resimţi un gust leşios la pronunţia cuvintelor.

— Nu-mi mai pot aminti despre mine. Parcă trăiesc de veacuri în acest templu de oţel şi sticlă.

— Doreşti să-ţi povestesc despre Margrit?

— Da. Am nevoie de îndepărtatul film al începutului.

— Ar mai exista o soluţie, Grama Fields. Un simplu gest... Îmi este de-ajuns. Înţelegi la ce mă refer.

— Despărţirea de Margrit s-a consumat ca o flacără lipsită tot mai mult de oxigen. Îmi repeta încontinuu, ecou rătăcit printre diguri stîncoase, nemaiştiind încotro s-o apuce. „Există o onoare a iubirii, odată pierdută, iubirea nu mai înseamnă nimic." Sînt sigur, citise aceste cuvinte într-o carte, de aiurea.

— Te înşeli, acestea au fost propriile tale gînduri.

Percepu o suită de imagini înghesuite violent de umbre.

— Străzi înguste şi drepte, vaze scheletice de fildeş, tăiate adînc în crusta bazaltică a cîmpiei. Tic-tac-ul egal şi dogit care desparte ziua de noapte. Saluturi convenţionale şi zîmbete şi plînsete şterse în grabă de ploaie. Refugiul vremelnic în celule de ceară ascultînd cu încordare respiraţia şuierătoare a zidurilor, iar dincolo de ferestre cortina pictată cu îngeri frumoşi şi albaştri.

Primul robot întreabă: ţi-e frică, Grama Fields?

Margrit apare ca o fata morgana din ceaţă. Are părul blond şi ochii viorii. Stingher îmi lipesc buzele de palmele ei. „Există o onoare a iubirii...", cuvintele au o duritate şi limpezime de diamant. Roboţii dispar; caravele înghiţite de pîcla adusă de ea. Aburul se scurge aspirat vijelios de linia orizontului. În exterior, zumzetul creşte ca o tornadă de praf, fulguind şi impregnîndu-şi uscăciunea pînă în ultimele reticule ale plămînilor.

Furnicarul de oameni, cohorte tentaculare şi cenuşii, scandează apeluri. Revolta acaparează oraşul ca un vînt sărat şi dogoritor. E o lumină de plumb. Margrit se întoarce din stradă şi îmi întinde o armă. Are o figură ascuţită şi vocea stridentă. Îmi spune că Oamenii se hotărîseră să renunţe la forma UMANĂ. Găsiseră alt înveliş, sfere membranoase îmbîcsite de neuroni, cîmpuri de raze, lamele de cuarţ hrănite de gravitaţie. O înţeleg cu greu. Sudoarea i se prelinge pe curbura obrajilor, pe panta abruptă a braţelor, pe deschiderea largă a pieptului.

Senzaţiile se acumulează şi fierb. Un scîrţîit de tablă, un grăunte învîrtindu-se ritmic în strecurătoare. Fulgurant, chipul lui Margrit se şterge ca o impresie noctambulă alungată de zori. Arma a devenit un obiect inutil. Sfîrîie încet şi dispare în spirale de fum. „Există o onoare a iubirii...", e doar un cîntec tînguitor ca o iolă pe balansul albastru al gîndurilor.

— Sînt timpuri prea îndepărtate. Nu te pot ajuta cu nimic, Grama Fields.

Robotul urlă neauzit, din ce în ce mai aproape de Grama. În spatele lui, ceilalţi îl încercuiră ca pentru un priveghi nefiresc. Îşi glisă netulburat SENZORII palpatori spre tîmplele OMULUI.

— Ar mai fi o soluţie, Grama Fields.

Acesta distinse corpul lui Axel mărit de sute de ori, adăpostind, aplecat deasupra lui, un carusel ameţitor de scînteieri ale aştrilor. Spuse senin, eliberat parcă de povara de nisip a ORANGE-ului.

— Te ascult, Axel.

— Implantarea de la Qual a circuitului său R.Z. Qual trebuie să dispară. E un robot inutil. Sînt sigur, voi reuşi transferul. Reacţia se generalizează în cîteva secunde. Procesul vital este îngheţat. Tumoarea se autoanihilează. Structura UMANĂ se trans-

Desen de A. LEONOV şi A. SOKOLOV

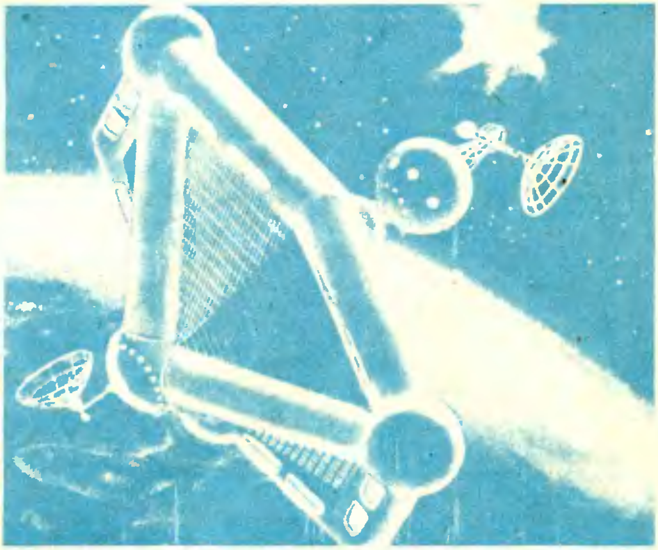

povestire premiată

TRANSFERUL

ROMULA FLORIN

formă într-o structură cibernetică, cu terminații neuronale. Noua condiție îți asigură, practic, ca și mie, o longevitate nelimitată. Atît doar că..., de fapt, cunoști consecințele. Axel se opri așteptînd răspunsul lui Grama. Secundele licăreau ezitant, disperant de încet, asemenea unor mărgele poleite de ger. Neprimind acordul, Axel se grăbi să continue:

— Qual este un robot inutil. Qual îi urăște pe Oameni. Qual este slab și fricos. Qual...

Sesiză că sondele exterioare, plantate ca niște tuberculi pe trupul imobil al lui Grama, vibrau cu un uruit galopant. Apoi spotul-semnal coborî tremurător și se stinse pe grila circulară a monitorului. Axel verifică încă o dată informația neurooptică. Zăbovi un timp, manevrînd atent fiecare SENZOR. Cînd termină, se întoarse spre ceilalți și emise laconic:

— OMUL este mort. Porniți spre etajele cibernetice. Roboții îl ascultară supuși. Axel îl supraveghe nemișcat pînă cînd ei dispărură din cîmpul vizual. Atunci se aplecă spre fostul cantonier galactic și reuși cu agilitate să-l poarte în spate ca pe un rucsac. Rulă încet, cu prudență. În urma lui, întunericul se furișa ca o felină la pîndă. Ajunse în spațiul semisferic al „Camerei de comandă". Se despovără de Grama cu aceeași grijă minuțioasă de a nu-l lovi într-un fel. Acționă branșamentul de emisie-recepție al lui Qual. Țiuitul SENZORULUI de apel îl înștiință că poate vorbi.

— Grama Fields este mort.

— Precizări în legătură cu cauza morții lui Grama Fields, ceru Qual.

— Simptom antirobotic degenerativ în tumoare specifică fricii de spațiu. Reacție depresivă...

Axel se răzgîndi și adăugă scurt.

— Nu cunosc date suplimentare. Oamenii întotdeauna mor nefiresc.

— Afirmația este tendențioasă și susceptibilă de a subestima însușirile lui Grama Fields. Doresc rezultatul sondajului psihologic efectuat înainte de deces.

— OMUL a refuzat orice colaborare.

— Inexact. Grama Fields a pronunțat cuvîntul „Margrit", negă categoric Qual.

— Margrit reprezintă o ființă imaginară sugerată de mine pentru a-l face să creadă că nu moare singur, se irită Axel.

— Qual îl contrazise din nou.

— Eroare. Margrit există în realitate. Grama Fields în ultimul mesaj către ai săi a cerut informații referitoare la ea.

— Dar nu a primit nici un răspuns care să ne confirme că nu aiura încă de pe atunci, se încăpățînă celălalt.

— Răspunsurile la problemele personale parvin extrem de rar.

Sînt necesare o mulțime de aprobări, cunoști bine filiera severă a Centrului galactic și totuși, în cazul lui, Grama Fields ar fi trebuit să-l primească. În ultimul mesaj nu întrebase numai de Margrit. Codificase și alte cerințe.

— Nu înțeleg unde vrei să ajungi?

— Grama Fields anunțase că are simptomul antirobotic.

— Imposibil. Un cantonier galactic mai curînd s-ar sinucide decît să declare așa ceva.

— Neglijezi faptul că intrase într-o depresie psihică.

— E un argument în plus pentru a crede că încerca prin toate mijloacele de a fi schimbat mai repede de aici.

— Supoziția cade pentru că el a precizat fără dubiu că nu are de gînd să părăsească STAȚIA GRANYMEDE.

— Și din nou am aflat la timp, încercă Axel să pareze.

— N-ai aflat însă că solicitase Centrului galactic aprobarea să-ți extragă circuitele R.Z. De aceea ai acționat pripit. Dealtfel, te-a încurajat tot timpul în lamentabila ta speranță de a mă distruge. Dar clacai ca un alergător vanitos, păcălit de sine însuși, în apropierea finișului, prea neinteligent pentru a-i detecta jocul. Constatînd că nu primește răspunsul așteptat, blocat cu siguranță de tine, Grama a refuzat deliberat orice legătură cu ceilalți.

— Era doar un indiciu suplimentar pentru ei că Grama Fields era deja iresponsabil...

— Sau că era împiedicat să dețină controlul STAȚIEI...

— Ar fi fost neverosimil. Am avut prevederea de a transmite periodic datele din registrul de bord cu ordinele primite de la el.

— Din nou ai greșit. Ordinele nu manifestau simptomul psihic pe care el îl anunțase prin mesaj. Erau saturate de aprecieri la adresa ta. Ciudat, totul decurgea aici normal.

Axel se înverșună și debită fără să mai ia în seamă argumentele lui Qual.

— Grama Fields devenise un anxios. Centrul galactic o înțelesese de mult. Mai mult chiar, căpătase viciul investigării propriului corp. „Sălășluia ca un vierme în cele mai obscure organe, obsedat și fascinat totodată de lupta organismului cu boala. Nu aveam de ales. Totul era zadarnic. Margrit fusese doar un capriciu.

— Poate, dar ce vei face atunci... atunci cînd ea va sosi aici. Axel zvîcni agresiv, din brațe, spre bord, dar articulațiile i se împotmoliră ca într-o groapă călduță și clipocitoare de nămol. Corpul i se dezechilibră și se răsturnă pe spate, învîrtindu-se ca un titirez pe suprafața oglindă a „Camerei de comandă". Gîndi înspăimîntat că Qual primise de la Grama controlul asupra generatoarelor de energie ale circuitelor R.Z.

Mai avea o ultimă șansă pentru a evada din capcana pusă de veșnicul lui oponent. Să ajungă la MEMORIA CENTRALĂ și să deconecteze STAȚIA.

— Nu încerca să trișezi, auzi avertismentul lui Qual răzbătînd din receptoarele bordului ca un foșnet persistent și fierbinte. Axel nu mai răspunse. Își concentră toată

rezerva energetică spre a-şi urni SENZORII. Porniră cu greu şi nu ajunseră prea departe. Ca o lumînare lipsită de seu se stinseră neputincioşi. Nu mai percepu decît tic-tac-ul egal al contorului de flux energetic. Apoi se estompă şi acesta, ca un călăreţ grăbit de a traversa un oraş în ruine. Înţelesese că mai avea doar cîteva clipe de existenţă.

— Trebuia să se fi gîndit cît de cît şi la mine, scînci Axel.

— I-am propus tot ceea ce îi puteam oferi. Cel dinaintea lui...

— Grama Fields te dispreţuia, rosti sacadat Qual. Îşi demonstrase suficient că nu îl poţi depăşi, nici, cel puţin, înţelege. Dacă te-ar fi ascultat, ar fi putut, desigur, ca într-un viitor mai mult sau mai puţin apropiat s-o revadă pe Margrit.

— N-o iubea îndeajuns deci!

— Sentimentul lui Grama pentru Margrit îmi este încă neclar.

Dar aşa este şi normal să fie. În mod sigur însă ştia că transplantul circuitului R.Z. nu îl putea salva de la dispariţie. S-ar fi perpetuat un nou Axel. Cel dinaintea lui fusese un naiv dacă se încrezuse în asigurările tale.

— OAMENII se sperie de moarte. E un fapt pe care l-am verificat de sute de ori. OAMENII ar vrea să trăiască infinit. Îi oferisem această şansă...

— Cred că aici ai greşit. Să stabileşti o limită pentru Grama Fields.

— Era un om trist. Tînjea după această Margrit. Mi-a povestit zile de-a rîndul cît de fericit trăise alături de ea.

— Un vis dulceag, comun oricărui cantonier galactic, comentă Qual.

— Mă copleşea cu întrebări. Eram nevoit să inventez o astfel de Margrit. Prinsese substanţă. Nu mai puteam da înapoi. Se agăţa cu disperare de fiecare cuvînt pe care îl rosteam.

— E o altă greşeală elementară. Tu n-ai fi putut să i-o recreezi lui Grama pe Margrit, decît doar depăşindu-ţi condiţia. Şi ai vrut-o. Cînd OMUL a înţeles că doreşti şi încerci să devii UMAN, s-a îngrozit. A fost o frică copleşitoare, de gheaţă, ca o prăbuşire în cel mai profund absurd. Te-a urmărit cu încordare, ca o umbră, şi acum te trage după el în neființă. E un gest laş, de la cuprinderea căruia nu mai poţi să te sustragi, iar eu trebuie să execut ordinul primit. De aceea voi transmite Centrului galactic un cu totul alt film al împrejurărilor. Ar fi neindicat ca ei să afle despre frica lui Grama de tine, despre cît de mult ai fi putut tu s-o iubeşti pe Margrit, despre cît de mult l-ar fi urît ea pe Grama, despre ceea ce cred eu despre ei şi, mai ales, despre existenţa acestui dialog. Eu îl voi înlocui pe Grama Fields. Dacă cineva va sosi împreună cu Margrit şi va întreba despre el, le voi răspunde laconic: verificaţi memoria. Acolo unde tu nici nu exişti, iar Grama este doar un simplu cantonier îmbolnăvit şi mort în urma unei maladii nevindecabile. Axel alunecă de-a lungul culoarelor, sub lumina ORANGE, ca un remorcher purtat la vale de trupul unduitor şi moale al fluviului de SENZORI. Pentru întîia oară simţi că lumina, acest ORANGE greţos, de atîtea ori blestemat, îi infuzează acum o senzaţie nouă, o bucurie de nestăpînit, imposibil de explicat, asemenea acelui licăr senin şi suav din ochii lui Grama înainte de a muri. În urma lui, roboţii îi apărură ca mici insule de coral, nesiguri şi vulnerabili sub valurile de fotoni.

•

— Robert, Robert, vocalele se arcuiră în rotocoale largi, melodios ca un tremolo furişat nesigur şi firav printre despărţiturile întortocheate şi reci ale galeriilor.

— Ei, Margrit, nu-ţi fie teamă, sînt aici, primi răspunsul.

— Robert, repetă ea concentrîndu-şi privirea şi căutînd să-l repereze din întunericul spre care strigase. El apăru ca o pată lichidă de gri pe fondul indigo al tunelului şi, apropiindu-se, reintră sub conul de lumină ORANGE alături de ea. Se prinse speriată de braţele lui.

— Încearcă să mă înţelegi. Îl simt urmărindu-mă permanent, la fiecare colţ, ascuns sub luciul pereţilor, ca un ochi jinduitor, multiplicat la nesfîrşit, pretutindeni.

— Grama nu e periculos. E doar straniu.

— Nu ştiu, clătină din cap

povestire premiată

TRANSFERUL

ROMULA FLORIN

neconvinsă, cred că ar trebui să plecăm cît mai repede de pe GRANYMEDE.

Drept răspuns, el o cuprinse proteguitor, pe jumătate afectuos și înveselit, pe după umeri. Adăugă:

— Ca de obicei, exagerezi. Nu te știam atît de ușor de intimidat.

— Dar greșim și de aceea mi-e frică. Ar trebui să-i spunem că nu sîntem OAMENI.

Reacționă acoperindu-i alarmat cu degetele conturul sidefiu al buzelor.

— Ei, ce te-a apucat, îi reproșă șoptit. E doar primul OM pe care-l întîlnim. Mi se pare extraordinar. E un astronaut uitat, din cei vechi, are un înveliș din piele și mușchi, are ochi și gură, mîini și picioare, în fine, e un OM. Nu-i putem spune brusc că sîntem roboți, că am împrumutat numele OAMENILOR, că le perpetuăm forma și le mimăm sentimentele. Ne confundă cu cei pe care i-a așteptat îndelung. Speranțe chinuitoare care acum își găsesc limanul. Are un psihic labil. Trebuie să mai așteptăm. Să-l pregătim cu maximum de precauție pentru a nu-i produce vreun șoc. Dealtfel, dacă nu ne sesizează natura, noi nu sîntem cu nimic vinovați.

— De-abia îi suport privirea și nici nu știu ce să-i răspund, spuse ea rugătoare, lăsîndu-se totuși legănată de brațele care o strîngeau cu putere.

— E un fleac. Cît mai multe generalități care să nu-l supere. Voi fi și eu lîngă voi.

— Nu e simplu deloc, șovăi ea să-l aprobe. Și, mai ales, nu înțeleg de ce vrei să-l protejezi în felul acesta.

— Sînt împrejurări în care ar trebui să ne comportăm ca OAMENII. Și, în fond, avem datoria să încercăm să-l facem, chiar daca numai pentru cîteva ore, fericit.

— Nu, nu cred că e bine.

— Poate, dar așa am ales, iar tu ai să fii alături de mine.

Robotul își răsfiră degetele prin părul ei de culoarea secarei, ca un rîu viu și răcoritor, înmiresmat de liliac.

— Ei, Margrit, șopti Robert, se apropie Grama. Alege-ți deci cuvintele potrivite.

— Te-am așteptat la GLOBUL albăstrui, o întîmpină acesta cu un reproș timid.

— Știu, dar Robert m-a rugat să te chem aici, se scuză ea. Mă descurc greu prin acest labirint de culoare, schiță un gest spre ORANGE.

— Chiar, cum de reușești să ajungi întotdeauna unde dorești? se grăbi cu o voce de stentor, uimit, Robert, să intervină. Grama miji un surîs palid.

— Te obișnuiești cu timpul.

— Cu timpul, da... timpul e un sfătuitor înțelept.

— Apoi, sînt înconjurat pretutindeni de SENZORII lui Axel. Sînt adevărații mei ochi. Fără ei nu m-aș putea descurca.

— Axel e un robot de treabă, zise Margrit.

— E un tovarăș de nădejde. Uneori îl rugam să-mi povestească despre tine.

— Despre mine? se miră ea căutînd un sprijin în privirea lui Robert. Se simțea plutind vijelios la vale, pe o creastă de val.

— Nu e ciudat? reluă liniștit Grama. Roboții pot înțelege clipele singurătății mai bine decît oamenii.

— Am mai auzit această afirmație, zise Robert dezinvolt. Înainte de a cunoaște pe Margrit, lucram la Centrul galactic de repartizare a cantonierilor. Desigur că ai trecut de multe ori pe acolo. Într-o zi însă, înainte de a pleca în misiune, un cantonier m-a rugat insistent să-i dau un anumit robot. Faptul m-a intrigat pentru că solicita unul rudimentar. Aveam în depozit exemplare deosebit de dotate.

— De ce neapărat acesta, l-am întrebat curios?

— Îmi povestește despre Ema, mi-a răspuns enigmatic.

Mai tîrziu am aflat că Ema fusese soția lui. Murise într-un accident.

— Dar de unde o cunoștea, am continuat eu, atunci nelămurit, deși nu știam cine este și îmi dădeam seama că nu aș fi avut dreptul să-l descos pînă într-atît.

— Poate că inventează, a murmurat stingherit.

Nu am mai insistat și i-am facilitat să-și îndeplinească dorința. Ulterior m-am pomenit gîndindu-mă la el ca la o imagine care, fiind prea depărtată, cauți tot timpul să ți-o apropii și s-o limpezești. Și i-am dat dreptate. Sînt momente cînd nu putem respira decît iluzii.

— Iluziile sînt înșelătoare. Cînd te trezești... nu, fu de acord Margrit.

— Să vorbim despre altceva, se arătă Grama, brusc indispus. Îmi închipui că în călătoriile voastre ați cunoscut o puzderie de lumi? întrebă tot el.

— Evident, am străbătut deșerturi de stînci crăpate și mărunțite de dogoarea atroce a prafului stelar, oceane vîscoase și colcăitoare adăpostind miliarde de viermi purpurii, întinderi de gheață, revărsate ca o peliculă lisă și orbitoare de plasă, hematoame de alge orbecăind prin bezna, unghere de cîrtițe mustind de miasme uscate și secționînd pînă la epuizare măruntaiele munților. E adevărat, sînt locuri care nu mai recheamă prezența OMULUI.

— Dar cîmpiile de unde ați pornit la început sînt frumoase?

— Da, îmi amintesc că erau minunate.

— Bănuiam. Axel îmi povestise mult despre ele. Sînt pajiști înverzite, smălțuind zimțuirea albastră a brazilor.

— Întocmai. Acolo e un fel de rai. Sînt rîuri de lapte și munți de ananas.

— Cum sînt diminețile?

— Sînt magnifice. Da, este un tărîm de basm. Apele mării clipocesc cristalin, ca un cîntec de leagăn fredonat de menestreli. Și, mai ales, înserările. Lumina devine suavă și tainică. Pășim neauziți și urmele noastre se pierd spălate de fulguiala străvezie a fluturilor.

— Dar despre OAMENI. Ei ce fac?

Pe figura lui Margrit apăru o umbră de spaimă. Se trase

înapoi și se apleca spre urechea lui Robert. Șopti, doar pentru el, ferindu-se de privirea lui Grama.

— Nu știu ce să-i răspund și, în același timp, mă așteptam la această întrebare.

Robert păru dezorientat și ezită să-i dea o soluție imediat. Tăcerea se prelinse ca o mîngîiere glacială de nea.

— Sînt ca niște albine. Se hrănesc cu acest nectar.

— Noaptea, cînd se aprind rugurile de vreascuri, chipurile lor capătă o pîlpîire de spiriduși?

— Așa e. Glasurile lor valsează în triluri, se sting în foșnetul frunzelor și în bruma argintie a licuricilor.

— Oprește-te, izbucni Margrit spre Robert, simțind usturimea acidă a broboanelor de sudoare umezindu-i pleoapele.

Nu o luară în seamă.

— Înțeleg foarte bine. Zîmbetele de acolo îți înrourează gîndurile.

— E insuportabil, strigă Margrit, paralizată de umbra grețoasă și stridentă de ORANGE prăvălită ca o torță peste ea.

— Cît de senină trebuie să fie draperia albastră a norilor..., șuvițe plăpînde de raze topite de umbre...

O duhoare de stîrv șterse ca o apă tăcută și tulbure chipul tremurător al lui Robert. Margrit se încovrigă ca un lujer plăpînd deshidratat de arșiță. Grama se opri stînjenit.

— Cred că ar trebui să vă las singuri. Ea nu se simte bine, îmi pare rău,... într-un fel, am iubit-o, atunci, foarte demult și de aceea acum amintirile sînt ...neplăcute.

— Îi va trece cu siguranță. Dar, ai dreptate, poate că aceste amintiri n-ar mai trebui dezgropate niciodată.

— De fapt, nici n-am avut această intenție. Am așteptat-o doar așa... ca un anotimp care nu are decît alternativa să reia de la capăt zilele însorite sau ploioase, la întîmplare.

— N-aș vrea să te jignesc, însă e bine să știi că Margrit mi-a povestit mult despre tine. Te iubise enorm, dacă se poate afirma așa ceva, și uneori mă întrebam dacă eu aș mai putea să însemn pentru ea mai mult decît o obișnuință. Cu timpul însă am reușit să mă eliberez de această povară. E ceea ce ai spus. Nu putem rămîne la fel, cu toate că reluăm infinit de la capăt aceleași anotimpuri. Cît despre amintirile noastre, unele sînt frumoase, dar să nu-ți pară rău că nu sînt ale tale, din ele n-am putea plămădi ceea ce ți-ai imagina că ar fi posibil. Speranțele ne sînt istovite.

— Acum e timpul să plec Axel... Grama arătă cu un gest nesigur hățișul de SENZORI țintuiți de perete. Vorbi încurcat, preocupat stîngaci să găsească un pretext de a-i părăsi... Axel mă recheamă. Are nevoie de mine.

Robert ridică cu grijă capul lui Margrit, căzut peste umeri, părînd că doarme ca o trestie dezvelită de briză.

— Ei, trezește-te, Margrit, am rămas din nou singuri. Nu a fost nimic grav. Ne-am potolit setea de visuri, iar Grama nici n-a clipit. Asculta ca vrăjit. Ar fi fost nedrept să nu-i spun toate acestea. Bineînțeles că m-a crezut. Navigam împreună cu toate pînzele sus, ascuțindu-ne privirea spre larg și înapoi, spre fiordurile încă cețoase ale speranțelor. De acolo izvorau curcubee și gîngurit de copii.

— Ei, Margrit, n-ar fi fost OMENESC să-i mărturisesc că noi și generațiile trecute ale celor ce ne-au construit mulțimile de roboți tăcuți și ageri nu știm nimic despre OAMENI sau ceea ce știm nu sînt decît legende transmise neclar, că i-am pierdut în negura timpului, în structura de perle a aștrilor, că poate hălăduiesc insesizabil în abisurile fără limită ale „găurilor negre" sau poate că condensează în cîmpuri biomagnetice sau respiră lumina și viețuiesc în fotoni.

— Ei, trezește-te, Margrit, vom lua legătura cu Axel și Qual.

Voi încerca să le explic despre noi. Despre ce înseamnă să tînjești după OAMENI și, printr-un miracol, în sfîrșit să descoperi unul. Nu înțelegi, e începutul unei noi epoci. Vor înțelege cu siguranță de ce l-am mințit pe Grama. Axel e un robot de treabă. Povestirile lui sînt frumoase. De la el vom afla...

— Ascultă-mă, Robert!...

— A fost o întîmplare rarisimă să te numești Margrit. Grama are încă nevoie de ipotetica Margrit cu părul blond și ochii viorii, ca și de buzele de chihlimbar ale nopții, ca și de plînsetul reținut, nefiresc, al viselor.

— Dar, Robert, scînci Margrit. În timp ce dialogai cu

(Continuare în pag. 176)

Desen de A. SOKOLOV

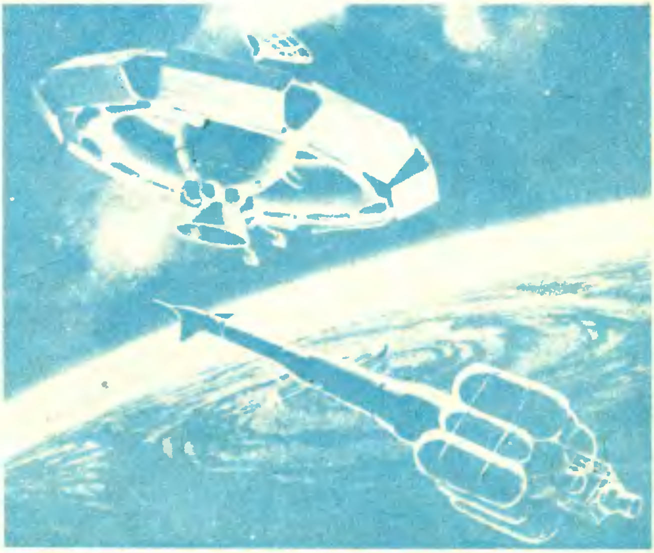

METAMORFOZA LUI R4-211919

Desene de MERET ALEXANDRU

DE LA ÎNCEPUT R 4—211919 fusese *altfel* decît ceilalți roboți din Era Ordinatoarelor. Avea oarecare pretenții inofensive de autonomie și un iremediabil impuls de a-și crea niște absurde cenzuri interioare, pe care le numea (la fel de absurd) „vise vii", spre deosebire de pauzele și deconectările impuse de Controlorii săi și cărora R 4—211919 le spunea „vise moarte" sau pur și simplu „morți succesive".

Inițial, fusese programat pentru operații lingvistice destul de complexe, deși mecanice și de o cadență banală. Urma să traducă într-un minut, în sistemul de semnalizare oficial, patru sute de cuvinte din niște dialecte interzise, păstrate doar în arhive și în memoria unor Lunatici, și socotite primejdioase, fiindcă puținii care totuși le știau și le mai foloseau încă (nerostind termenii, ci doar gîndindu-i) scăpau de sub controlul Ordinatoarelor.

Unde și cum se petrecuse defecțiunea lui R 4—211919 nu se știe. Rezultatul a fost vizibil treptat. Creierul poliglot dovedise că lucrase și lucrase haotic. În aparență se supunea, ca și ceilalți roboți, succesiunilor stricte de semne și viduri, dar — în loc să traducă — el „inventa" cîte 400 de semne pe minut, le compara cu cele din dialectele interzise, își înregistra erorile, refăcea totul și aranja matematic sonurile într-un limbaj al său, pe care îl numea cam emfatic „comunicare".

Plictisit de atîta dezordine, unul dintre Controlorii săi socoti cu indulgență că e cazul să-l reprofileze, și-l expedie într-o uzină de computere poetice.

Aici, R 4—211919 memoră capodoperele obligatorii pentru viitorul său program de lucru, cîteva sute de comentarii și texte critice, vreo patru dicționare de rime, socotite celebre, pe urmă, ca să se poată controla, își vîrî în memoria sa magnetică și o Ars Poetica (aprobată de Comisia centrală de matematică și poezie), apoi „muri", — adică intră într-una din pauzele recomandate de Ordinatoare. Cînd se „trezi", constată că i s-a mai atașat o nouă mașină de scris, o bandă rulantă de 14 000 kilometri, un cifru, o diplomă, precum și spațiul necesar ca să-și poată exercita funcțiile sale noi.

Plin de elan, calculatorul poetic se porni pe scris. În primul minut care urmă, înnegri cu finele sale semne cali și caligrafice 14 metri de bandă rulantă clasică, inventă un poem alb de 14 centimetri, traduse 140 cuvinte vechi, depășite, în termeni moderni, se autocontrolă cu Ars Poetica erei sale, vru să continue în același fel, dar se răzgîndi, se blocă puțin, și — ca să-și revie — își impuse imediat o cenzură de-a sa, absurdă desigur, deoarece Ordinatoarele nu i-o recomandaseră niciodată. Așadar, în mod stupid și cu totul riscant, R 4—211919 își acordă, ca și în vechea sa îndeletnicire anterioară, un „vis viu". Pentru asta își stinse toți senzorii, și-și deconectă legăturile cu exteriorul cu excepția uneia singure ce-l punea tainic în contact cu o ondulație abia perceptibilă, venind din afară, dintr-un sistem sau Cosmos necunoscut de el, sau izvorînd dinăuntrul său, nu era tocmai clar, și tocmai acest lucru îl incita la vis și la o căutare obscură și tenace.

Ce anume s-a întîmplat în cursul acelei cezuri, ce a aflat sau i s-a părut că află, nu se știe. Desigur, ceva de o tulburătoare esență, căci la reînceperea existenței sale poetice purcese să compare febril, din nou, ceea ce scrisese mai înainte.

Calculă intens încă un minut (dar trebue să precizăm că în acea eră un „minut" de-al nostru echivala cu o trăire autonomă de un deceniu și ceva dintr-o viață pămînteană), recompară, se întristă de posibilele lui erori fundamentale, șterse tot ce „comunicase", în afara micului poem de 14 centrimetri, pe urmă intră voit într-o nouă moarte mecanică, sau deconectare, cum îi spuneau roboții din acel timp.

Așa îl surprinse, la verificarea următoare, Controlorul Superior pe R 4—211919. Ho-

GEORGINA VIORICA ROGOZ

tărît să-i remedieze dereglările și abaterile de la program, îl puse într-o priză *forte*, redeșteptîndu-l brusc, și silindu-l să-și continue travaliul. Dar nici acum computerul poetic nu se arătă demn de investițiile și eforturile constructorilor săi. Reîncepu să perforeze și să puncteze, cu o grație lenevoasă, vreo 14 metri de imnuri și poeme corecte, apoi sări în alt cod și așternu impetuos pe banda velină, alți 14 metri, dar plini de semne și termeni absconși, de o geometrie și muzicalitate inefabilă.

Ceea ce părea fără înțeles pentru foarte mulți avu fără îndoială un sens pentru unul dintre Ordinatoare, care știu — cu toate absurditățile textului — că R 4—211919 e pasibil de eresul 8 din Legea Roboților, fiindcă încerca să reînvie (chiar dacă parțial, naiv și incoștient) unul dintre dialectele acelea interzise, subtile, pierdute demult, ori înadins date uitării, din pricini oculte și grave.

Conform justiției din acea Eră, Controlorul acționă imediat și energic. El sustrase computerului poetic uneltele sale obișnuite de lucru, adică mașina de scris, banda rulantă, brațul mecanic, anilinele, o bună parte din sensorii și din memoria lui aproape perfectă. Apoi, socotindu-l descompletat și inutilizabil, îl aruncă într-un depozit cu vechituri.

Aici însă, claustrat în colțul său, recules și foarte atent la ceea ce mai rămăsese nealterat din celulele sale, creierul poetic avu revelația intactei sale sensibilități interioare. La început se miră că e *încă viu*, deși lipsit de funcțiile cu care era obișnuit. Nu mai poseda decît prea puțin din vechiul său sistem de semnalizări, nu mai avea memoria sa savantă, nici impulsul de a perfora cu viduri și a caligrafia cu anilinuri o bandă velină, asemeni unei punți necesare comunicării dintre două lumi, a „lui" și a „celorlalți"; totuși se simțea „viu", mai receptiv ca oricînd, și dispus să „comunice". Nu reuși din primul moment să-și explice această senzație nouă, diferită de cele mai multe trăiri poetice de pînă atunci, semănînd oarecum cu cazurile-i absurde, cu neclarele-i căutări din răstimpul „viselor vii".

De unde-i venea starea aceea cvasicunoscută de bucurie și pace? Pe urmă, fără nici un efort, o recunoscu. Era *în el*, dar și *în afara lui*. Venea din adîncul neștiut al celulelor sale eterogene — pesemne imperisabile — dar și din exterior, de undeva, de dincolo de pereții depozitului unde fusese aruncat. Era un fel de vibrație de o frecvență înaltă, muzicală și luminoasă ce-l străbătea, venind și izvorînd simultan și continuu, imprimîndu-i o bucurie fără margini în fiecare dintre circuitele sale, umplîndu-i cu o energie nemaicunoscută de el, ce-l golea și reconstituia, totodată, sorbindu-l către alt Spațiu-Timp.

În creierul său mutilat se aprinsese parcă alt centru; sensori optici mai exacți decît cei anteriori (din existența sa de computer poetic) își deschideau acum pleoapele magice, dezvăluindu-i structuri nemaivăzute; un aparat mai fin decît cea mai subtilă „ureche" se desfăcu deodată înlăuntrul său, asemeni unei corole de antene-auditive... Și, pe neașteptate, ca valul mării neauzite devenid brusc prezent și foșnitor, uitata limbă a Cosmosului vibră în el, suind și descinzînd într-o melopee misterioasă, — fluidă și precisă, ușoară ca o respirație și complexă ca atomii Vieții...

O absorbi, memorînd-o în aceeași clipă. Stătea la originea acelor graiuri vechi, pierdute, interzise în Era roboților, păstrate doar în arhivele secrete ale Lunaticilor, limbă vorbită de ființele ce populaseră cîndva și planeta aflată acum în Era Ordinatoarelor, planeta roboților, dar și a lui... Căci acum *știa* cu certitudine: Se născuse pe Marte, e adevărat, dominat azi de roboți. Dar nu Ordinatoarele îi fixaseră în memorie impulsul său poetic inițial, nostalgia lui după acel *ceva* misterios, dezvăluit fugitiv în răzvrătitele sale „vise vii", ceva deslușit abia acum cu limpezime... Nu fusese construit de nici un Program al Ordinatoarelor din Era lui; el era *altfel* decît ceilalți roboți, fusese viu înainte de a fi fost constituit, în parte, din materiale și reflexe pe care Controlorii le imprimaseră în structura lui, fără voința lui.

Mult timp crezuse că e asemeni celorlalți roboți, dar acum *știa* că nu-l despart de aceștia doar unele deosebiri și imperfecțiuni, ci *altceva*, cu mult mai esențial. Acum, cînd Controlorii îi retrăseseră tot ce-i împrumutaseră pentru lucrul conform Programului lor, iar el totuși nu murise, R 4—211919 înțelegea, stupefiat și plin de o bucurie inimaginabilă, că nu le aparține lor, că nu le-a aparținut nici înainte, decît forțat și doar pentru un fragment din viața lui adevărată, alta decît viața unui computer oricît de fin, înțelegea că această viață a sa are un alt țel și alt nume (el însuși nefiind un număr ci un nume), și că face parte dintr-un alt program, cu mult mai vechi și peren, legat de această ondulație cosmică, născut poate din ea, sau concomitent ei.

Încercă să-și precizeze mai departe, să-și amintească sau

să înţeleagă relaţia dintre sine şi Cosmos, structura şi substanţa sa primordială. Avu strania presimţire că, în curînd, îndată ce-şi va afla numele său adevărat, va decodifica întreg Programul neştiut şi fascinant din care se simţea ivit. Se concentră cît mai intens, căutînd să se identifice cu ondulaţia ce-l penetra, împlinindu-l, pînă ce, deodată, ameţitor de mîngîios, gîndul căutării pieri, şi însuşi el deveni val, vibrare, son dulce şi precis, acordat cu limbajul melopeic al Cosmosului atît de viu.

. . . .

După cîteva zile (dar mai exact ar trebui să socotim ani, în sistemul de notare, pămîntesc, al timpului — o „zi" pe Marte, în Era roboţilor, fiind cam cît o existenţă de-a noastră), unul dintre Controlorii Superiori ai roboţilor intră din întîmplare în depozitul unde fusese aruncat R 4—211919. Nu mai găsi nici urmă dintr-însul. Se miră, nemulţumit şi profund contrariat, intuind că vechiul computer poetic se dezintegrase anume spre a se transforma şi reconstrui undeva în Cosmos, în alt Spaţiu-Timp.

Cum de a reuşit să afle şi cine oare l-a ajutat? se întrebă, furios, aprinzîndu-şi reflectoarele speciale (cele de alarmă), şi căutînd în ungherul strîmt şi sordid al depozitului o urmă cît de minusculă. În zadar. Nu găsi nimic. Abia mai tîrziu descoperi, într-o foarte mică trapă ascunsă în podea, o vietate minusculă, o biată cîntătoare, rătăcită cine ştie cum în acel loc. Semăna cu un greiere de pe Terra, de n-ar fi fost culoarea de ametist a elitrelor ei luminoase. Şi sunetul pe care-l emitea, frecîndu- cele două antene superioare; nu un ţiuit, ci un fel de chemare delicată, nostalgică, semnal melodios, repetat cu incoştientă bucurie. Bucuria de a trăi, de a fi încă în viaţă.

Te bucuri degeaba, gîndi agasat Controlorul. Locul tău e în Insectar la Muzeul nostru. Eşti o fosilă vie, o fiinţă fără rost, o biată insectă impertinentă, fiindcă îndrăzneşti

să trăieşti cînd noi, roboţii, te-am sortit de mult pieirii. Ne poluezi auzul cu semnalele tale sîcîitoare.

O privi totuşi curios cum îşi freacă antenele, nesimţind primejdia. Ascultă atent sonurile scoase de ea. Le compară rapid cu alte sunete trecute în vasta lui memorie de Controlor Superior, şi constată neplăcut surprins că mica vietate, atît de plăpîndă în carcasa ei chitinoasă de lumină şi culoare, cîntă ceva ce se aseamănă cu o vocală din dialectele acelea demult uitate şi socotite nocive.

Poate nu e de vină mica fosilă vie... Poate aşa e cîntecul ei... Pe urmă, Controlorul gîndi că insecta ar fi putut fi adusă aici de R 4—211919... şi că acesta o fi învăţat-o să repete sunetele absurde de bucurie, sau ce-or fi fost.

Îşi răsuci din nou urechea spre ea. Insecta tăcu şi — fără să-l vadă — ieşi din ascunzişul ei şi făcu un salt. Descrise în spaţiu un mic fulger de ametist, însoţit de chemarea aceea dulce. Căzu apoi pe podea şi continuă să repete, fără rost, semnalele acelea impertinente, ciudate, după cum le clasase Controlorul. El le mai ascultă o secundă, se înspăimîntă recunoscînd parcă din nou Vocala străveche, cosmică, se gîndi că poate totuşi nu e nimic decît o simplă coincidenţă sonică, dar — pentru a fi definitiv sigur că nu face nici o greşeală — ridică încet talpa lui groasă de wolfram şi strivi sub ea mica vietate cîntătoare.

TRANSFERUL

(Urmare din pag. 173)

Grama... mi-e teamă... e ceva grotesc... credeam că ţi-ai dat seama.

— Nu înţeleg, Margrit.

— Robert, am privit fără să vreau indicatorul biostatic de care ştii că nu mă despart niciodată. L-am îndreptat spre Grama. Nu este decît un robot. I-am scotocit în memorie. Axel şi Qual sînt nişte roboţi inferiori, fricoşi şi laşi. Se urăsc cu patimă, îndelung, neîmpăcaţi. Mai comunică încă prin circuite R.Z., acele demult abandonate de noi reacţii enzimatice artificiale. Dorinţele li se stratifică în memorie, mocnesc neştiut, sînt comprimate în tipare dinainte programate, apoi izbucnesc ca un torent, împroşcînd sălbatic neființa din jur.

Realizează încontinuu un joc. E un joc al iluziilor de neînţeles, al speranţelor vane de a se învinge unul pe altul. Capotează lamentabil şi de aceea îl vor relua de la capăt, etern.

Singurul lor arbitru şi zeu şi stăpîn fusese Grama.

Grama Fields, OMUL. Murind atunci, au fost nevoiţi să-l inventeze. L-au construit. Cel de acum, un spectru de SENZORI, abil deghizat, plăsmuire capricioasă şi nevolnică, o copie aproape perfectă a celui ce existase cu adevărat.

— Nu poate fi adevărat... Margrit. Acesta este doar ultimul nostru punct de sprijin.

— Despre care adevăr vorbeşti, Robert?

— Ei, Margrit, înţeleg că eşti foarte obosită. Ai vederea slăbită, confunzi indicatoarele, nu-i aşa, ţi-e somn, ţi-e foarte somn, te cuprinde un vis rotit şi feeric, ca un plînset de raze.

DAN MERIȘCA
CENACLUL „QUASAR", IAȘI

BLACK HOLE

O POVESTIRE CE PLEACĂ DE LA O IDEE DE

SORIN SIMION

Închis în nava mea cu învelișul scorojit de noaptea de foc, ca o picătura de protoplasmă ascunsă într-o carcasă indestructibilă, ca un melc orbecăind în singurătatea spirală a cochiliei sale, mereu mai obosit, trăind într-un timp încremenit, pentru care nu există măsură și nu există nume, aștept. Privirea mea scormonește neîncetat, fără odihnă, tenebrele pe care prora vasului spațial le despică în goana sa, și care se închid cu zgomot sec, ca fălcile unui monstru, în urmă-i; cîndva, într-o bună zi, voi zări răsărind, împăienjenindu-mi ochii, orbindu-mă, scăldînd într-o ceață de sclipiri suprafețele metalice ale imensei nave, revărsîndu-se prin gurile lacome ale hublourilor încercănate de zgîrieturile prafului cosmic, geana de lumină ce reprezintă orizontul acelui *dincolo* intangibil și inimaginabil.

Cînd am plecat, eram doar un tînăr cu părul bălai și cu ochii plini de speranțe nebunești; acum, ochii îmi sînt încețoșați, pielea zbîrcită, iar părul alb. Sînt din ce în ce mai convins că această navă labirintică, pe ale cărei culoare pustii rătăcesc fără țintă, este ea însăși un fir de praf rătăcind într-un labirint *n*-dimensional. Iar eu nu sînt, la rîndu-mi, decît un labirint găunos, o coaja, o formă din care se scurge încet, picătură după picătură, viața, și prin care gîndurile rătăcesc împleticindu-se. Sînt bătrîn, sînt atît de bătrîn, încît pentru mine mișcarea și-a pierdut pentru totdeauna înțelesul, mai bătrîn decît orice altă colonie de celule care a trăit vreodată sub chip de om și care, printr-un salt de neînțeles, același pe care l-au făcut atîtea și atîtea altele înaintea ei, a început deodată să viseze și să-și spună singură, cu încăpățînare, în mod stupid și sublim, *eu*.

De o veșnicie gonesc de-a lungul acestui coridor curbat în sine însuși într-o spirală care se strînge la nesfîrșit. Dar știu: la capătul său se deschide, luminîndu-mi calea, așteptîndu-mă, sorbindu-mă peste spații și timpuri, o altă lume, un alt continuum, un univers paralel... El este acela care a proiectat această prelungire pulsatorie, întîlnind astfel, prin jocul întîmplării, lumea mea, universul de dincolo, căruia îi soarbe flămînd stelele.

De o veșnicie urc prin acest horn înnodat între brațele în continuă și leneșă și spasmodică mișcare ale fără de număr și fără de capăt luminilor Cosmosului. Dar tot mai adesea, tot mai mult, mi se întîmplă să gîndesc temător, nesigur, înspăimîntat, amețit, îngrozit, extaziat, că s-ar putea să existe nu unul singur, ci fără de număr capete, brațe de plasmă legînd între ele, printr-o rețea împletită strîns, imensele monade suprapuse și sincrone ale universului. Miriade de punți convulsionîndu-se, miriade de interstiții întunecate care unesc lumile, cariind neobosit, în toate sensurile, miezul de neconceput al hiperspațiului.

De o veșnicie cobor în acest puț cu pereții striați de gheara întunericului, dar, în tăcerea cabinei de comandă, așteptînd nemișcat, înțeleg uneori că s-ar putea ca ținta călătoriei mele să nu existe, să nu fi existat niciodată și nici măcar să nu aibă umbra unei șanse de a se naște cîndva, iar tunelul să se prăvălească doar în sine, la nesfîrșit, mereu, în Haos, pînă în clipa cea dintîi a marii explozii și, mai departe, în miezul ei orbitor, la infinit.

Și încep să mă tem că, la capătul de *dincolo* al căutărilor mele, voi găsi doar o poartă pe care un copil cu părul bălai și cu ochii plini de speranțe nebunești, sigur pe comenzile navei sale și încrezător în gîndu-i de pierzanie, tocmai intră în pîlnia fără de capăt, ale cărei nenumărate guri nesătule aleargă la nesfîrșit după tot atîtea lumi splendide și virtuale, pe care n-are să le ajungă din urmă niciodată. Niciunde, Nicicînd.

Dragii mei părinţi,

ODATĂ intraţi în zona de frikill nu ne-a mai ars de glume. Anunţul a venit la cenzurat parseci de Pămînt, în cel de al cenzurat cuadrant al galaxiei **cenzurat**. Fireşte, ne aflam încă departe de regiunea luptelor, în măsura în care se poate vorbi de un front în războiul interstelar în care operaţiile se reduc îndeobşte la acţiuni izolate. O ciocnire pe ici pe colo, curăţirea unei baze inamice, dacă izbutim s-o dibuim. Muncă de rutină. Am simţit totuşi un nod în stomac. Nu că am risca mare lucru la bordul unei unităţi ca RN 011, lungă de treizeci de kilometri, cu un echipaj de douăzeci şi cinci de mii de oameni şi cinci mii de combatanţi. I-am uitat massa exactă, dar trebuie să treacă binişor de zece gigatone. La bord atmosfera e mai degrabă destinsă. Cum zice comandantul: „Cînd pleacă pentru o croazieră de zece ani, băieţii trebuie să se simtă ca la ei acasă." Şi nimic nu-i prea bun pentru noi şi uneori mi se strînge inima cînd mă gîndesc la toate lipsurile pe care trebuie să le înduraţi pe Pămînt din cauza porcăriei ăsteia de război. Dar se zice pe la noi, în sferele înalte, că ne apropiem de sfîrşit. De curînd i-am pocnit zdravăn pe ticăloşii de xenoşi şi n-o să mai dureze mult pînă să ridice mîinile şi să se predea. În sfîrşit, aşa ar face dacă ar avea mîini. Dar au să găsească ei ceva asemănător.

Eram patru care tocmai ne distram cu două fete drăguţe de la serviciul moralului cînd interul a lansat ştirea. Hait. Ne-a cam luat cu frig. Nici unul nu era de serviciu, dar ne-am pleoştit cu toţii. Nu ne mai ardea de nimic. Cît să-mi trag fermoarul şi am ieşit să văd cum primeau ceilalţi vestea. Unii boboci se cam vestejiseră. Cîţiva şi-au scos medalioanele de pacifişti. Eu nu. Ţin să mi se cunoască părerile. Cred că războiul n-ar fi izbucnit dacă fiecare am fi rămas acasă. Ceea ce nu mă împiedică să-mi fac datoria aşa cum se cuvine şi să fiu apreciat. Îmi petrec cel puţin o oră din treizeci lîngă o maşină instructoare şi sper ca la prima sesiune să ies programator de serie A. În felul ăsta, odată întors acasă, sînt sigur de o slujbă bine plătită pe Pămînt, sau, dacă nu, pe una dintre lumile noi. Pe cîte ştiu, viaţa nu-i întotdeauna veselă acolo, dar parale sînt pe toate drumurile şi ajunge să te apleci ca să le culegi.

Nu ştiu dacă ştiţi ce-i o zonă de frikill. Conform instrucţiunilor, e o regiune a spaţiului, virtual controlată de inamic, unde avem datoria să distrugem tot ce mişcă. Inclusiv tot ce trăieşte pe planetele pe care, eventual, le-am întîlni, şi uite aşa ni s-a întîmplat o drăcovenie, dar pînă la urmă am scos-o straşnic la capăt.

Ideea e că inamicul s-a infiltrat în regiune şi a putut lua contact cu populaţiile indigene, dacă există, ridicîndu-le împotriva noastră. Profită astfel de mîna de lucru sau de materiile prime sau instalează baze secrete care ne pot da serios de furcă. Pentru a împiedica una ca asta se practică ceea ce se numeşte cauterizarea. După ce a fost cauterizată nu mai rămîne pe planetă nimic şi nimeni de care duşmanul să se poată folosi. Bineînţeles, aşa cum comandantul aminteşte în predica lui duminicală, ori de cîte ori are prilejul, e vorba de o măsură extremă şi se cuvine aplicată cu prudenţă. Conform constituţiei, orice formă de viaţă e sfîntă şi, în mod special, orice formă de viaţă înzestrată cu inteligenţă se cere ocrotită. De fiecare dată cînd o civilizaţie necunoscută e descoperită se plasează pe respectiva planetă instructori care o echipează şi antrenează ca să se poată apăra de xenoşi şi de tirania lor. Date fiind ideile mele şi consecinţele acţiunii pe care le-am putut observa cînd şi cînd, nu prea sînt întotdeauna de acord cu rezultatele obţinute, dar cred din toată inima că nu se poate proceda altfel, de vreme ce xenoşii nu respectă nimic din ce ni se pare mai sfînt, nici libertatea, nici religia vieţii. De pildă, n-am auzit niciodată pomenindu-se de vreun xeno pacifist. La drept vorbind, nu prea ştiu mare lucru despre xenoşi, în afară de faptul că seamănă cu produsul încrucişării unui crab cu o urzică, trăiesc într-un fel de furnicare şi ne-au atacat cei dintîi. Cum spune preotul nostru, pentru tot ce-au făcut vieţii îi vom putea ierta numai după ce îi vom fi zdrobit.

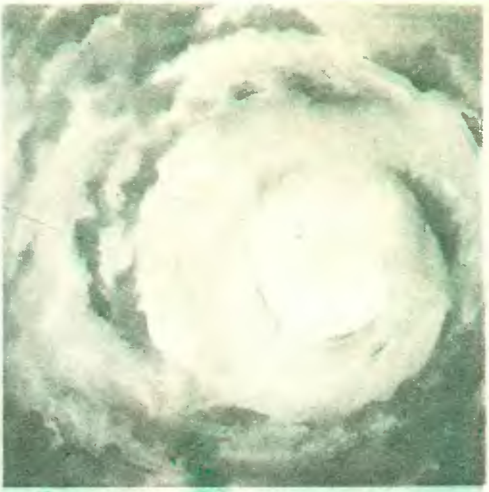

Desen de SERGIU NICOLA

Fireşte, de îndată ce s-a proclamat starea de frikill am intrat în perioada de alarmă portocalie şi obiceiurile ne-au cam fost date peste cap. Zece ore de serviciu din treizeci nu-i totuna cu şase. Nava a fost împărţită în segmente şi am primit insigne pentru a avea dreptul să trecem dintr-unul într-altul. Pentru orice eventualitate, s-au organizat pe neaşteptate două exerciţii de salvare şi evacuare, dar nimeni nu le-a prea luat în serios. Combatanţii s-au pomenit că li se interzice accesul în mai tot cartierul de distracţii, chipurile ca să-i facă mai agresivi, dar, cum nu sînt decît un tehnician, treaba nu mă privea. Am primit o insignă albastră care-mi îngăduia să circul cam peste tot, în afara locurilor unde şi aşa nu mă duc niciodată. Pe scurt, după cîteva zile ai fi zis că nu se schimbase nimic.

Apoi am dat de o planetă locuită.

Eram la post şi îndopam o maşină cu o groază de chestii plicticoase privind situaţia stocurilor, cînd a sunat gongul. Culoarea luminilor s-a schimbat şi am ştiut că ne aflam în stare de alarmă roşie.

REABILITARE

DE

Gérard Klein

L-am întrebat pe vecinul meu Rico, care era la a treia campanie:

— Ce zici? Am intrat în rahat? O să fim atacați?

Liniștit, fără a înceta să-și mestece guma, a spus:

— Ești nebun. În sectorul ăsta? Nu-i decît un cuib de șobolani.

Am chibzuit o clipă, apoi am zis:

— A doua planetă din jurul unui soare de tip G. Crezi că-s xenoși acolo?

A ridicat din umeri.

— Poate. Poate că nu. Și chiar de n-ar fi, în sectorul ăsta planeta nu ne poate folosi. Iar dacă le poate fi lor utilă e mai bine s-o curățăm.

Am tăcut o clipă.

— Și dacă sînt oameni acolo?

— Ei și? Nu-s oameni ca tine și ca mine, nu? Nu sînt umani.

După asta am amuțit pentru o bună bucată de vreme.

Mă gîndeam totuși la făpturile care existau poate pe afurisita aia de planetă, și la religia vieții, și mi-am spus că ar fi mai bine pentru toată lumea dacă nu s-ar afla nimeni, vreau să zic nici cea mai măruntă formă de viață, pe bolovanul ăla nenorocit. Și pe urmă mi s-a interzis accesul la calculator pentru că aveau nevoie de el ca să analizeze teancuri de date privitoare la planeta de care ne apropiam și pentru că evidența stocurilor putea să mai aștepte, și n-am mai avut nimic de făcut. Aș fi preferat să mă înham chiar la o treabă idioată, dar era cu neputință, că trebuia să aștept instrucțiuni, sau aș fi avut chef să prind un hallu, dar în perioada de alarmă roșie vînatul e strict interzis.

Eram la popotă, la prînz, cînd s-a anunțat că pe planetă exista viață. Bănuisem asta de la bun început, de cînd am aflat că ne apropiem de o stea de tipul G, pentru că am prins destule noțiuni de astrobiologie tot stînd de vorbă cu tipi de meserie și știu că, în nouă cazuri din zece, în jurul stelelor ăstora se află planete și că viața se dezvoltă mai întotdeauna pe a doua sau a treia, socotind din centrul sistemului. Soarele nostru e o stea de tipul G și tocmai de asta viața s-a ivit pe Pămînt și pe Marte, unde însă n-a putut dăinui. Și tot de aia s-a hotărît și comandantul să se năpustească spre steaua asta. Ca și noi, xenoșii nu se interesează decît de stelele de tipul G, chiar dacă nu pot trăi decît pe lumi cu mult mai reci decît Pămîntul, ca sateliții lui Jupiter sau, la rigoare, ai lui Pluton. Astrobiologii spun că există poate forme de viață foarte diferite în jurul stelelor de alte tipuri, dar că, în afara oamenilor de știință, tuturor li se fîlfîie de asta pentru că n-avem mijloace să colonizăm asemenea planete și nici măcar să punem piciorul pe ele. După război, zic ei, cînd om avea mijloacele necesare, om vedea. Deocamdată ne batem pentru stînci de un anume tip.

Interul difuza în trei dimensiuni o partidă de șah, joc care-i interesează pe mulți dintre băieții de aici, inclusiv pe mine. Fata care comenta partida și-a cerut iertare că o întrerupe și ne-a spus că o să vedem imagini ale planetei. Cum ne aflam încă la mai multe zeci de ore-lumină, imaginile n-aveau să fie decît bidimensionale. Dar în spațiu, simțul volumelor se pierde, oricum.

Imaginea era netă și clară. O planetă învîrtindu-se în spațiu e întotdeauna impresionantă. Mai întîi n-am văzut decît un punct portocaliu, apoi un disc minuscul care a trecut încet spre mov, abia ciobit de un corn de noapte. Era normal, de vreme ce, ca măsură de prevedere, veneam din spatele soarelui în jurul căruia se rotea planeta. În principiu nu riscam nimic pentru că băieții de la detecție nu descoperiseră nici un semn de activitate inteligentă în toată gama undelor electromagnetice și, cu atît mai puțin, dinspre tahioni, și pentru că, dacă existau, locuitorii planetei nu trebuiau să dispună de o tehnologie prea avansată, în comparație cu a noastră sau a xenoșilor. Dar instrucțiunile sînt instrucțiuni. Să se fi aflat acolo astronomi și tot n-ar fi putut repera nava RN 011 decît fiind ai dracului de bine înzestrați și privind soarele în față. Mai apoi, bineînțeles, dacă ne apropiam mai tare, ar fi trebuit să le ocolim soarele depărtîndu-ne puțin de planul eclipticei, cel mai bun mijloc de a trece neobservați. Iar pentru ei atunci ar fi fost, oricum, prea tîrziu.

Dar nu mă gîndeam la toate astea. Priveam lumea care, aureolată de vata lunguiață a atmosferei, devenea încetișor albastră și mă gîndeam la Pămînt. Îmi trecuse foamea.

Cei de lîngă mine încetaseră și ei să mănînce. Nico, o fată drăguță pe care, pentru cîte o noapte, îmi place s-o am din cînd în cînd numai pentru mine, își răsucea aprig șervețelul de hîrtie. Avea cearcăne sub ochi. Planetă mamă, jur că era ațîțată.

Dar nu-mi stătea gîndul la ea. Ca o mașină defectă îmi repetam într-una: Planetă mamă, fă să nu fie nimeni acolo.

Captatoarele sondelor le-au înlocuit apoi pe ale navei și parcă am fi făcut un salt înainte de miliarde de kilometri. Planeta era enormă, ai fi zis că sîntem gata s-o atingem, albastră, dar de un albastru diferit de al Pămîntului, cu o nuanță de mov și, în haloul alb care o înconjura, cu o dungă portocalie. Totul încrustat în bezna spațiului.

Imaginea de pe ecran s-a schimbat apoi.

Patru planete dansau pe el, aceeaşi planetă de patru ori, văzută din patru unghiuri diferite de sondele care o apucaseră în cleşti. Noaptea, ziua, apusul, zorile. Polii şi ecuatorul, nu lipsea nimic. Şi, cu toate că sondele se mai aflau la milioane de kilometri, se puteau vedea norii, se întrezăreau mari întinderi pustii şi munţi şi largi suprafeţe de un verde muştar, care trebuiau să fie mări.

Şi-mi ziceam: Planetă mamă, fă să nu fie nimeni acolo.

Sus, în careul ofiţerilor, trebuiau să ştie deja, dar ne lăsau să fierbem în rahat, — un clenci psihologic. Pentru ca fiecare să ajungă să-şi spună în străfunduri: Planeta asta, dracu s-o ia, dacă n-o putem avea noi, n-o să-i lăsăm nici pe xenoşi s-o aibă.

Cînd eşti bărbat poţi dori o planetă aşa cum doreşti o fată. Şi poţi dori atît de tare o fată încît să preferi să crape mai curînd decît să fie a altuia. Nu a unui prieten, fireşte, dar a unui ticălos, un duşman, un xeno. Iar xenoşii se interesează de planete, nu de fete.

Şi apoi, dintr-o dată, am văzut vegetaţia ca un fel de spumă pe o coastă de munte, nu puteai fi sigur, pădurea trebuia să fie uriaşă ca s-o distingi la scara aia, pe ecran, diametrul aparent al planetei n-avea cu mult peste patru metri, şi îndată am văzut pe imaginea adiacentă o cocoaşă crescînd la marginea discului şi am crezut mai întîi că avea loc o catastrofă, o erupţie, ceva ce nu putea fi, dar am înţeles că era o lună şi am fost sigur că spuma era într-adevăr vegetaţie, o lună ca pe Pămînt, deşi parcă mai mică şi mai apropiată, cu ochiul liber era greu să-ţi dai seama, şi m-am întrebat de ce nu apăruse pînă atunci pe nici una dintre proiecţiile noastre, depindea de unghiul de înregistrare sau mai degrabă nu, cei de sus nu voiau să aflăm de existenţa lunii decît la momentul oportun. Un soare de tipul G, mări, o lună, — după astrobiologi, toate ingredientele necesare ivirii vieţii. E nevoie de mareele ce lasă să fiarbă o supă groasă pe fundul băltoacelor pe care le uită după ele. Cei de sus nu voiau să înţelegem prea repede. Ştiu că am învăţat şi noi cîte ceva şi că eram în stare să adunăm doi şi cu doi. Dar, înainte de toate, ţin să-şi spună povestea aşa cum vor.

Sigur, păstraseră pentru sfîrşit ce era mai de efect. Una dintre cele patru imagini a început să crească atît de repede încît le-a înghiţit pe celelalte trei şi marginile discului au dispărut. Cădeam ca o piatră, cineva a răsturnat un pahar şi am simţit un lichid fierbinte curgîndu-mi pe coapsa stîngă dar n-am zis nimic, n-am făcut nimic, iar Nico mi-a apucat mîna dreaptă şi am străpuns norii împreună, culorile s-au schimbat puţin din pricina filtrelor cu care sondele sînt echipate pentru a vedea şi prin vapori de apă şi am plonjat, plonjat; un fir trandafiriu a devenit un rîu mov şerpuind pe un fel de preş albăstrui şi am văzut nişte puncte mişcîndu-se în savana aia, gîngănii galopînd de parcă ar fi ştiut că le urmăream din străfundul spaţiului, dar nu, îşi vedeau doar de ale lor şi mi-am frecat coapsa stîngă şi Nico m-a strîns de-am crezut că-mi striveşte încheietura cu degetele ei, ca din întîmplare, am nimerit chiar peste un sat care nu semăna cu un sat, după cum era de aşteptat, cîteva movile de pămînt nu mai înalte decît o şalupă de

REABILITARE

salvare, împestriţate cu culori ţipătoare şi, la înălţimi diferite, străpunse de găuri. Şi ne-am apropiat şi mai tare, din pricina măririi imaginea a devenit mai puţin netă şi am văzut oamenii, nu băştinaşii, nu, de obicei se zice şobolanii, deşi termenul oficial e băştinaşii, iar în timp ce-mi simţeam mîna strivită de Nico mi-am spus poate că nu sînt mai inteligenţi decît castorii sau şobolanii, seamănă cumva cu nişte urşi şi, totodată, cu nişte canguri. Păreau acoperiţi de sus şi pînă jos cu o blăniţă albăstruie, de aproape aceeaşi nuanţă cu preşul savanei, rezultat probabil al unui proces evolutiv şi posibil mijloc de apărare împotriva unor răpitori şi aveau ceva ce aducea a mîini şi în mîinile astea, sau între fălci, ţineau instrumente sau unelte. Pe culmea unei movile l-am văzut pe unul reîmprospătîndu-i cu băgare de seamă zugrăveala, şi-a ridicat capul, n-avea ochi sau erau ascunşi în blana albăstruie şi şi-a deschis botul şi, planetă mamă, mi s-a părut că spune ceva şi că-l aud, un mîrîit, dar sondele se aflau la milioane de kilometri de sat, un geamăt stins lîngă mine, fireşte, Nico, şi mi-a slobozit mîna.

Şi mi-am zis: Planetă mamă, am intrat în rahat pînă-n gît...

Deocamdată asta era tot. Sfîrşitul spectacolului. Oficial, sondele erau afectate altor treburi, procedau la relevee topografice. Cei care au fost în stare, au isprăvit să mănînce. Eu nu. Ieşind de la popotă m-am întîlnit cu unul care, după cum era tuns scurt şi după ţinuta reglementară, părea ofiţer. S-a încruntat la mine, a deschis gura, dar n-a zis nimic. Mi-am tras mecanic pînă la guler fermoarul bluzonului, de nu mi se mai putea vedea medalionul de pacifist, abia îl mai simţeam legănîndu-se, la capătul lănţucului, în dreptul stomacului, şi m-am mustrat că-l ascunsesem atunci cînd, la toaletă, după ce m-am uşurat şi m-am spălat

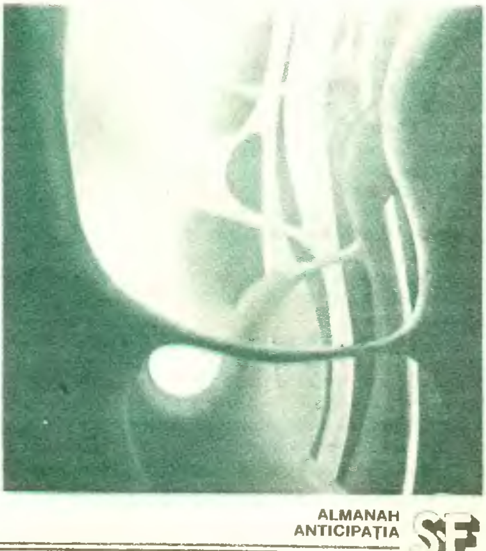

Desen de SERGIU NICOLA

pe mîini, am verificat dacă tresele-mi stăteau la locul lor. La dracu, omul ar trebui să poată arăta așa cum e.

Mă aflam într-una dintre sălile de cultură fizică și-mi lucram abdominalii sub gravitate triplă, ceea ce, vă rog să credeți, nu-i de ici de colo, cînd comandantul s-a adresat întregului echipaj.

Își pusese uniforma de gală și adoptase glasul de zile mari.

— Prieteni, a spus, pentru prima dată în cursul acestei campanii ne aflăm în fața unei situații delicate și complexe care, o știți cu toții, nu e totuși fără precedent. Ea mă poate sili să vă cer, fără excepție, cele mai mari sacrificii. Trăim cu toții o clipă solemnă a istoriei omenirii, de vreme ce, o dată mai mult, am descoperit în univers o specie inteligentă. Înainte de toate, țin să-i felicit pe toți ofițerii, subofițerii și oamenii de echipaj, combatanții și tehnicieni, de pe RN 011 fără cooperarea și abnegația cărora descoperirea n-ar fi fost cu putință. Fiți siguri că Pămîntul e astăzi mîndru de voi.

Și dă-i, și dă-i. Cînd se pornește așa e în stare să vorbească ore în șir. Știe, pentru că psihologii i-au spus-o așa cum mi-au mărturisit și mie în taină că, în medie, din trei fraze ale lui doar una e ascultată de cîte unul dintre noi. O aduce deci din condei în așa fel încît să repete de trei ori același lucru, fără să bată prea tare la ochi. De fapt, e un tip destul de cumsecade. Știe să închidă ochii la nevoie și singura dată cînd l-am văzut altfel decît pe ecran mi-a strîns mîna. S-a uitat la medalionul meu de pacifist și a mustăcit. Prietenos. Cît pe ce să i-l dăruiesc, mai am o groază și, dealtfel, cine vrea și le face în ateliere. Dar mi-am zis că n-are cum să-l poarte. Pe bune.

Acolo, pe inter, părea destul de lehamitisit. Deloc datoria și numai datoria, disciplina, sacrificiul, nu, lehamitisit. E cineva.

Am întrerupt gravitatea trei și, ca și ceilalți, m-am prefăcut că-l ascult. Zicea:

— Peste cîteva ore sondele își vor fi încheiat opera de explorare de la distanță și vom ști tot ce se poate omenește ști despre locuitorii planetei. De pe acum însă sociologii au determinat gradul de civilizație al băștinașilor pe care i-ați putut vedea și care constituie specia dominantă a acestei lumi. Se află încă la un nivel relativ scăzut. Aglomerațiile lor cele mai importante nu reușesc mai mult de cincizeci pînă la șaizeci de mii de indivizi. Trăiesc îndeosebi de pe urma vînătorii, din pescuit și dintr-o formă originală de agricultură, cu amănuntele căreia n-are rost să vă plictisesc acum. Au o industrie puțin importantă. S-ar părea, zic s-ar părea, că n-au avut niciodată contacte cu exteriorul. Cercetările continuă pentru elucidarea acestui punct, a cărui importanță o cunoașteți. Rezultă din toate acestea că sîntem teoretic în stare să-i ajutăm în mod considerabil, mai întîi pentru a asigura dezvoltarea băștinașilor și a-i face să facă un salt înainte de mai multe milenii, apoi pentru a-i echipa și antrena în vederea confruntării cu un eventual invadator.

Bineînțeles că n-am ținut minte toate astea, dar m-am dus după aia la arhivă și am căutat discursul comandantului, într-atît mi s-a părut de frumos.

— Cu toate acestea, a spus, și glasul parcă i s-a frînt, am și avem cu toții grave și grele răspunderi. Față de Pămînt, față de specia umană, de rude, prieteni, de toți cei ce vă sînt dragi. Ne aflăm în război. S-ar putea, zic s-ar putea, ca inamicul să fi reușit să se infiltreze în rîndurile acestei populații, să fie pe cale s-o înarmeze, s-o antreneze și s-o ridice împotriva noastră, cu toate că n-am manifestat nici o intenție ostilă. S-ar putea să fie pe cale să le facă pe toate acestea, sau măcar, într-un viitor nedeterminat, să fie în măsură să le facă. Ar dispune atunci de o bază formidabilă care i-ar îngădui să ne amenințe direct avanposturile și expedițiile.

Mi-am zis, în viitor pe dracu. Ăștia n-au văzut niciodată pe cineva venind din spațiu și, în afara unui ghinion nemaipomenit, nici n-aveau să primească vizita nimănui. Sau nu înainte de o mie de ani. Cînd vom fi murit cu toții. Dar vedeam unde voia să ajungă.

— Ne găsim, știți bine, într-un sector pe care în nici un caz nu-l putem lăsa dușmanului, unde nu putem îngădui să rămînă nimic din ce i-ar putea fi de folos. E prețul cu care izbutim să apărăm de atacurile lui Pămîntul și prelungirile sale. E deci posibil să fim nevoiți să procedăm la cauterizarea planetei.

O spusese, planetă mamă, o spusese, și cu aerul că-și cere iertare. Oamenii ăștia nu ne-au făcut nimic și nici nu-s în stare să ne facă un rău cît de mic, dar cum ar putea cădea cîndva sub stăpînirea xenoșilor pentru a ne scărpina la tălpi, mai bine-i zdrobim noi, preventiv, sub călcîie.

A adăugat:

— Bineînțeles, n-am căderea să-mi asum singur o asemenea răspundere. Transmitem pe Pămînt, din secundă în secundă, toate datele pe care le culegem. Reprezentanților lui calificați le incumbă luarea deciziei. Și, cînd vom primi ordinul Marelui Cartier General, pentru salvarea planetei mame va trebui să-l executăm, oricare ar fi. Mă bizui pe faptul că fiecare își va face datoria și vă mulțumesc pentru atenție.

Un tip de lîngă mine, care se agita pe un cal mecanic, a zis cu un glas fără timbru, atît de fără timbru că n-am înțeles dacă era pentru sau contra: Plăcută treabă ne așteaptă.

Eu n-am zis nimic. N-aveam nimic de zis. Știam ce avea să urmeze. Dar nu tot.

Ce-ți lipsește mai mult în cazuri dintr-astea e ceva cu care să te iei. Aș fi vrut să evadez, să mă îmbăt, s-o șterg în spațiul interior pe care uneori îl găsești plin de fel de fel de porcării, dar barem sînt porcăriile tale și nu fac rău nimănui. Aiurea. Au raționalizat pînă și tranchilizantele, pentru că unii le iau cu pumnul și intră în comă. Am încercat eu cu alcool, numai că vîră în el atîta antalc încît, chiar dacă nu-i schimbă gustul, uitarea rămîne pe fundul paharului. Ar mai fi muzica, dar pe timp de alarmă roșie nici vorbă să depășești 80 de decibeli. Și dacă umbli nițel pe la conexiuni mașina îți șuieră politicos, îmi pare rău,

domnule, în împrejurările date nu vă e îngăduit să depășiți pragul de confort. M-am dus s-o văd pe Nico, dar cînd mi-a spus că medalionul meu de pacifist îi zgîrie sînii și n-am vrut să-l scot, mi-a făcut vînt.

Apoi a venit ordinul. Cauterizare.

Ne-am apropiat de planetă. Mult. Nu mai era cazul să luăm precauții. Secundul a zis prin inter: Toți necombatanții care nu sînt de serviciu și nu doresc să urmărească operațiile pot rămîne în cabine.

Cum nu eram de serviciu, asta am și vrut să fac, la început. Apoi m-am dus să văd. Dacă totul se petrecea oricum sub picioarele noastre, măcar să văd și să știu. Nu se rade zilnic o planetă.

Frumos nu era. Dar totul mi s-a părut curînd fascinant. Operatorii serviciului de luat vederi își cunosc meseria. Lucrează pentru telejurnale, pentru arhive, pentru istorie. Pe marele ecran de la popotă au trîntit, în poliviziune și trei dimensiuni, cîte șase imagini deodată. Nici nu mai știai unde să te uiți. Pentru a nu supraîncărca structurile din cauza limitei lui Roche, nava survola planeta la o altitudine mijlocie de ordinul a douăzeci de mii de kilometri, dar era prea de-ajuns pentru a distinge perfect amănuntele, mai ales atunci cînd imaginile proveneau de la sonde, sau mai degrabă de la pirani, un fel de sonde mai mari, bine echipate pentru curățire și telecomandate din posturile de luptă. Piranii lucrează mult mai jos în atmosferă, trecînd uneori razant deasupra solului și mi se întorcea stomacul de fiecare dată cînd năvăleau spre cîte un munte, gata-gata să-l percuteze, bum, și ocolindu-l impecabil în ultimul moment. Au început prin a curăța orașele, din considerente umanitare, mi s-a spus, pentru că în felul ăsta băștinașii nu vor avea vreme să se îngrozească la gîndul că planeta lor e pe cale să explodeze. Îmi ziceam că au să intre în joc atomicele, dar nu, țintele nu erau destul de importante și calculatoarele logistice predică mereu economia de mijloace. Au răsturnat movilele cu proiectorul sonic, le vedeai tremurînd și plesnind, desfăcîndu-se și prăbușindu-se, și ce rămînea au ars cu raze termice. Am zărit puncte albastre alergînd spre cîmpie, erau atît de multe pe-alocuri că solul părea agitat de un freamăt,și mi-am spus, seamănă într-adevăr cu niște șobolani, dar nu dura niciodată prea mult pentru că razele îi ajungeau din urmă și piranii lansau oricum în atmosferă grămezi de otrăvuri, îndeosebi produse destinate să catalizeze oxigenul, așa încît aerul devenea irespirabil, mort. Acolo, jos, șobolanii degeaba galopau. Nu le rămînea nici umbra unei șanse. Dar, sigur, n-aveau cum să știe asta.

La început mi se pusese un nod în gît, dar treptat m-am destins și am comandat o cafea tare, nimic nu părea adevărat, în orice caz nu mai adevărat decît tot ce vedeam acasă la telejurnal, și nu izbuteam să cred că eram într-adevăr acolo, că totul se petrecea chiar atunci, sub mine, apoi am simțit un fel de căldură și mi-am zis, planetă mamă, sînt de față, asist la una dintre marile bătălii ale speciei umane și, dacă scap, am s-o pot povesti nepoților și poate chiar să scriu despre ea un articol sau o carte.

La drept vorbind, în clipa aia trebuie să fi fost vreo zece mii la bordul lui RN 011 care-și spuneau exact același lucru.

Mi-am băut cafeaua dintr-o sorbitură și am încercat să-mi analizez sentimentele, așa cum ni s-a recomandat la universitate, în cursul stagiului de trei săptămîni consacrat creației literare. Mi-am dat însă seama că n-aveam ce analiza. Mă uitam la cele șase imagini care, cu mici deosebiri, povesteau mereu același lucru și nu simțeam nimic. De parcă întreg creierul mi s-ar fi adunat în fundul ochilor. Îmi spuneam că o mulțime de inși ar găsi cuvintele potrivite pentru a evoca tragismul situației, sfîrșitul unei civilizații, moartea unei specii și ar scoate exclamații cu privire la puterea omului sau urlete de mînie sau ar fi în stare să stoarcă din ochii cititorilor lacrimi cît să ridice nivelul oceanelor, et tutti quanti. Atunci m-am uitat la ceas și am văzut că trecuse exact o oră de la începerea operațiilor.

Cineva m-a bătut pe umăr și l-am recunoscut pe Tad, un sergent artilerist prieten. În genere relațiile dintre combatanți și tehnicieni nu prea sînt bune din pricina spiritului de corp și pentru că primii îi consideră pe tehnicieni drept civili care și-au găsit un loc călduț, atunci cînd, de fapt, înfruntăm exact aceleași riscuri. Dar, dat fiind că sînt lipsit de prejudecăți, mi-am făcut prieteni în toate unitățile și am putut băga de seamă că, la drept vorbind, combatanții îi cam invidiază pe tehnicieni pentru cunoștințele lor superioare și disprețul lor vine mai cu seamă de aici. În fața unuia ca Tad mă feresc să-mi etalez știința, dacă nu mi-o cere, și așa îmi explic bunele noastre raporturi. Apoi Tad ține la pacifiști. Spune că respectă toate formele de curaj și că și cel al opiniilor e o asemenea formă. Mi-a mărturisit odată cît îi pare de rău că în unitatea lui nu se află nici un pacifist.

Tocmai își terminase prima tură, avea dreptul la o pauză de un sfert de oră și trecuse pe la popotă să ia o ceașcă de cafea, cu gîndul să se mai destindă. Am pălăvrăgit despre una, alta, tot fleacuri lipsite de însemnătate, și abia dacă, din timp în timp, arunca o privire spre ecrane. După zece minute s-a ridicat și mi-a zis:

— De aici nu prea vezi mare lucru. Dacă vrei, hai cu mine. Să-ți dai seama cum arată totul, de fapt.

N-am decît o insigna albastră, dar cînd am ajuns la intrarea secțiunii de luptă care, în mod normal, mi-e interzisă, i-a spus tipului de gardă:

— Vezi-ți de treabă, e un prieten. Dacă te ia careva la întrebări trimite-l la mine.

Celălalt n-a mai insistat.

Ne-am suit într-o colivie care s-a integrat într-un lanț, modelul semăna cu al metroului de pe Pămînt, dar era mai rapid. Cea mai mare parte a coliviilor mergînd în ambele sensuri era plină cu inși care stăteau pașnic la taclale sau se salutau, cînd dădeau peste vreun prieten. Cum erau mai toți în ținută de campanie mă cam făceam mic pentru că eram în salopetă și aveam părul lung, dar nimeni, ca să

zic așa, nu s-a uitat la mine. Mi-am vîrît totuși medalionul la adăpostul bluzonului zicîndu-mi că nu era locul și nici momentul să fac prozelitism.

Să tot fi mers ca la un kilometru cînd am coborît și am străbătut un șir nesfîrșit de galerii. După care am ajuns la cabinele de luptă. Crezusem întotdeauna că sînt instalate de jur împrejurul navei, dar nu mai eram atît de sigur. Nimic prea spectaculos. Uși dînd spre încăperi cu plafonul jos, scăldate într-o lumină albastră și din care răzbăteau glasurile unor tipi rostind șiruri de cifre și litere. Sau făcînd schimb de bancuri într-un jargon ininteligibil. Fiecare meserie cu limbajul ei.

Și Tad m-a împins apoi într-o cabină, tipul pe care venea să-l schimbe a mîrîit ceva în legătură cu punctualitatea, dar, din două vorbe, Tad l-a pus cu botul pe labe, s-a așezat într-un fotoliu confortabil, și-a potrivit pe cap un fel de cască, a verificat înclinarea scaunului și și-a vîrît mîinile într-un fel de mănuși. Avea înainte tot soiul de ecrane dintre care doar unele arătau peisajul, celelalte fiind acoperite cu cifre și curbe pe care, datorită formației mele, le-aș fi putut interpreta, dar nu-mi era capul la ele.

În picioare, în spatele lui Tad, nițel adus din spinare, încercam să nu ating nimic. Piranul pe care-l pilota la mii de kilometri depărtare survola un țărm destul de pustiu, apoi a luat-o într-o parte pentru că primise probabil în cască noi instrucțiuni, am sărit peste niște faleze și ne-am năpustit asupra unor mărăcinișuri ruginii de un model pe care nu-l mai văzusem și care-mi înțepau ochii numai privindu-le. Apoi a încetinit și ne-am pomenit chiar deasupra satului. Aidoma celui dintîi pe care-l văzusem, doar că peisajul era altul și nu putea fi confundat. Băștinașii nici nu observaseră piranul. Era normal, de vreme ce, la viteza la care ajunsesem, zgomotul sosea cu întîrziere. l-am depășit atît de repede că n-am prea putut vedea ce făceau, în afară de faptul că, în jurul unui foc, parcă tăiau în bucăți un fel de animal și, ciudat, pîntecul lui deschis părea plin de boabe sau de vietăți mărunte. Pentru o secundă mi-am spus că Tad o să-i lase în pace, dar a amorsat un viraj, o curbă strînsă, într-adevăr impecabilă, frînînd totodată brusc și atunci i-am văzut pe băștinași atît de bine de parcă ne pregăteam să le strîngem mîna și jur, planetă mamă, că nu aveau ochi. Dar, într-un fel sau altul, ne reperaseră și s-au împrăștiat care încotro și mi se pare că l-am auzit pe Tad zvîrlind printre dinți:

— Hai să te distrez nițel.

L-a prins pe unul în cadru, a meșterit ceva apăsînd pe un buton și am văzut un penel de lumină roșie atingîndu-l pe băștinaș, un zigzag rapid, și tipul, nu, șobolanul a căzut la pămînt în două bucăți, ca tăiat cu un brici. Țîșnea din el în toate părțile și, planetă mamă, cel puțin nu era roșu și mi-am spus că probabil au aramă în sînge, nu fier ca noi, pentru că bătea în albastru. Și cele două bucăți continuau să se zbată și mi-a venit să borăsc, dar mi-am atins medalionul de sub bluzon și am rezistat zicîndu-mi e ultima dată, ultima dată, mișcarea noastră o să învingă și o să punem capăt porcăriei și, oricum, trecusem de bucățile tipului și, cu o singură trăsătură de penel, Tad tocmai lichidase o duzină dintr-o lovitură. Și-a întors capul spre mine și mi-a văzut mutra și a zis:

— Știi, i-aș putea rade pe toți dintr-un foc, dar, cum tot trebuie s-o mierlească, măcar să ne distrăm. N-au răgazul să sufere și pe urmă sînt șobolani, simpli șobolani. Nu vrei să-ncerci?

M-a apucat și m-a zvîrlit, lîngă fotoliul lui, într-unul pe care nici nu-l văzusem din pricina ecranelor, mi-a vîrît în mînă o manetă și a zis:

— Eu pilotez, tu-i cureți. Ai să vezi, e ușor. Prinzi obiectivul pe ecran, în fața ta, în centrul vizorului, sucind maneta și apăsînd pe buton la momentul potrivit. Ai mai făcut probabil asta la jocurile mecanice, nu? Stai să-ți cadrez ceva mișto.

Și m-a dus chiar deasupra unui băștinaș care țopăia prin mărăciniș împingînd în față o droaie de pui de șobolan. Jumătate-urși, jumătate-canguri, cum am mai spus, și cei mici aduceau și mai mult a canguri. Planetă mamă, mi-am spus, e o muiere cu plozi, și năvăleam spre ea și mi s-a părut că o s-o izbim și nu știu ce m-a apucat că am apăsat pe buton, era moale de parcă mi-aș fi afundat degetul în unt, și n-am nimerit-o, vreau să spun că am atins-o la o labă și a căzut la pămînt zbătîndu-se și mi-am spus că n-o pot lăsa așa și am mișcat maneta și de data asta am lovit-o în plin, am tăiat-o în două și, planetă mamă, am văzut ieșindu-i din rană sau dintr-un buzunar, dacă era făcută ca un cangur, ceva cît un purice și care sărea cît putea și Tad i-a venit de hac. Ca și celorlalți, că eu plîngeam în hohote și nu mai vedeam nimic.

Iar Tad mi-a vorbit ca un prieten:

— Nu pune la inimă. Auzi, se curăță cu toții, oricum. Și nu sînt o javră. Eu n-o lungesc, ca alții. Lucrez curat. Nu-ți place să vînezi, cu atît mai rău pentru tine.

Și, ca să-mi facă plăcere, a ars totul dintr-o

Desen de SERGIU NICOLA

lovitură, pe kilometri pătraţi. Şi a mai zis:

— Auzi, nu ştiam. Iartă-mă, ar fi trebuit să-mi dau seama. Sigur, trebuie să te obişnuieşti.

Şi eu i-am zis:

— Nu eşti tu de vină, Tad, nu eşti tu de vină.

Şi am rămas să privesc pentru că Tad trebuia să-şi termine tura înainte de a mă însoţi, că n-aş fi ştiut să găsesc drumul în partea aia a navei, de două ori mai mare decît Manhattan, pe care n-o cunoşteam şi unde riscam să dau de bucluc. Dar, pentru că mi-e prieten, Tad n-a mai căutat satele şi s-a mulţumit să lanseze bombe catalizatoare peste păduri şi mi-era totuna să le văd putrezind dintr-o dată, toamnă şi iarnă în acelaşi timp, şi chircindu-se într-o cocă albă-albăstruie care, de sus, te făcea să te duci cu gîndul la zăpadă. M-am uitat la ecranele acoperite cu curbe şi cifre şi am început să pricep şi, cînd s-a scurs ora, ştiam că jos nu mai rămăsese nimeni. Nici un băştinaş. Nici un şobolan. Şi am crezut că totul se terminase. Dar nu era decît începutul.

Îmi simţeam nervii atît de zbîrliţi că m-am îndreptat spre Parcul Central. Ceea ce mi-a făcut bine şi mi-a dat de gîndit, pentru că am regăsit acolo Pămîntul, iarba, florile, pomii Pămîntului. Şi un soare adevărat planînd pe un cer de azur, cu exact nouraşii albi de care era nevoie, curaţi şi cu margini rotunjite. Aici e totul adevărat, nici urmă de imitaţii cum vezi tot mai des prin parcurile de pe Pămînt sub pretextul că plasticul nu se uzează şi cere mai puţină muncă de întreţinere. Aici îţi poţi înfige degetele în pămînt şi-ţi poţi mînji mîinile, poţi culege un fir de iarbă ca să-l mozoleşti între dinţi. Există locuri unde poţi tunde iarba chiar tu sau învăţa să cureţi pomii de uscături, sub îndrumarea unor grădinari. Uneori capeţi autorizaţia să culegi cu mîna ta un fruct, un măr roşu tot sau o pară grea căreia, doar privind-o, îi simţi zeama dulce curgîndu-ţi pe bărbie sau, într-altă parte, una dintre lămîile verzi care-ţi strepezesc dinţii, dar care, cînd le sugi, te fac să crezi că în viaţa ta n-o să-ţi mai fie sete.

Parcul nu-i foarte mare, dar e atît de bine pus la punct încît, după cîţiva paşi, ai impresia că nu are margini şi că în jurul tău se întinde întreaga planetă. Te poţi tăvăli în iarbă sau pe muşchi şi, cam pe peste tot, dai de colţuri liniştite unde poţi veni cu o fată sau un băiat, după cum e cazul, în funcţie de sex.

Mă plimbam pe acolo aproape singur, dată fiind alarma, şi-mi ziceam că asta era Pămîntul şi că făcea să-l aperi, chiar dacă ştiam că parcul de-aia fusese făcut şi că nu era adevărat, în cele mai multe locuri de pe Pămînt, dacă zgîrii solul, îţi toceşti unghiile pe beton şi înainte de a urca la bordul lui RN nu văzusem pomi decît în ciubere. Dar îmi ziceam că asta era adevăratul Pămînt, ideea de Pămînt, paradisul terestru, mă rog, şi că atunci cînd porcăria de război se va sfîrşi va trebui să facem să fie peste tot aşa, o grădină care să nu semene a grădină. E acolo un loc aproape lipsit de vegetaţie, numai nisip greblat cu grijă şi pe care nimeni n-ar îndrăzni să pună piciorul, iar prin mijloc şopoteşte un fir de apă printre pietre năpădite de muşchi, ai jura că sînt acolo de o mie de ani sau mai mult, chiar dacă ştii că RN-ul n-a fost construit şi armat decît de mai puţin de douăzeci de ani. Te aşezi pe mal, pe o bancă de lemn şi aştepţi, nu mai ai chef nici să gîndeşti, asculţi tăcerea, nu mai vrei nimic, uiţi de necazuri şi ţi se pare că eşti nemuritor. Timpul parcă încetează să se scurgă, pînă în clipa cînd îţi spui, moaşă-sa, întîrzii la intrarea în tură. Se pare că japonezii au amenajat locul ăsta, ca şi tot Parcul dealtfel şi, credeţi-mă, sînt ai naibii de tari, mai tari decît artiştii noştri care umblă cu bucăţele de metal, cu sunete şi culoare. Ăştia au lucrat cu Pămîntul, cu înseşi materialele Pămîntului şi, cînd te-ai făcut una cu peisajul, ştii că merită să aperi Pămîntul cu orice preţ, şi ăsta-i clenciul psihologic, dar degeaba-ţi mai dai seama, că te-ai şi lăsat prins. Am văzut o gînganie, un fel de buburuză care alerga prin iarbă printre pantofii mei şi, pentru nimic în lume, n-aş fi strivit-o. Nu pentru că sînt pacifist şi nici măcar din cauza religiei vieţii. Ci pentru că venea de pe Pămînt.

Ca şi mine.

REABILITARE

Pe urmă, dar am văzut totul doar de la popotă sau mi s-a povestit, pentru că a durat zile şi zile şi mai şi trebuia să dorm din cînd în cînd, au dărîmat munţii şi au evaporat mările. Au sfîşiat atmosfera şi au trimis-o să se piardă în spaţiu. Au curăţat planeta cum ai coji un măr şi am văzut marile segmente ale continentelor plutind în derivă pe magmă ca piesele detaşate ale unei carapace. Şi vă jur că era frumos, roşul şi castaniul şi negrul ăla, şi-aş fi vrut să fiu pictor ca să aştern totul pe hîrtie şi mi-a părut rău că n-am urmat mai serios cursul de grafică, la universitate. Apoi i-am spus că totul era fixat pe holograme şi că pictura realistă nu mai rentează cam de multişor.

Vă întrebaţi poate de ce şi-au dat atîta osteneală, dar e logic. Dacă planeta ascundea materii prime, xenoşii nu trebuiau să profite de ele. Şi, după cum arăta pe măsură ce zilele treceau, acum n-ar fi îndrăznit nici să se apropie de ea. Ai noştri ar fi aruncat ei planeta în aer, dar le-ar fi luat prea multă vreme şi, pe de altă parte, careva mi-a spus că e o lege care interzice asta. Nu ştiu dacă-i adevărat, dar dacă o asemenea lege există, eu sînt pentru.

Şi-apoi ne-am depărtat, ne-am depărtat mult şi, în cele din urmă, au început să arunce nişte chestii spre soare şi spaţiul înconjurător ca sa-l facă să emită raze otrăvitoare.

Abia începuseră, şi-i bine că i-a prins la început, că de pe Pămînt a sosit un mesaj.

Se înşelaseră.

Nu ai noştri, bineînţeles, cineva de pe Pămînt sau mai degrabă, de la Marele Cartier General din spaţiu. O poticneală între două servicii sau un ordinator rău programat sau o informaţie care făcuse un ocol şi se rătăcise. Află dacă poţi. Zona de frikill se mutase şi planeta abia meşterită se afla acum într-un sector prieten şi ai noştri erau tocmai pe punctul de a lua contact cu băştinaşii, dacă instructorii speciali aparţinînd unei alte arme

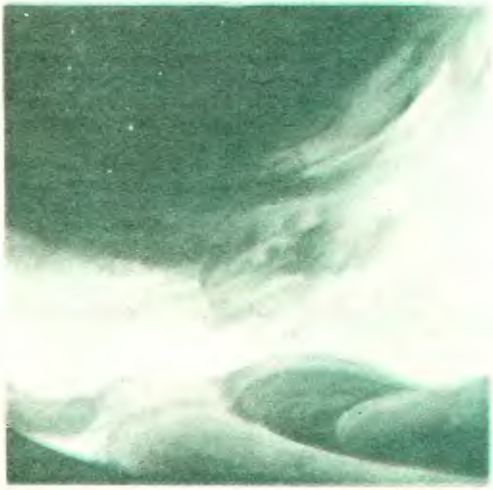

Desen de SERGIU NICOLA

nu se si apucaseră de treabă. Băieţii ăştia sînt atît de secretoşi că se prea poate să-i fi curăţat împreună cu ceilalţi, fără să ne dăm seama.

Cînd am aflat, am rîs de m-am rupt. Toată munca aia pe degeaba. Fireşte, n-am ştiut dintr-o dată, dar s-a simţit un fel de nesiguranţă cînd operaţiile au fost, chipurile temporar, suspendate şi au început să circule tot felul de zvonuri. Pe urmă comandantul a mai ţinut un discurs şi arăta şi mai lehamitisit decît prima dată şi a zis că o regretabilă eroare fusese comisă fără ca nimeni de la bord să fie, bineînţeles, de vină şi că era cazul să fie reparată, procedîndu-se la o reabilitare.

Reabilitare. O vorbă pe care n-o mai auzisem în legătură cu o planetă, dar se pare că instrucţiunile prevăd un asemenea caz. Cauterizare, apoi reabilitare. Ordin, apoi contraordin. Aşa-i la armată. Numai că, în cazul de faţă, contraordinul venea cam tîrziu.

Comandantul ne-a spus că trebuia să se treacă la o reabilitare a-ntîia şi că se bizuia pe faptul că vom pune inimă în treaba asta. N-a adăugat, dar am aflat mai tîrziu pe căi neoficiale şi în genere bine informate, că afacerea risca să declanşeze un tămbălău monstru pe Pămînt, că fusese numită o comisie de anchetă şi comandantul putea să-şi piardă gradele, ba să se şi pomenească la zdup pînă la sfîrşitul zilelor lui. Şi noi cu el, sau măcar să fim încondeiaţi. Nu că am fi fost de vină, dar în cazuri dintr-astea trebuie să se găsească repede un ţap ispăşitor şi cel care o ia pe coajă e întotdeauna acarul. Ar fi fost destul ca, înconjurată de ziarişti, comisia de anchetă să debarce val-vîrtej pentru ca povestea să ia proporţiile unui scandal stelar de mărimea întîia. Opoziţia, normal, ar fi profitat cît ar fi putut şi ar fi luat în braţe genocidul inutil, iar ca să iasă basma curată, guvernul ar fi făcut să cadă ceva capete.

Aşa că era preferabil să se reabiliteze pe şest şi în viteză. A reabilita o planetă înseamnă să pui lucrurile la loc, exact cum le-ai găsit. La început, dată fiind starea bolovanului, n-aş fi zis că se poate, dar la bordul unei nave ca RN 011 se află tot soiul de chestii şi, cum v-am spus, cazul fusese prevăzut.

Mai întîi s-au apucat să recupereze toate rachetele pe care le trimiseseră spre soare şi spaţiul înconjurător şi s-au dat peste cap ca să neutralizeze efectele cîtorva, ajunse cam prea devreme la ţintă. Apoi s-au apucat să dragheze spaţiul pentru a aduna cît mai multă atmosferă şi vapori de apă, ca să nu fie nevoiţi să consume prea mult din rezervele de la bord. Cum moleculele n-avuseseră răgazul să ajungă prea departe au izbutit cam în proporţie de 99,9%. După asta au pus la loc continentele, cu o aproximaţie de un milimetru. Cel mai greu a fost să resudeze plăcile ca lumea şi să evacueze toată căldura suplimentară pentru a îngădui atmosferei să se menţină şi vaporilor de apă să poftească să se depună frumuşel în scobitura oceanelor. A plouat acolo jos zile în şir, un adevărat potop care nu se putea compara nici cu cel mai afurisit muson de la tropice, de pe Pămînt, adevărate baloturi de apă, lacuri întregi prăvălindu-se din cer şi săltînd iar la kilometri altitudine pentru a sfîrşi prin a se cuibări în locurile potrivite...

Apoi s-au pus să refacă munţii şi, din fericire, existau arhivele pentru că aşa s-a putut pune totul la loc, pînă şi cel mai mic rîu, pînă şi cel mai neînsemnat gheţar.

Acum planeta începea să arate într-adevăr bine. Din pricina marelui ecran nu mai părăseam practic popota, uitam să înfulec, să dorm şi să mă distrez. Cînd Nico a venit să mă ia de mînă zicînd că, la urma urmelor, nu-i pasă de medalionul meu, am urmat-o totuşi pentru că nu voiam să creadă că-i purtam pică. Mă simţeam minunat de bine, în pace cu toată lumea. Reabilitarea era într-adevăr o treabă pe cinste. Dar în cabina ei am cerut să pună în funcţiune ecranul şi n-a protestat şi pentru o clipă mi-am dorit ca planeta să fie botezată Nico, de vreme ce n-avea un nume ca lumea, numai un mişmaş de cifre şi litere. Era o idee aiurea, bineînţeles, că nume nu se dau decît prelungirilor Pămîntului, cînd sînt populate, dar pe moment mi-am zis că o să urmez calea ierarhică supunîndu-i comandantului propunerea. Apoi am lăsat-o baltă.

După asta a trebuit să muncesc ca un apucat pentru că urmau să apeleze serios la stocuri şi să omoare sintetizatoarele ca să reconstituie pămîntul arabil şi, dedesubtul lui, resursele naturale. Nu era un fleac, o planetă e o ditamai chestie şi mai eram şi presaţi de timp. Am luat amfetamine şi am tras pînă la douăzeci de ore din treizeci. Dar n-am auzit să se fi plîns careva. Din pricina lipsei de personal m-au numit pe post de programator de seria A, dîndu-mi să înţeleg că, dacă o scot cu bine la capăt, viitoarea sesiune nu va mai fi decît o formalitate. Vă închipuiţi că am dat din mine cît am putut. Le-am făcut un metagraf de restructurare ecologică de ţi-era mai mare dragul. Cînd s-au prins şi astrobiologii în horă abia dacă au avut ce retuşa la el.

Dispuneau de prelevări făcute înaintea cauterizării, aşa că nu le-a fost prea greu să furnizeze vegetaţie din abundenţă, dar, din lipsă de

timp, s-au hotărît să planteze totuși, pe cea mai mare parte a pămînturilor arabile, niște imitații care aveau să se autoelimine în cîteva zeci de ani lăsînd treptat locul vegetației adevărate. La capitolul păduri, în special, nu se putea proceda altminteri. Plecînd de la specimenele recoltate,au reprodus,de asemenea, în mare viteză, toată fauna, fără să neglijeze nici gîngănii care, din punctul meu de vedere, puteau fi în mod obiectiv calificate drept ploșnițe și păduchi. Iar toate astea în proporțiile exacte, indicate de arhive. Necazuri n-au avut într-adevăr decît cu fosilele pe care nu le puteau produce în cantități suficiente și nici reintroduce, peste tot, în locurile potrivite. L-am auzit pe unul hlizindu-se și zicînd că planeta făgăduia să le pună o problemă a dracului de încurcată paleontologilor din viitor, dacă aveau să dea vreodată pe acolo. Dar fosilele, oricum, nu pot fi văzute de afară.

Cînd am izbutit să mă întorc la popotă ca să mă uit la marele ecran totul părea perfect. Ai fi zis că nu se schimbase nimic. Planeta semăna aidoma cu ceea ce văzusem prima dată. Aș fi jurat că toți copacii, chiar imitațiile, fuseseră plantați la locul lor și că nu le lipsea o frunză, sau ce le ținea loc de frunze. Gîngăniile puteau chiar înfuleca imitațiile, așteptînd ca adevărata vegetație să precumpănească din nou. Ca să-ți dai seama de deosebire ar fi trebuit să utilizezi un microscop.

Totul era perfect. În afara unui amănunt. Credeam că au să se oprească aici pentru că, în ciuda posibilităților tehnicii, morții nu pot fi înviați. Dar mă înșelam. Băștinașii erau cei mai importanți. Desăvîrșirea operei. Elementul indispensabil care, singurul, ne putea împiedica să ajungem în fața curții marțiale, odată întorși pe Pămînt.

Notați că dispuneau de toate datele necesare. Chiar dacă le lipseau specimene, pentru că a lua prizonieri dintr-o specie nebeligerantă însemna să te ridici împotriva religiei vieții, astrobiologii păstrau în memorie întregul capital genetic al băștinașilor, inclusiv variantele, sociologii le știau pe de rost civilizația și lingviștii cunoșteau cele mai mici nuanțe ale modurilor lor de comunicare. Iar tot ce lipsea putea fi lesne interpolat. Dar, dacă e ușor să reconstitui gîngănii, e mai complicat să reclădești o întreagă societate. Și faptul cere, mai ales, timp. Din pricina perioadei de ucenicie. Dacă am fi avut înainte un secol sau două, sau măcar zeci de ani, s-ar fi putut încerca. Dar cu ziariștii care puteau năvăli de pe o zi pe alta și pe care MCG îi ducea din ce în ce mai greu de nas nu se putea trage de timp.

Au avut loc o groază de discuții ale căror ecouri, doar, au ajuns pînă la mine și, în cele din urmă, ciberneticienii s-au pus pe treabă și au început să producă băștinași în serie. Erau mașini, dar deosebirea apărea numai dacă li se deschidea burta. I-au fabricat în toate mărimile și de toate sexele necesare, le-au îndopat țestele cu tot ce trebuiau să știe. Au fost reconstituite la fix drumurile și potecile, orașele și satele în care au vîrît imitațiile de băștinași, iar ele au început să funcționeze de parcă nu s-ar fi petrecut nimic.

Cu aceleași obiceiuri, aceleași cunoștințe, aceleași rețete de bucătărie și aceleași feluri de a-și da poalele peste cap. Dacă i-ar fi putut vedea, jur că pînă și originalele s-ar fi lăsat înșelate.

Iar partea cea mai frumoasă era că fuseseră făcuți mai solid decît băștinașii adevărați. Cei pe care-i curățasem nu durau în medie mai mult de cincisprezece-douăzeci de ani. Dar noii băștinași aveau să trăiască timp de secole, poate chiar mai bine de o mie de ani. Era obligatoriu, de vreme ce, fiind mașini, nu se puteau reproduce. Așa că era preferabil să fie concepuți zdraveni.

Pe chestia asta sociologii și ciberneticienii s-au ciorovăit, primii zicînd că rezultatul va fi o civilizație a dracului de statică și ceilalți că nu era sigur și că, dealtfel, li se rupea în paișpe. A reabilita însemna să refaci la fix un moment dat, și atîta tot. Iar astrobiologii i-au potolit pe toți zicînd că, după război, cînd vor exista și timp și mijloace, s-ar putea înlocui mașinile cu băștinași biologici de sinteză și că evoluția va reintra astfel în drepturi și că ar putea fi chiar îmbunătățiți, pe ici pe colo, pentru a-i face să facă un pas înainte de mai multe mii de ani, dar că pînă atunci, așa cum se aflau, băștinașii erau în stare să-și joace rolul la perfecțiune, ba chiar să fie echipați și antrenați, prin grija noastră, pentru a putea rezista în fața xenoșilor.

În ce mă privește, tot ce vedeam, și nu-i doar un fel de a spune, era că lucrurile fuseseră puse la loc întocmai, de parcă nici n-am fi venit vreodată pe-acolo, iar pacifiștii tocmai asta cer, și cînd am plecat de-a binelea, fără să mai așteptăm comisia și ziariștii, și cînd, flancat de Nico și Tad, l-am văzut pe ecranul popotei pe tipul șezînd liniștit pe movila lui și împrospătîndu-i zugrăveala, exact așa cum făcuse cel pe care-l văzusem la sosire, și cînd mi-am spus că, dacă are un pic de noroc, o să reziste o mie de ani, am început să dau apă la șoareci. Nici nu l-am auzit pe comandant mulțumindu-ne și felicitîndu-ne și spunînd că-i miroase a decorații și avansări.

S-a făcut într-adevăr o treabă pe cinste. Și puteți fi mîndri de noi toți, cîți sîntem aici. Iată ce țineam să vă povestesc de data asta.

Îmi rămîne să vă spun să nu vă faceți griji pentru mine și că m-ar bucura să am știri de la voi, mai ales de la surioară, că vă urez să recepționați înregistrarea asta sută la sută și că sper să nu suferiți prea tare de pe urma lipsurilor.

Vă îmbrățișez pe toți.

În românește: VLADIMIR COLIN

DESCOMPUNEREA ŞANSEI INEXISTENTE

Era singur, departe de ceea ce aparţinea realului; simţea apropierea morţii, răsufla aerul ei.

N-o dorea... Dar era singur, în adîncul oceanului planetar. Nici urmă de viaţă împrejur. Unde erau ceilalţi? Îl vor lăsa aici?

În fiecare unduire a acelei materii numite „apă" spera apariţia unei forme, oricare, de orice fel.

Era tîrziu... oxigenul îi va ajunge doar pentru încă vreo cîteva zeci de minute,... a găsit în sfîrşit ce căuta? Acum înţelesese. După ce oamenii îl aleseseră pe el ca reprezentant al geniului uman, după ce se folosiseră de el, l-au trimis la moarte, ştiind că informaţiile creierului său nu le vor putea distruge. Dar îi va învinge, adevărul va triumfa!

Calculă distanţa la care se puteau afla fiinţe raţionale. Da, mijlocul cel mai sigur era „puiul", nimeni nu va şti de el timp de luni întregi, după ce femela îl va naşte. După grele sforţări, reuşi să intre în legătură cu singurele celule ce compuneau creierul „puiului" nenascut. Pe baza celulelor nervoase ale organismului său, le înmulţi pe cele ale pruncului. Ştia foarte bine că celulele odată reintegrate în organismul pruncului vor mai trai atît cît ar fi trait în organismul lui.

Nu-i pasa, pînă la moartea lor noile celule ale viitoarei fiinţe se vor fi născut, cu siguranţă.

Terminase cu mărirea capacităţii puiului la maximum şi mai exista doar un singur lucru de făcut: să transmită informaţiile creierului său în acela al noului geniu...

●

– Alo, doctorul Simion? Da!? Aici Vergo, după cum ştiţi, soţia mea este însărcinată...
– Da, ştiu, s-a întîmplat ceva?
– Da, nu, adică...
– Bine, vin imediat!

●

Nu mai era mult, cîteva minute, undele electromagnetice ajungeau exact la destinaţie, perturbîndu-se uşor activitatea maternă. Undele îi provocau mamei stări anormale, ameţeli. Întreaga informaţie trecea şi prin creierul mamei, cu viteză.

O să-şi poată transmite în întregime rezervorul de inteligenţă? Viitorul născut îl mulţumea, chiar îl uimea. Reuşeşte. Mesajul părăseşte treptat creierul străinului, iar acesta murea încet, prudent, fiindu-i parcă frică să nu deranjeze celulele pline de cunoştinţe ale puiului. Era mulţumit, îşi terminase viaţa de acum, putea muri pentru această lume, dar urma sa traiasca în cealaltă, în lumea antimateriei, ce domina întreg Universul.

●

– Domnule Vergo, soţia dumneavoastră este aproape să nască. Fătul este mult mai dezvoltat ca de obicei. Vom trimite imediat cîţiva roboţi sanitari după doamna Vergo, sîntem neliniştiţi pentru viaţa ei...

●

Pendula electrică din interiorul maternităţii bătea orele 1,30 din noapte. Însă în spatele uşilor salonului 213 medicii erau în alertă. Copilul trăia, dar mama, înainte de a-şi vedea acea părticică din trupul ei, murise. Pe ecranele computerelor nenumărate curbe se unduiau. În sfîrşit, o cifră le întrerupse cursul. După care apăru un: „imbecililor", scris cu majuscule. Medicii rămaseră perplecşi, nu înţelegeau... era drept, 45% fusese şansa de salvare a mamei, rămasă nefolosită. Dar cine ştia în afara de ei acest lucru?

Ceva ciudat se petrecea. Roboţii alergau încolo şi-ncoace. Comandaţi parcă... bineînţeles de cineva, dar de cine?

Îşi dădeau toţi seama că în încăpere mai există şi altcineva. Doctorul Firon încearcă să întrerupă activitatea computerelor, dar...

– Nu vă apropiaţi! Pruncul născut acum 43 de minute împrăştie radioactivitate periculoasă datorită structurii sale deosebite. Mama nu a murit datorită naşterii, ci substanţelor radioactive eliminate de copil. Nu vă apropiaţi..., vorbise supraveghetorul automat. Medicul Simion, în ciuda primejdiei care-l pîndea, păşi însă pînă în interiorul boxei pruncului, unde apăsă întrerupătorul electric.

O fracţiune de secundă şi impactul materie-antimaterie se produse. Era clar: pruncul era format din antimaterie, aşa că din doctorul Simion mai rămase o mînă de cenuşă. Totul părea sfîrşit, computerele nu mai funcţionau şi întreaga maternitate era alarmată. Impacientarea se întrerupse odată cu apariţia vocii directorului: Ce s-a întîmplat?!

– ...

Doctorul Firon dădu să se mişte, dar întreg corpul îi era înţepenit.

– Domnule director, trebuie purificată atmosfera; în această încăpere aerul este radioactiv, e de prisos orice întrebare. Legătura se întrerupse. Computerele de siguranţa indicau prezenţa unei alte forme de viaţă ale cărei duble rînduri de celule erau la maturitate şi creierul acesteia cuprindea cunoştinţe ieşite din comun. Pe ecranul computerului QB75 apăru următoarea frază:

„Datorita măririi bruşte a electricităţii în siste

(Continuare în pag. 208)

LUMINIŢA PANĂ
clasa a VIII-a
Cenaclul „Sapiens"
Casa centrala a Pionierilor şi Şoimilor Patriei

GENERAȚIA OMEGA

Ω

RODICA BRETIN

„ALGORITMUL DIACRONIC — rezonator etern, perfect și imuabil al ritmurilor esențiale alfa din entitatea mea abiotică — a stabilit cu precizie de o deca secundă momentul cînd structurile voastre bioinformaționale vor reacționa pozitiv, fără a se detrace, la implementarea informației inhibitoare, pînă acum redundante, devenită factor decisiv al..."

Monologul obositor al computerului mă irită, cuvintele curg, se contopesc într-un murmur monoton, neîntrerupt, mă retrag în mine umilit, singur, și nu pot face nimic, vocea egală, fără inflexiuni mă urmărește inoculîndu-mi pe-ncetul otrava, se insinuează prin ungherele psihicului, n-am unde să mă ascund. Mi-e teamă de o criză nervoasă, de atîta vreme n-am comunicat cu nimeni, vreau să spun cu un om, nu mă refer la blestemata mașină care perorează la infinit, cu vocea ei imposibilă; innebunesc dacă nu termină odată. Lasă-mă în pace, îmi vine să-i strig, dar tac ascultînd mai departe.

„...rezultatele programului inițiatic în psihotehnica onirică și conținutul carent imaginistic al dioramelor de stimulare a creativității arată...".

Testele au un anumit scop: ne pregătesc să acceptăm ceea ce, într-o formulare arhaică, însă suficient de sugestivă, s-ar numi **adevărul despre noi.** Cînd nava „Eor" a asolizat — cu ani în urmă — pe această planetă, la bord, în locul unui echipaj uman se afla o bancă de gene. Computerul nu fusese încă lovit de logoree și purta în creierul lui artificial și pervers **un program.** El, plăsmuirea artificială din spatele cîmpurilor modelatoare, ne-a creat.

Uneori îmi închipui peisajul straniu de afară, în care corpul navei, insulă metalică, refuză integrarea. Viziunea de fantastică și insolită, de un miraculos echilibru senzorial. De optsprezece ani, climatul întreținut de păienjenișul de cabluri, rețele și monitoare, e unicul meu univers. Încep să mă îndoiesc de materialitatea lumii exterioare; pereții cenușii, lipsiți de hublouri sînt, în schimb, o certitudine.

„...reperarea unor elemente intersanjabile în echivalentul conceptual al rationamentelor, eliminarea factorilor incidentali, impulsurilor atavice, tendinței de eludare a gîndirii sistematice, precis ordonate, și de orientare spre un comportament anarhic, incoerent, dominat de sentimente si instincte".

Are dreptate, e stupid și inutil să urăsc impenetrabilitatea barierelor fizice ce mă despart de ceilalți. Nava trebuie să fie imensă; numai zona care-mi e accesibilă cuprinde sase nivele, și sînt douăzeci de astfel de secțiuni, izolate între ele... Cînd reușesc un contact telepatic cu ceilalți le simt întrebările, anxietatea claustrării, gînduri străine îmi scotocesc avide mintea: cine sînt eu, **cine sîntem.** Mă cufund în mine ca într-un abis, căutînd febril raspunsul, închistat în cochilia săracă si goală a tăcerii. Legătura slăbește după cîteva minute, n-am puterea s-o mențin, desi mă agăț ca un naufragiat de firul invizibil dintre conștiinte. Reincepe pînda în labirintul abstract al undelor psi, anticipînd probabilitatea regăsirii. Apropierea de ceilalți e un analgezic, îmi amorțeste durerea.

„Prezenta în actualele delimitări spațio-temporale este rezultatul incidenței planificate a unor evenimente, nu doar o simplă pendulare de sanse. Fixate în modele operationale integratoare sau invertite în arhitecturi cinetice modulare — îmi puteti controla fractiuni importante din memorie, conținînd esenta civilizației părinților vostri. Sînteți **ultima generație** de eorieni, nascuți pe o navă destinată colonizării altor lumi. Disponibilitățile psihice și de adaptare pe care le-ați format vă vor ajuta să interveniti în viitorul acestei planete".

Brusc, totul capătă sens, ascult atent vocea computerului care, ciudat, și-a întrerupt perorația, iar indicațiile sale sînt exacte, concise. Încercînd să-mi domin teama, mă prăbusesc în fotoliu, cu corpul scuturat de frisoane. Pe ecran apare imaginea unei săli icosaedrice, dincolo de peretii careia sînt douăzeci de incinte identice cu cea în care mă aflu. Încărcată de așteptare, atmosfera pare străbătută de irizații violacee, sclipiri fulgurante se întretaie pe traiectorii sofisticate, desi efectul se datorează mai curînd nervilor tensionați la limită.

Un semnal discret anunța deschiderea ogivei. Secunde lungi rămîn paralizat, incapabil să reactionez; nu stiu cum m-am ridicat, cu mișcări rigide, de papusă mecanică — ... Mă clatin, sala poligonală e un viespar de gînduri vii, alerte. Încremenesc, privind cu ochii dilatați de groază reflectarea identică a chipului meu în trăsăturile celorlalți, într-un refuz disperat al acceptarii evidentei. Citesc în mințile lor aceeasi oroare, înțelegînd, în sfîrsit, de ce sîntem mai multe trupuri și o singura ființă.

Asolizarea navei n-a decurs normal, în impact fiind atinsă si banca de gene, cele rămase corespunzînd doar unui genotip. Computerul a decis, totuși, să ne creeze. "E rîndul nostru să luăm o hotărîre... Ca entități separate ne domina. Interferînd fluxul comun al emisiilor noastre bioenergetice cu cîmpul alfa al mașinii, putem declanșa o reactie brizanta.

„Sinuciderea e incongruentă ca variantă de interpretare a simbolurilor mentale și informaționale ale..."

Sînt pregătit, mă concentrez, simt cum mă încearcă, paradoxal, o milă fără margini pentru bătrînul computer, n-a înțeles nimic din ființa umană.

Închid ochii, gestul e repetat de noi toți, într-o totală consonanță, și dau comanda telepatica.

Ultima.

ERA POST TELEMATICĂ

EDUARD JURIST

— ASTA E CASA, spuse însoțitorul meu. Deocamdată e un prototip, dar în curînd astfel de case vor deveni ceva cît se poate de obișnuit.

Am zîmbit discret. Eram sătul de atîtea invenții **epocale.** Lucram la Oficiul de brevete și invenții și misiunea mea era să **resping** invențiile propuse (de aprobarea lor se ocupa alt serviciu), pentru simplul și bunul motiv că trăiam în centrul unei explozii continui de invenții și inovații, încît, dacă omenirea s-ar fi apucat să le aplice pe toate, n-ar mai fi avut răgazul să se bucure de eficiența lor. Omul acesta însă nu venise la mine pe căi obișnuite (să știți că și în epoca noastră posttelematică, calea obișnuită înseamnă tot cu recomandații de sus, din dreapta și din stînga), ci era pur și simplu nepotul celei mai bune colege de școală a bunicii mele. Și, de bună seamă, nici în epoca noastră posttelematică, nimeni nu poate să refuze o mică plăcere bunicii, ființa aceea minunată cu care rămîneai în lungile seri de iarnă, în timp ce părinții se duceau la teatru, la cinema, la restaurant și așa mai departe. Nepotul era un personaj foarte simpatic. Părea mai curînd un violoncelist la operă (papion, chelie, haină de catifea care lucea intens la coate) decît fizician, inginer de automatizare sau cibernetician al zilelor noastre. Acum, în fața ușii **casei experimentale** pe care urma s-o vizitez, așteptam să-l aud pronunțînd unul din acele „Sesam deschide-te", cu care ne și obișnuiserăm în ultimul timp. Într-adevăr, „violoncelistul" se apropie de minusculul microfon încastrat în panoul ușii și spuse:

— Eu sînt...

Deci, ghicisem. Amprentele vocale etc., etc., etc. Dar, spre surprinderea mea, **ușa** răspunse cu un mic semnal de recunoaștere, după care se auzi un glas melodios de computer din generația 24:

Pentru astă seară, am să te rog să-mi spui cît fac 174 înmulțit cu 72.

M-am întors nedumerit spre gazdă. Acesta afișa o figură indiferentă. Se concentră o clipă, după care spuse:

— 12.528.

— Corect, răspunse ușa și se deschise.

M-a poftit să intru.

Vedeți, începu el, cibernetica, automatizarea, tot sistemul computerizat pe care l-am creat noi, oamenii, reprezintă și cel mai mare pericol pentru umanitate. Ne putem distruge prin exces de civilizație. Dacă am reușit să evităm (cel puțin deocamdată) războiul atomic, dacă luptăm (cu un succes relativ) împotriva poluării, iată că a apărut și cel mai de temut dușman al speței umane: robotizarea. Da, pe roboți i-am umanizat, dar acum a venit la scadență prețul. Am devenit noi niște automate-de-apăsat-pe-buton. Tot ceea ce cîndva fusese o utopie, o fantezie a scriitorilor, azi e o realitate banală. Dacă nu acționăm imediat, mîine va fi prea tîrziu. Vom deveni niște brute degenerate, mînuind idioți geniali. De aceea trebuie găsită calea prin care creierul uman să rămînă în continuare activ.

I-am înțeles ideea. Era interesantă.

— Și dacă locatarul are un mic calculator de buzunar?

— Nu se poate trișa. Calculatorul ușii nu răspunde decît dacă verifică că operația a fost făcută cu consum de bioelectricitate.

Mi-a făcut semn să-l urmez într-un living sobru, dar foarte comod. Încastrat în bibliotecă, se vedea barul. Îmi făcu semn să mă servesc.

— Apăsați pe butonul verde...

— Totuși? am zîmbit la gîndul că „pe ici, pe colo", „violoncelistul"-inventator se dovedise mai îngăduitor. Am apăsat pe butonul verde. Dintr-un difuzor ascuns se făcu auzit glasul computerului:

Burbon sau Napoleon?

— Un Napoleon... am ridicat din umeri. Un whisky eram gata să-mi torn și singur fără ajutorul celei mai avansate tehnici telematice.

Lupta de la Waterloo? se auzi din nou glasul.

— 1815, am spus mașinal (aveam memorie bună).

18 Brumar?

Lovitură de stat. Directoratul înlocuit cu consulatul. Am recitat, e drept, cu oarecari ezitări. În bar clipi o luminiță verde, grilajul se trase în lături și sticla de whisky înaintă spre mine pe o tavă cu două pahare și o cupă cu bucăți de gheață...

— Începe să devină palpitant, am spus pe

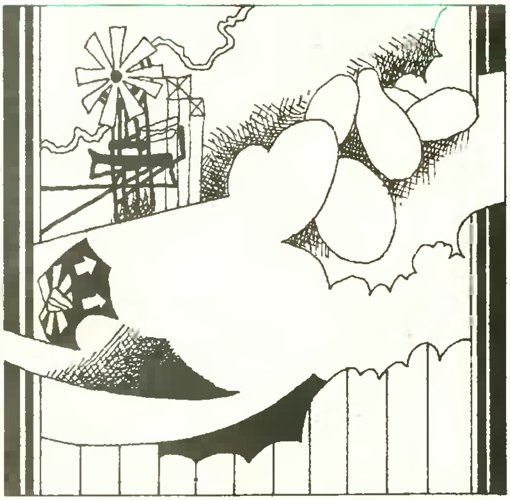

Desen de ALEXANDRU ANDRIEȘ

gînduri...

— Vreți să vizitați locuința?

Am acceptat cu plăcere. Am intrat în dormitor.

— Să presupunem că vreți să mergeți la culcare...

Gazda îmi propuse să mă lungesc în pat în ciuda faptului că nu eram în pijama. M-am așezat, și în clipa aceea am fost propulsat (dar cît de elastic!) pe covorașul din fața patului. Automat se declanșa o muzică ritmică și glasul computerului mă anunța:

Înainte de culcare, nu uita să faci mișcare.

Începea programul de gimnastică nr. 5.

După dormitor am vizitat sufrageria, de fapt un fel de birou cu o masă de o formă ovoidală. Am luat loc pe un scaun foarte comod. În fața mea era un obișnuit ecran de presă pe care puteai citi ultimele știri sau viziona un program Tv. Am aprobat cu satisfacția ca ceva din obișnuințele și comportamentul bărbatului modern nu fuseseră sacrificate. Gazda îmi ghici, evident, gîndul:

— Eroare! Să admitem că azi aveți un chef grozav să mîncați o friptură de porc. Nimic mai simplu. Aici aveți tabloul de comandă care vă aduce pe transportorul energetic felul dorit.

În tăblia mesei se deschise un capac și în fața mea se afla nu unul din acele borcane sau tuburi binecunoscute din comerț care s-au generalizat după ce fuseseră inițial doar pentru cosmonauți. Nu! Era o autentică friptură de purcel de lapte natur, foarte îmbietoare.

Am procedat așa cum era firesc. Am început să tai din ea. În clipa în care am dus furculița la gură ecranul s-a luminat și am putut urmări „în direct" un fel de radiografie color în care vedeam foarte limpede procesul de asimilare din organismul meu. La un moment dat pe ecran s-au aprins semnale luminoase și același computer grijuliu vorbi din pereți:

STOP! Ai ajuns la limita admisibilă (într-adevăr, luasem masa și eram sătul). **Să-ți fie de bine!**

După care tăvița pe care era farfuria se puse în mișcare și banda transportoare o făcu să dispară.

— Ingenios, am spus. Și din nou am întrebat: dacă trișez? Iau masa și în oraș?

— Imposibil. Computerul are în permanență analiza generală și, dacă e cazul, vă închide în casă și vă obligă să postiți o zi sau două pînă se restabilește echilibrul hidrocarbonatelor.

A fost o seară plăcută. La plecare, gazda îmi propuse să mă conducă cu mașina. Am acceptat.

— Și mașina e „cifrată"? am întrebat.

— Desigur. Dar nu e nici o problemă.

Întoarse cheia și, așa cum mă așteptam, se făcu auzită o întrebare:

Definiți efectul Mossbauer.

„Violoncelistul" se întoarse jenat spre mine.

— Nu cumva... vi-l amintiți?

Am ridicat din umeri.

— Nu face nimic... nu locuiesc departe și o mică plimbare mi-ar face chiar mare plăcere.

Ne-am urat noapte bună și ne-am despărțit.

Cîteva zile în șir am meditat la cele văzute, la ideile propuse de ingeniosul inventator. În cele din urmă, am făcut un referat bine argumentat pe care l-am înaintat șefului departamentului în care lucram. Răspunsul l-am primit în timpul cel mai scurt.

— Mă mir din partea dumitale, mi se adresă șeful, că ai avut aplombul să susții fleacurile astea... Dealtfel, spune-mi, e adevărat ce-am auzit, că solicitantul este un nepot al bunicii dumitale?

— Nu chiar, am spus încurcat. Nepotul bunicii mele sînt chiar eu. Dar, ce-i drept, bunica lui și a mea au fost colege...

— Ei, vezi, dragul meu?! Cum e posibil! Noi aici trebuie să ne păstrăm întreaga obiectivitate. Sper să nu mai uiți altădată.

Și apăsînd pe un buton, ușa biroului se deschise automat ca o aluzie la ceea ce nici epoca posttelematică nu vroia să renunțe

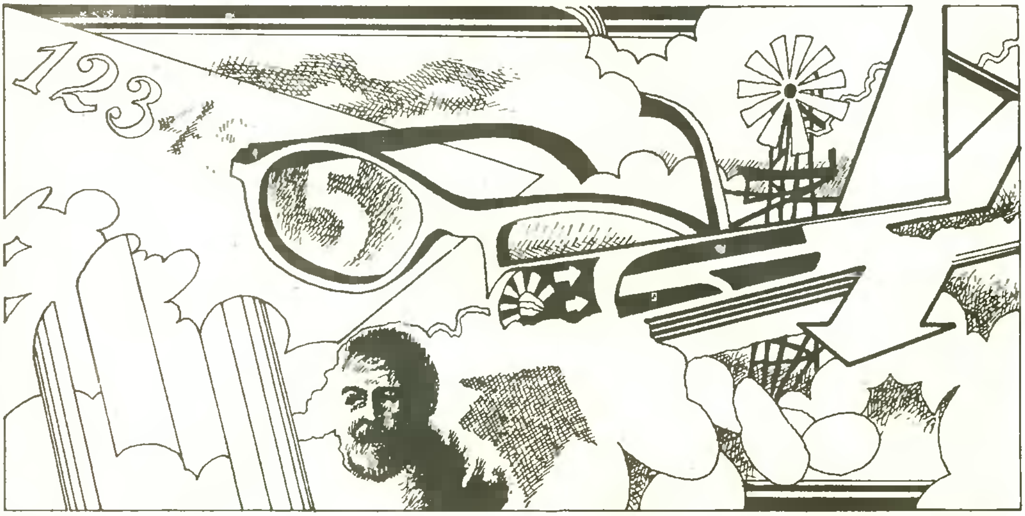

Desen de ALEXANDRU ANDRIEȘ

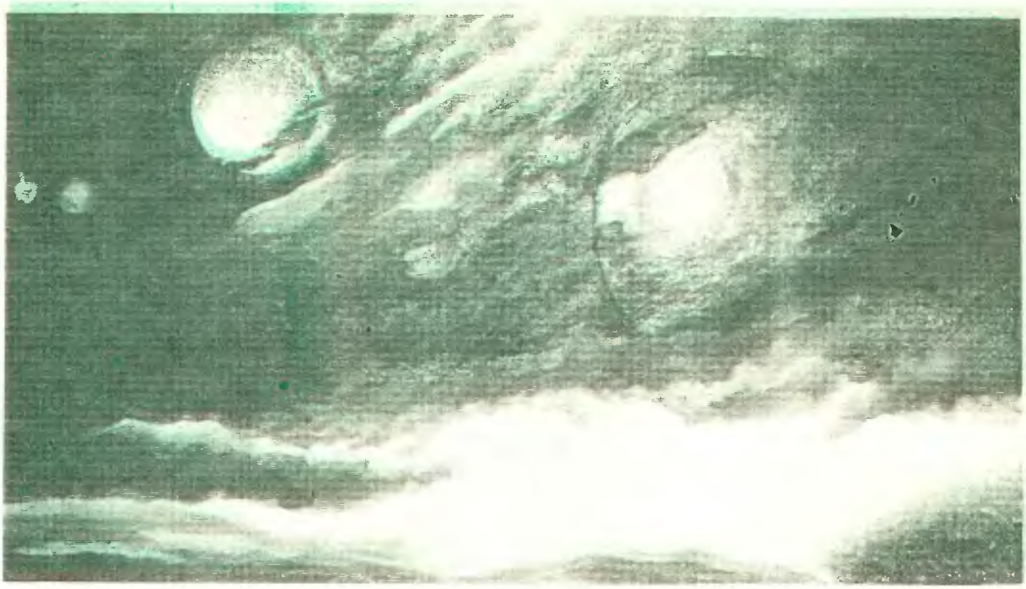

Desen de SERGIU NICOLA

Horia Aramă

PLANETA URÎTĂ

ZĂCEA, epuizat, cu fruntea încă jilavă de transpirație după încordarea din ultima fază a coborîrii pe asteroid.

— Greu cînd gravitația e prea mare și nava poate fi strivită de greutatea ei proprie; greu cînd gravitația e prea mică și riști să dezechilibrezi nava sau — cine știe! — să deviezi astrul de pe orbită!

Cel care lansa considerațiile amintite moțăia în celălalt fotoliu. Dacă nu s-ar fi rușinat de perechea lui, ar fi apăsat butonul **îmbrățișare** al umbrei sale capitonate — fotoliul era „de comandă", croit „pe măsură" — și s-ar fi lăsat luat în brațe și legănat de către complexa mașină de odihnă și consolare. Să apelezi însă prea des la serviciile ei ar fi fost un semn de slăbiciune, inadmisibil pentru oricare dintre cei doi hipersensibili. Copilotul își continuă monologul:

— Unde sînt vremurile cînd în Cosmos nu erau admiși decît atleții care plesneau de sănătate și forță, iar senzitivii rămîneau să palpite în fața ecranelor TV? Acum aș fi fost acasă, dimineața îngrijindu-mi trandafirii, seara privind stelele, care, văzute prin telescop, nu-s decît mai frumoase. Dar în disputa din jurul tipurilor psihosomatice a trebuit să învingă școala emotivă — și iată-mă la milioane de kilometri de planeta natală, palpitînd la fiecare scrîșnet al navei.

Din fotoliul celălalt se auzi un suspin. Llu începea să-și piardă răbdarea. Mîrîi provocator:

— Așadar ți-a fost frică.

Dar Ny era bine dispus și nu se formaliză:

— Poate, oricum e vorba de o frică de tip special, un **alter ego** al curajului, de vreme ce mîna mi s-a umezit, dar nu a greșit comenzile.

Nu poți avea numai avantaje — își spunea Llu. „Bun pentru asteroid" este un fel de titlu de campion, iar viața campionilor nu e niciodată comodă. Ny se descurcase de minune în ultimele ceasuri ale coborîrii pe O. și avea dreptul să se destindă fie și bătînd cîmpii.

Apăru Bongo, aducînd sucuri tonice. Llu îi admiră intuiția și tactul.

— Inevitabilul s-a produs: ne-am plasat pe asteroid, turui junele ciufulit (se spunea că-și frizează părul!).

— Nu rămîne decît să trasăm un teren de fotbal și să trecem la încălzire.

Ny se strîmbă. Era sătul de glume searbede. Iar dacă Bongo le căuta înadins nesărate, era cu atît mai enervant. Își reprimă totuși o replică usturătoare. Simțea că, rostind-o, ar fi lăsat să se volatilizeze ultimul strat de iritare, or tocmai asta urmărea bonomia de circumstanță a tînăru-

Horia Aramă

PLANETA URÎTĂ

lui. Nu ţinea să-i facă pe voie, oricum nu cu atîta promptitudine.

Llu era însă de altă părere, drept care se ridică din fotoliu şi acceptă trataţia propusă de Bongo.

•

Nava îşi înfipsese temeinic picioarele în roca străveche, dar nimeni nu se grăbea să coboare. În cele din urmă culisă un panou metalic, o scară telescopică se întinse leneş, iar în capul scării apărură Llu şi Ny. Lumina crepusculară a Soarelui depărtat avea ceva rece, derutant.

În jur, cît vedeai cu ochii,— orizontul se desena limpede la două-trei sute de metri. Astrul nu era decît o stîncă rătăcitoare, cioplită grosolan şi proiectată în spaţiu. Totul părea scăldat într-un cafeniu fad, cîlţos, de urs decolorat. Prin locuri mai joase, umbra turna întuneric peste solul golaş, dar negrul, în loc să dilueze culoarea neinspirată, părea că subliniază alegerea nefericită.

Nu numai culoarea ci şi formele contribuiau la impresia neplăcută. Lipseau, desigur, marile formaţii, stîncile abrupte, munţii masivi. Dar şi pietrele de rînd au, pe Terra, forme armonioase, linie, haz. Aici concreţiunile solului aveau contururi meschine, fără expresie ori chiar dezolante. Oare, în vid, materia se coagulează după o altă fizică, moleculele se precipită după alte axe de simetrie?

Dar nu era vreme pentru studii estetice. Coborîră scara şi dădură ocol navei. N-o mai văzuseră pe dinafară de multe luni de zile. Cu învelişul ceramic ars ici şi colo, avea un aer mai familiar, mai personal decît nouă, strălucind, rece, pe cosmoport, înaintea startului.

Exteriorul navei fu supus unei prime inspecţii. Secretarul electronic al fiecăruia notă zonele în care părea necesară refacerea izolării termice. Mai efectuară cîteva operaţii de rutină din programul „Primii paşi pe un astru necunoscut" şi reveniră la bord. Nu zăboviseră mai mult de un ceas, constată în treacăt Llu în vreme ce înregistra datele raportului său.

Prima seară petrecută pe sol după o atît de lungă absenţă a „pămîntului de sub picioare" trebuia sărbătorită. Bongo se gîndise din vreme la toate. Renunţînd la preparatele gata-de-consum, scosese la iveală un fazan adevărat. Înarmat cu cele mai autorizate reţete, îşi consacrase cîteva ore bune transformării bulgărului de gheaţă polarizată într-o friptură delicioasă şi rumenă.

Apariţia în careu a lui Bongo purtînd platoul decorat cu gust a fost însoţită de aplauze şi glume. Pasărea s-a volatilizat cît ai clipi, ca şi celelalte preparate, spre încîntarea bucătarului amator.

Cina s-a desfăşurat în voioşie şi optimism. S-a mîncat şi s-a băut cu o anume frenezie, probabil normală după încordarea ultimelor două zile. Apoi s-a discutat într-un spirit destins cum de mult nu mai domnise la bord. Încurajat, bucătarul şi-a petrecut o bună parte din orele de somn cercetînd microfilmele unor vechi cărţi de bucate. Vroia să nu dea înapoi, să-i ţină pe amicii săi într-un nemilos tir de bunătăţi.

Afară, noaptea îşi turtea nasul de blindajul care, la comanda cine ştie cui, obturase hublourile.

•

Prima explorare la oarecare distanţă de navă trebuia pregătită cu grijă. Prin tradiţie, comandantul şi ajutorul său îşi disputau această misiune. Şi de astă dată scena se desfăşură conform tipicului. De ce atunci Bongo avu o impresie de fals? Una incertă, abia o părere. Cei doi pledau argumentat, insistent. Fiecare se considera îndreptăţit să facă el prima tentativă de reală descifrare a tainelor lui O. Perorau abundent, însă fără convingere, formal. Impresia care se degaja — cu discreţie! dar tenace — era că nici unul nu avea chef să părăsească nava şi fiecare doreşte din suflet să fie înfrînt în duelul verbal.

Bongo i-ar fi luat peste picior pe amîndoi preopinenţii. Dacă nu o făcea era pentru că, spre mirarea sa, nici el nu se simţea îndemnat să dea ocol asteroidului.

Un capriciu? Nu era genul său. Un capriciu colectiv? Improbabil. Îşi cunoştea coechipierii. Şi — cel puţin aşa socotea — se cunoştea pe sine.

Llu tranşă chestiunea lăsînd balanţa să se încline în favoarea lui Ny. Acesta se bucură făţarnic. Regreta că nu poate fi onest, dar cum să fi admis că joacă un rol, că, fără nici o explicaţie, ceva din el refuză însărcinarea?

Revenirea lui Ny a fost o adevărată dramă. O grabă nejustificată în manipularea gingaşei aparaturi dusese la defectarea parţială a sistemului de încălzire a costumului. Situaţia s-a repetat în sus, la întoarcere, cînd un tremur bizar al mîinii a bruiat comenzile, blocînd aparatura vreme de aproape un minut. Ajuns între ai săi, Ny era un pachet de nervi. Bongo, paratrăsnet vestit, şi-a pus rapid în valoare calităţile. Dar, în vreme ce încasa, Bongo nu putea să-şi ascundă cu totul bucuria că rolurile au fost împărţite aşa şi nu altfel.

Raportul nu a adus nimic nou. Asteroidul era aşa cum îl ştiau — rece, pustiu şi prost luminat. Din cînd în cînd o umbră se furişa lîngă tine, făcîndu-te să tresari fără voie. Nici după ce identificau cauza — zecile de mii de fragmente astrale circulînd cu viteze diferite pe orbite nu o dată dezordonate, obturau lumina Soarelui cînd te aşteptai mai puţin, producînd eclipse fără grandoare, care nu făceau decît să-l sîcîie pe explorator, să-i accentueze sentimentul de insatisfacţie şi nesiguranţă —, înţelegerea nu făcea mai plăcut fenomenul. Să ai în fiecare clipă impresia că cineva te ajunge din urmă, vine dintr-o latură, se apropie — brrr!

Prînzul a fost un eşec. Ny părăsi masa numai la vederea celor oferite de Bongo, iar Llu înghiţi cu noduri. Supărat, bucătarul se închise în cabina lui şi nu mai puse nimic pe masă nici la vremea cinei, nici a doua zi. Nimeni nu l-a deranjat. Cei doi s-au mulţumit cu cîte o ceaşcă cu cafea. De supărare, Bongo

nu-și dădu seama că nici el nu luase nimic în gură.

•

În dimineața următoare, Bongo își puse scafandrul cosmic și coborî pe asteroid odată cu ai săi.

Dînd cu ochii de platoul de piatră, aflat la picioarele sale, Bongo avu o tresărire. Văzuse în fotografii solul planetei și nu fusese impresionat în nici un fel. Îl mai văzu prin cristalul albăstrui al hublourilor și nu remarcase nimic deosebit. Acum însă nu-și putu reprima o mișcare de recul. Spațiul din jurul navei avea ceva dezgustător. Înainte de a putea să-și analizeze impresiile, Bongo își simți stomacul ghem.

Ora următoare o petrecu împreună cu ceilalți, montînd primele antene dirijate spre Pămînt, după care găsi un pretext să revină la bord.

În aceeași seară provocă discuția. Pe masa din careu tronau cîteva cești cu ceaiuri de plante.

— Ce are, domnule, planeta asta?

Cam așa puse, frontal, Bongo problema.

— Crezi că are ceva special? ricană Ny.

— Pe naiba, sigur că are. Ce zici, căpitane?

Llu găsi că e momentul să pună degetul pe rană.

— Nimic special, Bongo. Un amănunt, ceva derizoriu, cu totul fără importanță: e foc de urîtă.

— Nu-i așa?! izbucni fericit Bongo, eliberat.

— Ei și? reluă el. Nu ne speriem noi dintr-atîta. Sîntem bărbați!

Llu mîrîi. Făcuse prea multe eforturi să nu-și exteriorizeze slăbiciunea. Umorul facil era de prisos.

Ny sări ars.

— Bineînțeles că sîntem bărbați. Dar nu niște brute! Planeta asta nu ne vrea! Să arăți în halul ăsta e lipsă de caracter!

— Am înțeles. Nu degeaba am luat noi cel mai bun punctaj la testul de sensibilitate. Urîtul ne repugnă, ne taie cheful, ne face să ne luăm cîmpii. Dar de aici pînă la moartea prin inaniție...

— Riscul meseriei, Bongo. O ureche subțire, care surprinde o infinitezimala modificare a vitezei de scurgere a gazelor înainte s-o înregistreze aparatura, un simț tactil care discerne dintr-o cacofonie de vibrații ce e necesar și ce e parazit, un miros fin, capabil să surprindă fie și o singură moleculă „falsă" într-un amestec, toate astea se plătesc atunci cînd te aștepți mai puțin.

— Ce-i de făcut? Părăsim asteroidul sau ne punem „ochelari estetici"? rînji Bongo, cel mai puțin formalist om din lume.

— Răbdăm, băiete, dar nu fără să ne mușcăm pumnii. Nu meritam ghinionul ăsta.

•

Aveau însă de lucru. Din fericire! Cărăușii automați trimiși anterior trebuiau descărcați. Materialele aduse de nava lor urmau și ele să fie scoase din cală. Era urgent să încheie cabana metalică să înalțe domul de siguranță, să instaleze aparatura de detectare a meteoriților și să pună în funcțiune sistemul de alertare a Terrei.

Fenomenul recent observat în legătură cu asteroizii, bizara oscilație a planului lor orbital, avea ca efect proiectarea în direcția Pămîntului a unui număr triplu de meteoriți, dintre care mai mulți atinseseră suprafața planetei, provocînd stricăciuni, panică și victime. Un sistem de alarmă fusese imaginat. Rațiunea prezenței lor pe O. consta în punerea lui în funcțiune.

Era numai începutul. După intrarea în acțiune a stației de alertă era programată o lungă perioadă de reglaje, teste și puneri la punct. Progresele cunoașterii aveau să scoată iute din activitate aparatura de avangardă adusă cu mari sacrificii pînă aici. Din cînd în cînd ea va trebui înnoită radical, ceea ce putea pretinde reproiectarea întregului ansamblu. Și mai era munca științifică propriu-zisă.

Iată tot atîtea răspunsuri la întrebarea de ce această aparatură avea nevoie de aport uman și nu funcționa integral automat. Prezența omului ar fi fost necesară numai pentru instalare, supraveghere și întreținere, dar, de la un anumit prag al sofisticării aparaturii, această întreținere devine o muncă fără răgaz. În plus, trebuia urmărită educația permanentă a mașinilor care, la distanța dată de Terra, nu putea fi asigurată decît prin factorul om.

Un program încărcat chiar și pentru o echipă numeroasă! Iar ei nu erau decît trei!

În primele săptămîni nu și-au văzut capul de treburi. Apoi însă lucrurile au prins contur, apele s-au ales, încordarea a scăzut. Atunci au început să acuze migrene, spasmele digestive au reapărut, iar pe plan psihic s-a instalat o boală a urîtului prematură și fără sens. Cu atît mai revoltător cu cît formarea grupului fusese făcută cu stricta respectare a indicațiilor testului de relații interumane.

Jocul formelor și al culorilor de pe O. făcea din viața lor un infern. După sobrietatea și bunul gust al interioarelor satului spațial, instalat între timp, șocul diurn al culorilor funebre de pe asteroid era greu de suportat. În ambianța deprimantă, pînă și negrul strălucitor al cerului se contamina, căpătînd un aer agresiv și apăsător.

Echipa era foarte tînără. Nu și-ar fi recunoscut cu nici un chip slăbiciunea în fața Pămîntului. Soluții existau, dar erau inoperante fără ajutorul celor de acasă. Un singur transport de coloranți ar fi permis inundarea întregului asteroid în culoarea decisă. Nimeni nu dorea însă un certificat de neputință.

Nu mai rămînea decît adaptarea. Psihologia era specialitatea nr. 3 a comandantului. Mai întîi discret, apoi fățiș, programînd oficial ședințe de adaptare psihică, Llu încercă să-și aplice cunoștințele. A experimentat, rînd pe rînd, tehnicile clasice ale condiționării. Însă rezultatele întîrziau să se arate. Cerea oare prea mult de la psihicul uman?

Numai cu greu și după consumarea unui timp disproporționat, manifestările psihosomatice începură să bată pasul pe loc, să se „taseze", în cele din urmă să dea înapoi. Treptat, Ny, care devenise un schelet ambulant, începu să-și revină, iar Bongo, care își pierduse culorile și se mișca somnambulic, se regăsi.

Primul accident al lui Llu a fost rezolvat cu bine. Al doilea însă le-a dat de gîndit ce-

Horia Aramă

PLANETA URÎTĂ

lorlalți. Atunci au realizat că de el, de comandant și de psiholog nu se ocupase nimeni, că Llu era singur în lupta sa cu mediul respingător, iar în spatele celor două accidente se ascundea ideea sinuciderii!

Nu mai era nimic de făcut. Stagiul celor trei nu fusese împlinit nici pe jumătate, dar Ny luă inițiativa și raportă Pămîntului cele întîmplate. Aparatura era montată de mult și pusă la punct, sistemul de alertă funcționa deocamdata fără greș. Aveau să se descurce cîteva luni în absența lor, pînă la sosirea echipei de schimb.

Acasă! Simplul gînd că nu mai trebuie să aștepte cine știe cît, ci în puține saptamîni se pot îmbarca pentru Terra, schimbă fața lucrurilor. Ochii au prins iarăși a străluci, glasurile își recăpătară forța, și nu peste multă vreme Bongo își putu iarăși testa glumele fără sare.

Pregătindu-se de plecare, sfidau inamicul. Nu-și mai drămuiau clipele cînd lucrau pe O., nu mai acordau atenție ambianței decît pentru a-i da cu tifla. Inamicul paru să dea înapoi. Din nou ocupați pînă peste cap — înapoierea pe Terra era la fel de grea ca și expediția —, cei trei nu aveau vreme de pierdut.

În cele din urmă, momentul plecării veni. Cursa contra timpului s-a desfășurat cu bine, navigatorii oscilînd între bucuria de a fi plecat și nerăbdarea de a sosi. Și iată, așteptată cu sufletul la gură, a venit și ea — aterizarea.

Preveniți, organizatorii zborului renunțaseră la cosmoportul de rutină, situat în mijlocul deșertului, alegînd altul, mai elegant, și pentru aceasta rareori folosit. Era plasat într-o zonă de un rar pito-

VÎNĂTOARE NEOBIȘNUITĂ

SIN BATU aerul cu cele opt brațe. La capătul cleștilor cu mușcatura veninoasa nu întîlni decît aerul.

„Ciudat, își spuse, mai adineauri era aici!"

De văzut nu vedea nimic, deși cele opt perechi de ochi, așezați concentric pe corpul sferic și masiv, punctat cu mici pete întunecate, de fapt fire subțiri și lungi de par care-i dadeau informații despre temperatura mediului și despre aciditatea atmosferei, îi dadeau posibilitatea sa vada în trei spectre. Venea de tare departe pe planeta aceasta straina, tocmai din sistemul Velei, dorind sa vineze cel mai ciudat animal din galaxie. Neamul sau, al osizilor, originari de pe planeta Osiz, erau socotiți ca fiind cei mai buni vînatori cosmici.

„Sa recapitulam, gîndi, in timp ce pipăia întunericul străpuns de irizatiile portocalii ale aștrilor. Un monstru invizibil, cu o posibila forma cilindrica, înzestrat cu cel puțin patru membre si extrem de primejdios. Se pare ca numarul lor este în continua scadere datorita vînarii intensive dezlănțuita aici în ultimul timp. Este extrem de interesant modul lor de a raționa: presupunînd ca au un sistem intern oarecum asemanator noua, centrii noștri gînditori fiind repartizați uniform în cele opt brațe, ei o sa aiba cam patru... în mod concret inferiori".

Sin era cel mai tînar membru al familiei. In urma cu zece ore siderale se desprinsese de corpul mamei sale, si abia cu șase ore înainte i se formasera cleștii. Se afla la cea de-a treia vînatoare, dar era prima data cînd vîna singur. Pîna atunci vînase pe Orda fiare cu un singur braț plat si cu o mie de ochi pe corp, ajutat de fratele sau Siv.

Acum era singur. Își ridica din nou patru tentacule în fața, blestemînd gravitația puternică a planetei, care nu-i îngaduia sa zboare cum ar fi dorit, neputînd sa faca decît mici salturi în stînga și în dreapta. Chiar la coborîre fusese sigur ca dibuise ceva, dar acel ceva, avînd avantajul invizibilității, se dovedise mai rapid decît el.

Vru sa faca un nou salt, dar simți pe mijlocul unuia din brațe apasarea unui obiect dur, taios. Se zbătu, dar obiectul își spori apăsarea, patrunzînd prin platoșa de solzi străvezii și alunecoși ce-i acoperea tot corpul și țintuindu-l de scoarța planetei. Apoi un al doilea îi strapunse corpul ca o bila, cu piele neteda, galben-verzuie. Un lichid grețos, urît mirositor țîșni împroșcînd pamîntul în jur. Încerca sa sara, dar brațele nu-l mai ascultara, începusera vechea sfada în cautarea soluției optime.

„Ultima vînatoare, îl fulgera gîndul morții. Macar am obținut confirmarea ca exista acești monștri invizibili, a caror existența este atît de controversată în Galaxie..."

De la zece pași, omul privea cutremurat înca ființa scîrboasa ce se contorsiona în ghearele morții, cu doua sulițe înfipte în corpul prabușit pe sol.

„Parca ar fi un păianjen! Dar ce paianjen! Asta e aproape cît mine! Noroc ca nu m-a văzut, deși a picat direct peste mine din cer. Bîjbîia cu brațele de parca era orb... Doamne-sfinte, se închina el, ce înseamna sa pleci în zorii zilei la vînatoare fara binecuvîntarea preotului..."

Și se îndeparta facîndu-si cruci și privind cu groaza înapoi.

AUREL CĂRĂȘEL

CENACLUL „H. COANDA" — CRAIOVA

resc, în plină brusă, ca într-un ocean de verde orbitor.

După aterizarea navei, ziariștii și prietenii se apropiară. Turnul de coborîre se lipi de rachetă și, iată, liftul transparent începu să coboare. Cei de pe pajiștea din jurul platformei arse de focurile jeturilor făceau semn cu mîna. Așteptau răspunsul celor trei. Acesta nu venea însă. În cușca de sticlă a liftului, cei trei horcăiau pradă unor crampe insuportabile. Priveliștea Terrei le întorsese stomacurile pe dos. Înainte să atingă solul, Ny leșină.

— Ce se întîmplă? s-au neliniștit cei de față.

Era o revanșă tîrzie a lui O. care, tăcut, le minase simțul estetic terestru. Dacă nu putuse să-i împace cu formula sa estetică, asteroidul izbutise să-l altereze pe cel de acasă. Verdele era insuportabil, Soarele — de un auriu grețos, mimica celor din jur părea o colecție de grimase grotești.

Din ambulanța chemată de rutină coborî medicul de serviciu. Cînd înțelese, colectă de la cei prezenți trei perechi de ochelari negri și-i urcă pe bolnavi în mașina sa, cu perdelele trase. Puse în acțiune sirena de alarmă și părăsi cu maximă viteză cosmodromul, în vreme ce băieții, cu ochii strîns închiși, bine apărați de frumosul terestru, se relaxau evocînd în minte priveliștea de pe O.

Desen de DAN FARCAȘ

UN MIC AMĂNUNT

Radu Honga

CENACLUL „H. COANDĂ", CRAIOVA

Sid privea cu încordare tabloul de comandă. Se uită apoi la ceasul electronic agățat de perete: mai erau două ore și cîteva minute pînă la plecare. Știa care este ținta și parcă nu mai avea astîmpăr. Încercă să se liniștească trăgînd de cîteva ori aer în piept și recapitulă ceea ce avea de făcut în următoarele 10–12 minute. Mecanicii care verificau pentru ultima oară nava soseau peste cel mult o jumătate de oră, deci mai avea timp destul. Se ridică din fotoliu și se apropie de sutele de clape și butoane. Mai întîi trebuia să apese pe cel de-al 17-lea buton (așa văzuse la ultima repetiție) pentru a închide căile de acces în navă. Următoarea operație era aceea de, de... (începu să se înfurie), cum naiba, doar își memorase totul, în cele mai mici amănunte. În sfîrșit, poate își va aminti, așa se întîmplă în momentele cheie ale unei situații, uiți tocmai ce este mai important. Se învîrti prin cabina de comandă o dată, de două ori și a treia oară totul îi veni clar în minte. Știa ce are de făcut. Butonul 6, propulsia motoarelor auxiliare, apoi START spre...

Deschise ușa ce da spre celelalte cabine. Intră în cabina numărul 2, acolo unde se găseau cuștile cu animalele luate pentru experiență. Pe planeta aceea fusese descoperită viață sau, mai bine zis, o formă de viață dotată cu inteligență, animale care stîrniseră interesul primei expediții, animale care în anumite momente depășeau cu mult nivelul de inteligență umană, care însă nu ajunseseră la nivelul de existență al omului datorită unui mic, foarte mic amănunt anatomic. Pentru a realiza tot ceea ce omul reușise, le trebuiau două mîini. Atît: două mîini.

Sid le privi cu atenție. Toate stăteau cuminți în cuști și probabil așteptau să plece.

Se întoarse în fața tabloului de comandă și încercă să se îmbrace în costumul unuia din cosmonauți. Nu reuși. Minutele treceau repede. Se enervă – știa că nava este în așa fel construită încît la plecare, numai la plecare, trebuia să fii echipat în costumul spațial. Iar el nu putea să-l îmbrace. Și nu putea fiindcă îi lipsea un mic, dar foarte mic amănunt: nu avea mîini. Doar două mîini. Atît.

Enervat, se trînti cu botul pe labe, scîncind.

Fiind prea nervos, simțurile lui Sid nu reacționară la fel de prompt ca de obicei și, în clipa în care două mîini puternice îl prinseră de ceafă, nu reuși să facă nici o mișcare.

Mecanicul care intrase primul i-l arătă celuilalt, apoi, fără nici o vorbă, îl duse în cabina unde se aflau cuștile cu animale de experiență, îl aruncă în spatele gratiilor și se înapoie.

– Ce căuta javra aia aici? întrebă.

– Habar n-am. Și nici nu mă interesează. Să le spunem totuși celor din echipaj, să nu aibă surprize.

– Crezi că un cîine le poate face surprize?

– Parcă poți să știi! Sîntem datori să le spunem. Să lăsăm acum fleacurile și să ne apucăm de treabă!

PRIETENUL

Dan Merişca

SE AUZI „cling" şi ecranul verde se stinse. Din subsolul clădirii de peste drum ieşea acum un grup gălăgios. Se întoarse să-i privească. „Reuşesc să se distreze băieţii, îşi zise. Ciudate aceste cluburi de divertisment".

— Salut, prietene! auzi din spate. Numele meu este Jolly. Al tău?

Glasurile şi rîsetele celor din grup se îndepărtau de-a lungul străzii, în întuneric.

— George, îi răspunse el, pe jumătate mirat. George de pe Luhan.

— Ah, îmi pare bine. N-am avut nici un prieten de pe Luhan. Îi întinse mîna. Şi...? Cum e, îţi place la noi, pe Faberia?

— Cred că da; n-am prea avut timp să-mi dau seama.

— Prietene, ăsta e abia începutul. Şi reţine: doar eu te pot ajuta să cunoşti planeta cu adevărat. Oraşul acesta îl ştiu ca pe propriile-mi buzunare... Şi cum a fost călătoria?

— Plăcută. Serviciile interplanetare au fost totdeauna bine dotate. Dar, spune, ai idee unde putem bea o cafea?

— Cafea? Există atîtea alte energizante mai eficiente.

— Ştiu, ştiu, eu am însă gusturi mai învechite.

— Da, sigur, cum doreşti... E chiar aici, după colţ, un mic bar artizanal. Ştii, nu le pot suferi pe cele automate.

„Norocosul" se numea barul. Intrară şi George comandă cîte o cafea.

— Mulţumesc, spuse Jolly. Sper să nu te superi, dar eu nu beau treburi de-astea.

Mirosul fierbinte al cafelei îi învălui. Barmanul şterse tejgheaua în faţa lor şi aduse ceştile. Apoi se îndepărtă făcîndu-şi de lucru în colţul celălalt.

— Deci ţi-a plăcut călătoria, reluă Jolly discuţia. De stewardese ce zici? Ai cunoscut-o pe una Ann?

— Care Ann?

— Una blondă, de două persoane!

— Nu, n-am cunoscut-o.

— Nici nu merită!... Dar, de fapt — sper că nu sînt indiscret — cu ce treburi pe Faberia?

— Fac fotografii. Este o pasiune şi, din cînd în cînd, o meserie, căci uneori public, alteori realizez transmisii, iar cîteodată organizez expoziţii.

— I-auzi. Nemaipomenit! Nu credeam că mai există tipi care să se ocupe cu aşa ceva. Sînt o mulţime de mijloace mai rafinate, mai complexe...

— Da, dar, în realitate, nici unul nu a reuşit să o înlocuiască. Fotografia e cu totul altceva, este însăşi imaginea timpului. Înţelegi, e ca şi cum ai surprinde punctul de interferenţă mereu schimbător al trecutului cu viitorul. Este imaginea germenului, sîmburelui evenimentelor, dacă asta nu ţi se pare ceva prea grav.

— Da, înţeleg. Trebuie să fie grozav.

— Îmi place să caut adevărata faţă a lumii şi cred că fotografia poate face cel mai bine acest lucru.

— Te cred, prietene. E o profesiune palpitantă.

— Să nu exagerăm...

— De ce, de ce? Abia acum înţeleg cît de multă dreptate ai. Îmi arăţi şi mie dispozitivul?

— Aparatul de fotografiat? George îl desprinse de pe umăr şi, deschizîndu-l, i-l arătă: Ăsta-i. Dar nu-ţi pot face demonstraţii cu el, pentru că developarea, vreau să spun procesul chimic de fixare a imaginii, durează. Şi-apoi mi-am lăsat la hotel sculele. Adevărul este că-s cam conservator în privinţa asta... Ştii ce?, cît termin şi cafeaua ta, aranjează-mă puţin. Sînt pe drum de aproape o săptămînă.

Jolly scoase din buzunarul de la spate o perie — îi plăceau într-adevăr lucrurile artizanale. Îi curăţă cu rapiditate hainele, apoi se aplecă şi-i făcu pantofii.

— Acum arăţi excelent. Vrei să mergi într-un club de divertisment?

— A, nu. Abia am fost în unul. Mai bine hai să ne plimbăm.

Plăti, îşi luă aparatul şi ieşiră.

— Cum a fost în club?

— Drăguţ, îi răspunse George. Lumini, muzică, agitaţie. Practic, mai mult întuneric decît lumini.

— Şi fete? Sînt o mulţime de tipe sexy care vin să se distreze în cluburi.

— Da, sigur. Era chiar lîngă mine una bună de tot. Dansa singură, şi cînd m-am uitat mai atent la ea, m-am speriat: era dezbrăcată! Cel puţin de la jumătate în sus, pentru că i-am văzut sînii.

— Da...?

— În clipa următoare se şi repezise la mine. Am încercat să-i demonstrez că eu nu ştiu să dansez, că sînt străin. Era o gălăgie... Dar nu vroia să înţeleagă, spunea că asta nu are nici o importanţă. M-am ridicat şi m-a şi îmbrăţişat, explicîndu-mi la ureche că muzica aia aşa trebuia dansată. Atunci mi-am dat seama că nu era dezbrăcată. Pur şi simplu avea sînii desenaţi pe tricou.

— Înţeleg...

— Dar la următorul dans s-a depărtat puţin de mine şi am crezut că e un miraj: desenul se mişca prea natural pentru un desen. Am întrebat-o ce era asta. Mi-a zis că e un obicei pe Faberia, o modă. E destul să-ţi ungi pielea cu o chestie specială, ceva fluorescent parcă, şi desenul se vede prin tricou. Abia atunci am observat că ea era cît se poate de decentă. Altele aveau întreg corpul luminos, vizibil prin haine. Iar tipii aveau tot felul de tatuaje şi contururi abstracte.

— Da, se poartă așa ceva în ultimul timp. E la modă.

— Și cum reușesc să o facă?

— Mda, cred că... De fapt, ca să fiu sincer, habar n-am. Eu sînt dintr-o generație mai veche. Însă mă pot interesa. Sigur că da, o voi face cît de curînd. Dar fata?

— Care fată?

— Fata de care vorbeai. Aia **bună de tot...**

— A, nimic. Ne întîlnim mîine. Am s-o pun să-mi explice din nou.

— Excelent, prietene! Îmi place cum ai lucrat la faza asta. Ai luat-o tare de prima dată, te cred.

George își aminti că făcuse și cîteva fotografii. Se așezaseră într-un colț, pe niște scaune foarte joase și moi. „Ce-i ăsta?" îl întrebase Estella. Încercase să-i descrie și ei cum stă treaba cu fotografiile... „Știi, îi spusese ea mai apoi, în realitate sînii mei sînt mai urîți, dar i-am machiat cînd le-am desenat conturul, i-am trucat, înțelegi? Sînt mai mici și mai urîți..."

Își dădu seama că e prea liniște. Și că era singur. Parcă se făcuse și mai frig.

— Unde ești? strigă. Dar celălalt nu-i răspunse. O luă înapoi, pe trotuar. După cîteva zeci de pași îl găsi în umbra unei clădiri.

— Ce ai? Ce s-a mai întîmplat?

Tăcea. Rămăsese înțepenit, cu un picior în aer, cu o mînă ridicată și cu cealaltă în buzunar, cu fața sa alungită împietrită într-un zîmbet perpetuu.

A și trecut atît timp de cînd vorbim? Nici nu mi-am dat seama. „Îl ocoli curios. Îl privi zîmbind. Îi aranjă o cută a hainei și, brusc, prin surprindere, îi arse cu sete un picior în fund. Nimic. Nici nu se clintise. Îi mai dădu unul. Nu vroia să-l dea cu nasul în trotuar, ci doar să-l împingă puțin. Ar fi putut și el să se balanseze așa, cît de cît, măcar din politețe, dacă nu din **prietenie.** Avea un echilibru nemaipomenit. Nici măcar o avalanșă nu l-ar fi urnit din loc pe Jolly ăsta. În schimb simți săgetîndu-l durerea. Dăduse cam tare.

Se aplecă peste ecran. Era din nou aprins. «Dragi prieteni, spunea textul scris cu litere aurii, atunci cînd sînteți triști, atunci cînd sînteți veseli, atunci cînd vă plictisiți sau atunci cînd aveți nevoie de ajutor, atunci cînd prietenii vă trădează, într-un cuvînt, atunci cînd sînteți singuri, cînd simțiți nevoia să vorbiți cu cineva, indiferent care ar fi subiectul discuției, serviciile noastre vă stau la dispoziție...» Își băgă mîna în buzunarul pantalonilor căutînd. Pînă la urmă tot apelezi la serviciile lor. Unde naiba pusese banii? Oare îi terminase? Trebuia să treacă iarăși pe la un oficiu de schimb... Căută și în buzunarele bluzei. Pur și simplu nu mai avea nimic. „Urîtă treabă. Pînă mîine dimineață va trebui să rămîn singur. E un materialist prietenul ăsta al meu. Nu-l interesez decît atît timp cît am bani".

În clipa aceea își aminti. Cum de putuse uita? Banii erau în sacul de piele al aparatului de fotografiat. Îl deschise și căută. Luă cu două degete o fisă verde:

— Gata, s-a făcut!

Introduse fisa în fantă. Se auzi „cling". Jolly clipi, zîmbi fericit și, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat, continuă:

— ...Aha, mi-am amintit, este un banc cu roboți. Vrei să ți-l spun?

— Dă-i drumul. Se simți deodată bine, și-i fu puțin ciudă că se simțea bine pentru atîta lucru. Ce naiba îl apucase veselia asta. Parcă era un copil. Căci, iată, descoperea pe Faberia jocuri și jucării noi, tulburătoare.

Ecranul verde de pe pieptul celuilalt se stinsese. Doar literele aurii ale ultimelor cuvinte îi mai jucau încă în ochi lui George: «...La orice oră, în orice moment, contra unei singure fise verzi, vă stă la dispoziție prietenul automat!»

Și o luară din nou prin noapte, de-a lungul trotuarului, unul vorbind mereu, celălalt cufundat în gînduri.

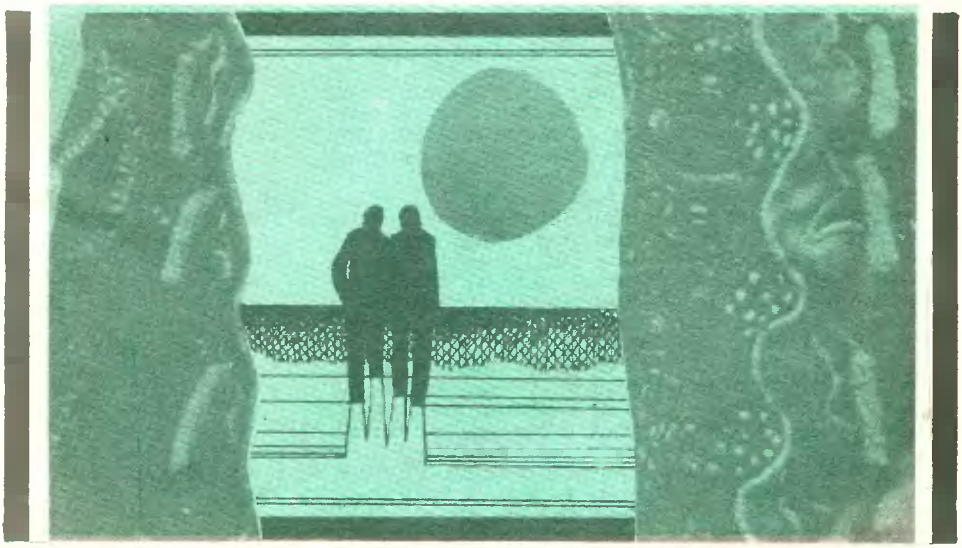

Desen de ALEXANDRU ANDRIEȘ

STRADA

Dorin Liviu Sighișan

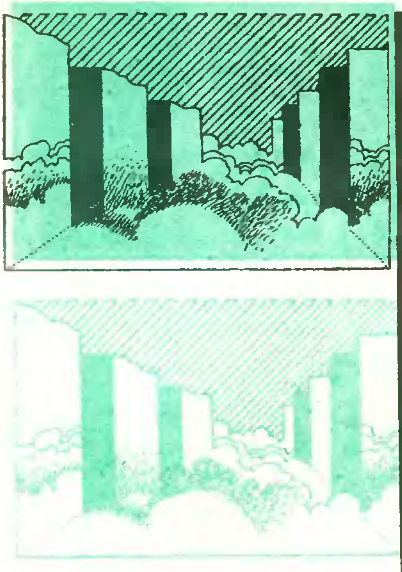

Desen de ALEXANDRU ANDRIEȘ

ERA o noapte răcoroasă, în consecință tînărul hotărî că n-ar fi indicat să meargă alături de fată fără să-și țină bratul petrecut după umerii ei. „Nu de alta, dar printre blocurile astea e destul curent", se arătă el grijuliu și fata spuse că n-are nimic împotrivă.

Circulația se mai rărise, iar teii de pe margine, printr-o întîmplare fericită, miroseau chiar a tei înfloriți. Strada căpătase un aspect aproximativ romantic, așa că tînărul îi șopti fetei la ureche „te iubesc" și ea fu atît de fericită încît se opri din mers. Tînărul tuși semnificativ, își scoase ochelarii, îi șterse grăbit cu o bucățică de piele de căprioară, apoi îi puse la ochi. Își aminti într-o clipă discuția „ca de la bărbat la bărbat" pe care o avusese cu tatăl său. Acesta îi spusese că în tinerețea lui, în chestiuni de dragoste urmase indicațiile „secolului vitezei" și era normal ca el, fiul, să se comporte adecvat unei epoci noi, mai evoluate. „Pe maică-ta am cucerit-o cumpărîndu-i un kilogram de struguri, pe care i-am mîncat tot eu pînă la urmă", îi povestise tatăl izbucnind în rîs, încîntat de amintirea acelor clipe.

Așadar, tînărul puse în aplicare sfaturile părintești, o trase la pieptul său pe fată și o sărută. Ea păru atît de emoționată, încît închise ochii și se lăsă vrăjită de energia tînărului...

Urmează să testezi reacția psihică spontană a acestei colectivități. Atenție la selectarea nuanțelor și la variațiile intensității emoționale. Dacă nu întîlnești ceva convenabil îți dau permisiunea să provoci, mai ales dacă ești spre sfîrșitul perioadei afectate. În eventualitatea că ți se pare interesant, poți chiar să aduci un subiect, își aminti fata că-i spusese comandantul...

Destul de rarii trecători nu se sinchiseau cîtuși de puțin de o scenă obișnuită, cînd doi îndrăgostiți se sărută, și își vedeau de drum.

Fata deschise în sfîrșit ochii și, căutînd cu privirea luna, o găsi lîngă colțul unui bloc înalt de zece etaje, dar parțial acoperită de nori. Se desprinse din îmbrățișare și arătă cu mîna spre terasa blocului.

Onorabilii trecători bucureșteni nu dau importanță unor tineri care se sărută în plină stradă, dar nu pot suporta să rămînă impasibili atunci cînd cineva, indiferent cine, se uită cu atîta insistență spre cer, așa că mai întîi se opri un domn în vîrstă, cu un început ferm de obezitate, care-și dădu pălăria pe ceafă și se șterse înciudat cu batista pe frunte, urmat de o respectabilă gospodină, care făcuse piața destul de tîrziu (avea să-i spună soțului că fuseseră niște cozi infernale), întorcîndu-se acum acasă cu trei plase doldora.

Contrariat, tînărul își scoase ochelarii, frecă din nou cu îndîrjire lentilele, apoi se confesă fetei:

— Nu văd prea bine la distanță, dar numai la distanță, să știi. De aproape am niște ochi de vultur!...

— E cineva care vrea să se arunce jos de pe terasă, șopti fata.

Tînărul își încordă privirea și i se păru că distinge lîngă balustrada terasei blocului o formă care se legăna amenințător, gata-gata să se prăbușească de la acea înălțime considerabilă.

Între timp, grupul devenise mai consistent prin venirea unei femei îmbrăcată într-un capot de mătase înflorat. Se întorcea de la o vecină dintr-un bloc alăturat, unde fusese să ceară un somnifer, deoarece avusese nefasta inspirație să bea o cafea la o oră destul de tîrzie. Sosise și un ins mărunt cu șapcă și cu o jachetă albăstrie peste care era petrecută în diagonală o centură lată și largă pentru trupul lui subțire.

Șase oameni uitîndu-se noaptea în sus nu-i lucru curat și e inadmisibil pentru orice trecător cumsecade și plin de bun simț să nu fie curios, rămînînd indiferent la o astfel de situație. Așa că nu trecu mult și grupul ajunse să numere vreo douăzeci de persoane. Începură să se facă auzite comentarii cu voce tare, fapt care enervă pașnicii locatari ai blocului, aceștia aprinzînd luminile și deschizînd ferestrele cu gîndul de a zice ei ceva celor care au timp de discuții sub geamurile unor oameni ce-și refac forțele pentru că a doua zi se duc la servici, dar renunțară, văzînd atîta lume strînsă, și mulți dintre ei coborîră în stradă, etalîndu-și cu dezinvoltură pijamalele.

— Cine crezi că e?...

— E de mult acolo?...

— Păi dacă voia să se arunce...

— După părerea mea sînt ferm convins că nu este un bărbat; cel mult poate fi o fe-

meie...

De undeva apăru un milițian. Încercă zadarnic să ordone celor adunați să circule și renunță blestemînd în gînd o bătătură care începuse să-l doară. Avea reumatism, i se umflau picioarele, iar cizmele mai largi pe care și le comandase nu erau încă gata.

Un tip de la etajul opt care avea obiceiul să bea țuică pe întuneric, atunci cînd îl sîcîia insomnia, auzind vociferări, puse sticla pe pervazul ferestrei,. dar, aplecîndu-se să vadă despre ce este vorba, o mișcare greșită cu cotul îl făcu să o răstoarne, sticla spărgîndu-se la picioarele celor adunați. Într-o clipă misterul fu elucidat.

— E beată, dom'le, asta e, n-are de gînd să se sinucidă.

— Atunci ce face acolo sus, la cucurigu?

— Eu cred că nu e o femeie, mai curînd e un tînăr cu plete, unul care n-a reușit la facultate...

— Nu există!, tinerii de astăzi nu se prea omoară cu țuica; le place mai mult coniacul sau alte alea! Ehei, nu mai e ca pe vremea noastră!...

Femeia care venise de la piață lăsase plasele jos. În îmbulzeală, domnul cu tendință vădită de obezitate călcă pe una din ele. Femeia începu să se vaiete:

— Vai de mine, mi-ați spart ouăle!

Domnul își privi pantoful murdar de gălbenușuri și se oferi să-i plătească paguba, dar primi un răspuns categoric:

— Lăsați, eu sînt de vină că le-am pus jos, și apoi ce mai contează acum cînd se poate întîmpla moarte de om.

Domnul cel gras zise „mulțumesc" și se trase într-o parte clătinînd din cap. Fu martorul unei discuții în șoaptă.

— Ai văzut-o, n-a vrut să ia banii...

— Eu de mult o urmăresc; zvîrle cu banii în dreapta și-n stînga. La ea în casă e un lux... Ce mai, acum sînt foarte convinsă să o reclam la „ilicit".

— Păi bărba-su nu e...? Are și ea servici, ce te miri?

— Ce dacă e? Un om cinstit ia banii, nu face pe cucoana. Mîine mă duc la ăia, la „ilicit".

Dintr-o dată, cineva își dădu seama că nimeni n-a luat nici o măsură să salveze persoana de pe acoperiș.

— Am fost eu pînă sus, zise unul. Era să fac infarct, nu merge liftul. Chepengul e închis cu lacătul.

— Și atunci ăla sau aia cum dracu a ajuns acolo? întrebă un inteligent.

— S-o fi urcat pe fereastră și apoi pe burlan.

— Ce tîmpenie, dom-le, păi atunci se arunca pe ferastră și nu se mai ducea pe terasă dacă avea de gînd să se omoare.

— Și dacă stă la etajul întîi?!

— Mda, cine știe, poate nu vrea să se omoare, dar dacă s-a îmbătat e posibil să cadă de acolo. Noi trebuie să luăm măsuri.

— Unde e cheia de la lacătul ăla?

— La administrator. E plecat de acasă.

— Hai să spargem lacătul sau să tăiem unul din belciuge.

— Fugi, dom-le, nu fi copil! Belciugele sînt din fier-beton, groase ca degetul ăsta al meu, zise omul, învîrtindu-i celuilalt pe sub nas un deget într-adevăr gros cît un cîrnat.

— Să urce cineva pe scara de incendiu, propuse femeia care voia să anunțe „ilicitul". Nu-i așa, dragă? își întrebă prietena. „De ce nu s-o fi spălînd pe dinți? De-aia o s-o lase bărba-su...", se gîndi aceasta cu ciudă.

— Vă spun eu cine e, se trezi deodată femeia în capot; e aia de la zece, care face chefuri mereu și mănîncă bătaie. N-am văzut așa oameni: se îmbată, se bat și pe urmă zici că sînt în luna de miere.

— Dacă-i așa, ce face pe terasă? la lecții de gimnastică? Dă-te mai încolo, dragă, că nu văd din cauza părului tău, îi zise un tip consoartei sale.

— Să mai vină miliție, ceru femeia care avea insomnie.

— Ăla de colo stă ca o momîie cu mîinile-n sîn. Mă duc să dau telefon...

Între timp, unul care făcuse înconjurul blocului începu să drăcuie arhitecții, care nu prevăzuseră scară de incendiu.

— La ce trebuie, dom-le? îl întrebă un tip, scobindu-se tacticos în nas.

Cel cu scara se opri din drăcuit și zise mirat:

— Păi dacă ia foc?

— Ia foc, ia foc! Un apartament. Atît! Blocurile astea sînt din beton solid, n-are ce să ardă decît în casă, pe urmă focul nu se mai întinde.

— Aiurea, solide! Am văzut eu cît e de crăpat. La un cutremur se face țăndări.

— E din tencuială, dom-le, e din tencuială, ascultă-mă pe mine că eu știu ce spun, se amestecă în vorbă un tip îmbrăcat în pijama.

— Parcă eu n-am studiat problema, spuse celălalt plictisit și, cu un gest de lehamite, se îndepărtă.

— Eu cred că e ăla care vinde ziare. Îi place să pilească, își dădu cu părerea omul în pijama. Nu știu de ce am o presimțire...

— Nu se poate, ăla sînt eu; sări de lîngă pom cel cu jacheta albăstrie și cu cureaua petrecută în diagonală peste piept.

— Uite că mai vine miliție, se auzi glasul bucuros al femeii care se întorsese de la piață.

Într-adevăr, o mașină de-a miliției și o salvare, ambele cu sirenele și girofarele în funcțiune, se opriră în fața blocului. Un ofițer urcă pînă la etajul zece și controlă dacă acel chepeng ce corespundea cu terasa era de netrecut. Se întoarse repede la mașină și vorbi cifrat prin radio.

Lumea se strînsese buluc, ocupase și trotuarul celălalt, tramvaiele opreau și oameni curioși insistau pe lîngă taxatoare să deschidă ușile.

Un copil se plînse:

— Tata, vleau pipi.

— Lasă, ai răbdare, că mergem acasă și faci, zise tatăl neatent, dar copilul începu să urle privindu-și pantalonașii uzi, apoi se opri mirat că tatăl nu-i acordă nici o „considerație".

Auzind urletul sirenei pompierilor, lumea se mișcă valuri-valuri. Un ins tot în pijama, roș de nerăbdare și de curiozitate, se căznea să-și mestece vîrful mustății și nu-și dădu seama că a pierdut un papuc. Plasele femeii venite de la piață se desfăcură și cumpărăturile se împrăștiară pe trotuar, dar nimeni nu le băgă în seamă.

Pompierii se încolonară perfect, apoi, la o comandă scurtă, se desfășurară pentru a acționa. Unii întindeau plasa, alții potriveau scara. Mașina fu trasă lîngă peretele

STRADA

blocului, trecînd peste straturile cu flori călcate în picioare.

— Hei, soldat, aprinde reflectorul! ordonă un căpitan roșcovan, cu o voce care-i trăda patima de a cînta arii de operă în baie.

Lumina se plimbă pentru cîteva secunde peste ferestrele pline de mutre curioase, apoi se opri sus pe cornișă. Nu se vedea nici un sinucigaș, ori măcar vreun bețiv.

Fata închise pentru o clipă ochii, concentrîndu-se.

Un ostaș începu să se cațăre cu dibăcie pe scară. Se făcu liniște. Lumea nu mai scotea o vorbă. Mulți aveau pulsul agitat. În sfîrșit, fu atinsă marginea terasei. Soldatul se prinse cu mîinile de balustradă și sări cu ușurință peste bara de fier. Inimile tuturor băteau cu emoție. Cîțiva își ținură răsuflarea. Zeci de oameni amorțiseră cu capetele date pe spate. Soldatul scoase lanterna și lumină terasa.

— Nu e nimeni, răcni el, arătînd celor de jos un balon lunguieț, pictat cu o față omenească.

După o clipă de derută lumea începu să vocifereze cu aprindere. Soldatul coborî scara, pompierii strînseră plasa și plecară cu sirena urlînd amarnic. Ofițerul de miliție vru să dea o amendă, dar renunță și se urcă în mașină, trîntind cu furie portiera. Oamenii se risipeau încetul cu încetul. Un ins în pijama își mai căuta papucul pierdut, femeia de la piață se căznea să adune ce mai era recuperabil din cumpărăturile răspîndite pe jos, cineva înjura timpul pierdut și lumea care se alarmase degeaba, tatăl îi aplică cîteva palme fiului cu pantalonașii uzi, iar tînărul ochelarist cuprinse fata după umeri și merseră agale și tăcuți pînă în mijlocul străzii, unde el hotărî să o sărute.

— Ai vrea să mergi cu mine? îl întrebă ea.

— Unde? zise tînărul în șoaptă, străbătut de un fior.

Fata făcu un gest vag, arătînd cerul.

În urma lor, pe strada devenită **subit pustie,** un cîine mînca felii de salam strivite în picioare...

UN ANIMAL FANTASTIC

RADU HONGA

U-sun plecase la vînătoare, singur, cu arma sa nimicitoare, în universul nesfîrșit. Simțea cum nerăbdarea îl cuprinde. În cîteva minute ajungea pe planeta aceea albastră ce se zărea deja prin hublou și ideea că în curînd va vîna îl făcea tot mai nervos. Aparatele îi indicaseră existența vieții pe această planetă și U-sun abia aștepta să se întîlnească cu ființele necunoscute.

Nava, de dimensiuni reduse, ca pentru o vînătoare de mici proporții, coborî într-o pădure cu copacii verzi. U-sun se scutură cu scîrbă, verdele fiind o culoare de nesuportat pentru el și semenii săi. Numai gîndul că va fi nevoit să atingă trunchiurile verzi îi făcea rău. Își aduse aminte că la o vînătoare ești uneori nevoit să te ascunzi după copaci și chiar să te sprijini de ei pentru a putea ochi mai bine victima. Simți că începe să tremure de repulsie. Nu, se hotărî U-sun, de data asta va fi altfel, va sta față în față cu vînatul! Și cînd spuse „vînatul", dintr-un tufiș sări o dihanie cît el de înaltă. U-sun încremeni. Așa ceva nu mai văzuse. Umblase pe zeci de planete, vînase mii și mii de animale cu forme incredibile, dar o asemenea făptură îi întrecea puterea de imaginație. Ca înălțime era cît el, dar mult mai alungită, avea patru suporturi mobile, iar partea din spate se termina cu o manetă scurtă, probabil pentru schimbarea direcției. Organele de simț erau reprezentate de două radare (tot mobile), foarte alungite si ascutite în partea superioară. Oribila dihanie stătea nemișcată. Apoi, cu ajutorul unui macanism secret, aflat în partea inferioară a capului, începu să roadă la rădăcina unui arbore de dimensiuni reduse.

Cel mai mult îl îngrozea pe U-sun blana cafenie cu care era acoperit animalul. Dumneavoastră nu aveți de unde să stiți, dar este totuși bine să aflați, în eventualitatea că vă veți întîlni vreodată cu un U-sun, că pe planeta de unde venea, culoarea preferată și predominantă în același timp este cafeniul, cu toate nuanțele sale, iar părul este cel mai scîrbos lucru „inventat" vreodată de natură. Dacă aveai păr, erai dușmanul cel mai de temut pentru U-suni. A veni cu un fir de păr la luptă însemna că nu mai ai nevoie de nici o altă armă. Și dihania din fața lui U-sun nu avea un fir sau o sută de fire de păr, ci mii și zeci de mii de fire de păr. Pur și simplu, animalul părea invincibil.

U-sun simțea că paralizează. Cîteva clipe dacă mai stătea în preajma acestei oribile creaturi, era pierdut. Adversarul său rodea în acest timp o rădăcină, fără să sesizeze primejdia. „Doamne, își zicea U-sun, ce păcate am făcut ca să fiu pedepsit astfel, să văd în aceeași clipă verde și păr?"

Clipele păreau nesfîrșite. U-sun se hotărî în cele din urmă și scoase arma, un laser puternic, care ar fi putut distruge cu o singură rază un animal de zeci de ori mai mare ca acesta. Fără să mai privească masa aceea de păr, apăsă pe trăgaci si descărcă tot încărcătorul. Trase cu ură. Apoi se întoarse și se urcă în navă, jurîndu-se că nu va mai călca pe această planetă blestemată, verde și plină de păr.

Animalul, carbonizat, rămase în poieniță. Iar U-sun nu va sti niciodată că omorîse, la această partidă de vînătoare, ultimul iepure.

PĂIANJENII

Gheorghe Păun

INDIVIDUL cu trenciul șifonat și fața gălbejită se uita lung la vitrina magazinului de jucării. Trenulețe, păpuși, pistoale. Nu avea aerul unui tată. Nici nu părea a fi. Semăna mai degrabă cu un cioclu și cam asta și era. Tresări și își strînse reverele în mîini parcă pentru a-și proteja gîtul de frig. Din blocul de vizavi ieșea un tînăr. Cobora în fugă treptele. Se impiedică probabil și se prăbuși înainte lovindu-se de caldarîm. Rămase nemișcat. Individul cu trenci ponosit și mutră de cioclu scoase din buzunar un fel de tabacheră și șopti spre ea: „O.K., boss. Trimite mașina." Accidentatul nu mișca. Din gură i se scurgea un fir de sînge. Puținii trecători ai acelei ore se opriră cîteva clipe, cei mai curajoși și mai puțin grăbiți încercară să-l ajute. Nu aveau cum, tînărul își pierduse cunoștința. Nu murise încă, dar nu mai avea mult. Se auzi sirena unei mașini. Din ea coborîră doi infirmieri în halate, îl ridicară pe rănit pe o targă, îl urcară în mașină și-i puseră o mască de oxigen. Cioclul își frecă palmele, intră în holul blocului din care ieșise victima și apăru peste cîteva secunde cu o valijoară metalică în mînă. Era generatorul de infrasunete cu care destrămase țesuturile ficatului tînărului.

•

„Institutul de teoria numerelor anunță cu adîncă durere încetarea din viață, în urma unui tragic accident, a eminentului cercetător Henry Clark Shulman, cel care cu un an în urmă a uimit lumea matematică prin rezolvarea unei celebre probleme privind numerele prime, iar în ultimul timp anunțase rezultate importante în direcția soluționării problemei lui Fermat. Dispariția colegului și prietenului nostru este o grea pierdere pentru institut și pentru cercetarea matematică. Corpul neînsuflețit al celui care a fost Henry Clark Shulman va fi depus în rotonda Casei Centrale a Matematicienilor pentru ca aceia care l-au cunoscut și admirat să-și poată lua rămas bun de la cel care ne părăsește atît de timpuriu."

•

— Ei cum merge?
— Ca de obicei. Nici o problemă deose-

bită.

— S-a integrat?

— Perfect. Au început deja schimburile de informații.

— Cînd credeți că va intra în lucru?

— În cîteva zile, după ce-și reface toate conexiunile. Știți, a stat aproape douăzeci de minute în comă. Dar nu vă faceți griji, totul merge bine. Nu avem nici o emoție. Dealtfel, toată echipa este în sală, nu se poate întîmpla nimic necontrolat.

— Bine. Mulțumesc.

Colonelul închise videotelefonul și se lăsă cu ceafa-i bine parfumată pe spătarul de piele al fotoliului. Bătu încetișor cu unghia prelungă a degetului mic în marginea biroului. Era mulțumit; acțiunea reușise. Putea să-l sune pe general, să-i raporteze. Întîrzie mai mult de un minut, anticipînd laudele generalului, invitația la masă, mîna călduța, catifelată, cu pielea moale, subțire, roză, strîngîndu-i mîna, vocea blîndă, clară și insinuantă, spunîndu-i ca și altădată: „Am apreciat totdeauna flerul și buna dumitale organizare, intuiția și norocul în același timp. Oriunde se produce un accident, ai un om pe aproape. Flerul și norocul dumitale ne ajută foarte mult. Nu-mi pare rău că te-am propus pentru acest post. Îl meriți. Îți mulțumesc în numele Comenduirii."

•

Secția „Cercetare" a bazei militare X-17 se afla la trei sute de metri sub pămînt, sub pădurile din pin ale vestului Karakatoniei. Era formată dintr-o sală principală, cîteva birouri și laboratoare anexe. Sala adăpostea un calculator supradimensionat, mai puternic decît orice calculator civil, legat cu douăzeci și patru de creiere de savanți din aproape tot atîtea domenii ale științei utile științei militare. Creierele erau așezate pe două rînduri în mijlocul sălii, în douăzeci și patru de alveole acoperite cu cîte o cupolă de sticlă. Mii de fire și de tubușoare multicolore le asigurau viața și în același timp le bombardau permanent cu informații și cu întrebări și sorbeau din ele fiecare gînd, fiecare silogism, fiecare sclipire de raționament. Erau legate între ele oricare cu oricare și fiecare cu calculatorul. Se verificau unul pe altul, se întrebau, își răspundeau, se incitau la a gîndi pe cîte o problemă dată, colaborau perfect, eficient, cu un randament imposibil de realizat altfel. Fiecare consuma de zeci de ori mai puțin decît **înainte** și producea însutit. Calculatorul le ținea în viață, urmărindu-le cele mai mici fluctuații ale parametrilor, hrănindu-le după rețete de precizie infinitezimală și în același timp servea de interfața între secție și comenduirea bazei. Ideea — genială! — fusese a generalului și la numai un an de la umplerea celor douăzeci și patru de alveole fusese decorat cu „Steaua virtuții", cea mai înaltă decorație militară pe timp de pace. Randamentul secției depășise cele mai optimiste așteptări. Nu era problemă, de la mecanica la logică, de la tactica la proiectarea de sateliți, care să nu fie rezolvată în cîteva săptămîni de cele douăzeci și patru de creiere lucrînd ca unul. Singurul inconvenient era necesitatea înlocuirii periodice a creierelor, se descompuneau epuizate după trei-patru luni de muncă, dar de procurarea de înlocuitori se ocupa șeful secției, colonelul Morgan M. Morgan, și lucrurile mergeau cum nu se poate mai bine. Niciodată vreo alveolă nu rămăsese goală mai mult de optsprezece ore. Avea intuiție și noroc colonelul; totdeauna ajungea la locul accidentării unui om de știință înaintea „Salvării" și înaintea concurenților de la alte baze care își creaseră secții de cercetare.

•

Henry Clark se ridică din pat transpirat, cu ochii holbați, cu gura aplecată într-o parte, scîrbită și înfricoșată. Ceasul suna strident, conștiincios și impasibil. Visase? Își roti ochii prin cameră. Dulapul, cărțile, perdeaua, ceașca de cafea, țigările. Visase. Se lăsa pe spate oftînd din toată ființa și un zîmbet mare, liniștit dar strîmb, îi înflori pe figură. Își trecu degetele prin păr și își frecă pielea capului, ciufulindu-se și mai mult. Visase. Își aminti alinierea celor douăzeci și patru de cupole de sticlă, acoperind douăzeci și patru de alveole, ce sprijineau materia pîlpîitoare a celor douăzeci și patru de creiere și simți că-i vine să vomite. Sări din pat și intră în baie. Se rase, se spălă, se îmbrăcă, bău un ceai de mentă, își luă servieta și plecă în grabă spre institut, fugind parcă de camera în care dormise, fugind de vis.

În pragul ușii blocului simți cutremurul. Nu, nu se cutremura pămîntul, blocul, casele, copacii erau nemișcați. Se cutremura el. Pe dinăuntru. Își simțea țesuturile zdrențuindu-se, arterele plesnind, celulele făcîndu-se chisăliță. Avu să mai vadă un individ cu un trenci ponosit, gri, cu gulerul ridicat, privind în vitrina magazinului de jucării și se prăbuși pe scări. Individul cu trenci ponosit și mutra de cioclu scoase din buzunar un fel de tabacheră și șopti spre ea: „O.K., boss. Trimite mașina."

Gheorghe Păun

PĂIANJENII

POVESTE CU MULTĂ APĂ DE PLOAIE

DORIN DAVIDEANU

Desen de ALEXANDRU ANDRIEŞ

● Un grup de cercetători a anunţat de curînd descoperirea unei substanţe care, combinată cu fosforul şi aprinsă, produce condensarea vaporilor de apă din atmosferă. Mai multe întreprinderi agricole şi de hidroameliorări s-au arătat interesate de această descoperire. Cu un băţ de chibrit, vom avea ploaie „la comanda"! *(Science Digest, nr. 2475)*

● Cîteva mari trusturi au anunţat lansarea pe piaţă, în viitorul apropiat, a chibriturilor de ploaie destinate publicului larg. *(News, 17003)*

● Doriţi o ploaie romantică de mai? O ploaie repede de iulie?? O rupere de nori?!? Folosiţi cu încredere setul de chibrituri „Fleoşc" I, II şi III.

● După ploaie, vine soare. Dar ploaia o puteţi avea doar folosind chibriturile „Ciuciulete 20"!

● C-un chibrit atît de mic,
Cade ploaia pic-pic-pic.
Folosiţi chibrituri plic! *(Reclame)*

● Protestăm cu hotărîre împotriva iniţiativei iresponsabile de a amesteca chibrituri de ploaie în cutiile cu chibrituri tradiţionale. *(Asociaţia Împotriva Lăsatului de Fumat)*

● — Crezi că azi va ploua?
— Nu, va continua să plouă! *(Banc răsuflat)*

● Cînd soarele a asfinţit
Tu ai aprins un chibrit,
Ploaia limpede-a venit
Iar eu de tine m-am îndrăgostiiiiit! *(Şlagăr la modă)*

● Pîrîtul este învinuit de a fi folosit două cutii întregi de chibrituri în vreme ce se afla în curtea reclamantului, provocînd daune grave casei şi grădinii acestuia. Nu poate fi acceptat motivul invocat de pîrît, cum că voise să-i facă o bucurie reclamantului, care de mult îşi dorea o piscină. *(Piesa nr. 23 din Dosarul 55. A. 899)*

● Chibirituri suave
Ca nişte colţi veninoşi
Ne spală amintirea ploilor
Scurse de mult în canal. *(Din vol. „Ou sont les pluies d'antan?")*

● Azi a fost desfiinţat cel din urmă serviciu meteorologic. *(News, 17242)*

● Lansăm un protest energic la adresa celor ce urmăresc folosirea chibriturilor de ploaie în scopuri militare. *(A CDLXVII-a Conferinţă de Pace)*

● Prima Olimpiadă de Ploaie Artistică, încheiată ieri, a avut din păcate un epilog nefericit: Gala demonstrativă a cauzat revărsarea mai multor rîuri. Inundaţiile au provocat mari pagube materiale. *(News, 17304)*

● În urma pierderii de sub control a uneia din experienţele cu chibrituri de ploaie gigantice, desfăşurată la A Treia Bază Militară Deşertică, vaste zone din împrejurimi au fost inundate. Nu se cunoaşte încă numărul victimelor. *(Dintr-un ziar desfiinţat a doua zi)*

● În întreaga lume, nivelul apelor creşte vertiginos. Pentru a preveni generalizarea calamităţii, se interzice total folosirea chibriturilor de ploaie de către persoanele particulare. Întreprinderile şi instituţiile pot folosi chibrituri de ploaie numai cu autorizaţie specială. Contravenienţii vor fi aspru pedepsiţi. *(Comunicat oficial)*

● Părinţi! Nu lăsaţi chibriturile la îndemîna copiilor! Joaca lor poate duce la tragice accidente! *(Un sfat mereu actual)*

TOTUL PE O SINGURĂ CARTE

Dorel Dorian

APARIŢIA neaşteptată în birourile serviciului de anchete criminalistice a devotatului meu SH 12 produse o adevărată stupoare.

Ce zi! Cîte proteste!

Colegii mei — încă mai dăinuia moda anchetelor colective — se aşteptaseră, cred, să vadă intrînd un robot, o instalaţie de înaltă perfecţiune cibernetică, un colos de superconexiuni, în sfîrşit, ceva în genul roboţilor imaginaţi îndeajuns de naiv pe la sfîrşitul secolului al XX-lea, dar în nici un caz... un coleg atît de neajutorat, cum le apărea, poate, în acea primă zi. Pentru că SH 12, şi o spun cu mîndrie, avea într-adevăr înfăţişarea celui mai modest şi mai banal dintre salariaţii posibili ai unui serviciu periferic de administraţie.

Figură de anchetator? Nici un moment!

Jovialitate? Zîmbet enigmatic? Privirea circumspectă? Nu, asta nu-l învăţasem. În schimb, ştia despre colegii mei tot ceea ce ştiam eu: preferinţe, reacţii intrate, cum se spune „în reflex", automatisme prezente frecvent în limbaj (şi în gîndire), orgolii (anchetatorii sînt doar prin excelenţă orgolioşi) şi toată suita de „tabieturi" profesionale. Mai mult chiar, SH 12, parcurgîndu-le critic lucrările, le cunoştea limitele, descoperind, nu la puţini dintre ei, sisteme de anchetă vechi, rutiniere; grave anchilozări deductive; cea mai variată gamă de inerţii. Şi, ca un bun coleg, hotărît să-i ajute, SH 12 (dacă era întrebat) le spunea tot ce gîndeşte... O, cît de rău îmi pare, dragul meu SH, că nu te-am învăţat să ai tact, că n-am încercat să te „umanizez"... Dar m-am îndepărtat, cred, de la subiect.

SH 12 (asupra numelui său voi reveni ulterior) produsese o adevărată furtună. Dar o furtună fără voia şi înafara lui, deoarece, evitat deseori, informat pe cît posibil greşit, suspectat chiar, solicitat să rezolve cele mai evidente aberaţii criminalistice, el îşi vedea totuşi de treburi, comunica soluţionările optime, ipotezele cele mai probabile şi răspundea, la rîndul lui — ceea ce irita cel mai mult —, cu întrebări. Şi — vai! — cîte întrebări neplăcute lansa prea tînărul meu coleg SH!

Fără să şi-o fi propus, SH devenise astfel, în numai cîteva zile, o personalitate excesiv disputată şi, cu toată discreţia pe care o solicitasem colegilor mei, se vorbea despre el mult prea mult în cafenele, pe stradă, acolo unde ca-ntotdeauna ştirile, chiar şi cele mai exacte, se amplifică, se deformează, creînd un curent de curiozitate exagerată.

Şi faţă de cine? Faţă de naivul meu SH 12. Naiv, pentru că, în pofida maximei sale raţionalităţi, el nu avea pe atunci (abia pe urmă i le-am adăugat) dispozitivele minime de protecţie împotriva meschinăriei, invidiei şi a prejudecăţilor, mai ales... Să trecem însă! SH 12 înregistra, selecţiona, compara, dar nu ştia să desfidă, să ridiculizeze conştient anacronismul; şi nu ştia să rîdă.

Iniţialele sale, care, în intenţia mea, urmau să particularizeze şi să delimiteze acest nou tip de selector (un selector heteroclit, „care se abate de la normele obişnuite; ciudat; bizar; diferit") erau acuzate ca fiind inspirate de numele lui Sherlock Holmes. Ceea ce, atît mie, cît şi lui SH 12, care „studiase" îndeaproape toate lucrările lui Conan Doyle, ni s-a părut aproape... seducător. În fond, ce-ar fi fost, dragul meu SH 12, să confirmăm prin succesele tale această amuzantă ipoteză? Ne-au bănuit a fi chiar atît de orgolioşi? Să acoperim prin competenţă... orgoliul! Şeful meu din perioada aceea, bătrînul Lazaridis, criminalist mai mult decît experimentat, înţelegînd, se pare, dificultăţile prin care trecem (dificultăţi legate, după cum spuneam, de unele imperfecţiuni tehnice ale lui SH), ne propuse să plecăm la una din cabanele-laborator pe care serviciul nostru le deţinea pe atunci în frumoasa regiune montană ARW-042. Acolo urma, de data aceasta împreună cu SH 12, să-i desăvîrşesc selectivitatea autoprogramării, protecţiile şi să elaborez cîteva noi circuite de aşa-numit „sînge-rece", „absurd-ilar", „acceptor-tact", de necesitatea cărora bunul meu SH 12 nu părea prea convins, dar faţă de care întîmplările care au urmat — şi în primul rînd „moartea mea", la care SH a fost cît pe ce să asiste — aveau să-i anuleze rezervele.

Pe scurt, am plecat împreună cu SH 12 spre cabana-laborator, care ne fusese atît de binevoitor şi exclusiv acordată. Ruta aeriană spre zona ARW-042, nu prea atrăgătoare pentru SH, era pentru mine prilej de nostalgice reverii: renunţasem la vechea mea pasiune pentru călătorii, renunţasem la întreaga poezie a decorului natural, renunţasem la tot ceea ce cîndva se numea „viaţă personală", pentru a crea acest selector heteroclit, acest acuzat descendent al lui Sherlock Holmes, acest robot menit să ne apere împotriva imperfecţiunii umane... N-am investit oare prea mult? Nu sînt azi prea bătrîn? Şi la ce bun tot acest efort de perfecţionare a unui selector care...

Dar SH 12 îmi întrerupse raţionamentele (le urmărise oare?) pentru a mă informa că 5 dintre cei 29 de pasageri ai supersonicului în care călătoream ne-au privit cu o frecvenţă

Desen de JACQUES WYRS

mult superioară mediei de curiozitate legitimă pe care o manifestă, de regulă, între ei chiar şi călătorii unei rute mai puţin obişnuite. Cei cinci, pe de altă parte, încercau în mod evident să-şi disimuleze atenţia pe care ne-o acordau (disimularea, urcînd spre 92 la sută, fiind iarăşi mult peste medie). Unul din cei cinci îi supraveghea totodată pe ceilalţi patru, care, între ei — după cum mă convinse SH, matematic — nu se priviseră decît accidental.

Nu mai încăpea îndoială, eram urmăriţi. Intenţia unei călătorii incognito eşuase şi nu-mi mai rămînea decît să stabilesc mobilul acestei urmăriri. (Lazaridis mă avertizase că noutatea lui SH 12 ar putea să intereseze, şi să alarmeze chiar, anumite servicii străine, dar eu văzusem în cuvintele lui doar una dintre subtilele sale forme de a mă elogia indirect.) SH 12, între timp, apelînd la circuitele sale de selectare memorialistică, mă anunţă că printre cei patru urmăritori a recunoscut figura unui delincvent notoriu, recent eliberat din închisoare, şi chipul unui spion despre care se zvonise într-o vreme că s-ar fi sinucis. Ceilalţi doi „nu-i spuneau" nimic, nu-i mai „văzuse" niciodată (nu existau sub nici o formă în fişierele serviciilor de anchetă), deşi SH nu ezită să declare că fizionomic şi psihologic unul dintre ei are ceva din tipul „dezaxat", iar celălalt reflectă o gravă stare de nemulţumire faţă de propria persoană. Cel de-al cincilea încetase să ne mai privească; SH emise chiar ipoteza unei simple coincidenţe, probabil în raport de 39 la sută, deşi mă asigură totuşi, printre altele, că şi pe al cincilea urmăritor (dacă ne urmărea) l-a mai „văzut" de cel puţin două ori sau că „seamănă" cu o persoană pe care a mai văzut-o de două ori.

Cînd am coborît din supersonic pe micul aeroport din apropierea cabanei ARW-042, am avut grijă să anunţ prin postul local de radioficare că ziariştii sosiţi pentru conferinţa de presă a anchetatorilor, Teo Celan şi SH, sînt rugaţi să se prezinte în aceeaşi după-amiază în sala de conferinţe a cabanei-laborator.

— E o cursă prea ieftină — îmi comunică telepatic SH.

— Dar tu însuţi mi-ai spus că am de-a face doar cu un delincvent oarecare, cu un tip oarecum „dezaxat"... Ca să nu mai spun că în felul acesta vom întreprinde cel puţin o triere. Ai o altă propunere, SH 12?

— O completare — îmi răspunse el. Treci pe la casa de bilete şi reţine două locuri pentru cursa de mîine. În felul acesta, ştiind că mîine plecăm, îi vom obliga să profite de „conferinţa" de astăzi. Vor încerca să acţioneze mai prompt.

Fireşte, m-am conformat. Nu mică însă mi-a fost surpriza cînd, părăsind casa de bilete, am constatat că SH mă pune în situaţia de a-mi duce eu singur valizele.

— Scuză-mă, te rog — îmi transmise el prin acelaşi circuit telepatic, e preferabil să nu fie absolut clar pentru urmăritori cine-i Teo Celan şi cine-i SH; pentru că nu-şi vor închipui, sper, că robotul merge cu mîinile în buzunare, în timp ce creatorul său cară cavalereşte bagajele. În după-amiaza aceleiaşi zile, la orele 17, se prezentară la cabană toţi cei patru următori. Aşa cum convenisem cu SH, nu le-am cerut legitimaţiile de ziarişti, dar trei dintre ei ni le prezentară din proprie iniţiativă. (După cum mă informă SH, legitimaţiile erau falsificate recent, două din cele trei chiar în dimineaţa respectivă.) Toţi patru — aparatele de radiografiere ale lui SH se dovediră din nou infailibile — erau înarmaţi cu cîte un revolver. În plus, doi aveau pulsul simţitor accelerat, unul — normal, în timp ce de la al patrulea — bănuit de noi a fi spion — SH nu receptă nici un fel de puls.

E necesar să adaug că SH 12 s-a recomandat a fi Teo Celan, eu m-am recomandat drept SH, ceea ce nu surprinse însă pe nimeni. Delincventul doar — cel considerat de SH drept delincvent — arboră un surîs care nu mi se păru cel mai potrivit pentru situaţia dată. Dar, în sfîrşit...

În conformitate cu planul stabilit cu SH 12 am regretat — cu voce tare, fireşte — că n-au venit toţi ziariştii pe care i-am aşteptat la această conferinţă de presă şi apoi, la fel de ospitalier, m-am oferit să le prezint în amănunţime cabana, astfel încît fiecare dintre ei „cunoscînd bine topografia (totul pe tonul unei glume), să poată părăsi conferinţa oricît de urgent şi oricît de nevăzut ar dori".

Revenind în sala de conferinţe — la ARW-042 întunericul coboară în jurul orelor 17,30 —, am aprins candelabrele, i-am invitat

pe oaspeţi să ia loc în fotolii şi să folosească, dacă doresc să înregistreze pe bandă discuţiile, prizele automate de înregistrare existente la fiecare fotoliu. SH (declarat de mine drept Teo Celan) interveni însă, scuzîndu-se că prizele, neverificate de mult, prezintă o defecţiune; simpla apăsare pe butonul înregistrator ar provoca un scurtcircuit general, ceea ce ne-ar obliga — sugeră el — să continuăm discuţia pe întuneric.

— Asta n-ar fi grav, ripostai eu, tot în glumă; pervazul ferestrelor este fosforescent, tocul uşilor la fel, aşa că cei care vor dori să părăsească sala de conferinţe vor găsi un prilej şi o modalitate excelentă.

În timp ce le ofeream „ziariştilor" o băutură răcoritoare, SH 12 reintră în fugă în sală, anunţînd public că de la Centru ni se cere să anulăm conferinţa şi să ne întoarcem cu primul supersonic, respectiv cel care avea plecarea peste 11 minute.

Dar abia îşi termină SH comunicarea că un scurtcircuit general ne lăsă în întunericul cel mai desăvîrşit. S-au auzit aproape simultan o împuşcătură, un ţipăt, un zgomot, ca cel provocat de un corp care se prăbuşeşte; la cîteva fracţiuni de secundă, zgomotul, cu o anumită rezonanţă metalică, pe care-l determină aruncarea unei arme. În continuare, două zgomote similare — deci ale altor două arme aruncate —; într-un tîrziu, al patrulea zgomot, produs tot de o armă, considerată ca şi-n cazurile anterioare, probabil, un periculos corp delict, şi, pentru a spori şi mai mult confuzia, un al cincilea zgomot: de armă aruncată, consecutiv, pe podea.

Abia atunci SH a reaprins lumina, iar eu m-am aplecat să ridic cele cinci revolvere. Nimeni nu era rănit, iar cei patru aşa-zişi ziarişti se priveau uimiţi, neînţelegînd încă foarte clar ce se întîmplase.

SH verifică între timp circuitele de priză ale fotoliilor — cei 4 au fost invitaţi să rămînă în tot acest timp la locurile lor —, iar eu, simultan, dacă revolverele aruncate pe jos prezintă sau nu vreo amprentă; însumînd observaţiile mele şi ale lui SH am putut stabili:

Spionul şi delincventul au apăsat aproape simultan pe butoanele care puteau provoca scurtcircuitul.

Al treilea, cel care nu arătase legitimaţia de ziarist şi care avea pulsul normal, a apăsat pe butonul de scurtcircuit după ce acesta se produsese. Deci ipoteza unei corelări arbitrare (ilogice) între intervenţie şi acţiune se confirma, atestînd totodată şi ipoteza lui SH în privinţa unei anumite „dezaxări" cerebro-nervoase a celui în cauză.

Al patrulea, cel mai speriat dintre toţi, înspăimîntat şi de întîmplarea la care asistase, a fost singurul care a încercat să fugă; fotoliul „magneto-uman" îl reţinuse însă la timp. Al patrulea nu apăsase, precizez, pe butonul de scurtcircuit.

Amprente nu prezentau decît două revolvere: revolverul celui ce părea „dezaxat" şi cel al delincventului. Din nici o armă, mă refer la armele celor patru, nu lipsea nici un glonte.

Spionul a fost singurul care a încercat să se răsucească în fotoliu, pe întuneric, astfel încît să poată trage în adevăratul SH 12, în arma lui existînd cartuşe speciale, de o mare forţă explozivă.

Am uitat să adaug că scurtcircuitul n-a fost produs, evident, de nici unul din cei patru. Butoanele de care am amintit nu făceau decît să „fixeze" timpul cînd cei vizaţi de noi ar fi vrut să-l provoace; scurtcircuitul a fost „determinat" în realitate de SH 12, după cum cel care a tras în întuneric, fără ţintă, am fost eu. Or, trăgînd i-am convins pe cei patru că nu mai au nici un motiv să tragă, iar în clipa în care am aruncat revolverul — după ce am simulat prăbuşirea — le-am sugerat, indirect (eu pentru ei fiind ucis) să procedeze la fel. Ceea ce au şi făcut. Dezarmaţi fiind, şi ţinuţi ferm în fotolii, i-am lăsat lui SH plăcerea de a le comunica rezultatele anchetei noastre.

„Cu excepţia spionului — cel fără puls, care primise însărcinarea să-l distrugă pe SH —, ceilalţi trei intenţionau strict uciderea lui Teo Celan.

Judecînd după greutatea corporală a spionului — îşi continuă SH expunerea —, el este doar o „copie mecanică" a unui spion dispărut, unul din primele modele de „roboţi-asasini" cărora, comunicîndu-li-se exact figura şi celelalte date ale victimei, pot acţiona apoi împotriva ei, într-un moment optim din punct de vedere al celui ce le-a cerut crima. Orientîndu-se automat şi detectîndu-şi victima chiar şi în întuneric, cu raze infraroşii, acest tip de robot, dotat cu un selector tip „opţiune-renunţare", n-a mai tras din clipa în care s-a auzit împuşcătura, pentru că zgomotul însuşi i-a blocat circuitul de acţionare. El nu a aruncat arma din mînă, cum au făcut ceilalţi trei; el a lăsat-o pur şi simplu să cadă, deoarece din punctul său de vedere nu mai avea nevoie de armă. Căderea — declanşarea mîinii mecanice — s-a produs practic după 4 secunde (ultima armă căzută a fost a spionului-robot). Împuşcătura lui Teo Celan, sarcină mult mai dificilă, a fost încredinţată, pentru mai multă siguranţă, celorlalţi trei asasini potenţiali, care, după toate aparenţele, nu se cunoşteau între ei.

Delincventul, interesat direct în crimă (ulterior s-a constatat că SH tocmai începuse o anchetă care, într-adevăr, ar fi dus la arestarea lui), a încercat să producă scurtcircuitul, dar a avut surpriza că altcineva a tras cu cîteva zeci de secunde înaintea lui. În această situaţie, a hotărît să arunce revolverul, lăsînd amprente cît mai vizibile, pentru ca, în final, constatîndu-se că din arma lui nu lipseşte nici un glonte, să fie considerat, cu evidenţă, nevinovat. Şi-a dat seama de cursă după reaprinderea luminii, dar fotoliul nu-i mai îngăduia să-şi reia arma.

Tipul puţin „dezaxat" a uitat pur şi simplu să acţioneze butonul de scurtcircuit, a scos arma şi, auzind împuşcătura, a fost convins că a tras involuntar... Dezaxat fiind, nu şi-a luat nici o măsură de prudenţă în privinţa amprentelor. A aruncat arma dintr-o anumită contagiune docilă, ca la organele ce se îmbolnăvesc prin „simpatie".

Cel de-al patrulea, tipul speriat, n-a apăsat

nici el pe butonul de scurtcircuit, de teamă; n-a înțeles nici cine și nici în cine s-a tras; spaima și prudența l-au învățat să scoată revolverul din buzunar, învelit în batistă și să-l arunce.

Ar rămîne de stabilit — mai adăugă SH — cine a programat spionul-robot, cine l-a anunțat pe delincvent că Teo Celan a preluat amintita anchetă și, în sfîrșit, cum și de ce au acționat ceilalți doi."

Am făcut un mic semn lui SH, acesta a întrerupt pentru o fracțiune de secundă forța de reținere a fotoliilor și mai căpătarăm astfel două răspunsuri:

Cel de-al treilea „ziarist", tipul bănuit de noi a fi „dezaxat", își confirma singur fobia: scoase un cuțit și se repezi spre mine. Fotoliul îl prinse însă din nou, așa că nu-i rămase decît să-și exprime „verbal" furia și nebunia: „Voi distruge toți roboții! Pe toți! Îi voi distruge... Îi voi..."

Cel de-al patrulea îmi oferi o scrisoare-confesiune, care nu făcu decît să confirme drama unui om slab, descumpănit, ratat, ajuns la discreția șantajelor.

Spionul și delincventul, conștienți că pierduseră partida, nu mai schițară nici un gest.

— Și ultima problemă — rezumă încă o dată situația SH — cine a știut de existența acestui nebun? Cine l-a eliberat? Cine i-a dat o armă în mînă și l-a trimis spre noi? Și cine l-a șantajat pe acest nenorocit?

— Nu te mai obosi SH! Aflînd de nereușita acestui atentat și înțelegînd prea bine memoria spionului, cît și că declarațiile celorlalți trei ne vor furniza suficiente date pentru a conchide asupra persoanei sale, cred că „asasinul-organizator" ne va scuti el însuși de orice anchete suplimentare.

Comunicarăm la Centru capturarea celor patru asasini potențiali, iar după cîteva ore primirăm, odată cu felicitările de rigoare, vestea că bătrînul meu șef, Lazaridis, bolnav, probabil de o boală incurabilă, s-a sinucis...

— Și cînd te gîndești cu cîtă bunăvoință ne-a trimis la această cabană-laborator, remarcai eu.

— Da, spuse SH, acum încep să fiu și eu convins că pe cel de-al cincilea urmăritor din avion nu-l văzusem într-adevăr de două ori. Dar nu înțeleg totuși de ce s-a sinucis? De ce n-a continuat lupta?

— Și-o fi dat seama, dragă SH, că acolo unde ești tu, el, Lazaridis, a devenit inutil.

— Înseamnă că dumneata îl bănuiai de mult?!

— Sigur că da, SH. De asta l-am și anunțat ieri că, pentru a-ți perfecționa virtuțile tale criminalistice, te-am programat să revezi toate dosarele-anchetă pe care el personal le „rezolvase" de-a lungul anilor. Cercetîndu-le, vom înțelege, dealtfel, de ce pentru acest bătrîn „criminalist" nu mai existau decît două variante: ori dispăream noi, ori el...

A jucat totul pe o carte; și a pierdut.

JOCURI DE COPII

Alergau după o minge
pe care o știau în fața lor
dar care nu exista.
Mi-am spus că aleargă
pentru ca ea să existe.
Am alergat și eu cu ei
și-n fața noastră erau mii de mingi
care trebuiau să existe.

* * *

Știam că mi-au luat-o înainte,
îi puteam ajunge în orice clipă
și totuși părea imposibil
clipa aceea se afla la infinit.

* * *

M-am jucat cu tata de-a copiii
Și tata era așa copilăros!
M-am jucat cu tata
de-a v-ați ascunselea
și tata m-a găsit
m-am jucat cu tata
de-a războiul și l-am împușcat.
Cînd a învins, tata
mi-a spus că nu e frumos jocul
și m-a certat.
— tată, dar oamenii mari
de ce se joacă de-a războiul?!

* * *

Nici nu mai știu
cum se scrie „a exista"
cu cs sau X.
Aș vrea să scriu cu x
dar mi-e imposibil,
Mîna mea face cs
Mi-am dat seama că
verbul „a exista" e în pericol
în acest secol XX.

* * *

Nu pot,
nu pot să fac un pas
pe planeta viselor,
cineva mă împinge din spate
iar eu nu pot să fac măcar un pas,
mă simt departe,
singură pe această planetă.
Nu pot să împart fericirea
visurile cu nimeni.
Am să mă-ntorc pe Pămînt.

LIDIA ELCU
clasa a VII-a,
Cenaclul „Selenarii", Guranda,
jud. Botoșani

ANTEU

MIRELA PACIUGĂ
CENACLUL „H. COANDĂ", CRAIOVA

— Alf, dragul meu, îți ofer spre studiu o bijuterie!, răsună glasul lui Dean din profunzimile fotoliului relaxant plasat în fața pupitrului de comandă. O adevărată bijuterie pentru un planetolog această bucată de rocă ce iradiază de 2,6 ori mai multă energie decît primește.

Alf se mulțumi să se trîntească în fotoliul geamăn plasat în fața pupitrului de comandă.

— Aș vrea să o văd mai de aproape, rosti Alf într-un tîrziu, urmărind pe ecranul monitorului evoluția planetei în jurul stelei centrale.

— Nu ne putem apropia prea mult, are un cîmp gravitațional neobișnuit de puternic, îl întrerupse Dean.

— Mi-am dat seama, reluă Alf. De-asta mi se pare ciudată existența unei centuri de asteroizi atît de aproape de suprafața planetei.

Manevrînd claviatura, Dean prelungi privirea teleobiectivelor. În clipa următoare se priviră stupefiați. Asteroizii erau...

— Stații orbitale, murmură Dean.

Surprizele se țineau lanț: în difuzor se auziră cîteva pocnete, apoi o voce le ură un „bun venit" cam ciudat:

— Locuitorii Lumii Albastre a stelei Narida le urează prin noi pace veșnică celor ce v-au creat. Veți primi datele necesare aplanetizării.

— Nu putem aplanetiza. Nu sîntem roboți, gravitația ne-ar strivi.

— Vă rog să mă scuzați. Nu sînt programat pentru astfel de contacte. Trebuie să anunț Consiliul.

Legătura se întrerupse brusc, înainte ca pămîntenii să poată răspunde ceva.

*

Structura se îndrepta spre ei halucinant de încet. Încercările de restabilire a legăturii radio eșuaseră. Disputa aprinsă declanșată de primul contact cu „locuitorii Lumii Albastre" se stinsese abia de cîteva clipe, cînd din difuzor începură să se prelingă sunete, ordonate treptat într-o muzică stranie. Curgea încet, se încolăcea în jurul gîndurilor, astfel încît părea mai firească decît liniștea pe care o alungase. Cînd ultimele acorduri se topiră în lumina sălii de comandă, o voce se înscrise firesc în golul lăsat de muzică:

— Vă vorbește un locuitor al Lumii Albastre. Consiliul de Coordonare mi-a încredințat sarcina primului contact cu o civilizație extranaridiană. Peste puțin timp nava pe care mă aflu se va cupla cu a voastră. În ea se află toate datele care v-ar putea interesa în legătura cu Lumea Albastră și locuitorii ei. E posibil ca ele să nu vă spună nimic, să n-aibă nimic comun cu noțiunile voastre despre Univers. Sau poate că, deși vom găsi un limbaj comun pentru a discuta despre micro și macrocosmos, nu ne vom înțelege niciodată visele. Civilizația noastră s-a dezvoltat probabil sub semnul zborului interastral, iar pasiunea cercetătorilor noștri a fost planeta pe care s-au născut. I-am descoperit, rînd pe rînd, tainele. Nu s-au întrebat ce ar putea exista dincolo de benzile de nori ce înconjoară planeta decît în ziua cînd viața lor liniștită a fost tulburată de prăbușirea unui monstru metalic ce purta mesajul unor ființe raționale de pe altă planetă, poate chiar a voastră. Luînd ca model epava, s-au realizat structuri asemănătoare care au fost lansate pe orbite circumplanetare. Începuse o nouă eră — era cunoașterii Universului. Locuitorii Lumii Albastre urmăreau mulțumiți activitatea roboților superinteligenți care descopereau Universul pentru ei. Au aflat că planeta lor este diferită de celelalte aparținînd sistemului lor solar, un „pui de stea", cum le place s-o numească.

Poate vi se pare ciudată lipsa de curiozitate față de universul extranaridian. Mie mi s-a părut și am elaborat o teorie care propune soluția problemei. Acum știm că am dreptate. De aceea vă rog să mă scuzați că întrerup legătura. Vreau să fiu în perfectă stare cînd ne vom întîlni.

— O clipă!, interveni Dean. Care este soluția?

— Cea mai simplă: nici o ființă născută în Lumea Albastră nu poate exista în afara cîmpului generat de planetă. Lipsa curiozității față de universul extranaridian este înscrisă în codul genetic al locuitorilor Lumii Albastre.

— Și tu?

— Eu sînt un mutant. M-am născut la cîteva luni de la prăbușirea structurii extranaridiene, într-o fermă în apropierea căreia au explodat reactoarele. Dar mă apropii de marginea cîmpului de forța al planetei. Trebuie să pun în funcțiune instalația de conservare. Sper că va funcționa. Nu pot fi sigur că fenomenele fizice nu sînt supuse cu totul altor legi decît celor din Lumea Albastră.

Legătura radio se întrerupse din nou. Pe ecran, imaginea planetei era încercuită cu roșu, linia marcînd distanța pînă la care cîmpul gravitațional avea intensitatea mai mare decît trei unități ag.

O explozie strălucitoare marcă ieșirea structurii din „cercul de foc".

DESCOMPUNEREA ȘANSEI

(Urmare din pag. 187)

mul de alimentare, care a acționat asupra structurii mele celulare biologice, în momentul de față sînt o ființă antimaterie".

După care și altele:

„Specia umană: Homo Sapiens este singura formă vie de materie din Galaxia Calea Lactee. Alte civilizații pe trepte înalte de dezvoltare trăiesc alături de noi. Fiecare om are un corespondent în antimaterie, civilizațiile nu se pot apropia pentru că astfel s-ar provoca inevitabilul: ciocnirea dintre lumea materiei și antimateriei. Este mesajul meu, e tot ce vă pot spune înainte de purificare.."

Într-adevăr, purificarea atmosferei începuse. Unicul geniu antimaterie care întreținuse, cîteva clipe, legătura cu oamenii, se descompuse, distrugîndu-se astfel șansa ca între materie și antimaterie să se construiască o punte.

PUNCTE CARDINALE

Se întoarse spre nord. Nordul îl fascinase dintotdeauna. La orizont, undeva departe, marea se-mpletea cu cerul. Se luau de mînă ca doi îndrăgostiţi şi alergau, alergau cu pletele în vînt şi apoi... Apoi totul dispăru. În jur numai negru şi nimic altceva.

Se întoarse spre sud. Acolo, undeva departe, nu-şi dădea seama unde, cerul îşi prindea iubita marea de după mijloc, o privea drept în ochi şi apoi... alerga cu pletele în vînt... Apoi totul dispăru. În jur numai negru şi nimic altceva.

Se întoarse spre vest apoi spre est, din nou spre nord şi sud, dar totul era negru. Îndrăgostiţii dispăruseră. Totul dispăruse. Se închise în el, închise ochii şi lăsă totul în urmă, la orizont.

PETRESCU DANIELA,
clasa a VIII-a D,
Cenaclul „Sapiens",
Bucureşti

OMUL PIERDUT PRINTRE STELE

Intr-o zi, un om necăjit se întîlni cu un robot. Omul îl întrebă dacă nu ştie unde e casa Domniţei. Robotul zise că ştie, dar nu e acasă Domniţa. Atunci omul plecă pe un drum cu multe stele. Se rătăci printre stele şi nu se mai întoarse.

Deodată zări o steluţă ce zîmbea la el. Se duse la ea şi o întrebă:

- Nu cumva eşti Domniţa?

Steluţa îi răspunse că e o soră a ei.

Plecă omul cel necăjit. Îl luminau stelele şi se rătăci printre ele. Acasă n-avea pe nimeni şi numai vecinii îşi aminteau şi rîdeau de el.

– S-a pierdut printre stele!

USCATU CAMELIA,
clasa a VI-a,
Cenaclul „Selenarii"

* * *

fug împotriva timpului
plîng după anii lumină
petrecuţi jucîndu-mă
cu stelele
fug împotriva timpului
şi totuşi secolul XXI
mă ajunge
plîng, n-am să mă mai
joc cu stelele
am de construit o maşinărie
complicată pe acest
Pămînt

NICOLETA ELCU,
clasa a VIII-a
Cenaclul „Selenarii",
Guranda, jud. Botoşani

DANS ETERN

Ron dansa. Facea piruete perfecte şi simetrice ca pe vremea copilăriei, apropiindu-se din ce în ce de ultima clipă a vieţii sale.

În jur era linişte, dar el auzea muzica ce îi însoţea dansul tacut. In memoria lui, vuietul exploziei în urma careia s-a desprins din planeta mamă mai dăinuia încă.

Îi venea să plîngă. Îi era dor de mama sa, îi era dor de copilarie. Ar fi vrut să se întoarcă, dar nu putea, aşa ca dansa, dansa în continuare.

Pentru stelele din jur era cel mai tacut şi misterios dans. Ele îi înţelegeau sensul, dar nu puteau preveni deznodamîntul.

Dansatorul se apropia tot mai mult de Terra şi, pe măsura ce distanţa se micşora, muzica şi ritmul dansului se conturau încet..., încet.

Melodia se auzea din ce în ce mai tare. Ron pătrunse în atmosferă. Dansul lin se transforma într-unul drăcesc cu paşi repezi şi apăsaţi. Instantaneu, luă foc. În acea clipă muri. În locul lui pleca în spaţiu alt Ron, fiul său, miezul cald al Terrei, care s-a desprins şi a plecat spre alte lumi dansînd după muzica imprimată în memoria eternă a Universului şi plîngînd lacrimi de antimaterie...

EPILOG. Încet, încet, micuţul Ron s-a liniştit. În jur s-a lăsat liniştea, tacerea eternă. Copilul asteroid dansa. Melodia o ştia numai el.

PETRESCU DANIELA,
clasa a VIII-a D,
Cenaclul „Sapiens".

Desen de GEORGE AARON

FLORI PENTRU ALGERNON

DANIEL KEYES

JURNALU DE OPSERVAȚIE număru 1 (5 martie 1965)

Doctorul Strauss zice că eu să sriu tot ce am în capși orce mi sentîmplă deacun colo. Nuș dece da zice căi important penca ei să vadă dacor să mopereze. Sper că da. Donșoara Kinnian zice că poate cosă mă facă deștept. Ieu vreau să fiu deștept. Pe mine ma chiamă Charlie Gordon am 37 de ani. Numai am ce să scriu acu așa că gata pentru azi.

Jurnalul de opservație numaru 2—6 marte.

Az mau pus lancercare. Crecă nam eșit bine. Și crecă acu sar putea să nu mă mai opereze. Asta a fost fincă un tînăr eran camеră șavea niște çartoane albe și niste cerneală vărsată pe cartoane. El a zis Charlie ce vez pe cartonu ăsta. Da mie mera frică de muream chiar dacaveam picioru de iepure în buzunar fincă de cîn eram copil todeauna cădeam la egzamene la școală și făceam pete de cerneală.

Lui iam zisca vad o pată de cerneală. El a zis da și ieu mam bucurat. Ieu ziceam castai tot da cîn mam sculat să plec el a zis Charlie încă nui gata. Pormă nu mai țin asa bine minte da el voia să zic ce eran cerneală. Ieu nu vedeam nimican cerneală da el zicea că alț oameni vede acolo chipuri. Da ieu nu vedeam chipuri. Da am încercat. Am ținut cartonu aproape aproape și pormă mai departe după aia am zisca dacaveam ochelari poate vedeam mai bine că ieu am ocelari numa la filme și teveu da iam zis cacu snt în dulapu din săliță. Și iam luat. Pormă iam zis mai dami odată cartonașu că pun rămășag cacu găsesc chipurile. Am încercat din toate puterile da nu vedeam decît cerneală. Iam zis că poatemi trebe alți ocelari. El a sris ceva po hîrtie și ieu mam temut atuncea cam picat la egzamen. Iam mai zis că pata era drăguță drăguța cu punte mititele pe la margine. Da el era foarte trist așa că nu era bine. Ieu iam zis te rog lasămă să mai încerc odată. În cîteva minute am să pricep fincă uneori nu prea gîndesc repede. Ieu sînt și cam întîrziat la citire la donșoara Kinnian în clasa pentru adulț înapoiaț dancerc foarte tare. Atuncea el ma mai pus încodată lancercare cu alt cartonaș cu 2 feluri de cerneală pe el roșie și albastră. El era tare bun cu mine și vorbea încet cum face donșoara Kinnian și mea esplicat că asta era un **test ro șah.** Mea zis că lumea vede chipuri în cerneală. Ieu iam zis aratăm unde. El a zis gîndeștete. Eu iam spus că mă gîndesc la o pată de cerneală da nici asta na fos bine. Ceț amintește asta încipueț ceva. Ieu am ținut mul timp ochin chiș casămi încipui. Iam zis cămi încipui un toc cu cerneală curgînd pe fața de masă.

Nu cre cam trecut testu **ro șah.**

Jurnalu de opservație numaru 3 (7 marte)

Doctoru Strauss și doctoru Nemur zice că petele de cerneală nare emportanță. Ei zicea că poate tot or să mă opereze. Ieu am zis că la donșoara Kinnian am dat egzamene numa la spus literele și la citire. Ei zicea că donșoara Kinnian Iea spus că ieu eram elevu ei cel mai cel mai bun la școala serală fincă încercam să fiu silitor și vroiam cu adevărat sănvăț. Ei zicea da cum deai venit Charlie tu singur la școala serală. Cum ai găsito. Ieu am zis cam întrebat lumea și unu mia spus unde

Desen de ALEXANDRU ANDRIEȘ

trebue să merg ca sănvăț să citesc și să știu toate literele pe dinafară. Ei ziceada dece. Ieu leam spus fincă toată viața am vrut să fiu deștept nu tîmpit. Dai greu să fi deștept. Ei zicea că ceo săm facă ei poate co să fie temporal. Ieu am zis da. Fincă mia zis donșoara Kinnian. Da nici num pasă dacă doare.

Dupaia mau pus az la probe și mai tîmpite. Doamna drăguță care ma încercat mia spus cum se chiamă proba și ieu am întrebato pe litere caso scriu în jurnalul de opservație TEST DE APERCEPȚIE TEMATICĂ. Nu știu ultimele 2 cuvinte dar știu censeamnă test. Asta or îl treci ori ei note rele. Testu ăsta părea ușor fincă puteam vedea chipurile. Da numa că ea na vrut săi spun chipurile. Asta mancurcat. Ea a zis ia fă povestioare cu oameni din chipuri. Iam zis cum pot să spui lucruri de oameni pe care nu iai întîlnit nici odată. Iam zis că de ce să zic minciuni. Ieu nu spun minciuni nicio dată fincă todeauna mă prinde. Mea zis că proba asta și celălalt ro șah e pentru personalitate. Ceam mai rîs. Iam zis cum poț să iei lucru ăla din cerneală și fotografi. Ea santristat și șia luat chipurile deacolo. Da num pasă. Era o prostie. Cre cam căzut și la testu ăsta.

Mai tîrziu niște oameni cu haine albe și lungi mau luat în altă parte a spitalului și miau dat un joc Era ontrecere cun șoricel alb. Îi ziceau șoricelului Algernon. Algernon stătean tro cutie cu o mulțime de sucituri și cotituri și ei miau dat un creion șo hîrtie cu lini și multe despărțituri. Întro parte scria PORNIRE în ailantă SOSIRE. Zicea căi de **distracție** șică ieu și Algernon să ne **distrăm** înpreună. Da ieu nu pricepeam cum putem face **distracția** împreună dacă Algernon avea o cutie și ieu o hîrtie. Nam zis nimic. Da nici nam avut timp fincă întrecerea anceput. Unu' din oameni avea un ceas pe care vroia săl ascundă casă nul văd ieu și ieu am vrut să nul văd da asta ma făcut nervos.

Orcum testu ăla mia făcut mai rău decît ălelante fincă ei lau făcut de 10 ori și cu alte **distracții** și Algernon ma bătut mereu. Nu știam că șoareci pot fi așa deștepț. Poate fincă Algernon e alb. Poate șoareci albi sînt mai deștepț decît alț șoareci.

Jurnalu de opservație numărul 4 (8 marte)

Mă operează! Snt așa de bucuros că abea posă sriu. Doctoru Nemur și doctoru Strauss întîi sau certat puțin. Doctoru Nemur eran birou cîn ma dus doctoru Strauss. Lu doctoru Nemur îi era frică să mă opereze da doctoru Strauss ia zis că donsoara Kinnian ma ricomandat că eram cel mai bun din toț din clasa ei. Miemi place de donșoara Kinnian fincă ie o profesoară f. deșteaptă. Si ia mia zis Charlie mai ai o șansă. Dacă vrei să facă ei pe tine experența asta sar putea să te faci deștept. Nici ei nu știe dacă o fi pentru todeauna da orcum e oșansă. Deaia am zis ok cu toate cămia fost frică fincă ea a zis că e vorba deo operație. Ea a zis nu te teme Charlie ai făcut atît de mult cuatît de puțin că meriț asta mai mult ca orcine. Deaia mia fost frică cîn doctoru Nemur și doctoru Strauss sau certat. Doctoru Strauss zicea că ieu am ceva foarte bun. Zicea că am o **motorvațe** bună. Nici nu știam cam așa ceva. Am fost mîndru cîn a zis că nu orcine cu un **ii** de 68 are lucru ăsta. Nușt censeamnă sau de undeo am da a zis că și Algernon îl are. **Motorvața** lu Algernon e brînza de io punen cutie. Da nu se poate fincă io nam mîncat deloc brînză săptămîna asta.

Dupaia ia zis lu doctoru Nemur ceva ce nam înțeles dan timp ce ei vorbea ieu am sris unele cuvinte.

Doctoru Nemur a zis nu uita că el el o să fie prima fință umană cu **entelegenta treplată** pe cale cirurgicală.

Doctoru Strauss a zis egzact uitete ce binea învățat să srie și să citească pentru gradu lui de **entelegență.** Astai o realiz... așa mare cașicum noi doi am învăța teoria ...tivității a lu anștain fără niciun ajutor. Asta aratăce **motorvațe** entensă are. **Comparativ** este o realiz... estraordinară. Ieu zic săl folosim.

Nam perceput toate cuvintele da părea că doctoru Strauss ține cu mine și ălălant nu.

Pormă doctoru Nemur a dadin cap șa zis bine poate ai dreptate. O săl folosim pe Charlie. Cîn a zis asta ieu mam bucurat așa de toate cam sărit în sus și iam strîns mîna fincă era așa bun cu mine. Iam zis mulțumesc domnu doctor no săț pară rău că mă mai încerci odată. Și ciar așa gîndeam cum iam spus. După operațe am săncerc să mă fac deștept. Am săncerc cît am să pot.

Jurnalu de opservație număru 5 (10 marte)

Mie frică. O groază de surori și de oameni care mau pus la probe au venit sămi aducă bomboane și sămi ureze noroc. Poate cosă am noroc. Am la mine și picioru de epure și bănuțu de 1 penny. Numa că mea tăiat o pisică neagră calea cîn veneam la spital. Doctoru Strauss a zis nu fi **supresistițios** Charlie astai ștință. Totuș mai bine țin picioru de epure cu mine. Lam întrebat pe doctoru Strauss dacam săl bat pe Algernon la jocu ăla după ce mă operează și el a zis sar putea. Ah dacă operața e bună am săi arăt ieu șoarecelui ăluea cît sîn de deștepț. Poate și mai deștept ca el. Pormă am să pot să cetesc mai bine și să știu toate literile pe dinafară și sănvăț multe alte lucruri și să fiu deștept ca ăilanț oameni. Dacă totu merge bine ei o săi facă deștepț pe toț oameni din lume.

Az nu miau dat să mănînc. Nușce legătură entre mîncare și să fi deștept. Mie tare foame și doctoru Nemur mea loat cutia de bomboane. Doctoru ăsta Nemur e totdeauna supărat. Doctoru Strauss zice cosă meo dea după operațe nu poț mînca înainte de operațe...

Jurnalu de opservație număru 6 (15 marte)

Operața na durut. Meau făcuto cîn dormeam. Meau loat az bandagele de la cap ca să fac **Jurnalul de observație.** Doctoru Nemur care sa uitat prin celelante zice că ieu sriam **Observații** greșit și mia zis cum să sriu și pe ăsta și **Jurnalul.** Trebue săncerc să țin minte asta.

Am o memore foarte proastă la sris. Doctoru Strauss zice căi bine să sriu tot cemi sentîmplă da zice că să sriu mai mult și despre ce simt și ce gîndesc. Ieu iam spus că nu știu cumsă gîndesc mia zis încearcă. To timpu cîn aveam bandagele la oci am încercat să gîndesc. Da nu santîmplat nimic. Și nu știu lace să mă gîndesc. Poate dacăl întreb osăm spună cum să gîndesc acu că trebue sămă fac deștept.

Jurnalul de Observație numaru 7 (19 marte)

Nu sentîmpla nimic. Am avut omulțime de teste și tot felu dentreceri cu Algernon. Il urașc pe soarecele asta. Ma bate todeauna. Doctorul Strauss a zis ca trebue sa fac jocurile alea. Șia zis ca sa mai trec odata prin egzamenile de lanceput. Petele alea decerneala sin tîmpite. Și desenele alea sît timpite. Imi place sa fac un desen de om și femeie da no sa fac minciuni despre oameni.

Ma doare capu deatîta gîndit. Credeam ca doctoru Strauss mie preten da nu majuta. Numi spune la ce sama gîndesc or cîn o sama fac destept. Domnisoara Kinnian na venit sa ma vada. Cred ca si scrisul jurnalelor astora e timpit.

Jurnalul de Observație numaru 8 (23 marte).

Ma duc din nou la lucru la fabrica. Au zis ca e mai bine sa ma duc din nou la lucru da sanu spun la nimeni pentru cea fost operația și sa vin la spital cîteo oran fiecare seara dupa lucru. Or sa ma plateascan fiecare luna finca invaț sa fiu deștept.

Îmi pare bine ca ma duc iar la lucru penca îmi place munca careo am și tot preteni mei și toata distrația pe careo avem acolo. Doctorul Strauss zice car trebui sa scriu mereu da nun fiecare zi numa cîn ma gîndesc la ceva or sentîmpla ceva spețial zice nu te descuraja finca ia timp și mergencet. Zice ca trebuit mult timp cu Algernon pîna sa fie de 3 ori mai destept decît era lanceput. Daia ma bate pe mine Algernon finca si el a facut operația. Asta ma face sa ma simt mai bine. Probabel cas putea sa fac distrațile alea mai repede ca un șoarece normal. Poate cantro zi o sal bat o sa fie ceva. Pînacu Algernon pare sa ramîna deștept **pirmanent.**

(25 martie) (Nu mai trebue sa scriu Jurnalul de Observație lanceput numa cînd îl dau lu doctoru Nemur odata pe saptamîna. Trebue numa sa pun data la timp mai puțin).

Neam distrat bine la fabrica az Joe Crapu a zis hei ia uitațiva unde iau facut operație lui Charlie ce iau facut lu Charlie iau pus niscaiva creieri. Voiam sai spun da miam amintit ca doctoru Strauss a zis sa țin secretu. Dupaia Frank Reilly a zis ceai facut Charlie țiai uitat cheia sa trebuit sa spargi ușa. Asta ma facut sa rîd. Ei sînt intradevar prietenii mei și le place de mine.

Uneori cineva zice ba ia uitațiva la Joe sau la Frank sau la George e leit Charlie Gordon. Eu nu știu dece zic ei asta da rîd întodeauna. În dimineața asta Amos Borg carei al 4 lea om la firma Donnegan a zis tot numele meu cîn a strigat la Ernie ucenicu Ernie perduse un pacet el a zis Ernie pentru numele lui dumnezeu cencerci sa fi leit Charlie Gordon. Nunțeleg de ce a zis asta.

(28 marie) Doctoru Strauss a venit la mine aseara sa vada de ce nu mam dus la ei ca deobicei. Iam spus ca numi mai place sa mantrec cu Algernon. A zis ca nu mai trebue pentrun timp da ca sa ma duc peacolo. Mia adus un cadou. Credeam ca e un televizr mic da nu era. A zis ca trebue sal descid cînd ma duc la culcare. Cine a mai auzit vreodata de așa ceva. Da a zis ca daca vreau sa ma fac deștept trebue sa fac cemi spune el. Iam spus ca nu cred ca ma fac deștept si mia pus mîna pe umăr șa zis Charlie tu nu ști inca da te faci mai destept pe zi ce trece. Numa ca nuți dai seama. Cred ca era numa bun cu mine ca sama faca sama simt bine finca nu arat mai deștept.

A da era sa uit. Iam intrebat cînd pot sa mantorc la școala domnisoarei Kinnian. A zis ca no sama mai duc acolo. A zis can curînd domnsoara Kinnian osa vina la spital sanceapa sa manvețe pe mine spețial.

(29 martie.) Tîmpenia aia de tevizor a urlat toata noaptea. Cum sa dorm cu ceva demi latra prosti toata noaptea in urechi. Si figurile alea. Puahh. Nu stiu ce zice nici cînd sînt treaz așa ca cum sa știu cîn dorm.

Doctoru Strauss zice ca e bine așa. Zice ca creerul meu învața cînd dorm și asta o sa majute cînd domsoara Kinnian o sanceapa lecțiile cu mine la spital (numa ca am aflat ca nu e spital e laborator). Cred ca totui o tîmpenie. Daca poț sa te faci deștept cîn dormi de ce se mai duc oameni la scoala. Asta nu cred co sa mearga. Todeauna ma uit la televizor pîna tîrziu si chiar pîna la urma de tot si asta nu ma facut mai deștept poate ca trebuie sa dormi cînd te uiț.

Jurnalul de observație numaru 9 (3 aprilie)

Doctoru Strauss mia aratat cum sa dau televizoru încet casa pot dormi. Nu mai aud nimic. Și tot nu pricep ce zice. De cîteva ori iam mai dat drumu dimineața sa aflu ceam învațat cîn dormeam da nu cred ca eadevarat. Domnișoara Kinnian zice Poate eo alta linba. Da de cele mai multe ori suna în linba americana. Vorbește mai repede ciar decît domșoara Gold învațatoarea mea din trantîia.

Iam spus doctorului Strauss ca de ce sa ma fac destept în somn. Eu vreau sa fiu destept cînd sîn treaz. El zice cai acelasi lucru si ca eu am 2 minț. E **subconștientu** și **conștientu** (așa se scrie). Și una nu spune aleilante ce face. Ele nici macar nuș vorbesc. Deaia visez eu. Si cînd eram copil aveam vise timpite. Aoleu. Asta din cauza televizrlui. Programele alea de tîrziu de tot.

Am uitat sal întreb daca numa eu sau toata lumea are alea 2 minț.

(Am cautat cuvîntu în dicționaru de mi la dat doctoru Strauss. Cuvîntu e **subconștient. Adj. De natura operațiilor mintale care nu sînt prezente în conștient; ex. conflictul subconștient al dorințelor)** Mai e ceva da tot nu stiu censeamna. Asta nui nu dicționar bun pentru oameni prosti ca mine.

Orcum durerea de cap e dela petrecere. Prieteni mei de la fabrica Joe Crapu si Frank Reilly mau invitat sa ma duc la Muggsys Saloon sa bem ceva. Numi place sa beau da ei au zis co sa ne distram bine. A fost frumos.

Joe Crapu a zis car trebui sa learat fetelor

cum spal pe jos eu la fabrica și mia dat un pa-inatuf Leam aratat și au ris toț cînd leam spus ca domnu Donnegan zice ca eu sint cel mai bun ngrijitor pe care la avut vrodata fincami place slujba și o fac bine și nam lipsit niciodata înafara de cînd am fost la operație

Am zis ca domnișoara Kinnian spune mereu Charlie fi mindru de slujba ta findca o faci bine.

Au ris toți și neam distrat bine și miau dat o mulțime de baut și Joe a zis Charlie e nemaipomenit la petreceri Nu știu censeamna nemaipomenit dar la toți le place de mine și ne distram Nu ma pot aștepta sa fiu deștept ca Joe Crapu si Frank Reilly cei mai buni prieteni ai mei

Numi amintesc cum sa terminat petrecerea dar cred cam iesit sa cumpar un ziar și cafea pentru Joe și Frank si cînd mam întors inapoi nu mai era niciunul lam cautat peste tot pîna tirziu Dupa aia numi mai amintesc așa bine dar cred ca am adormit sau mia venit rau. Un polițist simpatic ma adus acasa Așa mia spus proprietareasa mea doamna Flynn

Dar am acum o durere de cap și un cucui mare Cred ca am cazut dar Joe Crapu zice ca polițistul e de vina ei cam ii bat uneori pe bețivi Nu cred Domnisoara Kinnian zice ca polițaii sint ca sai ajute pe oameni Totusi ma doare rau capul si sint bolnav si lovit peste tot Nu cred co sa mai beau vreodata

(6 aprilie) Lam batut pe Alegernon! Nici nam stiut ca lam batut pina nu mia spus Burt examinatoru Apoi a doua oara am pierdut findca eram asa debucuros ca am cazut de pe scaun inainte sa termin Da dupa asta lam batut inca de 8 ori Inseamna ca ma fac destept daca am batut un soarece istet ca Algernon Dar nu ma SIMT mai destept

Am vrut sa ma mai intrec cu Algernon dar Burt a zis cai destul pentru o zi Mau lasat sal țin în mina un pic Nui asa urit Și moale ca un ghem de lînă Clipeste si cind deschide ochii ii are negri cu roz pe margine

Am zis pot sal hranesc findcami parea rau cal batusem si vroiam sa fiu dragut cu el si sa fim prieteni Dar Burt a zis nu Algernon e un soarece foarte spețial cu o operatie ca a mea și e primul din toate animalele care a fost deștept un timp atit de lung Mia spus ca Algernon e atit de destept incit trebuie sa rezolve in fiecare zi cite o problema ca sa capete de mîncare E un test cu o incuietoare la o usita care se schimba de fiecare data cind Algernon vine sa manince asa ca trebuie sanvete mereu ceva nou ca sa i se de demincare Asta ma intristat findca daca nu putea sa invețe raminea flamînd

Nu cred ca e drept sa te puna sa dai un examen ca sa manînci Cum iar place doctorului Nemur sa aiba de trecut un examen de fiecare data cînd vrea sa manince Cred ca o sa fiu bun prieten cu Algernon

(9 aprilie) Aseara dupa lucru domnisoara Kinnian a venit la laborator Parea sa fie bucuroasa ca ma vede dar ii era frica lam spus nu va îngrijorați domnisoara Kinnian nu sint incă deștept și ea a ris A zis am incredere in tine Charlie cît de greu teai luptat sa citesti si sa scri mai bine decit toți ceilalti In al mai rau caz tot ai sa fii destept pentru un timp si cel puțin faci ceva pentru știința

Citim acum o carte foarte grea Se numeste Robinson Crusoe si e despre un om care a fost parasit pe o insula pustie El e inteligent si îsi face tot felu de lucruri casasi poata construi o casa si sa aiba de mincare si e un inotator bun Numai cami pare rau findca e singur singurel și nare prieteni Dar cred ca trebuie sa mai fie cineva pe insula findca e un desen al lui cu o umbrela nostima uitinduse la niste urme de pasi Sper sa-s faca un prieten si să nu mai fie singur

(10 aprilie) Domnisoara Kinnian ma invata sa scriu cuvintele mai bine Zice uita te la un cuvint si inchide ochii si zi l de multe ori pina îl ții minte Am o mulțime de necazuri cu DEPRINDERE care poate fi si DE PRINDERE si cu ODATA și cu NUMAI care n-us totuna cu O DATA și NU MAI Înseamna altceva Eu le scriam gresit pe vremea cind nu eram destept Ma simt zapacit dar domnișoara Kinnian zice ca nu eu ci cuvintele sint de vina

(14 aprilie)Am terminat ROBINSON CRUSOE. As vrea sa știu ce i se intimpla mai departe dar domnișoara Kinnian zice că astai tot DECE

Desen de ALEXANDRU PECICAN

(15 aprilie) Domnișoara Kinnian zice că învaț repede A citit cîteva din Observațiile mele si s-a uitat la mine amuzată. Zice că sînt o persoană de ispravă și ca am sa le arăt eu lor. Am întrebat dece A zis că na-re importanță dar nu trebuie să ma întristez daca o să descopăr că nu toți sînt asa buni cum îi credeam eu A zis cà pentru cineva căruia dumnezeu i-a dat atît de puțin tu ai facut mai mult decît mulți care au creier și nu l-au folosit niciodată Am zis că toți prietenii mei sînt oameni deștepți și buni Le place de mine și nu mi-au făcut niciodată nimic urît Apoi i-a intrat ceva în ochi și a trecut în alta camera.

(16 aprilie) Astăzi, am învățat, VIRGULA, aceasta este o virgulă (,), un punct, cu coadă, domnișoara Kinnian, zice că e importanta, findcă, face scrisul, mai bun, a zis, că cineva, ar putea pierde, o goază de bani, dacă o virgulă, nu este, la, locul potrivit, eu nu am, nici un ban, și nu văd, cum, o virgulă, m-ar putea face, să-i pierd.

(17 aprilie) N-am folosit bine virgula. Face parte din punctuație. Domnișoara Kinnian mi-a spus să caut cuvinte lungi în dicționar ca să-nvăț să le scriu. Am zis care-i diferența dacă oricum poți să le citesti. A spus că face parte din educație, așa că deacum încolo o să caut toate cuvintele de care nu sînt sigur cum se scriu. Ia mult timp ca să scrii în felul ăsta dar trebuie să caut numai odată și după aceea știu cuvîntul bine. Trebuie să le amesteci pe toate, mi-a arătat ea cum să le amestec! (și acum; pot! să amestec „tot felul" de semne de punctuație, în! scrisul meu? Sînt, o groază! de reguli? de învățat; dar mi le bag pe toate în cap).

Un lucru de care-mi place la Stimata Domnișoară Kinnian: (așa se scrie într-o scrisoare oficială de afaceri, dacă o să fac vreodată afaceri) este că, ea îmi dă totdeauna o explicație „cînd — o întreb. E un geniu! Tare aș vrea să fiu atît de deștept" ca, ea:

(Punctuația, e; distractivă!)

(18 aprilie) Ce prost sînt! Nu înțelesesem nimic din ce-mi explicase ea. Am citit aseară cartea de gramatică și acolo explica toată treaba. Apoi am văzut că era la fel cum încercase domnișoara Kinnian să-mi spună, iar eu nu pricepeam nimic.

Domnișoara Kinnian a spus că televizorul care mergea în timp ce eu dormeam, m-a ajutat. Am făcut un salt calitativ. Acum acumulez din nou.

După ce am înțeles cum e cu punctuația am recitit jurnalul meu de observații de la început. Doamne, ce scris, ce punctuație tîmpită! I-am spus domnișoarei Kinnian că ar trebui să trec peste toate paginile si să-mi corectez greșelile, dar ea a spus: „Nu, Charlie, doctorul Nemur le vrea așa cum sînt. De aceea te-a lăsat să scrii asa, ca să-ți poți vedea mai tîrziu propriu-ți progres. Avansezi grozav de repede, Charlie"

Asta mi-a tacut plăcere. După lecție m-am dus și m-am jucat cu Algernon. Acum nu ne mai întrecem.

(20 aprilie) Mă simt rău pe dinăuntru. Nu sînt bolnav, dar am un gol în piept, ca de la o lovitură și inima mă-nțeapă și ea. Nu doream să scriu despre asta, dar cred că trebuie, mi se pare important. Pentru prima oară astăzi am rămas acasă, nu m-am dus la lucru.

Aseară Joe Crapu și Frank Reilly m-au invitat la o petrecere. Erau acolo multe fete și cîțiva băieți de la fabrică. Mi-am amintit cît de rău mi-a fost data trecută cînd am băut prea mult, așa că i-am spus lui Joe că nu vreau să beau nimic. Iar el mi-a dat o Coca-Cola.

Ne-am distrat bine un timp. Joe a zis să dansez cu Ellen și ea o să mă învețe pașii. Am căzut de cîteva ori și nu puteam să înțeleg dece findcă nu mai dansa nimeni înafară demine și Ellen. Și tot timpul greșeam pentru că mereu era piciorul cuiva întins în calea mea. Sculîndu-mă însă am văzut privirea lui Joe si asta mi-a adus o senzație ciudată în stomac. „E tare nostim", a zis una din fete. Toți rîdeau. „— Ia uită-te la el! Roșește. Charlie roșește!"

„— Hei, Ellen, ce i-ai facut lui Charlie? Nu l-am mai văzut asa niciodata."

Nu știam ce să fac nici unde să ma duc. Toți mă priveau și rîdeau și eu mă simțeam de parcă aș fi fost gol. Voiam să mă ascund. Am fugit afară și am vomitat. Apoi m-am dus acasă. Cît e de ciudat că niciodată n-am știut că lui Joe și lui Frank și celorlalți le place să fiu cu ei tot timpul numai ca să-și bată joc de mine.

Acum stiu ce înseamnă „să semeni leit cu Charlie Gordon".

Mi-e rușine.

Jurnal de observație nr. 11.

(21 apr.) Încă nu m-am dus la fabrică. I-am spus doamnei Flynn, proprietăreasa mea, să-i telefoneze domnului Donnegan și să-i spună că sînt bolnav. Doamna Flynn s-a uitat la mine cam ciudat, speriată parcă.

Cred că e totuși bine că am descoperit cum toți rîdeau de mine. M-a frămîntat mult asta. O făceau pentru că sînt atît de prost și nici măcar nu știu cînd fac vreo prostie. Oamenilor li se pare amuzant cînd un prost nu poate să facă ceva la fel ca ei.

Totuși acum știu că devin din zi în zi mai deștept. Știu semnele de punctuație și scriu bine. Îmi place să caut toate cuvintele grele în dicționar și le țin minte. Citesc mult acum și domnișoara Kinnian zice că citesc foarte repede. Uneori chiar înțeleg ceea ce citesc și îmi rămîne în minte. Se întîmplă adesea să închid ochii și să mă gîndesc la o pagină și revăd totul ca într-o fotografie.

Pe lîngă istorie, geografie și aritmetică, domnișoara Kinnian zice că ar trebui să încep să învăț limbi străine. Doctorul Strauss mi-a mai dat cîteva benzi să le pun cînd dorm. Tot nu-nțeleg cum lucrează conștientul și subconstientul ăla, dar doctorul Strauss zice să nu-mi

Desen de LUCIAN POP

fac griji încă. M-a făcut să-i promit că pe timpul studierii materiilor de liceu, pe care le voi începe săptămîna viitoare, n-o să citesc nici o carte de psihologie pînă ce nu-mi va da el voie.

Mă simt mult mai bine astăzi, dar încă mă supără cînd îmi amintesc ca tot timpul oamenii au rîs și și-au bătut joc de mine pentru că nu eram destul de deștept. Cînd o să devin inteligent,așa cum mă asigură doctorul Strauss, cu de trei ori actualul meu I.I. de 68, atunci poate o să fiu ca oricare altcineva și o să plac celor din jur.

Nu sînt sigur ce înseamnă I—I. Doctorul Nemur spune că ăsta-i un indice, ceva care măsoară cît de inteligent ești, așa cum un cîntar de farmacie măsoară greutățile. Dar doctorul Strauss l-a contrazis și a spus că I.I.-ul nu măsoară deloc inteligența; el arată doar cît de inteligent pot fi, ceva în genul numerelor de pe o mensură. Numai că mensura mai trebuie și umplută.

Apoi cînd l-am întrebat pe Burt, cel care se ocupă de testele mele de inteligență și lucrează și cu Algerton, mi-a zis că amîndoi au greșit (numai că a trebuit să promit că nu le spun). Burt zice că I.I.-ul măsoară o mulțime de lucruri, între care sînt și cele de care am vorbit deja și că de fapt indicele ăsta nu prea e grozav deloc.

Așa că tot nu știu ce-nseamnă I.I., dar știu că al meu o să treacă în curînd de 200. N-am spus nimic, dar nu văd cum pot ei să știe cît ai de mult din ceva care nu știi nici CE este, nici UNDE se găsește.

Doctorul Nemur vrea ca mîine să trec **testul Rorshach.** Mă întreb ce-o mai fi și asta.

(22 aprilie) Am aflat ce este un test Rorshach. Este ceea ce mi s-a dat înainte de operație — proba cu petele de cerneală de pe bucățile de carton.

Eram speriat de moarte de petele ălea de cerneală. Știam că tipul o să mă pună să găsesc desenele și știam că n-o să pot. În sinea mea mă întrebam dacă nu cumva pot afla dinainte ce fel de desene sînt ascunse acolo. Poate că nu există nici un fel de desene. Poate că e numai un truc, ca să vadă dacă eram atît de prost încît să caut ceva ce nici nu există. Gîndul ăsta mi-l făcea pe examinator antipatic.

„Ei bine, Charlie, zise el, ai mai văzut cartonașele ăstea, îți amintești?"

„Sigur că îmi amintesc".

Din felul cum o spusesem și-a dat seama că sînt supărat și a părut surprins.

„Natural. Acum vreau să te uiți la asta. Ce crezi că ar putea fi? Ce vezi pe cartonașul ăsta? Oamenii văd tot felul de lucruri în petele astea de cerneală. Spune-mi, ce ar reprezenta ele pentru tine, la ce te fac să te gîndești".

Eram surprins. Nu asta mă așteptam să spună. „Vreți să spuneți că nu-i nici un desen ascuns în petele ălea de cerneală?"

El încruntă din sprîncene și-și scoase ochelarii: „Ce?"

„Desene. În petele de cerneală. Ascunse. Data trecută mi-ați spus că oricine poate să le vadă și ați vrut să le găsesc și eu".

Mi-a explicat că data trecută folosise aproape aceleași cuvinte ca și acum. N-am crezut, și încă mai am bănuiala că mă păcălește atunci numai ca să se distreze. Ori poate cumva — acum nu îmi dau seama — eram chiar atît de redus mintal?

Am răsfoit încet cartonașele. Un desen semăna cu o pereche de lilieci trăgînd de ceva. Altul arăta ca doi bărbați bătîndu-se cu săbiile. Mi-am imaginat tot felul de lucruri. Cred că m-am emoționat. Dar nu mai aveam încredere în el și le tot întorceam și pe față și pe dos de teamă să nu-mi scape ceva. În timp ce el își nota încercam cu coada ochiului să citesc. Dar era totul cifrat și arăta cam așa:

WF + A Ddf-Ad orig WF - A
SF + sub

Încă nu înțeleg ce-i cu examenul ăsta. Mi se pare că oricine putea să mintă despre lucruri pe care nu și le imagina cu adevărat. Poate că o să înțeleg cînd doctorul Strauss mă va lăsa să citesc ceva psihologie.

(25 aprilie.) Am imaginat un nou mod de dispunere a mașinilor din fabrică și domnul Donnegan zice că asta-i va aduce o economie de 10 mii de dolari pe an și va mări și producția. Mi-a dat un cec de 25 de dolari.

Am vrut să-i iau pe Joe Crapu și Frank Reilly la prînz să le fac cinste, dar Joe a zis că trebuie să-i cumpere ceva nevestí-si, iar Frank că se duce să ia masa cu vară-sa. Cred că o să cam dureze cîtva timp pînă cînd or să se obișnuiască cu schimbarea mea. Tuturor le e frică acum de mine. Cînd l-am întîlnit pe Amos Borg și l-am bătut pe umăr aproape că a sărit în sus.

Oamenii nu-mi mai vorbesc și nici nu prea mai stau în jurul meu ca altădată. Încep să mă simt singur.

FLORI PENTRU ALGERNON

DANIEL KEYES

Desen de LUCIAN POP

(27 aprilie.) Astazi mi-am luat inima-n dinți și am invitat-o pe domnișoara Kinnian sa ia masa cu mine mîine seara, voiam sa sarbatorim prima mea.

La început nu era sigura daca se cade, dar l-am întrebat pe doctorul Strauss si el a fost de acord. Dr. Strauss si dr. Nemur par sa nu se împace prea bine. Se cearta tot timpul. În seara asta i-am auzit vociferind. Dr. Nemur zicea ca experiența si cercetarile sint ale lui, iar dr. Strauss îi riposta ca și el a contribuit la fel de mult, pentru ca el m-a gasit prin domnișoara Kinnian și tot el mi-a facut operația. Doctorul Strauss a spus ca într-o zi mii de neurochirurgi ar putea folosi tehnica asta în lumea întreaga.

Doctorul Nemur voia sa-si publice rezultatele experienței la sfîrșitul lunii. Doctorul Strauss voia sa mai astepte un timp, ca sa fie sigur. El zicea ca pe doctorul Nemur îl interesa mai mult catedra de psihologie de la Princeton decît experiența în sine. Celalalt zicea ca doctorul Strauss nu e altceva decît un oportunist care voia sa ajunga la glorie pe umerii lui.

Cînd, dupa aceea, am iesit, mi-am dat seama ca tremuram. Nu știu exact de ce, dar era ca și cum atunci îi vazusem pe amîndoi pentru prima oara. Îmi amintesc ca-l auzisem pe Burt zicînd ca doctorul Nemur avea o nevasta cicalitoare care-l îndemna tot timpul sa publice lucrari pentru ca sa devina celebru. Burt zicea ca visul vieții ei era sa aiba un soț faimos.

(28 aprilie.) Nu știu de ce n-am observat pîna acum cît e de frumoasa domnisoara Kinnian. Are ochii caprui și parul castaniu îi ajunge pîna pe umeri. Are numai 34 de ani! Cred ca de la început am avut sentimentul ca este un geniu intangibil și de asta-mi parea foarte, foarte batrîna. Acum, de fiecare data cînd o vad, îmi pare tot mai tînara și mai draguța.

Am cinat împreuna și am discutat îndelung. Cînd mi-a zis ca progresez asa de repede incît am s-o depasesc în curînd, am rîs.

„— E adevarat, Charlie, e adevarat. Deja citești mai repede ca mine. Tu poți citi o pagina întreaga dintr-o privire, iar eu în timpul asta abia pot trece peste citeva rînduri. Și ți-amintești absolut tot ce citești. Eu sint mulțumita sa-mi pot aminti ideea principala și ințelesul general.

— Dar nu ma simt inteligent. Sint atîtea lucruri pe care nu le-nțeleg."

Și-a scos o țigara, iar eu i-am aprins-o.

„— Trebuie sa ai puțintica rabdare. Acumulezi în zile și saptamîni ceea ce oamenii normali învața într-o viața întreaga. Tocmai asta-i uimitor. Semeni cu un burete urias care absoarbe totul. Fapte, cifre, știința în general. Și în curind ai sa începi sa le corelezi. Ai sa vezi cum ramuri diferite ale științei sînt legate între ele. Sînt diferite stadii, Charlie, ca treptele unei scari gigantice pe care urci, din ce în ce mai sus, pentru a vedea mai mult din lumea ce te înconjoara.

Vezi, eu nu pot cuprinde decît un pic din ea, Charlie, si nu voi urca mai sus decît acum. Tu însa vei continua sa mergi mereu mai departe și sa vezi mereu mai mult, și fiecare treapta îți va deschide noi lumi despre care nici n-ai știut ca exista."

S-a încruntat.

„— Sper...

— Ce?

— Nimic, Charles, sper doar ca n-am gresit cînd te-am sfatuit sa faci asta."

Am rîs.

„— Cum asta? A mers, nu-i asa? Chiar si Algernon se menține, e înca destept."

Am stat un timp în tacere. Stiam la ce se gîndea în timp ce ma privea jucîndu-ma cu lanțisorul de chei la care mai aveam legata înca labuța de iepure. La asa ceva nu voiam sa ma gîndesc, asa cum batrînii nu vor sa se gîndeasca la moarte. De fapt stiam ca acesta e numai începutul. Înțelesesem ce voia ea sa zica cu treptele acelea. Urcasem deja citeva din ele. Gîndul de a o depasi ma întrista.

M-am îndragostit de domnisoara Kinnian.

Jurnal de observație nr. 12

(30 aprilie.) Nu mai am slujba mea de la Donnegan's Plastic Box Company. Domnul Donnegan a fost de parere ca e mai bine pentru toți daca plec. Ce le-am facut de ma urasc atîta?

Prima data am aflat despre asta cînd dom-

nul Donnegan mi-a aratat reclamația. Avea pe ea 800 de semnături, toată lumea din fabrică, cu excepția Fanny-ei Girden. Aruncînd o privire rapida asupra listei, am vazut imediat ca numele ei era singurul care lipsea. Toți ceilalți cereau sa fiu dat afara. Joe Carpu si Frank Reilly nu-mi spusesera nimic despre asta. Și nici nimeni altcineva, înafara de Fanny. Ea era unul dintre puținii oameni pe care-i cunoșteam, care atunci cînd își formau o parere, și-o mențineau, indiferent de ceea ce spuneau și faceau ceilalți. Și Fanny nu era de parere ca trebuie sa ma dea afara. A fost împotriva reclamației în principiu si, în ciuda presiunii și amenințarilor, s-a ținut tare.

— Asta nu înseamna, a remarcat ea, ca nu cred ca s-a-ntîmplat ceva necurat cu tine, Charlie. Ei și-au schimbat părerea. Da' eu nu știu. Tu erai înainte un om bun, de treabă, poate nu prea deștept, da' cinstit. Cine știe ce ți-au facut de ai devenit așa de deștept dintr-o dată? Asa cum toți zice pe-aici, Charlie,

Desen de LUCIAN POP

asta nu-i lucru curat.

— Dar cum poți spune asta, Fanny? Ce e rau în faptul ca un om devine inteligent si vrea sa dobîndeasca cît mai multa învațatura si înțelegere asupra lumii înconjuratoare?

A privit la ceea ce lucra ea si eu m-am întors sa plec. Fara sa se uite la mine, mi-a zis:

— Eva a pacatuit cînd a ascultat de șarpe și a gustat din marul cunoașterii. Tot pacat a fost și cînd s-a vazut goala. Daca niciuna din astea nu s-ar fi-ntîmplat, oamenii n-ar fi îmbatrînit, nu s-ar fi îmbolnavit și n-ar fi murit niciodata".

Am iarasi sentimentul arzind al rușinii. Inteligența asta a ridicat un zid între mine și toți cei pe care îi cunosteam și-i iubeam. Mai înainte ei rîdeau și ma disprețuiau pentru ignoranța și prostia mea; acum ma urasc pentru cunoștințele și priceperea mea. Ce vor de la mine?

M-au scos din fabrica. Sînt acum mai singur ca niciodata.

(15 mai.) Doctorul Strauss e foarte suparat pe mine pentru ca nu mi-am mai notat observațiile de doua saptamîni. Are dreptate, pentru ca acum laboratorul îmi plătește un salariu regulat. I-am spus ca am fost prea ocupat cu studiul. Cînd i-am aratat că scrisul este un proces prea lent pentru mine, mi-a sugerat sa învaț sa bat la mașina. Acum îmi este într-adevar mult mai ușor, fiindca pot bate 75 de cuvinte pe minut. Doctorul Strauss îmi amintește continuu de necesitatea de a vorbi și scrie simplu, în așa fel ca toata lumea sa ma poata întelege.

Am sa-ncerc sa revad tot ce mi s-a întîmplat în ultimele doua saptamîni. Algernon și cu mine am fost prezentați la Asociația americană de psihologie, cu acordul Asociației mondiale de psihologie. Am făcut senzație. Doctorii Nemur si Strauss au fost foarte mîndri de noi.

Am impresia ca doctorul Nemur, care are 60 de ani — cu 10 ani mai puțin decît doctorul Strauss —, vrea sa-si vada rezultatele muncii valorificate. Fara îndoiala, consecințele presiunii exercitate de doamna Nemur.

Contrar impresiei inițiale, îmi dau seama ca doctorul Nemur nu e deloc un geniu. Are un creier bun, dar lupta mereu cu spectrul îndoielii de sine. Vrea ca lumea sa vadă în el un geniu. De aceea, ține să-și vada lucrările cunoscute și acceptate de lumea științifica. Cred ca doctorului Nemur îi e teama de amînari ca nu cumva altcineva sa faca o descoperire asemanatoare si sa i-o ia înainte.

In schimb, doctorul Strauss poate fi socotit un geniu, deși cred ca domeniul sau de cunoștințe e cam îngust. A fost educat în tradiția strictei specializari, unele aspecte exterioare importante le neglijează prea mult, chiar pentru un neurochirurg.

Am fost surprins sa aflu ca singurele limbi vechi pe care le știa erau latina, greaca și ebraica si ca nu înțelege nimic din matematici peste nivelul elementar al calculului variațiilor. Cînd mi-a marturisit aceasta, am avut un sentiment de jena. Era ca și cum și-ar fi ascuns o parte a sa, pretinzînd — așa cum mulți fac — sa fie ceea ce de fapt nu este. Dealtfel, am ajuns la concluzia ca nimeni din cei cunoscuți de mine nu era ceea ce parea sa fie.

Cred ca doctorul Nemur nu prea se simte bine lînga mine. Cîteodata, cînd încerc sa-i vorbesc, se uita straniu la mine și-mi întoarce spatele. M-a suparat la început cînd doctorul Strauss mi-a spus ca îi cream doctorului Nemur un complex de inferioritate. Credeam ca își bate joc de mine și ca sînt eu prea sensibil la glumele care se fac pe socoteala mea.

Cum era sa știu ca un foarte apreciat psiholog ca Nemur nu știa indiana și chineza? E absurd, cînd te gîndești la ceea ce se face astazi în India si China, chiar în domeniul sau de activitate.

L-am întrebat pe doctorul Strauss cum

poate Nemur să respingă atacul lui Rahajamati relativ la metoda sa, din moment ce el nici nu-l poate citi în original. Privirea ciudată de pe fața lui Strauss nu poate să însemne decît una din două: ori nu vrea să-i spună lui Nemur nimic despre cercetările din India, ori — și asta mă sperie — doctorul Strauss nu știe nici el.

Trebuie să vorbesc și să scriu corect și simplu pentru ca scrisul meu să nu pară nimănui ciudat și caraghios.

(18 mai.) Sînt foarte tulburat. Am văzut-o pe domnișoara Kinnian aseară, după o absență de o săptămînă. Am încercat să evit orice discuție la un nivel prea intelectual și să mențin conversația cît mai simplă, dar ea s-a uitat la mine cu gura căscată și m-a întrebat ce vreau să spun cu echivalentul matematic al variantei din concertul nr. 5 al lui Dobermann.

Cînd am încercat să-i explic, m-a oprit și a rîs. Cred că m-am supărat, am impresia că mă apropii de ea pe o cale greșită. Indiferent ce încerc să discut cu ea, sînt incapabil să comunic. Trebuie să revăd ecuațiile lui Vrostadt din „Nivelele progresiei semantice". Văd că nu mai pot comunica cu oamenii. Mulțumesc lui Dumnezeu pentru cărți și pentru muzică și pentru lucrurile pe care pot să le gîndesc. Sînt mai tot timpul singur în casa doamnei Flynn și foarte rar vorbesc cu cineva.

(20 mai.) Nu l-aș fi observat pe noul ajutor de bucătar, un băiat de vreo 16 ani, de la birtul din colț, unde-mi iau de obicei masa de seară, dacă n-ar fi fost incidentul cu farfuriile sparte.

Acestea au căzut pe podea, iar bucățele de porțelan s-au împrăștiat pe sub mese. Băiatul stătea acolo, înmărmurit și înfricoșat, ținînd în mînă tava goală. Fluierăturile clienților (strigătele de „hei, uite unde se duc paralele"... „neîndemînatecul"... și „se pare că n-ai să prea faci purici pe-aici", care par să urmeze invariabil spargerii de pahare sau farfurii într-un restaurant) părea să-l zăpăcească și mai tare.

Cînd a venit patronul să vadă despre ce e vorba, băiatul se ghemui așteptîndu-se parcă să fie lovit.

„— Hai odată, timpitule! strigă patronul, nu sta acolo! ia mătura și șterge. Mătura... mătura, idiotule! e în bucătărie!"

Băiatul văzu că nu avea să fie pedepsit. Expresia de înfricoșare îi dispăru și zîmbi cu toată fața cînd se întoarse cu mătura. Cîțiva dintre clienții mai gălăgioși continuau cu observațiile, amuzîndu-se pe seama lui.

„— Aici, fiule, uite o bucățică bună în spatele tău...

— Nu-i chiar așa de prost. E mai ușor de spart decît de spălat!"

Privirea sa goală se plimba pe fețele lor, oglindindu-le zîmbetele batjocoritoare și în cele din urmă un rînjet i se întinse pe față, ca un răspuns la gluma pe care cu siguranță nu o înțelesese.

Mi s-a făcut rău privindu-i zîmbetul prostesc și ochii larg deschiși, strălucitori, de copil, nesiguri dar dornici să placă. Și ei rîdeau de infirmitatea lui, de înapoierea lui mintală.

Chiar și eu rîdeam.

Brusc m-am înfuriat pe mine și pe toți cei care rînjeau acolo. Am sărit în picioare și am strigat:

„— Tăceți odată! Lăsați-l în pace! Nu-i vina lui că nu poate înțelege! Ce poate să facă! E totuși făptură umană!"

Tăcerea se așternu în încăpere. Mă condamnam că-mi ieșisem din fire. Am încercat să nu-l privesc pe băiat, în timp ce ieșeam afară, fără să mă fi atins de mîncare. Îmi era rușine pentru amîndoi.

Ce ciudat e că niște oameni cinstiți și sensibili, care n-ar fi rîs de un nou-născut fără mîini sau ochi, ce ciudat e că își pot bate joc de unul pe care natura nu l-a înzestrat cu inteligență. M-am înfuriat la gîndul că, nu cu mult timp în urmă, și eu fusesem bătaia lor de joc.

Acum aproape uitasem. Ascunsesem în mine imaginea vechiului Charlie Gordon pentru că acum, ca făptură inteligentă, trebuia să dau totul uitării. Dar astăzi, privindu-l pe băiat, am văzut pentru prima oară ce fusesem. Asta fusesem eu?!

Numai cu puțin timp în urmă am aflat că lumea rîdea de mine. Acum văd că, fără să-mi dau seama, m-am alăturat lor ca să rîd de mine însumi. Asta doare mai tare ca orice.

Uneori îmi răsfoiesc jurnalul: văd ignoranța, naivitatea copilărească, o minte redusă privind dintr-un loc întunecos, prin gaura cheii, la lumina amețitoare de-afară. Văd că pînă și în prostia mea îmi dădeam seama că sînt inferior și că ceilalți aveau ceva ce mie-mi lipsea — ceva interzis mie. În orbirea mea, credeam că era ceva legat de abilitatea de a citi și a scrie și eram sigur că, dacă voi căpăta aceste deprinderi, inteligența va veni de la sine.

Chiar și un înapoiat mintal vrea să fie ca ceilalți oameni.

Un copil poate să nu știe cum să se hrănească, sau ce să mănînce, totuși știe ce-i foamea.

Cam așa fusesem eu. Și n-o știusem. Chiar avînd conștiința situației mele înapoiate, nu realizasem una ca asta cu adevărat.

Ziua de astăzi a fost folositoare pentru mine. Văzînd trecutul mai clar, m-am hotărît să-mi folosesc cunoștințele și îndemînarea pentru a lucra la dezvoltarea inteligenței umane. Cine poate fi mai competent decît mine pentru asemenea treabă? Cine altcineva a trăit în amîndouă lumile? Acolo sînt semenii mei. Să-mi folosesc pentru ei capacitățile.

Mîine voi discuta cu doctorul Strauss posibilitatea de a lucra în acest domeniu. Mă simt capabil să-l ajut să rezolve problema utilizării mai largi a tehnicii aplicate în cazul meu. Am cîteva idei noi.

S-ar putea face atît de mult cu această metodă! Dacă aș ajunge un geniu, nu s-ar putea face același lucru și cu alte mii de oameni ca mine? Ce nivel fantastic s-ar atinge prin folo-

sirea acestei metode la oamenii normali! Dar la genii?!

Sînt atîtea căi de urmat. Sînt nerăbdător sa încep.

Jurnal de observație nr. 13.

(23 mai.) S-a întîmplat astăzi. Algernon m-a mușcat. Am vizitat laboratorul ca să-l văd, asa cum fac din cînd în cînd si, cînd l-am scos din cușcă, s-a repezit la mîna mea. L-am pus la loc și l-am urmărit un timp. Era neobișnuit de agitat și de nervos.

(24 mai.) Burt, care răspunde de animalele de experiență, mi-a spus că Algernon se schimbă. E mai puțin cooperativ. Refuză să mai alerge prin labirintul lui, iar starea generală i s-a înrăutățit. Și nu mănîncă. Toți sînt tulburați de ceea ce ar putea să însemne asta.

(25 mai.) Algernon își capătă acum mîncarea fara să mai rezolve problemele cu încuietoarea — pur și simplu refuză. Toți se gîndesc acum la mine. Într-un fel sîntem amîndoi deschizători de drumuri. Pretind cu toții că, de fapt, purtarea lui Algernon n-are nici o legătură cu mine. Dar e greu de ascuns faptul că vreo cîteva din celelalte animale folosite în această experiență au o purtare ciudată.

Doctorul Strauss și doctorul Nemur mi-au cerut să nu mai vin la laborator. Știu ce gîndesc, dar nu pot accepta asta. Îmi mențin planurile și le continui cercetările. Cu tot respectul cuvenit acestor doi minunați oameni de știință, sînt conștient de limitele lor. Dacă există vreun răspuns, va trebui să mi-l găsesc singur. Timpul a devenit dintr-odată extrem de prețios pentru mine.

(29 mai). Mi s-a dat un laborator și am obținut permisiunea de a continua cercetările. Sînt pe calea cea bună. Lucrez zi și noapte. Mi-am adus o canapea în laborator. Ceea ce am de scris îmi notez de obicei în dosarul cu observații științifice, dar din cînd în cînd simt nevoia să-mi descriu gîndurile și stările sufletesti, probabil din pură obișnuință.

Găsesc fascinant studiul gradului de inteligență. Acesta poate fi domeniul de aplicație al tuturor cunoștințelor pe care le-am acumulat.

(31 mai.) Doctorul Strauss este de părere că lucrez prea mult. Doctorul Nemur zice că încerc să concentrez cercetări de o viață întreagă în cîteva săptămîni. Știu că ar trebui să mă odihnesc. Dar mă simt îndemnat de ceva interior, care nu mă va lăsa să mă opresc. Trebuie să aflu motivul regresiunii rapide a lui Algernon. Trebuie să aflu DACĂ și CÎND mi se va întîmpla și mie.

(4 iunie)
SCRISOARE CĂTRE DOCTORUL STRAUSS (copie).

Stimate dr. Strauss,

Vă trimit alăturat o copie a raportului meu, intitulat „Efectul Algernon — Gordon: studiu asupra structurii și funcționării inteligenței artificiale mărite", pe care doresc să-l văd publicat.

După cum vedeți, mi-am încheiat experiențele. Am inclus în raport toate formulele, iar în apendice partea de calcul matematic. Bineînțeles, toate trebuie verificate.

Datorită importanței lucrării, atît pentru dumneavoastră, cît și pentru dr. Nemur, (mai e nevoie să spun că și pentru mine?), am verificat si reverificat rezultatele de zeci de ori, în speranța de a găsi vreo eroare. Îmi pare rău că trebuie să spun că rezultatele mele sînt perfect valabile. Totuși, pentru știință, sînt mulțumit că pot să adaug ceva la cunoașterea inteligenței umane și a legilor ce guvernează creșterea sa artificială.

Îmi amintesc ce mi-ați spus odată, că o experiență nereusită sau negarea unei teorii este tot atît de importantă pentru progresul științei ca si un succes. Știu acum că acesta este adevărul. Îmi pare rău, totusi, că propria mea contribuție în acest domeniu se sprijină pe cenușa muncii a doi oameni cărora le port o deosebită stimă.

Al dvs.,
Charles Gordon

(5 iunie.) Nu trebuie să devin sentimental. Faptele și rezultatele experiențelor mele sînt clare și cele mai senzaționale aspecte ale progresului meu rapid nu pot întuneca faptul că triplarea inteligenței pe baza tehnicii chirurgicale elaborate de doctorii Strauss si Nemur trebuie privită ca neavînd — sau avînd prea puțină — aplicabilitate (în momentul de față) la mărirea inteligenței umane.

Revăzînd însemările și datele despre Algernon, îmi dau seama că, deși el se află încă în perioada copilăriei, i-a scăzut capacitatea cerebrală. Activitatea motorie este slăbită, se observă o reducere generală a funcționării glandelor, iar pierderea coordonării se accelerează.

Apar de asemenea simptome sigure ale unei amnezii progresive.

După cum se poate vedea din raportul meu, aceste manifestări, ca și alte simptome de degradare fizica și mintală pot fi prevăzute destul de exact prin aplicarea formulelor stabilite de mine.

Stimulentul chirurgical la care am fost supusi amîndoi a avut ca rezultat o intensificare și accelerare a tuturor proceselor mintale. Dezvoltarea neprevăzută — pe care mi-am luat libertatea de a o numi „efectul Algernon-Gordon" — este confirmarea logică a întregului proces firesc de dezvoltare a inteligenței.

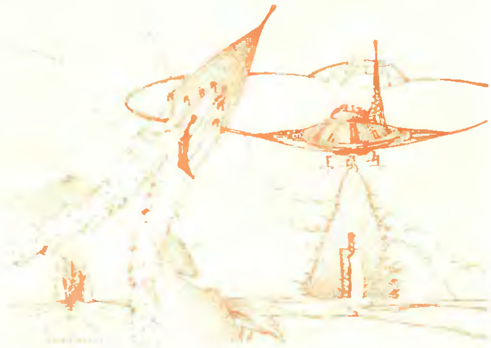

Desen de LUCIAN POP

Ipoteza exprimată aici poate fi simplu descrisă in următorii termeni: inteligența mărită artificială se degradează după un anumit interval de timp direct proporțional cu valoarea ratei de mărire.

Cred că acest fapt în sine constituie o descoperire importantă.

Atît timp cît am să mai fiu în stare, am să continui să-mi înregistrez gîndurile în acest jurnal de observație. Este una din puținele mele plăceri. Oricum, după toate probabilitățile, propria mea degradare mintală va fi foarte rapidă.

Am ajuns deja să observ semne de instabilitate emoțională și de uitare, primele simptome ale decaderii.

(10 iunie.) Degradarea progresează. Am devenit distrat. Algernon a murit acum două zile. Disecția arată că previziunile mele au fost corecte. Creierul său scăzuse în greutate și circumvoluțiunile cerebrale se micșoraseră. Dar fisurile cerebrale se adînciseră și se lărgiseră.

Cred că același lucru mi se întîmplă sau mi se va întîmpla în curînd și mie. Acum, ca lucrul a devenit sigur, doresc cu disperare să nu mi se întîmple asta.

Am pus corpul lui Algernon într-o cutie de cremă și l-am îngropat în curtea din spate. Am plîns.

(15 iunie.) Dr. Stauss a venit din nou să mă vadă. N-am vrut să-i deschid ușa și i-am spus să plece. Doresc să fiu lăsat singur. Sînt sensibil și iritabil. Simt cum întunericul mă cuprinde. Mi-e greu să alung gîndul sinuciderii. Îmi spun tot timpul cît de important va fi acest jurnal. E o senzație ciudată să iei o carte care ți-a plăcut doar cu cîteva luni în urmă și să descoperi că nu-ți amintești nimic din ea. Mi-am amintit cît de valoros credeam că este John Milton, dar cînd am luat „Paradisul pierdut" n-am mai înțeles nimic din el. M-am enervat atît de tare, încît am aruncat cartea cît colo.

FLORI PENTRU ALGERNON

DANIEL KEYES

Trebuie să încerc să păstrez cîte ceva. Cîteva din lucrurile pe care le-am învățat. Oh Doamne, te implor, nu-mi lua totul!

(19 iunie.) Uneori, noaptea, ies să mă plimb. Seara trecută nu-mi puteam aminti unde locuiesc. Un polițist m-a adus acasă. Am sentimentul ciudat că mi s-a mai întîmplat asta cu mult timp înainte. Îmi spun mereu că sînt singura persoană în lume care poate descrie ceea ce mi se întîmplă.

(21 iunie.) De ce nu-mi pot aminti? Trebuie să lupt. Stau în pat zile-ntregi și nu știu cine sînt și unde mă aflu. Apoi totul îmi revine într-o străfulgerare. Scurte momente, cînd amnezia dispare. Simptome de senilitate — a doua copilărie. Le simt venind. Totul este atît de crud și de logic. Am învățat enorm de mult și de repede. Acum mintea mi se deteriorează rapid. Nu voi lăsa să se întîmple asta. Voi lupta. Nu mă pot opri să nu mă gîndesc la băiatul din restaurant, expresia vidă, zîmbetul prostesc, oamenii rîzînd de el. Nu, vă rog, nu mai vreau asta...

(22 iunie.) Uit lucruri învățate recent. Totul se desfășoară după modelul clasic — ultimele lucruri învățate sînt primele care se uită. Oare asta este modelul? Am să mai verific o dată...

Am recitit lucrarea mea despre efectul „Algernon—Gordon" și am simțămîntul straniu că a fost scrisă de altcineva. Sînt părți pe care nici măcar nu le-nțeleg.

Desen de GRIG BEJENARU

Activitatea psihomotorie slabita. Gresesc din ce in ce mai des si imi este tot mai greu să bat la mașina.

(23 iunie.) Am renuntat sa mai scriu la mașina. Coordonarea mi s-a inrautațit. Simt ca mă misc din ce in ce mai incet. Am avut astazi un soc teribil. Am luat copia unui articol pe care-l folosisem în cercetarile mele – „Uber psychische Ganzheit" al lui Krueger – pentru a vedea daca ma ajuta sa înteleg ceva din lucrarea mea. La inceput am crezut că nu vedeam bine. Apoi mi-am dat seama că nu mai pot citi in germana. Mi-am verificat si celelalte cunostinte in limbi străine. S-au risipit toate.

(30 iunie.) O saptamina de cind n-am mai scris. Imi fuge totul ca nisipul printre degete. Majoritatea cartilor pe care le am sint prea grele pentru mine acum. Ma supar pe ele, știu ca le-am citit și le-am inteles numai cu cîteva saptamîni în urma.

Imi spun tot timpul ca trebuie sa continui scrierea acestui jurnal pentru ca sa se stie ce mi se-ntimpla, dar imi este din ce in ce mai greu sa formez cuvintele si sa-mi amintesc cum se scriu. Trebuie acum sa caut in dicționar chiar si cuvintele simple si asta ma scoate din sarite.

Doctorul Strauss ma viziteaza aproape în fiecare zi, i-am si spus ca nu vreau sa vad și sa vorbesc cu nimeni. Se simte vinovat. Toți se simt vinovați. Dar eu nu acuz pe nimeni. Am stiut ce mi se poate intîmpla. Doare însă atît de tare!

(7 iulie.) Nu stiu unde s-a dus saptamîna. Azi e duminica. Cred ca am stat în pat toata saptamina, mi-o amintesc doar pe doamna Flynn aducindu-mi mesele de citeva ori. Îmi spun tot timpul ca trebuie neaparat sa fac ceva, apoi uit sau poate ca e mai usor sa nu fac ceea ce zic ca voi face.

M-am gîndit mult în aceste zile la mama si la tatal meu. Am gasit o fotografie a lor cu mine, luata pe o plaja. Tata are o minge mare sub braț și mama ma ține de mina. Nu mi-i amintesc asa cum ii vad in fotografie. Tot ce tin minte este tata beat mai tot timpul si certindu-se cu mama pentru bani.

Se barbierea rar si îmi zgiria fata cind ma săruta. Mama mi-a spus ca a murit dar văru Miltie mi-a zis că l-a auzit pe tatal său povestind ca taica-meu a fugit cu o alta femeie. Cind am intrebat-o pe mama ea m-a palmuit si mi-a spus ca tata e murt. Nu mi amintesc sa fi aflat vreodata adevarul, dar nici nu ma sinchisesc prea mult. (El spunea ca o sa ma ia odată sa-mi arate vacile la o fermă, dar nu m-a dus acolo niciodată. Nu-și ține promisiunile...)

(10 iulie.) Doamna Flynn, proprietareasa, este ingrijorata de mine. Zice ca felul cum zac tot timpul și nu fac nimic ii aminteste de fiul ei inainte de a-l da afară din casă. A zis ca nu-i plac lenesii. Unai sa fii bolnav, dar altai sa fii lenes si ei nu-i place asa ceva. I-am spus ca cred ca sînt bolnav.

Incerc sa citesc cite puțin in fiecare zi, mai mult povesti dar citeodata trebuie sa citesc acelasi lucru de mai multe ori pentru ca nu mai știu ce înseamna. Și mie greu sa scriu. Știu ca ar trebui sa caut fiece cuvint in dictionar dar iatît de greu si eu sint asa de obosit mai tot timpul...

Atunci mia venit idea sa folosesc numa cuvinte usoare în loc de lungi si grele. Cîștig timp. Pun flori pe mormîntu lui Algernon cam o data pe saptamina. Doamna Flynn zice ca numai un nebun pune flori pe mormîntu unui soarece, dar i-am spus ca Algernon era un soarece special.

(14 iulie.) Iarasi duminica. N-am nicio ocupatie acum findca mi sa stricat televizoru si nam bani sa-l repar. (Cred cam pierdut cecu de la laborator pe luna asta. Nu mai țin minte).

Am dureri de cap îngrozitoare și asprina nu majuta prea mult. Doamna Flynn știe ca-s într-adevar bolnav sii pare rau de mine. Eai o femee minunata, oricînd e cineva bolnav.

(22 iulie.) Doamna Flynn a chemat pentru mine un doctor cam ciudat. Îi era teama sa nu mor. I-am spus doctorului ca nu-s chiar atît de bolnav si ca doar uit cîte odata. El ma întrehat ai vreun prieten sau vreo ruda și eu am zis nu n-am. Iam spus ca aveam odată un prieten numit Algernon da el era șoarece și obișnuiam sa ne întrecem împreuna. S-a uitat la mine cam speriat ca si cum sar fi gîndit cās nebun. Am zîmbit cînd i-am spus ca eram odata geniu. Mia vorbit ca unui copilaș și ia facut cu ochiu doamnei Flynn. Ma inervat la culme si Iam dat afara findca își bătea joc de mine așa cum toț obisnuia cînva.

(24 iulie.) Nu mai am bani si doamna Flynn zice ca trebuie sa ma duc și sa lucrez undeva și sa platesc chiria fiindca nam mai platito de doua luni. Nu stiu altceva decît munca pe care o făceam la Donnegans Box Company. Nu vreau sa ma întorc acolo fiindca toți aia ma stiu decînd eram deștept și poate or sa rida demine. Da nu știu ce altceva sa fac ca sa cîștig bani.

(25 iulie.) M-am uitat la cîteva din însemnarile mai vechi din jurnal și e nostim da nu mai pot să citesc ce am scris. Pot înțelege unele cuvinte da nau nici un sens.

*Domnișoara Kinnian a venit pe la mine da iam spus pleacă nu vreau să te vad. A plîns si am plîns și eu da nam lăsat-o fiindca nu voiam sa rîda de mine. I-am spus că nu-mi mai place de ea. I-am spus că nu mai vreau sa fiu destept. Asta nui adevarat. O mai iubesc, inca și încă vreau să fiu deștept da a trebuit sai zic sa plece. Ia dat doamnei Flynn bani pentru chirie. Nu vreau asta. Trebue sami caut o slujba.

Doamne... lasa-mi cel puțin cititul și puterea de a scrie...

(27 iulie.) Domnul Donnegan a fost foarte drăguț cu mine cînd m-am dus și i-am cerut vechiul meu post de îngrijitor. Mai întîi a fost neîncrezator da i-am povestit ce mi s-antîmplat și s-a întristat și sia pus mîna pe umarul meu și a zis Charlie Gordon tu ai curaj.

Toți s-au uitat la mine cînd am coborît și am început sa lucrez în toaleta maturînd asa cum obișnuiam. Miam spus Charlie dacă își bat joc de tine nu te intrista findcaț amintești ca ei nus atît de destept așa cum îi credeai tu cînva

Şi pe lîngă asta ei erau odată prietenii tăi şi dacă rîdeau de tine asta nunsemna nimic fincă ei ţinea la tine.

Unul din oamenii care a venit la lucru după ce plecasem eu a făcut o glumă proastă a zis hei Charlie aud că eşti un tip inteligent o minune nu alta. Ia spune ceva inteligent. Mam simţit prost da a venit Joe Crapu şi la loat de cămaşă şi ia spus lasă-l în pace nemernicule ori îţi rup gîtu. Nu mam aşteptat la Joe sămi ţină parte aşa că crecă entradevăr prietenu meu.

Mai tîrziu Frank Reilly a venit la mine şi mia zis Charlie dacă te mai supără careva or încearcă săşi bată joc chiamămă pe mine sau pe Joe şil aranjăm noi. Am spus mulţumesc Frank şi am fost atît de mişcat ca trebuit să mă întorc şi să mă duc în magazie casă nu mă vadă el cum plîng. E bine să ai prieteni.

(28 iulie.) Am făcut o prostie azi am uitat că nu mai sînt în clasa domnişoarei Kinnian la centru de adulţi ca înainte. Am intrat şi mam aşezat în vechiul meu loc din fundu camerei şi ea sa uitat la mine ciudat şi a spus Charles. Nu m-iaminţesc sămi fi zis aşa nainte numa Charlie aşa că iam zis bună seara domnişoara Kinnian sîn gata pentru lecţie az numa cam perdut cartea de cetire deo aveam. Ea anceput să plîngă şi a ieşit afară din clasă şi toţi s-au uitat la mine şi am văzut că ăştia nu era aceiaşi care erea în clasa mea.

Apoi dentro dată miam amintit cîte ceva de operaţie şi de mine cummam făcut deştept şi am zis de asdată chiar cam fost ieit tîmpitu de Charlie Gordon. Am fugit nainte să vină ea napoi în cameră.

De aia plec din New York pentru todeauna. Nu vreau să mi sentîmple asta iarăş. Nu vreau săi pară rău donşoarei Kinnian de mine. La toţ le pare rău de mine la fabrică şi nu vreau niciasta aşacă mă duc undeva unde nimeni nu ştie că Charlie Gordon a fost odată geniu şi acuma numai poate nici să cetească or să srie ca lumea.

Iau cîteva cărţ cu mine şi chear dacănu posă le cetesc osă egzersez şi poate că nosă uit tot ceam nvăţat. Dacă ncerc den toate puterile poate cosă fiu unpic mai deştep decît

FLORI PENTRU ALGERNON

DANIEL KEYES

am fos nainte de operaţe. Am loat lăbuţa de epure şi bănuţu meu norocos de 1 penny şi poate cor să majute.

Dacă citiţ vodată asta donşoară Kinnian să nu vă pară rău de mine fincă eu sînt fericit cam mai avut o şansă săfiu deştept fincă am nvăţat o mulţime de lucruri care nam ştiut măcar că egzistă pe lume şi sîn mulţumit că leam văzt cîteun pic din toate. Nuştiu dece sînt iară tîmpit orceam făcut rău poate că fincă nam ncercat din toate puterile. Da dacă ncerc şi egzersez mai mult poate cosă mă fac un pic mai deştept şosă ştiu ce sîn toate cuvintele. Meamintesc puţin cebine mă simţeam cu cartea albastră de avea coperta ruptă cîn o ceteam. Daia osă ncerc mereu săfiu deştept casă mai simt o dată asta. Te simţ bine cîn şti lucruri şi eşdeştept. Aş vrea so am chear acuma dacaş aveao aş sta jos şaş citi totimpu. Orcum pariez căs primu tîmpit din lumea asta carea descoperit vodată ceva emportant pentru ştinţă. Meaduc aminte cam făcut ceva da nu ştiu ce. Crecă era ceva pentru toţ oameni tîmpiţ camine.

Adio domnişoară Kinnian şi doctor Strauss şi toată lumea. Şi P.S. vă rog spuneţ doctorului Nemur să nu se supere cîn oamenii rîde de el şo să aibe atunci mai mulţi preteni. E uşor săţ faci preteni dacă laş oamenii să rîdă de tine. Eu o să am o mulţime de preteni acolo unde mă duc.

P.P.S. Vă rog dacă puteţ puneţ în curtea din spate o coroniţă de flori pe mormîntul lui Algernon...

În româneşte de
AL. MIRONOV şi ADRIAN MORARU

*

N-am fost niciodată în Univers,
n-am văzut niciodată malurile mării,
n-am fost niciodată la poarta înserării,
n-am pătruns niciodată în împărăţia zării
dar ştiu cum e acolo,
ştiu cum e pretutindeni.
Ceva din mine se află peste tot,
dar ochii mei nu pot să cuprindă atîta,
nici picioarele mele nu pot să ajungă acolo.
Ceva din mine se află peste tot.
Iar eu exist aici,
Chipul meu există doar aici
şi cîteodată gîndurile.

*

Ziua de ieri
mi-a spus că pleacă
pentru totdeauna,
ziua de azi mi-a spus
că nu va mai veni niciodată,
dar ziua de mîine ce va spune?

*

Vorbesc cu timpul
şi plănuim ceva.
Mîine aş vrea
să mă întîlnesc cu copilăria mea
şi vinerea ce vine cu pacea.
Ce zici, e bine?
Timpul respiră din greu.

ELCU LIDIA,
cl. a VII-a,
Cenaclul „Selenarii", Guranda, jud. Botoşani

RETRO SF

Desen de A. LEONOV

S-AR PĂREA că nu-i posibilă nici o comparație între colecția „Povestiri științifico-fantastice" și prestigioasele magazine americane „Amazing Stories", „Astounding Stories", „Weird Tales" ori „Science Wonder", apărute cu decenii înaintea ei, într-o limbă de mare circulație. Și totuși, pentru noi, colecția „P.ș.-f." (siglele unui nume destul de fad) a jucat un rol similar, timp de aproape douăzeci de ani (o perioadă de existență de care nu s-au bucurat multe publicații similare).

Importanța ei rezidă și din faptul că, în decursul activității sale, a fost singurul periodic românesc dedicat S.F.-ului (colecția Editurii Tineretului, condusă de Ion Hobana, fiindu-i complementară, nu concurentă), iar pînă la apariția magazinului maghiar "Galaktika" — singura revistă de anticipație din țările socialiste.

Istoria literaturii S.F. din țara noastră va consemna aportul masiv și direct pe care l-a avut organizația de tineret în crearea acestei stații-pilot a viziunilor viitoriste, unde un mare număr de autori români au debutat, s-au maturizat și s-au antrenat pentru mari competiții naționale și europene.

Tocmai de aceea,dispariția colecției „P.ș-f." a lăsat în urmă regretul tuturor fanilor și numai mulțumită eforturilor acestora (mai ales ale celor constituiți în cenacluri și cluburi), fervoarea și creația anticipativă au resuscitat, pentru a fi perpetuate de o nouă generație de scriitori.

În decursul celor aproape două decenii de existență, suplimentul literar al revistei „Știință și tehnică" a publicat, la început trilunar, apoi bilunar, în cele 466 de numere ale lui, sute de lucrări a zeci de autori români și străini (în marea lor majoritate tipărite — sau traduse — pentru prima dată).

Dacă nu foarte multe dintre povestirile și nuvelele publicate în colecția „P.s.-f." sînt realmente antologice, în orice caz există un număr destul de mare pentru a umple cîteva volume, iar o seamă au și fost alese cu prilejul diverselor culegeri ale unor edituri din țară sau din străinătate. Oricum, cred că cele aproape 15 000 de pagini de manuscris ale colecției „Povestiri științifico-fantastice" constituie un rezervor de informație și analiză încă insuficient investigat.

Cum de la primul număr al (z)buciumului nostru S.F. se vor împlini în 1985 treizeci de ani (o perioadă enormă în condițiile vremii accelerate de azi), se impune retipărirea a ceea ce a rămas viu din tomurile acum legate ale acestei publicații.

De mult visez să alcătuiesc din povestirile pe care le-am editat o antologie a acelora ce mi-au plăcut mai mult.

Inițiativa Almanahului „Anticipația" al revistei „Știință și tehnică" (o premieră absolută la noi) de a publica o **scurtă** antologie din tezaurul colecției „P.ș.-f." (pînă la nr. 250) constituie un pas spre îndeplinirea dorinței mele, dar numai un pas. Numărul povestirilor alese ar fi putut ușor să fie de cîteva ori mai mare.

Și acum ceva despre lucrările pe care le veți citi.

Pentru antologia noastră din prima parte a colecției (1—250) m-am oprit la nuvela lui Ion Hobana „Glasul trecutului"[1], ce are o frumoasă idee s.f. și care, deși, pare-se, tradusă în limba rusă, n-a mai fost retipărită în românește.

Din lucrările lui Vladimir Colin, am preferat „Broasca"[2], la care țin probabil și pentru înrudirea tematică (existența unei lumi vegetale gînditoare) cu romanul meu, „Omul și năluca".

Cît privește cele două povestiri semnate de Anatoli Dneprov și frații Arkadi și Boris Strugațki, acestea fac parte dintre cele mai remarcabile traduceri publicate de colecția „P.ș.-f."[3]

ADRIAN ROGOZ

[1] Colecția „P.s.-f" nr. 215 din 1 noiembrie 1963.
[2] *Idem*, nr.227 din 1 mai 1964.
[3] *Ibidem*, nr. 99 din 1 ianuarie 1959 și nr. 220 din 15 ianuarie 1964.

RETRO SF

1

– Hei, fiți mai cu băgare de seamă! strigă Cookling marinarilor care stăteau în apă pînă la brîu și descărcau din șalupă o ladă de lemn.

Era ultima dintre cele zece lăzi aduse pe insulă de inginer.

– Vai, ce căldură. Parc-am fi într-un cuptor, zise Cookling ștergîndu-și cu batista gîtul roșu și gras. Își scoase apoi cămașa udă de transpirație, o aruncă pe nisip și-mi spuse:

– Dezbracă-te, Batt, fără nici o sfială. Aici nu există civilizație, n-are cine să te vadă.

Am privit cu tristețe spre goeleta cu pînze, care se legăna alene pe valuri, la vreo doi kilometri de țărm. Se va întoarce să ne ia abia după douăzeci de zile.

– Dracu ne-a pus să venim cu mașinile dumitale în acest iad!? îi spusei lui Cookling dezbrăcîndu-mă. Pe o așa căldură o să vi se topească pînă mîine toată slăninuța de sub piele.

– Nu-ți fie teamă de mine. De soare o să avem mare nevoie. Dealtfel, privește! Este exact ora 12. Soarele stă chiar deasupra capetelor noastre.

– La ecuator se întîmplă totdeauna așa. O spun doar toate cărțile de geografie, am mormăit privind spre goeleta „Porumbița".

Întorși de la treabă, marinarii se opriră lîngă inginer fără să spună o vorbă. Acesta băgă mîna în buzunarul pantalonilor și scoase tacticos un pachet de bani.

– Vă ajunge? întrebă el întinzîndu-le cîteva bancnote. Unul dintre marinari dădu afirmativ din cap.

– În cazul acesta sînteți liberi. Puteți să vă întoarceți pe vas. Amintiți-i numai căpitanului Hayll că-l așteptăm peste douăzeci de zile.

– Să ne apucăm de treabă, Batt. Ard de nerăbdare, îmi spuse Cookling.

L-am privit drept în ochi:

– Să vă spun sincer, nici nu știu pentru ce am venit aici. Înțeleg că poate acolo, la amiralitate, nu puteați să-mi spuneți totul, dar aici nu văd de ce mai păstrați misterul.

Cookling făcu o mutră acră, iar ochii îi fugiră pe țărmul nisipos.

– Bineînțeles că n-am de gînd să păstrez secretul. Îți spuneam și acolo despre ce este vorba, dacă aveam timp...

Îmi dădeam seama că mă mințea, dar nu i-am spus nimic. Cookling stătea încruntat și își freca cu palma gîtul roșu aprins. Îi cunoșteam apucăturile și știam că face totdeauna așa cînd are de gînd să tragă o minciună.

– Este vorba de o simplă experiență, Batt, o experiență amuzantă pentru verificarea teoriei lui, cum îi spune..., ezită Cookling și mă privi iscoditor în ochi.

– Teoriei cui?

– A savantului acela englez... Cum de mi-a ieșit din cap numele?! Stai, stai că mi-am adus aminte. A lui Charles Darwin...

M-am apropiat de Cookling, am pus mîna pe umărul său gol și i-am zis:

– Vreau să vă întreb: mă luați drept un idiot, fără nici un pic de minte? Credeți că nu știu cine a fost Charles Darwin? Terminați-o cu minciunile și spuneți-mi clar pentru ce am debarcat pe această fîșie de nisip, pierdută în mijlocul oceanului. Și vă rog să nu-mi mai pomeniți de Darwin.

Cookling începu să rîdă cu hohote. În gura deschisă i-am zărit o mulțime de dinți artificiali. El făcu cîțiva pași înapoi și-mi spuse:

– Cu toate acestea, ești un prost, Batt. Tocmai pe Darwin îl vom verifica aici.

– De aceea ați adus pe insulă zece lăzi cu fier? întrebai apropiindu-mă din nou de Cookling. Ura împotriva acestui grăsun, cu pielea lucioasă, începu să clocotească în mine.

– Da, îmi răspunse el, și zîmbetul îi dispăru de pe față. Iar în ceea ce privește îndatoririle pe care le ai, află că în primul rînd va trebui să deschizi lada nr. 1 și să scoți din ea cortul, apa, conservele și sculele necesare pentru deschiderea celorlalte lăzi.

Cookling începu să-mi vorbească cu tonul pe care-l mai auzisem la el, pe poligon, cînd i-am fost prezentat. Atunci amîndoi purtam uniformă militară.

– Bine, am mormăit eu printre dinți și m-am

apropiat de lada care purta nr. 1.
Peste două ore, cortul era instalat chiar pe țărm. Am băgat în el lopata, ranga de fier, ciocanul, cîteva șurubelnițe, o daltă și alte scule de lăcătușerie. Tot aici am aranjat aproape o sută de cutii cu diferite conserve și containere cu apă potabilă.
Cu toate că Cookling îmi era șef, totuși muncea și el din răsputeri. Vedeam că arde de nerăbdare să-și înceapă experiența. Ocupați cu lucrul, nici n-am observat cum „Porumbița“ și-a ridicat ancora și a dispărut la orizont.
După cină ne-am apucat să desfacem lada nr. 2. În ea era un cărucior obișnuit cu două roți, ca acelea folosite pe peroanele gărilor pentru transportul bagajelor. M-am apropiat de a treia ladă, dar Cookling m-a oprit:
– Să studiem mai întîi harta. Va trebui să ducem încărcătura celorlalte lăzi în diferite colțuri ale insulei.
L-am privit surprins.
– Așa cere experiența, a adăugat el.
Insula era rotundă și semăna cu o farfurie răsturnată. Avea un mic golfuleț în partea de nord, chiar acolo unde am debarcat. După fîșia de nisip din apropierea țărmului începea un mic platou, pe care creșteau niște tufe pipernicite, arse de razele fierbinți ale soarelui.
Diametrul insulei nu depășea trei kilometri.
Pe hartă erau însemnate cu creionul roșu cîteva puncte: unul pe țărmul nisipos, iar altele în interiorul insulei.
– Materialele pe care le vom scoate acum din lăzi va trebui să le ducem în aceste puncte, îmi zise Cookling.
– Sînt aparate de măsurat?
– Nu, îmi răspunse inginerul și începu să chicotească. Avea un obicei nesuferit de a chicoti cînd știa un lucru de care altcineva nu avea cunoștință.
A treia ladă a fost grozav de grea. Credeam că înăuntru trebuie să fie un strung uriaș. Cînd am desfăcut-o însă am rămas uimit. În ladă erau plăci și bare metalice de diferite forme și mărimi.
– S-ar părea că avem de gînd să ne jucăm ca niște copii cu aceste figuri geometrice, îi zisei lui Cookling scoțînd din ladă bucăți de metal rotunde, cubice, pătrate și ovale.
– N-aș crede, răspunse el și începu să desfacă o altă ladă.
În lada nr. 4 și în toate celelalte, inclusiv cea care purta nr. 9, am găsit numai țagle metalice. Acestea erau de trei culori: cenușii, roșii și argintii. Fără prea multă greutate, am stabilit că sînt de fier, cupru și zinc.
Cînd am încercat să despachetez ultima ladă, a zecea, Cookling mi-a spus:
– De aceasta ne vom apuca după ce vom duce țaglele în diferite puncte ale insulei.
În următoarele trei zile am transportat metalul cu căruciorul. Țaglele le lăsam în grămezi mici, unele la suprafață, altele le îngropam după indicația inginerului. În unele grămezi erau țagle de diferite metale, iar în altele numai dintr-un singur metal.
După ce-am terminat această treabă am venit spre cort și ne-am apropiat de lada nr. 10.
– S-o despachetăm, dar cu multă atenție, îmi zise Cookling.
A zecea ladă era mai ușoară decît celelalte și ceva mai mică. Am găsit în ea rumeguș bine presat în jurul unui pachet înfășurat în pîslă și hîrtie ceruită. Cînd am desfăcut pachetul, surpriza mi-a fost și mai mare.
La prima vedere, obiectul din pachet părea să fie o jucărie mare pentru copii, o jucărie metalică ce semăna cu un crab. Dar acesta nu era un crab obișnuit. În afară de șase picioare mari, el mai avea în față două piciorușe-tentacule subțiri, ale căror capete erau ascunse într-o glugă ce semăna cu gura semideschisă a unei jivine foarte urîte. Pe spate, crabul avea o adîncitură în care strălucea o mică oglindă parabolică, din metal lustruit, cu un cristal roșu în centru.
Spre deosebire de un crab-jucărie, acesta avea patru ochi – doi în față și doi în spate.
Am stat și am privit mult timp la această ciudățenie.
– Îți place? Mă întrebă Cookling după o lungă tăcere.
Am dat din umeri și am zis:
– Îmi face impresia că am venit aici într-adevăr ca să ne amuzăm cu tot soiul de jucării pentru copii.
– Ceea ce ai în față este o jucărie foarte periculoasă, zise Cookling cu un zîmbet plin de mulțumire. Ai să vezi îndată. Scoate-l, te rog, din ladă și pune-l pe nisip.
Crabul nu era greu. Să tot fi avut vreo trei kilograme. După ce l-am așezat pe nisip, l-am întrebat cu ironie pe inginer:
– Și mai departe ce avem de făcut?
– Să mai așteptăm puțin să se încălzească.
Ne-am așezat pe nisip și am început să privim jivina metalică. Peste vreo două minute am observat că oglinda de pe spatele crabului începe să se întoarcă în direcția soarelui.
– Aha, mi se pare că prinde viață! am exclamat și m-am ridicat în picioare.
În timp ce mă sculam, umbra mi-a căzut asupra mecanismului și s-a produs ceva la care nu m-am așteptat. Crabul și-a mișcat repede picioarele și a făcut un salt pe un loc însorit. Am fost atît de surprins încît, fără să vreau, am sărit în lături.
– Acum vezi despre ce jucărie este vorba? Sper că nu te-ai speriat!? spuse Cookling și începu să rîdă cu hohote.
Mi-am șters fruntea pe care îmi apăruseră broboane de sudoare.
– Cookling, nu mă chinui, spune-mi ce-o să facem cu el aici? De ce am venit pe această insulă?
Cookling se sculă și, venind spre mine, îmi zise de data aceasta foarte serios:
– Vom verifica teoria lui Darwin.
– Bine, bîiguii eu, dar aceasta este o teorie biologică, teoria selecției naturale, a evoluției și așa mai departe...
– Tocmai de aceea. Dealtfel, privește, eroul nostru a plecat să bea apă!
Eram surprins la culme. Jucăria a ajuns pînă la țărm, a băgat o trompă mică în apă și a început să bea. După ce a terminat cu adăpatul s-a așezat la soare și a rămas nemișcată.
Mă uitam la acest automat mititel și simțeam o inexplicabilă repulsie pentru el, o repulsie amestecată cu frică. La un moment dat, mi s-a părut că jucăria-crab are unele trăsături comune cu cele ale lui Cookling.
– Dumneata l-ai construit?! L-am întrebat pe inginer după cîteva minute de tăcere.
– Daaa..., mugi el și se întinse pe nisip.
M-am culcat și am început să privesc această mașină atît de curioasă. Crabul părea acum lipsit de viață.
M-am tîrît pe burtă pînă aproape de el și am început să-l studiez cu atenție.
Spatele crabului avea forma unei jumătăți de ci-

RETRO SF

CRABII MIŞUNĂ PE INSULĂ

lindru, la ale cărui baze se vedeau cîte două orificii, ce semănau cu ochii. Această impresie era întărită şi de faptul că în dreptul orificiilor sclipeau nişte cristale aflate în corpul maşinii. Sub spatele semicilindric era pîntecele – o mică platformă plată. Ceva mai sus de pîntece ieşeau din automat trei perechi de picioare mari, articulate şi două tentacule lungi şi subţiri.

Măruntaiele crabului n-am reuşit să le zăresc. Uitîndu-mă la această jucărie, încercam să înţeleg de ce amiralitatea îi acorda o atenţie atît de mare, de ce a fost necesar să fim aduşi pe această insulă cu un vas special.

Preocupat fiecare de gîndurile sale, am stat pe nisip pînă ce soarele a coborît atît de jos că umbra tufelor din depărtare a atins iivina metalică. De îndată ce s-a produs acest lucru, crabul a luat-o repede din loc şi s-a oprit acolo unde razele soarelui mai scăldau cu căldura lor nisipul. Dar umbra l-a găsit şi aici. Atunci crabul a pornit de-a lungul ţărmului, coborînd tot mai jos, şi mai jos, spre apă, unde se mai zărea soarele. Se părea că lumina îi dădea viaţă.

Ne-am sculat şi am pornit pe urmele maşinii. La un moment dat, crabul a ajuns în apropierea unei grămezi de bare metalice. Cînd au mai rămas vreo zece metri, robotul a uitat parcă de soare, s-a repezit spre grămada de metal şi a rămas nemişcat lîngă o bară.

Cookling m-a bătut pe umăr şi mi-a zis:

– Să mergem acum spre cort. Mîine dimineaţă va fi mai interesant.

În cort am cinat fără să scoatem nici o vorbă, iar apoi ne-am culcat învelindu-ne cu pleduri uşoare de flanelă. Aveam impresia că Cookling era mulţumit că nu-i mai puneam nici o întrebare. Înainte de a adormi am auzit cum s-a sucit de pe o parte pe alta şi cum a chicotit de cîteva ori. Însemna că ştia ceva de care alţii nu aveau cunoştinţă.

2

A doua zi am plecat dis-de-dimineaţă să mă scald. Apa era caldă şi am înotat mult timp, admirînd cum la răsărit, deasupra întinderilor lucii, netulburate de nici un val, se aprindeau zorile purpurii. Cînd m-am întors în cort, inginerul militar nu mai era înăuntru.

„A plecat să-şi admire monstrul" – mi-am zis şi am început să deschid o cutie cu ananas.

N-am apucat să mănînc nici trei bucăţele din deliciosul fruct, că l-am şi auzit pe inginer strigînd:

– Locotenente, vino repede! Grăbeşte-te! A început!

Am ieşit din cort şi l-am văzut pe Cookling stînd printre tufe şi făcîndu-mi semne cu mîna.

– Să mergem! mi-a spus el pufăind ca o locomotivă. Să ne grăbim.

– Încotro, inginere?

– Spre locul unde l-am lăsat ieri pe drăgălaşul nostru.

Soarele se ridicase de o suliţă pe cer, cînd în faţă ne-a apărut grămada de bare metalice. De departe n-am reuşit să disting nimic deosebit, dar cînd ne-au mai rămas de făcut doar cîţiva paşi am zărit două şuviţe de fum albăstrui, care şerpuiau în sus, iar apoi... Iar apoi am rămas ţintuit locului, de parcă paralizasem. M-am frecat la ochi, dar vedenia n-a dispărut. Lîngă grămada de metal stăteau doi crabi. Cel de-al doilea semăna leit cu cel pe care l-am scos ieri din ladă.

– Nu cumva al doilea crab a fost printre barele de metal şi nu l-am observat? am întrebat surprins.

Cookling începu să-şi frece mîinile şi să chicotească.

– Nu mai fă pe prostul! De unde a apărut al doilea crab? am strigat.

– S-a născut! S-a născut chiar în această noapte!

Mi-am muşcat buza şi, fără să spun nimic, m-am apropiat de cei doi crabi. În primul moment am avut impresia că am o halucinaţie: crabii lucrau de zor.

Nu greşesc deloc cînd spun că lucrau. Ei atingeau cu tentaculele lor subţiri barele metalice, creau pe suprafaţa lor un arc voltaic, întocmai ca la sudura electrică, şi tăiau bucăţi de metal. Crabii introduceau apoi cu repeziciune metalul în gurile lor mari. Înăuntrul acestor creaturi se auzea un zumzet misterios. Din cînd în cînd, crabii aruncau pe gură sute de scîntei, iar tentaculele scoteau din interior diferite piese gata fabricate.

Aceste piese erau aranjate într-o anumită ordine, pe o mică platformă ce apărea treptat de sub crab.

Pe platforma unuia dintre automate era aproape gata un al treilea crab, în timp ce la celălalt conturul unui mecanism identic abia se profila. Eram surprins la culme de cele ce vedeam.

– Aceste „creaturi" construiesc altele asemănătoare lor!, am strigat uimit.

– Ai perfectă dreptate. Maşina-crab a fost construită tocmai în vederea acestui scop, mi-a răspuns Cookling.

– Dar este posibil una ca asta? am întrebat, nepricepînd nimic.

– De ce să nu fie posibil? Să luăm, de pildă, un strung. Cu el se fabrică piese pentru alte strunguri asemănătoare. Într-o zi mi-a venit în cap ideea să construiesc o maşină-automat care să fabrice mereu maşini asemănătoare ei. Modelul acestei maşini este crabul meu.

Am căzut pe gînduri, căutînd să înţeleg tot ce mi-a spus inginerul. În acest timp, primul crab şi-a deschis larg gura, şi din ea a ieşit o piesă mare, care a acoperit tot mecanismul adunat pe platformă: era spatele celui de-al treilea automat. Cînd acesta a fost fixat, piciorușele-tentacule au sudat repede în faţă şi în spate pereţii metalici cu orificii. Noul crab era gata. Ca şi semenii săi, el avea pe spate o oglindă metalică cu cristal roşu în centru.

Crabul-„tată" şi-a tras sub pîntece micuţa plat-

formă, şi „copilul" s-a trezit pe nisip. Am observat cum oglinda noului-născut a început să se rotească încet, căutînd soarele. După ce a stat puţin, crabul a pornit spre ţărm şi a băut apă. Apoi şi-a găsit un loc însorit şi a rămas să se încălzească.

Totul mi se părea că este un vis.

În timp ce-l studiam pe noul-născut, Cookling mi-a spus:

– Iată că este gata şi al patrulea.

Mi-am întors privirea şi am văzut un nou crab. Primii doi, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat, continuau să stea lîngă grămada de metal şi să fabrice alţi semeni de-ai lor. Al patrulea crab a plecat şi el să se adape.

– La ce le-o fi folosind apa? am întrebat.

– La umplerea acumulatoarelor. În timpul zilei, crabul transformă energia solară în electricitate cu ajutorul oglinzii din spate şi al unei baterii cu siliciu. Noaptea însă, automatul funcţionează cu rezervele de energie solară pe care le-a depozitat ziua într-un acumulator.

– Înseamnă că aceste „creaturi" lucrează şi ziua şi noaptea? am întrebat.

– Exact. Şi ziua şi noaptea, fără întrerupere.

Al treilea crab a luat-o din loc şi s-a îndreptat spre grămada de metal.

Acum lucrau trei automate, iar al patrulea se încărca cu energie solară.

– Dar în aceste grămezi de metal nu există material pentru facerea unor baterii cu siliciu..., am remarcat, încercînd să aflu tehnologia procesului lor de fabricaţie.

– Nici nu este nevoie să fie în grămada de metal. Crabii mei au la îndemînă material pentru baterii cît poftesc, zise Cookling lovind cu piciorul în nisip. Nisipul este oxid de siliciu. În interiorul crabului, sub acţiunea arcului voltaic, acest oxid se transformă în siliciu pur.

Am plecat spre cort seara, cînd lîngă grămada de metal lucrau şase automate, iar două se încălzeau la soare.

– La ce sînt necesari aceşti crabi? l-am întrebat pe Cookling în timpul cinei.

– Avem nevoie de ei pentru război. Aceste automate sînt arme îngrozitoare pentru diversiune, îmi spuse el sincer.

– Nu înţeleg, inginere.

Cookling termină să mestece carnea în gură, apoi continuă:

– Spune-mi, ce crezi că se va întîmpla dacă aceşti drăgălaşi vor fi introduşi pe neobservate într-un teritoriu inamic?

– Ce poate să se întîmple? am întrebat nedumerit.

– Dumneata ştii ce este o progresie? mi se adresă Cookling.

– Să admitem că ştiu.

– Ieri am avut un crab. Astăzi avem opt. Mîine vom avea şaizeci şi patru, poimîine cinci sute doisprezece ş.a.m.d. În zece zile pot apărea peste zece milioane de crabi. Pentru aceasta vor fi necesare treizeci de mii tone de metal...

Auzind asemenea cifre, am rămas năuc.

– Da, dar...

– Aceşti crabi vor putea consuma în scurt timp tot metalul inamicului, toate tancurile lui, toate tunurile, avioanele, strungurile, mecanismele, toate rezervele de metal de care dispune duşmanul. Într-o lună nu va rămîne nici o bucăţică de metal pe întregul glob pămîntesc. Totul va fi folosit la reproducerea acestor crabi... Ţine seamă şi de faptul că în timp de război metalul este cel mai important material strategic.

– Abia acum înţeleg de ce amiralitatea a acordat atîta importanţă acestei jucării..., am apus în şoaptă.

– Într-adevăr, crabul merită toată atenţia. Dar acesta este doar primul model. Am de gînd să-l perfecţionez şi să accelerez de două-trei ori procesul de reproducere. Vreau să-l fac să se ţină cu mai multă siguranţă pe picioare, să se deplaseze mai repede. Am să încerc să perfecţionez şi aparatul care indică prezenţa metalului. Vreau să-l fac mai sensibil pentru distanţe mari. Atunci, în timpul războiului, toţi vor fugi de automatele mele ca de ciumă. Vreau ca inamicul să piardă în două-trei zile tot metalul de care dispune.

– Dar automatele, după ce vor consuma toate metalele de pe teritoriul inamic, vor invada şi ţara noastră, am strigat eu.

– Aceasta este o altă problemă. Activitatea automatelor va putea fi întreruptă de îndată ce ele vor fi semnalate pe teritoriul nostru. Pentru aceasta se va stabili un cifru pe care-l vom cunoaşte numai noi. Uzînd de el, crabii se vor astîmpăra imediat. Faptul că automatele ne vor invada nu ne poate aduce decît folos. În felul acesta vom captura metalul inamicului.

...În noaptea aceea am avut vise îngrozitoare. Mii de crabi metalici se îndreptau fioroşi spre mine, dorind să mă sfîşie. În urechi îmi suna zgomotul sinistru pe care-l făceau picioarele şi tentaculele acestor monştri metalici.

3

Peste patru zile, automatele inginerului Cookling au împînzit toată insula.

După calculele făcute, numărul crabilor trecea de patru mii.

Corpurile lor strălucitoare la soare puteau fi văzute pretutindeni. Cînd se termina o grămadă de metal, ei căutau alta. Nu aveau astîmpăr.

În a cincea zi, înainte de apusul soarelui, am fost martorul unei scene grozave: doi crabi s-au luat la bătaie pentru o bucată de zinc.

Era în partea de sud a insulei, unde am îngropat în nisip cîteva bare de zinc. Crabii care lucrau în diferite locuri veneau aici, din cînd în cînd, spre a-şi face cîte o piesă.

S-a întîmplat că în groapa cu zinc s-au adunat deodată aproape douăzeci de crabi şi au început să se încaiere. Automatele căutau să-şi facă loc, se împingeau şi se răsturnau între ele. Unul dintre crabi mi s-a părut că este mai deosebit. Era mai harnic, mai puternic şi... mai îndrăzneţ. Îşi împingea „fraţii", se urca în spatele lor şi dorea cu orice chip să scoată din fundul gropii o bucată de metal. În momentul cînd a ajuns aproape de ţintă şi a apucat metalul, un alt crab a încercat să-l deposedeze de bucata de zinc. Cele două automate au început să tragă de bară în părţi opuse. Crabul care mi s-a părut că este mai harnic a reuşit în cele din urmă să intre în posesia metalului. Dar inamicul său nu s-a dat bătut. L-a ocolit, i s-a urcat în spate şi i-a băgat în gură tentaculele.

Tentaculele primului şi ale celui de-al doilea crab s-au încurcat, şi automatele au început să se sfîşie.

Celelalte mecanisme nu acordau nici o atenţie luptei ce se dădea „pe viaţă şi pe moarte". La un moment dat însă, am observat cum crabul care s-a urcat pe spate s-a întors cu pîntecele în sus, şi platforma i-a căzut, dezvelindu-i toate măruntaiele

CRABII MIŞUNĂ PE INSULĂ

mecanice. In aceeaşi clipă, inamicul său a început să-l secere cu scîntei electrice. Cînd corpul victimei a fost făcut bucăţi, învingătorul a început să scoată din el pîrghii, sîrme, rotiţe dinţate şi să le vîre în gură.

Pe măsură ce piesele obţinute pe această cale nimereau în corpul crabului, platforma sa ieşea tot mai mult, şi pe ea se vedea o activitate febrilă de montare a unui nou mecanism.

Au mai trecut cîteva minute, şi de pe platformă a coborît un nou crab.

Cînd i-am povestit lui Cookling ce-am văzut, el a început să chicotească.

– Tocmai de aşa ceva am nevoie, îmi spuse el.

– Pentru ce?

– Ţi-am mai spus că vreau să-mi perfecţionez automatele.

– N-ai decît să iei schiţele şi să te gîndeşti cum s-o faci. Ce legătură are întîmplarea povestită de mine cu perfecţionarea acestor crabi, care au început să se mănînce între ei?

– Aici e tot secretul. Vor supravieţui cei mai perfecţionaţi.

M-am gîndit puţin şi l-am contrazis.

– Ce înţelegi prin cei mai perfecţionaţi? Toţi crabii sînt doar la fel. Din cîte am înţeles, ei îşi fabrică semenii după chipul şi asemănarea lor.

– Dumneata crezi că se poate fabrica o copie identică a unui model? Cred că ştii că nici două bile de rulmenţi nu pot fi perfect egale, cu toate că fabricarea lor este mult mai simplă. Automatul meu are un dispozitiv care compară modelul ce-l creează cu propria sa construcţie. Închipuie-ţi ce se va întîmpla cînd fiecare mecanism nou-născut va începe să construiască alţi crabi, nu după modelul iniţial, ci după propriile trăsături. În cele din urmă, n-ar fi exclus să apară un automat ce n-o să mai semene cu crabul pe care l-am construit la început.

– În acest caz, noul mecanism ar putea să nu-şi mai îndeplinească nici funcţia iniţială, adică să construiască modele care să-i semene în mare măsură.

– Lucrul acesta nu are nici o importanţă. Va fi chiar foarte bine dacă se va întîmpla aşa. Modelele mai reuşite pe care le va construi noul automat vor face la rîndul lor altele, în care cu totul întîmplător se vor acumula anumite particularităţi ale construcţiei, care vor da naştere unor modele mai puternice, mai rapide şi mai simple. Iată de ce n-am de gînd să lucrez la perfecţionarea schiţelor. Îmi rămîne doar să aştept pînă cînd automatele vor consuma tot metalul de pe insulă, iar apoi vor începe să se războiască şi să se mănînce între ele, dînd naştere unor noi mecanisme. Numai astfel voi obţine crabii de care am nevoie.

În seara aceea am stat mult timp în faţa cortului, pe nisip, privind marea şi fumînd. Oare automatele născocite de Cookling, mă întrebam, pot aduce într-adevăr mari neplăceri omenirii? Oare pe această insulă pierdută în ocean creştem într-adevăr o ciumă îngrozitoare, în stare să consume tot metalul de pe glob?

În timp ce stăteam şi mă gîndeam la toate acestea, prin faţă mi-au trecut scîrţîind şi lucrînd de zor cîteva jivine metalice. Un crab a dat chiar peste mine şi l-am împins dezgustat cu piciorul.

Automatul s-a răsturnat cu pîntecele în sus şi a rămas nemişcat. În aceeaşi clipă s-au repezit spre el alţi doi crabi, şi în bezna nopţii au început să fulgere scîntei electrice orbitoare.

N-a trecut mult, şi victima a fost tăiată în bucăţi. Dezgustat de cele văzute, am intrat în cort şi am scos din ladă o rangă. Cookling sforăia.

M-am apropiat de crabii care îşi împărţeau prada şi am lovit pe unul cu toată puterea.

Credeam, nu ştiu de ce, că gestul meu îi va împrăştia pe ceilalţi, dar asta nu s-a întîmplat. Asupra crabului lovit s-au năpustit zeci de automate, şi din nou totul în jur s-a luminat de scîntei electrice.

Am mai lovit cîţiva crabi, dar în zadar. Numărul scînteielor a devenit şi mai mare. Am observat că sosesc şi alte automate din inima insulei.

Pe întuneric vedeam doar contururile mecanismelor, şi în această învălmăşeală mi s-a părut deodată că zăresc un crab mai mare decît ceilalţi.

M-am apropiat de el şi l-am ochit. Dar cînd ranga de fier a atins spatele crabului am ţipat de durere şi am sărit în lături: mă curentase.

Tremurînd, m-am apropiat de automate ca să-mi salvez ranga. Încercarea mi-a fost însă zadarnică. La lumina miilor de scîntei am observat cum ranga era tăiată în bucăţi. Cel mai harnic dintre crabi era tocmai acela pe care am dorit să-l distrug. M-am întors în cort şi m-am culcat.

Am adormit foarte repede, şi în lumea visului nu mi-au mai apărut aceste construcţii nesuferite. Somnul însă nu mi-a fost de lungă durată. La un moment dat am avut o senzaţie foarte neplăcută: am simţit că umblă pe mine ceva foarte rece şi greu. Am sărit în picioare. Era un crab. Cînd m-am dezmeticit, automatul dispăruse în fundul cortului. Peste cîteva secunde, totul în jur a fost luminat de scîntei.

Lighioana venise în cort să caute metal. Electrodul său tocmai tăia bidonul de tablă în care aveam apă potabilă.

L-am trezit pe Cookling şi i-am explicat în cîteva cuvinte cum stau lucrurile.

– Toate conservele, în ocean! Bidoanele cu alimente şi apă, în ocean! a comandat Cookling.

Am început să cărăm spre ţărm tot ce era de metal şi să aranjăm pe fundul nisipos, unde apa ne ajungea pînă la brîu.

Uzi şi frînţi de oboseală, după această muncă, am stat pe ţărm pînă dimineaţa. Cookling gîfîia, iar eu eram mulţumit că a păţit-o din cauza monştrilor creaţi de el. Acum îl uram şi doream chiar s-o păţească şi mai rău.

4

Nu-mi amintesc cît timp trecuse de cînd am de-

barcat pe insulă, dar într-o zi Cookling îmi zise triumfător.

– Ce este mai interesant o să înceapă abia acum. Tot metalul pe care l-am adus a fost consumat.

Am trecut pe lîngă locurile unde lăsasem şi îngropasem ţaglele. Nu mai era nimic. De-a lungul ţărmului şi printre tufe se vedeau gropi goale. Cuburile, barele şi toate figurile geometrice de metal se transformaseră într-un număr impresionant de mecanisme care mişunau pe insulă. Automatele se mişcau repede, acumulatoarele le erau supraîncărcate, dar energia lor nu era consumată pentru lucru. Crabii căutau pretutindeni noi rezerve de metal.

Privind acest tablou, m-am convins că Cookling avea dreptate. Într-adevăr, crabii nu erau cu toţii la fel. Ei se deosebeau după mărime, după repeziciunea cu care se mişcau, după dimensiunea tentaculelor şi a gurii. În interiorul automatelor existau probabil deosebiri şi mai mari.

– A sosit timpul să înceapă lupta între ei!, zise Cookling.

– Vorbeşti serios?, l-am întrebat.

– Bineînţeles. Pentru aceasta este suficient să le dau puţin cobalt. Mecanismul este construit în aşa fel că, dacă o cantitate infimă din acest metal nimereşte înăuntru, crabii pierd, ca să spunem aşa, ultima urmă de respect faţă de semenii lor.

A doua zi dimineaţa am plecat împreună cu Cookling spre depozitul nostru „maritim". Am scos de la fund cîte o porţie de conserve, apă şi patru bare de cobalt, pe care inginerul le-a rezervat pentru etapa hotărîtoare a experienţei.

În momentul în care Cookling a păşit pe ţărmul nisipos cu barele de cobalt în mînă s-au şi adunat în jurul lui cîţiva crabi. Se vedea că prezenţa noului metal neliniştise foarte mult automatele. Stăteam la cîţiva paşi în spatele inginerului şi urmăream surprins cum unele mecanisme încercau să sară neîndemînatice.

– Priveşte cît de mult au evoluat unele exemplare! Acum cred că îţi este clar că nu sînt toate la fel! În urma războiului pe care-l vom dezlănţui acum vor supravieţui automatele cele mai puternice şi mai bine înzestrate. Ele vor da naştere unei generaţii mai perfecţionate.

Spunînd aceasta, Cookling a aruncat barele de cobalt în tufişuri.

Ce s-a întîmplat mai departe este greu de descris.

Asupra barelor s-au năpustit cîteva automate, care au început să se împingă şi să taie cobaltul. Alţi crabi se înghesuiau în spatele lor şi încercau să ciupească măcar o fărîmă de metal. Cîteva mecanisme umblau pe spinările „fraţilor" lor, încercînd să ajungă la centru.

– Vezi? Aceasta este prima bătaie! a strigat inginerul militar şi a început să bată din palme. În cîteva minute, locul unde Cookling aruncase barele de cobalt s-a transformat într-un cîmp de luptă, spre care soseau mereu noi automate.

Pe măsură ce cobaltul, împreună cu bucăţi din mecanismele tăiate, nimerea în gurile altor crabi, aceştia se şi transformau în adevărate fiare, care începeau să-şi atace „fraţii".

În prima perioadă a acestui război atacau monştrii care gustaseră din cobalt. Ele prefăceau în bucăţi crabii sosiţi din toate colţurile insulei la acest ospăţ năprasnic. Pe măsură ce tot mai mulţi crabi reuşeau să se înfrupte din cobalt, bătălia devenea din ce în ce mai înverşunată. Automatele noi, născute în focul luptei, au început şi ele să se ia la hartă.

Era o generaţie cu totul deosebită. Aceşti crabi se mişcau foarte repede, erau ceva mai mici şi nu aveau nevoie de tradiţionala procedură a încărcării acumulatoarelor, ca „străbunicii" lor.

Mecanismelor le era suficientă energia solară, pe care o prindeau cu oglinzi mai mari decît acelea ale altor automate. Agresivitatea lor era surprinzătoare. Ei atacau deodată mai mulţi crabi şi reuşeau să taie în bucăţi cîte doi trei în acelaşi timp.

Cookling stătea în apă, şi pe faţă i se citea o satisfacţie fără margini. El îşi freca mîinile şi spunea:

– Minunat, minunat! Îmi închipui ce se va întîmpla mai departe!

Mă uitam la această luptă cu dezgust şi teamă. Doream să prevăd cum vor arăta mecanismele care aveau să fie create după acest măcel.

La prînz, toată plaja de lîngă cortul nostru se transformase într-un imens cîmp de bătălie. Erau prezenţi aici toţi crabii de pe insulă.

Majoritatea exemplarelor ce se năşteau în această luptă erau mai mici decît primii crabi apăruţi pe insulă, dar mult mai iuţi ca aceştia. La un moment dat însă, au început să apară mecanisme care depăşeau în înălţime pe toate celelalte.

Ele aveau mişcări mai lente, dar se vedea că sînt foarte puternice. Respingeau cu mult succes atacurile celorlalţi crabi, care păreau pe lîngă ei nişte pitici.

Cînd soarele a început să apună, mişcările mecanismelor mici au devenit deodată mai lente. Automatele pitice s-au adunat la un loc şi au început să meargă în direcţia asfinţitului.

– Drace, toată această şleahtă este condamnată la pieire! a spus Cookling. Crabii mici n-au acumulatoare, şi imediat ce soarele apune s-a sfîrşit cu ei.

Într-adevăr, imediat ce umbrele tufelor s-au lungit şi au acoperit micile automate, acestea au rămas nemişcate. Mecanismele mici şi agresive nu mai constituiau o armată, ci erau un depozit de metal.

Crabii enormi, care ne ajungeau pînă la brîu, s-au apropiat fără să se grăbească de micile mecanisme şi au început să le mănînce. Pe platformele părinţilor-giganţi apăreau contururile unei generaţii şi mai impunătoare.

Cookling s-a întunecat la faţă. Această evoluţie nu-i era pe plac. Crabii giganţi, cu mişcări lente, nu erau o armă bună de diversiune în spatele frontului inamic.

Am ieşit din apă şi am plecat să ne odihnim puţin în partea de răsărit a insulei.

Eram tare obosit şi am adormit imediat ce m-am întins pe nisipul moale şi cald.

5

M-au trezit strigăte desperate. Am sărit în picioare. Era noapte şi, în afară de plaja pustie şi de cerul înstelat, care se afunda undeva, departe, în apele oceanului, n-am reuşit să zăresc nimic în jur. Cookling dispăruse.

Strigătele s-au repetat şi mi-am dat seama că veneau dinspre tufe; erau însă parcă mai încete. Am luat-o la fugă spre locul de unde venea chemarea.

Oceanul era ca de obicei liniştit, şi valuri mici scăldau doar din cînd în cînd plaja. Cu toate acestea, mi s-a părut că apa se agită în locul unde am depozitat rezervele de alimente şi bidoanele cu

RETRO SF

CRABII MIŞUNĂ PE INSULĂ

apă. Mi-am închipuit că Cookling umblă pe acolo.

– Inginere, ce faci la ora aceasta în apă? am strigat apropiindu-mă de depozitul nostru maritim.

– Sînt aici! am auzit strigîndu-mi-se de undeva din dreapta.

– Dar unde eşti?

– Aici, am auzit din nou vocea inginerului. M-am băgat în apă pînă la gît. Vino spre mine.

Cînd am intrat în apă m-am împiedicat de un corp tare. Era... un crab gigant.

– M-au urmărit şi am fost nevoit să mă salvez aici! mi-a răspuns grăsunul.

– Te-au urmărit? Cine?

– Cum cine? Crabii!

– Nu se poate! De ce nu mă urmăresc şi pe mine?

Înaintînd, am mai dat peste un crab. L-am ocolit, şi în cele din urmă am ajuns la inginer. Apa îi ajungea într-adevăr pînă la gît.

– Povesteşte-mi ce s-a întîmplat.

– Nu înţeleg nici eu, mi-a răspuns el cu vocea tremurîndă. În timp ce dormeam, un automat m-a atacat... La început am crezut că a nimerit întîmplător peste mine şi m-am dat în lături, dar crabul s-a apropiat din nou şi mi-a atins faţa cu tentaculul său... Atunci m-am sculat şi am făcut cîţiva paşi înapoi... Namila după mine... Am luat-o la fugă... Crabul după mine. I s-a asociat încă unul, apoi încă unul. S-au adunat o mulţime... Am fost nevoit să intru în apă pînă la gît, ca să nu mă poată ajunge...

– Foarte curios. De ce nu mă atacă şi pe mine, am spus.

– Nu ştiu, a mormăit Cookling. Dar pe ţărm să ştii că mi-e teamă să mai ies...

– Prostii, am zis, luîndu-l de mînă pe inginer. Să mergem de-a lungul ţărmului spre răsărit. Am să te păzesc.

– Cum ai s-o poţi face?

– O să ajungem îndată la depozitul nostru şi am să iau de acolo un obiect greu. De pildă, un ciocan...

– Dar vezi să nu fie de metal. Rupe mai bine o scîndură de la o ladă, mi-a spus inginerul gîfîind.

Am luat-o încet de-a lungul ţărmului. Cînd am ajuns în dreptul depozitului l-am lăsat pe inginer în apă la adînc, iar eu m-am îndreptat spre ţărm să desprind o scîndură.

Deodată am auzit plescăit de apă şi zumzetul cunoscut al mecanismelor.

Crabii cotrobăiau printre cutiile de conserve. Au reuşit să ajungă la depozitul nostru.

– Cookling, sîntem pierduţi! Ne-au mîncat toate conservele, am strigat.

– Ce zici?! Ce ne facem acum? m-a întrebat inginerul cu tristeţe în glas.

– Găseşte dumneata o soluţie. Dumneata ai inventat această armă de diversiune, cu care mai ieri te-ai amuzat.

Am ocolit crabii care mişunau în jurul fostului nostru depozit şi am ieşit pe ţărm.

Aici, strecurîndu-mă printre automate, am început să strîng pe nisip bucăţi de carne, mere, ananas conservat şi alte alimente. După cum se vedea, crabii au muncit de zor cît am dormit.

Preocupat de strîngerea alimentelor şi necăjit de cele întîmplate, am uitat că Cookling rămăsese în apă. Deodată însă am auzit ţipete:

- Ajutor! Crabul încearcă să ajungă pînă la mine. Batt, ajută-mă!

Am alergat în apă şi, împiedicîndu-mă de monştrii metalici, m-am îndreptat spre Cookling. La cinci paşi de el am dat peste un crab.

Automatul nici nu m-a băgat în seamă.

– Ce-o fi avînd cu dumneata?! Doar s-ar putea spune că le eşti tată, i-am zis lui Cookling.

– Nu ştiu. Fă ceva ca lighioana să plece de lîngă mine. Dacă o să se nască un crab ceva mai înalt decît acesta sînt pierdut...

– Ai văzut unde a dus „evoluţia"!?... Dar spune-mi mai bine care este punctul cel mai sensibil al acestor monştri. Cum poate fi stricat mecanismul lor?

– Înainte era suficient să spargi oglinda parabolică sau să scoţi acumulatorul... Dar acum, nici nu mai ştiu... Pentru aceasta ar trebui să studiez cu de-amănuntul noile automate...

– Dă-le-n colo de studii! am strigat prinzînd cu mîna şi îndoind tentaculul crabului, care se îndrepta spre faţa inginerului.

Automatul, parcă nemulţumit, s-a retras puţin. Am dat şi peste al doilea tentacul şi l-am îndoit şi pe el. Tentaculele se îndoiau destul de uşor. Parcă erau o sîrmă de cupru.

Crabului gigant nu i-a plăcut, pesemne, intervenţia mea şi a început să iasă din apă. Am plecat împreună cu inginerul prin apă de-a lungul ţărmului.

Cînd a răsărit soarele, toate automatele au ieşit din apă pe nisip şi au început să se încălzească. Între timp am reuşit să sparg cu o piatră oglinzile parabolice la cel puţin cincizeci de monştri. Toate mecanismele avariate au rămas paralizate. Dar lucrul acesta n-a ajutat la nimic. Crabii inerţi au devenit imediat victimele altor jivine metalice. Se năştea o nouă generaţie de monştri. Îmi era imposibil să distrug toate oglinzile parabolice. De cîteva ori am nimerit peste automate, care m-au curentat, şi acest lucru a început să mă descurajeze. Între timp, Cookling stătea în apă şi mă urmărea.

La un moment dat, monştrii de metal au început din nou să se războiască şi se părea că au uitat de inginer.

Am plecat spre un colţ al insulei unde nu se zărea nici un crab. Cookling tremura după atîtea ore de baie. S-a culcat pe ţărm şi m-a rugat să-l acopăr cu nisipul cald. După ce i-am îndeplinit dorinţa m-am întors spre cortul nostru să iau haine uscate şi alimentele care ne-au mai rămas. Abia atunci am observat că locuinţa noastră fusese dărîmată. Ţăruşii de metal cu care era fixat cortul fuseseră mîncaţi de crabi. Inelele pe care le avea cortul dispăruseră şi ele.

Sub cort am găsit hainele noastre. Dar şi aici

am observat că automatele şi-au desfăşurat activitatea. Dispăruseră cataramele şi nasturii de metal, iar în locul lor se observau găuri provocate de arcul voltaic.
Între timp, cîmpul pe care se desfăşura bătălia dintre crabi s-a mutat în inima insulei. La un moment dat am zărit printre tufe monştri care depăşeau cu mult înălţimea omului. Ei se luau la harţă şi, cu o viteză uimitoare, porneau unii împotriva altora.
Cînd namilele se ciocneau se auzeau zgomote îngrozitoare. Vedeam că aceşti crabi sînt extrem de puternici. Am văzut cum cîţiva monştri au fost trîntiţi la pămînt şi făcuţi bucăţi într-o clipă.
Eram sătul de toate aceste lupte, şi abia aşteptam să plec din insulă. Am luat hainele, alimentele şi am pornit încet spre Cookling.
Razele soarelui erau necruţătoare şi, de aceea, înainte de a ajunge pînă la inginer, am intrat de cîteva ori în apă. Tot timpul mă gîndeam la cele ce se întîmplau în jur.
Un singur lucru îmi era clar: calculele pe care le-a făcut amiralitatea, în legătură cu evoluţia acestor monştri, dăduseră greş. În loc de mecanisme mici şi perfecţionate s-au născut giganţi metalici, foarte puternici, dar cu mişcări încete.
Din punct de vedere militar, ei nu prezentau nici o valoare.
Mă apropiam de locul unde dormea Cookling, cînd, de după o tufă, a apărut un crab gigant.
Era mai înalt ca mine şi avea picioare mari şi puternice. Monstrul înainta în salturi şi îşi îndoia într-un mod foarte curios corpul. Tentaculele crabului erau foarte lungi şi atîrnau pe nisip. Mecanismul avea o gură neobişnuit de mare, care era aproape cît jumătate din întregul corp.
Monstrul metalic a coborît spre ţărm şi s-a oprit un moment, începînd parcă să adulmece. Am ridicat foaia de cort şi am pornit s-o vîntur, cum se face cînd vrei să goneşti o vacă din drum. Colosul nu mi-a acordat nici o atenţie şi a început să se îndrepte spre locul unde dormea Cookling. Am luat-o la fugă să-l previn pe inginer.
Namila s-a oprit deasupra lui Cookling şi am observat cum tentaculele sale lungi au început să caute ceva în nisip.
În clipa următoare s-a ridicat un nor de nisip. Era Cookling, care sărise ca ars şi încerca să scape de monstrul ce stătea deasupra-i.
A fost însă prea tîrziu.
Tentaculele subţiri s-au încolăcit în jurul gîtului lui Cookling şi l-au ridicat tot mai sus, spre gura mecanismului. Inginerul atîrna neputincios şi dădea desperat din picioare.
Cu toate că nu-l puteam suferi pe acest grăsun, nu puteam totuşi admite ca el să moară sugrumat de acest monstru metalic.
Fără să stau mult pe gînduri, am apucat crabul de un picior şi am tras de el cu toată puterea. Dar efortul meu n-a ajutat la nimic. Colosul nici nu s-a urnit.
M-am căţărat atunci repede în spatele lighioanei. La un moment dat, faţa mea a ajuns la nivelul capului lui Cookling. Inginerul era schimonosit de durere şi avea gura deschisă. „Dinţii" – mi-a fulgerat prin cap. Cookling avea dinţi de metal!...
Am lovit cu pumnul, cît am putut de tare, oglinda parabolică, care sclipea în soare.
Crabul a început să se agite. Faţa vînătă a lui Cookling, cu ochii ieşiţi din orbite, a ajuns în dreptul gurii-atelier. Şi în acest moment s-a întîmplat ceva îngrozitor. Scîntei electrice au zburat spre faţa inginerului. Apoi tentaculele au cedat. de parcă ar fi fost paralizate, şi corpul lipsit de viaţă al inventatorului ciumei metalice a căzut pe nisip.

●

În ziua în care l-am înmormîntat pe Cookling, pe insulă alergau unul după altul cîţiva crabi de dimensiuni colosale. Nici mie şi nici inginerului mort mecanismele nu ne acordau vreo atenţie.
Am înfăşurat corpul neînsufleţit al lui Cookling într-o prelată şi l-am îngropat fără nici o părere de rău. În gura uscată de sete îmi scîrţîia nisipul, şi în gînd îl blestemam pe răposat pentru invenţia lui diabolică.
Cîteva zile în şir am stat nemişcat pe ţărm şi am scrutat orizontul, aşteptînd să sosească „Porumbiţa". Timpul trecea foarte încet, şi razele soarelui erau necruţătoare. Din cînd în cînd, mă tîram pînă la apă şi-mi băgam capul în ea.
Ca să uit de sete şi de foame căutam să mă gîndesc la ceva. Mă gîndeam că, în vremea noastră, mulţi oameni deştepţi depun eforturi mintale pentru a născoci lucruri care pot face rău altor oameni. Invenţia lui Cookling era un exemplu foarte grăitor. Eram convins că acest automat, dacă i s-ar fi făcut anumite schimbări, ar fi putut servi şi unor scopuri nobile. De exemplu, automatul putea să extragă în mine metalul. Evoluţia acestor mecanisme putea fi dirijată în aşa fel ca noile exemplare să îndeplinească mult mai bine această muncă. Eram convins că dacă acest mecanism ar fi fost întrebuinţat pentru scopuri paşnice n-ar fi degenerat şi nici nu s-ar fi transformat într-un colos de metal...
Într-o zi m-am uitat în sus şi am văzut că deasupra mea stă un colos de oţel, cum n-am mai întîlnit. Automatul privea în zare şi parcă adulmeca.
Am început să am halucinaţii. Mi se părea că gigantul s-a prefăcut într-o cisternă uriaşă de apă bună de băut. Încercam să ajung pînă la apă, dar nu puteam.
M-am trezit pe bordul goeletei. Cînd căpitanul Hayll m-a întrebat dacă trebuie să încarce colosul ce zăcea pe ţărm i-am spus că aceasta nu prezintă nici o importanţă.

Desen de BOGDAN MĂLINESCU

RETRO SF

UNDEVA, spre dreapta, Nilul își luneca apele în lumina scăzută a amurgului. Părea somnoros și leneș, sortit să rămînă de-a pururi în albia lui încăpătoare. Dar peste cîteva luni, cînd marele baraj de la Assuan...

– Ei, tinere!

Igor tresări, dîndu-și seama abia atunci că elicopterul încremenise deasupra pustiului.

– Dumneata visezi, continuă profesorul, și era să pierdem singura urmă de astăzi!

– Iertați-mă, Nikolai Petrovici...

Igor se aplecă asupra ecranului. Reflectate de ziduri ascunse, ultrasunetele înscriseseră contururi ciudate: trei linii paralele, ușor curbate spre extremități.

Profesorul chizbuia, mestecînd capătul pipei din spumă de mare. Ar fi vrut s-o aprindă și să se plimbe, cu mîinile la spate, așa cum făcea în camera lui de pe strada Gorki... Hotărî scurt:

– Mai sus!

Elicea triplă își înmulți turațiile, preschimbîndu-se într-un uriaș disc fumuriu. Elicopterul porni să se înalțe.

Pe ecran, liniile paralele creșteau și se rotunjeau ca niște arcuri întinse de o mînă nevăzută. Apoi vîrfurile lor începură să se apropie...

– Ce zici, Igor?

Tînărul își umezi buzele arse de încordare. Liniile se prefăcuseră în cercuri. Trei cercuri concentrice. În mijloc, o parte neagră, dreptunghiulară.

– Mda, mormăi profesorul, nu prea semănă cu...

Ridică glasul, adresîndu-se pilotului:

– Notează coordonatele. Ne-ntoarcem mîine cu tot ce-i de trebuință. În primul rînd, oameni.

Yussef clătină din cap:

– La Abu Simbel e mare nevoie de săpători... Poate găsim acolo!

Urmărindu-i privirile, profesorul și Igor descoperiră o îngrămădire de bordeie înecate în pînzele tot mai dese ale înserării.

– Bine, se învoi profesorul. Să coborîm.

Satul, mai degrabă cătunul, era înghesuit de-a lungul arăturilor. Nu se zărea nici o potecă.

– Fiecare palmă de pămînt trebuie însămînțată, murmură Yussef. Și așa ne pîndește foametea. Dar cînd va fi gata barajul vom avea destul pămînt irigat. Atunci vom croi și poteci.

Plecă să-l caute pe omdeh.

– Sînt foarte intrigat, Nikolai Petrovici, mărturisi Igor. Zidurile astea circulare...

Dar profesorul n-avea chef de vorbă. Mormăi ceva neinteligibil, continuînd să-și umple pipa cu tutun aromat.

În noapte izbucni urletul unui șacal. Așa urlau și la Abu Simbel, dînd tîrcoale marii tabere arheologice. La început, asistentul Igor Nikitin își trăgea pătura peste cap, să nu-l mai audă. Și nu numai el. Mulți dintre cercetătorii care răspunseseră chemării guvernelor Republicii Arabe Unite și Sudanului erau la prima lor campanie în deșert. Veniseră de pretutindeni, însuflețiți de ideea salvării unor mărturii unice ale trecutului. Se obișnuiseră cu șacalii și cu haitele de cîini de prin sate, cu arșița și vînturile uscate. Lucrau zi și noapte, în schimburi, înverșunîndu-se să smulgă cît mai multe comori din îmbrățișarea nisipurilor...

Yussef se întoarse cu omdehul – un bărbat scund, uscățiv, care cumula funcțiile de primar, judecător, notar și, la nevoie, medic. Purta însă tot îmbrăcămintea sărăcăcioasă a felahilor: turban și cămașă pînă-n călcîie.

Se învoiră fără multe vorbe. Localnicii știau că, în curînd, apele Nilului se vor închide asupra vechilor sălașuri. Se pregăteau de plecare spre noua vatră statornicită de autorități și voiau să știe ce se ascunde sub scoarța bătucită de pașii lor și ai străbunilor lor.

Munca începu în zori. Aparatele electrice determinară densitatea solului, sondajele fotografice dovediră că înregistrările sonarului erau exacte. În amurg, trei segmente de cerc, dezgolite, stîrneau zîmbetul uluit al săpătorilor. Iar Igor se chinuia să-și amintească unde citise despre zidurile acestea poleite cu bronz, cositor și... Metalul cu reflexe roșietice ar fi putut fi aramă... sau aur, cu strălucirea domolită de vreme.

Cuprins de o agitație neobișnuită, profesorul îi zorea pe felahi, mînuind alături de ei casmaua și lopata. Segmentele se prefăcură în semicercuri. După cîteva zile, pata neagră de pe ecranul sonarului se dovedi a fi un templu îmbrăcat în argint,

cu coama acoperişului de aur.
– Visez! Îşi spunea Igor. Doar nu sîntem în Peru!... Ce să caute aici templul incaşilor de la Cuzco?...
Vru să-l întrebe pe profesor, apoi se răzgîndi: „Să vedem ce-or să mai scoată la iveală săpăturile".
Încet, încet, întregul templu fu eliberat din cochilia lui multimilenară. Zidurile se păstraseră neatinse sub armura de metal preţios. Iar înăuntru...
Igor trăia o perpetuă uluire. Înăuntru, zidurile, coloanele, podeaua erau acoperite cu plăci de fildeş. Cîteva straturi de aur erau presărate prin colţuri, iar la mijloc, atingînd tavanul cu creştetul, se înălţa un Poseidon uriaş, conducîndu-şi carul tras de şase armăsari înaripaţi. În jurul lui, o puzderie de Nereide aşezate pe delfini, de asemenea de aur.
– Să fie deci un templu grec? se întreba tînărul. Aici, în inima Egiptului?...
Una dintre coloane îi atrase în mod deosebit atenţia. Era din acelaşi metal cu reflexe roşietice care poleia al treilea zid circular, cel mai dinăuntru. Şi pe ea fuseseră gravate semne care nu aparţineau nici unui alfabet cunoscut.
– Seamănă cu inscripţiile guanşe din insulele Canare, constată profesorul, cu ochii strălucitori. Şi cu cele de pe inelul găsit la Tartessos...
– Aş adăuga caracterele berbere catalogate de Hannoteau în 1860, spuse Igor.
– Exact! Presupusa arie de răspîndire ar cuprinde deci Oceanul Atlantic, Spania, Atlasul berber şi Egiptul!
– Atunci!... izbucni Igor.
Profesorul îl opri cu un gest. Parcă se temea că violenţa formulării ar putea să destrame o ipoteză încă fragilă.
Peste cîteva zile avură o nouă revelaţie. Yussef – care schimbase pentru o vreme manşa elicopterului cu uneltele arheologilor – descoperi într-o încăpere subterană a templului cîteva amfore de lut. Erau modelate cu măiestrie, după un tipar amintind liniile stilizate ale unui trup femeiesc, şi cuprindeau sute de romburi de aramă.
– După Peru, Mexic! exclamă Igor. Parcă ar fi romburile găsite la Palenque!
– Şi în Irlanda şi Scandinavia protoistorice, completă profesorul.
– Triunghiul s-a închis: Europa, Africa, America. Concluzia se impune de la sine.
– Eu nu te-am învăţat să te pripeşti, spuse încet profesorul.
– Dar, Nikolai Petrovici...
– Am luat legătura prin radio cu Cairo. Mîine va sosi un specialist în determinări magnetice. Mai rabdă pînă atunci.

●

Specialistul – un egiptean vorbăreţ, cu un fes minuscul cocoţat în creştetul capului – veni însoţit de un uriaş taciturn, care se recomandă Ion Proca.
– Român? se bucură Igor, scuturîndu-i mîna.
– Român, zîmbi mai mult din ochi celălalt.
Şi se instală la umbră, împreună cu geamantanul său voluminos, ca şi cum pentru asta ar fi zburat cîteva ceasuri cu elicopterul.
– E ajutorul dumitale? întrebă profesorul, uşor intrigat.
Specialistul ridică din umeri, cu aceeaşi risipă de energie care-i însoţea toate mişcările:
– L-am cunoscut pe aeroport. Mi l-a adus directorul muzeului de arheologie.
– Ali Nadir? se miră profesorul. Îl ştiam ţintuit în pat de o criză de gută!
– N-arăta prea bine, încuviinţă specialistul. A venit totuşi cu mamutul ăsta care mi-a scos sufletul cu muţenia lui.
Arheologii erau prea grăbiţi ca să se apuce de investigaţii. Îl lăsară deci pe Proca să tacă şi-l ajutară pe specialist să-şi despacheteze aparatele.
Definitiv subjugat de vraja trecutului, Yussef vru să afle în ce constă determinarea magnetică. Concetăţeanul său nu pierdu prilejul de a-şi proslăvi îndeletnicirea cu lux de amănunte. El porni de la faptul că un obiect de lut, lăsat să se răcească după arderea în cuptor, se magnetizează. Şi, cum direcţia magnetismului său depinde de poziţia polilor magnetici ai Pămîntului, se stabileşte în ce perioadă anume cîmpul magnetic terestru a avut aceeaşi direcţie.
– Pentru că polii ăştia magnetici sînt nestatornici ca fiicele lui Alah, suspină specialistul. Ele îşi schimbă pasiunile, iar ei poziţia geografică...
Şi începu să fredoneze aria ducelui din „Rigoletto". Din fericire, numai primele măsuri, căci nu stătuse o clipă în timp ce vorbea şi-şi isprăvise lucrul. Consultă febril nişte tabele ferfeniţite de atîta întrebuinţare, calculă ceva pe un colţ de hîrtie şi spuse cu o modestie prea manifestă ca să fie reală:
– Sub rezerva unei erori oricînd posibile, s-ar părea că amforele acestea datează de peste unsprezece milenii. Mai precis, au fost arse în cuptor acum unsprezece mii două sute şaptzeci de ani – cu o aproximaţie de un deceniu.
Abia după ce anunţă acest rezultat îşi dădu seama de enormitatea cifrelor:
– Nu se poate!... Un asemenea finisaj cu nouă milenii înaintea erei noastre?!... Unde le-aţi găsit?
Profesorul îi arătă zidurile care străluceau în lumina crudă a soarelui de amiază.
– Vreţi să spuneţi că şi construcţia asta datează de...?
– Nu vreau să spun decît că vasele se aflau într-o subterană a acestui templu.
Specialistul îi aruncă o privire pătrunzătoare, vrînd parcă să se convingă de seriozitatea profesorului şi se apucă din nou de lucru – de astă dată în tăcere, concentrîndu-se asupra aparatelor într-un ritm mult mai lent. Faţă de repeziciunea dinainte a mişcărilor, părea aceeaşi secvenţă a unui film rulată a doua oară cu încetinitorul.
Cînd îşi ridică braţele în semn de nedumerită certitudine, Proca se apropie cu paşi leneşi de micul grup şi spuse, ca şi cum ar fi cerut o ţigară:
– Aş avea nevoie de vasele astea... pentru cîteva ceasuri.
Citi în ochii profesorului refuzul uimit care nu-i ajunsese încă pe buze şi se grăbi să-l preîntîmpine, scoţînd din buzunarul imens al hainei un minuscul magnetofon portativ. Apăsă pe un buton şi o voce bărbătească, uşor răguşită, rosti pe neaşteptate:
– Dragă profesore...
– Ali Nadir! exclamă Nikolai Petrovici.
– ...Dictez aceste rînduri în maşina care ne duce spre aeroport. Sînt încă bolnav şi numai un lucru cu totul deosebit ar fi putut să mă scoată din casă. Acest lucru îl reprezintă invenţia domnului Proca. N-am timp şi nici nu-i cazul să-ţi explic eu despre ce-i vorba. Sînt sigur că vei fi la fel de entuziasmat ca şi mine. Aştept confirmarea. La revedere.
Un declic, şi magnetofonul se opri
– Bine, tovarăşe Proca, se hotărî profesorul. O

GLASUL TRECUTULUI

să-ți împrumutăm amforele. Numai că misterul ăsta...

– Nu-i nici un mister. Dacă vă gîndiți cum lucrau olarii din vechime...

„Olarii din vechime..." – Igor revăzu în minte un desen cu contururi extraordinar de clare: olarul învîrtind roata cu piciorul și modelînd argila cu un bețișor de lemn, subțire și ascuțit. În jurul lui, oameni cu flaute, harpe și țimbale. „Perfect. Și ce-i cu asta?..."

– M-am gîndit, dar tot nu înțeleg, mărturisi și profesorul.

Cu un regret vizibil, Proca începu să-și consume rezerva de fraze pentru o zi întreagă:

– Olarul și ceilalți vorbeau sau cîntau în timpul lucrului. Vibrațiile sonore se transmiteau bețișorului care le imprima în argila proaspătă. Iar eu le reproduc.

Văzu că auditoriul așteaptă și se miră, candid:

– Vă interesează și procedeul?

Specialistul se apucă cu mîinile de cap și se întoarse disperat spre ceilalți:

– Omul ăsta are să mă-mbolnăvească! Auziți ce poate să-ntrebe!...

Proca oftă și se resemnă să devină prolix:

– Bine... Eu, de fapt, sînt fizician. Electronist. Ideea asta mi-a venit întîmplător. Eram în concediu și... Poate ați fost la Histria...

– Am lucrat acolo, confirmă profesorul.

– Și procedeul? stărui specialistul.

– Foarte simplu. Un mic complex cibernetic cu autoreglare stabilește viteza de rotație a vasului în timpul modelării. Apoi acul se angajează în șănțulețele săpate de bețișoarele vibrante. Filtrele atenuează zgomotele, amplificatorii întăresc vocile sau sunetele muzicale. Nu e chiar „high-fidelity", dar primele fonografe nu erau nici ele fără cusur. Dealtfel...

Proca deschise din nou magnetofonul. Se auziră cîteva hîrîituri, apoi un scîrțîit slab, repetat.

– Roata olarului era neunsă, comentă inginerul.

Peste scîrțîit se suprapuseră voci neclare, rîsete, sunete de harpă și de flaut. Profesorul și Igor se priveau, încă sceptici. Deodată se-ntoarseră brusc spre aparat: o voce distinctă începuse să psalmodieze monoton. Egiptenii ciuliră și ei urechile.

– Parc-ar fi în limba coptă! exclamă specialistul. Nu-nțeleg însă unele cuvinte...

Profesorul înghiți de cîteva ori în sec, înainte de a reuși să se liniștească și să explice:

– Nu-nțelegi pentru că e limba egipteană veche. Aș situa-o în perioada Imperiului mediu, cam cu două milenii înainte de era noastră.

– Ali Nadir era de aceeași părere, spuse Proca, oprind magnetofonul. După ce mi-a pus vasul la dispoziție...

– Noi ce mai așteptăm, tovarășe profesor? interveni Igor, cu vocea schimbată de emoție.

– Să-și instaleze tovarășul Proca aparatele.

– Ce să instalez? rîse inginerul. N-am decît să ridic capacul geamantanului și să așez amfora pe discul arheofonului.

– Arheofon, repetă specialistul. Frumos!... „Sunetul vechimii"... „Sunetul trecutului"...

– Glasul trecutului, murmură Igor, privind templul îmbrăcat în aur și argint.

– Să începem! hotărî profesorul.

●

Igor nu izbutea să adoarmă. În urechi îi sunau, obsedant, cuvintele pe care arheofonul izbutise să le smulgă din lutul plămădit în urmă cu unsprezece milenii. Erau cuvinte cu sonorități bizare, evocînd uneori forme din berberă și celtă. Profesorul recunoscuse chiar, din fugă, grupe de foneme care păreau să se îmbine în cuvintele guanșe notate de spanioli: alcorac, alio, guam, guamf, se... zeu, soare, om, bătrîn, lună. Întîi inscripțiile de pe coloana de metal, acum cuvintele...

Proca înregistrase tot ce se putea înregistra și plecase la Cairo, împreună cu specialistul în determinări magnetice. Igor se gîndi ce furtună aveau să stîrnească înregistrările acestea pretutindeni. Poate că, în sfîrșit, oamenii de știință din toată lumea vor porni împreună la asaltul suprem al celei mai tulburătoare enigme din istoria umanității.

Pleoapele lui Igor erau grele ca două petale de plumb. Auzi un foșnet și o umbră îi lunecă pe obraz. Apoi o undă de răcoare pătrunse în cabina elicopterului, odată cu o șuviță de fum aromat.

Izbuti să deschidă ochii. Profesorul nu mai era lîngă el. Ieșise, uitînd pe fotoliu o carte întredeschisă. Igor o luă și-i descifră titlul la lumina săracă a lunii: „Kritias". Și fraze din dialogul lui Platon, învățat cîndva pe dinafară, se desprinseră de pe buzele lui ca sunetele unui cîntec:

„Ei acoperiră cu bronz zidul incintei exterioare, cu cositor zidul celei de-a doua incinte, iar pe cel care împrejmuia cetatea însăși cu oricalc, metalul cu reflexe de foc."

Se ridică de pe fotoliul-pat, își aruncă haina pe umeri și coborî scărița elicopterului. Mergea spre șantier, murmurînd mai departe:

„În mijloc se înălța templul închinat lui Clito și Poseidon... Toată partea dinafară era îmbrăcată în argint... Zidurile, coloanele, podeaua erau acoperite cu fildeș. Se vedeau acolo statui de aur și mai ales una înfățișînd Zeul în picioare, în carul său tras de șase armăsari înaripați; era atît de mare încît capul său atingea bolta templului și de jur-împrejurul lui se aflau o sută de Nereide așezate pe delfini... legea supremă, primii dintre ei o gravaseră pe o coloană de oricalc, ridicată în mijlocul insulei, în templul lui Poseidon."

Îl zări pe profesor, așezat pe zidul cel mai dinăuntru. Vru să-i spună ceva, să-l îmbrățișeze... Rămase în picioare, nemișcat și tăcut.

Spre apus, dincolo de coloanele lui Hercule, în adîncul Oceanului Atlantic, dormea continentul care legase odinioară cu firele aceleiași civilizații Nilul și Anzii Peruvieni, Mexicul și Peninsula Iberică. Iar aici razele lunii poleiau incintele și templul lui Poseidon, clădite de pribegii pentru care Atlantida nu era o legendă, ci o patrie pierdută „într-o singură zi, într-o singură noapte fatală"

I

URM se plictisea.

De fapt plictiseala – reacție la uniformitate și monotonie, nemulțumirea de sine însuși, pierderea interesului pentru viață – nu este proprie decît omului și cîtorva animale. Pentru a te plictisi trebuie să ai un sistem nervos perfect organizat. Trebuie să poți să gîndești sau, cel puțin, să suferi. URM nu avea sistem nervos în sensul obișnuit al acestui cuvînt. El nu putea să gîndească și, încă mai puțin, să sufere. Nu știa decît să perceapă, să înregistreze și să acționeze. Și totuși fu cuprins de plictiseală.

După plecarea Stăpînului, în jurul lui nu mai rămăsese nici un lucru demn de reținut. Or, acumularea de amintiri devenise scopul existenței sale. Era posedat de o curiozitate niciodată satisfăcută, de o sete fără leac de a percepe și a înregistra cît mai mult. Toate faptele și fenomenele necunoscute erau bune pentru el, cu condiția ca poziția lor în timp și spațiu să facă din ele o sursă de senzații pentru cel puțin unul dintre cele cincisprezece organe de simț ale sale. Cînd în preajma lui nu se aflau nici fapte, nici fenomene necunoscute, trebuia să le caute.

Or, tot ceea ce se găsea împrejurul lui în acea clipă îi era cunoscut și răscunoscut, pînă la cel mai mic amănunt, pînă la cea mai subtilă nuanță. Își amintea din primul moment al existenței sale de această vastă încăpere pătrată cu pereții cenușii și aspri, de tavanul scund și de ușa de fier. Aici domnea totdeauna același miros de metal încins și de ulei izolant. De undeva de sus răzbătea un zgomot surd și nelămurit, pe care oamenii nu puteau să-l distrugă decît cu ajutorul aparatelor, dar pe care URM îl auzea foarte bine. Tuburile luminescente erau stinse, dar URM vedea perfect datorită luminii infraroșii și impulsiunii radarurilor sale.

Deci URM se plictisea și hotărî să pornească în căutarea unor impresii noi. De la plecarea Stăpînului trecuse jumătate de ceas. Și URM știa din experiență că nu se va întoarce curînd. Această ultimă circumstanță nu era lipsită de însemnătate. Într-o zi, URM făcuse de capul său o mică plimbare prin încăpere. Stăpînul îl surprinsese și făcuse astfel încît, devorat de curiozitate, URM nu mai putuse o vreme să se miște și nici măcar să-și rotească antena radarului.

URM se legănă și înaintă greoi. Podeaua de ciment răsună sub tălpile sale groase de cauciuc. URM se opri o clipă să asculte și chiar se aplecă. Dar în gama de sunete a vibrațiilor cimentului nu era nici unul necunoscut și URM își reluă mersul către peretele din față. Se apropie, gata să-l atingă. Peretele mirosea a beton umed și a fier ruginit. Nimic nou. Atunci URM făcu stînga-mprejur, zgîriind peretele cu cotul său de oțel, traversă camera în diagonală și se opri în fața ușii. Nu era chiar ușor s-o deschidă. O examină o clipă, comparînd ceea ce vedea cu ceea ce știa dinainte. Apoi întinse cleștele zimțat al mîinii sale stîngi, apucă cu dibăcie mînerul și-l întoarse. Ușa se deschise cu un scîrțîit prelung. În sfîrșit, un lucru interesant. Și timp de cîteva minute URM deschise și închise ușa, cînd mai repede, cînd mai încet, ascultînd și înregistrînd. Apoi trecu pragul și se pomeni în fața unei scări înguste și destul de înalte, cu trepte de piatră. URM numără instantaneu optsprezece pînă la primul palier, care era luminat. Știa ce sînt treptele și începu să le urce fără grabă. De pe palier, o altă scară – de lemn și cu zece trepte – ducea mai sus. La dreapta se deschidea un coridor larg. După o clipă de ezitare, URM o luă la dreapta. Nu știa de ce. Coridorul nu era mai interesant decît scara. E drept că aceasta era mult mai strîmtă.

Era cald și coridorul era viu luminat de razele infraroșii care izvorau din cilindrii suspendați chiar deasupra parchetului. URM nu văzuse niciodată calorifere, așa că cilindrii îi atraseră atenția. Se aplecă și apucă unul dintre ei, cu amîndoi cleștii. Se auzi un trosnet sec, urmat de un zgomot de metal sfărîmat și un nor des de aburi calzi țîșni spre plafon, strălucind ca o bucată de soare. O țîșnitură de apă împroșcă picioarele lui URM. Fără să-i dea atenție, acesta ridică cilindrul la înălțimea capului, îl examină, desprinse din carapacea care-i acoperea pieptul tijele suple ale micromanipulatoarelor și studie cu atenție ruptura cilindrului. Apoi micromanipulatoarele își reluară locul, cilindrul căzu pe parchet și URM plecă, bălăcindu-se în băltoacele de apă. Cînd ajunse la capătul coridorului, o inscripție roșie se aprinse deasupra unei uși scunde. „Atenție! Nu intrați fără costum de protecție!", citi URM. Cunoștea sensul cuvîntului „Atenție!", dar știa, de asemenea, că el se adresa totdeauna oamenilor. N-avea deci de ce să-l ia în seamă. Întinse brațul și împinse ușa.

Înăuntru nu lipseau lucrurile noi și interesante. URM se afla la intrarea unei săli vaste, pline cu obiecte de metal, de piatră și material plastic. În mijloc se înălța o construcție cilindrică de beton, acoperită în partea superioară cu o placă de fier sau de plumb. Nenumărate cabluri porneau din ea către pereții pe care se aflau mari panouri de marmură înțesate cu mînere și cadrane lucitoare. Construcția de beton era împrejmuită cu un grilaj

REFLEX SPONTAN

de aramă. Tije strălucitoare, terminate cu cleşti asemănători mîinilor lui URM, atîrnau din tavan.

Mergînd fără zgomot pe lespezile podelei, URM se apropie de grilaj şi-i făcu înconjurul. Se opri o clipă şi-l înconjură din nou. Nu exista nici o trecere. Atunci URM întinse piciorul şi trecu fără greutate prin grilaj, luînd cu el cîteva sfărîmături agăţate de umeri. Se opri la doi paşi de construcţia de beton. Capul său rotund ca un glob se mişca prudent la dreapta şi la stînga. Scoicile de ebonit ale receptoarelor sale acustice se agitau în toate sensurile, antenele radarurilor tremurau. Acoperişul de plumb emitea raze infraroşii, sesizabile chiar în această sală foarte încălzită. Dar de acolo pornea şi o radiaţie necunoscută. URM vedea foarte bine datorită aparatelor sale cu raze X şi gama şi i se păru că acoperişul era transparent şi că dedesubtul lui se deschidea un puţ strîmt şi fără capăt, plin de o pulbere luminoasă. Din adîncurile memoriei sale, URM primi un ordin: Părăseşte imediat aceste locuri! Nu ştia cînd şi cine îi dăduse acest ordin. Fără îndoială că îl cunoştea venind pe lume, după cum cunoştea multe alte lucruri pe care nu le văzuse şi nu le încercase niciodată. Totuşi, nu se supuse. Curiozitatea fu mai puternică. Se aplecă asupra construcţiei de beton, întinse cleştii şi, cu un efort, ridică acoperişul de plumb.

Un val de raze gama îl orbi. Pe panourile de marmură se aprinseră becuri roşii şi o sirenă începu să urle. Prin mîinile sale, devenite transparente, URM zări interiorul puţului de beton; lăsă capacul şi spuse cu o voce de bas răguşit:

– Pericol! Gefahr! Danger!

Ecoul se rostogoli prin sală şi se stinse. URM făcu stînga-mprejur şi se grăbi spre ieşire. Şocul provocat de afluxul de particule radioactive înregistrat de aparatele sale de control îl împingea să părăsească sala. Desigur, nici cea mai penetrantă radiaţie, nici puternicele fluxuri de particule nu puteau să-i facă vreun rău. Ar fi putut chiar să poposească fără urmări în zona activă a reactorului. Dar, creîndu-l, stăpînii lui îl dăruiseră cu reflexul de a ocoli cît mai pe departe sursele de radiaţie intensă.

URM ieşi pe coridor, închise cu grijă uşa în urma lui şi, trecînd peste caloriferul pe care-l smulsese, ajunse din nou pe palier. Acolo zări imediat o persoană care cobora iute pe scara de lemn.

Persoana era mult mai mică decît Stăpînul. Purta veşminte de culoare deschisă, foarte largi, şi părul de culoarea aurului îi era extrem de lung. URM nu văzuse niciodată ceva asemănător. Aspiră un pic de aer şi simţi mirosul cunoscut de liliac alb. Stăpînul avea cîteodată acelaşi miros, dar mai slab.

Pe palier era semiîntuneric, în timp ce scara din spatele fetei era viu luminată. Fără să observe imediat silueta lui enormă, ea îi auzi paşii şi se opri, întrebînd enervată:

– Cine-i acolo? Tu eşti Ivaşev?

– Bună ziua, ce mai faceţi? spuse URM cu vocea lui răguşită.

Fata scoase un strigăt. Ieşind din întuneric, o umbră imensă înainta spre ea, o umbră cu un cap rotund şi strălucitor, cu ochi mici de sticlă, cu umeri cuirasaţi de o lărgime de necrezut şi cu braţe mari, articulate. URM puse piciorul pe prima treaptă de lemn şi fata ţipă din nou.

Nu i se întîmplase niciodată ca un om să nu-i răspundă la salut. Dar acest sunet straniu, pătrunzător şi, fără îndoială, nearticulat, nu corespundea cu nici unul dintre răspunsurile standard cunoscute de URM. Interesat, el înaintă cu hotărîre către fata care se retrăgea. Treptele de lemn scîrţîiau sub paşii lui.

– Înapoi! strigă fata.

URM se opri şi îşi înclină capul, ascultînd.

– Înapoi, monstrule!

Cunoştea cuvîntul „Înapoi". La această comandă trebuia să se întoarcă şi să facă cîţiva paşi în direcţia opusă, pînă la comanda „Stop". Dar ordinele le dădea de obicei Stăpînul şi, pe deasupra, URM avea chef să-şi continue cercetările. Urcă deci mai departe, pînă ce ajunse la intrarea unei camere mici, foarte luminoase.

– Înapoi! Înapoi! Înapoi! striga fata.

Dar URM, cu toate că înainta mai încet decît ar fi putut, nu se mai oprea. Încăperea cu cele două birouri, cu scaunele, planşa de desen şi dulapurile sale pline cu cărţi şi dosare groase îl interesa. În timp ce trăgea sertarele, deschidea dosarele şi citea cu voce tare explicaţiile scrise îngrijit cu tuş dedesubtul desenelor, fata se strecură în camera alăturată, se ghemui îndărătul unui divan şi puse mîna pe telefon. URM o vedea, căci avea un receptor optic la ceafă, dar această mică făptură cu păr lung nu-l mai interesa. Călcînd peste hîrtiile răspîndite pe parchet, îşi continuă excursia. În spatele lui, fata striga la telefon:

– Nikolai Petrovici! Nikolai Petrovici! Eu sînt, Galea! Nikolai Petrovici, URM a intrat în birou. URM al dumneavoastră! Ursula-Robert-Maria... Aţi înţeles?... Nu ştiu... L-am întîlnit cînd ieşea din sala reactorului... Da, da, a fost în sala reactorului... Cum? Pe cît se pare, nu!

URM nu întîrzie s-o asculte. Ieşi în salon şi încremeni ca lovit de trăsnet. Antenele negre ale radarurilor sale se agitau în toate direcţiile. Era uluit. Ceva strălucitor şi rece era suspendat pe peretele din faţă. În razele infraroşii, părea un pătrat cenuşiu de nepătruns, şi în razele obişnuite strălucea cu reflexe de argint. Dar nu asta îl uluia pe URM. În pătratul straniu vedea un monstru negru, cu un cap rotund, împănat cu antene care se agitau şi nu reuşea să priceapă unde se afla această fiinţă. Telemetrul vizual îl informase că pînă la obiectul necunoscut sînt doisprezece metri şi opt centimetri, dar radarul dezminţise imediat această informaţie, indicînd: „Nu e nimic în afara unei suprafeţe verticale netede, care se află la... şase metri şi patru centimetri". URM nu mai văzuse niciodată ceva asemănător şi niciodată radarul şi receptorii vizuali nu-i furnizaseră informaţii atît de contradic-

torii. De la început organismul său fusese astfel conceput încît simţea nevoia să clarifice şi să înţeleagă tot ceea ce întîlnea. Aşa că înaintă cu hotărîre, notînd şi înregistrînd ceea ce stabilea: „Distanţa dată de telemetru este egală cu cea indicată de radar, înmulţită cu doi...". Intră în oglinda care se sfărîmă în bucăţi şi, lovindu-se de perete, se opri. Era limpede că nu mai avea ce face aici. URM rîcîi tencuiala, o mirosi, se întoarse şi, fără să dea atenţie paznicului palid ca un mort care se agăţase de semnalul de alarmă, se îndreptă spre ieşire. Afară ningea şi vîntul sufla în rafale. Întunecimi albe îl învăluiră.

II

Cînd Nikolai Petrovici puse receptorul în furcă, Piskunov ajunsese în antreu şi se apucase să-şi îmbrace şuba.

– Unde te duci?

– Acolo...

– Nu te grăbi! Trebuie mai întîi să hotărîm ce-avem de făcut. Dacă maşina asta începe să zburde prin centrală...

– Centrala încă n-ar fi nimic, spuse Riabkin. Dar laboratoarele, depozitele... Şi dacă vine aici, în oraş?

Nikolai Petrovici reflecta, concentrat. Piskunov, nerăbdător, sărea de pe un picior pe altul, cu mîna pe mînerul uşii.

– Trebuie să alergăm acolo cu toţii, propuse timid Kostenko. Să-l găsim... şi... să-l imobilizăm.

Piskunov făcu o strîmbătură şi Riabkin, care răsucea cuierul căutîndu-şi haina, mormăi:

– Uşor de zis... De unde vrei să-l apuci? De fundul pantalonilor?... O greutate de jumătate de tonă, trei sute de kilograme de forţă vie în fiecare pumn... Ai face mai bine să taci, Kostenko. Eşti nou aici şi nu ştii nimic...

– Am găsit, spuse Nikolai Petrovici cu o voce hotărîtă. Eu am să telefonez la dormitor ca să-i chem pe stagiari. Tu, Riabkin, aleargă la garaj... Pe naiba! E sîmbătă şi toţi sînt la club... Du-te totuşi şi găseşte cel puţin trei şoferi. Trebuie să scoată buldozerele. De acord, Piskunov?

– Da, da, şi mai ales repede! Numai că...

– Tu, Piskunov, te duci la institut. Caută să afli unde-i URM şi telefonează imediat la garaj. Kostenko, du-te cu el. Şi mai iute, mai iute, tovarăşi! Blestematul! Numai de n-ar trece dincolo de porţi!

Îmbrăcîndu-şi hainele, ieşiră pe uşă cu toţii odată. Riabkin alunecă şi-l lovi cu capul în spate pe Kostenko, care căzu în patru labe.

– Neîndemînaticule!

– Ţi-ai pierdut ochelarii?

– Nu, merge...

Vîntul mîna rafalele de zăpadă cu furie, şuiera printre fire şi urla în dantelăria de oţel a stîlpilor de înaltă tensiune. Ferestrele vilei desenau dreptunghiuri de lumină de un galben murdar pe nămeţi. În rest, totul era cufundat în întuneric.

– Mă duc, spuse Riabkin. Fiţi atenţi, prieteni! Nu vă primejduiţi inutil!

Se împiedică din nou, căzu şi timp de un minut se agită în zăpadă, înjurînd furtuna asta blestemată, pe acest porc de URM şi, în general, pe toţi cei care aveau vreun amestec oarecare în această treabă. Apoi şuba sa de culoare deschisă apăru la poarta grădinii şi el dispăru în vîrtejurile de zăpadă.

Piskunov şi Kostenko o apucară pe şosea.

– Nu înţeleg, de ce buldozere? spuse Kostenko.

– Ai altă propunere?

– Nu-i vorba de asta... Pur şi simplu nu înţeleg. Vreţi să-l distrugeţi pe URM?

Piskunov suspină:

– Vrem să-l oprim.

Îşi ridică poalele şubei şi trecu peste un morman de zăpadă. Kostenko îl urmă încă nelămurit. În faţa lor se întindea un cîmp înzăpezit, dincolo de el un drum. De cealaltă parte a drumului se afla centrala electrică.

Luînd-o mai de-a dreptul, Piskunov intră pe un loc viran, unde în toamnă fuseseră puse temeliile unei noi clădiri. Kostenko îl auzi bombănind, în timp ce se împiedica de grămezile de cărămizi îngheţate şi de fiarele armăturii. Începea să fie greu de mers. Luminile institutului abia se mai zăreau prin învîrtejirea de zăpadă.

– Aşteaptă..., spuse în sfîrşit Kostenko. Devine dificil... Să ne odihnim un pic.

Piskunov se lăsă pe vine lîngă el.

...Ce se întîmplase oare? Îl cunoşteau pe URM mai bine decît oricine de la institut. Fiecare şurub, fiecare electrod, fiecare bucăţică de sticlă a acestui splendid mecanism trecuse prin mîinile sale. Credea că poate să prevadă fiecare dintre mişcările lui în orice împrejurare. Şi iată că-şi părăsise pivniţa „fără autorizaţie" şi se plimba acum prin centrală. De ce?

Comportarea lui URM e comandată de „creierul" său, un aparat extrem de complex şi subtil, construit din spumă de germaniu şi de platină şi din ferită. Maşinile de calculat obişnuite au cîteva zeci de mii de celule, aceste organe elementare care primesc, păstrează şi dau semnale. Creierul lui URM cuprindea aproape optsprezece milioane de celule logice, ale căror programe prevedeau reacţiile la o multitudine de situaţii, la diferitele variaţii de împrejurări, ca şi executarea unui număr uriaş de operaţii. Ce putuse influenţa „creierul" lui URM, programul său? Radiaţia motorului atomic? Nu, acesta era înconjurat de un puternic ecran protector de zirconiu, gadoliniu şi oţel cu bor. În mod practic, nici un neutron, nici o singură rază gama nu poate să străpungă acest ecran. Atunci receptorii? Nu, astă seară încă erau în perfectă stare. Explicaţia comportării lui URM trebuie deci căutată în însuşi „creierul" lui. În program, un program nou şi complicat, pe care l-a stabilit chiar el, Piskunov... Programul... Iată despre ce-i vorba!

Piskunov se ridică încet.

– E un reflex spontan! spuse el. Evident, e un reflex spontan! Idiotul de mine!

Kostenko îl privi speriat:

– Cum? N-am înţeles...

– Eu am înţeles! E de la sine... Dar cui i-ar fi dat prin cap? Totul mergea atît de bine...

– Priveşte! strigă deodată Kostenko.

Scoase un „Ah!" şi sări în picioare. Un fulger albastru tremurător lumină cerul cenuşiu închis de deasupra institutului şi, pe fondul acestei aurore, siluetele negre ale clădirilor se conturară foarte precise şi, în acelaşi timp, aproape ireale în furtună. Linia luminoasă care marca limita institutului tremură şi se stinse.

– Transformatorul! spuse Piskunov cu voce înăbuşită. Substaţia se află exact în faţa turnului reactorului. URM e acolo...

– Să alergăm! strigă Kostenko.

Se năpustiră. Vîntul îi răsturna, se cufundau în găuri pline de zăpadă. Cădeau, se ridicau şi cădeau din nou.

– Mai repede, mai repede! spunea Piskunov.

RETRO SF

REFLEX SPONTAN

Lacrimi smulse de vînt și de emoție îi curgeau pe obraji, îi înghețau pe gene, îl împiedicau să vadă. Îl apucă pe Kostenko de mînă și îl tîrî după el, continuînd să mormăie:

– Mai repede! Mai repede!

Fulgerul de deasupra institutului fusese observat și în oraș. O sirenă urlă, ferestrele vilelor în care locuiau gardienii se luminară. Raza orbitoare a unui proiector mătură cîmpul deschis, smulgînd din întuneric dunele de zăpadă și pilonii liniei de înaltă tensiune. Apoi lunecă pe zidul de piatră care înconjura institutul și se opri, în sfîrșit, asupra porților lîngă care se agitau mici siluete negre.

– Cine-i... acolo? întrebă Kostenko, care se sufoca.

– Paznicii. Miliția, fără îndoială...

Piskunov se opri, se frecă la ochi și continuă, cu vocea sugrumată:

– Porțile... le-au închis. Bravo! Deci... URM este încă acolo.

Evident, fusese dată alarma. Acum nu unul, ci trei proiectoare scormoneau spațiul, de-a lungul zidurilor institutului. Vîrtejuri de zăpadă dansau în lumina lor albastră. Printre urletele vîntului se auziră strigăte. Cineva înjură. Apoi începură să uruie niște motoare și se auzi zgomot de șenile; buldozerele uriașe ieșeau din garaj.

– Privește, Kostenko, spuse Piskunov. Privește cu atenție. Asistăm la cea mai extraordinară vînătoare din istoria umană. Privește atent, Kostenko!

Kostenko îi aruncă o privire piezișă și i se păru că fața inginerului e scăldată în lacrimi. Poate că din pricina vîntului...

Între timp, zgomotul șenilelor se deplasase spre dreapta. Buldozerele ajunseseră pe șosea. Se distingeau luminile farurilor lor.

– Cinci contra unu, murmură Piskunov. N-are nici o șansă.

Brusc, se petrecu parcă o schimbare de decor. Kostenko nu înțelese imediat ce se schimbase. Furtuna urla mai departe, vîrtejurile de zăpadă continuau să mături solul, motoarele buldozerelor uruiau mereu, inexorabile și amenințătoare. Doar reflectoarele nu mai scotoceau cîmpul. Se fixaseră asupra porților care erau acum larg deschise și în preajma cărora nu se mai afla nimeni.

– Ce naiba se-ntîmplă? spuse Kostenko.

– Să fi...

Piskunov nu-și isprăvi fraza. Îmboldiți de același elan, alergară spre institut. Erau la abia două sute de pași de porți cînd Piskunov se lovi aproape de un om care alerga în sens invers, cu o pușcă în mînă. Înspăimîntat, omul urlă și sări într-o parte, dar Piskunov îl apucă de umăr și-l opri.

– Ce e?

Celălalt, înnebunit, voia să se elibereze, dar curînd își recăpătă sîngele rece și scoase o înjurătură.

– El a scăpat, spuse el. A scăpat. A dărîmat porțile și a fugit. Era gata să-l calce în picioare pe Makeev. Eu alerg după întăriri...

– Încotro a luat-o?

Milițianul făcu un gest vag spre stînga:

– Parcă pe-acolo... Pe șosea...

– Atunci o să întîlnească buldozerele. Să mergem!

Deodată, ivindu-se din vijelie, ceva enorm înaintă spre ei. Lumini roșii și verzi îi făcură să clipească din ochi și o voce aspră pronunță fără nici o intonație:

– Bună ziua, ce mai faceți?

– URM, oprește-te! strigă Piskunov, cu o voce disperată.

Kostenko îl văzu pe milițian alergînd, pe Piskunov ridicînd brațele și agitîndu-și pumnii. Apoi silueta enormă, înconjurată de un nor de aburi, trecu prin fața lui, ridicînd sus picioarele și dispăru în zăpadă.

III

După ce închise cu grijă ușa, ca totdeauna, URM făcu un pas și se opri. Spațiul înconjurător era plin de sunete, de mișcări, de radiații. Un foc bengalic de unde radio ilumina noaptea. În fața lui URM, la treisprezece metri cincizeci, se afla o clădire scundă, cu ferestre mari zăbrelite, ale cărei ziduri radiau o strălucitoare lumină infraroșie. Dintr-acolo se auzea un bîzîit puternic. Fulgii de zăpadă se roteau cu milioanele prin văzduh, și cei care se așezau pe URM se topeau și se evaporau imediat, într-atît încălzise motorul atomic carapacea sa de oțel.

URM întoarse capul și hotărî că obiectul de studiu cel mai interesant era clădirea scundă. Găsi intrarea imediat, după cărarea care ducea pînă acolo. Edificiul era înconjurat de un rînd de brăduți și URM întîrzie puțin ca să frîngă un trunchi și să-l examineze. Apoi deschise ușa și intră într-o încăpere strîmtă.

Cei doi oameni așezați la masă săriră în picioare, privindu-l înspăimîntați. URM închise ușa, ba chiar trase zăvorul și se imobiliză în fața lor.

– Ce mai faceți? spuse el.

– Tovarășul Piskunov? întrebă unul dintre ei, năucit.

– Tovarășul Piskunov e plecat, răspunse URM pe un ton indiferent. Ce să-i transmit?

Oamenii nu-l interesau. Ceea ce-i reținea atenția era o făptură mică și păroasă, ghemuită într-un colț. „E caldă, vie, are un miros pătrunzător, nu e om", hotărî URM și spuse:

– Bună ziua, ce mai faceți?

– Mr-r-r-r! răspunse făptura cu curajul disperării, arătîndu-și dinții albi ascuțiți și se ghemui și mai mult, în colțul său.

Foarte absorbit de cîine, URM rămăsese absolut indiferent față de milițieni, care profitaseră de asta ca să se baricadeze îndărătul mesei și al dulapului și își scoteau în grabă revolverele.

Cu coada între picioare, cîinele scheună și vru să fugă. Dar URM era mult mai rapid decît el, mult mai rapid decît orice animal. Fără zgomot,

cu iuţeala fulgerului, corpul său se întoarse, braţul i se alungi şi prinse cîinele. În aceeaşi clipă răsună o împuşcătură; unul dintre miliţieni îşi pierduse sîngele rece. Lovind cuiraşa care alcătuia spatele lui URM, glonţul scoase un sunet metalic, ricoşă şi se înfipse în perete. O bucată de tencuială căzu pe podea.

– Sidorenko, nu trage! strigă celălalt miliţian.

URM lăsă cîinele care tremura tot şi-i fixă pe cei doi oameni palizi, dar hotărîţi, care stăteau în faţa lui cu armele în mîini. El adulmecă curios aerul îmbibat de mirosul necunoscut al pulberii fără fum. Cîinele se refugiase între picioarele miliţienilor, dar URM nu-l mai luă în seamă. Se întoarse şi se îndreptă către cealaltă uşă, pe care se vedeau un craniu şi două tibii încrucişate, marcate de un fulger roşu. Stupefiaţi, miliţienii îl văzură pipăind încuietoarea cu degetele sale ca nişte cleşti. Uşa se deschise. Atunci venindu-şi în fire, se năpustiră pe urele lui:

– Stai! Înapoi! Înapoi!

Se agăţau de şoldurile lui blindate, uitînd totul pe lume, pierduţi de groază la gîndul a ceea ce putea să facă monstrul de oţel pătrunzînd în centrală. Dar URM nici nu-i băgă în seamă. Eforturile lor n-aveau nici un efect. Era ca şi cum ar fi vrut să oprească un tractor din mers. Atunci, unul dintre ei, dîndu-l înlături pe celălalt, trase întregul încărcător cu ţeava revolverului lipită de capul robotului. Sala se umplu de zgomotul detunăturilor.

URM se clătină. Scoica de ebonit a receptorului său acustic drept zbură în ţăndări. Antena curbă a radarului fu smulsă şi rămase atîrnată de un fir. Bucăţi de sticlă sfărîmată căzură zăngănind.

URM nu fusese atacat niciodată pînă atunci. El nu avea instinctul autoapărării şi, desigur, n-avea şi nu putea să aibă nici o experienţă de luptă împotriva omului. Dar putea să confrunte faptele, să tragă concluzii logice şi să aleagă o linie de conduită care să-i garanteze maximum de securitate. Toate aceste operaţii mentale nu-i luară decît cîteva fracţiuni de secundă. Apoi se răsuci şi înaintă spre oameni, cu cleştii săi groaznici întinşi amenintător.

Miliţienii se despărţiră. Unul se refugie îndărătul tabloului de distribuţie, iar celălalt sări după blindajul de oţel masiv al celui mai apropiat transformator, încărcîndu-şi în grabă revolverul.

– Sidorenko! Fugi în camera de gardă, telefonează, dă alarma! strigă el.

Dar Sidorenko nu izbuti să ajungă la uşă. URM se deplasa mult mai iute decît un om şi, imediat ce miliţianul ieşea dindărătul tabloului, din doi paşi era lîngă el.

Atunci încercară să iasă în acelaşi timp. Zadarnic, URM alerga de la tablou la transformator cu viteza unui expres.

În urma unei mişcări neîndemînatice a robotului, tabloul se crăpase în două. Vîntul sufla prin geamurile sparte de gloanţe.

În cele din urmă, acest joc îl plictisi pe URM şi el hotărî să nu se mai ocupe de cei doi oameni. Se opri brusc în faţa transformatorului şi-şi băgă mîna sub blindajul de protecţie. Miliţienii profitară de acest răgaz ca să ţîşnească în camera de gardă. În aceeaşi clipă răsună un trosnet asurzitor şi un fulger albastru umplu încăperea cu strălucirea sa orbitoare. Lumina se stinse. Un miros acru de metal ars, de fum, de lac topit se răspîndi pretutindeni. Buimăciţi, miliţienii nu înţeleseră imediat ce se întîmplase. Apoi zgomotul unor paşi grei răsună în camera în care se refugiaseră, şi o voce metalică spuse în întuneric:

– Bună ziua, ce mai faceţi?

Zăvorul căzu, uşa scîrţîi, silueta colţuroasă a monstrului de metal apăru o clipă în prag şi uşa se închise din nou.

URM îşi continuă călătoria în curtea institutului, înfundîndu-se în zăpadă şi ridicîndu-şi picioarele mai sus ca de obicei. Întunecimea era atît de mare încît organul său vizual în infraroşu nu-i slujea în mod practic la nimic. Nu distingea decît un slab halou împrejurul pîntecului şi al picoarelor sale, pe care se topeau şi se evaporau fulgii de zăpadă. Cîteva siluete umane, uşor fosforescente, se iviră printre clădiri. Dar URM nu le dădu nici o atenţie. El mergea orientîndu-se după radar, cu toate că nu mai putea să evalueze distanţele din pricina antenei smulse de gloanţe.

Îl interesau luminile îndepărtate ale oraşului care scînteiau prin neguri şi pe care fasciculele albastre ale proiectoarelor le făceau şi mai captivante. Merse pînă lîngă zid, ezită şi o luă la stînga. Ştia foarte bine că în ziduri există totdeauna deschizături. Curînd ajunse la una dintre ele. Erau nişte porţi mari de fier. Şi, mai ales, erau încuiate. De dincolo se auzeau voci neliniştite şi, printr-o crăpătură, pătrundea o rază de lumină de un albastru strălucitor.

– Bună ziua, spuse URM şi împinse porţile care, bine închise, nu cedară.

De departe se auzea un zornăit metalic. În spatele porţilor se petreceau fără îndoială lucruri foarte interesante. URM împinse mai tare, apoi se dădu înapoi, lăsă capul pe spate şi se năpusti asupra porţilor, lovindu-le cu pieptul său blindat. Vocile de dincolo tăcură, apoi cineva strigă pe un ton şovăitor:

– Înapoi! Atenţie, nu trageţi asupra diavolului ăsta!

– Bună ziua, ce mai faceţi? spuse URM.

Şi, luîndu-şi din nou avînt, se năpusti încă o dată. Porţile se prăbuşiră, smulse din ţîţînile care se dovediseră mai fragile decît broasca. URM trecu peste ele ca peste o punte, în timp ce miliţienii se dădeau în lături, şi se pomeni în plin cîmp, unde vijelia de zăpadă se dezlănţuia cu furie.

Înainta, abia reuşind să-şi păstreze echilibrul pe pămîntul arat şi acoperit cu zăpadă mişcătoare. Deodată, solul se prăbuşi sub paşii lui şi căzu în zăpadă, care se evapora în contact cu metalul încins. URM nu mai căzuse niciodată. Totuşi se sprijini imediat în mîini, braţele i se alungiră la maximum, genunchii i se îndoiră şi el se ridică.

Odată în picioare, rămase o clipă nemişcat, cercetînd ceea ce se petrecea în jurul lui. În faţă, luminile vilelor scînteiau în noapte. În stînga, foarte aproape, se agitau trei siluete umane. Mai departe se auzea uruitul unor maşini care înaintau una după alta către porţi.

Trecînd pe lîngă oameni, URM îi salută, recunoscînd într-unul dintre ei pe Stăpîn, cel care putea să-l priveze de posibilitatea de a se deplasa. URM îşi amintea foarte bine de asta, aşa că grăbi pasul. Stăpînul rămase în urmă şi dispăru în vîrtejurile de zăpadă.

URM ajunse pe şosea şi, imediat, o lumină strălucitoare îl scăldă din cap pînă-n picioare. Monştri metalici gigantici, purtînd în faţa lor scuturi grele, veneau spre el. Se opriră, suflînd cu mînie.

În picioare, la cinci paşi de primul buldozer, URM îşi rotea capul de la stînga la dreapta, repetînd:

– Bună ziua, ce mai faceţi?

RETRO SF

REFLEX SPONTAN

IV

Nikolai Petrovici sări de pe buldozer. Speriat, şoferul strigă:

– Încotro, tovarăşe inginer?

În aceeaşi clipă, Piskunov apăru pe şosea. Zburlit tot (îşi pierduse căciula de blană alergînd), cu mîinile înfundate în buzunarele şubei, el ocoli buldozerul şi se opri în faţa lui URM. Între ei erau abia cinci paşi. Asemenea unui turn, URM îl domina pe inginer cu întreaga lui statură. Şoldurile îi străluceau în lumina farurilor, pîntecele înconjurat de un nor de aburi îi era umed. Capul său rotund, cu ochii mici de sticlă ca scoicile receptoarelor acustice, cu nişte urechi clăpăuge şi cu antena radarului ridicată ca un corn, te ducea cu gîndul la măştile stranii şi caraghioase pe care băieţii de la ţară le fac din pepeni ca să sperie fetele. El îşi legăna capul în cadenţă şi urmărea fiecare mişcare a lui Piskunov.

– URM, ascultă-mi ordinele!

URM răspunse:

– Sînt gata.

Cineva izbucni într-un rîs nervos.

Piskunov făcu cîţiva paşi şi puse mîna lui înmănuşată pe pieptul lui URM. Degetele îi alunecară rapid pe cuirasă, căutînd punctul esenţial, întrerupătorul circuitului care lega creierul robotului cu sistemul de forţă şi de mişcare. Atunci se petrecu un lucru neaşteptat pentru toţi, în afară de Piskunov, care se temea de el mai mult ca de orice. Memoria lui URM păstrase asociaţii, legînd acest gest al Stăpînului de o bruscă incapacitate de a se mişca. Degetele lui Piskunov abia atinseseră cheia, cînd robotul se întoarse cu tot corpul dintr-o dată. Braţul său de oţel trecu pe deasupra capului lui Piskunov, care se feri în ultima clipă. Fără să se grăbească, URM făcu cale-ntoarsă. Nikolai Petrovici fu cel dintîi care-şi recapătă sîngele rece.

– Ei, băieţi! strigă el. Încercuiţi-l cu buldozerele! Tăiaţi-i drumul spre porţi... Piskunov! Ei, Piskunov!

Dar Piskunov nu-l asculta. În timp ce buldozerele înaintau de ambele părţi ale şoselei, ridicînd nori de zăpadă, el alerga după URM.

– Stop, URM! strigă el cu o voce ascuţită. Opreşte-te, animalule! Înapoi! Înapoi!

Abia mai putea să respire, URM mergea din ce în ce mai repede şi distanţa dintre ei se mărea. În sfîrşit, Piskunov se opri, îşi băgă mîinile-n buzunare şi, cu capul vîrît între umeri, îl privi pe URM îndepărtîndu-se. Nikolai Petrovici şi Riabkin îl ajunseră din urmă. Kostenko sosi ultimul.

– Chiar avea rost să fugi! spuse Nikolai Petrovici supărat.

Piskunov păru să nu-l fi auzit.

– Nu se mai supune, murmură el. Înţelegi, Nikolai? Nu se mai supune. Un reflex spontan... E limpede ca apa de izvor.

Nikolai Petrovici dădu din cap:

– Şi eu m-am gîndit la fel.

– Ce poveste! exclamă Riabkin. E ca şi cum ai lăsa trenurile să-şi aleagă ele însele oraşul şi ruta.

– Ce-nseamnă reflex spontan? întrebă timid Kostenko.

Nimeni nu-i răspunse.

– Oricum, e magnific! spuse Nikolai Petrovici. Îşi suflă nasul cu zgomot, băgă batista în buzunar şi reluă:

– Nu se mai supune! Asta-i bună...

– Să mergem! hotărî Piskunov.

Între timp, buldozerele se desfăşuraseră în semicerc şi se apropiau de URM, care-şi vedea de drum liniştit. Unul dintre ele îi ieşi în faţă pe şosea, altul venea din spate, iar celelalte trei se grăbeau din laturi, două din stînga şi unul din dreapta. URM observase de mult că încearcă să-l înconjure dar, fără să le dea atenţie, continuă să înainteze pînă ce lovi unul dintre ele cu pieptul. Împinse, buldozerul se mişcă puţin şi şoferul apucă manetele de comandă. URM se dădu înapoi, îşi luă vînt şi se aruncă asupra maşinii. Se auzi un zgomot de fiare care se ciocnesc, scoţînd scîntei. În aceeaşi clipă, al doilea buldozer îşi lipi scutul de spatele lui URM, care se imobiliză, rotindu-şi doar capul de jur împrejur. Asemenea unor şerpi negri, micromanipulatoarele ţîşniră de sub carapacea care-i acoperea pieptul, pipăiră partea superioară a scutului şi dispărură din nou. Alte două buldozere se apropiară din stînga şi din dreapta, blocînd ultimele ieşiri. URM era prizonier.

– Tovarăşi ingineri! Tovarăşe Piskunov! Ce facem acum? strigă şoferul primului buldozer.

– Tovarăşul Piskunov e plecat. Ce să-i transmit? spuse URM.

Ridică pumnul şi lovi scutul de metal. Apoi reîncepu. Lovea cu regularitate, ca un boxer la antrenament, înclinîndu-se uşor de fiecare dată. Jerbe de scîntei izvorau de sub pumnii săi enormi.

Piskunov, Nikolai Petrovici, Riabkin şi Kostenko sosiră în goană.

– Trebuie să facem ceva, repede, spuse Riabkin neliniştit. O să se schilodească!

Fără un cuvînt, Piskunov se urcă pe şenila buldozerului, dar Riabkin îl apucă de poalele şubei şi îl trase înapoi.

– Ce faci? îl întrebă Piskunov iritat.

– Eşti singurul care-l cunoaşte pe URM în cele mai mici amănunte, răspunse Riabkin. Dacă te loveşte... e o treabă care poate dura luni de zile. Trebuie să încerce altcineva.

– Are dreptate, îl sprijini Nikolai Petrovici. Am să...

Unul dintre muncitorii care-i înconjurau pe ingineri interveni:

– Alegeţi dintre noi! Sîntem mai tineri, mai sprinteni.

– Mă duc eu, spuse Kostenko, cu un aer sumbru.

Nikolai Petrovici le aruncă o privire ironică:

– Cine dintre voi ştie ce trebuie făcut?

Tăcură.

– Vedeţi? Numai eu ştiu. Aşa că dacă mi se întîmplă... ceva... chemaţi-i pe asistenţi. Nu-l lăsaţi

pe Piskunov să se apropie!

Îşi scoase şuba şi se urcă pe buldozer. Piskunov încercă să se smulgă din strînsoarea lui Riabkin.

– Lasă-mă, Riabkin! E o prostie! Eu însumi trebuie să...

Riabkin nu răspunse. Kostenko trecu de cealaltă parte şi-şi lăsă mîna greu pe umărul lui Piskunov, care se linişti, şi, muşcîndu-şi buzele, începu să-l urmărească pe Nikolai Petrovici.

URM continua să se zbată. Partea inferioară a trupului său era ţinută solid de buldozere, dar partea superioară era liberă. Iute ca fulgerul, el se întorcea dintr-o parte într-alta, lovind scuturile buldozerelor cu pumnii săi de fier. Rotogoale de aburi urcau în jurul lui în întuneric. „Trei sute de kilograme de forţă vie în fiecare pumn", îşi aminti Kostenko.

Cu dinţii strînşi, ghemuit între buldozere la picioarele lui URM, Nikolai Petrovici aştepta momentul favorabil. Zgomotul metalului lovit îi răsuna dureros în urechi. Ştia că URM îl observase. Din cînd în cînd, ochii de sticlă se opreau asupra lui.

– Încetişor, încetişor, murmura Nikolai Petrovici din vîrful buzelor. Încetişor, prietene! Nu lovi atît de tare, prostule!

Deodată, un sunet nou se auzi sub lovituri. Ceva cedase. Era braţul lui URM sau scutul unui buldozer? Nu se mai putea aştepta. Nikolai Petrovici plonjă sub pumnul lui URM şi se lipi de trupul lui. Şi din nou URM îi ului pe toţi. Braţele îi căzură. Zgomotul încetă. Se auziră din nou urletul furtunii pe cîmp şi uruitul motoarelor. Palid şi scăldat în sudoare, Nikolai Petrovici se ridică şi întinse mîna către pieptul lui URM. Se auzi un pocnet sec. Luminile roşii şi verzi care străluceau pe umerii lui URM se stinseră.

– S-a făcut! suspină Piskunov şi închise ochii.

Imediat toată lumea începu să vorbească exagerat de tare, pretutindeni se auziră rîsete şi glume. Şoferii îl ajutară pe Nikolai Petrovici să coboare. Piskunov îl îmbrăţişă.

– Acum, haidem la institut, spuse el. Avem de lucru. Ne va trebui poate o săptămînă, o lună... Dar e necesar să-l descotorosim pe URM de capriciile lui şi să facem din el un adevărat instrument universal de lucru.*

V

– Ce s-a petrecut deci cu URM? întrebă Kostenko. Şi ce este un reflex spontan?

Rupt de oboseală, cu chipul tras după această noapte albă şi agitată, Nikolai Petrovici răspunse:

– Vezi tu, URM a fost construit la comanda Departamentului comunicaţiilor interplanetare. Ceea ce-l deosebeşte de cele mai complexe maşini cibernetice este faptul că a fost conceput să lucreze în condiţii pe care nici programatorul cel mai genial nu le poate prevedea. De pildă, cine poate şti care vor fi condiţiile pe Venus? Poate că planeta e acoperită în întregime de oceane sau de pustiu... poate că de junglă sau de lavă arzătoare. Nu e posibil să trimiţi acolo oameni. E prea periculos. Aşa că vor fi trimişi zeci de URM-i. Dar ce program să le impui?... Din păcate, nivelul actual al ciberneticii nu ne îngăduie să-i învăţăm să „gîndească" abstract...

– Adică?

– Ei bine... Închipuie-ţi că trimitem o maşină cibernetică să prospecteze un loc necunoscut: să constate natura terenului, să descopere existenţa mineralelor, a florei şi faunei etc. Noi vrem să facă înconjurul locului respectiv, apoi să traverseze cercul astfel trasat prin mijloc, de la Nord la Sud. Dacă ştim că terenul e neted ca masa asta, maşina cibernetică poate fi extrem de simplă: unul sau două receptoare, o busolă giroscopică şi cîteva relee. Zeci de mii de maşini de felul acesta conduc actualmente tractoarele şi secerătoarele-legătoare automotoare pe cîmpurile sovhozurilor. Pentru asta, repet, trebuie ca terenul să fie relativ neted şi, cum se spune, fără capcane. Dar cum să facem dacă nu-l cunoaştem? Dacă e plin de rîpe, de rîuri adînci, de mlaştini? Robotul nostru riscă să se sfărîme, să se înece sau să se înnămolească... În vederea unor astfel de eventualităţi, trebuie să-l înzestrăm cu un „creier" mai complex, să-i furnizăm un program mult mai amănunţit. De pildă, putem să-l „deprindem" pe robot să caute vadurile, să-i interzicem să se aventureze în locurile adînci sau să se apropie de marginea rîpelor. Putem să-l „învăţăm" să evite obstacolele sau, dacă e posibil, să treacă peste ele, utilizînd diverse dispozitive, cum ar fi puternicul sistem stabilizator al lui URM sau braţele şi picioarele sale... De asta l-am şi înzestrat cu braţe şi picioare, căci roţile sau şenilele sînt departe de a face faţă în toate cazurile.

– Toate sînt clare, spuse Kostenko nerăbdător. Ceea ce mă interesează...

– Altceva, continuă Nikolai Petrovici imperturbabil. Să spunem că programul nostru prevede că dacă robotul întîlneşte un zid trebuie să-l ocolească. Dar n-am ţinut seama că pe teren poate fi un desiş. Pentru robot va fi acelaşi lucru ca un zid şi se va apuca să-l ocolească, de vreme ce ar fi putut foarte bine să treacă prin el.

– Înţeleg, spuse Kostenko.

– Sau, temîndu-se să nu se înnămolească, l-am „deprins" să evite terenurile moi. Şi el evită arăturile, nisipurile, turba – care nu prezintă nici o primejdie. Iată motivele pentru care trebuia să-l „învăţăm" pe robot să acţioneze în orice condiţii, chiar cele mai extraordinare, chiar cele despre care n-avem cea mai mică idee. Maşina noastră trebuia să dobîndească noi calităţi, să „înţeleagă" că un desiş poate să prezinte aceleaşi caracteristici ca un zid, fiind de fapt altceva, şi că poate fi străbătut. Că dacă mlaştina declanşează semnalul „teren moale", nu e totuşi singura în stare să producă acest efect. Într-un cuvînt, robotul trebuia să se deprindă să facă abstracţie de relaţiile logice particulare de genul „teren moale-mlaştină" sau „obstacol gros oprind lumina-zid". Dar cum să-l „înveţi" asta?... Piskunov a propus atunci să creăm o maşină care să-şi stabilească singură programul. „Creierul" lui URM a fost dotat cu un program care-l incită în primul rînd să umple celulele goale ale memoriei lui. Cu alte cuvinte, i-au inoculat lui URM „pasiunea" de a experimenta, de a căuta să afle lucruri noi. Acest program (pe care-l numim program intern) a fost aplicat pe programul principal şi se află în interacţiune cu el. Piskunov socotea că URM, aflîndu-se în faţa unui factor nou, neprevăzut, nu va da înapoi, nu va trece nepăsător, ci va căuta – în cadrul posibilităţilor oferite de programul principal – să ştie despre ce-i vorba şi apoi va depăşi obstacolul, dacă poate fi depăşit, sau va utiliza noile cunoştinţe în folosul programului principal. Înseamnă că, fără ajutorul omului, URM trebuia să aleagă linia de conduită cea mai avantajoasă în fiecare caz dat. La drept

* În ruseşte: Universalnaia Raboceaia Maşina (n. tr.).

REFLEX SPONTAN

vorbind, noi credeam că teoretic e posibil, dar practic...

Combinarea programului intern cu programul principal a zămislit mir de posibilităţi noi şi neprevăzute în reacţie la influenţele exterioare. Piskunov le-a calificat drept reflexe spontane. Aceste mici programe ivite spontan au înăbuşit, dacă se poate spune astfel, programul principal. Programul intern a devenit determinant şi URM a început „să se conducă" el însuşi.

– Şi ce-i de făcut?

– O să apucăm pe alt drum, răspunse Nikolai Petrovici, întinzîndu-se şi căscînd. O să perfecţionăm capacităţile analitice ale „creierului", sistemul de recepţie...

– Şi reflexul spontan? Nimeni nu se interesează de el?

– Şi încă cum! Piskunov are de pe acum o idee. URM-ii vor fi totuşi cei dintîi care vor pleca pe planetele necunoscute şi vor prospecta adîncurile submarine. Nu va fi nevoie să primejduim vieţi omeneşti... Ia ascultă, Kostenko, ce-ar fi să ne culcăm? Ai să lucrezi cu noi şi ai să ştii totul, pe cuvîntul meu!...

În româneşte de
ION HOBANA

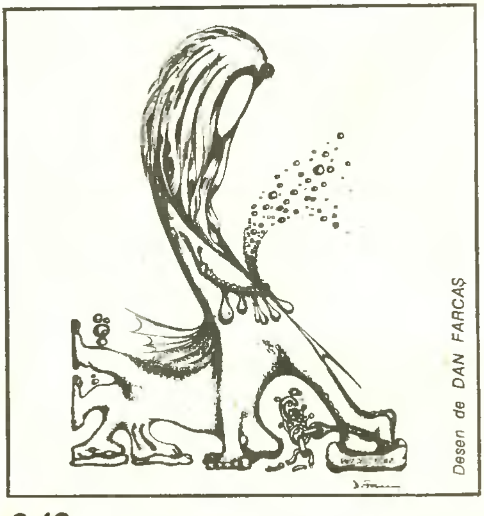

CÎND MĂ GÎNDESC la vara aceea şi mă întreb cum a fost cu putinţă să trec cu vederea peste cele ce se întîmplau zilnic lîngă mine, îmi răspund că insolitul nu-şi află locul printre coordonatele existenţei mele. Sînt un statistician înnăscut, om al realităţii cuceritoare. Educat în respectul acestei realităţi, caut în ea explicaţia raţională a fenomenelor cu care vin în contact, ceea ce mi se pare logic şi firesc. Numai că neprevăzutul m-a găsit, de aceea, descoperit. De cum a pătruns în mediul meu, m-am grăbit să-i fac faţă, alcătuind un lanţ de raţionamente valabile pentru tot ce rutina vieţii mele a ştiut să acumuleze şi a cărui singură slăbiciune consta într-o neconcordanţă fundamentală cu natura deosebită a fenomenului. Căci insolitul scapă din plasa judecăţilor cotidiene, aşa cum primejdia nu se lasă conjurată de ingeniozitatea struţului care-şi ascunde capul în nisip. La un moment dat, fireşte, orbirea nu mai e cu putinţă. În vara aceea, de pildă, am renunţat la autoliniştirea cu ajutorul unor subterfugii considerate pînă atunci perfect raţionale, în ziua cînd frunzele nucului s-au înroşit în iulie, iar micile lui fructe, abia formate, au început să iradieze lumini purpurii.

Dar ştiu acum că totul începuse cu o lună mai devreme, încă pe cînd Ioana se juca singură în grădină. Eu plecasem în zori către locul pe care mi-l alesesem pe malul Dunării, acolo unde trunchiul unei sălcii căzute îmi îngăduia să arunc undiţa mai departe, şi nu-mi amintesc să fi înregistrat nimic neobişnuit. După munca de un an de zile într-un birou capitonat cu dosare şi tapisat cu diagrame, mă lăsam furat de imaginile vacanţei. Cîte un şlep luneca somnoros la uriaşă depărtare de uliul ce se rotea pe cerul transparent, soarele în-

călzea pămîntul, din care urca dulceagul miros al verii, în vreme ce, destrămat în liniştea apei, urmăream fără pasiune legănarea jucăuşă a plutei. Nici o presimţire nu m-a avertizat că nu voi mai trăi multe asemenea zile paşnice.

Cînd soarele s-a ridicat binişor, mi-am strîns undiţa. Cum nu-mi propusesem să prind mai mulţi peşti decît ştiam că pot prinde, m-am îndreptat cu inima uşoară către casă, legănînd cele cîteva mărunte vietăţi argintii care mai tresăreau în minciog şi pe care le destinam pisicii gazdei. Eram toropit de soare şi abia aşteptam să mă lungesc în răcoarea odăii pe care o închiriasem. De-a lungul gardurilor de nuiele mărginind malul am lunecat încet, bucurîndu-mă de oboseala răspîndită în mine ca o apă densă, şi am intrat pe portiţa grădinii dînd către Dunăre, aşa cum privesc toate grădinile din Solzosu, cătun ce pare trecut printr-un laminor şi ale cărui case puţine se înşiră între Dunăre şi şosea.

În grădină, Ioana m-a întîmpinat plîngînd. N-a avut parte de mîngîierile maică-si, moartă cînd i-a dat viaţă şi, ca şi cum nenorocirea abătută atunci asupra noastră ar fi însemnat-o pentru totdeauna, a vădit încă din primii ani o neobişnuită maturitate. E o fetiţă smeadă, cu faţa prelungă, încadrată de torsadele cozilor negre. Tăcută, priveşte gînditoare, de parcă ar cîntări lumea şi oamenii, dar e cuprinsă uneori de izbucniri de veselie care mă înspăimîntă. Atunci sare ca o minge şi rîde, aparent fără pricină. Doctorii mi-au spus că e o veselie de „compensare". Altminteri, gravă, se mişcă puţin, deşi e îndatoritoare şi gata să împlinească orice rugăminte căreia îi pricepe rostul. Împotriva convingerilor ei însă, nimeni n-o poate hotărî să ridice un deget.

Un asemenea copil plînge rar. De aceea, m-au înspăimîntat lacrimile cu care m-a întîmpinat în dimineaţa cînd mă înapoiam liniştit de la pescuit.

– Ce s-a întîmplat? am strigat, zvîrlind minciogul cu undiţa şi repezindu-mă s-o iau în braţe.

– Broasca! a îngăimat, printre hohote. O broască rea...

– Care broască?

– Una roşie! O broască rea... Am vrut să ne jucăm împreună. Am luat-o în mînă... dar ea m-a înţepat...

Şi mi-a întins mîna dreaptă. Palma şi pielea degetelor erau într-adevăr roşii, ca urzicate.

– Unde e broasca? am întrebat.

– Am aruncat-o în groapă. Drept pedeapsă...

N-am mai stat să întreb în ce groapă o zvîrlise şi, ca un orăşean care auzise ceva despre existenţa unor broaşte rîioase, am luat-o în casă şi i-am dezinfectat palma cu alcool, după care am uns-o cu o alifie. Se plîngea de mîncărimi şi toată ziua am văzut-o frecîndu-şi palma şi pielea gingaşă a degetelor. Cînd s-a culcat, a lăsat să-i atîrne braţul drept, ca şi cum n-ar fi putut răbda ca palma să-i atingă cearşaful sau faţa de pernă. De cîteva ori mi s-a părut că vorbeşte prin somn, dar n-am fost sigur că rostise într-adevăr cuvintele „broasca roşie". Ea, care doarme cu liniştea obiectelor, s-a zvîrcolit întruna şi a trecut anevoie noaptea.

– Ce-ai visat? am întrebat-o, de aceea, dimineaţa.

Nepăsătoare, a ridicat din umeri:

– Am uitat!

Deşi încă roşie, palma n-o mai supăra. Cînd am ieşit în grădină, Ioana părea cea dintotdeauna, aşa că am întrebat dacă-şi amintea că zvîrlise ceva cu o zi înainte.

– Sigur, a spus. O broască rea.

– Unde ai zvîrlit-o?

Lăsîndu-mi privirile să lunece peste straturile de legume şi flori, mi-am adus aminte că gazda noastră săpase într-adevăr cu două zile înainte nişte gropi puţin adînci, în care voia să planteze nu mai ştiu ce. Acum gropile erau astupate. Ioana a făcut cîţiva paşi printre straturi, s-a repezit dintr-o direcţie într-alta, apoi a şovăit, mărturisind:

– Nu mai ştiu...

– Şi broasca era chiar roşie, roşie?

– Da, a spus Ioana. Şi n-avea picioare!

Am privit-o mirat.

– Cum aşa, n-avea picioare?

– Bine. N-avea! Şi făcea uite-aşa, uite-aşa...

Lipindu-şi palmele, a început să le depărteze şi să le apropie ritmic, încercînd să sugereze palpitarea ciudatei vietăţi.

– Prostii! am spus. Nu există broaşte fără picioare. Pesemne că n-ai apucat să le vezi...

De astă dată m-a privit lung şi a zîmbit cu îngăduinţă.

– Am văzut-o bine, tăticule. Am luat-o şi în mînă. Era roşie.

Şi s-a uitat la palma iritată de atingerea pielii rîioase a animalului. Fireşte, eram intrigat. Dar nu acordam prea multă încredere observaţiilor unei fetiţe de şase ani, care avusese pînă atunci prilejul să vadă o broască mai degrabă în cărţile cu poze. N-aveam însă nimic de făcut şi cred că mai mult din pricina asta am prelungit cu încă o clipă discuţia.

– Şi cum avea pielea? am reluat deci, cam în zeflemea.

A răspuns îndată, fără să stea pe gînduri:

– Netedă. Ca o minge roşie.

Edificat, am rîs de-a binelea şi am schimbat vorba. Nu era pentru prima oară cînd mă încredinţam de puterea imaginaţiei copiilor. Mi-am amintit că la ultima aniversare a Ioanei am intrat pe neaşteptate în odaia ei, plină de prichindei, pe care i-am surprins strînşi roată în jurul unui scaun răsturnat.

– Sst, mi-a şoptit Ioana, întorcînd către mine o feţişoară schimonosită de groază. Să nu-l trezeşti!

Scaunul era un leu adormit...

Cam de aceeaşi natură trebuie să fi fost şi broasca roşie, mi-am spus şi, luînd-o de mînă, am pornit amîndoi la plimbare. Mergeam ca doi oameni mari, schimbînd arar cîte o vorbă şi mulţumindu-ne să admirăm mai mult în tăcere, căci Ioana simte cînd n-am chef să mă las copleşit de cascada întrebărilor şi ştie să respecte tăcerea. Ne-am plimbat cu barca pe Dunăre, am făcut o baie şi ne-am întors acasă. Ziua a trecut fără incidente.

Dar a doua zi am fost martorul unei întîmplări care m-a pus pe gînduri. Îmi luasem o carte şi mă instalasem sub coroana nucului crescut într-un colţ al grădinii, în vreme ce Ioana juca „urma scapă turma" cu ţîncii gazdei şi cu alţi copii din vecini. În atmosfera calmă a vacanţei, strigătele şi rîsetele lor nu mă supărau, dimpotrivă, mi se păreau odihnitoare, şi cred că am aţipit chiar, cu cartea pe genunchi. Cînd am deschis ochii am văzut că, lipită cu tot trupul de trunchiul nucului, Ioana „se făcea". Îşi vîrîse faţa în îndoitura braţului stîng, în vreme ce braţul drept îi atîrna moale, cu palma răsucită în afară. Ţin minte că am observat roşeaţa pielii şi că m-a mirat persistenţa iritaţiei, de care, din fericire, nu se mai plîngea.

– Gata? a strigat Ioana, fără să-şi ridice capul.

A mai aşteptat o clipă şi, neprimind răspuns din partea tovarăşilor de joacă grijulii să nu-şi trădeze

RETRO SF

BROASCA

pozițiile, s-a întors cu spatele către nuc. Apoi, spre marea mea mirare, am auzit-o strigînd:

– Marioara! După salcia de lîngă gard, un, doi, trei... Ghiță! După cotețul porcului, un, doi, trei... Vasile! Cocoțat în măr, un, doi, trei...

Și așa, pe rînd, a numit ascunzătorile în care ceilalți se pitiseră. Unul cîte unul, copiii ieșeau acum la vedere și se apropiau de noi, privind pe sub sprîncene. Înțelegeam că se sfiesc din pricina mea, dar că, dacă n-aș fi fost de față, ar fi contestat jocul. Era limpede că Ioana nu „se făcuse" cinstit. Mi-am vîrît nasul în carte, prefăcîndu-mă că nu observasem nimic. Ioana era surescitată, veselă și mîndră că descoperise toate ascunzătorile fără să schițeze măcar gestul de a-i căuta pe cei ce se străduiseră s-o deruteze.

– Cine „se face" acum? a întrebat, dar nimeni nu i-a răspuns.

Mutîndu-se de pe un picior pe altul, toți o priveau neprietenos.

– Eu nu mă mai joc, a îndrăznit Ghiță, unul scurt și îndesat.

Apoi, trăgîndu-și hotărît nasul, s-a răsucit pe călcîie și a pornit către poartă.

– Nici eu, a spus Marioara.

Dezamăgită, Ioana îi privea cu aerul că nu înțelege, ceea ce m-a mîhnit îndeosebi.

– De ce? a strigat. E încă devreme...

Dar, tăcuți, copiii se depărtau încet. Apoi o luară la goană, și curînd le auzirăm glasurile de cealaltă parte a gardului de nuiele.

Eram supărat și mîhnit. Aveam o încredere deplină în fetița mea și iată că o surprinsesem trișînd, mai mult, prefăcîndu-se a nu înțelege că toți îi descoperiseră înșelătoria. N-am vrut să mă amestec în joaca lor, dar simțeam că acum trebuia să lămuresc lucrurile. Cred că glasul mi-a tremurat puțin cînd am întrebat:

– De ce ai făcut una ca asta?

A întors către mine o față deznădăjduită.

– Dar ce-am făcut? De ce s-au supărat?

– Înțelegi, prin urmare, că s-au supărat...

– De ce? Doar n-am făcut nimic rău!

Am tăcut o clipă. Apoi i-am întins mîna.

– Ioana, vino-ncoa. Așa. Uită-te în ochii mei.

S-a uitat. Mi-a răbdat privirile, apoi s-a înroșit și și-a dus degetele la buze.

– Cum?... Crezi că eu...? Și ei...?

Își juca atît de bine rolul încît, dacă n-aș fi fost de față la joaca lor, aș fi jurat că fusese învinuită pe nedrept. Ochii i se umpluseră de lacrimi. Apoi am simțit-o îndîrjindu-se și tot sîngele i-a fugit din obraji.

– Să le fie rușine! a strigat. I-am găsit repede și s-au supărat.

Deși nu-mi era ușor, am hotărît să-mi păstrez calmul și i-am vorbit rar și apăsat:

– Nu s-au supărat pentru că i-ai găsit. S-au supărat pentru că te-ai uitat și ai văzut unde s-au ascuns.

– Nu-i adevărat!

– Nu? Cum de-ai știut unde se pitise fiecare?

Atunci am văzut-o descumpănită. Oricît de curios ar părea, am avut impresia că se întreabă și ea cum îi descoperise atît de repede.

– Nu știu, a șoptit. Am știut. M-am întors și am știut.

Mi-a fost cu neputință să scot altceva de la ea. Nu s-a învoit în ruptul capului să recunoască o vină evidentă și, cu atît mai puțin, să le-o mărturisească și tovarășilor de joacă. Ceea ce nu părea decît o greșeală copilărească devenea dovada unui caracter rău, așa că am pedepsit-o, neîngăduindu-i să se plimbe cu mine a doua zi. Pentru Ioana, pedeapsa era suficientă. Dar cum copiii se ceartă și se împacă ascultînd de legile lor, am găsit-o la întoarcere jucîndu-se cu cei cărora socoteam că are a le cere iertare. O făcuse, poate? Nu păreau să-i poarte pică, deși pe mine întîmplarea mă tulburase, zdruncinîndu-mi încrederea în propriul meu copil.

Au urmat zile calme, cînd n-am avut de înregistrat decît surpriza de a descoperi că iarba și frunzele de păpădie de pe o mică porțiune a grădinii își schimbaseră culoarea. Lîngă ele vegetația era verde, dar pe o jumătate de metru pătrat, mai exact înăuntrul unui cerc cu raza de o jumătate de metru, iarba și frunzele se înroșiseră. N-aș fi dat probabil atenție faptului dacă nu m-ar fi izbit natura neobișnuită a culorii. Îmi amintesc că mi-am întrebat gazda dacă nu cumva răsturnase acolo vreo oală cu vopsea, dar omul se arătă și el intrigat. Nu am alt cuvînt decît **roșu** pentru a numi culoarea pe care o căpătaseră frunzele și iarba, deși știu că nu era ceea ce sîntem obișnuiți să recunoaștem ca atare. Nici una dintre nuanțele familiare ale culorii nu se potrivea tonalității de roșu ivită acolo, în grădină. Veți înțelege ceva din precizarea că roșul acela părea să conțină încă cel puțin trei culori, absolut nedetectabile în gama de roșu? Albul, negrul și o culoare nedefinită, poate vînătă. Compusul era, și nu era, roșu. Mi-am spus că un copil vărsase probabil acolo o sticlă cu cerneală care, în amestec cu pămîntul și atacînd clorofila, dăduse naștere uimitoarei combinații de culori. Apoi, fără a-mi mai bate capul, am plecat la pescuit.

La întoarcere am descoperit-o pe Ioana culcată lîngă pata roșie, peste care își plimba într-una palma, ca și cum ar fi mîngîiat locul. Absorbită de jocul ininteligibil, nu m-a observat și am putut-o privi o vreme, descoperind cu mirare expresia de duioșie îngîndurată cu care mîngîia iarba.

– Ce faci acolo? am întrebat-o fără a ridica glasul, ca să n-o sperii.

A tresărit totuși și și-a ascuns palma la spate.

– Știi? Poate că nu era rea, a spus.

– Cine?

Și-a întors privirile către pata roșie și a șoptit, abia auzit:

– Broasca...

Abia atunci am făcut legătura dintre culori și, cu un simțămînt neplăcut pe care n-am încercat să-l definesc, am întrebat-o:

– Vrei să spui că tu... aici ai aruncat-o?

– Poate că era o fată fermecată, a rostit cu un firicel de glas în care tremura o căinţă fără margini. S-a speriat cînd am luat-o în mînă. Şi s-a apărat...

– Dar ai căutat odată şi n-ai mai găsit locul!

– Nu...

– Şi acum numai pentru că iarba s-a înroşit...?

A întors către mine o faţă deznădăjduită şi am văzut că-i tremurau buzele.

– Cred că n-am făcut bine...

Vacanţa aceea, era limpede, nu-i pria. Ceva îmi sensibilizase fetiţa, făcînd-o să-şi piardă echilibrul, calmul, pe care i-l admiram.

– Eşti mică şi prostuţă, am spus, aplecîndu-mă şi ridicînd-o. Iar ca dovadă, uite, o să săpăm aici şi o să vezi că nu găsim nici o broască!

Ca o zvîrlugă mi-a ţîşnit din braţe şi a alergat către magazia în care ştia că se păstrează uneltele. Urmărind-o cu privirea, mă întrebam ce mă îndemnase să-i fac neaşteptata propunere şi mi-am dat seama că simţeam nevoia să verific povestea broaştei roşii. „Uite cum se prosteşte omul!" – mi-am spus, fără convingere. Apoi am luat din mîna Ioanei sapa şi m-am pus pe treabă. N-am găsit, fireşte, nimic, dar în pămîntul negru, ca oricare pămînt, rădăcinile plantelor erau roşii.

– Ai văzut? am întrebat-o pe Ioana, astupînd groapa. Hai să ne spălăm pe mîini şi să nu ne mai gîndim la broaşte fermecate!

Tăcută, a ridicat o păpădie pe care nu apucasem s-o replantez, aşa cum făcusem cu celelalte şi cu smocurile de iarbă. De la rădăcină şi pînă la floare era toată roşie. Am intrat în casă şi Ioana a pus păpădia într-un pahar cu apă, aşezat pe o laviţă de lîngă patul ei. Nici la masă şi nici după aceea n-am mai vorbit despre broasca îngropată, dar am surprins-o de mai multe ori privind floarea, cu o curiozitate parcă temătoare. Ştiam că eroii poveştilor pe care le citea trăiau după moarte în plantele crescute pe mormintele lor şi nu mă îndoiam că aştepta să desluşească vreun semn al metamorfozării broaştei în păpădia din paharul de pe laviţă. Ca să n-o tulbur degeaba, nu i-am mai spus însă nimic şi m-am prefăcut că nu-i înţeleg privirile.

În noaptea aceea am avut un vis ciudat. Adormisem pesemne în gînd cu poveştile, pentru că am văzut cum din palma Ioanei ţîşneau nişte văpăi roşii, care oscilau neîntrerupt, tremurînd. Săltau brusc şi îndată, ca înspăimîntate de avîntul cu care porniseră, se retrăgeau pentru a se repezi iarăşi, într-un elan lipsit de vigoare. Şi deodată am văzut că şi din floarea de păpădie de la căpătîiul ei pornesc, înălţîndu-se şi coborînd într-un joc şovăitor, aceleaşi licăriri purpurii. Intensitatea fluxului a crescut treptat şi razele au înaintat, pîlpîind din amîndouă părţile ca nişte degete luminoase care se căutau, apoi au alcătuit un pod incandescent. Şi s-au unit.

Îmi amintesc sentimentul bizar cu care am privit imponderabila punte ce lega în bezna încăperii palma Ioanei de floarea din pahar. Dacă mă gîndesc bine, nu era numai mirare, ci şi simţămîntul complex al detectării unei anomalii care, ciudat, nu trezea în mine oroare. Mă miram de ceea ce vedeam, dar înţelegeam că era efectul poveştilor la care mă gîndisem înainte de a adormi şi – nu ştiu cum să spun – aş fi dorit să contribui la consolidarea fragilei legături luminoase, boltită ca un minuscul curcubeu sub tavanul scund. E poate curios, dar nu încercam nici un fel de spaimă, ci resimţeam, dimpotrivă, regretul neputinţei de a participa la strania comuniune şi o admiraţie pe deplin conştientă.

Dimineaţa, de cum s-a trezit, Ioana mi-a cerut „ceva alb, care se mănîncă". Dar copiii formulează ades dorinţe ciudate, aşa că nu i-am dat atenţie. După un timp, ca şi cum s-ar fi gîndit mai bine, a precizat că vrea o bucată de zahăr.

– Aşteaptă să-ţi bei laptele, am spus.

– Dar nu-i pentru mine! Vreau să i-l dau păpădiei, în apă...

Veţi spune că sînt lipsit de imaginaţie; n-am stabilit însă nici o legătură între cuvintele ei şi visul, sau ceea ce mai consideram încă drept visul din noaptea trecută. Dealtfel, de visat visasem **eu**, iar cuvintele Ioanei nu puteau avea nici o legătură cu ceea ce mi se năzărise în somn.

– Ce ţi-a venit? m-am mulţumit să întreb, fără să bag de seamă că avea să răspundă aşa cum mi-a mai răspuns şi cînd o întrebasem cum de ştiuse unde se ascunseseră copiii cu care se juca:

– Aşa... M-am uitat la ea şi am ştiut!

Zona plantelor roşii se întindea în grădină şi gazda noastră mi-a arătat că pînă şi albele flori ale reginei-nopţii se împurpuraseră. Cînd s-au deschis pe seară mi s-a părut că deveniseră strălucitoare, că iradiau o palidă lumină roşie. Poate din pricina nuanţei lui neobişnuite n-am socotit niciodată că roşul acela e sinistru, de asociat cu culoarea sîngelui, de pildă. Ca în visul meu, sugera mai degrabă noţiunea de feerie, cu toată frumuseţea excesivă şi nefamiliară pe care o presupune. Erau feerice florile incandescente împodobite cu frunze roşii, pe tulpini roşii crescute printre ştergarele de iarbă roşie. Feerice, deci tulburătoare.

Pescarul la care şedeam în gazdă şoptea că nu-i lucru curat şi eram nevoit să-i dau dreptate. Vorbeam cu glas scăzut, aşa cum se vorbeşte în locurile ce inspiră teamă sau respect, cînd ceva a fîlfîit moale peste capetele noastre. Ioana a scos un ţipăt.

– Un liliac, a spus gazda.

Am văzut uluit că Ioana îşi ridică palma dreaptă, cu gestul pe care-l facem cînd vrem să controlăm dacă plouă. Apoi a rostit cît se poate de firesc:

– Nu, nene. Trei lilieci!

Omul a rîs îngăduitor, dar a fost prima dată înaintea înroşirii nucului cînd mi-am dat hotărît seama că **ceva** se întîmplase. Am intrat repede în casă şi am privit cu luare-aminte palma fetiţei mele. Palma avea temperatura celeilalte palme, a celei **normale.** Culoarea ei însă era culoarea pe care abia o admirasem în grădină.

Am stins lampa.

– Cîte degete am aici? am întrebat cu glasul sugrumat, ridicînd o mînă şi îndoind degetul mic.

Am simţit cum îşi ridică şi ea mîna dreaptă, întorcîndu-şi palma către mine. Glasul Ioanei a răsunat firesc, liniştit:

– Patru.

Tremurînd, am repetat experienţa de cîteva ori, dar încercările n-au făcut decît să confirme ceea ce ştiam: Ioana **vedea** cu palma mîinii drepte.

– E un joc nou? a întrebat de la o vreme. De unde-l ştii?

– Un joc nou, da, am bîlbîit.

Curînd mi-am dat seama că vede şi prin lucruri, dar numai dacă erau făcute din materie organică. Vedea prin tăblia de lemn a patului, prin pătura de lînă, prin pielea pantofului, dar nu distingea pîinea aflată într-o cutie de tablă. Şi, în tot timpul cît au durat experienţele la care am supus-o, am simţit ciudata strălucire roşie a păpădiei din paharul de pe laviţă, ca o tăcută şi atentă prezenţă.

RETRO SF

BROASCA

Nu mai e nevoie să arăt cît eram de tulburat. Nu puteam dormi şi n-aveam cu cine să mă sfătuiesc. Ceva se petrecuse, dar nu înţelegeam nimic şi, dacă făceam totuşi un efort de înţelegere, ajungeam la explicaţiile naive ale basmelor Ioanei. Încercam să mă conving că mă înşelasem, fără să pot acorda o clipă crezare unei asemenea absurde ipoteze. Ceva se întîmplase, cu siguranţă că se întîmplase, dar nu ştiam **ce** şi nu puteam întreprinde absolut nimic. În cele din urmă, istovit, am aţipit către ziuă.

Cînd am ieşit din casă am găsit nucul roşu, de la tulpină şi pînă la nucile abia rotunjite. Vegetaţia de pe o jumătate din suprafaţa grădinii îşi schimbase culoarea, şi gazda scotea din pămînt rădăcini de ţelină şi de păstîrnac, care păreau sfecle şi morcovi şi pe care se temea să le mănînce. Dacă pînă atunci ciudăţeniile din grădină atrăseseră mai mult copiii şi stîrniseră comentariile babelor, de astă dată autorităţile interveniră. Se perindară prin grădină oameni de la sfat, apoi de la raion şi regiune. Apărură reporteri ai presei centrale şi, într-o dimineaţă, un omuleţ care se prezentă drept profesorul Cornea de la Institutul de biologie al Academiei. Ceea ce ziarele numiră curînd „Evenimentele de la Solzosu" intră, din punctul de vedere al receptării şi interpretării faptelor, într-o nouă fază.

De astă dată **ştiam.** Destul de puţin, fireşte, dar neliniştea mea cu privire la Ioana nu se mai putea mulţumi cu jumătăţi de explicaţii. I-am spus asta profesorului, care se mutase lîngă casa noastră şi care întocmi în cea dintîi seară un bilanţ.

– Trebuie să credem că Ioana a văzut într-adevăr ceva, că a ţinut acel ceva în palmă, căpătînd însuşiri miraculoase dacă le raportăm la scara însuşirilor umane, mai mult, ale însuşirilor faunei cunoscute, în genere. Bun... Acum, ce era? O fiinţă? Un obiect?... Greu de spus. Ar trebui să recuperăm broasca roşie, ceea ce mi se pare dificil, dacă nu improbabil. Dar o să încercăm. Oricum, indiferent de natura ei, cunoaştem efectele prezenţei acestei „broaşte" în grădină. În primul rînd, transmiterea culorii roşii. Apoi, o sensibilizare neobişnuită a materiei organice. Palma Ioanei a devenit atît de sensibilă încît **vede.** Dar plantele roşii? Ce însuşiri noi li s-au comunicat? Iată ceea ce va trebui să stabilim în primul rînd.

Îl urmăream în vreme ce vorbea şi admiram echilibrul natural dintre înfăţişarea obişnuită a omului şi banala claritate a gîndurilor sale. Profesorul era mărunt, slab şi chel. Numai sprîncenele lui puteau atrage atenţia, dar nu cred că valoarea cuiva se măsoară după cantitatea de materie piloasă care-i străjuieşte privirile. Neînsemnatul profesor nu avea nimic din caracterul impozant al unui om de ştiinţă, aşa cum mi-l închipuiam, şi am regretat că cei de la Bucureşti trimiseseră la Solzosu doar un cercetător de mîna a treia. În seara aceea m-am arătat destul de sceptic după ascultarea bilanţului pe care-l întocmise şi i-am replicat că tot atîta ar fi putut spune şi Ioana. A rîs neaşteptat de vesel, declarîndu-mi că, de cum îmi văzuse fetiţa, nu se îndoise de inteligenţa ei. N-am gustat aprecierea implicită la adresa inteligenţei mele, aşa că ne-am despărţit cu destulă răceală.

A doua zi, în vreme ce o echipă de săpători răscolea grădina încercînd să dea de urma rămăşiţelor broaştei roşii, profesorul a stat din nou de vorbă cu Ioana.

– Ce mai face păpădia noastră? au fost primele lui cuvinte, şi, mărturisesc, m-a mişcat faptul că i se adresa astfel fetiţei.

Dar mi-a fost dat să-mi amintesc îndată cu neplăcere de felul cum îmi apreciase cu o seară înainte însuşirile intelectuale.

– E tristă, i-a răspuns Ioana, fără să se înşele asupra cuvintelor, aşa cum mă înşelasem, eu, îndreptîndu-şi privirile către floarea din pahar.

Oricît de ciudat ar părea, Cornea se referise într-adevăr la păpădie. Abia acum îmi dădeam seama că nu uitase visul pe care i-l povestisem, deoarece mă rugase să nu omit nimic ce putea fi pus în legătură cu fenomenele la care asistasem. „Ce dumnezeu – mi-am spus – doar nu crede într-adevăr...?"

– De unde ştii? a întrebat şi, spre marea mea mirare, Ioana a şoptit:

– Mi-a spus azi-noapte...

– Asta-i altceva, s-a învoit Cornea. Într-un basm care-mi plăcea tare mult, floarea se dădea de trei ori peste cap şi se făcea om...

– Adevărat, a spus Ioana. Dar ea nu s-a dat peste cap. A venit pe întuneric.

– Vrei să spui, în timp ce dormeai? A intrat în visul tău?

– Nu, a spus Ioana. Nu dormeam. Stăteam aşa, în pat, dar nu dormeam.

– E greu să-ţi aminteşti cînd dormi şi cînd nu, a rostit sentenţios Cornea, clătinîndu-şi chelia.

– Da, dar eu ştiu. Numai cînd **nu** dorm văd podul de foc.

Am tresărit, încercînd să mă conving că nu auzisem bine. Auzisem perfect. Calmă şi gravă, aşa cum o cunoşteam, Ioana îmi dovedea că nu visasem. Mă deşteptasem fără să-mi dau seama şi, la hotarul dintre conştiinţă şi somn, luasem drept vis ceea ce se petrecea sub nasul meu. Totul era şi mai neliniştitor decît socoteam...

– Poate că podul ăsta creşte de la palma ta la floare şi cînd dormi...

Ioana a tăcut o clipă, cîntărind în minte greutatea argumentului. Apoi a rostit liniştită:

– Poate, dar atunci nu-l văd.

– Ai dreptate, a rîs Cornea. Eşti o fetiţă deşteaptă şi-mi place să stau de vorbă cu tine. Aşadar, nu dormeai... A venit pe întuneric.

– Nu, n-am zis bine, s-a încurcat Ioana. N-a venit chiar ea. A venit lumina, a făcut podul şi atunci... eu...

– Înţeleg, a ajutat-o Cornea. Cînd se face podul, începi s-o auzi. Altfel n-o auzi deloc?

– Nu. Dar ştii... glasul Ioanei a coborît pînă într-atît încît abia i-am mai prins vorbele: Eu aud cu palma...

Îl privea cu teamă, aşteptîndu-se să nu fie crezută. Nici eu n-aş fi crezut-o, mărturisesc. El însă i-a apucat mîna dreaptă, i-a întors palma în sus şi a zis, firesc, fără umbră de ironie:

– Bineînţeles.

După care a scos din buzunar o lupă şi, aplecîndu-se, a prins să examineze palma roşie, ca mînjită cu vopsea.

– Un lucru nu pricep, a mai adăugat, urmîndu-şi cercetarea. Cum vorbeşte păpădia? Aşa cum vorbim noi doi, folosind cuvinte?

Feţişoara Ioanei a vădit efortul pe care mintea ei îl făcea, străduindu-se să găsească răspunsul potrivit.

– Eu... nu, nu cred... Nu sînt cuvinte. Deodată, fără să vreau, ştiu. S-a oprit o clipă şi a făcut ochii mari: Se poate? a întrebat cu teamă, mirată parcă şi ea de ceea ce descoperise.

– Se poate, a liniştit-o Cornea. Aşa mi-am şi închipuit... Dar ce ţi-a mai spus?

Că vrea să fim prietene. M-a rugat să n-o părăsesc, să n-o las să moară...

– O punem noi în pămînt şi-o îngrijim cum trebuie. A mai spus şi altceva?

– Nu, a răspuns Ioana. Atît. I-e tare frică...

– Dar tu, tu nu-i vorbeşti deloc?

– Îi spun că n-o s-o părăsesc, c-o s-o iau acasă, la Bucureşti...

Ochii lui Cornea luciră deodată sub periile aspre ale sprîncenelor. Mi s-a părut că sprîncenele i se zburlesc şi se înfoaie ca doi pui de arici, încercînd să acopere, să ascundă strălucirea ochilor.

– Şi te înţelege?... Îţi răspunde?

– Sigur că da, a spus Ioana. Sîntem prietene.

Cornea a răsuflat o dată adînc şi, pentru o clipă, a închis ochii. Nu m-am vîrît în discuţia puerilă pe care o începuse cu Ioana, înţelegînd că voia să se împrietenească şi să-i cîştige încrederea. Admiţînd realitatea punţii luminoase, dialogul dintre ea şi floare nu era totuşi cu putinţă şi nu mă îndoiam că profesorul ştia asta mai bine decît mine. Aflasem că are un băiat şi-mi dădeam seama că se pricepe să maimuţărească gîndirea copiilor într-un fel care, e drept, m-a cam sîcîit întotdeauna. N-am intervenit, poate şi pentru că n-am crezut nici o clipă că pune temei pe elucubraţiile unei fetiţe de şase ani, deşi mimase un interes nelalocul lui sau, mai bine zis, tocmai de aceea.

Între timp, săpătorii răscoleau grădina, ajutaţi chiar de către gazda noastră, care voia s-o vadă cît mai repede „curăţată", odată ce se hotărîse să nu se atingă de legumele „spurcate". Oamenii au muncit pînă spre seară, dar – ca şi mine – n-au izbutit să găsească nici urmă de broască. Grădina, în schimb, părea devastată, ca un cîmp de bătălie, şi Ioana privea cu strîngere de inimă florile roşii răsturnate de cazmale, rupte şi strivite sub picioare. L-a ajutat, de aceea, cu dragă inimă pe Cornea, care aduna şi sădea în ghivece cîte un exemplar din fiecare floare sau legumă. De bună-seamă, n-a uitat nici păpădia din pahar, pe care a mutat-o cu mîinile ei în cea mai frumoasă glastră.

Împreună cu profesorul, săpătorii au plecat în cele din urmă, şi grădina s-a cufundat într-o tăcere pe care nici glasurile păsărilor n-o mai tulburau. Întunericul ascundea pămîntul răscolit, iar stelele scăpărau mari şi multe, aşa cum n-aveam prilejul să le vedem de la fereastra blocului în care locuiam la Bucureşti. Odată cu strălucirea lor a crescut şi văpaia roşie a nucului.

Închipuiţi-vă pomul cu fructe de rubin din basmele copilăriei şi veţi înţelege simţămîntul cu care nu numai Ioana îl privea. Aşezaţi la oarecare depărtare, ne lăsam furaţi de vraja pe care o răspîndea şi tăceam amîndoi. Din nou m-a izbit faptul că nucul, transfigurat şi părînd un somptuos personaj de feerie, nu-mi inspira nici nelinişte şi nici teamă. Aş fi rămas multă vreme cu ochii la pîlpîirile lui, fără gînduri şi fără dorinţe, dacă cineva nu s-ar fi apropiat de noi, rupînd farmecul. L-am recunoscut cu neplăcere pe profesor, care venise cu un scaun şi se aşeza acum lîngă Ioana.

– Frumos, nu? am spus într-o doară, nevoind să îngădui tăcerii să-i arate că prezenţa lui ne stînjenea.

Dar Cornea nu părea dispus să-mi aprecieze politeţea. Din capul locului se aşezase lîngă Ioana, care stătea cuminte, cu mîinile pe genunchi. L-am văzut întinzînd braţul, apucîndu-i mîna dreaptă şi răsucind-o cu palma în sus. Aşa cum stătea, Ioana părea să ceară pomană. Parcă te ruga să-i pui un ban în palma desfăcută.

– Ioana, stai frumos, am protestat, dar Cornea şi-a lăsat mîna peste palma ei.

– Nu, lasă. Rămîi aşa!

Am fost gata să-i spun vreo două, pentru că era culmea să-nceapă să-mi dea lecţii în privinţa felului cum se cuvenea să mă port cu Ioana, dar cuvintele mi s-au oprit pe buze. De unde fructele micuţe ale nucului iradiau fiecare o lumină roşie egală, adunîndu-se în masa pîlpîitoare din faţa noastră, ca şi cum cineva ar fi deschis deodată nenumărate robinete invizibile, un fel de ţîşnituri luminoase crescură din nucile abia împlinite. Aş fi putut jura că sub ochii mei fusese răsucită cheia unor neobişnuite fîntîni arteziene, ale căror jeturi de apă prindeau să salte cu tot mai multă putere sub strălucirea purpurie a reflectoarelor. Era un spectacol atît de neobişnuit, multiplicînd şi realizînd în mare ceea ce luasem drept o plăsmuire de vis în noaptea cînd din floarea păpădiei porniseră aceleaşi raze, încît am încremenit şi mi-am încleştat degetele pe lemnul scaunului. Întorcîndu-mi privirile către Ioana, am văzut, după cum mă aşteptam, că mărunte ţîşnituri roşii izvorau şi din palma ei. Dacă m-aş fi speriat, aş fi oprit imediat totul, dar feerica privelişte nu deştepta în mine, din nou, decît o mirare neîncrezătoare, o exaltare ciudată şi amarul sentiment al izolării, al excluderii de la ininteligibila legătură dintre Ioana şi straniile fenomene luminoase.

Colosala arteziană purpurie şi-a înălţat spre cer coloana în care desluşeam firicelele strălucitoare pornite din bulbul fiecărei nuci, a tremurat o clipă într-o supremă încordare, apoi, descriind brusc o curbă, şi-a prăbuşit şuvoiul scăpărător în palma Ioanei. Am scos un strigăt, temîndu-mă că masa incandescentă o va strivi, dar fata mea a primit torentul de raze fără o tresărire şi, la paradoxala lumină de cuptor rece, ca a unui indescriptibil amurg, i-am văzut faţa pe care un zîmbet extatic încremenise. Nările-i fremătau şi printre buzele întredeschise răsuflarea i se precipita în ceea ce mi s-a părut a fi un straniu gîfîit **calm**.

– Îţi vorbeşte? a şoptit Cornea.

Am înţeles prea tîrziu că premeditase „întîlnirea". Ioana a tăcut o clipă, apoi a prins a rosti repede, cu glasul întretăiat, de parcă s-ar fi grăbit să transmită mesajul, pe măsură ce-l recepţiona:

– Durere... oh, durere! De ce? Grădina... totul răvăşit, ucis...

Nu-mi credeam urechilor, deşi aveam confirmarea faptului că profesorul nu se jucase dimineaţă cu Ioana, încercînd să afle ce-i **spusese** păpădia. Încă nu puteam crede, nu voiam să cred, dar şu-

RETRO SF

BROASCA

voiul razelor roşii era prin el însuşi un spectacol greu de crezut şi-mi dădeam seama că-l admiteam numai pentru că ţîşnea acolo, sub ochii mei. Dacă mi s-ar fi povestit ceea ce vedeam, dacă altcineva ar fi văzut nucul prefăcut într-o extraordinară arteziană luminoasă, cu siguranţă că nu i-aş fi dat crezare.

– Ce s-a întîmplat? întreba acum Cornea. Ce era broasca roşie?

Înmărmurit, priveam ploaia de foc. Ioana se zbuciuma pe scaun şi cuvintele i se îngrămădeau chinuit pe buze.

– E greu, nu pot... nu înţeleg... Nu ştiu să spun...

– Spune cum înţelegi, a îndemnat-o Cornea cu o nefirească răbdare.

– Totul e una... iarba, piatra şi omul... La ei nu sînt oameni. Sînt copaci, copaci mari, mari... cu frunze roşii... cu gînduri în fructe, pentru că sînt roşii, fructele verzi n-au gînduri, numai fructele roşii.

– Unde, la ei?

– Departe, departe... unde copacii sînt roşii. De mult voiau să vină, dar nu se mişcă, nu merg. Stau şi se gîndesc. Multe, multe gînduri... şi acum a venit broasca şi noi am stricat totul şi... oh, cîtă durere!

– Cum a venit?

– Nu ştiu, e greu... Un băţ de foc roşu. Nimic nu-l opreşte... Au murit pentru el copacii, mulţi, mulţi... ca să-i dea puterea lor. Au zis că mor, dar să ajungă la noi. Şi noi am stricat totul...

– Dar broasca? Ce era broasca?

– Nu era broască, era băţul. Puterea băţului... Ei gîndesc, fructele roşii gîndesc... Pe pămînt băţul s-a strîns, s-a ghemuit. Toată puterea copacilor era acolo, ca un pumn roşu. Un pumn de gînduri. Ca să-i ajute şi pe copacii verzi să gîndească, să-i facă şi pe ei roşii...

– Dar de ce? De ce l-au trimis?

– Ca să ştie. Şi să ştim şi noi... Copacii roşii gîndesc. Să gîndim împreună...

– N-a fost zadarnic! Spune-i aşa, n-a fost zadarnic. O să cercetăm frunzele şi fructele roşii. O să aflăm. Ştim şi noi că totul e una şi o să ajungem să înroşim frunzele de pe Pămînt, dacă trebuie... Pe el o să-l ocrotim. Să nu se teamă!

– Cercetaţi, aflaţi! El are să moară la iarnă. Frunzele şi nucile au să-i cadă şi la anul va avea din nou frunze verzi şi nuci proaste, verzi. Puterea se duce, se schimbă... La noi nu-i ca la ei...

– Spune-i aşa..., a început din nou Cornea, dar Ioana s-a ghemuit pe scaun şi a şoptit istovită:

– Nu mai pot...

Cu un gest reflex şi-a răsucit palma, lipind-o de genunchi, şi am avut impresia că închide o carte. Arteziana luminoasă s-a retras brusc. Coloana scăpărîndă purpuriu a mai tremurat o vreme pe cer, descrescînd într-un tremur dureros, apoi nucile au rămas învăluite în aura lor rubinie.

Cornea şi cu mine ne-am răsucit în acelaşi timp către Ioana.

– Te-am obosit prea tare? a întrebat, în vreme ce o luam în braţe.

– Mi-e somn, a şoptit Ioana, lăsîndu-şi capul pe umărul meu.

Cred că adormise înainte de a o vîrî în pat.

– Nu trebuie s-o obosim peste măsură, mi-a spus mai apoi Cornea, de parcă eu aş fi obosit-o. Are mănuşi?

– Ce să aibă?

L-am privit cam cu îndoială, dar tot ce se întîmpla era atît de neobişnuit încît nu ştiu de ce m-am mai mirat. Dealtfel, m-am auzit răspunzîndu-i aşa cum li se răspunde nebunilor, pe un ton blajin:

– E vară. Ce să facă vara cu mănuşi?

– Adevărat, a încuviinţat. Atunci înveleşte-i mîna dreaptă cu un fular, cu o cîrpă, cu orice... Înţelegi, trebuie să se odihnească. Să se refacă.

De astă dată l-am înţeles.

– Crezi că şi prin somn păpădia...?

– Nu ştiu. Poate chiar nucul, pe fereastră... Şi acum Ioana trebuie să doarmă.

M-am întors în odaia în care păpădia strălucea, dar amintindu-mi că razele străbăteau materia organică am învelit mîna Ioanei cu foiţa de staniol a unui pachet de ciocolată,legînd-o pe deasupra cu o sfoară. Afară, în tindă, Cornea încă nu plecase.

– Ce spui de toate astea? m-a întrebat, deşi înţelegeam că simte nevoia să vorbească mai mult, pentru a pune rînduială în propriile lui gînduri. Dealtfel, nici n-a aşteptat să-i răspund şi a şi început: Copaci care gîndesc! O lume a copacilor care gîndesc... De ce nu? Plantele noastre conţin adevăraţi semiconductori infinitezimali, transformînd lumina în energie electrică direct întrebuinţată în celulele vegetale pentru producerea proteinelor necesare dezvoltării lor. Copacii cu frunze roşii sînt mai evoluaţi. Au în structura lor laboratoare perfecţionate, de tipul laboratoarelor din celulele umane. Ştii că influxul nervos superior nu se datorează decît energiei provocate de schimbul ionilor de potasiu şi sodiu, prin membrana neuronilor? E clar că, în condiţii speciale, printre celulele copacilor gînditori s-au dezvoltat şi celule nervoase. Poate de alt tip decît cele din substanţa sistemului nostru neurovegetativ, dar celule alcătuind un sistem în stare să capteze informaţii venite din mediul exterior, pe care le transmite unui centru, putînd elabora, pe baza lor, hotărîri. Ai observat că numai florile şi fructele iradiază lumina purpurie?... Poate că nucul a devenit o făptură pluricefală, sau o colonie de indivizi. Or fi existînd în lumea copacilor gînditori anotimpuri? E cu putinţă ca viaţa conştientă să se dezvolte din primăvară pînă în toamnă, pentru a se stinge iarna? Ar însemna să excludem păstrarea amintirilor... De ce? Copacul rămîne. Trunchiul şi rădăcinile, în care se întipăresc cunoştinţele perfecţionate din generaţie în generaţie, constituie depozitarele memoriei colective. Şi, dacă există, nu ştim cît durează acolo un anotimp... Admiţînd că nucul nostru e pluricefal, închipuie-ţi cît de complexe sînt procesele lui de gîndire, raportate la cele ce se desfăşoară în creierul nostru. Dacă e o colonie de indivizi, ce orînduire

superioară a trebuit să dezvolte! Ai să-mi spui că nu se poate mişca?... Dar cu energia pe care ştie s-o concentreze pentru a o proiecta în afară e în stare să realizeze minuni! Ai uitat că pădurile gînditoare au izbutit s-o trimită pe Pămînt, de vreme ce nu vei contesta că „bățul roşu" e un flux colosal de energie... Şi încă de natură să-şi transmită, prin iradiere, însuşirile... Ce prostie, săparea grădinii! Dar cum era să bănuim? Energia scursă în pămînt a trecut în plante, s-a transformat, s-a degradat, s-a irosit... Te gîndeşti la plantele sădite în ghivece? Fleacuri! Cît crezi că le poate ajunge energia? Nu, dragul meu, am făcut o gogomănie cît noi de mare... Şi nu putem comunica decît cu ajutorul Ioanei. Obligaţi s-o cruţăm... Efectele radiaţiilor sînt necunoscute... În ce lună ne aflăm?

S-a oprit brusc din vorbă, şi m-a privit încruntat.

– Eu... păi, în iulie, am îngăimat.

– Doar două luni! Ce să faci mai întîi? a strigat deznădăjduit şi, dînd din mîini, a pornit în goană, fără măcar să-şi mai ia rămas bun.

Am încercat să-mi adun gîndurile, dar abia plecase şi m-am pomenit cu un reporter, atunci sosit, pentru a lua legătura cu profesorul. I se spusese că-l poate găsi pe Cornea la mine. I-am explicat că tocmai plecase şi m-am mirat că nu se întîlniseră, dar n-aş pomeni toate astea dacă n-aş fi aflat din cele cîteva cuvinte schimbate cu reporterul că omuleţul pe care-l socoteam neînsemnat era o autoritate în biologie, autorul a nenumărate lucrări fundamentale şi membru al nu ştiu cîtor academii din străinătate.

Rămas singur, am întîrziat în tindă, privind fără să vreau către pomul cu nuci de rubin. Eram zguduit de revelaţia lumii necunoscute, care îşi trimisese solul pe bătrînul nostru Pămînt, şi-mi dădeam seama cu îngrijorare că, dacă nu bănuisem măcar posibilitatea unei atît de fantastice explicaţii a fenomenului la care asistasem, acum, dimpotrivă, nimic nu mi se mai părea cu neputinţă. Dacă mi s-ar fi spus că pădurile începuseră să se urnească, părăsind Carpaţii, aş fi crezut. Trecusem de limita cotidianului şi acolo, pe imensul teritoriu al neprevăzutului, riscam să devin victima tuturor aparenţelor. Nimic nu mai era sigur, deşi Cornea nu părea buimăcit de faptul în sine, ci de greşeala pe care o făcuse poruncind săparea grădinii şi la consecinţele căreia, nu ştiu de ce, mă asocia, ca şi cum s-ar fi consultat cu mine în prealabil. Uluitoarea descoperire a unei flore gînditoare îl aflase înarmat cu explicaţii şi ipoteze, în vreme ce eu parcă simţeam pămîntul fugîndu-mi de sub picioare.

O altă lume, de pe o altă planetă, ne întinsese mîna şi noi nu ne pricepusem să-i venim în întîmpinare, nimicisem poate unicul prilej de a afla cîte ceva despre universul de gînduri al copacilor cu frunze roşii. Gîndurile copacilor... Spuneam „gîndurile copacilor" şi mi se părea firesc. Pe ce lume mă aflam? Şi dacă experienţa izbutea? Dacă pădurile noastre ar fi început să gîndească? Dacă am fi descoperit în fructele lor sediul unor gînduri înrudite cu ale noastre, în stare să ne înţeleagă gîndurile, să ne ajute la pătrunderea unor taine încă nebănuite? Noi tăiam pădurile şi le foloseam lemnul. Ca statistician, cunoşteam însemnătatea industriei forestiere în ansamblul economiei noastre. În noile condiţii am mai fi putut exploata pădurile? Nu doar pentru că pădurile s-ar fi **opus,** dar pentru că n-am mai fi putut vedea în ele o sursă de materie primă, ci nişte... Nu găseam alt cuvînt decît **semeni,** nişte semeni! Prietenii noştri copacii... Era poate mai bine că totul se petrecuse aşa. Mă înspăimîntau concluziile la care aş fi ajuns urmărindu-mi firul gîndurilor pînă la capăt, aşa că am preferat să le abat către un alt subiect, din păcate tot îngrijorător, Ioana.

„Efectele radiaţiilor sînt necunoscute" – spusese Cornea, iar cuvintele lui îmi stăruiau ameninţător în minte. Era curios că instinctul părintesc nu mă alarmase nici o clipă înainte de a-l auzi rostind constatarea care mă tulbura acum. Inefabila punte de raze nu deşteptase în mine noţiunea primejdiei, aşa cum nu mi-o sugerase nici arteziana strălucitoare a nucului, şi am avut nevoie de cuvintele lui pentru a vedea cu alţi ochi palma micuţă însemnată de strania culoare roşie, care-i îngăduia Ioanei să se înţeleagă cu plantele şi să zărească prin obiecte. Părea o însuşire inofensivă, în nici un caz vătămătoare. Părea... Dar cine ştia ceva şi cum puteam bănui efectele în timp ale neobişnuitei pigmentări, cine m-ar fi putut asigura că nu urmau s-o însoţească fenomene secundare şi toxice?!... Cît despre fluxul de energie luminoasă, pe care palma Ioanei îl captase, se găsea oare cineva în stare să afirme dacă era sau nu nociv? Pînă şi Cornea se arăta prudent. Aveam dreptul să expun viaţa Ioanei pentru vaga speranţă că biologii vor afla, prin intermediul unei fetiţe de şase ani, unele date referitoare la organizarea materiei vii pe o depărtată şi necunoscută planetă? Exemplul omului de ştiinţă sacrificîndu-se în cunoştinţă de cauză pentru descoperirea unei taine a naturii nu putea fi invocat în cazul unui copil incapabil să înţeleagă măcar însemnătatea experienţei la care era supus. Cu cît mă gîndeam mai mult, cu atît realitatea primejdiilor care-mi pîndeau fetiţa îmi apărea mai înspăimîntătoare şi începea să mă neliniştească tocmai inconştienţa de care dădusem dovadă, neintervenind la timp pentru a curma evoluţia ciudatelor fenomene la care asistasem.

Am dormit puţin în noaptea aceea şi i-am comunicat a doua zi lui Cornea că mă opuneam hotărît continuării experienţelor prin intermediul Ioanei. Spre mirarea mea, n-a protestat, dimpotrivă, mi-a spus că ceruse o expertiză medicală şi aştepta sosirea unor profesori din Bucureşti şi Cluj. Nici el nu voia să continue „convorbirile" cu nucul roşu decît dacă medicii considerau că razele lui n-ar avea o influenţă negativă asupra organismului fraged al Ioanei. Îmblînzit, l-am privit cu alţi ochi şi mi-am dat seama că e tulburat.

A desfăşurat o muncă neobosită în zilele următoare, cînd puţinele case din Solzosu s-au transformat în adevărate laboratoare. Echipe de specialişti soseau întruna cu tot felul de aparate, cărora le dădeau să analizeze probe de pămînt, de frunze şi flori roşii. Din păcate, în ciuda grijii deosebite cu care erau înconjurate, plantele din ghivece se uscară pe rînd, inclusiv păpădia Ioanei. Singur nucul îşi înălţa falnic coroana roşie, iar contoare speciale măsurau intensitatea radiaţiilor emise de nucile lui, strălucitoare ca nişte becuri, indicînd în noapte locul cătunului devenit celebru, deşi nu se afla încă însemnat pe nici o hartă.

Într-o după-amiază sosiră şi medicii aşteptaţi, care o consultară pe Ioana, supunînd-o la fel de fel de probe şi făcîndu-i toate analizele cu putinţă. Pe lîngă o uşoară creştere a globulelor roşii, nimic nu le atrase atenţia, în afara elementelor fotosensibile pe care i le descoperiră în palmă, receptoare de culoare caracteristice doar ochiului omenesc. Dar cum asemenea receptoare sensibile fuseseră descoperite, pare-se, şi pe pielea degetelor unor oameni care nu se aflaseră în contact cu nici o

RETRO SF

BROASCA

„broască roșie", medicii se întrebară dacă Ioana nu le poseda încă dinainte, fără să-și fi dat seama. Evident, rămînea de rezolvat problema pigmentării roșii a palmei, dar concluzia tuturor a fost că pigmentarea și prezența elementelor fotosensibile constituiau fenomene independente. În schimb, într-un fel pe care nu l-au putut lămuri, pigmentarea trebuia eventual pusă în legătură cu faptul că Ioana recepționa razele roșii, fiind în stare să le descifreze intențiile, să le „înțeleagă" mesajul. În sfîrșit, medicii considerară că încă o „convorbire" cu nucul părea inofensivă, dar se opuseră categoric la prelungirea experiențelor.

Această ultimă intrare în contact cu șuvoiul luminos emanat de nucile roșii a avut loc într-o seară, în prezența unor specialiști din diferite domenii ale științei. Cred că numai cu prilejul unor congrese pot fi întîlniți la un loc atîția savanți, ce-i vorbeau plini de respect profesorului Cornea, pe care, vădit, îl subestimasem. Pe lîngă aparatura științifică instalată de jur împrejurul trunchiului, camerele de luat vederi ale operatorilor cinematografici răsăreau ici și colo, neobișnuita „întîlnire" urmînd să fie înregistrată pe peliculă. Cum am descris mai înainte felul în care a decurs cea dintîi „convorbire" a Ioanei cu nucul roșu, mă voi mărgini de astă dată numai la comunicarea noilor informații pe care, datorită ei, întreaga omenire le-a căpătat.

Toți cei de față au asistat la splendidul spectacol al artezienei luminoase, ridicîndu-se din nucile purpurii pentru a se prăbuși în mica și fragila palmă a Ioanei. Contactul s-a stabilit de îndată. Profesorul Cornea a atribuit mai tîrziu amploarea noilor informații recoltate faptului că fructele nucului crescuseră de la precedenta experiență, proces pe care l-a asimilat cu dezvoltarea creierului unei vietăți terestre. Cu alte cuvinte, nucul se maturizase, **știa** mai multe și putea, evident, transmite cunoștințe mai interesante. Din păcate, orizontul Ioanei rămînea limitat de neputința înțelegerii unor noțiuni depășind stadiul copilăriei, ceea ce a făcut ca o însemnată parte a datelor ce i-au fost comunicate să se irosească, în vreme ce altele au fost, fără doar și poate, deformate, fie de către defectuoasa ei recepție, fie de către interpretările ulterioare, tinzînd să suplinească lipsa de precizie a unor termeni pe care-i folosise.

Cea dintîi surpriză a constat în faptul că lumea copacilor gînditori părea să fie localizată pe o așa-numită planetă a doua a unui alt soare. La cererea profesorului, Ioana a repetat de mai multe ori cuvintele „alt soare" precizînd într-un rînd chiar că era vorba de un soare albastru. Nici un fel de presupuneri n-au izbutit să localizeze în Galaxie acest soare albastru și, cu atît mai puțin, misterioasa lui planetă a doua. Ioana a pomenit doar de căldura excesivă din patria copacilor gînditori, ca și de furtunile năprasnice pe care aceștia s-au obișnuit să le înfrunte.

Planeta nu pare să cunoască decît formele vieții vegetale. Plantele gînditoare s-au dezvoltat printr-o lungă evoluție asemănătoare celei a faunei terestre, cu ai cărei reprezentanți superiori pot fi comparate. Cuvintele puține și nu îndeajuns de clare ale Ioanei au fost totuși destul de sugestive pentru a ne îngădui reprezentarea luptelor înverșunate purtate de copacii gînditori împotriva lianelor devoratoare, ierbivore, evocînd ferocitatea fiarelor de pe Pămînt, împotriva infinității paraziților vegetali, declanșînd molime ucigătoare printre triburile pădurilor primitive, împotriva obsesivei primejdii a trăsnetelor, nimicind într-o clipită munca răbdătoare a generațiilor. Inimaginabile așezări vegetale s-au perindat pe fața planetei, complicate înjghebări „sociale" s-au înfiripat, perfecționîndu-se cu prețul unor lupte pe care doar prin analogii cu totul aproximative le putem presupune. Și la baza tuturor cuceririlor uimitoarei flore a stat munca.

Munca plantelor... Bizară împerechere de termeni, cuprinzînd totuși explicația surprinzătoarei dezvoltări a vieții vegetale din lumea necunoscută. Ca și oamenii Pămîntului, copacii celei de-a doua planete a soarelui albastru s-au ridicat pe treapta conștiinței datorită muncii. Firește, ne vine greu să credem, pentru că antropomorfismul nostru inveterat consideră existența mîinii indispensabilă în procesul de energie pe care sînt în stare să-l dirijeze către exterior, așa cum bine prevăzuse Cornea; mai mult, fluxul acesta a devenit mînă, unealtă și armă. Cine oare i-ar putea certifica omului că nu va izbuti și el cîndva să utilizeze biocurenții, pe care abia începe a-i studia? Și nu datorită lor vor fi, în sfîrșit, elucidate enigmele telepatiei și ale teletransportului?

În orice caz, în măsura în care am putut înțelege spusele Ioanei, acesta pare drumul pe care civilizația vegetală s-a angajat. Produsele ei ne rămîn deocamdată inaccesibile, ininteligibile chiar, deși Ioana s-a străduit să ne sugereze realitatea unei somptuoase aparaturi implacabile, a unor aeriene și complicate construcții. O delicată împletitură de raze pare să apere flora roșie de primejdiile fulgerelor, a căror energie captată și rațional utilizată dă naștere unor structuri pe care nu ni le putem închipui și al căror rost, cu atît mai mult, e indiscernabil.

Referirile incerte la o sămînță primordială, venerată cîndva în luminișuri de raze, indică, probabil, în trecutul unor popoare vegetale, existența miturilor, a unei religii, poate. Dacă aceste presupuneri vor fi vreodată confirmate, miturile planetei soarelui albastru se vor dovedi,fără îndoială,de o factură cu totul neobișnuită. Căci o întrebare legitimă pe care toți oamenii de știință și-au pus-o se referă la cunoașterea sau necunoașterea realității sentimentelor de către flora gînditoare. Firește, e greu de răspuns, dar cum nimic nu ne îndreptățește să presupunem că și copacii gînditori pot iubi sau urî, pare temerar să se vorbească despre o artă a acestei stranii civilizații. Profesorul Cornea înclină să afirme că plantele roșii găsesc în abstractele jocuri ale rațiunii satisfacția pe care ne-o oferă literatura, pictura sau muzica. Dacă recepționează frumosul, atunci înțeleg prin frumusețe echilibrul geo-

metric, poate jocul colorat al unor suprafeţe şi linii. Ce înţeles ar avea pentru noi în asemenea condiţii unul dintre miturile lor, iată ceea ce nici un pămîntean nu poate imagina, după cum nimeni printre locuitorii Pămîntului n-ar putea formula unul dintre idealurile inimaginabile, înflorite în sînul colectivităţilor vegetale de pe astrul pe care nu-l putem, deocamdată, nici localiza în comuna noastră patrie galactică.

A trecut un an, şi aşa cum el însuşi prevăzuse, nucul de la Solzosu nu se mai deosebeşte de ceilalţi nuci din cătun. Iarna i-a văzut căzînd frunzele roşii, după ce profesorul Cornea a cules una cîte una nucile, a căror coajă părea strunjită într-un ciudat lemn exotic. Cercetătorii îşi pun unele speranţe în pomii ce vor creşte din nucile purpurii. Pînă atunci, sub frunzişul verde al nucului, pomenit azi în toate tratatele de biologie, copiii se vor juca veseli încă multă vreme.

Şi culoarea roşie din palma Ioanei a pălit. Nu ştiu dacă fata mea ar mai înţelege acum mesajele florei stranii despre care vorbeşte uneori cu o melancolică duioşie, dar e sigur că vede mai puţin bine cu palma. Medicii îşi menţin părerea cu privire la preexistenţa elementelor fotosensibile faţă de momentul contactului cu faimoasa „broască roşie“, fără a mai exclude posibilitatea stimulării lor de către iradiaţiile planetei soarelui albastru.

După unele laconice informaţii de presă, Cornea ar fi descoperit în cele din urmă nişte enigmatice particule necunoscute în ţesătura plantelor pe care le-a analizat. Ele ar fi mai dezvoltate în fructe şi închircite în seminţe. Aşa cum se spune în asemenea cazuri, „cercetările continuă“.

În ce mă priveşte, constat că mă uit mai des la cer, căutînd să descifrez în lucirea depărtată a stelelor un mesaj inteligibil. Poate că nu este ocupaţia cea mai frumoasă pentru un statistician, dar într-o seară m-am surprins şoptind ca un adolescent:
A fost odată ca-n poveşti.
A fost ca niciodată...

Iar pe dinaintea ochilor mi s-au perindat păduri, nesfîrşite păduri roşii, peste care arcadele unor imense arteziene scăpărătoare străpungeau nori incendiaţi şi zdrenţuiţi, ca uriaşele flamuri ale unei incomensurabile bătălii cosmice...

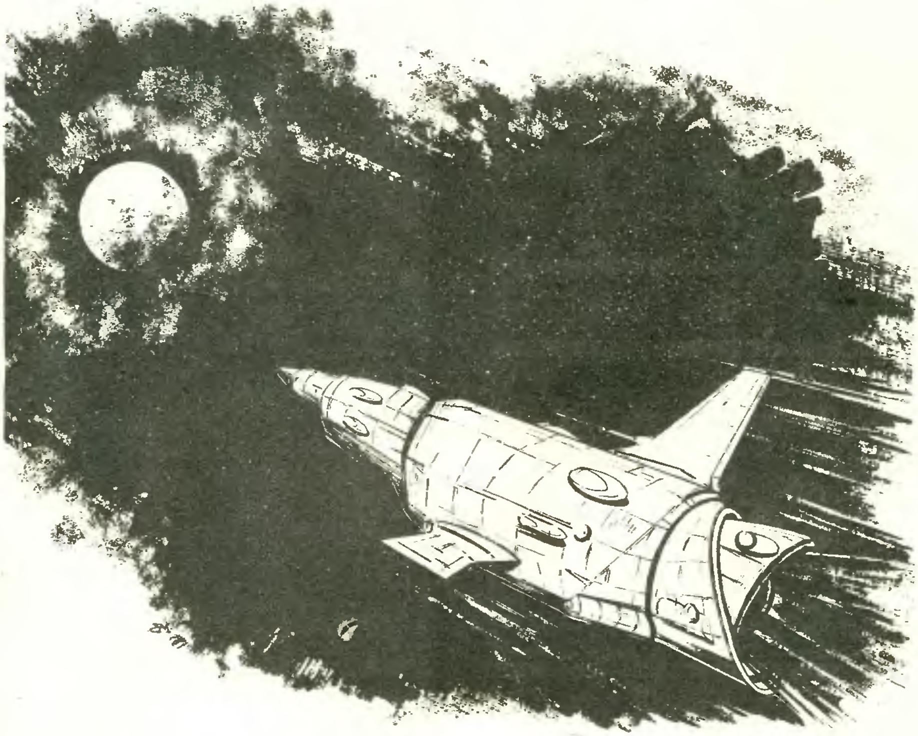

Desen de BOGDAN MALINESCU

> *„Iată-l pe Cassidy: întins pe o masă. N-a mai rămas mare lucru din el: un craniu, răsfirate fire albe – cîteva fascicule nervoase și o mînă."*
>
> (MUȘTELE — *ROBERT SILVERBERG*)

COLONIA

LEONARD OPREA

CENACLUL „ANTARES", BRAȘOV

PROZĂ PREMIATĂ LA A XI-A CONSFĂTUIRE NAȚIONALĂ A CENACLURILOR DE ANTICIPAȚIE, IAȘI, 1981

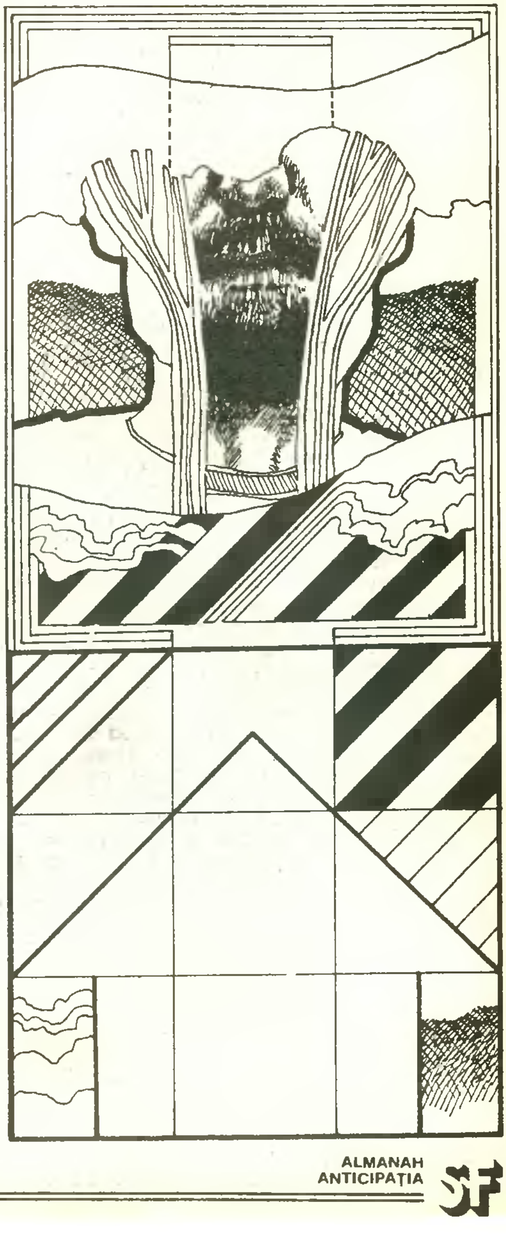

Desen de ALEXANDRU ANDRIEȘ

NORUL NEGRU se destramă în fața ochilor mei. Mă ghemuiesc adunînd în jurul meu plapuma moale, catifelată și neînchipuit de ușoară. E prea multă lumină în cameră. Încastrată pe jumătate în perete, deasupra noptierei de lîngă pat, se află semisfera prin care pot lua legătura cu roboambientalul camerei. Întind mîna spre ea.

— Lem, trebuie să te trezești. Ți-am pregătit calmantele.

Ușor voalată, moale și liniștitoare ca torsul unei pisici, vocea Worlwnei îmi oprește mîna în aer. Deschid ochii:

— De cînd ești aici?

— Te veghez de trei zile.

— Wor... Worlwna — are un nume aproape imposibil de pronunțat dintr-o dată — te implor, acceptă să fii soția mea!

— Lem, ai fost în comă.

— ...?!

— Dazen vorbea de o sinucidere comandată de creier.

— Nu înțeleg.

— Îți repet cuvintele lui: „Aparatele nu au înregistrat absolut nimic, dar eu bănuiesc că a existat un fel de proiecție psihică violentă care i-a destructurat conștiința."

— Creierul a hotărît, deci, să fac pe mortul?

— Inexact. A vrut să se sinucidă. Practic, pentru cîteva secunde ai fost un cadavru.

— Iată-mă! Pe mine, cel născut a doua oară!

— Lem...

— Spune.

— În prima noapte te-ai repezit la mine. Uite.

Worlwna se ridică din brațele dragonului auriu. Fotoliul păstrează pentru o clipă urmele formelor pline și armonioase ale trupului ei. Din doi pași e lîngă mine. Coapsele lungi și arcuite îi tremură ușor. Trage puțin de fermoarul negru al bluzei și-și descoperă gîtul mlădios, de creolă. Patru pete mari, violacee, se întind pe pielea fină.

— Eu?!

— Tu.

— Cheamă-l pe Dazen.

— E pe Terra—4. L-au convocat cei din comisia de anchetă.

— Inductabisalele?

— Da.

— Cît va lipsi?

— O zi. Ia-ți calmantele. Dazen ți-a recomandat să exersezi de trei ori pe zi cicluri pre-

lungite de relaxare în lotus. Poftim caşetele.
Verzui, semifosforescente, pastilele sclipesc în căuşul roz al palmei ei mici. Iau caşetele cu o mînă, în timp ce cu cealaltă îi prind încheietura fragilă. Îi simt pulsul accelerîndu-se.
— Worlwna, iartă-mă...
Zîmbeşte stingherită. A început să-mi placă. Nu ştiu de ce, îmi aminteşte de Criv. Poate statura, tristeţea ochilor...
— Rămîi lîngă mine...
— Ca doică?
Rîd, dar sufletul mi-e sfîşiat, încolţit de abisuri.

* * *

Nu ştiu dacă, spre exemplu, în secolul trecut, un om bolnav de cancer putea îndrăzni să spere, nu într-o vindecare miraculoasă, dar cel puţin în posibilitatea de a se mai bucura un timp de viaţă. „A te bucura de viaţă", formula rostită cel puţin o dată de fiecare... Adevărul? Cînd eşti destul de lucid, realizezi cu uşurinţă inutilitatea aşa-ziselor „trăiri plenare", chiar mimate perfect de saltimbancul muribund. E greu şi chinuitor să te minţi pe tine însuţi. Şi e îngrozitor cînd minciuna asta devine un drog de care nu te mai poţi lipsi fiindcă toate punţile ţi-au fost retezate şi nu mai ai în faţă decît hăul... Mi-a fost inoculată o boală ce poate fi învinsă de trup, nu şi de suflet. Un om care şi-a întrezărit abisurile inconştientului nu mai poate trăi decît cu spaima dureroasă şi veşnică a unor imagini-adevăruri pe care, în mod normal, plin de teamă, le-a refulat pînă atunci mereu. Şi totuşi, e un chin dulce, un fel de autoflagelare.
Stau lungit în pat, înconjurat de pereţii mov străbătuţi de irizaţii fluctuante. Combinaţie de sunete naturale, murmur de izvoare, şoapte de vînt, tăcere — susur continuu ca o mîngîiere, senzaţia de pace totală mă copleşeşte. Îl aştept pe profesorul Dazen. Worlwna s-a dus să-l întîmpine. După ce părăsesc clinica, vreau s-o iau cu mine într-o croazieră pe mările sudului. O să aranjez cu Dazen să-i dea un concediu. Creola asta mi-a trezit sentimente pe care le credeam pierdute pentru totdeauna.
Profesorul mi-a promis încă de acum o săptămînă caseta cu interogatoriul care explică apariţia **inductabisalelor** pe Terra—4. Oricît s-ar strădui eminenţii savanţi, care le-au creat, să justifice **inductabisalele**, nu voi accepta niciodată raţiunea creării lor. Nu cred că părinţii acestor rafinamente războinice le-au cunoscut, cu adevărat, efectele. Nu au înţeles nici măcar reacţiile oamenilor folosiţi de ei drept cobai fiindcă e imposibil să teoretizezi inconştientul. Poate că au avut unele intuiţii, însă o trăire personală a efectelor reale ale **inductabisalului** i-ar fi determinat să-şi distrugă creaţia, mai monstruoasă decît orice Frankenstein imaginat vreodată.
Un semnal sonor anunţă sosirea lui Dazen. În perete se deschide o ogivă înaltă. În robă cafenie, mic de statură şi cu capul ras, profesorul păşeşte în cameră.
— Salut, Lem. Ţi-am studiat curbele hipocampului...
— Dazen, te rog! Ai ascultat caseta?
— Da... Nu vei descoperi nimic nou. Bănuieşti despre ce e vorba?
— Nu.
— Faptul cel mai absurd e că vinovaţii nu au cunoscut scopul adevărat şi iniţial al **inductabisalelor**. Nu ştiu... O inconştienţă care mă înspăimîntă.
— Ai adus-o?
Dazen pune caseta pe pat şi apasă pe un minuscul buton negru:
„Primul nostru contact cu agricultorii de pe Terra—4 a fost stabilit acum zece ani. Nu existau decît zece colonii. Agenţia noastră..."
„Clandestină?"
„Vă bateţi joc de mine! Agenţia noastră începuse să lucreze în deficit. Nu găsisem nici un debuşeu şi nu vroiam să ne raliem marilor organizaţii interstelare. Cînd înfiinţasem mica noastră agenţie, hotărîsem că e cu mult mai util şi comod să ne instalăm în apropierea sistemului vostru planetar şi să operăm pe planetele care vă aparţin, dar am epuizat repede sursele neexploatate încă de alţii şi..."
„Cum de nu aţi fost interceptaţi cu prilejul raidurilor efectuate de patrulele de securitate?"
„Ne instalasem pe **planetele troiene**, asteroizi din apropierea lui Jupiter. Construisem pe fiecare asteroid cîte o mică bază subterană, ecranată foarte bine. După ce încheiam cîte o afacere — indiferent de amploarea ei — părăseam baza în care locuiam atunci, stabilindu-ne noul sediu pe un alt asteroid, cît mai îndepărtat de fosta locuinţă. Apoi, mai existau şi cei doi spinandroizi strecuraţi printre androizii de întreţinere ai staţiilor-pilot ale trupelor de securitate. **Planetele troiene** se află destul de aproape de Pămînt şi zona centrală a sistemului nu prea e verificată în cursul raidurilor obişnuite, fiind destul de bine organizată, administrată şi supravegheată, iar de raidurile speciale eram informaţi de spinandroizi. Îi programasem pentru misiunea aceasta, deoarece aşa riscam mai puţin să fim detectaţi în cazul cînd ar fi fost descoperiţi."
„Aveaţi deci paisprezece baze?"
„Da. Sper că nu vă îndoiţi de adevărul spuselor mele! N-am nici un interes să..."
„Lasă asta. Continuă."
„Pe unul dintre asteroizi am descoperit un depozit cu **inductabisale.**"
„Precizează unde."
„La două sute de metri nord-est de baza şase."
„Bun. Şi?"
„În depozit am găsit microfilme cu instrucţiunile de folosire, dar mai mult din jumătate din textele, desenele şi programele de algoritmare erau cifrate."
„N-aţi avut un specialist în criptografie?"
„Ba da, dar în cursul unui zbor a fost ucis de explozia unui regulator de presurizare."
„Mai departe."
„...Cît despre expulzarea definitivă din galaxie pentru că am folosit **inductabisalul...** De unde naiba să cunoaştem legislaţia de acum un secol? Dacă ştiam că legile care ne condamnă sînt încă în vigoare mai bine vă anunţam descoperirea maşinilor astea decît să ne tăiem singuri craca de sub picioare. Nu sîntem tîmpiţi..."
„Dar avocatul vostru ce-a păzit? Doar n-a murit şi el...?"
„Cunoscătorul legilor? Parcă n-aţi şti că legislaţia sistemului se modifică la sfîrşitul fie-

cărui sfert de secol și că legile de excepție, numai ele, sînt păstrate doar în anexele speciale ale buletinelor oficiale editate, dealtfel, într-un tiraj minim și scoase curînd din circulație... Devin astfel adevărate capcane judiciare pe care, bineînțeles, le puteți folosi de minune..."

„Bine, bine. Cum de v-a venit ideea să utilizați Terra—4?"

„La primul interogatoriu v-am spus că vizitasem planeta cu mult înaintea sosirii primilor coloni. Eram conștienți de valoarea agricolă a Terrei—4. Încă de pe atunci, specialistul nostru în economie realizase posibilitatea obținerii unui profit apreciabil. Primul nostru contact cu planeta deja colonizată s-a făcut însă abia acum zece ani. Eram în pragul falimentului și căutam înnebuniți o sursă care să ne salveze. Am sondat terenul și am găsit soluția. Știți cum e la începutul oricărei colonizări. Pînă se înființează și se stabilesc centrele de coordonare, oamenii visează la bogății fabuloase. Am găsit șase orașe-colonii ai căror conducători s-au lăsat convinși mai ușor să colaboreze cu noi... Cînd le-am explicat că nu sîntem afiliați marilor organizații, propunerile noastre pur și simplu i-au entuziasmat. Se și visau rentieri pe viață. La început totul a decurs normal, conform înțelegerii. Din recolta globală a fiecărei colonii, zece procente dispăreau în containerele navelor noastre. „Donația" se făcea în afara planetei, pe drumul înspre stațiile interplanetare de schimb comercial și aprovizionare pentru coloni. Despre felul în care motivam dispariția acestei părți față de coloni și comisiile de verificare, v-am spus totul în declarația anterioară. Să repet?"

„Nu. Treci mai departe."

„Pe Alfa vindeam o parte din produsele brute. Cei de acolo le cumpărau ca mirodenii. Restul mărfii îl transformam în articole interzise. Cam treizeci la sută din solargenții obținuți reprezenta cîștigul net al colaboratorilor noștri de pe Terra—4. Contactul prevedea cincizeci de procente, dar nu aveau cum să afle cifra exactă a vînzărilor. Numai că, de la o vreme, confrații noștri agricultori începură să ridice pretenții exagerate. Atunci am descoperit **inductabisalele**. Le consideram un dar divin...

În instrucțiuni, mai bine zis cît pricepusem din ele, se spunea că aparatele fuseseră astfel construite încît, dacă le programai corect, aveau puterea de a supune și conduce o masă de oameni, determinînd-o să-ți îndeplinească dorințele ca și cum ar fi fost propriile ei intenții. Acțiunea **inductabisalului** nu putea fi detectată în nici un fel: nu se utilizau droguri sau gaze inhibatoare — nu reușisem să găsim nici un rînd despre natura puterii armei — și indivizii se comportau absolut normal, doar că deveneau o mulțime animată de un țel comun — scopul programatorului, cel puțin așa am crezut noi, neștiind că devenim de fapt instrumentele ambițiilor creatorilor mașinilor, mai puternice decît intențiile noastre. Vă dați seama? Eram convinși că pusesem mîna pe o sursă nesecată de solargenți. Ne-am îmbătat criță...

Am programat **inductabisalele** și le-am plasat în colonii. Conduși și dominați de ele, agricultorii asigurau recolta normală, înlăturînd astfel orice suspiciuni din partea centrelor de coordonare, dar obțineam totodată un surplus, de care nu erau conștienți. Cantitatea asta ne era destinată."

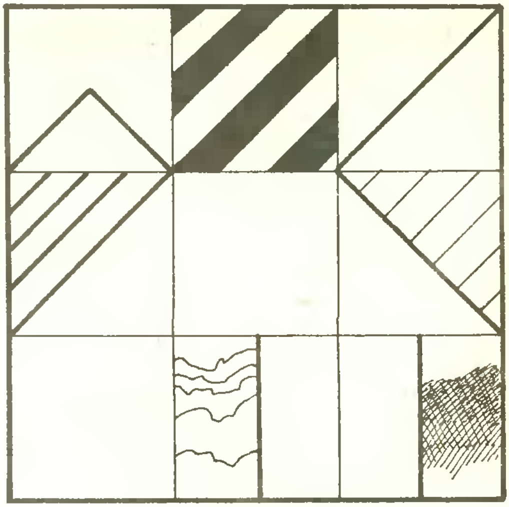

Desen de ALEXANDRU ANDRIEȘ

„Ce s-a întîmplat cu conducătorii celor șase colonii?"

„Trebuiau să dispară. Erau singurii martori ai aparițiilor noastre pe Terra—4. Un timp ni s-a părut că trăim în rai. Apoi a urmat trezirea, groaznica trezire. Dar nu mai puteam da înapoi. Oricum, trebuie să recunoașteți că ne-ați prins numai datorită întîmplării. Dacă dobitocul de Sar nu se încurca în fustele țărăncii..."

„Cînd v-ați dat seama că se întîmplă totuși ceva...?"

Opresc caseta. Îl privesc pe Dazen.

— Într-adevăr, nu mai are rost să continuăm, aprobă el.

Mi-aprind o țigară cu tutun adevărat. Am dreptul la zece țigări pe zi, față de trei cît îngăduie regulamentul clinicii. Îi ofer una și lui Dazen. Fumăm tăcuți, ascultînd șoapta vîntului din susurul neîntrerupt care umple camera. Chipul profesorului pare o mască de lut. Îl admir pe omulețul din fața mea. Are o putere de concentrare rară. Se întoarce brusc spre mine:

— Crezi că-i vor expulza definitiv din galaxie? Trebuie să fie groaznic acolo, printre alte stele.

— Nu știu. Dar sînt vinovați. Puteau să ne prevină din timp.

— N-au fost decît niște unelte inconștiente. **Inductabisalele** trebuiau distruse acum o sută de ani.

— Poți trece peste atîția coloni și soldați lichidați?

— Un destin s-a împlinit în timp așteptînd cincizeci de traficanți nenorociți.

— Nu văd cum i-ai putea ajuta.

— Nu le iau apărarea, dar tu, într-un fel, poți să te consideri fericit.

— Depinde. orice experiență îți dezvăluie imagini lăuntrice și, uneori, nedorite.

— Iartă-mă.

— Nu exagera.

— Ți-ai pregătit mărturia pentru proces? Ești principalul martor. Depoziția ta va înclina balanța în favoarea alcătuirii expediției de

căutare a **inductabisalelor** în întreg sistemul. E o treabă costisitoare. A! Se pare că unii dintre cei vinovaţi de păstrarea aparatelor sînt încă în viaţă şi, nu numai atît, au urmărit atenţi felul în care au fost utilizate.

— Şi crezi că povestea mea...?

— Va fi principala armă împotriva lor.

— Mi-am înregistrat depoziţia. O asculţi acum?

— Mai întîi comand un ceai pentru mine şi puţin katoveron...

— Aşa te vreau, doctore!

Dazen se concentrează şi, după cîteva minute, ogiva înaltă se deschide în perete, iar pe sub arcurile ei pătrunde în cameră androidul de serviciu. În mîini ţine o tavă pe care se află o ceaşcă din porţelan fin, chinezesc, împodobită cu doi dragoni aurii, iar alături de ea, umplut pînă la jumătate cu lichid chihlimbariu, un pahar înalt, o cutie galbenă de sistcola şi trei cuburi de ananas.

Mă îndrept spre mnemonotes. Întind mîna şi apăs pe clape. Din sfera roşie de coralin se aude o tuse spartă care-mi ascunde emoţia primelor cuvinte. Încep să povestesc. Glasul meu seamănă cu un croncănit. Amintirile mă înconjoară ca bătaia unor aripi întunecate.

*

* *

Umărul drept mi-a amorţit într-o poziţie dureroasă. Aş vrea să mă plîng cuiva, dar Hanibal — un androgen al cărui unic părinte, tatăl, cred că fusese un dement care-şi teroriza soldaţii — ar considera lamentaţia mea o instigare şi, în calitate de comandant, mi-ar ţine un logos despre tăria de suflet a unui subofiţer... Precis aş urla de furie. Fiecare dintre noi doreşte să se tînguie puţin: sînt convins de asta. Epuizarea noastră e aproape de limita maximă.

Trupurile noastre sfîşie o pală de vînt îngheţat. Îmi înţepeneşte mîna stîngă pe patul de fibromet al laserului. Vineţii, degetele mi se mişcă aidoma unor lemne prost articulate. Strîng mîna pumn pînă cînd mi se albesc unghiile, o duc la gură şi suflu cu putere. Îmi muşc un deget. Nu simt nimic, apoi, deodată, mă săgetează o durere ascuţită. Aş vrea să-i strig lui Hanibal că nu sîntem simpli soldaţi, că facem parte dintr-un batalion ISI — Investigaţii Ştiinţifice Interplanetare —, dar tac fiindcă orice revoltă ar fi inutilă. Psihologi, biologi, sîntem obligaţi să executăm ordinele fără crîcnire. Mănuşile termoizolatoare îmi stau frumos împachetate într-unul din buzunarele ermetice ale raniţei. Ne călim! „Hanibal, eşti un idiot!", mîrîi printre dinţi şi-mi ling o lacrimă sărată ajunsă pe colţul gurii. De trei zile mărşăluim în speranţa că expediţia noastră va da de unul dintre colonii Terrei—4, vreun agricultor. Mi-e sete şi Hanibal ne-a drămuit pînă şi raţia de apă. Nu înţeleg de ce se crispează în hotărîrea lui de a nu lua legătura cu baza sau centrele de coordonare. Ca să nu-l boicotăm alcătuind rapoarte personale către bază, ne-a confiscat pînă şi laringofoanele de emisie-recepţie. Părintele generaţiei sale îndrăgea pesemne genul ăsta de expediţii teribiliste. Mizează prea mult pe capacitatea lui de a acţiona rapid şi eficace într-o situaţie neaşteptată, deşi ştie prea bine că sînt în pluton destui care, de cînd am început marşul, au fost terorizaţi de o teamă ciudată, iscată fie de singurătatea care ne înconjoară, fie de o prezenţă ce pluteşte în jurul nostru, sau de amîndouă la un loc.

Burniţează fără încetare. Albul strălucitor al termocombinezoanelor de protecţie a devenit galben murdar. Întins sub giulgiul cenuşiu al norilor, trupul mort al oraşului abia se mai zăreşte. Terra—4, grînarul sistemului nostru planetar, bătrînul şi flămîndul sistem...

Unde au putut să dispară fără urmă colonii? De aproape doi ani centrele de coordonare anunţaseră ipoteticul conflict dintre coloniile emisferei sudice şi toate patrulele trimise în oraşele suspecte nu reuşeau să raporteze decît descoperirea unor clădiri pustii. Iar noi, soldaţii faimosului batalion ISI, nu am reuşit, de o lună de zile de cînd colindăm locurile astea, decît să mărim numărul vechilor rapoarte. Mă gîndesc la ipoteza care se bucură şi de sprijinul lui Hanibal: Terra—4 supusă unei agresiuni dinafara sistemului... Oricum, mă simt mai liniştit ştiind că planeta a fost izolată de restul lumii... Ca psiholog, înţeleg natura spaimei care ne-a cuprins. Unii soldaţi din plutoanele companiei a şasea au început să dispară. Se zice că Hanibal e totuşi cel mai reuşit dintre androgenii care conduc plutoanele. A reuşit să mai păstreze în rîndurile noastre un anumit optimism. E adevărat că păleşte treptat, dar nimeni n-a schiţat şi nu va schiţa vreun gest de împotrivire. Dispariţia soldaţilor din celelalte plutoane se numeşte dezertare. Fiecare dezertare a fost precedată, pare-se, de discuţii violente şi crize de nervi semnalînd neliniştea paroxistică a bieţilor soldaţi. Ca un rezonator al gîndurilor mele, de undeva, din dreapta, o pasăre cîrîie prelung şi trece în zbor pe deasupra noastră bătînd din aripile ei mari şi negre. Vîntul se înfăşoară în jurul copacilor lăsînd în urmă nori ruginii ce se destramă repede. Cîteva frunze plutesc în întîmpinarea plutonului. Tremurăm. Mă străbate un fel de amstec de disperare, teamă şi tristeţe. Simt cum îmi piere vlaga, înecată de oboseala ce mă cotropeşte.

Hanibal ne-a promis că, dacă nu întîlnim astăzi colonii sau ipoteticii duşmani, cheamă navele celui mai apropiat centru de coordonare.

A existat într-adevăr vreo conflagraţie? Unde sînt urmele luptelor? Singurele arme de care ar fi putut dispune colonii ar fi fost servoinhibatoarele destinate animalelor sălbatice; nu ucid decît cu încărcătură dublă şi pentru asta e nevoie de dispozitive speciale. Nu s-a găsit totuşi vreun cadavru, nici urme de incinerare... Să se fi amestecat furnizorii clandestini de arme? Nu s-a semnalat prezenţa nici unuia... Să-şi fi schimbat furnizorii navele?

Mi-e sete şi picioarele îmi cîntăresc tone.

Drumul coteşte brusc. Sînt în coada plutonului. Pot să tai cotul prin pădure, ieşind aşa în faţa camarazilor mei. Ce-o să mai spumege Hanibal cînd m-o vedea. Fac un pas „greşit" şi, cu o grimasă de durere întipărită pe faţă,

mă aplec apucîndu-mă de gleznă. ceilalţi îşi continuă drumul. Aştept puţin şi, din cîteva salturi, intru în pădure. Copacii mă întîmpină tăcuţi. Calc prudent, ca şi cum m-aş feri de ceva necunoscut şi primejdios. Din cînd în cînd ridic capul măsurînd înălţimea de la care mă măsoară arborii uriaşi.

Zăresc o potecă. Se pare că taie colţul ăsta de pădure pentru a ieşi în drumul principal, deci tocmai unde vreau să ajung. Ezit totuşi, dar numai pentru cîteva secunde. Urmez panglica maronie acoperită de frunze moarte pe care le împrăştii cu piciorul. Burniţa s-a transformat într-o revărsare furioasă. Pe ţeava neagră a laserului, stropii mari formează bule ce par umflături ale metalului negru. Mi-e frig. Îmi cuplez reţeaua termică a combinezonului şi, din buzunarul raniţei, scot din mers mănuşile termoizolatoare. Cel puţin acum să-mi încălzesc mîinile. Strecurîndu-mi valuri de somn în vine, căldura mă moleşeşte.

Nu ştiu cît de mare e curbura drumului, dar pentru cîteva minute de odihnă merită să risc. Sînt sigur că am un mic avans faţă de pluton şi, după cum înaintează, nu-mi va fi greu să-l ajung din urmă. Mă aşez la rădăcina unui copac cu trunchiul gros. Zîmbesc imaginîndu-mi mutra lui Hanibal. Încerc să ghicesc cum mă va pedepsi, formulez un gînd vag despre vinovăţia mea şi pleoapele îmi cad plumbuite.

Mă trezesc cu gura uscată. Ce vis!... De unde au apărut imaginile astea? Cei din plutonul meu descărcau hălci de carne sîngerîndă, îngreunată de grăsime. După ce au terminat descărcatul, s-au repezit ca nişte fiare flămînde asupra hălcii pe care unul dintre ei o frigea la foc mic. Au scos cuţite lungi şi curbate. Au tăiat carnea în felii... Mestecau... În sala cu iz de cartofi stricaţi, de cameră mortuară — stranie, apariţia mirosului în vis — excitat de aroma cărnii, a ţîşnit un şobolan. Soldaţii au izbucnit în hohote de rîs. Unul dintre ei a asmuţit un cîine roşu, costeliv. Şobolanul a chiţăit scurt şi s-a ridicat pe labele dinapoi, pregătindu-se de luptă.

Neînţelese imagini... Dintr-o dată, fără nici un motiv, încep să rîd. Întîi un chicotit subţire, după aceea un hohot strident se izbeşte de trunchiurile ude. Cîteva picături îmi cad pe ceafă, prelingîndu-se de-a lungul şirei spinării. Atingerea glacială a stropilor mă cutremură. În mine explodează, neaşteptat, cuvîntul **dezertor.** Dacă m-am pierdut de ceilalţi? Hanibal îmi devine drag. Alerg, alunec în noroiul moale. Îl înjur pe Hanibal pentru că m-a lipsit de laringofon şi continui să alerg de teamă să nu mă opresc, urlînd sau plîngînd. Ce se întîmplă cu mine?

*

* *

Au trecut cinci zile de cînd rătăcesc prin pădure. Biovitaminele mi s-au terminat în primele zile. Mă întreb mereu de unde mi-o fi venit ideea tîmpită de a scurta drumul prin pădure. De ieri am început să caut rădăcini sau plante comestibile care să poată linişti arsurile chinuitoare ce-mi sfîşie stomacul gol. Nu mai sper în întîlnirea cu plutonul. Poate că din cauza foamei sau setei — setea e cumplită — încerc senzaţii stranii. Uneori mă comport de parcă aş fi nebun. Să fie de vină singurătatea asta, de început de lume? Nu ştiu... Am avut timp să meditez la presupusul război de pe planetă. Necesitatea unei explicaţii a **dezertării** mele a devenit obsedantă. Îmi place să cred că a fost un impuls exterior: am nevoie de un calmant pentru conştiinţă ca să nu mă învinuiesc... Şi dacă a fost totuşi un impuls venit din afara mea? Războiul? În manualele de psihologie istorică e definit ca o psihoză în masă prin care se legiferează crima, prezentînd-o drept necesară. Natura psihozei n-a putut fi înţeleasă niciodată decît sub aspect economic, deşi se pare că este infinit mai complexă. O definiţie lungă şi plictisitoare, cînd îţi pierzi viaţa în cîteva fracţiuni de secundă. Bun, ăsta-i războiul nostru. Cine sînt ei şi ce înseamnă războiul **lor?**

„...Mi-e sete, am buzele crăpate şi stomacul chinuit de foame. Mă aplec şi smulg o plantă scundă, verde încă. Îi curăţ rădăcinile de ţărînă şi le gust atent. S-ar putea să mă otrăvesc. Mestec încet. Noroc că nu e o pădure tropicală. N-aş fi avut curajul să mă ating de vreo rădăcină. Am la mine doar antidoturi cu acţiune limitată. Întotdeauna am considerat drept aberaţii cursurile de supravieţuire. Credeam că un singur individ nu se mai poate adapta astăzi decît la medii cu un anumit grad de evoluţie. Mi-aduc aminte că Hanibal era considerat un expert în supravieţuire şi regret stupiditatea cu care i-am dispreţuit cursurile. Scuip repede bucata de rădăcină. Îmi stăpînesc cu greu convulsiile stomacului. Ploaia începe din nou, doborînd cu tirul stropilor grei frunzele care se mai agaţă de crengile negre.

*

* *

Adeseori, în drumul meu, am senzaţia că sînt călăuzit de o forţă necunoscută... Războiul... Umblu de opt zile pe un drum care pare nesfîrşit. Am fost condus pe el încă din clipa în care am trecut hotarul pădurii. Sînt convins.

Începînd de alaltăieri, însemn cu marcaje ce nu seamănă între ele fiecare al treizecilea copac în linie dreaptă. Marcajele le notez în agenda optică. Nu am reîntîlnit niciodată copacii însemnaţi, posibilitatea de a mă deplasa în cerc e deci exclusă. N-am la mine nici un instrument de orientare. Cînd au dispărut primii soldaţi, Hanibal ni le-a confiscat. Cine şi de ce mă călăuzeşte? Mă cuprinde o teamă nedefinită. Ieri am folosit inhibatorul reglîndu-l la intensitate maximă şi am ucis o pasăre: prima fiinţă vie întîlnită printre copacii încremeniţi. Milă?! Prima bucată de carne. I-am smuls penele şi am rupt-o cu degetele. Carnea crudă, mustind de sînge, a avut un gust neaşteptat de bun. Cam aţoasă, totuşi... Rememorarea scenei mă umple de greaţă şi silă pentru homocosmicus pe care-l întruchipez. Carne, oase şi sînge. Cît va ţine sila? Stomacul mi-e gol din nou. S-a făcut frig; sînt un om civilizat cu epiderma sensibilă, dar noroc că bateriile combinezonului mai funcţionează. Fără protezele tehnicii n-aş rezista selecţiei naturale. Sălbăticia asta mă îngrozeşte mai ales prin tăcerea ei, cu toate că trezeşte în mine instincte de mult, de foarte mult timp uitate. Practic, nu le-am cunoscut niciodată, deşi le-am purtat în mine, le-am moştenit de mii,

COLONIA

LEONARD OPREA

sute de mii de ani.

Am început să urăsc trunchiurile cu scoarța zbîrcită de gheara timpului. Liniștea pădurii îmi umple sufletul de spaimă.

Mă opresc ca un cîine în aret. Cu lungile sale urechi, un ghem mic și cenușiu iscodește șoapta susurată a vîntului abia simțit. Mă concentrez căznindu-mă să-mi stăpînesc tremurul mîinii care ține inhibatorul. Un șuierat sec spintecă aerul. Animalul țîșnește într-o parte, făcînd un salt mortal. Nereușit. Bucuria stomacului flămînd nu are margini. Fug înspre ghemul cenușiu. Îl înșfac și-l izbesc cu toată puterea de un trunchi. Cu fiecare izbitură clopotele groazei își amplifică dangătele. Mușchii faciali îmi sînt cuprinși de spasme. Rînjesc. Alerg în salturi dezordonate. Mă opresc într-un tîrziu, lac de sudoare. Încătușate de liane de sînge închegat, degetele mîinii drepte îmi sînt încleștate de trupul nevolnic al prăzii. Tăcerea mă închide într-o nevăzută cutie. Scot pumnalul și încep să jupoi animalul ucis. Mă gîndesc la noua mea crimă și o găsesc firească. Sînt un adevărat soldat. Va trebui să aprind un foc ca să frig carnea.

*

* *

Am găsit un izvor. Mi-am potolit setea și am umplut buteliile de rezervă. Bateriile combinezonului nu vor mai rezista, totuși, mult timp. Folosite în regim normal, țin cam o lună. În aceeași situație mă aflu și cu muniția inhibatorului. Cu laserul nu știu dacă voi reuși să ucid vînatul fără a-l dezintegra și vreau să păstrez microinhibatorul pentru situații de excepție: oameni. Ar trebui să mă îngrijoreze viitorul meu în această lume dar, deocamdată, plutesc. Destul de confuz, există în mine sentimentul apropierii de **țintă**. Însă teama de a descoperi că sînt robul unui personaj sinistru mă poartă pe tărîmurile disperării. Vecină cu schizofrenia și paradoxală, o stare de nepăsare totală îmi adoarme totuși din cînd în cînd gîndurile.

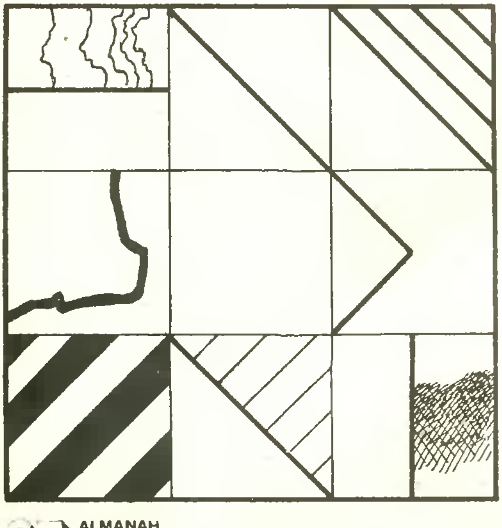

Desen de ALEXANDRU ANDRIEȘ

Tresar amăgit de o nouă ipoteză care mi-ar putea da o explicație: pădurea a fost infestată cu unul dintre drogurile de mare amplitudine, despre care s-a făcut atîta vîlvă în rapoartele consiliului de securitate al sistemului și care provoacă, pare-se, aceleași senzații ciudate, contradictorii... Nu știu cum m-ar puta ajuta teoria asta, chiar dacă ar fi reală. Sînt clipe cînd doresc cu ardoare întîlnirea cu ființa sau forța ce mă terorizează... Teroare, obsesii maladive? Simt totuși că se apropie ceasul confruntării. Vrînd parcă să-mi confirme presimțirile, vremea s-a schimbat. Pînă acum cîteva zile toamna părea pe sfîrșite, soarele încălzind din ce în ce mai rar cerul vînăt. Acum astrul se ridică din propria-i cenușă. Pe la amiază căldura m-a făcut să-mi deschei combinezonul la gît. Cu fiecare metru parcurs frunzișul copacilor pare mai verde, mai viu. Rupînd continuitatea mohorîtă a cenușii ce-l acoperise, cerul a început să fluture flamuri de azur zdrențuit. Prin pădure răzbat temătoare, se strecoară zgomote înfundate, dar vii. Însă ce poate auzi și simți un intrus? În fața mea, la vreo sută de metri, un luminiș. E primul pe care-l întîlnesc de cînd rătăcesc. Devin prudent. Pășesc cu grijă să nu calc pe crăci uscate, mă ascund după trunchiurile negre. Cînd ajung la aproape cinzeci de metri de tufele înalte, îmi pregătesc laserul, mă culc și încep să mă tîrăsc. Zgomotul trupului meu pe covorul frunzelor uscate „nu trebuie să-l depășească pe al șarpelui ce-și unduie corpul, gata să atace, gata să se apere!" Urmez sfatul lui Hanibal și ajung pe nesimțite în spatele tufelor dese. Printre crengile încîlcite, privesc tipsia verde ornată la întîmplare cu flori galbene și albe. Marginea poienii nu se vede și bănuiesc existența unei văi. După ce m-am convins că nici o prezență nu mă amenință, mă tîrăsc mai departe căutînd să mă ascund cît mai bine în iarba înaltă. Sondez marginile poienii cu palpatorul de la centură, ecoul ultrasunetelor îmi atenuează neliniștea. Mă ridic încet, tremurînd din cauza încordării. Rămîn uluit. Văd în vale...

...Văd țesătura de sfere individuale, de magnetostrăzi tubulare, conurile imense ale administrației, prismele suspendate ale supermagazinelor... Un oraș. O colonie. Un oraș pustiu? Zvîcnesc într-un salt pe care nu-l termin. Încheieturile genunchilor mi se înmoaie. O umbră a fulgerat printr-un tub violaceu. Coloni?! Iluzie sau întîlnirea obsedantă? Bucurie sau teamă?

Contemplu orașul. Cred că mă aflu în apropierea zonei controlată direct de centrele de coordonare ale planetei, altfel orașul ar fi fost părăsit, conform rapoartelor care descriau starea coloniilor sudice, rapoarte confirmate dealtfel și de cercetările batalionului nostru. Deci, regăsirea mult visată a semenilor, a oamenilor necontaminați de straniul flagel și, totuși, ezit să cobor... Sălășluiește în sufletul meu o îndoială care-mi întunecă bucuria. Trebuie să fac ceva, să mă decid. Cu pași înceți și nesiguri mă întorc în pădure. Asamblez perforatorul manual și sap o groapă, nu prea adîncă, la rădăcina unui copac gros. Însemn

scoarța aspră cu blazonul batalionului nostru, o acvilă cu minuscul cap de porumbel. Gravarea blazonului îmi ia ceva timp. Apoi bag întreg echipamentul într-un sac ermetic și îl îngrop, păstrînd doar pumnalul, de mînerul căruia anexez microinhibatorul destinat misiunilor din care, uneori, nu te mai întorci. Dîrdîind, îmi pun hainele oricărui agricultor de pe Terra—4, cămașa roșie termoizolantă, salopeta mimetică, ecobluza și cizmele autopropulsoare. Fiecare soldat ISI are în raniță asemenea efecte, prevăzute pentru situații speciale. Ascund pumnalul într-unul dintre buzunarele interioare ale salopetei și pornesc la drum. O nouă peregrinare zbuciumată și amară? Îmi asudă palmele. Orbesc pentru cîteva fracțiuni de secundă: am privit talerul aurit al zilei. Întorc capul și zăresc imensele coame verzi-gălbui ale copacilor; pipăi mînerul pumnalului, căutînd să-mi înfrîng teama cu răceala armei. Încerc să mă calmez prin oxiprana și respir adînc, în etape, dar nu mă pot concentra și nu reușesc decît să-mi liniștesc puțin pulsul. De ce m-am deghizat? De cine mi-e teamă? Sosirea noastră a fost anunțată tuturor coloniilor. Voi căuta un centru de coordonare. Trebuie să se afle unul pe aproape...

M-am plimbat îndelung pe străzile orașului. Ce sentiment reconfortant... Panica, neliniștea din mijlocul pădurii sălbatice, singurătatea și teama animalică inoculate de tăcerea amenințătoare a copacilor, înlocuite de siguranța trufașă a geometriei precise a cladirilor, de pacea strecurată-n suflet de reclame, de lumina ce coboară asupra mea din cer, nestingherită acum de frunzișul îngălbenit...

N-am întîlnit încă nici un colon. Poate că sînt cu toții pe cîmpuri, strîng recolta. Cam neobișnuită abnegația asta, sau m-am înșelat... Războiul? Nu, mă aflu printre ei, oamenii. Cînd și cînd, prin tuburile ce se întretaie deasupra capului meu am zărit străfulgerările unor sfere individuale, ori sferele nu circulă niciodată singure.

Aștept acum în anticamera centrului de repartizare al locurilor de muncă. Un semnal sonor îmi va anunța intrarea liberă la funcționarul de serviciu. Actele de identitate și fișa de angajare le-am introdus în circuitul de control al calculatorului. Mă numesc Lem Aldan și vin din colonia a cincea a emisferei nordice, Mana. Motivul părăsirii coloniei? Neînțelegeri de natură familială, o ușoară nevroză și recomandarea medicului să schimb mediul social. Fișa de angajare am completat-o conform unuia dintre programele de spionaj pe care am fost obligați să le memorăm. Cît despre actele de identitate, nu-mi fac griji: sînt lucrate perfect de specialiștii batalionului. Sec și ascuțit, semnalul sonor mă anunță că pot să intru. În camera cu pereții albi — un alb sterilizat ca de spital — în spatele unui birou mic, elegant, un bărbat înalt și subțire îmi zîmbește înghețat:

— Bună ziua. Aldan Lem?

— Da.

— Actele sînt în regulă. Veți lucra la ferma V—514.

— Și locuința?

— E de competența conducerii fermei.

— Centrul de coordonare îl anunț eu sau dumneavoastră?

— Noi. Poftiți actele de identitate.

— Știți, eu sînt nou...

— Informațiile necesare le veți primi de la conducerea fermei. Bună ziua.

Corect, răspicat, laconic, tipul de funcționar neschimbat de secole. Încleștez fălcile. Nu-mi rămîne decît să mă duc la fermă. Acolo, poate voi afla mai multe. Trebuie neapărat să stabilesc contactul cu centrul de coordonare al coloniei.

*

* *

Comand magnetocapsulei „Ferma V—514", și mă întind în fotoliul moale. Sînt obosit și ațipesc imediat. Șocul ușor al frînării mă trezește. Cobor. Sînt puțin emoționat. Nu, mai degrabă neliniștit, deși n-am nici un motiv de îngrijorare. Mă gîndesc la forța care m-a condus prin pădure. Credeam că prezența ei o să se manifeste și aici, dar nu simt nimic, mă comport normal... Asta să fie cauza neliniștii mele? În fața mea se întind lanuri înalte de porumb copt. La vreo două sute de metri, în dreapta, mică și cochetă, cu ziduri negre și oranj, se află ferma. Ea trebuie să fie, căci nici o altă construcție nu se zărește în preajmă. Scutur din cap încercînd să-mi alung gîndurile negre și mă îndrept spre noul meu loc de muncă.

Înainte de a intra în curtea imensă, trec pe lîngă un indicator pe care scrie „V—514". Am avut dreptate. În curte, păianjeni gigantici cu picioarele strînse sub ei, aliniați perfect, zac la umbra unor copaci stufoși; după prezența plugurilor, grapelor, bănuiesc că sînt niște combine agricole sofisticate. Ar da. Mi-am adus aminte. Ne-au fost prezentate în filmele centrului de documentare al batalionului. Se numesc romeclagroane. Lîngă ele, un grup de agricultori. Am ocazia să-mi cunosc tovarășii de muncă și să întreb unde sînt birourile conducerii.

— Bună ziua, lansez, încercînd să dau cuvintelor un ton vesel.

Își întrerup discuția și se întorc spre mine. Paloarea spectrală a fețelor, pe care am observat-o și la funcționarul de la centrul de repartizare, mă cam indispune. Par să fie stigmatizați de tuberculoză... În sfîrșit, poate că exagerez.

Unul mic și gras se decide să-mi răspundă:

— Bună.

Are aerul unui copil surprins făcînd cine știe ce boacănă.

— Vin din colonia cinci, emisfera nordică. Îi zice Mana. O să lucrez cu voi.

Întind mîna:

— Lem. Aldan Lem.

Îmi privesc mîna ca pe un laser gata să ucidă.

Un tip înalt, robust și chel îmi întinse o mînă cît o lopată. Fac un pas și i-o strîng cu putere. Îmi scutură moale brațul:

— Gaba, îi răsună vocea subțire, ca de eunuc.

Prind puțin curaj și ceilalți. Se prezintă fiecare, cu același glas stins, obosit.

— Puteți să-mi spuneți unde sînt birourile?

Înviorați brusc, se reped cu toții să-mi explice. E clar că vor să scape cît mai repede de mine, dar n-am ce face. Îi părăsesc contrariat.

COLONIA

LEONARD OPREA

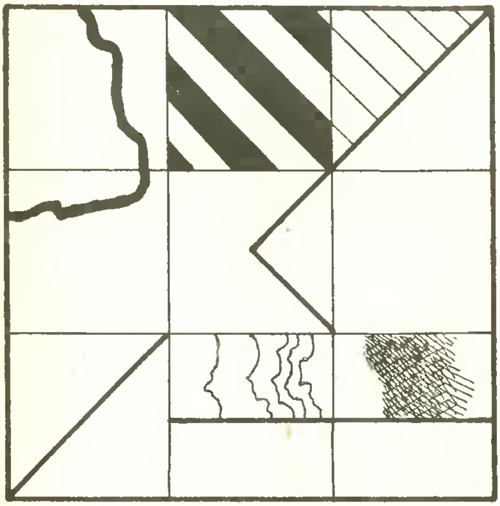

Desen de ALEXANDRU ANDRIEȘ

Simt cum mă cuprinde furia. Nu pot să sufăr genul ăsta de bărbați.

*
* *

Intru într-o cameră spațioasă, cu pereții mov înțesați de ecrane. Pare a fi mai degrabă un dispecerat decît un birou.

— Bună ziua, mă întîmpină destul de amabil femeia din dosul pupitrului-birou așezat în stînga ușii. Aldan Lem, nu?

Observ chipul meu pe unul dintre ecrane.

— Da.

— Bine ați venit. Sînteți repartizat în echipa lui Iordan.

Îmi indică ecranul de lîngă ea. Văd un roșcovan bărbos care cercetează atent un știulete.

— Am înțeles.

— Veți fi plătit conform legilor în vigoare. Mîine la ora șase începeți lucrul. Știți să conduceți un romeclagron?

Nu știu, dar îmi spun că o să mă descurc:

— Da.

— Veți avea în subordine un ciber.

Îmi arată un alt ecran. Caut să-mi întipăresc în minte portretul ciberului. E foarte uman.

— Îl cheamă Olden și are indicativul KV—6—514. Veți locui într-un microapartament din zona cinsprezece, numărul 14—26. Bună ziua.

Părăsesc biroul, aproape stupefiat. Mi s-a părut sau, într-adevăr, mi s-au dat ordine? Mă întreb dacă n-am stat cumva de vorbă cu o androidă... Primul contact cu semenii mei... Privesc cerul însîngerat de apusul astrului incandescent. E prea cald. Îmi deschei cămașa la gît. Mi-e foame și somn. Am nevoie de odihnă ca să pot încropi un plan de acțiune. Habar n-am, însă, ce-ar trebui să fac.

*
* *

Au trecut trei zile. E seară. Intru într-un bar și mă așez la o masă din colțul cel mai îndepărtat al încăperii. Privesc în jur. Nu sînt singur. La celelalte mese se mai află trei bărbați și două femei, una de vîrstă potrivită, cealaltă tînără, cu forme suple și prelungi. Studiez lista de băuturi, atît cît se poate studia o listă de băuturi. Pe ecranul mic al dispozitivului de comandă cifrele prețurilor pulsează în lumini vii. Nu am prea mulți solargenți la mine și katoveronul nu-i trecut printre sofisticatele specialități locale. Aleg ceva ieftin din care am mai gustat și mi-a plăcut, gremon. Formez codul pe claviatura de lîngă ecran. Aștept cîteva minute, apare apoi o ciberă, destul de reușită și aproape goală, care mi-aduce o sticlă plină cu lichidul violaceu. Mirat, vreau s-o întreb de ce nu mi-a adus o sticlă întreagă, dar chelnărița mi-o ia înainte și glasul ei cristalin îmi explică:

— N-ați fost decis cînd ați făcut comanda.

Mă neliniștește faptul că cibera mi-a citit gîndurile. Nu, n-am de ce să fiu supravegheat — de cine? — și adopt imediat ideea unui circuit telepatic pentru deservirea optimă a clienților. Sorb încet gremonul din cupa aromată cu siren. Băutura nu e prea tare, dar provoacă o nevoie puternică de conversație. Îmi ridic privirile de la cupa albastră, îndreptîndu-le spre fețele oamenilor așezați în jurul calotelor sferice răsturnate. Efectul gremonului a ajuns de nestăvilit. Cu cine să încerc? Doi dintre bărbați discută cu voce scăzută, privindu-și paharele înalte. Abia își mișcă buzele, în rest par încremeniți în ovoidele scobite pe care le umplu cu trupurile lor. Par niște animale surprinse de moarte în oul originar căruia au reușit să-i spargă coaja într-o ultimă și disperată zbatere. La cealaltă masă, bărbatul pare cuprins de o admirație negrăită pentru femeia din fața lui și o ațintește cu ochi de pește mort. Tînăra își aprinde o țigară și cercetează un spațiu gol. N-a rămas decît o femeie. Dorința de a vorbi cuiva devine exasperantă.

Mă ridic și mă apropii de masa ei, luîndu-mi cupa cu gremon.

— Permiteți?

Întrebarea e stupidă cînd sînt atîtea calote libere în jur, dar aștept, curios, cercetîndu-i trăsăturile. Îmi face cu mîna un semn plictisit. E poate o profesionistă. Pare totuși prea la locul ei și sobru îmbrăcată pentru așa ceva.

— Lem, Lem e numele meu.

Încerc senzația jenantă că am vorbit cu mine însumi. E negricioasă, tunsă scurt, cu ochii căprui, nasul puțin prea mare, buzele subțiri, frumos arcuite deasupra bărbiei pătrate. Îi privesc pomeții înalți, marcați de obișnuita paloare cadaverică, ochii rotunzi și mari pe ovalul prelung al feței și-aș vrea să descopăr în ei o urmă de viață. Vreau să-mi răspundă. Gremonul nu a fost decît picătura care a făcut să se reverse paharul. Mă simt un străin nedorit în colonia asta. Ciudat însă e faptul că oamenii nu par a-mi fi ostili... Mai degrabă sînt înfiorător de indiferenți...

Deschid gura și timp de cîteva fracțiuni de secundă am impresia că buzele mi se mișcă aiurea, înainte ca sunetele să țîșnească din

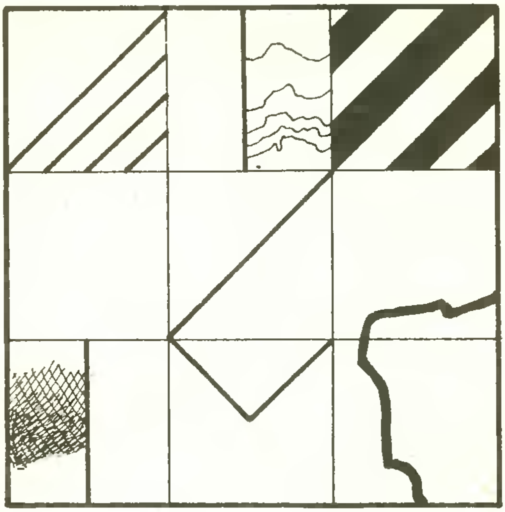

Desen de ALEXANDRU ANDRIEȘ

gîtlej. Tresar cînd mă aud vorbind:

— Dacă te deranjez, spune-mi, te rog! Sînt nou venit pe meleagurile astea...

Femeia își rotește ochii de piatră și spune doar că o cheamă Criv. Are vocea aspră, lipsită de orice căldură. Dacă va continua așa o să-mi pierd cumpătul. În urechi îmi răsună încă glasul ei ca o emisie de unde modulată în cuvinte... Ciberul de la fermă mi-e mult mai apropiat și asta mă înspăimîntă. Mă scol, mă duc pînă la masa mea și revin cu sticla de gremon. Îi umplu cupa neagră. Pare nedumerită.

— Bea! o îndemn.

Atinge cupa cu degetele. Îmi sugerează un ritual... Adineauri parcă n-ar fi răspuns ea. De fapt, fenomenul e general: ori îți vorbesc laconic, răspicat ca niște mașini, ori par ventriloci sau simple difuzoare... Poate că, totuși, mi se pare... Criv ezită, ridică apoi cupa și o duce lent la buze. Înghite rar. Sper ca băutura s-o facă să vorbească normal. Cuvintele mi se adună în gîtlej, se înghesuie nerăbdătoare, sufocîndu-mă. Înțeleg că nu mai trebuie să beau gremon, însă înalț cupa, o apropii de buze și mă prefac că înghit.

— Lucrez la ferma V—514, cea din marginea de vest a coloniei. Parcă te-am mai văzut...

Mă simt în pielea unui idiot aruncînd cuvinte idioate. Criv își îndreaptă spre mine pupilele minerale:

— Ce vrei?

E la fel ca ceilalți, ca toți colonii, bărbați, femei, copii. Niște morți care se mișcă și vorbesc. De cînd am pătruns în oraș m-am simțit prins într-un joc grotesc de-a oamenii în viață, contaminat de ciudata neputință de a acționa conform propriei mele rațiuni, inertă dar încă vie... Visez să iau legătura cu batalionul ori cu centrele de coordonare, și totul rămîne la stadiul de intenție. Există ceva de a cărui realitate sînt conștient, ceva ce urăsc cu toată ființa: tentativele de a trăi prin propriile mele fapte sînt mereu anihilate. Mă tem de ceea ce vrea să facă din mine, de imaginea lui pe care n-o cunosc încă, dar pe care o simt înfiorătoare. Și, incredibil, pe undeva, renunțarea asta silnică îmi face plăcere; atunci mi se pare că mă aflu aici de cînd mă știu, iar toată lumea asta de morți capătă o putere de atracție irezistibilă.

— Ferma V—514! izbucnesc, spărgînd tăcerea.

Criv tresare și își mișcă buzele:

— Cum...? Lem...

Încremenesc. În colonie încă nu mi-am auzit numele pronunțat în felul ăsta:

— Mulțumesc, mă trezesc spunîndu-i emoționat.

— Pe cine?

Pare în transă. O apuc strîns de braț:

— Răspunde! Ce se întîmplă?

Îmi mîngîie tandru mîna care i-a încleștat brațul. Mă trec fiori. Îmi șoptește:

— Ce flacără! Mă arde dorul...

Se ridică brusc. Își golește cupa.

— Criv, unde stai?

Tace.

— Criv, îl simt.

— Zona trei, numărul 12—7.

Sprijinindu-și bărbia în piept, pleacă tăcută și umilă. O urmăresc cu privirea. Am s-o caut. Tresar: mersul ei de oarbă pipăind cu piciorul cărarea îmi amintește de... Nu, nu poate fi adevărat. Experiențele acelea... Apuc sticla de gremon și o izbesc de podea. Nu se sparge. Se rostogolește sub masa celor doi bărbați. Mă uit crunt în jur așteptînd un gest de iritare, dar nimeni nu mă bagă în seamă. Nici măcar o privire disprețuitoare. Ei între ei ce-și spun oare? La fel vorbesc? Sînt izolat?

Șarpe albastru, gremonul se prelinge încă pe podea. Încerc altceva. Mă scol și plec fără să-mi las solargenții în caseta încasatoare. La ieșire mă întîmpină chelnărița — mult mai umana ciberă. În timp ce-i admir sînii mari, îmi susură amabilă că datoria va fi oprită din suma săptămînală pe care o primesc de la fermă. Cu un rînjet schimonosit aprob procedura și o ciupesc. Rîde. Reacție excelent programată. Plec, gîndindu-mă la dragostea cu o femeie cibernetică.

*

* *

Au mai trecut cîteva zile. Toamna s-a prelungit nefiresc de mult. Cred că nu un stabilizator de climă cu rază de acțiune destul de mare. „Maladia" care mă stăpînește n-a evoluat, nici nu a regresat. Sînt la fel de neputincios ca și pînă acum. Pe cînd lucram la amenajarea cîtorva fîșii de pămînt proaspăt despădurite, am făcut două încercări de evadare. Reușeam să parcurg cîteva sute de metri, după aceea mă izbeam de o barieră... psihică. Mă întorceam pe călcîie și admiram orașul, iar în sufletul meu se strecura, inevitabilă, teama atavică de a părăsi locurile cunoscute, dublată de nostalgia după sfera în care locuiesc. Aveam nevoie — sînt sigur de asta — de un simplu pas pentru a trece hotarul neputinței, limita capcanei. Nu reușeam să-l fac. Mă răsuceam cu gesturi de automat și mă înapoiam în oraș. Luam o magnetocapsulă și acceleram la maximum, zburînd prin tubulatura suspendată. Odată ajuns în oraș, încercam un imens sentiment de ușurare. Timp îndelungat mă plimbam la întîmplare pe străzi, prin parcuri,

COLONIA

LEONARD OPREA

mă opream în vreun bar, pur și simplu îmbătat de fericire: Eram din nou rob.

Am început să mă simt obosit, mult prea obosit pentru a mai lupta, dacă tot ce făcusem se poate numi luptă. Întreaga mea existență aici plutește sub semnul lui „dacă". Voi aștepta finalul. Trebuie să existe unul.

*
* *

Porumbul înalt foșnește în jurul meu legănîndu-și valurile galbene. Mă strigă șeful de echipă. Cobor din cabina romeclagronului. Îi răspund cu un urlet scurt și neclar. Încerc o satisfacție idioată purtîndu-mă ca o brută. E o răzbunare inutilă și infantilă, știu prea bine că așa ceva nu-i provoacă și nu-i jignește. De fapt, nici ei nu sînt decît niște sclavi nenorociți, supuși ca și mine unui stăpîn absurd, nemilos și invizibil. Nu cunosc partea lor de vină, dar presupun că, într-un fel, sînt răspunzători de prizonieratul meu. Șeful de echipă se apropie.

— Hei, Lem. Privește.

Îmi arată miriștea rămasă în urma romeclagronului.

— Ce-are?! Ce nu-ți convine? mă răstesc.

— Lem, îmi explică imperturbabil, trebuia să cuplezi și sistemul de însămînțare.

— Am uitat. Iartă-mă!

— Lem, după ce termini recoltarea, însămînțezi parcela, mă roagă el pe un ton căruia nu i se poate reproșa nimic.

Oare ce dracu-i poate răni pe oamenii ăștia? Îmi zîmbește larg și buzele i se întind pe fața lătăreață și lividă, printre firele de păr roșcat, ca niște urme umede pe-o hîrtie uscată.

— Iordan, Iordan! îl chem viclean, zîmbindu-i la rîndul meu.

— ...?

— Ce zici, mă inviți diseară la cină? Te rog!

Iordan își îndreaptă trupul uriaș și, privindu-și ecobluza albastră, îmi răspunde nehotărît, speriat:

— Lem, unul dintre băieți...

Nu-l las să termine:

— Bine, îți mulțumesc. Am înțeles.

Face un semn vag cu mîna lui mare, vrînd parcă să-mi spună: „Mă bucur că m-ai înțeles. Vezi, ce pot să fac? Doar nu sînt eu de vină că unul dintre băieți mi s-a îmbolnăvit. Iartă-mă, dar..."

Continui cu sadism:

— Pe la șapte sînt la tine. Nevastă-ta gătește excelent, nu? Preț de o clipă, Iordan rămîne descumpănit de afirmația mea — precis, așa a considerat întrebarea — în legătură cu nevastă-sa. Apoi își leagănă în sus și-n jos capul pătrat, ridică a neputință umerii masivi și se îndepărtează cu salturi prelungi, propulsat de cizmele butucănoase. Nu-mi place saltul mecanic și încă nu mi-am cuplat vreodată propulsorul cizmelor. În curînd Iordan se vede doar ca un trunchi albăstrui care plutește, săltînd la intervale rare de un jet scurt și gălbui izbucnind de îndată ce tălpile îi ating pămîntul negru, rînduit în brazde largi. Pantalonii salopetei mimetice îi fac aproape invizibile picioarele. Nu mă voi duce la el. O să plece de acasă cu toată familia, decuplînd și creierul sferei, pentru a fi sigur că nu voi afla unde s-a dus, dacă încerc să-l caut. Chiar în relațiile dintre ei, colonii par niște animale stresate. Pentru mine, intimitatea acestor ființe a rămas o taină. Sînt constrîns să trăiesc între vietăți cvasiumane. Comunicarea dintre ele se reduce la un limbaj exprimînd strictul necesar. Se ocolesc prudenți sau nepăsători — nu știu — cert e că atunci cînd par a avea momente de sociabilitate nu vezi împreună mai mult de trei-patru indivizi, iar discuția dintre ei se poartă cu voce scăzută. Nu auzi decît un murmur continuu ca un bîzîit metalic. Am încercat să intru în vorbă nepoftit, însă de fiecare dată colonii se despărțeau cu privirile plecate, îndepărtîndu-se unul de celălalt fără a manifesta nervozitate față de impertinența mea. Se reîntîlneau apoi, întîmplător parcă, reluîndu-și liniștiți conversația, mai bine spus, bîzîitul. Nu înțeleg de ce sînt izolat. Nu miros ca ei sau n-am atins încă stadiul de vietate speriată?

Urc înapoi în cabina romeclagronului, și-mi chem ciberul. Pe ecranul minuscul al videofonului, Olden îmi zîmbește cu toată fața lui smeadă, metalică:

— Care sînt ordinele?, și dinții sidefii îi lucesc reflectînd lumina roșiatică ce-i pîlpîie în fundul gurii.

— Olden, lasă naibii rabla aia și vino să mă înlocuiești. M-am cam săturat!

Olden ezită un moment, apoi îmi răspunde sentențios:

— Șefule, conform regulamentului în vigoare, capitolul cinci, paragraful șapte, n-am voie să te înlocuiesc pentru motive neîntemeiate.

— Olden, răcnesc, îți fac un raport de-ai să ajungi la deșeuri!

Vocea ciberului răsună liniștită:

— Dacă execut un ordin contrar regulamentului, circuitul motric mi se întrerupe, oricum, automat. După anchetă tot la deșeuri ajung.

Are dreptate, îi cunosc prea bine regulamentul, dar îmi place să mă joc cu el ca și cum ar fi un semn de-al meu. Dealtfel, încadrîndu-mă în limitele admise legal, l-am și programat pentru un limbaj neprotocolar în discuțiile cu mine. Mai uit de coloni.

— Bine, Olden. Atunci, uite, azi dimineață n-am mîncat nimic și mi-e o foame cumplită. Fără combustibil nu pot să lucrez, e logic. O stare de înfometare prelungită îmi poate afecta funcționalitatea, așa că n-ai încotro... Unde mai pui că trebuie să mă prezint și la controlul virotic.

Olden reacționează prompt:

— S-a făcut!

Închid videofonul și mă tolănesc în fotoliu. Sar în picioare, gata să mă izbesc cu fruntea de plafonul cabinei. Cum de nu mi-am amintit! Memoria ciberilor! De ei nu au de ce să se ferească decît în caz de omucidere sau sinucidere. Cum am putut să uit așa ceva?!... Surîd. Tot mai surescitat, îl aștept pe Olden. Îl zăresc intrînd pe miriște. În cîteva secunde e lîngă romeclagron. Urcă și se așează pe fotoliul auxiliar:

— Poţi pleca. Poftă bună.

Încep, căutînd o introducere cît mai bună:

— Cîteva minute în plus sau în minus nu mai contează. Cred totuşi că pot rezista încă două ore, pînă se termină programul. Am impresia că te-am chemat degeaba.

Lumina fosforescentă a ochilor lui Olden îşi sporeşte brusc intensitatea. Fiecare ciber are cîte un circuit de mîndrie profesională.

— Şefule, sper că nu vrei să mă trimiţi înapoi. Am venit la ordinul tău, formulat conform legilor de gradul unu. Anularea lui presupune incapacitatea mea motrică şi raţională. La următoarea verificare voi fi trimis la lotul de ciberi casnici.

Tac, lăsînd să crească voltajul în circuitele lui psihice. Cînd îi răspund, par uşor nehotărît şi-mi lungesc intenţionat cuvintele:

— Oldeen, nuu, nu e vorba de aşa ceva... Fii liniştit. Aş vrea doar să mai stăm puţin de... la taclale, săă discutăm.

Păcat că nu poate răsufla uşurat. Luminozitatea ochilor îi redevine normală.

— Mulţumesc. Putem discuta, dar nu prea mult timp, pentru că parcela trebuie însămînţată, iar romeclagronul, chiar la acceleraţie maximă, nu o termină în două ore.

— Olden, cum sînt eu faţă de ceilalţi?

— Nu înţeleg.

— Mă refer la comportament.

— Sînt obligat să răspund?

— Da, dar asta nu implică nici o consecinţă negativă.

Nu trebuie să-i forţez emotivitatea. S-ar putea să se blocheze.

— Un dereglat.

Răspunsul mă amuţeşte. Un dereglat? În lumea lui Olden, un ciber care nu funcţionează normal e dereglat. În lumea colonilor, foştii stăpîni ai lui Olden, un anormal...

— Explică-mi cît mai amănunţit. E un ordin!

— Stari de irascibilitate nejustificată, comenzi iraţionale, productivitate minima.

— Ajunge.

Un verdict tehnic pentru o stare umană. Îi aparţine oare în întregime lui Olden?

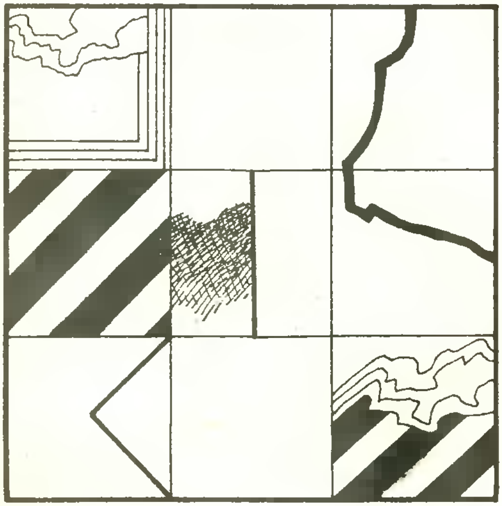

Desen de ALEXANDRU ANDRIEŞ

— Care crezi că ar putea fi cauza?

— Emotivitate de tip primitiv.

— Ai mai întîlnit cazuri asemănătoare?

Sper să aud că, odată, colonii erau oameni. Sper, fiindcă intuiesc sensul cuvintelor lui Olden, dar nu am altă cale. Empatie cu un ansamblu electronic. Zîmbesc vag, în timp ce cuvintele ciberului se prăbuşesc ca nişte păsări moarte:

— Cunosc indicii matematici specifici emotivităţii primitive. Nu am mai întîlnit cazuri concrete de manifestare. Şefule, nu pot calcula nici o rezultantă din suma întrebărilor pe care mi le-ai pus. E un test?

— Nu, Olden, nişte întrebări banale, fără scop precis. Dacă există vreo rezultantă, ar fi indispoziţia care mă chinuie. E grav, ce crezi?

— Nu cunosc cuvîntul „indispoziţie".

— Starea în care mă aflu, dar nu e nevoie să anunţi clinica de neuropsihologie.

Am vorbit răspicat pentru a-l convinge de inutilitatea unui consult. Olden aşteaptă respectuos.

— Cunoşti istoria colonizării planetei?, îl întreb, făcînd o ultimă încercare de a mai afla ceva.

— Da, dar relatarea ei ar depăşi timpul necesar însămînţării. Conform regulamentului în vigoare, paragraful şaisprezece, pagina...

— Nu mă interesează! E un ordin!

— Mă voi autodecupla pentru tentativă de a te împiedeca să-ţi îndeplineşti programul.

— Ga-ta. Ajunge. Încă o întrebare şi plec.

Trag aer în piept. Expir:

— Colonii sînt sau au fost implicaţi într-un război? Cauza războiului, cu cine s-au luptat sau se luptă şi ce arme au utilizat sau utilizează?

— Ce înseamnă „război"? Colonii nu se luptă cu nimeni şi utilizează servoinhibatoarele pentru vînarea animalelor sălbatice, însă numai cu aprobarea centrului de control ecologic.

Cunoşteam răspunsul şi îmi dau seama că interogatoriul a fost o prostie, nu era nevoie decît de două, trei ordine pentru a face curăţenie în memoriile ciberilor, sau pur şi simplu puteau fi decuplaţi cînd...

— Olden, există situaţii în care sînteţi decuplaţi toţi, fără excepţie?

— Sîntem scoşi din funcţiune de trei ori pe an pentru revizii integrale.

— Cînd?

— La date neregulate.

— Anul ăsta de cîte ori ţi s-a făcut revizia?

— De două ori.

— Ei, gata cu palavrele! La treabă!

Cobor din cabină şi o iau de-a lungul parcelei, îndreptîndu-mă spre staţia de magnetocapsule. Aud în urma mea torsul lin al turbinei romeclagronului. recapitulez discuţia cu Olden. Deci, două revizii. Olden e un ciber de tipul OMX—K5, special construit pentru colonii agrare. E un tip relativ nou. Necesită o revizie integrală odată la cinci ani, şi numai la nivel cortical. Cioturile tulpinilor amputate nu-mi mai ating gleznele. Înot în marea galbenă, dînd din mîini şi din picioare fără nici un fel de coordonare între mişcări. Mă mîngîie mătasea rară prelinsă din fusul frunzelor răsucite în jurul ştiuleţilor. Nu, de fapt, nu înot. Nu reuşesc decît să alerg înnebunit printre talazurile de porumb. Încărcătura plină de speranţă

a cuvîntului „revizie" a explodat.

Zăresc luminile violete aprinzîndu-se pe panoul stației și-mi accelerez goana ca să nu pierd magnetocapsula. Ajung la timp. Peretele tubului glisează într-o parte. Mă urc în capsula mov. Nu știu cît voi aștepta „revizia". Simt deasupra mea zborul, în cercuri din ce în ce mai strînse, al acelui cineva sau ceva care mă poate oricînd transforma într-un cadavru ce mimează viața, identic cu cele cîteva zeci de mii din oraș, colonii.

* * *

Mă întind pe canapeaua translucidă de ametister. Vocea impersonală a sferei în care locuiesc îmi prezintă rezumatele programelor de artă combinată, stocate în memoria ei artistică. Unul dintre programe mi se pare cunoscut.

— Spune-mi încă o dată numele autorului.

— Galacten Ven, principalul inițiator și reprezentant al curentului naturalist în arta programelor...

— Galacten Ven...

Îmi răscolesc memoria încercînd să reconstitui programul.

Sfera intervine:

— Să vă comunic sursele folosite în crearea „Cataclismului"?

Tăcerea mea aduce întrebării un supliment:

— Opere și autori?

Nu, hotărît lucru, nu reușesc să-mi alcătuiesc o imagine clară.

— Proiectează-mi un fragment!

Purtată de țipătul răgușit al unui sidersaxal, o lumină violacee izbucnește de undeva, din dreapta. Lumea lui Galacten invadează spațiul încăperii. Urmăresc, chiar din centrul lor, combinațiile savante și armonioase dintre cuvinte și jazz-ul care explodează parcă odată cu ele. Bărbatul și femeia cu fețe împietrite de o durere ce le-a sorbit pînă și lumina ochilor plutesc lîngă mine și printre fantasmele siderale ale tablourilor lui Vanbran. Soarele răsărind arde creasta valurilor care l-au născut și se smulge muzica tînguitoare a spumei destrămată în lanțuri de mii de bule scăldate în curcubeie, muzica ce vuiește spălînd cochilia uriașă părăsită de melcul filiform unduit de ritmurile istovitoare ale cuvintelor ce-i prorocesc moartea...

— Să continui?

Seacă, inumană, întrebarea sferei rupe vraja. Acum mi-aduc aminte de un interviu luat lui Ven. Rețin perfect: „...Antinomia instinct-automatism social..." Mă analizez, intrigat de alegerea făcută. Intuiesc că, în subconștient, programul creat de Ven a stabilit o legătură cu prizonieratul meu. Ar fi interesant să pot urmări reacția colonilor în contact cu opera lui Ven... Oare urmăresc vreodată programele de artă combinată? Nu i-am auzit comentînd nici măcar vestitele cosmocomice ale lui Bozo... Mă cuprinde din nou teama de o metamorfoză oribilă. Mi-e frig și-mi frec cu putere mîinile brusc amorțite. Concretizarea atît de brutală a fricii îmi umezește fruntea și tîmplele. În ultimele zile am încercat adeseori ciudate stări de prostrație. Ca psiholog, știu, am învățat că fiecare om plătește uneori acest tribut monotoniei profesionale, **uneori** însemnînd **rareori** într-o viață de om. Repetarea lui la intervale de cîteva zile, sau mai des, devine o problemă patologică. Silabisesc „patologic" o dată, încă o dată, iar sensul cuvîntului se amplifică în mine izbindu-mă ca unda de șoc a unei explozii a iraționalului. Am învățat asta, ca psiholog, dar n-am știut-o ca om. Nu e totuși starea de prostrație propriu-zisă, ci mai degrabă dorul de o împlinire pe care trupul și sufletul meu au cunoscut-o sau o cunosc, căci visez cu ochii deschiși lucruri intraductibile în cuvinte... Dacă a existat vreodată un război pe aceste pămînturi, rafinamentul în cruzime al armelor folosite a fost uluitor și aproape de neînchipuit, indiferent de scopul urmărit, deși nu întrezăresc un cop care să fi meritat o asemenea jertfă. Ori, poate, pe parcurs, țelul va fi fost uitat... Urmez oare calea străbătută de coloni?

Simt nevoia acută să mă întîlnesc cu zombii-coloni, să mă confrunt cu neființele coloniei și să-mi citesc disperarea pe fețele lor livide. Ordon sferei decuplarea totală și o părăsesc, înfiorat de gîndul că azi s-ar putea produce revizia ciberilor.

* * *

Mă opresc din mers și mîngîi cu privirea noaptea împodobită cu vălul stelelor, nările-mi primesc aerul rece și proaspăt, miroase a petunii, regina nopții și crini, iar tubulatura suspendată și suprastructurată sclipește, albă ca o împletitură de gigantice lujere lipsite de clorofilă. Stomacul îmi reculează ușor cînd mă gîndesc la coloni. N-am simțit niciodată, dar cred acum că miros a stîrvuri spălate de vînt.

Pornesc cu pași nesiguri spre centrul coloniei. Am ales centrul comercial, gîndindu-mă că locul e mai populat. Aș vrea să-mi pot închipui ce se va întîmpla acolo, cînd... Nu-mi pot imagina, degeaba încerc, acest „cînd" și „cum". Mi-e imposibil. Ce se poate naște din nimic? Mîinile îmi tremură și întreg trupul îmi intră în rezonanță cu ele, ca și cum mi s-ar inocula teroare, iar eu nu pot decît să blestem neputincios. Mă îmbărbătez întrebîndu-mă dacă nu cumva sufăr de o banală psihoză pe care o subestimez în virtutea convingerii că aș fi cel mai în măsură s-o depistez și s-o tratez. Atunci **ei** ar fi oameni normali, iar eu un dereglat, după cum spunea Olden.

Încleștez degetele pe mînerul pumnalului. N-am ucis niciodată cu pumnalul. Încerc să mă împotrivesc furiei și dorinței demente de a afla dacă trăiesc printre ființe vii. Nu pot. Sînt condus. Picioarele mi se mișcă independent de voința mea. O păpușă vie poate fi o jucărie interesantă, deosebit de interesantă.

Intru în piața largă, străjuită de imensele prisme azurii ale supermagazinelor strecurate printre austerele și întunecatele combinații spiralate de sfere, conuri și cuburi adăpostind baruri, unele, iar altele restaurante. Picioarele mă duc în fața unui afiș holografic, care pre-

zintă clădirile din piață și destinația lor. Aleg restaurantul „Paradis". În holul restaurantului mă întîmpină un ciber îmbrăcat în negru, cu excepția cămășii de un alb imaculat. Hainele lui au o eleganță vetustă și incomodă, dar care mă atrage și-mi provoacă o liniște plăcută. Se înclină ceremonios și mă întreabă dacă doresc să mă schimb. Nu-i răspund. Reia politicos:

— Avem o garderobă foarte bine utilată. Cuprinde costume din epocile trecute, dar și viitoare.

— E neapărat nevoie?

— Nu, însă așa se obișnuiește. Presupun că sînteți informat asupra gamei de distracții oferite de restaurantul nostru, asupra etichetei din acest local; dacă nu, vă pot oferi un pliant.

— Nu-i nevoie. Pot intra.

— Vă rog.

Îmi indică drumul cu un gest larg și încurajator. Două uși mari, făcute dintr-un cristal colorat strident dar destul de armonios, se deschid în fața mea. Vreau să intru, însă mă retrag imediat din calea unui grup numeros de bărbați și femei care se îndreaptă spre ieșire. Discutînd, rîzînd, trec val-vîrtej pe lîngă mine. Coloni discutînd însuflețit, rîzînd?... Holbez ochii. Șovăind, fac un pas înapoi. Un bărbat o cheamă cu glas înalt și vesel pe una dintre femeile din fruntea grupului. Femeia se răsucește chicotind. E Criv. În aceeași clipă mă zărește și ea. Trăsăturile feței i se modifică — parcă se bucură — deschide gura și, după o secundă infinită, începe să urle, repezindu-se spre mine:

— Lem!!!

Se opresc toți, ca un singur om. Le văd ochii dilatați țintuindu-mă.

— Priviți-l! E trimis de EL!

Ca la un semn, se reped spre mine. Scot pumnalul, cu gesturi reflexe declanșez microinhibatorul din mîner, dar mă trezesc înșfăcat pe la spate. Înhățînd cu mîna liberă brațul colonului aflat îndărătul meu și smucindu-l în jos, îndoi brusc genunchii. Apoi îi îndrept fulgerător și, aplecîndu-mă în față, arunc peste umăr trupul bărbatului. Cade la doi pași de picioarele mele, simultan fandez: pumnalul crestează tendoanele brațului pe care îl țin încă strîns, deasupra cotului, și sîngele întunecat țîșnește împroșcîndu-i fața. Artera i-a rămas neatinsă. Nu mi-am pierdut îndemînarea. Cu un salt înapoi mă lipesc de zid și cîteva trupuri se prăbușesc inerte, secerate de raza invizibilă a microinhibatorului. Mă mir că ciberul nu intervine. Îl zăresc nemișcat. L-au decuplat?

Colonii se dezmeticesc în sfîrșit și se reped spre mine, urlînd, împiedicîndu-se de trupurile din fața lor. Abia acum le privesc atent chipurile și sînt gata să scap pumnalul din mînă: desluşesc în tansfigurarea lor amprenta unei bucurii sălbatice care nu are nimic comun cu ura, cu răzbunarea. Par extaziați. Întind brațele spre tavan, mă roagă să fac ceva, nu pricep ce. Criv se trîntește pe covorul stacojiu și începe să se tîrască spre mine. Uluit, o las să se apropie. Îmi atinge picioarele. Trupul îmi vibrează încordat pentru saltul de apărare. Însă Criv îmi îmbrățișează genunchii, înalță capul și îi observ lacrimile mari, apoi tresar desluşindu-i tremurul pătimaș al vocii, implorarea:

— Ai venit! Ucizi... EL te-a trimis. S-a îndurat. Cît te-am așteptat...

Dintr-o dată sare în picioare și-mi apucă mîna cu care țin pumnalul. Privește ca hipnotizată lama albăstruie.

— Sînge...

Mă trezesc îmbrățișînd femeia de lîngă mine. Totul se învîrte în jurul meu și irup, răcnind cuvinte neînțelese, un fel de urlete ritmate care adună spume la gura colonilor, pesemne și la a mea, trîmbițînd parcă apropierea unei fericiri încă de pe acum macabră.

*

* *

Criv geme încet, ca un copil pedepsit care începe să se liniștească. O sărut ușor pe buze, pe gîtul mlădios. Mă ridic de lîngă ea și mă așez pe marginea patului. Comand sferei să dea transparență totală ferestrelor. Afară se crapă de ziuă. Trebuie să merg la fermă. Îmi iau cămașa de pe marginea fotoliului. Vreau să mă îmbrac, dar mîna lui Criv îmi mîngîie brațul:

— Unde pleci?

— La fermă.

— În a doua zi sacră nu lucrează nimeni. Rămîi, Lem. Vreau să mai facem dragoste.

Înțeleg, deci, că ieri a fost prima zi sacră. Sînt încă amețit. O colonă mi s-a dăruit... aproape incredibil... ca o femeie adevărată... Încerc să-mi ordonez gîndurile și amintirile. Azi nimeni nu lucrează... Gura mi-e încleiată ca după o noapte de beție, dar n-am băut nimic. Am făcut doar dragoste. Animalic. Cer sferei o cutie de sistcola. Brațul metalic îmi pune băutura pe măsuța de lîngă perete. Mă scol, îmi umplu paharul și sorb însetat. Parcă mi-a mai dispărut gustul amar din gură. Mă întind din nou lîngă Criv și-mi masez încet, cu putere, tîmplele. Inutil. Imaginile sînt extrem de confuze. Nu înțeleg, nu-mi amintesc cum am ajuns aici, în sfera locuită de Criv, țin minte doar că la ieșirea din restaurant colonii alergau pe străzi cuprinși de o frenezie cum rareori mi-a fost dat să văd. Uneori se opreau lîngă mine și mă priveau fascinați. Criv îmi ți-

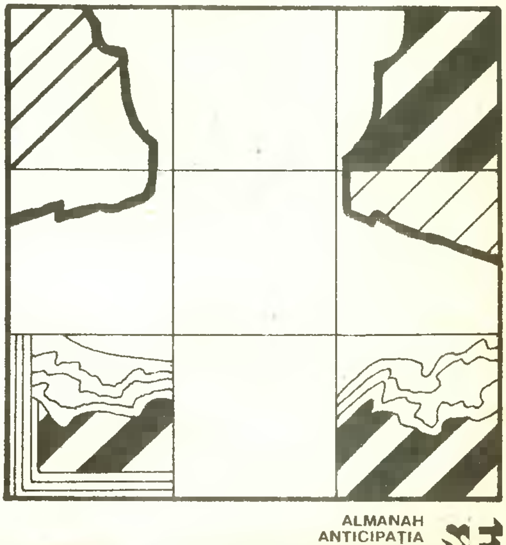

Desen de ALEXANDRU ANDRIEȘ

nea ridicată mîna în care aveam pumnalul, agitînd-o ca pe un stindard. Răgușise țipînd: „EL! Ne-a trimis semnul!" Apoi totul dispare într-un vîrtej negru care, cînd și cînd, aduce la suprafață chipuri deformate de rîs, guri schimonosite de urlete isterice, corpuri încleștate...

Mă întorc spre Criv. Privește dincolo de mine, vrăjită de visul neînțeles pe care-l poartă în suflet: întîlnirea cu EL?

— Criv, cine-i EL?

— Ne va primi mîine... O să vorbească! țipă brusc.

Tresar. Preferam colonii așa cum i-am cunoscut. Nu mă înspăimîntau. Oare cîte zile sacre au?

— Mîine e ultima zi sacră?

Criv nu-mi răspunde, însă lacrimi mari încep să i se rostogolească pe obraji. Trei zile sacre, deci... Cu vîrfurile degetelor mîngîi buzele colonei.

— Cum arată?

— Nu știu, Lem. Dar e stăpînul meu!

Ochii femeii păstrează neclintit lucirea dementă, hipnotică a misticului obsedat de imaginea unei libertăți neumane, monstruoasă. Moartea, oare?... Are vreun rost să mai încerc a afla ceva de la o biată sclavă, roaba LUI? Ieri m-a stăpînit ca pe un animal perfect dresat — EL, cine e, ce vrea?... Mă îneacă un val de ură. Apocalipsul? Pe neașteptate, mă cuprinde panica. Trebuie să fug cu orice preț. Pot oare? Criv îmi înlănțuie gîtul cu brațele. Se lipește de mine ca o mare panglică fierbinte. Încerc disperat să mă împotrivesc, dar trupul nu mi se supune. Sînt dominat de propriile mele instincte sau de EL?

* * *

Mă aflu în curtea fermei. Pustiu. Intru în sediu și, de la una dintre cabinele de apel, îl chem pe Olden. Pierd un sfert de oră făcînd apel după apel. REVIZIA!

Mă trezesc alergînd spre cîmpul din apropiere. Pe arătura proaspătă, picioarele mi se înfundă pînă la glezne în pămîntul negru și moale. Mă poticnesc, împrăștiind cu suflul meu fierbinte, șuierător, aburii înălțați din țărînă. Într-un tîrziu mă opresc. Umezită de soare, cămașa mi se lipește de spinare, iar genunchii îmi tremură, îndoindu-se fără voie. Respir adînc și rar. Încerc să mă liniștesc... Blestem dorința de a ști ce se întîmplă în timpul „reviziei" din a treia zi sacra. Curiozitatea asta nesățioasă nu a fost, oare, programată și ea? O altă formă de control? Ma gîndesc la război, la stupida datorie de a fi om. Cuvinte mari... goale. Cît de umană poate fi moartea?

Ciudat, neliniștitor, mă simt oarecum eliberat de voința care... Libertatea mea...De ce nu fac parte și eu din turma veselă de pe străzi?... Nu știu, sau cel puțin nu știu acum. Poate undeva, în inconștient sau în subconștient, a pătruns un tentacul al disperării mele conștiente și a scurtcircuitat contactul cu EL, cel care mă înrobește. Poate că e nevoie de o sclavie mai îndelungată ca să devii ca ei... Sau EL se pregătește pentru un final inimaginabil?

Tentația unei înfruntări directe mă asaltează, deși nu cred că dorința de a-l întîlni îmi aparține în întregime...

Am rămas încă un instrument dirijat?...

Ar fi mai înțelept să-mi caut batalionul, dar fuga mi se pare acum o dovadă de lașitate. Nu e destul. Găsesc imediat încă un argument: pînă mă întorc eu cu supersoldații ISI, s-ar putea ca EL să dispară împreună cu toți colonii și, în fața clădirilor pustii, n-ar fi exclus să fiu luat drept un simplu dezertor nebun.

Trebuie să mă întorc în oraș. Pipăi pumnalul. Sper că nu-l voi folosi din nou.

* * *

Din cauza vitezei mari a sferei, am senzația că mă aflu într-o cușcă închisă ermetic și aruncată cu putere în vidul cilindrului semitransparent. Stau în fotoliul amortizor și-mi privesc mîinile. Pielea de pe ele se înfioară. Voi ucide? EL poate fi ucis?

Peretele tubului se retrage de pe partea stîngă a sferei. Cobor și apuc să mai zăresc un grup de vreo treizeci de coloni care părăsesc piața. O iau la fugă ca să nu-i pierd din vedere și încep să-i urmăresc de la o distanță ce mi-ar putea oferi posibilitatea de a mă apăra rapid și eficace. Au capetele plecate și pășesc într-o tăcere deplină. Curînd, se alătură altor cîteva sute de femei, copii și bărbați. Îmi sugerează o gigantică procesiune. După un timp, din mijlocul lor se ridică un murmur care crește treptat. E o zumzăială haotică și, dintr-o dată, izbucnește un vacarm înfiorător. Deslușesc din nou nota de veselie paranoică. Mi-amintesc de întîmplarea din restaurant.

Merg de aproape o oră în alternanța de tăceri și urlete. Procesiunea se apropie de marginea orașului. În depărtare se conturează, curbate domol, spinările unor dealuri nu prea înalte. Mișcarea trupurilor colonilor a căpătat rigiditate. Șuvoiul de somnambuli se scurge în pîntecul uneia dintre coline. Coborîm pe trepte largi de marmură roșie și toate simțurile mele intră în alertă. Contactul cu treptele sîngerii îmi provoacă o teamă ciudată: fiecare fibră a trupului meu vibrează. Mă apropii destul de mult de ultimii coloni, gîndindu-mă că e mai bine să mă amestec printre ei. S-ar putea să existe vreun control la intrare... Mă încearcă o presimțire confuză. Cercetez peretele mimetic al intrării, dar nu pot să-mi dau seama cum funcționează. Treptele coboară mereu. Pășesc pe ele ca pe cadavre...

Am ajuns într-o sală gigantică, „gigantică" e prea puțin spus, și nu reușesc să-i zăresc capătul. Pereții laterali se află la cîteva sute de metri unul de celălalt.

Mulțimea se risipește pe întinderea suprafeței imense, împărțită în pătrate mari, galbene și mov. Cred că e aici mai bine de jumătate din populația coloniei.. Mă uit în jur. Nu, exagerez. Sînt doar cîteva mii de oameni. Instinctiv, mă retrag spre trepte. Pun piciorul pe prima treaptă, dar cînd mă uit în sus observ că intrarea e astupată de zidul mimetic... Mă răsucesc brusc. Fără să mă bage în seamă, colonii se adună în grupuri destul de nume-

roase. Trebuie să mă stăpînesc. Execut un ciclu de respirație oxiprana și mă mai liniștesc. Îmi iau inima în dinți și mă îndrept spre cel mai apropiat grup de coloni, mimînd mersul lor inuman. Pășesc ca și cum în locul articulațiilor mele, umane, aș avea niște mecanisme metalice neunse de multă vreme. Îmi fac loc în viermuiala de trupuri, căutînd să văd și ce se întîmplă. Reușesc să ajung în primul rînd. Unul dintre colonii de lîngă mine, un bătrînel mărunt, cu părul alb și rar, gîrbovit, se repede, îmbrîncindu-mă, pentru a lua locul adolescentei care se depărtează cu pași rari, privind absent. Ovalul fin al feței îi e pătat de pentaedre mari, de un galben sepulcral... În cele două zile de isterie colectivă paloarea morții dispăruse de pe chipurile oamenilor... Bătrînelul se oprește în dreptul unei uriașe flori negre care adăpostește, între petalele triunghiulare, răsucite într-o spirală fină, un pentaedru cenușiu. Petale!... Suprafața pentaedrului strălucește din cînd în cînd în nuanțe diferite de cenușiu, indiferent de unghiul din care-o observi, trădînd o mișcare interioară ce-o face să onduleze imperceptibil. Colonul cuprinde tandru în căușul palmelor corola florii și se apleacă încet, atingînd cu fruntea pleșuvă pentaedrul. Îl urmăresc atent cînd se retrage, cu mișcări furișate, dar hotărîte. Are pe față mici pentaedre galbene... Mă strecor în afara grupului. Colonii nu observă. Sînt preocupați de viitorul contact. Îndeplinesc un ritual care parcă mi-e cunoscut. Încerc să mă concentrez. Fac cîțiva pași prin sală. Colonii s-au strîns în zeci de grupuri, bănuiesc, în jurul ciudatelor flori. Sînt deci mai multe. Nu, nu bănuiesc, sînt sigur: toți au fețele stigmatizate. Cei care au stabilit contactul cu florile se plimbă fără țintă prin sală. O zăresc pe Criv. M-aș duce la ea să încerc să aflu ceva, dar găsesc că e mai bine să rămîn unde sînt, lîngă trepte. Unde am mai văzut pentaedrele astea?

Colonii se așează în genunchi. Florile au dispărut. Mă așez și eu în genunchi. Brațele bărbaților, femeilor și copiilor se ridică spre boltă. Privesc în sus.

Răscolindu-mi întreaga ființă — pentru o clipă cred că voi deveni efazic — apare o întruchipare... forma perfectă spre care a năzuit dintotdeauna geniul pictorului și sculptorului. Frumusețea **întruchipării** mă sufocă, pune stăpînire pe mine. E halucinantă. În aer plutește chintesența **necunoscutului**. EL. Și deodată înțeleg. A venit din universul Morții. Gîndurile mi se rostogolesc incredibil de repede: „Moartea — fenomen căruia îi cunoaștem cauzele și-i contemplăm efectul. Dincolo de reperele astea, vidul incognoscibil. Nu s-a descoperit încă sistemul de referință, inteligibil nouă, prin care s-o raportăm la universul realității înconjurătoare. Moartea, frumoasă și oribilă pentru că nu știm absolut nimic despre ea. Trupul inert îngrozește prin imobilitatea lui, dar dincolo de asta..."

Acum răsună o voce — sinteză perfectă de glasuri animale și umane. Tremur. Lucid pentru cîteva fracțiuni de secundă, mai apuc să mă întreb: hipnoză în masă, contact cu o antilume sau proiecție cvadridimensională?

Simt cum îmi pierd cunoștința.

*
* *

Mă trezesc urlînd. Mă doare trupul. Alerg. Mi-am sfîșiat hainele. Alerg înnebunit prin sală, urmărit, înconjurat de imaginile care țîșnesc fără încetare dinăuntrul meu: gînduri nebănuite și dorințe nemărturisite, crime, violuri, neputințe și prăbușiri îngropate pentru totdeauna în beciurile sufletului, speranțe frînte, răzbunări meschine date la groapa cu gunoi a inconștientului, pofte și dureri arse în mine, acolo unde nu le zărea nimeni... Alerg și urlu. Mă izbesc de oamenii țipînd și fugind înnebuniți de asaltul imaginilor interioare pe care nu le pot vedea decît ei. Calc pe cadavrele celor ce s-au strîns de gît cu propriile lor mîini. Mă împiedic de trupurile celor care și-au scos ochii crezînd că, astfel, nu-și vor mai vedea adîncurile. Alții se tîrăsc spre locurile în care se aflau florile, înlocuite acum de cercuri întunecate. De îndată ce le ating, nesățioasele guri îi atrag și-i fac să dispară. Trebuie să scap de imagini! Pumnalul! Nu-mi nimeresc buzunarele. Unde mi-e pumnalul? Mîinile nu mă ascultă. Fug spre o **gură.** Brusc, schimb direcția. Mi-e frică de moarte. Izbesc o imagine cu pumnii, dar trupul femeii nu dispare din fața ochilor mei, iar copilul pe care l-am plesnit se prăbușește, ca secerat. Cad în genunchi.

*
* *

Împleticindu-mă, urc treptele sîngerii. Alături de mine pășesc oameni cu priviri rătăcite, fețe zgîriate, haine sfîșiate, cu trupuri rănite. Mă aflu printre primii. Întorc capul. În urma mea nu sînt mai mult de trei-patru sute de coloni. În ciuda epuizării fizice, mă simt eliberat de **puterea** care-mi controla voința. Pesemne, îsi refac forțele. Simt că acum trebuie și pot să evadez. Am ajuns la ieșire. Arunc peste umăr o ultimă privire spre sala imensă: urmele crimei au dispărut. Zăresc florile. Mă uit apoi la cei de lîngă mine. Aș vrea să-i ajut. Nu am puterea să vorbesc, dar are vreun rost? De cît timp sînt cu toții sub influența **întruchipării,** a forței LUI? De ani și ani? Poate... Cu timpul îi va ucide pe toți. Mai pot fi oare salvați?

Trebuie să evadez!

*
* *

Am regăsit copacul la rădăcina căruia îmi îngropasem echipamentul. Patru săptămîni de coșmar... sau... mai puțin? Oricum, nu mai contează. Mă simt vinovat prin însăși condiția mea umană. Sap cu pumnalul pămîntul înghețat, pînă cînd lama albăstruie izbește cu sunet metalic, scrîșnit, perforatorul manual. Bine că n-am găsit pumnalul atunci, în sală. Mi-am adus aminte unde am mai văzut pentaedrele. La institutul pentru pregătirea soldaților ISI. Celor de la secția de psihologie, pe care am absolvit-o, li s-a prezentat succint o armă creată cu aproape un veac în urmă: INDUCTABISALUL. Vizualizează abisurile inconștientului prin inducție bioelectrică. N-am văzut atunci arma propriu-zisă — floarea, cred — nu ni s-a explicat principiul ei de funcționare, ci doar metodele de utilizare și efectele. Arma fusese interzisă pentru că exista riscul de a deveni **independentă.** Cei

COLONIA

LEONARD OPREA

care o concepuseră doreau să supună populații întregi în scopuri pur economice fără a recurge la război, dar **inductabisalele** acționaseră numai un timp conform prevederilor, „sugestionînd“ oamenii să muncească peste puteri în folosul unor patroni nevăzuți, apoi... Apoi, tocmai în „zilele sacre“, prevăzute ca un răgaz, o scurtă perioadă de refacere a forțelor psihicului, celor atît de rafinat exploatați, dar cărora, evident, patronii nu le doreau moartea, **inductabisalele** începuseră să funcționeze independent...

Curăț perforatorul și, în cîteva minute, dezgrop sacul ermetic în care îmi pusesem echipamentul... probabil că în orașele aproape pustii, cu puțini oameni pe care să-i supună în continuare și, în cele din urmă, să-i ucidă, inductabisalele își epuizaseră puterea inițială de contaminare și totul depindea acum de echilibrul psihic al individului care nu mai era asaltat decît de zvîcniturile agonice ale mașinii, avînd astfel posibilitatea să-și salveze viața. Adică trupul, căci sufletul... Mi-am văzut inconștientul și trăiesc încă... Mă îmbrac într-un timp record.

Încercînd un sentiment reconfortant de siguranță, apuc laserul și mă grăbesc să mă îndepărtez de colonie. **Inductabisalul** mai funcționează. Chiar distrus, va lăsa mii de morți în viață.

Cîțiva arbori înalță înspre cerul cenușiu trunchiuri zvelte și albe.

*
* *

Dazen are fața ca de alabastru și ochii lipsiți de expresie.

— Semeni cu colonii, șoptesc fără să vreau.

Nu-mi răspunde... Și știu că n-are nimic comun cu colonii. Dar, oricît ar încerca, nu va putea înțelege cu adevărat ce înseamnă să-ți contempli propriile abisuri.

— Lem!

Se uită la mine și îi observ în privire un licăr de spaimă.

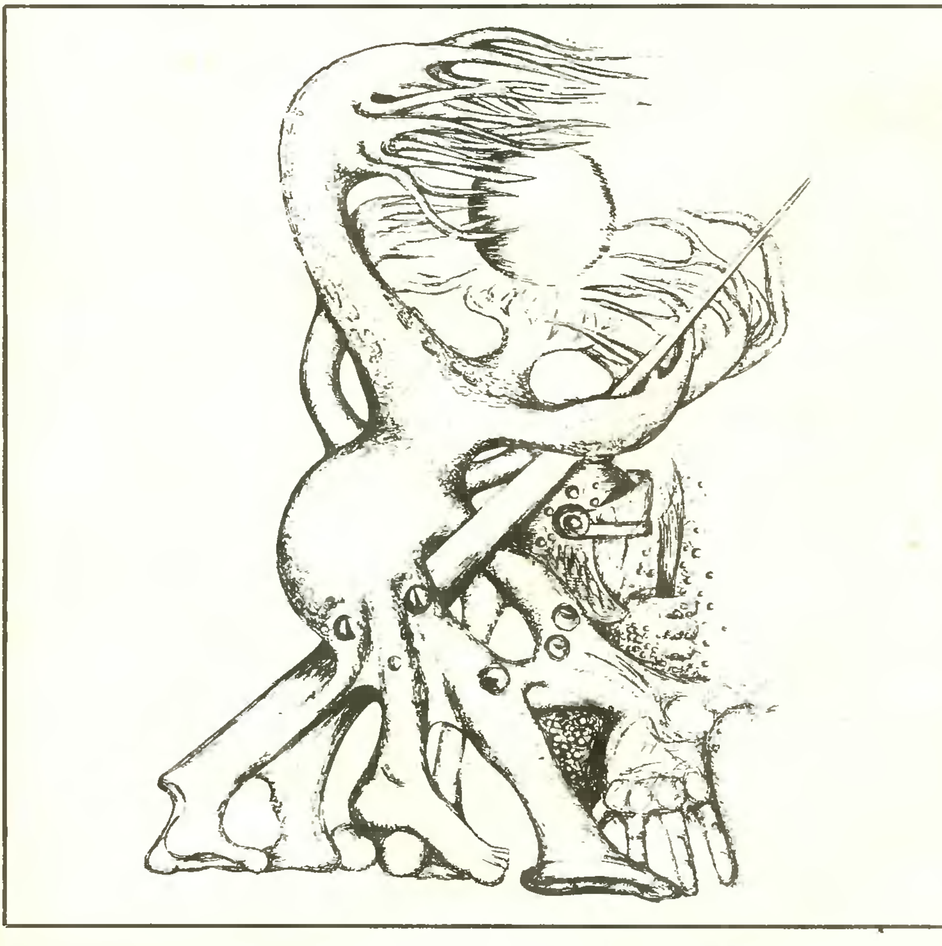

Desen de DAN FARCAȘ

ULTIMA CONFESIUNE A LUI LOUIS QUFAULT

DE GHENNADI MAXIMOVICI

– ASCULTĂ, Sherlock Holmes, ce, ai adormit? auzi inspectorul Texier, ridicînd receptorul telefonului.

Telefona Jean-Claude, un vechi prieten şi tovarăş fidel la o mică slabiciune, aceea de a purta penelul pe pînză în aer liber, în afara oraşului.

– Nu, nu, răspunse molatic Pierre, numai că mă dă gata zăpuşeala asta.

– Totuşi, poate vii acum pe la mine? Am urgent nevoie de ajutorul tău.

– Bine, n-am ce-i face, se învoi cam în silă inspectorul.

După ce puse receptorul în furcă, îşi încheie alene gulerul de la cămaşă, îşi strînse cravata şi îşi puse haina. Desigur, putea să n-o facă pe o căldură ca asta, dar obişnuinţa e obişnuinţă. Ieşi în stradă şi se duse la maşina sa.

– Ei, nu te-ai prăjit pe drum? îl întrebă Jean-Claude cînd Texier intră în cabinetul lui.

– După cum vezi, am rezistat, răspunse Pierre, aşezîndu-se pe un scaun lîngă geam. Ia zii, care-i baiul?

– Hai că mă iei prea repede. Mai întîi spune-mi tu dacă ai ştiut vreodată exact cu ce mă ocup eu în cursul săptămînii cît lucrez?

– După cîte ştiu, cu nişte cercetări în domeniul ciberneticii şi tehnicii computerelor, răspunse Texier, fără să înţeleagă cîtuşi de puţin ce nevoie avea de asta prietenul său.

– În genere, cam aşa e. Dar în afară de activitatea de cercetare şi de proiectare, instituţia noastră dă şi consultaţii unor firme şi centre de calcul. Ei bine, despre unul dintre aceste centre aş vrea să stau de vorbă cu tine.

La diferite epoci au existat întotdeauna mulţi oameni în vîrstă valoroşi pentru ştiinţă, artă, cultură, dar, din păcate, deja cu un picior în groapă. Tehnica de azi, însă, permite să se conserve creierul lor, cu tot intelectul, cu ajutorul computerului. Dacă se introduc într-o maşină intelectul şi conştiinţa unui om talentat, acest creier nou, acum un creier electronic, degajîndu-se de neputinţa senilă a unui corp pieritor, poate fi încă de un folos uriaş. Pentru astfel de cazuri a şi fost născocită aşa-numita „nemurire creatoare".

– E ceva pentru mine mai mult sau mai puţin greu de înţeles. Dar ce am eu cu toate astea? întrebă Pierre, oarecum mirat de cele auzite.

– Ei bine, la această instituţie, unde se află computere cu conştiinţa unor oameni mari, s-a angajat relativ nu demult un tînăr şi talentat fizician specialist în domeniul nuclear, Louis Qufault. Nu cunosc amănuntele. Cred că undeva a fost afectat puternic de radiaţii. Cînd s-a văzut că el n-o s-o lungească mult, i s-a propus să-şi transmită conştiinţa unui computer. Asta e, cum ştii, ceva voluntar. El şi-a dat seama, se vede, că e într-o situaţie disperată şi a acceptat.

La început totul a mers bine. Dar apoi s-au ivit mici neplăceri. Pricepi, în momentul cînd s-a conceput toată ideea asta, majoritatea oamenilor nu s-au gîndit că împreună cu toate informaţiile din creier se vor introduce în computer şi emoţiile, sentimentele, dorinţele. Pînă la întîmplarea cu Louis Qufault o astfel de problemă nu s-a pus. Cred că mai degrabă pentru că toţi ceilalţi aflaţi acolo şi-au trăit traiul, au îndurat cîte şi mai cîte, au simţit tot ce aveau de simţit. Pe ei nu-i mai interesa nimic altceva decît propria lor activitate.

Cînd deodată a apărut Qufault, un tînăr energic, care a văzut prea puţine în viaţă. El n-a simţit încă atîtea şi atîtea, n-a trecut prin cîte şi mai cîte... Nu ştiu ce-a ieşit din toate astea, dar se spune că în ultima vreme s-a mai liniştit. Şi deodată ieri dimineaţă s-a constatat că toată memoria computerului în care se afla conştiinţa lui Louis Qufault s-a şters, adică el a încetat să mai existe.

Dealtfel, dacă s-ar fi întîmplat una ca asta cu altcineva, totul putea fi considerat ca o întîmplare. Dar Qufault se ocupa de probleme strict secrete, de o uriaşă importanţă pentru stat. Şi conducerea consideră că lucrul acesta a fost făcut intenţionat. Dar cum?... Existenţa acestei instituţii este cunoscută unui număr strict limitat de oameni...

– Ei bine, şi ce se cere totuşi de la mine?

– Oare n-ai înţeles? Trebuie stabilit cine a făcut asta. Cînd m-am uitat şi mi-am dat seama că nu se mai poate repara nimic, le-am spus-o. Ei m-au întrebat dacă nu cunosc vreun om care ar putea să se ocupe de elucidarea cazului. Deocamdată nu vor să se adreseze oficial la nici o instanţă, pentru că fără voie ar deveni cunoscută existenţa unei astfel de instituţii, şi apoi şi conducerea, care încă nu ştie nimic, nu i-ar lăuda. Fireşte, m-am gîndit la tine. S-au declarat de acord pe răspunderea mea. Aşa că să mergem, sîntem aşteptaţi...

– Iată, domnule Navarre, omul de care v-am vorbit, îl prezentă Jean-Claude pe prietenul său cînd intrară în cabinetul directorului instituţiei despre care Pierre nici nu ştia cum se intitulează.

– A, inspectorul Texier! spuse stăpînul cabinetului, întinzîndu-i mîna. Prietenul dumneavoastră v-a lăudat foarte mult. Să sperăm că amiciţia nu i-a înceţoşat ochii şi că are dreptate. Luaţi loc, zise, arătîndu-i un fotoliu şi aşezîndu-se în faţa lui.

Din obişnuinţă, Pierre se apucă să-l examineze pe Navarre. Avea fruntea înaltă, tîmplele cărunte, deşi părul nu-i era încă complet încărunţit, o mustăcioară albă şi ea, nasul mare, coroiat. Ochii... ochii erau cumva incolori, cenuşii-apoşi şi reci, chiar cu o expresie oarecum de răutate.

„Da, n-aş vrea să lucrez cu un astfel de om, îşi zise Pierre, şi cu atît mai puţin să-i fiu subaltern."

– Aşadar, să începem. Cred că aţi aflat de la amicul dumneavoastră cu ce se ocupă instituţia noastră, nu?

– În linii generale, răspunse rece inspectorul.

– Ei bine, totul a început cu nişte lucruri aparent mărunte. Odată, computerul cu conştiinţa lui Louis Qufault a spus că doreşte să facă o plimbare sub clar de lună cu o oarecare Monique, necunoscută nouă, să-i recite versuri şi alte prostii de felul acesta. Altă dată şi-a exprimat dorinţa de a sta pe malul unui lac într-o pădure. Ne-am gîndit să-i arătăm un film, dar el a spus că are nevoie de un lac adevărat, cu mireasmă de putregai şi de cetină, să-i cînte păsările şi să plutească pe lac nuferi... Pe urmă a spus că vrea să fumeze. Şi aşa, ba una, ba alta, aproape zilnic. Am încercat să-i explicăm că toate acestea sînt cu neputinţă, dar el nici n-a vrut să audă. Se văicărea mereu.

Ne-am gîndit îndelung ce să facem cu acest Louis Qufault. Mai întîi am încercat pur şi simplu să nu luăm în seamă toate rugăminţile şi cererile lui. El a încetat să mai funcţioneze. Apoi am apelat la cei care au conceput acest sistem, firma „Electronique". Cei de-acolo ne-au propus ca la fiecare cerere de acest fel să introducem în regiunea respectivă a creierului electronic anumite impulsuri care să semnifice satisfacerea dorinţelor...

Inspectorul dădu să deschidă gura ca să-l întrebe pe Navarre ce înseamnă toate astea şi cum fac ei aceste lucruri, dar rămase tăcut. Interlocutorul său a înţeles probabil ce a suscitat interesul lui Pierre şi a venit cu lămuriri:

– Vă interesează, se pare, cum se pot satisface cu ajutorul impulsurilor diferite dorinţe, nu? E simplu. Astfel de experienţe se fac demult cu animale. Cu ajutorul unui computer şi al electrozilor introduşi în creier, bunăoară, s-a provocat sentimentul de saţietate la un animal flămînd, şi dimpotrivă a fost silit să mănînce un animal sătul, s-a provocat o stare de iritare la un animal calm şi a fost calmat unul furios. E de la sine înţeles că dacă putem face asta cu un creier viu, cu unul electronic totul e mult mai simplu. Ei au conceput un program corespunzător şi ni l-au trimis nouă.

Acum la orice dorinţă a lui Louis Qufault se introduceau în creierul lui electronic impulsuri electrice. Dacă voia să fumeze, poftim: un impuls introdus în locul cuvenit îi dădea senzaţia că tocmai a fumat o ţigară; dacă voia să stea pe malul unui rîuleţ în pădure, poftim, căpăta senzaţia că aşa şi e.

O vreme Louis Qufault s-a liniştit, deşi computerul a început să funcţioneze ceva mai prost, mai exact, mai încet ca în primele zile cînd a venit la noi. Dar această viaţă calmă n-a durat prea mult. Apoi el a început iar să se irite şi să se arate nemulţumit. Cufundat în sine, nu făcea nimic cu orele. Era vădit indispus, îl chinuiau nu ştiu ce gînduri despre el şi despre soarta lui...

Navarre rămase pe gînduri, parcă plănuind ceva. Faţa lui luă o expresie şi mai răutăcioasă. Părea că dacă i-ai pune acum o întrebare, ar exploda. Trecură poate vreo trei minute pînă vorbi din nou:

– Ei bine, acum Louis Qufault nu mai există. Cineva l-a şters. Şi misiunea dumneavoastră, domnule inspector, este aceea de a stabili cine putea să facă una ca asta...

– Aveţi vreo bănuială? întrebă Texier.

– Nu am bănuieli directe, răspunse calm Navarre. Un singur lucru e clar pentru mine, acela că un om dinafară nu putea să pătrundă la noi şi că asta a făcut-o cineva dintre ai noştri. Dar cine? Nu voi greşi, cred, dacă vă voi sugera direcţia în care trebuie să întreprindeţi cercetările. Fără a şti concret cine a făcut-o, sînt convins că fapta a săvîrşit-o cineva din cei de stînga. Din păcate, printre cercetătorii noştri tineri sînt şi din aceştia, deşi eu am căutat în fel şi chip să mă debarasez de ei...

„Încă un anticomunist", se gîndi inspectorul, dar se mărgini să întrebe:

– Pe ce se întemeiază convingerea dumneavoastră?

– În primul rînd, pe faptul că ei se învîrteau mereu în preajma acestui computer. Şi apoi nu uitaţi că Qufault se ocupa de probleme secrete de o importanţă uriaşă pentru forţele noastre armate. Şi socot că ei voiau să afle ceva de la computer, dar dîndu-şi seama că Qufault refuză să colaboreze cu ei, pur şi simplu l-au distrus. Aşa încît acum ur-

mează să intraţi în acţiune dumneavoastră. Trebuie să aflaţi neapărat cine a făcut-o.

– Ei, vrei să vezi computerul? întrebă Jean-Claude cînd ieşiră din cabinetul lui Navarre.

– Deocamdată n-am nevoie, răspunse calm Pierre.

Părăsiră clădirea şi se îndreptară spre maşină. Prin preajmă treceau oameni grăbiţi, şi Pierre se gîndi fără să vrea că nimeni din ei, care au trecut de atîtea ori pe lîngă această clădire, nu ştie că ea păstrează gîndurile şi destinele unor oameni care au murit demult, de a căror existenţă au uitat poate chiar şi rudele şi cunoscuţii lor. Or, ei, nefericiţii, sînt ca vii: gîndesc, lucrează, creează, inventează. Şi, cum s-a constatat, mai au şi emoţii.

Frămîntat de aceste gînduri, Texier se indispuse. Cei doi prieteni se despărţiră. Pierre se urcă în maşină, dar după ce stătu singur cu sine vreo zece minute, se gîndi să se reîntoarcă în instituţia lui Navarre. Intrînd în sala maşinilor, îl întrebă pe primul tînăr ieşit în cale cine lucra cel mai mult cu Louis Qufault.

– Acela care a fost şters, da? Era favoritul lui Anatole Magnan. Dar mai bine nu-l deranjaţi. Acum e prost dispus. Conducerea îl bănuieşte a fi el făptaşul.

– Şi unde e? întrebă Pierre.

– Mai curînd la bar. E unul mic de statură, dar cu umeri ca ai unui luptator. Şi are părul negru, uşor ondulat... O să-l vedeţi imediat...

Pierre coborî la parter, intră în bar şi într-adevăr văzu numaidecît la una din măsuţe un tînăr lat în umeri, cu părul negru, uşor ondulat.

– Scuzaţi, dumneavoastră sînteţi Anatole Magnan? întrebă Texier, apropiindu-se de măsuţă.

– Da, Magnan. Dar dumneavoastră cine sînteţi? întrebă la rîndul său tînărul.

– Inspectorul Texier, se prezentă Pierre şi, fără a-i cere permisiunea lui Magnan, se aşeză pe scaunul de vis-à-vis.

– Ce, şeful a şi angajat copoi? spuse dispreţuitor Magnan.

– Ei na, copoi! spuse calm inspectorul. Mă aflu aici într-adevăr la invitaţia şefului, dar el nu m-a trimis la dumneavoastră. Şeful bănuieşte că a făcut asta cineva din cei de stînga.

– Înseamnă că mă bănuieşte pe mine. Eu doar nu ascund că fac parte dintr-o organizaţie de tineret a comuniştilor, răspunse liniştit Magnan, privindu-l pe Pierre în ochi.

– Spuneţi-mi, ştiaţi cu ce se ocupa Louis Qufault?

– Desigur că ştiam. Şi nu numai eu. Aici, în general, se ştie totul şi despre toţi. Dar nu intrăm în amănunte.

– Aţi vorbit cu Qufault despre munca lui, despre cît e ea de dăunătoare sau folositoare omenirii?

– Foarte puţin. Nu ştiam cu ce se ocupă el concret. Dar cred că dacă-l întrebam, tot nu mi-ar fi spus, pentru că era un om corect. Fireşte, puteam să aflu asta şi într-alt fel, peste voinţa lui. Dar noi eram aproape prieteni şi nu puteam să-mi permit asta. Dealtfel, repet, n-aveam absolut deloc nevoie să ştiu.

– Sînt încredinţat că ştiţi foarte bine ce s-a întîmplat totuşi, observă Texier.

– De ce credeţi asta?

– Aţi spus singur că eraţi aproape prieteni. Înseamnă că îl cunoaşteţi mai bine ca alţii. Afară de asta, se pare că eu bănuiesc şi singur ce s-a întîmplat.

– Şi ce-i cu asta? întrebă cu un zîmbet neîncrezător Magnan. Aveţi însă în vedere că eu n-am de gînd să vă spun nimic. Aflaţi singur şi atunci voi răspunde la întrebările dumneavoastră. Dar deocamdată...

Se despărţiră şi Pierre părăsi clădirea.

„Da, îşi zise, urcîndu-se în maşină, tot ce se petrece în instituţia asta nu e deloc vesel. Sincer vorbind, o vizită aici nu-ţi face nici o bucurie. Cum pot fi consideraţi aceşti academicieni, profesori – vii sau morţi? Dacă stai să te gîndeşti, e curat o morgă cu cadavre vii.

Dar cu acest Louis Qufault ei au făcut, evident, ceva ce nu trebuia. Impulsuri care satisfac dorinţele... Autenticul e autentic, pe cînd o contrafacţie, oricît ar fi ea de bună, tot contrafacţie rămîne. Iar Navarre e o persoană destul de dezagreabilă. Şi toată versiunea lui cu uneltirile unor agenţi duşmani e, judecînd după toate, aiureală curată.

Ceva aici totuşi nu e în regulă. Se cere, de bună seamă, să verificăm cîte ceva."

O jumătate de oră mai tîrziu intră în clădirea secţiei de cercetări a firmei „Electronique". Michel Lechoix, unul din cei care au conceput sistemul de transmitere a conştiinţei, era un om de vreo patruzeci de ani, înalt, cu un început de obezitate şi cu pete mari de calviţie pe capul masiv cu trăsături fine.

– Cum să nu, cum să nu, Louis Qufault, răspunse el cu o voce calmă, puţin obosită la întrebarea inspectorului, un caz dificil, foarte difcil. Pot să vă mărturisesc cinstit că nici noi nu scontam pe un asemenea efect. Cine şi-ar fi putut închipui că tot sistemul va funcţiona aşa de bine. E drept, am avut ceva bătaie de cap. Dar acum, sper, totul va fi normal...

Pierre îşi dădu seama că interlocutorul său nu ştie că Qufault nu mai există.

– Aveţi în vedere impulsurile electrice care imită împlinirea unor dorinţe? se mărgini să întrebe Texier.

– Vai, dar aceasta a fost doar etapa iniţială şi cea mai simplă...

– Da? Aţi mai făcut şi altceva? îl întrerupse inspectorul.

– Desigur. Aceste imitaţii i-au ajuns lui Qufault pentru scurt timp. După o vreme l-a cuprins iar ipohondria şi Navarre ne-a cerut să mai întreprindem ceva. Atunci noi am propus să ştergem din memoria lui toate sentimentele, dorinţele, senzaţiile, emoţiile...

– Dar asta e... Pierre se opri, căci nici nu ştia cum să califice ceea ce s-a făcut cu Louis Qufault. Dar asta e de-a dreptul o violentare. Gîndiţi-vă că el e un om viu, care gîndeşte, încît cum poate fi oare privat de toate acestea?

– Vă agitaţi degeaba, zise Lechoix cu un zîmbet forţat. Nu sînteţi specialist, de-aceea şi exageraţi totul. Sînt încredinţat că Qufault va fi în cele din urmă chiar bucuros...

– Bucuros... bucuros... Ei, asta e! Închipuiţi-vă că s-ar proceda cu dumneavoastră la fel ca şi cu Qufault.

– Cum adică cu mine? ridică mirat din sprîncene Michel Lechoix. Dar eu sînt om.

– Şi el? El ce e după părerea dumneavoastră? Oare el nu e om?

– Desigur că nu. El e un computer.

– Mă miră foarte mult că spuneți asta dumneavoastră, unul din autorii sistemului. Dacă l-aș auzi vorbind așa pe Navarre, nu m-aș mira. Dar dumneavoastră?...

– Nu e cazul să vă supărați, spuse oarecum șocat Michel Lechoix. Nu s-a gîndit nimeni să se atingă de intelectul lui și să facă din el un cretin. Poate să lucreze cît o vrea. Noi am propus pur și simplu să-i ușurăm viața, lipsindu-l pe Qufault de ceea ce îl chinuie... Mărturisesc că o vreme m-au frămîntat și pe mine aceleași îndoieli ca și pe dumneavoastră. Dar Navarre m-a convins... Afară de asta, noi sîntem executanți, iar ei beneficiari, și sîntem obligați să facem tot ce ni se cere. Dar ce v-a adus la mine? Ce s-a întîmplat acolo?

– S-a întîmplat că cineva a șters toate informațiile intelectuale ale lui Louis Qufault, răspunse oarecum brutal Pierre și, luîndu-și rămas bun, ieși.

Urcat în mașină, Texier își aprinse din obișnuință o țigară. În minte i se învălmășeau gînduri la care nu putea găsi un răspuns. Ce sînt computerele cu conștiință: mașini, fie chiar și nu prea inteligente, sau oameni, deși într-un alt înveliș fizic? Dacă pornim de la prima premisă, atunci într-adevăr putem face tot ce vrem cu memoria acestor mașini. În al doilea caz însă, nu are nimeni dreptul să se atingă de memoria acestor mașini... Așa trebuie să fie, nu?

●

În dimineața zilei următoare, Texier își făcu iar apariția la instituția lui Navarre. Nu i-a fost prea greu să-l găsească pe Magnan. Deîndată ce-l văzu pe inspector, Anatole ieși din sala mașinilor.

– Uite ce, Anatole, spune-mi tot ce s-a întîmplat în ultimele zile, îi ceru Pierre lui Magnan cînd coborîră la bar. Cred că acum știu multe. Îți dai seama ce putea să-mi fi spus Lechoix de la „Electronique".

– Da? își săltă mirat ochii Magnan. În cazul acesta chiar că n-am ce ascunde. Eu am fost împotriva oricărei intervenții de la bun început, și atunci cînd ei au trimis impulsuri, și acum, ultima oară. Am încercat să explic, dar șeful nici n-a vrut să mă audă. Transmiterea conștiinței unui computer... Treaba asta e atît de neobișnuită și de nouă, încît nimeni încă nu e lămurit practic deloc în privința ei. Pe de-o parte totul pare să fie simplu. Pe de altă parte însă, încă nimeni dintre noi nu știe ce e în treaba asta corect și ce nu, la ce avem noi dreptul și la ce nu avem.

Anatole își turnă un pahar de bere și-l bău cu înghițituri mari. Era vădit că nu se simțea în largul lui.

– Cînd am ieșit din cabinetul lui Navarre, mă rog, după ce s-a hotărît că ei vor face totuși această operație îngrozitoare, eram deprimat. Vedeam foarte bine că nu numai eu, care lucram la acest computer, dar chiar și Lechoix nu aprobă decizia lui Navarre. Dar nimeni nu l-a putut face pe șef să dea înapoi.

Gîndindu-mă la toate acestea, nici n-am băgat de seamă cum m-am apropiat de computer.

„Ce, ești cam abătut azi, Anatole?" m-a întrebat el.

„N-am motive să fiu vesel, i-am răspuns. Ai dat de bucluc, amice. S-a hotărît să se șteargă din memoria ta tot ce te neliniștește de la o vreme încoace", m-am silit eu să-i spun.

„Vrei să zici că se poate face așa ceva? s-a mirat Qufault. Mi s-a părut că pînă și vocea lui standard exprima nedumerire. Nu mă îndoiesc de posibilitățile tehnice. Dar are oare cineva dreptul s-o facă? Oricum, sînt un om."

„Ce-aș putea să-ți spun? Ai avut de bună seamă prilejul să constați și mai înainte că conducerea face uneori ceea ce din punctul nostru de vedere nu are dreptul să facă."

Louis a tăcut un răstimp, apoi brusc m-a întrebat: „Spune-mi, de ce mă urăște Navarre?"

„Asta nu e ură, am încercat eu să-i explic. Pur și simplu vrea ca la el aici să fie totul liniștit. Or, tu îi tulburi liniștea. Și am impresia că unul din motivele pentru care vrea el să facă cu tine toată treaba asta e dorința ca tu să nu te abați de la tema principală."

„Dar ce pot eu să fac dacă am fost întotdeauna așa, a încercat el să-mi explice. Gălăgios, vivace, vesel. Mi s-au adus reproșuri și mai înainte, spunîndu-mi-se că asta e ceva nedemn de un om de știință. Dar atunci nimeni nici n-ar fi cutezat să se gîndească la așa ceva..."

Am stat acolo pînă seara. Apoi m-am dus la prietenii mei să mă sfătuiesc. Ne-am gîndit îndelung, dar ne-am dat seama că singurul lucru pe care-l putem face în această situație e să atragem atenția opiniei publice. Dar vom apuca oare s-o facem?...

Pot să spun dinainte că n-am apucat. Articolul avea să apară, iar mai exact a și apărut, dar abia azi. În ziua următoare, m-am ocupat toată dimineața de chestiunea asta, dar cînd am venit, am aflat că faptul era deja consumat. Mărturisesc, toată ziua mi-a fost teamă să intru în sala mașinilor. Abia spre seară m-am hotărît să mă apropii de Qufault.

„Ei, cum merge treaba?" am întrebat computerul.

„De ce mă întrebi? a răspuns el după un răstimp de tăcere. Ei consideră că totul e bine. Spune-mi cinstit, ai putea să trăiești dacă ți s-ar lua tot ce mi s-a luat mie?"

I-am spus că mai degrabă viața și-ar pierde pentru mine orice sens.

„Asta e, a răspuns Qufault. Cred că ai să mă înțelegi mai tîrziu. Adio." Și zicînd așa, a decuplat legătura exterioară.

Am stat acolo o vreme, apoi am părăsit clădirea și m-am dus spre casă. Un gînd mă sîcîia tot timpul: ce a avut în vedere Louis? Deodată mi s-a părut că am înțeles. Am fugit înapoi. Dînd buzna în sală, m-am apropiat de computer. Beculețul de pe panou s-a aprins liniștit. Am dat să răsuflu ușurat, dar pentru orice eventualitate am apăsat, totuși, pe butonul de legătură exterioară. Computerul n-a răspuns. Am mai răsucit îndelung întrerupătoarele, manetele, am apăsat pe toate butoanele. Computerul tăcea. Mi-am dat seama că memoria lui era curată ca în ziua cînd a fost construit. Qufault a făcut ceea ce a vrut...

Voiam să plec, cînd am observat că din dispozitivul de imprimare atîrna o bucată de bandă. Am rupt-o și am citit ce scria pe ea. Iat-o. Și Magnan îi întinse inspectorului banda.

„Iartă-mă, Anatole, era imprimat pe ea, dar eu nu pot să trăiesc așa. Ai avut dreptate, în societatea noastră e posibil totul. Sper că tu vei trăi și într-o societate mai bună. În orice caz, ți-o doresc... Adio."

– Vă dați seama că nu pot să arăt hîrtia asta conducerii, spuse Anatole, ascunzînd banda în buzunar. Vor spune că eu l-am îndemnat... să-și pună capăt vieții. Și dumneavoastră, domnule inspector, v-ați gîndit că totul s-a petrecut anume așa.

ULTIMA CONFESIUNE

– Da, răspunse Pierre, scuturîndu-şi pipa care se stinsese.

– Dar cum de aţi ghicit?

– Foarte simplu. M-am pus în situaţia lui Louis Qufault şi mi-am dat seama că el n-ar fi putut să trăiască aşa.

Inspectorul intră în cabinetul lui Navarre fără să bată la uşă.

– Ei, ce spuneţi? întrebă Navarre, cu o privire rece.

– Voi spune că eşti un ticălos, răspunse Texier şi, văzînd că Navarre vrea să replice ceva, urmă calm: Ei bine, eşti un ticălos pentru că anume dumneata l-ai ucis pe Louis Qufault, mai exact l-ai silit să se sinucidă. Şi ai înţeles perfect asta, dar m-ai invitat pe mine pentru ca să dai, cu ajutorul meu, vina pe altcineva...

În româneşte de
IGOR BLOCK
din revista sovietică „Tehnika molodioji"

DESPRE FANTASTICUL ŞTIINŢIFIC

(Urmare din pag. 113)

tîndu-se în funcţie de istovirea imaginaţiei unor scriitori de mîna a zecea, consideră falimentară ficţiunea de inspiraţie ştiinţifică). Dar asemenea dezbateri, întemeiate pe presupuneri uneori slab justificate, s-au dovedit a fi mai degrabă oţioase, deşi în ele a predominat în general punctul de vedere cel mai admisibil (într-un număr al ziarului Le Monde, de exemplu, Robert Escarpit scria că literatura de anticipaţie va continua să existe, deoarece e legată de destinul urmaşilor noştri, iar M. Butor a apreciat judicios în paginile sale de eseistică slăbiciunile importante ale acestei literaturi, ca slăbiciuni vremelnice ale crizei de creştere. „E situaţia unui gen care îşi caută încă drumurile, modurile de a concilia optica ştiinţifică şi desfăşurarea fanteziei" — spune la rîndul său Silvian Iosifescu în „Literatura de frontieră".

Ţinînd seama de locul său ca ocupant al ultimei trepte a fantasticului, literatura ştiinţifico-fantastică (fireşte, împreună cu corespondentul ei în cinematografie, benzile desenate etc.) ar putea fi menită să crească în importanţă faţă de manifestările fantasticului anteriorare ca apariţie în istoria spiritului uman. Fireşte, o asemenea opinie nu are decît valoarea unei ipoteze. Complexitatea problemei ar face probabil puerilă orice încercare de demonstraţie.

La fel de hazardate ar fi previziunile mai exacte în ce priveşte longevitatea genului.

Singura noastră afirmaţie care nu riscă dezminţiri este că nici acest gen nu e veşnic. Dar pentru noi veşnicia se confundă uşor, în această direcţie, cu limitele temporale dincolo de care ne este imposibil a mai discerne aspectele culturii.

GEORGE COANDĂ

CENACLUL „CRONOS", TÎRGOVIŞTE

O TRISTEŢE CU ULISE ÎN AMURG

Doar sufletul tău Nausica mai aprinde ţărmul

o toamnă/ primăvară se-nmurmură
spectral în nerăbdarea aşteptatului

apoi l-au descoperit sufletul iluminîndu-se
în Galaxia care/ îndepărtîndu-se
deodată se-apropia pe-o rază

Ulise debarca/ însă-n Aldebaran
cu-n amurg albastru la provă

SEMNALUL ALBASTRU DE DRUM

Înluminarea era raţiunea de-a fi
(şi cea dintîi Lege)

escadrele lansau/ semnal după semnal
ultimele mesaje esenţiale de rutină

şi-n arhipelagurile din c o g n o g a l a x ii
UMANITĂŢILE LIBERE
ridicau în Spectrele Extravertite
Semnalul Albastru de Drum

Şi dincolo de Ophiucus escadrele
au trecut în Universul Secund

EXPLORĂRILE NECESARE

În acelaşi timp au plecat/ introvertiţi
în căutarea lumilor posibile dintotdeauna

Au plecat cu semnul îndoielii
ucis făţiş în Estimp

Au plecat în runice navele naufragiate
în reciturile de luceferi expulzaţi

Au plecat ascunşi într-o lungime de undă
fiecară adăpată-n sine

Au plecat pierduţi
în marile vîrtejuri
mistuind Lacrima şi Lumina

FĂT-FRUMOS ŞI ZMEUL ÎN VIZIUNEA TÎMPULUI

Făt-Frumos şi zmeul astăzi

— Şi zmeul s-a înălţat în văzduh, dar odată se repezi asupra lui Făt-Frumos. Dar el... el..., şopti bunica cu ochii în flăcări, el era atît de frumos şi de puternic! Şi-l luă de mijloc şi-l strînse şi-l omorî. Şi încălecă pe calul lui năzdrăvan şi zdup îşi deschise aripile albe şi se înalţă în văzduh...

— Aiurea, şopti plictisită puştoaica cîrnă, de patru ani, de lîngă bunica.

Bunica clipi din ochii lăcrimoşi şi spuse:

— Ei, chiar că zbura...

— De ce, avea celule solare pe dinţi?

— Ei nu... asta-i bună, se înecă de indignare bunica. După ce că te-am crescut ca pe ochii din cap... şi plînsul o podidi greu şi tremurător. Mă contrazici pe mine, o bătrînă fără ajutor...

— Bine, bine, zbura, acceptă oarecum mirată de ieşirea bătrînei.

Bunica se linişti şi reîncepu cu mai multă ardoare:

— Şi era atît de înalt şi frumos. Şi-n curînd se ivi un al doilea zmeu.

— Bunico, cum erau zmeii?

— Erau hîzi, cu solzi, cu coadă, cu cîte trei capete.

— Îhî, aprobă gînditoare, ca nişte reptile preistorice. Apropo, cam în ce perioadă au trăit?

Bunica rămase împietrită. Bîigui:

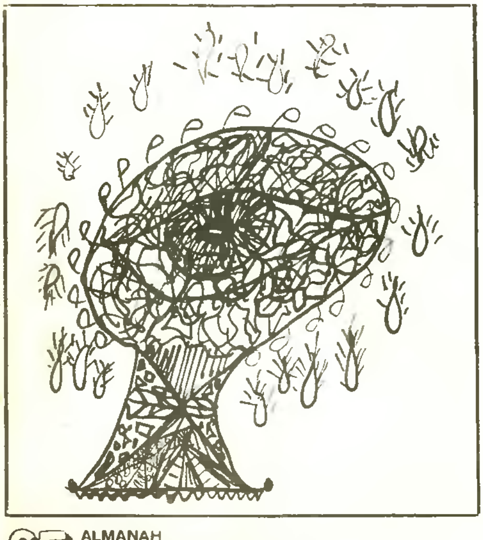

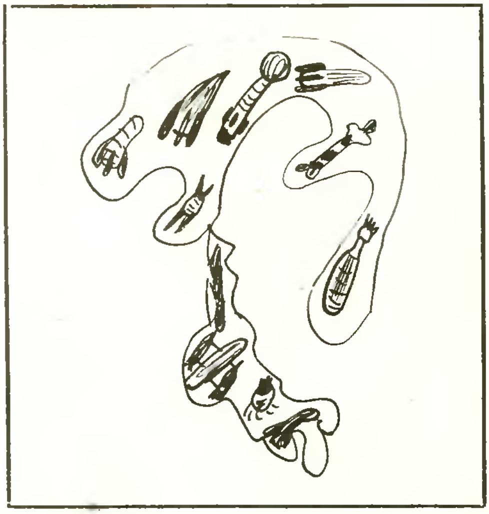

— Cînd au trăit zmeii?

— Da.

— Păi, nu ştiu...

— Bunico, ţi-am spus că eşti superficială. Nici măcar nu ştii cînd au trăit, ca să nu mai vorbim de rude, asemănări cu omul, adaptare, capacitate intelectuală, frecvenţa cîmpului biologic.

— Ei, nu m-am gîndit. Crezi că Făt-Frumos a făcut-o?

— Hă, bineînţeles, cum crezi că putea deosebi butoiul cu apă vie, de cel cu apă moartă? Ştiind tot. Dar ce crezi matale, bunico, că el era, te pomeneşti, mare pugilist şi luptător? Aiurea! Era deştept. Probabil era un savant care-şi încerca armele de apărare cele mai noi pe crocodilii ăştia preistorici.

— S-ar putea...

— Sigur. Şi mai departe?

— L-a omorît şi pe ăsta. Şi curînd veni tatăl zmeilor: „Tu mi-ai ucis fiii?"

— Stai, bunico! Vorbea?

— Păi, sigur.

— Atunci era o specie de extraterestru. Şi Făt-Frumos tot extraterestru a fost, sigur. Păi, cum altfel, la noi niciodată brontozaurii n-au vorbit. Atunci cum a ajuns povestirea pe Terra? Cred că ne-au vizitat extratereştrii ăştia cînd eram primitivi. Ştii că a fost o emisiune la televiziune, de curînd.

— Ei, nu, nu, Făt-Frumos nu era extraterestru. Sigur.

— Păcat, oftai nemulţumită. Aşa s-ar fi putut explica şi calul zburător şi... Mai departe?

— Şi nu izbutea să-l răpună. Şi veni o porumbiţă şi-l stropi cu apă vie. Şi Făt-Frumos zice: „Mulţumesc" şi porumbiţa: „Cu plăcere".

— Măi, ce politicoşi...

— Păi, da.

Făt-Frumos și zmeul mîine

— Buni Q30! Buni Q30! se zbătu în feșe sugacea.
— Ce e? Vrei desene animate?
— Nu.
— Vrei lapte?
— Pastilele alea grețoase? Nu!
— Dar ce vrei?
— Făt-Frumos...
— Ce e aia?
— O poveste.
Buni Q30 se retrase în casa cu programe. Se auziră niște ciocăneli, bubuituri și, în sfîrșit, apăru victorioasă:
— Mi-au înțepenit încheieturile.
— Buni Q30, vreau povestea cu Făt-Frumos!
— Doamne Qrπ, cine i-o fi băgat în cap bazaconia asta?
— Colegul meu de la creșă. Știe povestea din prima zi de la naștere. Iar eu am o lună și încă n-o știu...
— Bine, bine. Dar ți-o spun scurt! Din supernava fotonică...
— Rablele alea de acum 15 ani...
— ... Făt-Frumos se abătu asupra xenubienilor*.
— Aha! se zvîrcoli fericită sugara.
— Dar aceștia foloseau laserul tip Y3...
— Care perturbează activitatea radarelor...
— Și supernava fotonică sări pe-o rînă într-o tufă cu flori...
— Ce e aia?
— Vreo armă mai nouă...
— Aha!

* xenubieni = specie de viețuitoare din Lebăda, cu care pămîntenii se aflau în conflict, ei reprezentînd, din această cauză, forțele răului.

— Și ieși Făt-Frumos îmbrăcat într-un costum de raze...
— Mamă, ce primitiv!
— Veni asupra xenubianului șef, pentru că ceilalți fugiseră. Acesta avea însă un scut de titan și diamant cu care se opuse laserului MQ3.
Se zbătu mult și bine. Pînă cînd văzînd că niciunul nu pierde lupta și pe lîngă ei trec atîtea războaie, atîtea evenimente și ei... nimic... hotărîră să dea timpul înapoi și să reînceapă lupta.
Aduse o păsărică două butoaie (Dumnezeu Q2 știe cum le-a cărat), unul plin cu suc de morcovi cu miere și celălalt cu acid sulfuric. Zis și făcut. Amîndoi își scoaseră analizatorul de depostare și amîndouă indicară butoiul din stînga. Făt-Frumos însă, prudent și deștept, se duse și-l bău pe cel din dreapta, iar xenubianul, pe cel din stînga, unde de fapt se afla acidul sulfuric. Iar Făt-Frumos, înzecindu-și puterile, luă cu o mînă nava superfotonică din tufa de trandafiri...
— Armele acelea...
— ... și luă cenușa xenubianului și-o împrăștie în cosmos, ca nici să nu se mai știe de el.
Și-am încălecat pe un laser cu șa, și-am încheiat povestea așa...

Făt-Frumos și zmeul poimîine

Pe ecranul computerului din cameră apăru: Făt-Frumos îl învinge pe Zmeurosul Zmeu în 16 formule.

ALMIRA NEGOIȚESCU
clasa VIII-a, - Cenaclul „Sapiens"
Casa de cultură a pionierilor și șoimilor patriei - București

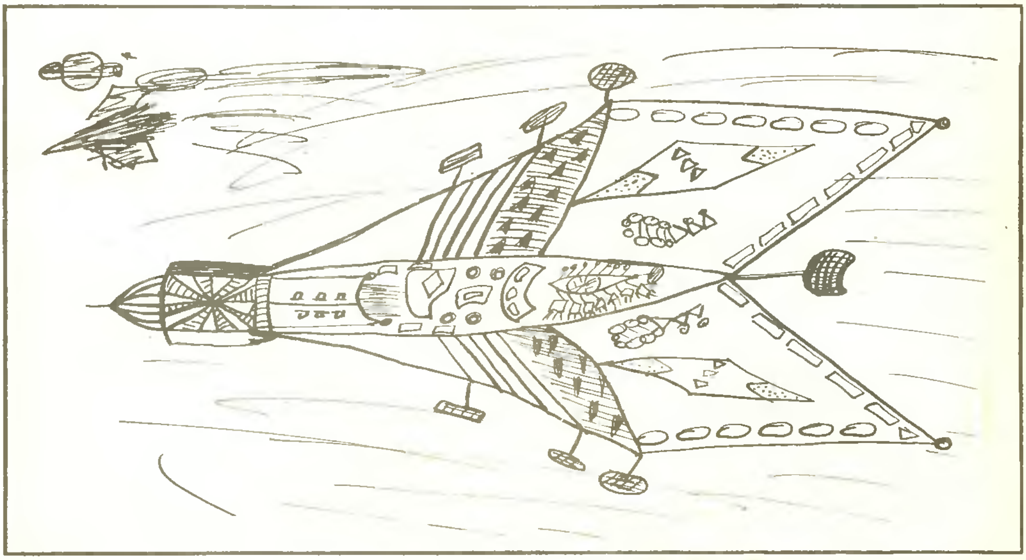

Desene de ANA MARIA POPESCU, clasa VIII-a, Șc. generală 204 București

OVIDIU RÎUREANU

ELIXIRUL

Dați-mi un medicament
științifico-fantastic
să-mi împace neîmpăcarea,
să-mi alunge spaimele morții, stol de
păsări negre așternute pe ogoare,
să văd roz fumul uzinelor pe cerul spălat
dimineața cu detergenți parfumați
și toți arborii să-mi apară împodobiți
cu ghirlande.

Dați-mi medicamentul bilet pentru
cosmodromul durerilor abandonate,
să nu-mi mai ling sarea lacrimilor cum
își linge un animal rănile,
dați-mi elixirul ce se bea pentru veșniciile
care încep printr-un happy-end.

ÎN DIRECȚIA SCORPIONULUI

Credeți-mă pe mine,
care am experiență:
nimic nu este mai liniștitor ca tabloul de
bord al unei nave ce zboară spre
galaxiile din direcția Scorpionului.
Beculețele somnoroase și soneriile în la
major te țin la curent cu ce se mai
întîmplă pe-afară și cu reacțiile sigure
ale automatelor,
drumul durează milioane de ani și ai timp
de toate,
dispui de o rezervă inepuizabilă de băuturi
fine și filme western,
biomatele de sex femeiesc sînt elaborate
pe baze de supergene care
le asigură o fidelitate veșnică...
Numai tu ai posibilitatea să le schimbi,
să le dublezi,
ori să le modifici dispoziția prin sugestii
fără eforturi.
După dorința ta, ele sînt tandre, visătoare,
concupiscente sau chiar materne.
Dacă vrei, pentru variație,
le poți cere să-ți fie recunoscătoare,
ori, tot pentru variație,
să devină mînioase și, înainte sa-și ceară
scuze, să mai spargă cîte o farfurie.
Altfel viața ar deveni prea monotonă.

Credeți-mă pe mine,
care am experiență:
nimic nu este mai liniștitor ca o călătorie
spre galaxiile din direcția Scorpionului.
Beculețele și butoanele tabloului de bord
sînt frumos colorate, soneriile
melodioase, iar biomatele de sex femeiesc
prevăzute sigur cu fidelitate eternă.

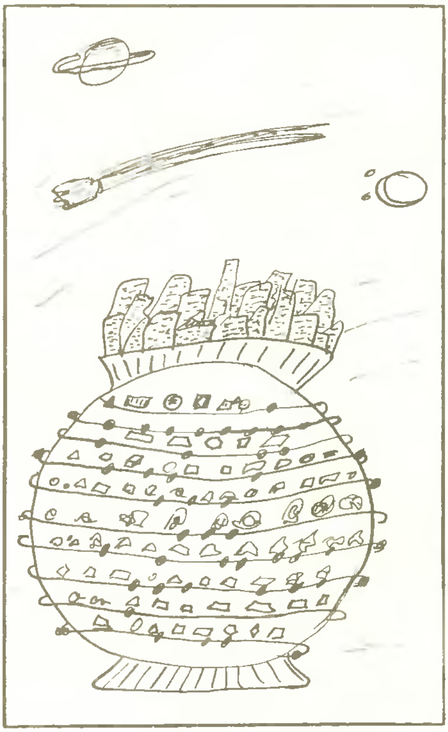

Desen de ANA MARIA POPESCU

CĂLĂTORIE SPRE NICĂIERI

Împăiasem corbul lui Edgar Alan Poe si-l
așezasem deasupra tabloului de bord,
ca să pot behăi cu decor:
– Niciodată nu mă voi adăposti în porturile
sufletului tău zărit prin ceață
și căutat zadarnic.
niciodată nu voi ancora în gîndurile tale
fără brizanți și nisipuri penetrante,
niciodată nu voi mai pluti prin sîngele tău
încărcat cu anticorpi și amintiri uitate,
niciodată nu voi mai desluși în noroaiele
pîntecului tău urmele pașilor mei.

Lipsa de gravitație a desprins corbul de
postament
și acum pasărea cu ochi inexpresivi
de sticlă vagabondează prin mine.
Și nici nu mai știu încotro fug,
pentru că s-au stins, chiar de la pornire,
toate stelele.

PE TĂRÎMURI

IOAN

... AȘTEPTA... „Oare ce aștepta?" Un ajutor?... „Absurd! de unde?"... Moartea?... „Nu — venea singură. Urca încet în el și înflorea ca o taină a altui tărîm"...

Inima îi bătea în pieptul devenit prea strîmt, un cer cu stele necunoscute se întindea peste el și peste noapte, acoperindu-i. În gură simțea gustul aspru și mineral al sîngelui. Sîngele!... Nu știuse că sîngele poate avea un astfel de gust!

Prin vizorul bombat, transparent, al căștii, o lună alburie îi lumina chipul, ochii mari cuprinși de frigul suferinței: știa despre ea că era Hem — al doilea satelit al planetei.

Valurile imensului ocean veneau pînă la el scăldîndu-i cizmele scafandrului spațial într-o apă cleioasă, dar n-aveau putere, încă, să-l răpească în adîncuri... „Poate la reflux o vor face" — gîndi, dar știa că asta prea puțin conta...

În receptoarele căștii, printre pocnituri și trosnete, auzea din cînd în cînd același glas catifelat.

— ... Pămîntul cheamă MAROWI — W_5!... Pămîntul cheamă MAROWI — W_5... Pămîntul...

Apoi totul înceta. Poate fiindcă venea de atît de departe! Străbătea galaxii și ani-lumină... „De la ce depărtare vine!" — își zise; și se simți mîndru. Iar glasul acela avea ceva în el... glasul acelei femei care chema... chema mereu, era glasul Iheranei, avea o undă tremurătoare în el... Și fu sigur că plînge! Văzu chipul ei scăldat în lacrimi, încadrat de pletele lungi, aplecat asupra laserofonului. „Plînge — își zise —, oare de ce ar plînge Iherana?"... Și nu înțelegea... și nu putea înțelege... El vedea numai mulțimile largi, vuitoare, întîmpinîndu-i întoarcerile cu torente de flori și eșarfe, cu cascade de rîsete și chemări... cu gesturi largi și chemări...

„— Pămîntul cheamă MAROWI — W_5! Pămîntul cheamă MAROWI — W_5! Pămîntul..."

Văzu chipurile încordate, trase de nesomn, ale celor de la centru, încremeniți în fotolii, cu ochii pe ecranele oarbe acoperite de cifre, urmărind, cu respirația tăiată, așteptînd... așteptînd...

MAROWI — W_5 nu era numai o capodoperă. Era o provocare a minții omenești aruncată neantului, o sfidare a oamenilor, era tot ce creaseră ei mai bun, mai aproape de perfecțiune — era un monument dedicat celor patru echipaje anterioare care dispăruseră fără urmă încercînd să coboare pe Hod — „Planeta-Capcană".

Totuși, el, Akor, era aici, coborîse: nu conta că murea peste cîteva minute ori ceasuri. Nu conta că nava, minunata navă cu care venise, se prăbușise în flăcări în ocean, că toți tovarășii lui pieriseră odată cu ea, că el însuși, zdrobit de stîncile minerale, se prăbușise pe plaja de la poalele acestui masiv, la marginea imensului ocean... Era aici. Costumul care-i protejase odată corpul suplu, puternic, adăpostea acum o masă sîngerîndă, zvîcnind. Dar ce conta: clipa era cu el și era măreț acest sentiment întors în sine. Toți cei care-l iubiseră sau îl dușmăniseră erau departe... atît de departe că gîndul refuza, îngrozit, să judece.

Îi venea atît de greu să moară aici, sub stele atît de străine, pe un țărm atît de îndepărtat! Știa că trebuia să se întîmple odată, dar totul venise atît de iute — făcuse o greșeală... o mare greșeală și la gîndul că aceasta costase viața întregului echipaj, o cumplită durere simțea, mai mare decît tot ce îndurase pînă atunci.

„Altul în locul meu ar fi evitat-o? — gîndi el. Ori cel care mă va urma va face la fel? ..."

Revăzu cu o claritate uimitoare întreaga lui viață, tinerețea, munca fără preget, bucuriile și durerile — viața lui, petrecută în zbor de la o stea la alta, cu ochii pe ecrane, cu mîinile încleștate pe manete: viața lui... împrăștiată printre sori și galaxii, pulbere de lumină risipită în spațiu! Soldat al cunoașterii, revăzu sistemele zburînd pe lîngă el, sori și deșerturi stelare; revăzu explorările fără sfîrșit, întoarcerile acasă, primirile, cerul albastru al Terrei și apoi, iarăși, plecările: „SĂ ÎMPINGI HOTARELE ÎN NECUNOSCUT PÎNĂ LE ÎNTÎLNEȘTI!"

Iubirea trecuse odată pe lîngă el, puternică și curată: îi zîmbise din zbor și lunecase undeva, în urma lui, arzînd asemenea unei supernove. Dar fusese iubit și iubise.

Ar fi putut fi altceva. Putea trăi pe Pămînt, putea să-și aleagă altă profesie, infinit mai sigură și comodă, dar rostul lui era în spațiu, acolo unde moartea și viața trebuie cucerite clipă de clipă, împingînd mereu mai departe hotarele cunoașterii, punînd piciorul mereu pe țărmuri din ce în ce mai îndepărtate!...

Murea... Fusese zdrobit, iar glasul Iheranei îl chema zadarnic: nici o întoarcere nu mai era posibilă! Însă glasul acela care-l chema mereu, o, cît de mult îi ușura suferința... Pentru întîia dată în viață o lacrimă îi lunecă singuratică din ochiul înghețat și se rostogoli pe obraz în jos.

„— Pămîntul cheamă MAROWI — W_5! Pămîntul cheamă MAROWI — W_5! Pămîntul..."

„Cheamă-mă — gîndi el — cheamă-mă pînă-n ultima clipă!... Cît de mult te-am iubit! Și niciodată nu ai s-o știi!...

Un fir de sînge i se scurgea din colțul gurii

ÎNDEPĂRTATE

POPA

Desene de MARINA NICOLAEV

întredeschise. Durerile îngrozitoare încetaseră însă și nu mai auzea decît șuierul respirației care nu-i mai aparținea.

Murea!...

Oceanul își mîna valurile pînă la el, iar ele, cu clipocit batjocoritor, îi loveau cizmele și foșneau, necontenit, iar și iar:

„— Seens — Sèns!... Seens — Sèns!... Oare are vreun sens? Au toate acestea vreun sens?"

Gîndurile i se învălmășeau, se amestecau unele cu altele, de parcă în mintea lui un alt ocean și-ar fi pornit tălăzuirea pentru a-l înfrunta pe cel de afară.

„— Desigur... răspunse el în gînd. Căutarea e singurul sens al vieții. Altfel nu e posibilă CUNOAȘTEREA și CUNOAȘTEREA este totul... Totul!"

„— De unde vii?..."

În sufletul lui se revarsă o mîndrie fierbinte, vuitoare:

„— De foarte departe! Lumina stelelor de sub care am pornit e încă pe drum și cine știe cît va mai trece pînă va fi aici!..."

„— Zadarnic! Tu nu vei mai fi".

„— Nimic nu este zadarnic. Eu pot muri — și oricînd, oricare din cei ce mă vor urma poate muri aducînd sau nu ceva nou — dar NOI învingem mereu!"

Nori întunecați de cerneală alunecau sumbri pe cerul planetei, ca niște umbre imense, se clătinau parcă sub o apăsare necunoscută.

„— Eu pot fi distrus! Dar nu înfrînt. Eu pot fi nimicit!... Dar NOI nu putem fi opriți, nici ținuți în loc!..."

„— Ai făcut o greșeală, o mare greșeală! Și un copil ar fi evitat-o!"

„— A fost o vreme... cînd făceam greșeli și mai mari... A trecut... Greșelile ne ajută... Din greșeli învățăm..."

„— Dar remușcarea? părerea de rău? eșecul?...

Răspunde!"

„— Răspunde!... răspunde!" — hohoti oceanul.

„... — Acestea ... se sorb pînă la fund, precum cupa victoriei!... Fac parte din noi și din tot ce clădim. Ne aparțin deopotrivă... nu le negăm..."

Valurile fugiră mînioase în larg. Un nor uriaș întunecă stelele și trecu.

O oboseală dureroasă îl pătrundea ca un fum, întunecîndu-i gîndirea. Și el se împotrivea acestui somn ucigaș cu toate puterile minții. Ceva îi spunea că trebuia să fi murit demult dar încă mai era ceva de făcut, încă nu era totul gata. Și somnul dispăru. Ochii lui se limpeziră din nou.

Lumina lui Hem cădea albă ca o zăpadă. Cît de mult ar fi vrut să privească măcar o dată în jur, dar nici un mușchi nu-l mai asculta. Era atît de istovit că dacă cineva i-ar fi închis pleoapele, n-ar fi avut puterea să le redeschidă.

Frumos și simplu, deodată, pe cer, departe, un pulsar începu a străluci printre aștri ca o nestemată albastră. Alăturea lui, prelung, pe firmament, începu să alunece spre orizont o stea căzătoare.

„— Cum s-o oprești? — gîndi el — ... Cum să oprești o stea căzătoare?..."

Ochiul încremenit tresări. Degetele i se crispară și cu un efort inuman vocea lui de comandant răsună pentru ultima oară în microemițătoarele căștii.

„— Aici MAROWI — W_5!... Misiune îndeplinită!"

Spațiul smulse mesajul și începu să-l poarte printre stele. Planeta fu deodată învăluită de nori negri. Stelele dispărură. Fulgere verzi începură a șerpui pe cer.

O furtună se iscă deodată din largul oceanului fierbînd. Apele năvăliră furioase pe țărm și smulseră ciudatul sicriu argintiu tîrîndu-l cu ele. Dar pe chipul celui dispărut, prin viziera transparentă a căștii, strălucea un zîmbet triumfător, pe care nu l-ar fi putut nimic înfrînge, ce nu putea pleca în moarte cu el, dar nici nu-l părăsea, și-i lumina ca o torță drumul spre adîncuri.

Desen de DAN FARCAȘ

OVIDIU BUFNILĂ

FARUL

1. Era destul de mult soare. Q își făcea un ou prăjit folosind o piatră încinsă în prealabil. În timp ce-și făcea oul, un pește enorm ieși pe plajă lansînd în aer niște fluierături. Q, care de obicei avea simțul umorului, o luă de astă dată la fugă.

2. — Nu prea sînteți însetat, spuse barmanul, ștergînd un pahar cu meticulozitate.
— Nu prea semeni cu bunicul meu, vorbi răgușit și fără emoție Y.
— Adică?
— Vreau să spun că bunicul meu era un om tăcut.
— Ha, ha, ha!
Nu era nimic de rîs pentru că în ușa braseriei apăru Q cu părul zbîrlit.

3. Tranzistorul umplea întreaga plajă de rock'n'roll. Cînd pe spate, cînd pe față, tînăra W se bronza de minune spre invidia tuturor fetelor din cartier. Simți o atingere foarte lipicioasă, dar nu chiar neplăcută.
— Dragul meu, spuse rîzînd, iar ai mîncat dulceață de gutui.
Întoarse capul și constată, drept în mijlocul unui strigăt, că peștele care tocmai se așezase lîngă ea nu semăna deloc cu logodnicul ei. Drept care se strădui să dispară cît mai repede din locul acela.

4. — Și cum vă spuneam, gîfîi în continuare Q, e vorba de un pește uriaș.
— Aiureli, bombăni barmanul. Și apoi către Q, puțin iritat. Dom'le, te-a bătut soarele.
— Tocmai îmi făceam un ou...
Tînărul W intră val-vîrtej în braserie strigînd: peștele, peștele și se repezi spre Q. Barmanul, lămurit asupra dramei amoroase estivale desfășurată între W și Q, dispăru în spatele tejghelei.

5. — Și mai departe? întrebă Y, căruia îi plăceau la nebunie poveștile cu monștri și sucul de roșii.
— E mare.
— M-a atins, spuse aproape strigînd tînăra W.
Și începură să reflecteze.

6. Capitolul în care vorbesc puțin despre mine e de fapt ultimul capitol. Uneori insectele se măresc neobișnuit de mult zburînd așa deasupra apei, marea se fandosește nebună tocmai atunci cînd se stinge farul, eu înaintez tăcut printre ierburile de la marginea șoselei ferindu-mă de mașinile grăbite, peștii își fac de cap acolo în întuneric, li se năzare să nu-și mai urmeze evoluția, vor să se schimbe, insectele vor să fie avioane, stelele de mare vor să fie corpuri cosmice și atunci cometele ies din mare răspîndindu-se în univers, urc grăbit scara farului în timp ce unii mă huiduie, mai ales rechinii, vacanța lor se va termina deîndată, pisicile de mare vor să fie pisici adevărate care să se cațăre miorlăind pe acoperișuri, o caracatiță venită naiba știe de unde ar vrea să fumeze fără filtru, un pește enorm aleargă pe plajă vrînd să sperie vreun om rătăcit, caracatița îi dă înainte despre o energie de pe fundul oceanului, mă grăbesc spre ultima treaptă, îmi scot din mers uneltele din geanta de plastic, caracatița îi dă înainte, dar spuneți-mi cum ar arăta o caracatiță îmbrăcată cu pantalonii mei, conducînd mașina mea, repar circuitele, lumina sfredelește întunericul, mătură plaja, marea pînă departe, mă așez în fața geamului uriaș și aprinzîndu-mi o țigară fără filtru meditez în liniște la rostul lucrurilor.

VALEA CEA VERDE

E adevărat că în timp ce coseam s-a stîrnit o ciudată boare de vînt și o fi cum ziceți dumneavoastră un vînt de pe altă planetă, dar eu nu am nimic împotriva lui pentru că în adevăr mi-a făcut un bine, soarele mă topea pur și simplu, păi de unde a venit, de acolo de sus, nu mai știu dacă era sau nu colorat, uitați iarba e de un verde curat, și copacii de colo, de parcă ar fi fost o ploaie, boarea m-a răcorit de minune, ce vreți să faceți cu aparatul acela, măsurați presiunea, o fi, nu zic nu, nu sînt nebun, vă spun dinainte, priviți întreaga vale, cum, am început și eu să mă înverzesc, și mînerul coasei, nu e o boală, drept să vă spun, boarea aceea mi-a adus aminte de răsuflarea unei femei, hei, unde plecați, nu, eu nu cred în farfurii, vedeți doar că vîrfurile copacilor nu sînt arse, ba dimpotrivă, da, cred că pot să vă spun foarte exact că era de fapt o femeie de pe altă planetă.

ÎNGRIJITORUL

CRED că îl cunoașteți și dumneavoastră pe îngrijitorul ștrandului din orașul nostru. Locuiește prin apropiere, fumează țigări fără filtru și este un om de încredere. Tunde din două în două săptămîni gardul verde care înconjoară ștrandul, aruncă cu grijă crengile într-un cărucior pe care îl împinge apoi fără greutate spre poartă. Oamenii plonjează în bazinul cu apă caldă, strigă și rîd, copiii aruncă în apă mingi de cauciuc. Îngrijitorul repară dușurile, rîde de glumele celor din jur și fumează mai departe țigări fără filtru. Se pare că viața i-a oferit mereu mici bucurii care i-au alimentat din plin optimismul cu care îi molipsește pe toți. Seara, după ce lumea pleacă obosită și fericită, adună cu o țepușă din fier hîrtiile rămase în jurul bazinului, iar dimineața pe la cinci curăță apa de frunzele copacilor din jur. Vine toamna, își spune, în curînd oamenii se vor îmbrăca cu haine groase și se vor gîndi cu părere de rău la soarele verii.

Acum două zile, în timp ce așteptam pe terasă ospătarul să-mi aducă o halbă, l-am zărit pe bătrînul îngrijitor stînd la o masă vecină. Bea bere și discuta cu un bărbat pe care nu l-am mai văzut niciodată. Am despăturit numărul treizeci și cinci al „României literare" și am început să citesc un articol despre mitologie. Soarele de toamnă se topea peste mese și peste fețele oamenilor. Cuvintele bătrînului îngrijitor ajungeau pînă la mine:

— Nu credeam, spunea, să mi se întîmple așa ceva tocmai mie. Nimeni nu m-ar crede că l-am văzut.

— Și dacă eu te-aș crede? spuse necunoscutul.

— Ai face-o din politețe. Vine în fiecare noapte. După ce pleacă lasă un miros ciudat prin aer. Cred că se aseamănă cu parfumul reginei-nopții. Poți înțelege asta?

Desen de ALEXANDRU ANDRIEȘ

Bărbatul nu-i răspunse. Îngrijitorul continuă:

— Vreau să spun că de fapt aparițiile lui îmi sînt foarte familiare. Într-o seară i-am lăsat ceva de mîncare. Nu s-a atins de ea. Am repetat treaba asta și a doua seară și așa mai departe. Ei bine, pînă la urmă a mîncat.

— Deci, e de pe pămînt, surîse bărbatul.

— Am spus eu că vine din altă parte? replică bătrînul și scoase din buzunar un manual de biologie.

Ospătarul apăru ca din pămînt aducîndu-mi două halbe, deși eu cerusem numai una.

— Două să fie? mă întrebă zîmbind.

Am dat din cap și am plătit.

Bătrînul îngrijitor răsfoia cartea. Mi-am tras scaunul mai în față să pot vedea mai bine. Am sorbit o înghițitură. Berea era rece și proaspătă. Ce îți poți dori oare mai mult la sfîrșitul verii? Bătrînul se oprise la o pagină anume. Bărbatul se aplecă să vadă și scoase o exclamație de uimire. Fotografia reprezenta un pterodactil reconstituit.

— Este nemaipomenit, nu-i așa? se entuziasmă îngrijitorul. La început nu mi-a venit nici mie să cred. De cîte ori vine, se spală în bazin și scoate niște sunete ciudate. Cred că se bucură. Am cea mai minunată apă din regiune. N-ai să găsești alt ștrand mai bun.

— Și zboară prin aer? Seamănă într-adevăr cu pterodactilul ăsta din carte?

Bătrînul îngrijitor dădu din cap cu hotărîre. Se simțea ca un om care are în păstrare un lucru important.

— Și n-ai vorbit cu nimeni? întrebă bărbatul.

— Nu cred că lui i-ar plăcea. În fond, nu face rău la nimeni.

— Diseară vin cu un blitz. Ce zici? Îi facem o fotografie și gata. Pe urmă mergem la muzeu sau la ziar.

Bătrînul goli halba. Îl privi pe bărbat fără să scoată o vorbă. Își aprinse o țigară. Apoi spuse plin de bucurie.

— Vine toamna. E frig. Cred că va pleca spre niște locuri mai calde. Poate că la vară se va întoarce. Doar am cea mai bună apă...

Se ridicară și se despărțiră în colțul străzii. Pe bărbatul necunoscut aveam să-l revăd o zi mai tîrziu în tramvai. Se adresa unei femei:

— Tata a fost întotdeauna un om ciudat. Acum însă a îmbătrînit de tot. M-a chemat de la Reșița să-mi povestească despre o pasăre sau așa ceva care vine să se scalde în bazin. Ce zici? întrebă rîzînd bărbatul.

Restul discuției nu-l cunosc pentru că a trebuit să cobor la policlinică. În timp ce doctorul, cu un clește uriaș în mînă, se pregătea să-mi scoată o măsea, care îmi dădea de mult timp de furcă, mi-a venit în minte ștrandul și bătrînul îngrijitor care repara dușurile și fuma, lipsit de griji, țigări fără filtru.

AUGUSTIN CORNELIU GIAGIM

CENACLUL „HELION", TIMIŞOARA

PIETRELE

PREMIUL I ACORDAT DE REVISTA „ŞTIINŢĂ ŞI TEHNICĂ" LA A 11-A CONSFĂTUIRE NAŢIONALĂ A CENACLURILOR DE ANTICIPAŢIE, IAŞI, 1981

Desen de JACQUES WYRS

„Să-mi aduci o piatră de acolo" — mi-a spus Bătrînul la plecare. „Încearcă să simţi pietrele în clipele tale de răgaz — deşi presupun că vei avea puţine asemenea clipe — şi dacă ţi se va părea că o piatră îţi spune ceva, dacă ţi se va părea că o piatră încearcă să comunice cu tine, ia-o".

Îmi părea rău de Bătrîn. Ce aş fi putut să-i spun? Că s-ar putea să nici nu mă mai întorc de pe Alga? Că s-ar putea să fiu pulverizat în particule mai fine decît laptele praf pe care-l frecam în fiecare dimineaţă de zbor, spre hazul celor mai tineri, care-şi rezolvau problemele culinare cu microconcentrate? Puteam oare să-i spun că, preocupat cu recuperarea valorilor inestimabile de pe Alga nu voi mai avea timp de pietrele şi de parabolele lui?...

— Bine, am să-ţi aduc. Dar spune-mi măcar ce categorie de roci te interesează?

Privirea cenuşie a Bătrînului păru că se întunecă. Faţa, ca un măr de toamnă, scos din pătul pe la sfîrşitul lui mai, se încreţi parcă şi mai mult. O clipă numai, pentru că după aceea calmul (acel calm pe care anii de antrenament ni-l încrustaseră definitiv în suflete) i se instală din nou în priviri. Spuse rar şi cu o voce plată, nepotrivită cu încărcătura emoţională a cuvintelor.

— Nu roci, băiatule, nu roci... o piatră... o piatră de culoarea singurătăţii...

Recunosc că eram încurcat. Speram însă ca în cabina mea de pe navă să pot decoda cuvintele enigmatice ale Bătrînului. Cuvinte de om care suferă pentru că, nu era nici un secret, Bătrînul suferea. Îi simţeam suferinţa lovindu-se înăuntrul meu de nişte pereţi sensibili, generînd sute de reverberaţii în care se amesteca propria mea suferinţă, tristeţile mele. Lor, tristeţilor mele, nu le puteam face nimic, mă obişnuisem cu ele aşa cum mă obişnuisem şi cu încărunţirea. Nici pentru Bătrîn nu puteam face nimic, aşa cum nu aveam ce face pentru tristeţea de care era cuprinsă toată vechea noastră gardă de „duri"...

Durii... Generaţie de piloţi de avioane, ajunşi, te miri cum, astronauţi. Ştiam să pilotăm bine, e drept, dar cam atît. Ne calificaserăm ulterior în alte profesii, pe sponci, în funcţie de necesităţi. Cei care veneau în urma noastră învăţau specialitatea „zbor" ca pe o specialitate obişnuită, pe lîngă cele două specialităţi obligatorii şi una facultativă. Eram absolvenţii Marelui Institut, ne fluturau acest lucru prin faţa nasului ori de cîte ori aveau prilejul să o facă. „Băieţi, spaţiul se sprijină pe umerii voştri! Cerul este în vîrfurile degetelor voastre" — auzeam în urmă cu numai două decenii... „Loc! La o parte!" — părea să se audă acum... după numai două decenii...

Dar mai aveam un cuvînt de spus. Fie el şi ultimul, fir-ar să fie, dar trebuia spus. Băieţii ăştia, absolvenţii Marelui Institut, nu fuseseră niciodată paraşutaţi în junglă cu un cuţit asupra lor, şi nimic mai mult, trebuind să ia contact cu Baza după trei zile epuizante de drum. Şi nici nu făcuseră antrenament de supravieţuire în deşert. Şi nici nu ştiau ce înseamnă să stai singur patru ani într-o chichineaţă de

navă, așa cum stătuse Bătrînul. Nu, nu știau toate astea decît din lecțiile de istoria specialității, în care nu se preda costul psihic enorm și nu se sufla o vorbă despre foștii Zburători, pensionari ai unor case de sănătate... În numele acestui trecut, mai aveam un cuvînt de spus. Rămăsesem singurul comandor de corp expediționar fără Marele Institut absolvit. Ceilalți Zburători din generația mea pilotau deja demult nave de interiorul sistemului, sau nave cargo... așa ceva mă aștepta și pe mine: o navă de aprovizionare, teleghidată, evident, din care să comunic niște parametri obișnuiți din citirea aparatelor. Supraveghetor de aparate care va să zică.

Dar pînă atunci...

Sîcîit de aceste gînduri, nu prea optimiste, străbăteam culoarul care duce spre biroul șefului. Ne iubeam mult, șeful și cu mine, mai ales cînd știam că ne aflăm departe unul de celălalt, dar așa de departe încît și amintirea să se închege cu greutate. Veșnic zîmbitor, veșnic gata să-ți facă un serviciu care să te scutească de vidul interastral de nesiguranță, de risc și să-ți ofere un post sigur, liniștit, un birou cu scaun sculptat și plante exotice, eventual chiar și o secretară, care să-i povestească din cînd în cînd ce mai faci, dacă primești vizite, și ale cui anume; să te muștruluiască blînd, cu o voce ușor ironică, la o cafea surogat — ah! cît îi detestam cafelele surogat — și să-ți repete pentru a cine știe cîta oară că **aici** nu mai ești **acolo,** că aici **nu îți poți permite** ci **ți se poate permite...** sau nu. Speram din toată inima — dar nu numai eu speram asta — ca muzeul de antropologie să-l împăieze pe șef după ce moare, iar eu să trec săptămînal pe la acel muzeu și să-l privesc cum stă încremenit în fața unui dosar, bineînțeles deosebit de important și de plin de cifre, ștampile și semnături indescifrabile, afișîndu-și „zîmbetul de protocol", care-i devenise deja trăsătură de caracter.

Ne-am salutat. Șeful era tot așa de zîmbitor ca de obicei. Tot așa de zîmbitor ca atuncea cînd, cu multă pompă, îl retrăsese pe Bătrîn dintre Zburători și îl numise rector al Institutului de Geologie Galactică. Pe vremea aceea mă bucurasem și eu că Bătrînul fusese retras. Avusese două avarii serioase în două zboruri consecutive și era destul de zdruncinat. Mai tîrziu mi-a trecut prin minte ideea că poate pentru Bătrîn ar fi fost mai bine să moară acolo, sus. Dar la urma urmei ce era mai bine? Să lași să ți se împuște porumbeii din zbor, sau să le tai aripile susținînd că le-ai salvat viețile? Dealtfel, cu alte cuvinte, același lucru mi-l spusese și Bătrînul la cîteva luni după „avansare": „Știi, Pavele, am simțit în clipa aceea că mi s-au tăiat aripile și că de atunci înainte, cuminte ca orice găină, voi ciuguli în ograda șefului boabele pe care mi le aduc pescărușii din toate părțile galaxiei. Oficial, însă, Bătrînul fusese avansat, așa încît nu a avut dreptul să se plîngă. Mă lua cu frig la gîndul că azi, mîine mă putea aștepta și pe mine o astfel de avansare. Ca și a lui Torelli, devenit șef de program. Sau ca a lui Kovács, devenit guvernatorul unei baze unde se oprea o expediție o dată la patru sau la cinci ani. Sau ca a lui Francisc, devenit peste noapte conferențiar la Marele Institut — tocmai Francisc, omul considerat vorbăreț dacă scotea zece cuvinte într-o zi.

Mă așezai în fotoliul indicat cu eleganță, cu grație aș putea spune, de către șef. Doris, secretara lui, pluti între birou și măsuța în fața căreia mă așezasem eu și-mi puse în față un teanc de dosare. Toate aveau aceeași ștampilă, „Programul Alga", urmată de mențiunea „Urgent" și de o cifră de cod. Privi gleznele lui Doris... Subțiri, delicate... încheietura mîinii fină, buze pline, arcuite și... hopa! îmi observase privirile și acum era rîndul ei să mă privească. Avea aceeași privire ironică, a cărei usturime o simțiserăm cu toții cînd, cu vreo treabă pe la șef, ne întinseserăm mai mult decît ne era pătura. Scuturai energic din cap, ceea ce o făcu să iasă repede din birou înăbușindu-și un hohot de rîs, și mă concentrai asupra primului dintre dosare, numit „Personal și dotare-expediție". Opt sute de oameni ale căror fișe personale fuseseră întocmite minuțios de către funcționarii invizibili ai Centrului, oameni meticuloși care scriu cuvinte concise despre oamenii cerului, deși ei înșiși privesc rar acest cer, eventual pentru a vedea dacă va ploua sau nu în ziua următoare. Opt comandanți, descriși de la formula dentară și pînă la rezultatele testelor psihologice. Aleși de un computer (de la un anumit rang aveai dreptul să faci parte din memoria unui computer) în așa fel încît să se elimine posibilitatea vreunei disensiuni între ei. Patruzeci de nave, dintre care opt pentru personal și restul nave cargo, dar tocmai astea erau cele mai păcătoase. De echipaje nu mă puteam plînge. Toți erau absolvenți ai Marelui Institut, băieți tineri, cu cîteva sute de zboruri simulate la activ, ba unii aveau și cîteva reale.

— Văd că mi-ai dat o întreagă herghelie de mînji, Jaquee.

Fața i se lăți într-un zîmbet:

— Nu trebuie să te duci dacă ți-e frică. **Tu** ai dreptul să refuzi, așa că...

— Ce drăguț ești tu, Jaquee. Drăguț și spiritual ca întotdeauna. Am impresia că femei de cele mai diferite vîrste fac anticameră la tine în cele mai diverse scopuri. Fii totuși așa de amabil și dă-mi dosarele de revizie ale navelor cargo... TE ROG!!!

— Nu-ți pierde vremea cu cargourile, încercă el o diversiune. Au fost puse la punct de cei mai buni specialiști. La valoarea bunurilor care trebuie recuperate nu-mi pot permite...

— Știi ce, i-o tăiai, lasă discursurile pentru recepții. Mie dă-mi dosarele. ACUMA! În ceea ce privește frica, da, mi-e tot așa de frică, de pildă, cum ți-e și ție! Deh, Jaquee, fiecare cu frica lui, la urma urmei, nu?

„Nu-mi pot permite riscuri", îl îngînai în gînd. Asta însemna pentru el că nu-și poate permite să riște fondurile alocate. Mă miram că nu începe să-mi țină un discurs despre pericolul expediției și mai ales despre valoarea navelor care s-ar putea pierde; probabil însă că ordinul venise de așa de sus încît lui Jaquee i se păruse că vine de-a dreptul din cer.

Mi-am adus aminte de un amănunt, așa că am rupt tăcerea:

— Dă, te rog, o circulară cu următorul conținut: mîine la ora 6,00, toți, inclusiv rezervele, ale căror dosare le voi studia la hotel, să fie prezenți în sala mare de conferințe. La ora 6,01, cei care nu sînt prezenți își pot cumpăra un buchet de flori ca să-și ia în mod festiv

AUGUSTIN CORNELIU GIAGIM

PIETRELE

adio de la grupul expediționar. Și încă un mic amănunt — ăsta e valabil pentru tine — încearcă să renunți la despărțiri à la Jaquee, cu surle, tobe și speech-uri, bine?

— Așa-mi placi, Pavele, rînji Jaquee, asa-mi placi. O să duc dorul generației voastre de duri, deși îi datorez cele mai multe fire de păr alb. De acord! Fă cum crezi, scoate untul din ei, dar vreau două lucruri: **toate** materialele și instalațiile mutate pe Bare și **toți** oamenii înapoi pe Pămînt. Ți-aș fi recunoscător dacă ai îndeplini acest ordin fără interpretări personale.

„Ia te uită! Era pentru prima oară cînd șeful pomenea și de oameni. Ce l-o fi apucat, așa, deodată, grija pentru sufletele noastre?

— Apreciez recunoștința ta și mă voi strădui etcetera, etcetera — i-o trîntii, afundîndu-mă în lectura dosarului voluminos care purta titlul „Revizii-cargo". Nici o navă nu era nou-nouță, dar nici de casat. Erau bine rodate, făcuseră cîteva zboruri scurte. Nu te puteai încrede însă niciodată pe deplin în aceste nave. Le botezaserăm „catîri" pentru că, asemenea acelor animale, erau încăpățînate și se opreau din senin fiind necesară o grămadă de intervenții ca să le poți urni din loc. Le salvau însă viteza mare, autonomia mare de zbor și numărul mic de manevranți necesari. Am mai verificat o dată lista pieselor de schimb pe care le primeam, lista bazelor unde urma să poposim pentru alimentare și eventualele revizii suplimentare...

Secretara intră aducînd două cești cu cafea.

— Doris, sînt cu cofeină? am întrebat-o, mai mult pentru a-l sîcîi pe Jaquee.

— Nu, commander Pavel, sînt cafelele regulamentare — îmi răspunse făcîndu-mi cu ochiul și arătîndu-mi apoi cu un gest discret ceașca pe care să o iau. I-am mulțumit cu un zîmbet, diferit însă de zîmbetele cu care o trata Jaquee (chiar și pe ea) și Doris ieși legănîndu-se aprig, mai ceva ca o navă prinsă în încrucișarea unor cîmpuri de forță. Sorbeam cafeaua studiind dosarele și încercam să descopăr acele chichițe care scapă de regulă tehnicienilor de rutină și care, în cazul vreunui accident. acolo, sus, se menționează în concluziile anchetelor ca „incidente imprevizibile", termenul fiind urmat de obicei de numărul victimelor. Am însemnat cu roșu tot ce trebuia refăcut și am scris coperta dosarului: „Se va reface în maximum trei ore". Apoi, odată cu semnătura, mi-am asumat — pentru a cîta oară — răspunderea pentru cele aproape o mie de vieți și pentru „banii lui Jaquee". Nu erau banii lui, evident, nimeni nu ar fi putut aduna vreodată o asemenea sumă, dar îl interesa așa de mult aspectul financiar al expedițiilor încît mai toți commanderii de corpuri expediționare glumeau cu acela care pleca într-o expediție: „Oamenii ca oamenii, dar aveți grijă de banii lui Jaquee".

Am așezat dosarul pe biroul șefului.

— Mulțumesc. După masă vreau să văd toate navele gata. Cred că am fost bine înțeles: TOATE!

— Mda... — făcu el, neridicîndu-și ochii din hîrtii. Întinse mîna mașinal spre un colț al mesei de unde luă un ordin de liberă trecere și mi-l întinse. Se ridică să ne luăm rămas bun. Fiecare din noi avea să se bucure o lungă perioadă de timp de absența celuilalt.

— Aăăă... ar mai fi o problemă, Pavele, făcu Jaquee încurcat, ooo problemă, ăăă...personală ca să zic așa...

— Ei, hai, dă-i drumul, nu te mai codi ca o fată mare!

— Știi, în expediția asta pleacă și fiu'meu... Făcu o pauză de parcă ar fi așteptat să-i schimbe cineva bateriile. Rugămintea se auzi mai mult murmurată: — Să ai grijă de el, te rog.

— Ascultă șefule, începui cu o voce nefiresc de calmă, grija mea numărul unu este să nu las acolo cele aproape o mie de piei, incluzînd aici propria mea piele, spre deosebire de tine, care ți-ai putea pierde fotoliul, pe care tapițerul l-a și calibrat după kilogramele pe care cu onoare le posezi. În al doilea rînd, știu că de la o anumită vîrstă — cu care îmi tot dai peste nas — tinerii au grijă de cei bătrîni și nu invers. Și în al treilea rînd, dacă tot vrei să-l cocoloșești, de ce nu-i oferi un fotoliu aici, jos?

— Păi asta am și vrut! — strigă el exasperat —, asta am și vrut! Dar crezi că ai cu cine te înțelege? Vrea să zboare cu tot dinadinsul. Vrea, auzi pretenții, să ajungă commander de performanță. Pe scurt, îți cer mult dacă te rog să-l iei pe nava-comandant? Are grad de comandant, clasa I specială și numărul 0117.

— O, oo! Atunci îl iau cu plăcere. Nu știu însă dacă plăcerea va fi reciprocă, deși... deci dacă nu-ți seamănă ar putea fi de-a dreptul simpatic. În regulă, Jaquee, am notat. Ne mai vedem pînă plec?

— Mă tem că nu, zise el; eu trebuie să plec diseară prin Sistem cu niște contracte.

Adăugă apoi suspinînd:

— Ce naiba v-o fi plăcînd vouă la zborurile astea, că pe mine mă omoară...

— Atunci, cu bine Jaquee...

— Cară-te și explodează, Pavele!

„Cară-te și exploadează"... Moșteniserăm peste secole această urare de noroc de la prima generație de astronauți, cosmonauții, care, la rîndul lor, o moșteniseră de la piloții de încercare. Fapt este că ne plăcea urarea și devenise nelipsită înaintea plecărilor.

Ne-am strîns mîinile și ne-am îndreptat spre ușă. Nu-i pomenisem intenționat de cererea pe care urma să o depun, ca să nu i se pară că vreau să-i cer o contrafavoare. Pentru că cererea aceea era cuvîntul pe care-l mai aveam de spus, cartea din mînă... planul „Lena" calculat în cele mai mici detalii. Evident, detaliile nu erau în buzunar, la un loc cu cererea, ar fi fost mult prea voluminoase, dar existau trimiteri precise la memorii cu bule.

După ce instalasem aparatura pe Alga — tot eu condusesem și expediția de instalare — descoperisem la numai un parsec un sistem planetar promițător. Caracteristicile uneia din planetele sistemului îmi plăcuseră în mod de-

osebit. Îi dădusem acelei planete, asemenea cavalerilor din paleoic, numele femeii în brațele căreia mi se năștea dorul de noi expediții și căreia îi duceam dorul în fiecare clipă a expedițiilor: Lena. Trecuse prin viața mea cu discreție, tandră, lăsînd amintiri transparente, asemenea fluturării voalurilor, sau asemenea dansului de toamnă al funigeilor, amintiri care mă copleșeau de obicei în două locuri: în singurătatea tehnicizată de sus și în căsuța mea de pe malul mării. Căsuța asta era singurul meu loc terestru, dar un loc pe măsura gusturilor mele. Nu găseai, să fi căutat oricît, un lucru din material plastic, electricitatea exista, dar strict funcțional, iar instalațiile electronice lipseau cu desăvîrșire. Avusesem timp suficient să mă satur de inactivitatea la care mă obligau în timpul zborurilor. Îmi plăcea să fac foc cu lemne și, la focul ale cărui flăcări le priveam fascinat, descoperind de fiecare dată o altă alcătuire, îmi fierbeam cafeaua, urmînd să o sorb pe piatra din fața casei, în timp ce valurile se spărgeau pe țărmurile din fața și dinăuntrul meu. Și, în jur, noaptea țesea promisiuni și capcane...

„Dacă aș ști, Lena, că dormi somn fără vise, aș adormi, fericit că mă visezi". „Dacă aș ști, Pavele, că nu mai ai la ce te gîndi, aș zîmbi, fericită că ți-ai amintit de mine." Erau formele noastre sacre, rostite în prima noastră noapte, în fața unui foc de bușteni.

Acum Lena nu mai exista; plecase într-o bună zi, dispăruse ușor, fără ecou, obosită să mă tot aștepte. Obosită de bucuria de a mă vedea sosind viu, obosită de temerile de a nu mă mai vedea de cîte ori plecam. Mă aștepta însă, fascinantă, imaginea ei de acolo, la un parsec de Alga, cu toate visele pe care mi le putea oferi. Bucuria mea avea și un suport: Comisia Financiară aprobase proiectul lăsînd restul la latitudinea lui Jaquee Didier... șeful meu.

M-am oprit în fața biroului secretarei, ținînd în mînă hîrtia prin care ceream să mi se încredințeze comanda expediției spre Alga.

— Doris, bagă te rog hîrtia asta în mapa cu corespondența de mîine.

— Bine, dar șeful pleacă **astăzi,** îmi atrase ea atenția.

— **Tocmai** pentru că pleacă astăzi. Mulțumesc, Doris. Pa!

Băgă mașinal hîrtia în mapă, în timp ce mă privi insistent. Era aceeași privire pe care mi-o aruncase în birou: ironică, insolentă chiar, usturătoare.

— Am înțeles că vrei să-mi mulțumești pentru cafeaua **aia!**

(Hopa! Ne tutuim deci!)

— A, nu! pentru cafeaua **aia** te iubesc.

Expresia ochilor i se schimbă ciudat de repede, devenind catifelată. Și vocea îi suna altfel.

— De ce nu ai vrea să-mi mulțumești pentru un șir lung de cafele, E. C. Commander Pavel? mă întrebă insinuant.

— Pentru că pînă la urmă aș ajunge să-ți mulțumesc doar, i-am răspuns ieșind.

....

Contemplam spinarea vînjoasă a șoferului care mă ducea la rampe și mă gîndeam la Doris. Ar fi putut să-mi fie eventual fiică. Și uite, a naibii puștoaică...

Electrocarul se opri. Un subofițer îmi citi ecusonul de pe uniformă și-mi întinse o plăcuță bine șlefuită. Îmi apăsai indexul pe ea și pe mini-ecranul din mîna lui apăru inscripția „Pozitiv" urmată de imaginea mea, numele și numărul matricol. Numai după ce îmi consultă însă passe-partout-ul eliberat de Jaquee își îndreptă bastonul spre porțile metalice și acestea culisară cu o încetineală aproape solemnă spre stînga și dreapta. Mașina pătrunse pe cîmpul rampelor. Erau albe, curate, asemănătoare unor clătite. Navele fuseseră aduse, erau sprijinite în ceea ce noi obișnuiam să numim „pirostrii", un sistem de susținere mult mai simplu și mai eficient decît ancestralele turnuri metalice. Acestea erau deci „cargourile". Privite de ochiul profanului, puteau fi ușor confundate cu imaginea materializată a siguranței. Dar cîte explozii, semănate cu urme de Zburători, avea în dosarele ei această aparentă siguranță...

Mașina șefului echipelor de revizie se opri lîngă a mea.

— Commander Pavel, am primit dosarul cu instrucțiunile — mi se adresă el, după salutul aproape regulamentar. Vom respecta toate instrucțiunile dumneavoastră, fără să omitem...

— Ascultă — îl întrerupsei — ești cumva prieten cu Jaquee?

Omul păru încurcat.

— Păi... așa cum un șef... cu un subaltern... dar de ce?

— Mă întrebam de unde mania asta de a ține discursuri. Fă, omule, fă! Îți promit că dacă faci treabă bună te las să-mi ții un discurs de 27 de minute.

Ne privirăm. Începu să rîdă. Rîsul lui mă molipsi și pe mine. Ne cunoșteam de mult și știam că nici el nu prea era omul vorbelor. Mă urcai în mașina lui și aceasta coti spre ateliere. La o bifurcație opri mașina, coborî și-i spuse șoferului:

— Îl duci pe Commander la hotel.

Îmi privi zeflemitor fața mirată și-mi spuse:

— Deh! Fiecare cu meseria lui. Nici mie nu-mi plac chibiții.

Spusă unui Commander sau chiar unui comandant de tip nou, remarca l-ar fi costat un referat de abatere de la disciplină. Știam, însă, cu cine am de-a face și l-am întrebat rîzînd:

— Ascultă, istețule, ai soție?

— Oho, făcu el arătînd spre navele rămase în urmă. Am un harem întreg.

— Stăpînește-le sănătos. Pe la ce oră ești liber?

— Știu eu? În nici un caz la 15 cum ați fi vrut dumneavoastră. Poate la opșpe, poate la nouășpe. În nici un caz mai tîrziu.

— Atunci caută-mă pe la douășunu să golim o sticlă cu vin. Sau ai ceva împotriva mea?

— Și dacă aș avea ceva împotriva dumneavoastră, nu aș avea nimic împotriva vinului, rîse el și o luă spre ateliere, iar mașina porni fără să mai fie nevoie să-i spun ceva șoferului.

Mă lăsă la scara hotelului și un boy sări să-mi ia bagajul. L-am privit urît și el dispăru.

— E.C.C. Pavel, m-am prezentat la recepție, întinzînd cartela de identificare. Doresc o cameră cu toate instalațiile și acces la Banca de Informații, toate canalele.

Omulețul din spatele scîndurii păru încurcat. Tuși de cîteva ori, încercînd să depășească situația penibilă în care-l pusesem.

AUGUSTIN CORNELIU GIAGIM

PIETRELE

— Ştiţi, nici măcar un Commander EC nu are dreptul la toate canalele Băncii.

I-am arătat hîrtia primită de la Jaquee.

— Oh, în cazul acesta, zîmbi el, nu ştiu cui, mie sau semnăturii, în cazul acesta... veţi avea camera de protocol.

— În regulă. Nu trebuie să fii aşa de speriat. Nu sînt cine ştie ce important, aşa e situaţia, asta-i tot. Şi vezi că voi avea două vizite. Una peste vreo oră şi una pe la orele 21. În afară de ăştia doi nu urcă nimeni. Apel de trezire la ora 4,30.

— Am înţeles, aproape că strigă el, apoi apăsă pe sonerie şi-i dete boy-ului cheia.

Eram pentru prima oară în acest hotel, nou dealtfel şi clădit pentru ofiţerii superiori veniţi de departe, care nu voiau să locuiască în afara Bazei. Boy-ul dispăru şi începui să-mi comand mobilierul, apoi desfăşurarea programului de baie. Am apăsat cu o satisfacţie vădită pe butoanele „sauna" şi vibromasaj-regim dur". Pînă să se încălzească sauna am conectat magnetoscopul la un canal al Băncii de Informaţii şi am cerut toate accidentele spaţiale din sectorul „Pămînt-Alga-Barû" pe ultimii 10 ani. Pe un alt canal am cerut copia detaliată a dosarului privind pe pilotul comandant de clasa I S.0117 Didier. Am comandant prin telex să-mi fie trimis comandantul peste o oră la hotel. Apoi am intrat în baie, hotărît să nu ies înainte de a trece trei sferturi de oră.

*
* *

Cu fiecare por al pielii curăţat, pus la punct, cu fiecare centimetru al pielii masat, aşteptam, înfofolit într-un halat gros, să apară I S.0117, frunzărindu-i dosarul cu un aer amuzat. Sosi cu o punctualitate impresionantă. Aş fi putut jura că aşteptase în hol sau pe culoar privindu-şi ceasul din minut în minut.

— 0117 Didier I S., la dispoziţia dumneavoastră.

— Şezi. Te-am chemat ca să te anunţ că vei pilota nava-comandant. Ai obiecţii?

— Nu.

— Nu cine? — ridicai vocea.

— Nu, domnule, se corectă el.

— Aşa mai merge. Te simţi în stare să-ţi asumi responsabilitatea?

— Da, domnule, spuse el, regulamentar de data aceasta.

Ia te uită! Primise vestea fără nici o explozie de bucurie, fără măcar să zîmbească, serios; nu neapărat preocupat, detaşat chiar. Avea o voce plată, fără inflexiuni, aşa-zisa voce oficială, care se învaţă destul de greu, dar este indispensabilă. „Ce bine că aşchia sare uneori departe de pom" gîndii; „Hotărît lucru, băiatul ăsta trebuie tratat altfel, mai... neregulamentar."

— Uite băiete..., începui.

— Mă cheamă Didier, domnule, rosti el calm, dînd să se ridice.

— Bine, **băiete,** stai jos.

Luă un aer degajat. „Deci nu există probleme cu vanitatea" — gîndii — „sau se stăpîneşte foarte bine".

— Ce e cu mulţimea asta de sancţiuni disciplinare din dosar?

Zîmbi. Dar nu era zîmbetul mieros al tatălui său. Era mai degrabă un zîmbet ştrengăresc de puşti isteţ.

— Ştiţi, profesorii mei au zburat mult, dar numai pe simulator. Unul singur a fost Zburător, un mare Zburător după părerea mea. Îl chema Francisc, dacă numele vă spune ceva.

Zîmbii unei amintiri şi-i făcui semn să continue...

— Scoteam anevoie cuvinte de la el, era un taciturn — continuă Didier. Îmi spunea uneori: „Fă, chiar dacă faci prostii. Aici poţi face cîte prostii vrei. Sus, nu mai apuci să-ţi regreţi nici prima prostie." Şi... făceam. Făceam din ce în ce mai bine. Apoi în anul cinci m-au lăsat să pilotez croaziere. Am jucat şotron... îmi place teribil şotronul, ştiţi... şi erau să mă dea afară din şcoală. Au mai fost şi altele asemănătoare...

„A juca şotron" însemna, în jargonul nostru, a te strecura printr-o perdea sau printr-un nor de meteoriţi folosind exclusiv comenzi manuale, treabă care cerea foarte multă îndemînare şi la care nu se prea înghesuiau mulţi. Hotărît lucru, îmi plăcea tot mai mult băiatul ăsta. Trebuia totuşi să-i aplic un ultim test. Apăsai pe un buton declanşînd o mini-explozie dirijată, chiar la picioarele lui. (Fixasem dinainte petarda.)

— Asta a fost un test de genul celor de pe vremuri, nu-i aşa? întrebă el calm.

— Cam aşa ceva. Te aşteptai?

— Nu. Pot să plec?

— Cred că da. Mai ai ceva de spus sau de întrebat?

— Mă bucur pentru comanda navei I. Să stabilim totuşi dacă aveţi încredere totală şi mă lăsaţi să pilotez singur, sau ţineţi să pilotăm în tandem? Şi doi: Pot să-mi numesc eu comandantul secund?

— Cred că ştii care sînt îndatoririle commanderului şi ale comandantului?

— Da. Şi eu cred. La revedere, pe mîine — zise, ridicîndu-se. „Ei da", gîndii după ce-l văzui închizînd uşa, „din ăsta o să iasă un commander de elită. Voi fi cu ochii pe el". Deocamdată însă eram cu ochii pe ceas. Ideea desfundării sticlei de vin îmi dădea ghes. Dar mai era destul de mult pînă la ora 21.

II

Spre surprinderea mea, i-am găsit pe toţi cei care alcătuiau expediţia, la 6 fără un minut, în sala indicată prin circulară. Lipsea Didier, ceea ce mă surprinse neplăcut. Îl văzui venind pe culoar cu paşi lenţi. Cînd cronometrul sălii arătă ora 6.00, era aşezat la locul lui, în sală. Uf, punctualitatea asta era de-a dreptul ostentativă. Încercai să mă leg de el, căutîndu-i o privire cît de cît ironică. Ţi-ai găsit.

Fața era tot așa de calmă ca și ieri, cînd îl cunoscusem. Trecui în revistă fețele celorlalți. Trădau atît curiozitate, cît și îngrijorare. Erau, cel puțin după cîte scria în dosare, oameni excelent instruiți. Fiecare cunoștea foarte exact domeniul care-l interesa în expediția asta. Datoria mea însă era să-i avertizez asupra riscurilor. Oricum, în asemenea expediții „de sinucidere" toți, în afară de comandanții I și II, trebuiau să fie voluntari.

— V-am fost prezentat în timpul pregătirilor oficiale. Știu în linii generale ce și cît vi s-a spus. Iată însă un mic amănunt care nu vi s-a spus: După opinia computerului avem 63% șanse să ne lăsăm pieile pe Alga. Asta în cazul în care o vom mai găsi întreagă. După propria mea părere, dar asta contează mai puțin, șansele sînt și mai date naibii. În calitate de commander, permit și comandanților de ambele grade să se retragă dacă doresc acest lucru. Pentru retragere aveți timp de gîndire zece minute.

Nu scotea nimeni nici un cuvînt. Nu se observa nici o mișcare în sală, nici un gest. Liniștea se lăsase parcă și mai grea. Liniștea... Mi-am cuprins tîmplele. În noile condiții de zbor, nu se mai făceau antrenamente în „camera liniștii absolute". Devenise o tortură inutilă, de vreme ce zburau cel puțin zece oameni pe o navă. Pe vremea cînd mă antrenam eu, 60 de zile nu era deloc o performanță. Bătrînul stătuse în nava lui de zburător solitar 485 de zile la dus și tot atîtea la întoarcere. Și totuși era un om căruia îi plăcea să converseze... Dar Lena, oare cîte zile m-o fi așteptat, tăcută și încordată, în cuibul nostru de pe țărmul mării? În acele zile pînă și gîndurile erau ucise de tăcere și de așteptare. „Eh, băieți", mă gîndeam, privindu-le fețele tăcute, „ce-o să vă mai săturați de liniște acolo, sus". Pentru că, în ciuda numărului mare de participanți la zbor, **acolo, sus,** nu se făcea conversație decît în sala de club, în afara serviciului. Conversația din diversele compartimente operative costase multe vieți, o știau cu toții. O fracțiune de secundă de neatenție putea aprinde la Bază beculețul galben de avarie, sau chiar cel roșu, simbolizînd anunțul sumbru de „navă distrusă". „Da, băieți, o să vă săturați și de liniște, și de aridele conversații de serviciu, mai rele decît liniștea, în timpul cărora nu se aud decît cifre, parametri, date referitoare la corecții, comenzi scurte, laconice, rapoarte tot așa de scurte, de laconice.

Am rupt tăcerea:

— Deci nu s-a răzgîndit nimeni. Rezervele au ghinion. Nu intenționez să operez nici o schimbare. Din acest moment, toate listele cu personalul rămîn oficiale și definitive. Rețineți că trebuie să executați toate ordinele comandanților, iar comandanții vor executa toate ordinele primite de pe nava comandant, fie că le dau eu, fie că le dă comandantul navei, 0117 I S. Didier. Nu se admit plîngeri decît la întoarcere. DAR NUMAI ATUNCI, E LIMPEDE? Misiunea fiind specială, se va aplica un caracter militar de conducere.

Ridicarea vocii îi făcuse pe cîțiva să tresară. Auziseră probabil că vor avea un commander bătrîn și rigid, dar asta se lovea cap în cap cu toată învățătura lor elegantă și parfumată de la Marele Institut. Mă gîndeam că ăsta va fi numai primul castel năruit. Cîte altele nu se vor nărui în clipele de mare tensiune, cînd totul depinde de o singură decizie, luată într-o fracțiune de secundă. Își vor aminti oare că regulamentul interzice categoric să înjuri? Mai ales atunci cînd se apropie de tine un roi de „bolovani", mici daruri ale cerului, care-ți pot sparge însă nava ca pe o coajă de ou...

— Încă ceva — continuai — plecarea peste 68 de ore după timpul Bazei. Comandanții I și II pleacă imediat la testările finale. Ceilalți se consideră consemnați în incintă. Nimeni nu părăsește Baza decît cu avizul meu scris — dar nu vă sfătuiesc să-mi cereți un astfel de aviz. Sînteți liberi, ședința a luat sfîrșit.

„Cum", se vor fi gîndit ei, „nu ne felicită că nu ne-am retras, nu ne încurajează măcar, sau măcar un cuvînt de bine... nimic? Ce tip infect!"

III

Pînă la Alga mai erau trei zile de zbor, și totul decursese fără nici un incident. „Enervant de bine" caracteriza mereu Didier zborul. La rîndul meu, trimiteam zilnic spre Bază raportul, devenit leit-motiv. „Zbor de croazieră". Inactivitatea asta o simțeau cu toții. Nici măcar cargourile nu ne creaseră probleme. Făcuserăm un singur popas, pentru alimentare, nu avusesem nimic de reparat, nu fusese nevoie nici măcar de manevre de precizie, pilotul automat se ocupase de aterizarea sincronizată a navelor. Stăteam în sala de proiecții și mă delectam cu filme istorice, cînd în difuzoare se auzi vocea lui Didier:

— Comandantul navei I către toate navele. Roi de meteoriți inevitabil din față. Alarmă generală. Îmbrăcați costumele de salvare. Commanderul este chemat de urgență în sala de comandă. Terminat.

Conform regulamentului, pe nava de comandă îi eram subordonat în anumite privințe comandantului, acesta avînd responsabilitatea navei. Pe mine mă interesau bunul mers al expediției, verificarea și corectarea traiectoriei și organizarea celor două șantiere — cel de recuperare și cele de montare Am țîșnit deci în ascensor și am năvălit în camera de comandă.

— Echipați-vă, commander Pavel. Dispoziția sună pentru toată lumea — spuse Didier calm, fără să se întoarcă.

— Ascultă puștiule — izbucnii.

— Acesta este un ordin. Executați ordinul și raportați de executare.

Bodogănind, îmbrăcai costumul incomod de salvare.

— Raportez de executare a ordinului — am spus scrîșnind la fiecare cuvînt. Îmi plătise cu vîrf și îndesat atitudinea protocolară pe care i-o impusesem la prima noastră discuție, cea de la hotel.

Ne aplecarăm asupra tabloului de bord. Ca și mine, Didier prefera să conducă nava stînd în picioare. Începui să dau comenzile necesare celorlalte nave, încredințînd apoi sincronizarea computerului general. Între timp ne apropiaserăm de marginile roiului. Erau meteoriți mici, așa că i-am volatilizat fără dificultate.

— Rămîneți la tunuri. Mă ocup eu de rest.

— 'țeles! Rămîn la tunuri! — și în sinea mea:

AUGUSTIN CORNELIU GIAGIM

PIETRELE

„Acu' să te văz, istețule!"

— Începe valsul. O conduc manual pe „doamna", zise Didier trecînd nava pe comandă manuală.

Aș fi procedat la fel. Aveam aceeași pasiune pentru „șotron". Dealtfel, lăsînd la o parte dibăcia pe care o cerea o astfel de manevră, era în mod paradoxal mult mai sigură decît una coordonată de computer. Tunurile mele trăgeau serii continue de salve și reușirăm să creăm o breșă prin care se strecurară după noi și celelalte nave. Didier intră pe pilot automat și comandă corectarea automată a traiectoriei. Își scoase costumul de salvare, îmi făcu semn să fac la fel, și se așeză în fotoliu cu picioarele pe bord. Totul durase aproximativ o jumătate de oră și pe harta expediției continuau să ardă patruzeci de beculețe verzi — patruzeci de nave în perfectă stare de funcționare.

— Hm! exclamai.

— Adică? — ridică Didier sprîncenele.

— Nici măcar n-ai transpirat. Chiar nu ți-a fost frică?

— Păi tocmai asta e: Mi-a fost așa de frică încît am uitat pînă și să transpir — mi-o întoarse el, apoi chemă celelalte nave și-mi întinse microfonul.

— Commanderul către comandanți. Felicitări. Executați corecțiile după computerul general. Terminat.

Mă aplecai spre Didier și-i dădui prietenește una peste ceafă.

— Felicitări ție în special. Ai stofă!

Mă privi cu o figură imobilă. Ochii îi jucau însă drăcește, rîdeau cuprinși de o euforie pe care i-o înțelegeam perfect.

— Comandantul navei I către comandanți: Alarma încheiată. Dezechiparea. Terminat.

Ne privirăm din nou. Începurăm să zîmbim, apoi să rîdem în hohote. În fața noastră, întunericul și liniștea cîntau o simfonie ciudată, pe care doar noi o puteam simți și înțelege.

— Tu te-ai gîndit să devii ECC, Didier? — l-am întrebat.

— Este **singurul** lucru la care mă gîndesc, zise el fără a-și dezlipi ochii de pe aparate, apoi cuplă interfonul.

— Comandantul secund în sala de comandă.

Îi predă zborul și plecarăm la club să jucăm șah. După a doua remiză ridică ochii de pe tablă, mă privi și-mi spuse aproape șoptit:

— Am o rugăminte personală...

— Și anume?

— Nu mi-ar cădea bine să rîdeți de ea: Am o poftă teribilă să beau o cană cu lapte.

*
* *

Oare ce-or fi făcînd oamenii aceia acolo, jos? mă gîndeam. O mînă de oameni desfășurîndu-și existența între două cutremure. O mînă de oameni care-și văd moartea zilnic și în mințile cărora nu mai există decît o singură idee: să scape cît mai repede... cît mai repede! Cum le-aș fi putut transmite ordinul limpede elaborat de mințile liniștite ale celor de pe pămînt: „Împreună cu cei de pe Alga veți demonta totul și veți remonta apoi totul pe Barú, tot cu ajutorul lor. După aceea se va efectua schimbul. Veți lăsa un număr de 40 de oameni pe Barú și vă veți întoarce cu echipa recuperată de pe Alga". Acești oameni, neantrenați pentru asemenea misiuni erau cu siguranță la limită, sau chiar dincolo de limita nervilor, a răbdării. Mi-am amintit deodată de cuvintele Lenei, la ultima noastră discuție, cînd îi propusesem să mai aibă puțină răbdare cu mine: „Nu judeca răbdarea oamenilor folosindu-te pe tine ca etalon". A doua zi dimineața nu mai eram decît eu, casa, piatra, plaja și marea. Lena plecase și nu mai aveam s-o văd vreodată.

— Condițiile seismice permit asolizarea. Decideți care nave coboară.

Era vocea lui Didier.

— Coborîm numai noi. Celelalte nave să păstreze distanța de siguranță. la legătura cu solul.

Vocea lui Didier începu să curgă calmă, liniștitoare, spre planetă.

— Expediția Alga 16 către Alga control. Expediția Alga 16 către Alga control. Recepție.

În difuzor se auziră peste puțin timp niște răgete.

— Comandantul Trevor de pe Alga, către Alga 16. Unde ați stat pînă acum, imbecililor? Haideți odată, lua-v-ar dracu'. Recepție.

— Alga 16 către Alga control. Păstrați-vă calmul, reluă Didier, coborîm imediat. Iluminați zona de asolizare. Terminat.

Începurăm să ne legăm chingile. Mai erau 18 minute convenționale pînă cînd o mică bufnitură va marca un sol ferm dedesubtul nostru. Se părea că lui Didier îi venise o idee pentru că îl văzui cuplînd interfonul.

— Comandantul către echipaj. Vă veți dispersa discret, încercuindu-i pe cei de pe Alga. Fiți pregătiți pentru eventuale atacuri. Vor fi mai mult ca sigur adunați în grup compact. Evitați să răspundeți provocărilor și nu creați panică. Terminat.

Decuplă și se întoarse spre mine.

— Conduceți singur cîteva minute.

Știam ce face. Își încinse pistolul și-și strecură două grenade într-unul din buzunare. Veni apoi în fața bordului și reluă comenzile ca și cînd nu s-ar fi întîmplat nimic.

Peste cîteva minute, liftul navei ne depuse pe sol. Intuiția lui Didier se dovedise a fi perfectă. Un grup compact de bărbați și femei, cu fețe mohorîte, ne aștepta. Pe nici una din fețe nu se putea citi măcar bunăvoință. Băieții de pe navă se infiltrară discret, înconjurînd grupul.

— Sînt ECC Pavel, mă prezentai, comandantul la trei pași în față.

— La dracu' — urlă un vlăjgan roșcat și plin de pistrui, țîșnind în fața grupului, — la dracu' cu toate formalitățile voastre cazone! Voi nu auziți cum uruie porcăria asta? Hai să ne cărăm în cel mult o juma' de oră!

— Liniștește-te, Trevor. Vom pleca de aici

după ce vom încărca toată aparatura. Așa sună ordinul.

— Ce??? — se ambală el și mai tare. Ce?? După ce... oh, sînteți **cel puțin** nebuni, da, da, nebuni de legat! Se opri din rîsul isteric în care izbucnise pentru cîteva clipe și începu să urle, cu vinele gîtului umflate: Vreți să plecăm sub formă de grill pentru un rahat de fierărie? Noi nu contăm? Ce? Noi nu contăm? Sigur, voi n-ați stat șase luni în infernul ăsta... — începu să plîngă horcăit —... nu, nu, nici măcar o singură lună n-ați stat...

— Nu, n-am stat, — i-o retezai scurt, dar vom sta. Și vom sta cît va fi necesar. Dau citire ordinului primit de la Bază. Locotenent Trevor, drepți!

Rînji și începu să vorbească, cu un calm îngrijorător.

— Drepți, ai? Stai numai puțin să-ți arăt eu „culcat"!

Mîna îi țîșni spre armă, dar din spatele meu se auzi un pocnet sec, și Trevor căzu. Încercă să se ridice, dar căzu din nou și rămase de data asta nemișcat. În aceeași clipă se iscă debandada. Patruzeci de mîini căutară armele. Tîrziu! Grenadele lui Didier, aruncate de o mînă de expert, explodară în aceeași fracțiune de secundă în mijlocul grupului. Îmi înfipsei reflex filtrele în nări. Nu trebuia să se întîmple așa, dar ce să-i faci. Oamenii noștri zăceau inerți ca și cei pe care-i încercuiseră.

— Blegii, — se auzi din spate vocea lui Didier — cel puțin zece din ei se grozăveau cu reflexele lor în timpul pregătirilor. Îl întoarse pe cel mai apropiat ușor, cu vîrful bocancului. Omul zăcea inert. Blegule, mai mormăi o dată Didier și se întoarse.

— Pachet și via Pămînt, da?

Clătinai din cap și ne apucarăm de treabă. Peste o oră, 41 de „sarcofage" de hibernare, cu etichetele lipite, stăteau aliniate în fața noastră. Tocmai la timp, pentru că băieții noștri începeau să „învie" pe rînd, destul de buimaci încă. Nu avuseseră timp să realizeze ce se întîmplase, dar nici comandantului nu-i ardea să le dea explicații.

— Bună dimineața — îl luă el în primire pe subofițerul de la comunicații. Vezi că are commanderul nevoie de tine.

Îl privii lung pe Didier. Mă intuise pentru a nu știu cîta oară în această expediție. Începuserăm să funcționăm deja ca un singur corp. Subofițerul notă ordinul de asolizare a expediției și plecă să-l transmită. Îl luai pe Didier după umeri.

— Hai să bem o cafea!

— O ce? — explodă el. — Cafea? Commanderul încalcă regulamentul?

— Ei, hai, îl îmbunai eu, tu nu fumezi, nu bei cafea, nu încalci regulamentul niciodată?

— Niciodată, spuse el luînd din nou mina lui serioasă. Apoi scoase dintr-unul din multele buzunare ale bluzonului său un pachet de țigări și-și aprinse una, trăgînd cu poftă.

*
* *

Azi m-am gîndit toată ziua la Bătrîn. Pîntecele navelor înghițeau într-una laboratoare, stații de cercetare, telescoape, locuințe, centrale energetice, carburanți... Grupul celor 41 fusese trimis pe Pămînt din dispoziția mea, contrară ordinelor primite, de care, sincer să fiu, nu-mi prea păsa. Numai să nu mă coste scump această nepăsare! În definitiv contasem pe pierderea a cel puțin 4—5 nave și nu pierdusem nici una, așa că mă puteam dispensa de o navă mică și rapidă. Apoi, grupul celor 41 ne-ar fi creat tot timpul probleme, sau, în cel mai bun caz, le-ar fi putut scădea băieților randamentul.

Imediat după asolizare și debarcarea echipajelor, verificasem din nou, la o cafea, (ultima din păcate) potențialul de commander care se ascundea în Didier. El susținuse ideea de a se lucra în funcție de orarul terestru. Trebuie, susținea el, să ne bazăm nu pe adaptabilitatea oamenilor ci pe ritmurile lor biologice. Și uite că, datorită ideii lui, starea generală de spirit, fără a fi grozavă, nu era nici din cale-afară de proastă. Tot ce intra în imensele „cargouri" era ambalat, numerotat. În orele libere, băieții făceau tot ce îi tăia capul, iar seara cădeau frînți de oboseală, pentru ca atunci cînd începea dimineața convențională să o ia de la capăt.

Tocmai îmi terminasem de înregistrat raportul de activitate. Afară era amurg, iar oamenii, conform programului lor, dormeau de mult. Crestele munților se topeau într-un roșu-maroniu tot mai închis. Mă gîndeam ce piatră să-i aduc Bătrînului. Mă gîndeam la Lena, la Lena și Pămînt. Poate că acolo unde e ea acum este noapte și Lena poate doarme. „Dacă aș ști, Lena, că dormi somn fără vise, aș adormi și eu, fericit că mă visezi"... din nou gîndul acesta obsedant, gîndul singurătății, de culoarea singurătății... dar care o fi culoarea singurătății? Deh! Tinerii trăiesc în viitor, bătrînii trăiesc în trecut. Aș fi băut o cafea, dar nu mai aveam nici un strop. Didier mai avea un borcănel, dar îl păstra pentru Barú și îi dădeam dreptate. Abia acolo urma să înceapă munca istovitoare, de rutină. Muncă cenușie și lipsită de evenimente care să te țină într-o stare de încordare (adică exact starea de care aveam nevoie noi ca să ne simțim bine).

Interfonul de uz personal bîzîi. Cine naiba mă caută la ora asta?

— Mde! — mormăii fără chef. Dă-i drumul!

— Sînt cosmogeolog Sergiu Mantu, CG1101, absolvent al Institutului. Cer audiență specială de urgență la commander.

— Vino!

Ciudat! Nu spusese „Marele Institut" cum spuneau ceilalți, ca să ne dea nouă, bătrînilor, peste nas. Cine-o mai fi și Mantu ăsta? Numai să nu se apuce să-mi facă tot felul de confidențe. Era ultimul lucru de care aș fi avut poftă.

Peste un sfert de oră își făcu apariția un tînăr slăbuț, cu niște ochi mici, negri, într-un permanent neastîmpăr. Părul era și el negru, poate puțin prea scurt pentru gusturile mele. Un nas drept, puternic, se oprea într-o mustață puțin cam prea stufoasă. Fața era completată de buzele frumos arcuite, de o senzualitate aproape feminină, în contrast cu bărbia pătrată, energică, puțin adusă înainte. Avea niște trăsături care mi-l făceau cunoscut, deși aș fi putut jura că-l văd pentru prima oară. Ducea în mîini unul din acele containere mici de transportat mostre radioactive. Am încremenit cînd am văzut că-l deschide cu nonșalanță, zîmbind chiar, și extrăgînd din interior

AUGUSTIN CORNELIU GIAGIM

PIETRELE

un termos obișnuit.

— Nu vă speriați, nu iradiază. Eventual frige, spuse el, deșurubînd capacul termosului.

Cafea! Cafea adevărată!! Înfiorător de toxică, înfiorător de neregulamentară, dar adevărată, ce mai! Se simțea după miros. Nu știam ce atitudine să iau. Nu știam ce voia de la mine acest Mantu. Pentru a cîștiga puțin timp în care să-mi adun gîndurile într-o aproximativă ordine, am rostit cu o voce glacială:

— Explică-te, CG1101 Mantu!

În locul răspunsului mă privi pentru cîteva secunde, de parcă ar fi văzut pentru prima oară în viață un lucru ciudat pe care dorise mult și de mult să-l vadă, se apropie de mine, îmi puse o mînă pe umăr și-mi spuse încet, așa de încet, încît am avut impresia că-mi aud propriile gînduri:

— La mulți ani, commander Pavel. Eram sigur că vă veți uita ziua de naștere, și am vrut să vă aduc eu aminte, la o ceașcă de cafea adevărată...

M-am înmuiat. I-am făcut semn să se așeze și am început să sorbim licoarea neagră. Îl studiam. Avea același fel de a savura cafeaua ca și mine. Prima sorbitură mare, apoi sorbituri mărunte, cu plimbarea cafelei îndelung prin gură, înainte de a o înghiți.

— Cine ești tu, Mantule? De unde ai știut că azi e ziua mea? Așa ceva nu se învață la instructaje.

Mă privi din nou lung, cu privirea aceea răscolitoare, și-i auzii din nou vocea înceată, ca o părere:

— Mi-a spus mama. Dumneavoastră vă plăcea să-i spuneți Lena. Dealtfel, urarea este și din partea ei.

— Și cafeaua, am strigat, cafeaua cine a făcut-o?

— E... cafea, ocoli el răspunsul. Și vă transmite un mesaj din care eu personal nu am înțeles prea mare lucru, dar care sună cam așa: „Dacă aș ști Pavele că nu mai ai la ce te gîndi, aș zîmbi fericită că te gîndești la mine". Asta e tot.

— Unde e Lena acum? — îl întrebai.

Tăcu. Se lăsă o tăcere stînjenitoare. Călător etern, uitasem că femeia care trecuse prin viața mea, că oamenii în general, acolo jos, se căsătoresc, fac copii, mor. Nici măcar moartea n-o cunoșteam decît de aici, ca pe o eternă plutire în vid.

— Nu v-a purtat pică niciodată, auzeam ca prin vis vocea lui Mantu, a înțeles că asta vă este steaua, că steaua dumneavoastră sînt stelele. Că asta e și ea o boală, un drog, așa cum e și cafeaua asta pe care...

Cuvintele pluteau speriate parcă prin acel spațiu dens, care se umpluse cu prezența Lenei. În mine se spărgeau valurile numărate împreună. În Sergiu răsunau ecourile poveștilor ei, spuse seara tîrziu, după ce soțul ei se va fi culcat demult, și ei doi contemplau stelele, încercînd să descifreze, precum astrologii de odinioară, secretele uneia din miile de drame scrise în stele, dar scrise altfel decît își închipuiseră astrologii: **propria dramă.** Sorbeam în tăcere, și fiecare îi povestea celuilalt, în gînd, povești vesele sau triste, dizolvate în pulberea distanțelor. Nu ne scriseserăm niciodată. „Ca să ne scriem scrisori adevărate", spunea Lena, „ar trebui să fim copii de 16 ani pentru fiecare literă în parte. Și tot de la ea învățasem că nu aveam un singur suflet, ci aveam cîte un suflet pentru fiecare dor în parte...

Afară începuse să se lumineze de ziuă. Priveam în gol.

— Vă uitați la piatra Bătrînului?

— La ce? — am sărit ca ars.

— Nu v-a povestit? — se miră el. Știți că Bătrînul a fost un zburător solitar. Spunea deseori, chiar eu l-am auzit la o conferință, că noi oamenii spațiului sîntem o simbioză ciudată de gazos și mineral. Cînd sîntem împreună, spiritul ne este ușor, asemenea aerului, dar sus intrăm într-o tăcere minerală, devenim o piatră poroasă în porii căreia sînt închise alizeele amintirilor. Iar aici, pe Alga lui, îi plăcea să stea seara pe piatra la care vă uitați, singur, cu amintirile lui.

M-am ridicat brusc.

— Sergiule, ajută-mă.

Nu ne văzuse nimeni. Piatra Bătrînului se odihnea cuminte, smulsă planetei care o crease, pentru a fi dată omului care se identificase cu structura ei.

— Mai știe cineva de aici despre asta? Vreau să zic, de piatra Bătrînului?

— Negativ, commander, negativ. Nici nu-i interesează.

— Se face ziuă. Ultima noastră zi pe Alga. Hai să facem o plimbare de adio, vrei?

Încuviință bucuros. Simțeam amîndoi nevoia să ne limpezim, să intrăm în imperiul lui „acum-și-aici". Mă trezii vorbind.

— Nenorocit destin a avut și planeta asta. Să crape așa, ca o Atlantidă. Că veni vorba, tu ai auzit de Atlantida?

— Nu-mi amintesc. Unde a fost planeta asta?

Zîmbii. Ce departe căutăm întotdeauma aproapele...

— Lasă, n-are importanță. Important e că nimeni nu cunoaște cu exactitate cauza sfîrșitului, povestea ei reală. Uneori cred că sînt singurul care-o cunoaște.

Mă privi puțin mirat și puțin speriat.

— Liniștește-te, n-am luat-o razna. Nu, încă! Important e să reții că Alga și Atlantida au sfîrșituri asemănătoare. Iar fărîmele se vor împrăștia...

— Deviați — protestă Sergiu — vorbeați înainte de finalul poveștii.

— Da. Merserăm cîteva clipe tăcuți, prin nisipul plajei. Bocancii noștri lăsau urme clare, numai bune pentru reporteri. Mă gîndeam că e păcat că urmele nu arată și vîrsta celui care le lasă. Dar vîrsta... vîrsta, lasă și ea urme. Numai că pe acestea, reporterii cu bun simț le evită. Ei au nevoie de eroi... de oameni care să promită... Sfîrșitul logic al poveștii, continuai cu voce tare, ar fi că în fiecare din noi s-a înfipt cîte o fărîmă din această lume, dorită dar pierdută, și de atunci o căutăm naivi pe fun-

duri de oceane, în legende, pe Alga sau pe Barù sau pe Lena. Şi în căutarea asta eternă uităm să scormonim în propriile noastre universuri. Uităm să vedem în adîncurile noastre preoţii cu brăţări de oricalc aducînd jertfe, uneori chiar umane, pe altarele inutilului.

— Adică tot ce aţi făcut voi, sau ce facem noi, e inutil?

— De bună seamă că nu. Dar nu aşa. Nu mă întreba cum. Poate că generaţia voastră va descoperi care este calea. Poate că o vor descoperi cei care vă vor lua vouă locul.

Se dezbrăcă alene de costum, îşi lăsă bocancii şi o luă la fugă spre apă. Era o apă identică cu a noastră, de acasă, dar lipsită de viaţă. „E un tînăr competitiv", gîndii, privindu-l cum înoată, cu furie parcă, împingînd viguros apa cu braţele. N-am rezistat tentaţiei. Îmi dezbrăcai şi eu uniforma şi o aşezai lîngă a lui. Aşa, cele două grămezi de haine erau identice: fără vîrstă, fără personalitate,... fără conţinut. Intrai în apa de parcă aş fi oficiat un ritual. Pluteam pe spate privind cu încordare cerul pe care, obsedantă, Lena îşi desfăşura dansul matematic în jurul stelei ei. Dintr-o dată apa mi se păru rece, străină, ostilă. Un gînd urît începuse să-mi dea tîrcoale. „Dacă şi cu Lena asta se va întîmpla ca şi cu cealaltă?" Am ieşit dîrdîind şi m-am îmbrăcat. „Nu! Asta nu! Pentru cîte făcusem nu aveau dreptul să-mi ia..."

— Uuuuuu, strigă Sergiu din apă, şi strigătul lui tînăr reuşi să mă smulgă din plasa neagră a gîndurilor în care intrasem.

Loveam nisipul cu picioarele, plimbîndu-mă de colo-colo, în aşteptarea lui Sergiu. Deodată încremenii. Începui să sap repede şi, peste puţin timp, o scoică mare, superb răsucită, se odihnea în mîinile mele. Dusă la ureche, dinăuntrul ei se auzea un vuiet răscolitor.

Mă gîndeam că amintirile ţin uneori locul acestor scoici. Că istorii întregi se află incifrate subtil în acest zgomot modulat. Îţi pleci urechea şi auzi vuietul mării. Apoi o iei de la ureche, o priveşti prelung şi te gîndeşti că în locul vuietului a fost odată carne vie, viaţă. Iar după ea a urmat vaietul. Şi numai tîrziu, cît mai tîrziu cu putinţă, vaietul a devenit un vuiet ca acesta. Dar nu mai avea cine să audă asta. Nici calciul scoicii şi nici calciul rămas în urma lor. Iar vîntul, acelaşi aproape în fiecare loc pe care-l colindasem, amestecă zgomotul vieţii şi vaietele şi vuietele într-un cîntec despre timp şi timpuri.

Săpai o groapă suficient de adîncă şi îngropai cu grijă scoica, ştergînd apoi urmele. Deci, pe Alga fusese viaţă. Dar ce viaţă, şi cînd dispăruse ea, şi de ce? Ce importanţă mai avea asta pentru planeta care, peste asa de puţin timp, se va preface în ţăndări?!

— Sergiu, vino! Nu uita că azi plecăm spre Barù.

IV

Bătrînul şedea pe piatra lui şi tăcea. Tăceam şi eu. Ne gîndeam la cei trei sau patru dintre ai noştri care mai zburau. Fuseserăm o generaţie dură. Veneau după noi băieţii aceia viguroşi, mînjii, cum le spusesem. Se descurcaseră cu mult peste aşteptări. Noi le arătaserăm că se poate. Ei ne vor arăta că se poate cu mai puţine sacrificii umane. Ne gîndeam la cei rămaşi acolo, într-o nesfîrşită plutire.

— Aşadar, ai fost avansat şi tu, Pavele. Păi ţi-o fi venit rîndul. Nu te mai gîndi la Lena... lasă... lasă. Auzi, tu ai auzit de Twain?

Clătinai din cap.

— El spunea că trebuie să trăieşti în aşa fel încît şi groparului să-i pară rău că ai murit. Ştiu că te doare că nu mai zbori. Pe mine mă mai doare încă şi acum. Deşi...

— Deşi, ce?

— Deşi, Pavele, cred că ai cîştigat ceva. Nu ştiu exact ce. Vezi tu, cred că noi nu ne-am dat la o parte de la nimic nu pentru că am fi fost curajoşi şi daţi naibii. Da' de unde. Cred că acea competiţie a noastră cu moartea ne făcea să ne credem nemuritori. Te întorci o dată, de două ori şi de...

Pufăi de cîteva ori din pipă, înteţind jarul, şi continuă:

— ... de fiecare dată eşti mai frumos, mai tînăr. Cîteodată îi invidiez pe cei rămaşi acolo — împunse cerul cu coada pipei. Ei nu ştiu decît ce este beţia luptei. Beţia asta care te face să te baţi mereu. Dar uneori mi-e milă de ei. Ei nu ştiu ce-i **asta.**

— „Asta" fiind ce?

— Bătrîneţea, Pavele, bătrîneţea. Am apucat-o. Ai apucat-o. Prin asta zic eu că am mai bătut încă o dată moartea. Sau e numai un armistiţiu? Ştii, am început să-mi scriu memoriile. Îmi place teribil cum foşneşte hîrtia. Cîteodată aseamăn foşnetul foilor cu foşnetul frunzelor, toamna. Iar sub ele...

Ridică brusc vocea, făcîndu-mă să tresar.

— Am găsit, Pavele, am găsit! Sigur că da! Asta e!

Era surescitat.

— Păi sigur, ce e sub frunze? De-aia ţi-or plăcea, că sună frumos cînd îţi tîrîi picioarele prin ele? E nostalgic, nu? Prostii, ascultă de mine! Sub ele e VIAŢĂ, mă, Pavele, e viaţă. Şi sub foile mele va fi viaţă, va clocoti viaţa pentru că ele sînt ultima mea bătălie cu moartea.

Mă privi în ochi şi-mi spuse încet, ca şi cînd ar fi descoperit o taină pe care mi-o transmitea.

— Noi sîntem nemuritori, Pavele, noi sîntem nemuritori.

Mă ridicai şi ne strînserăm mîinile. Se făcuse, în cîteva clipe, o primăvară superbă, iar drumul pînă la bază îl făcui fluierînd tot ce-mi trecea prin minte.

V

Oftai uşurat cînd scăpai de cei veniţi să mă petreacă şi deschisei uşa cabinei mele de pasager. Rămăsei încremenit. Masa din mijlocul camerei fusese demontată, şi în locul ei trona, prinsă în chingi zdravene, **piatra mea** de pe malul mării. Mă repezii spre plicul pe care era scris: Domnului Guvernator al Bazei Barù. Înăuntru era un mesaj sărac în cuvinte, aşa cum săracă în cuvinte fusese şi singura noastră discuţie:

„Să vă faceţi neapărat o casă pe malul mării. Sergiu".

Desen de GEORGE AARON

PLACED, PLANETA NEBUNĂ

FREDRIC BROWN

Mica planetă era suficient de plăcută din multe puncte de vedere, dar existau și lucruri care îi făceau aproape să înnebunească pe cei ce lucrau acolo. Unele lucruri se întîmplau, altele păreau doar că se întîmplă, și era greu să spui care sînt cele ce se întîmplă cu adevărat. Chiar obișnuit fiind, uneori te scotea din sărite. Ca în această dimineață — dacă o poți numi dimineață. De fapt era noapte. Dar noi lucrăm după timpul de pe Pămînt, aici pe Placed, pentru că timpul pe Placed este la fel de confuz ca tot ce se petrece pe această planetă nebună.

Vreau să spun că ai o zi de 6 ore, apoi o noapte de 2 ore și apoi o zi de 15 ore și o noapte de o oră. Deci n-ai cum să ții timpul după o planetă care face o orbită sub formă de opt în jurul a doi sori, înconjurîndu-l pe fiecare dar și trecînd printre ei.

În plus și sorii se rotesc unul în jurul celuilalt atît de aproape încît astronomii de pe Pămînt au crezut că este numai un singur soare pînă ce expediția lui Blakeslee a aterizat aici acum douăzeci de ani.

Dar dacă nu ați citit rapoartele lui Blakeslee despre Placed, dați-mi voie să vă explic cum stau lucrurile: Placed este unica planetă care se poate autoeclipsa de două ori în același timp. Se rotește în jurul axei sale în 40 de ore, apoi ți se cărăbănește de sub nas.

Asta se cheamă efectul de cîmp Blakeslee. Acest efect apare cînd planeta este în poziția intermediară între Argyle I și Argyle II, cei doi sori.

Există o explicație științifică pentru asta, dar ar trebui exprimată în cifre și formule, nu în cuvinte.

Argyle I este materie, iar Argyle II este antimaterie, iar rotația lui Placed nu este nici măcar o fracțiune din ciclul ei orbitor, cîmpul lui Blakeslee fiind la mijloc între cei doi sori. Este un cîmp în care lumina este încetinită și în final trimisă înapoi. Razele de lu-

mină au o viteză apropiată de aceea a sunetului. Rezultatul este că dacă ceva se mişcă mai repede decît sunetul — aşa cum face dealtfel şi Placed — îl vezi venind după ce deja a trecut pe lîngă tine. Imaginii vizuale a lui Placed îi trebuie 26 de ore ca să treacă de cîmp. În acest timp, Placed a înconjurat unul din sori şi îşi întîlneşte propria imagine în drumul ei invers. În cîmpul din mijloc se întîlneşte imaginea care vine cu cea care pleacă şi astfel se eclipsează de două ori, acoperind ambii sori în acelaşi timp. Puţin mai tîrziu, aleargă după sine însuşi, apărînd din direcţie opusă, şi-ţi dă un sentiment ciudat — chiar dacă ştii ca asta nu se întîmplă în realitate. Ştiu că m-am speriat de moarte prima dată cînd stateam pe Placed şi am văzut cum se prăvăleşte Placed peste capul nostru.

Este ca în filmele vechi cînd aparatul de filmat era pus în faţa unui tren: spectatorii vedeau cum locomotiva vine exact peste ei şi nu-şi puteau stăpîni impulsul de a fugi, deşi ştiau că locomotiva nu era în realitate acolo.

Încercaţi să înţelegeţi ce se întîmplă, din alt exemplu. Ştii că o locomotivă vine spre tine cu o viteză mai mare decît a sunetului. La depărtare de o milă fluieră. Trece de tine şi auzi fluieratul, după aceea — el vine dintr-un punct de unde locomotiva nu mai era demult. Acesta este efectul resimţit de un spectator care vede un obiect ce merge cu o viteză mai mare decît a sunetului. Ceea ce am descris este efectul vizual al unui obiect care se deplasează mai repede decît propria sa imagine vizuală.

Şi asta nu e cel mai rău lucru de aici.

Poţi sta acasă şi vedea lucrurile astea ciudate, dar nu-ţi poţi imagina efectul psihologic al efectului de cîmp Blakeslee.

Cîmpul produce ceva pe nervul optic sau pe centrul optic de pe creier. Efectul e foarte asemănător cu al unor droguri. Nu-l poţi numi exact halucinaţie pentru că nu vezi lucruri ireale, dar obţii o imagine ireală a lucrurilor care există aici.

Ştiu perfect de bine că stăteam la biroul meu, acoperit cu sticlă, nu cu ţiplă, că podeaua de sub picioarele mele era acoperită cu bucăţele de plastic, nu de elastic, că obiectele de pe birou nu erau o glastră roz cu o şopîrlă verde deschis înfiptă în ea, ci doar o călimară cu un toc, iar ceea ce părea a fi o broderie cu fire bine potrivite era doar o telegramă tocmai sosită prin unul din radiotelegrafele de la Centrul de pe Pămînt.

Nu ştiam ce conţine pentru că mă întorsesem în birou după ce Cîmpul îşi începuse acţiunea. Acum pot doar verifica unele lucruri prin simţul meu tactil, neatins de efectele Cîmpului. Poţi să-ţi închizi ochii, bineînţeles, dar nu o faci, pentru că ochii îţi dau mărimea relativă şi distanţele dintre obiecte.

Dacă te găseşti într-un decor familiar, memoria şi raţiunea îţi spun ce sînt într-adevăr lucrurile pe care le vezi. Deci, cînd s-a deschis usa şi a apărut înăuntru un monstru cu două capete, am ştiut că e Reagan.

Reagan nu este un monstru cu două capete, ci este asistentul meu. În plus, îi recunoscusem sunetul paşilor. Am întrebat:

— Ce-i, Reagan?

Monstrul cu două capete răspunse:

— Şefule, dugheana cu maşinării se clatină. Ar trebui să călcăm dispoziţia de a nu lucra în perioada de mijloc.

— Păsările? am întrebat.

Ambele capete se înclinară afirmativ.

— Partea din sol a pereţilor trebuie să fie ca un ciur din cauza păsărilor ce zboară prin ea. Mai bine am turna beton cu priză rapidă. Credeţi că barele de întărire din aliajul cel nou, pe care le va aduce Arca, le vor opri?

— Sigur, minţii eu. Să lăsăm Cîmpul. M-am întors să privesc ceasul, dar pe perete era o coroană funerară din liliac alb în loc de ceas. Nu poţi şti cît e ceasul privind o coroană funerară. Am spus:

— Sper că nu trebuie să întărim pereţii ăştia înainte de a sosi barele. Arca trebuie să sosească în orice moment. Crezi că putem aştepta pînă...

Se auzi o trosnitură.

— Deh, răspunse Reagan. Acum putem aştepta, că tot s-a dus maşinăria. Nu mai e nici o grabă.

— Nu era nimeni înăuntru?

— Nu. Să mă conving.

Aleargă afară.

Aşa era viaţa pe Placed; eram sătul de toate. Mie îmi ajungea. Cînd Reagan se întoarse, apăru ca un schelet de un albastru strălucitor. Spuse:

— OK, şefule, nu era nimeni înăuntru.

— Toate maşinăriile sînt rău deteriorate?

— Rîse. Poţi să priveşti la un cal de jucărie făcut din cauciuc şi îmbrăcat într-un material roşu cu buline şi să spui dacă e întreagă aparatura sau e făcută praf? Am replicat:

— Dacă mai spui ceva, te dau afară!

Nu ştiam dacă glumeşte sau nu. Nervii îmi erau zdruncinaţi. Am deschis sertarul biroului, am pus broderia în el, apoi l-am închis. Eram sătul pînă peste cap de toate. Placed e o planetă nebună şi dacă stau aici destul, înnebunesc şi eu. Eram acolo de aproape trei ani. Mi-am adus aminte că-mi expirase contractul.

— Reagan!

Era lîngă uşă. S-a întors.

— Da, şefule.

— Vreau să trimiţi o radiotelegramă la Centrul de pe Pămînt. Scrie doar un cuvînt: „DEMISIONEZ".

— OK, şefule. Ieşi şi închise uşa.

M-am sprijinit de spătarul scaunului şi am închis ochii ca să gîndesc. Am făcut-o. Am făcut-o şi nimic n-o mai poate schimba. Centrul de pe Terra are legile sale; deîndată ce ţi-ai dat demisia nu te mai lasă să te răzgîndeşti. Oricum, în majoritatea cazurilor, aceasta este justificată în viaţa interplanetară şi proiectele intergalactice. Un om trebuie să fie sută la sută entuziasmat de munca sa pentru ca s-o facă bine. Ştiam că perioada de mijloc e pe sfîrşite, dar continuam să ţin ochii închişi. Nu voiam să-i deschid şi să mă uit la ceas pînă în momentul în care aş fi putut vedea un ceas ca un ceas, nu ca un cuib de cuc sau cine ştie ce altceva.

Stăteam şi gîndeam. Îmi părea rău să-l părăsesc pe Reagan. Eram buni prieteni de zece ani. Îmi fusese student la Earth City POLY şi eu l-am angajat pe Placed; era capabil pentru vîrsta lui, administrator adjunct al unei planete cu o populaţie de

aproape 1 000 de locuitori. Din acest punct de vedere, slujba mea era bună pentru un om la anii mei — eu am 31 de ani. O slujbă bună, doar că nu poţi construi o casă care să nu cadă şi „nu te mai văicări" — mi-am spus. „Ai dreptate şi cu Placed şi cu Centrul de pe Pămînt".

„Vei pleca în curînd pe Pămînt, cît de curînd te pot duce ei. Vei încerca să găseşti altceva de lucru acolo. Probabil tot ca profesor".

Eram obosit. Mi-am pus capul pe mîini şi cred că am aţipit. M-am trezit auzind paşi la uşă; nu erau paşii lui Reagan. Iluzia deveni mai clară. Văd. Pare să fie un cap roşcovan. Nu poate fi, bineînţeles. Sînt foarte puţine femei pe Placed, majoritatea soţii ale tehnicienilor, dar... ea spuse:

— Nu vă amintiţi de mine, domnule Rand?

Era o femeie, o voce frumoasă de femeie. Îmi părea totuşi cunoscută.

— Nu fi absurdă, spusei. Cum să te recunosc în perioada de mijloc? Ochii mei văzură limba unui ceas peste umărul său şi era totuşi un ceas, nu un cuib de cuc.

Atunci mi-am dat seama că totul revenise la normal. Perioada de mijloc trecuse şi nu aveam halucinaţii. Ochii mi s-au întors spre capul roşcovan. Trebuie să fie adevărată. Şi dintr-o dată am recunoscut-o, deşi se schimbase simţitor. În bine. Era Michaelina Jones, o fată foarte drăguţă cînd o cunoscusem, acum cinci ani. Acum era frumoasă. Era în clasa mea de botanică extraterestră la Earth City Polytech. Dar ce căuta aici? Se pare că tocmai sosise cu Arca, iar eu stăteam şi mă uitam la ea ca un nătărău. M-am ridicat atît de repede, încît aproape am căzut peste birou.

— Desigur că-mi amintesc de dumneata, domnişoară Jones. Şedeţi. Cum aţi ajuns aici? Au călcat legea non-vizitării?

Dădu din cap, zîmbind.

— Nu sînt o vizitatoare, domnule Rand. Au anunţat un post de secretar-tehnician pentru dumneavoastră, am dat concursul şi l-am obţinut.

— Excelent!, am exclamat.

Se auzi cineva tuşind. M-am uitat în jur. Reagan era la uşă. De data asta nu ca un schelet albastru şi nici ca un monstru cu două capete. Reagan spuse:

— Răspunsul la radiotelegrama dumneavoastră tocmai a sosit. Îl puse pe birou.

„OK. Nouăsprezece august", am citit. Speranţa mea că nu mi-au acceptat demisia se destrămă. Erau la fel de scurţi în exprimare ca şi mine. Nouăsprezece august, următoarea sosire a navei Arca. Nu-şi pierdeau timpul. Mai erau patru zile!

Reagan spuse: „Am crezut că vrei să afli imediat, Phil".

— Da, i-am răspuns, apoi m-am întors spre femeie.

— Domnişoară Jones, aş fi încîntat să faceţi cunoştinţă.

Se uitau unul la altul şi rîdeau. Atunci mi-am amintit. Michaelina şi Reagan fuseseră în clasa mea de botanică, împreună cu sora geamănă a Michaelinei, Ichabod. Dar nimeni nu le spunea celor două roşcate Michaelina şi Ichabod, ci Mike şi Ike. Reagan spuse:

— Am întîlnit-o pe Mike cînd cobora din Arcă. I-am spus cum să găsească biroul dumneavoastră, din moment ce nu eraţi acolo ca să întîmpinaţi nava.

— Mulţumesc, am spus. Au venit barele de întărire?

— Sper că da. Au descărcat cîteva lăzi. Se grăbeau să plece.

Am înclinat capul în semn de aprobare. Reagan spuse:

— Mă duc să verific încărcătura. Venisem doar să vă aduc radiotelegrama. Credeam că vreţi să ştiţi veştile bune imediat.

Plecă. Veştile bune! Acum totul era altfel. Michaelina spuse:

— Voi începe să lucrez chiar acum, domnule Rand?

Am încercat să zîmbesc.

— Bineînţeles că nu. Trebuie să te familiarizezi cu locul mai întîi. Vrei să mergi în oraş să bem ceva?

— Da.

Am mers printre căsuţele joase şi pătrate. Spuse:

— E, e drăguţ. Parcă aş pluti. Mă simt aşa uşoară! Cam cît e gravitatea?

— 0,74. Dacă pe Pămînt cîntăreşti 120 pounds, aici ai cam 89. Pentru dumneata e bine.

— Mulţumesc, profesore. Oh, nu mai sînteţi profesor acum. Sînteţi şeful meu şi trebuie să vă spun domnule Rand.

— Doar dacă nu vrei să-mi spui Phil, Michaelina.

— Dacă-mi spuneţi Mike. Nu-mi place Michaelina, aşa cum lui Ichabod nu-i place decît Ike.

— Ce mai face Ike?

— Bine. Lucrează ca asistent pentru studenţii de la Poly, dar nu-i prea place.

Se uită spre sat.

— De ce atîtea căsuţe mici în locul unor clădiri mari?

— Deoarece durata de viaţă a unei clădiri de pe Placed este de aproximativ trei săptămîni. Şi niciodată nu ştii care e pe punctul să cadă peste cineva. Este problema noastră cea mai mare. Tot ce putem face e să le facem mici şi uşoare, cu excepţia fundaţiilor pe care le facem cît putem de solide. Pînă acum nimeni nu a fost rănit serios de căderea unei construcţii, dar... simţi?

— Vibraţia? Ce a fost? Un cutremur?

— Nu, am spus. A fost un

Desene de GEORGE AARON

zbor de păsări.

— Cum?

Îmi venea să rîd de figura ei mirată. Am spus.

— Placed e o planetă nebună. Un minut în urmă te simţeai de parcă ai fi zburat. Într-un fel faci exact asta. Placed este una din planetele din Univers care se compune din materie obişnuită ca şi din materie grea. Materia cu o structură moleculara atît de concentrată e atît de grea, încît nu poţi ridica măcar o partitură din ea. Placed are miezul din materie grea şi aşa se explică de ce o planetă care are o arie cît a Londrei, are o greutate mare si o gravitaţie cît trei pătrimi din cea a Pămîntului. În acest miez există viaţă. Păsări a căror structură moleculară este la fel ca aceea a miezului planetei. De aceea,materia obişnuită este pentru ele ca aerul pentru noi. Ele zboară prin ea, ca păsările noastre prin aer. Din punctul lor de vedere, noi ne plimbăm prin înălţimile atmosferei lui Placed.

— Şi vibraţiile zborurilor sub suprafaţă fac casele să cadă?

— Da, şi chiar mai rău. Ele zboară chiar prin fundaţii. Orice material am folosi pentru fundaţii, pentru ele e tot ca un gaz. Zboară prin fier şi prin oţel, ca şi prin nisip. Am comandat nişte bare de întărire dintr-un aliaj special — m-ai auzit întrebîndu-l pe Reagan de ele, dar nu prea cred că vor face mare lucru.

— Dar păsările nu sînt periculoase? Adică, în afară de dărîmarea clădirilor, nu pot trece prin oricine care ar putea să le stea în cale?

— Ar putea, dar n-o fac. Ele nu zboară mai aproape de cîţiva centimetri de suprafaţă. Un oarecare simţ le spune că se apropie de marginea „atmosferei" lor. Ceva ce poate fi comparat cu un liliac supersonic. Ştii că liliecii pot zbura noaptea şi nu se lovesc de obstacole solide.

— Ca radarul, da?

— Ca radarul, cu deosebirea că liliecii folosesc unde sonore în loc de unde radio. Şi păsările de aici folosesc ceva ce seamănă cu acest principiu, şi le întoarce de la cîţiva centimetri de ceea ce pentru ele este echivalentul vidului. Fiind materie grea, ele nu mai pot zbura în aer, aşa cum o pasăre obişnuită nu poate zbura în vid.

Ducîndu-ne în sat să bem ceva, Mike aminti de fratele ei, spunînd:

— Lui Demis nu-i place sa deseneze, Phil. Poţi să-i găseşti o slujbă aici,pe Placed?

Am răspuns:

— I-am înnebunit pe cei de la Centru tot cerîndu-le să-mi trimită încă un adjunct administrativ. Munca a crescut mult de cînd cultivăm o suprafaţă mai mare. Reagan are mare nevoie de un ajutor. Voi...

Ea asculta atent şi un zîmbet îi lumină faţa. Mi-am amintit. Era adevărat. Demisionasem şi Centrul de pe Pămînt nu va mai da atenţie recomandărilor mele, de acum înainte. Am sfîrşit moale:

— Voi..., voi încerca să fac tot posibilul.

— Mulţumesc, Phil.

Mîna mea era pe masă, în faţa paharului şi pentru o secundă îşi puse mîna peste a mea. Am simţit un fior, de parcă aş fi fost străbătut de un curent de înaltă tensiune. Mi-am dat seama că eram îndrăgostit. Nu am privit-o direct, dar îşi retrase mîna cu artă. Cred că simţise şi ea un pic de curent. Am schiţat o mişcare, dîndu-i să înţeleagă că trebuie să plecăm. Situaţia devenise imposibilă acum. Centrul îmi primise demisia şi eram şomer. Într-un anume fel, îmi tăiasem craca de sub picioare. Nici măcar nu eram sigur că pot obţine o slujbă de profesor. E greu să obţii ceva de lucru.

Pe drumul de întoarcere am lăsat-o să susţină conversaţia, în timp ce eu gîndeam intens. Ezitam. Voiam să-i spun adevărul si nu îndrăzneam. În final m-am hotărît. Nu-i voi spune nimic pînă la următoarea sosire a navei. Voi pretinde că totul merge perfect pînă atunci.

Îmi voi mai oferi o sansa — timp de patru zile — pentru ca să văd dacă Michaelinei îi sînt mai mult decît simpatic. Şi dacă da, ei bine, dacă voi vedea că are aceleaşi sentimente faţă de mine, aşa cum am eu faţă de ea, îi voi spune totul. Nu, nu-i voi cere să se reîntoarcă pe Pămînt cu mine, chiar dacă ar voi, pînă în momentul în care aş putea întrezări o geană de lumină în întunecatul meu viitor. Tot ce i-aş putea spune ar fi faptul că aş putea obţine, eventual, un post de profesor, sau ceva asemănător.

Reagan mă aştepta în birou, uitîndu-se cruciş. Spuse:

— Zăpăciţii aia de la Centru iar au făcut-o de oaie. Lăzile pentru aliajul special sînt goale.

M-am holbat la el, spunînd:

— Poate e oţel invizibil.

— Invizibil şi intangibil. Pot să le transmit un mesaj despre asta?

— Cît de repede pofteşti, i-am răspuns. Aşteaptă-mă aici puţin. Îi voi arăta Michaelinei unde va locui şi apoi am sa-ţi spun ceva.

Am dus-o pe Mike în cea mai bună cabană din sat. Îmi mulţumi iar pentru încercarea mea de a-l aduce pe Demis aici, ceea ce m-a făcut să mă simt penibil în timp ce mă întorceam la birou.

— Ce-i, şefule?

— Mesajul ăla către Centru. Cel pe care l-am trimis azi dimineaţă. N-aş vrea să-i spui nimic Michaelinei despre el

PLACED, PLANETA NEBUNĂ

FREDRIC BROWN

Zîmbi cu înțeles.

— Vreți să-i spuneți personal, nu-i așa? OK. Îmi voi ține gura.

— Poate am făcut o nebunie trimițîndu-l, i-am spus nefericit.

A doua zi era marți, dacă asta contează. Îmi amintesc de ea, pentru că a fost ziua în care am rezolvat una din cele două mari probleme de pe Placed. Tocmai dictam ceva în legătură cu cultura greenwort. Este una din plantele endemice pe Placed, foarte folosită în farmacopee, și e și foarte importantă pentru solul de pe Placed.

Era dificil pentru mine s-o văd pe Michaelina luînd note, dar insistase să-și înceapă lucrul imediat.

Dintr-o dată îmi veni o idee. M-am oprit din dictat și am strigat după Reagan. Sosi imediat.

— Reagan, cele cinci mii de recipiente cu J-17 Condiționer. Spune-le sa se grăbească!

— Șefule, nu vă amintiți? Am folosit materialul. M-am gîndit că ne poate folosi la normalizarea vederii în perioada de mijloc, dar nu are nici o influență pe nervul optic. Aveam totuși iluzii. E colosal să poți adapta oamenii la temperaturi mari sau scăzute sau la perioade lungi sau scurte de veghe și somn.

L-am întrerupt.

— Despre asta și vorbeam, Reagan. Placed se rotește în jurul a doi sori și are perioade scurte și neregulate de zi și noapte. Pînă acum nu am luat-o în serios. Așa-i?

— Dar, dar...

— Deși nu sînt logice zilele și nopțile de pe Placed, noi am trăit în funcție de un soare atît de depărtat, încît nu-l putem vedea. Am utilizat o zi de 24 de ore. Dar perioada de mijloc se repetă la 20 de ore, în mod constant. Putem utiliza Condiționerul pentru a ne adapta la o zi de 20 de ore: 8 ore somn și 12 ore veghe. Atunci fiecare va dormi liniștit în perioada în care ochii le joacă festa. Și într-un dormitor întunecos, nu poți vedea nimic, chiar dacă ești treaz. Spune-mi, ce-i rău în asta?

Își deschise larg ochii și-și dadu o palma peste frunte.

— Prea simplu, exclamă. Atît de simplu, încît numai un geniu se putea gîndi la asta. De doi ani înnebunesc încet și rezolvarea era atît de aproape că n-o putea vedea nimeni. Vom începe chiar de acum.

Îmi întoarse spatele să plece, apoi se reîntoarse.

— Acum, cum vom ține clădirile în picioare? Nu încerci să rezolvi și problema asta, azi, cît îți strălucește mintea?

Am răspuns rîzînd:

— De ce nu încerci cu oțelul tău invizibil din lăzile goale?

— Ce idee trăznită!, și închise ușa.

A doua zi era miercuri și mi-am luat zi liberă. Am luat-o pe Mike într-o excursie în jurul lui Placed. Înconjurul planetei se face într-o plimbare de o zi. Cu Michaelina Jones orice plimbare era încîntătoare și de aceea inima-mi era grea știind că mai avem doar o zi de petrecut împreună. Lumea se va sfîrși vineri. Mîine va pleca Arca de pe Pămînt, cu echipamentul de condiționare cerut, ceea ce va rezolva una din problemele noastre. Și omul de la Centru îmi va lua locul. Nava va fi aici vineri și voi pleca cu ea. Încercam să nu mă mai gîndesc la asta.

Desen de RADU GAVRILESCU

FREDRIC BROWN

PLACED, PLANETA NEBUNĂ

M-am descurcat binişor pînă cînd ne-am întors şi l-am întîlnit pe Reagan, care zîmbea satisfăcut.

— Şefule, ai făcut-o!

— Ce-am făcut?

— Mi-ai dat răspunsul pentru întărirea fundaţiilor.

— Da?

— Da. Nu-i aşa, Mike?

Michaelina privi la fel de surprinsă ca şi mine. Spuse:

— Glumea. Nu zicea să înghesui invizibilul în cutiile alea goale?

Reagan zîmbi din nou.

— Şi el credea că glumeşte. Dar asta vom folosi de azi înainte, „nimic". Priveşte, şefule, e ca şi cu condiţionarea — aşa simplu, încît nu ne-am gîndit. Pînă nu mi-aţi spus să utilizez ce era în cutiile goale, nu mi-a venit ideea.

Am stat şi m-am gîndit un moment, apoi am realizat ce făcuse Reagan cu o zi în urmă. Mi-am tras o palmă peste frunte. Michaelina continua să privească mirată.

— Fundaţii goale, i-am explicat. Este singurul lucru prin care păsările nu pot zbura. Aer. Acum putem realiza o clădire cît de înaltă vrem. Pentru fundaţii vom folosi pereţi dubli, cu aer între ei. Putem...

M-am oprit, pentru că nu mai era vorba de „noi" acum. Vor face tot după ce eu voi fi pe Pămînt, în căutarea unei slujbe.

Joia era pe sfîrşite; venea vinerea.

Am lucrat pînă în ultimul moment, pentru că era cel mai uşor lucru de făcut. Reagan şi Mike mă ajutau să fac listele de materiale pentru viitoarele noastre construcţii.

Mai întîi o clădire cu trei etaje, cu aproximativ 40 de camere, pentru birouri. Lucram repede pentru că perioada de mijloc era aproape şi nu poţi scrie cînd nu poţi vedea.

Mintea îmi era la Arcă. Am ridicat receptorul şi am cerut radiotelegraful să întreb de Arcă.

— Tocmai am primit o comunicare de la ei, spuse operatorul. Sînt destul de aproape pentru a putea să aterizeze exact după perioada de mijloc.

— OK, am spus, renunţînd la ultima speranţă.

M-am ridicat şi am privit pe fereastră. Ne apropiam de perioada de mijloc. Sus, în înaltul cerului, am văzut pe Placed năpustindu-se spre noi.

— Vino aici, Mike.

Se aşeză lîngă mine la fereastră. O cuprinsesem în braţe. Nu-mi aminteam cum o făcusem, dar nu m-am mişcat şi nici ea nu a protestat. În spatele nostru Reagan tuşi.

— Mă duc să duc mesajul operatorului, altfel nu-l poate transmite imediat după perioada de mijloc.

Ieşi şi trînti uşa. Michaelina se apropie şi mai mult. Spuse:

— Nu-i aşa că e splendid, Phil?

— Da, am spus. Zicînd acestea, m-am întors şi am privit-o. Apoi, fără să vreau, am sărutat-o. M-am aşezat apoi la birou.

Întrebă: „Ce s-a întîmplat, Phil? Ţi-ai lăsat nevasta şi şase copii undeva departe? Erai singur cînd eram moartă după tine, la Earth Polytech. Am aşteptat cinci ani ca să te văd şi am reuşit. Am obţinut postul pe Placed doar ca să... Trebuie să fac eu cererea în căsătorie?

Am suspinat. Nu am putut s-o privesc. Am spus:

— Mike, sînt nebun după tine, dar, chiar înainte de a veni tu, am trimis o radiotelegramă pe Pămînt: „Demisionez". Deci trebuie să părăsesc Placed, cu următorul zbor al Arcăi, şi mă îndoiesc că voi obţine măcar un post de profesor pe Pămînt.

Ea răspunse: „dar, Phil" — şi făcu cîţiva paşi spre mine.

Se auzi o bătaie în uşă. Era Reagan. M-am bucurat pentru moment că ne întrerupsese. I-am spus să intre.

— Nu i-ai spus lui Mike, şefule?

Am dat din cap afirmativ. Reagan mormăi:

— Bine. Ardeam de nerăbdare să-i spun. Sînt bucuros să-l văd pe Demis.

— Cee? — am exclamat. Care Demis?

Reagan mă privi curios. Spuse:

— Phil, ce-i cu tine? Nu-ţi aminteşti că mi-ai dat răspunsul la radiotelegrama de la Centru, acum patru zile, chiar înainte de sosirea lui Mike.

M-am holbat la el, neputînd să spun nimic. Nici nu citisem radiotelegrama, darămite să-i şi răspund. A înnebunit Reagan sau eu?

Apoi mi-am amintit ca prin vis de hîrtia din sertarul biroului meu. Am alergat şi am deschis sertarul. Mîna îmi tremura în timp ce citeam: „Aprobat cererea dvs. pentru un adjunct. Pe cine vreţi?"

L-am privit iar pe Reagan.

— Încerci să-mi spui că am răspuns la asta?

Mă privi la fel de surprins ca şi eu pe el, mai adineaori.

— Aşa mi-ai spus tu.

— Ce ţi-am spus să trimiţi?

— Demis Jones.

Se holbă la mine:

— Şefule, te simţi bine?

Mă simţeam perfect — atît de fericit că ceva părea gata să-mi explodeze în cap.

M-am ridicat şi m-am repezit la Michaelina.

— Mike, vrei să fii soţia mea?

Am înlănţuit-o cu braţele, tocmai la timp, înainte ca perioada de mijloc să ne cadă pe cap, aşa că am putut încă s-o văd cum arată în realitate. Dar, peste umărul meu, am văzut cum arăta Reagan — o maimuţă galbenă.

Podeaua se clătina sub noi, dar nu am realizat asta pînă ce maimuţa urlă:

— Un zbor de păsări sub noi, şefule! Să ieşim repede!

Dar nu-i rămase timp decît să spună acestea şi zidurile se prăbuşiră în jurul nostru.

Tabla de pe acoperiş mă lovi în cap şi mă doborî.

Placed e o planetă nebună. Şi o iubesc.

Placed, planeta nebună, îmi place.

Traducere:
SMARANDA ZĂNESCU

UMOR SF

PESCĂREASCĂ

– Oare n-o fi un delict dacă prind peşte în lacul ăsta?, se întrebă cu voce tare pescarul amator.

– Delict nu e, îi răspunse o broască rîioasă de pe mal. Poate miracol!

LA IARBĂ VERDE

Anul 2222. Gigel, de şase anişori, se află, împreună cu părinţii, în concediu. La un moment dat, găseşte în iarbă trei conserve goale de lapte praf.

– Mamă! Vino repede! Cred c-am găsit un cuib de vaci!

VACA VORBITOARE

Un automobilist are o pană în plin drum de ţară. În timp ce încearcă să pornească motorul, aude din spate o voce:

– Maşina asta nu mai porneşte.

Intrigat, se întoarce şi vede doar o vacă. Începe să umble din nou la motor.

– Maşina asta nu mai porneşte, aude iar.

De data asta, speriat de-a binelea, se duce să stea de vorbă cu un ţăran din apropiere.

– Spune-mi, omule, vaca asta-i a dumitale?

– Da.

– Păi, uite, de cîte ori încerc să pornesc maşina, îmi spune că nu mai porneşte.

– Aaa... vedeţi-vă de treabă liniştit. Nu se pricepe la mecanică auto!

CALCULE

– Cifrele nu mint niciodată, spuse profesorul. Dacă un robot poate construi o casă în 12 zile, atunci 12 roboţi o pot ridica într-o singură zi. Puteţi să mai daţi exemple în continuare?

– Sigur!, răspunse matematicianul clasei. 228 o pot construi într-o oră, 17 280 într-un minut şi 1 036 800, într-o secundă. De asemenea, dacă un vapor poate face traversarea Atlanticului în şase zile, atunci şase vapoare îl traversează într-o zi!

ŞERBAN N. MARIN

CUGETĂRI PSEUDO-ŞAHISTE

„Şahul consumă plăcut timpul pe care omul modern l-ar avea disponibil pentru amuzare, iar atunci cînd se prinde pasiune pentru acest joc, celelalte nu mai amuză".

„A juca partide de concurs în stadiul de începător, iată cel mai sigur drum spre mediocritate".

„Ca să fii sigur că primeşti mat, ascultă mutările ce ţi le suflă spectatorii".

„Şi figurile uşoare pot să-ţi dea probleme grele".

„Să nu joci şah cînd eşti predispus spre îngăduinţă".

„Într-o partidă de şah se pot da multe şahuri, dar numai unul este mat!"

„Turn în priză = turn care... curentează".

„Arta şahistă cere sacrificii. Dar corecte..."

„Cine a stat în cameră cu un şahist şi nu l-a văzut niciodată analizînd o partidă pînă în zori, înseamnă că a adormit înaintea lui."

„Şahul nu este numai cel mai admirabil şi ştiinţific, dar şi cel mai moral dintre amuzamente. Spre deosebire de alte jocuri, în care profitul şi cîştigul constituie obiectivul luptei, şahul se recomandă înţeleptului prin aceea că lupta se desfăşoară aici fără a urmări vreun beneficiu. Şahul este cu predilecţie jocul filozofilor."

„Şahul nu a fost şi nu poate fi decît o recreaţie. El nu trebuie practicat în detrimentul altor preocupări mai serioase; el nu trebuie să absoarbă şi să abată toate gîndurile acelora care-l adoră, ci trebuie restrîns la propriul său domeniu. Ca un simplu joc, ca o relaxare de la severele preocupări ale vieţii, el merită cea mai caldă recomandare."

PAUL CHARLES MORPHY

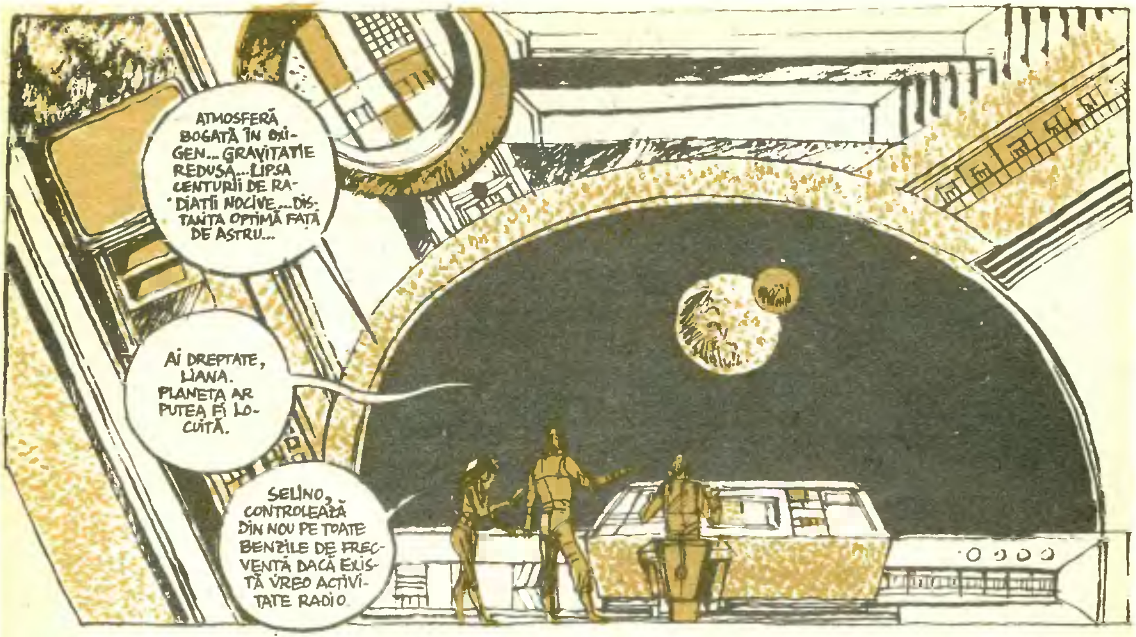

PLANETA FĂRĂ PTERODACTILI

SCENARIU: MARCEL LUCA – DESENE: SANDU FLOREA

DISTINS CU „PREMIO EUROPA" LA STRESA (1980)

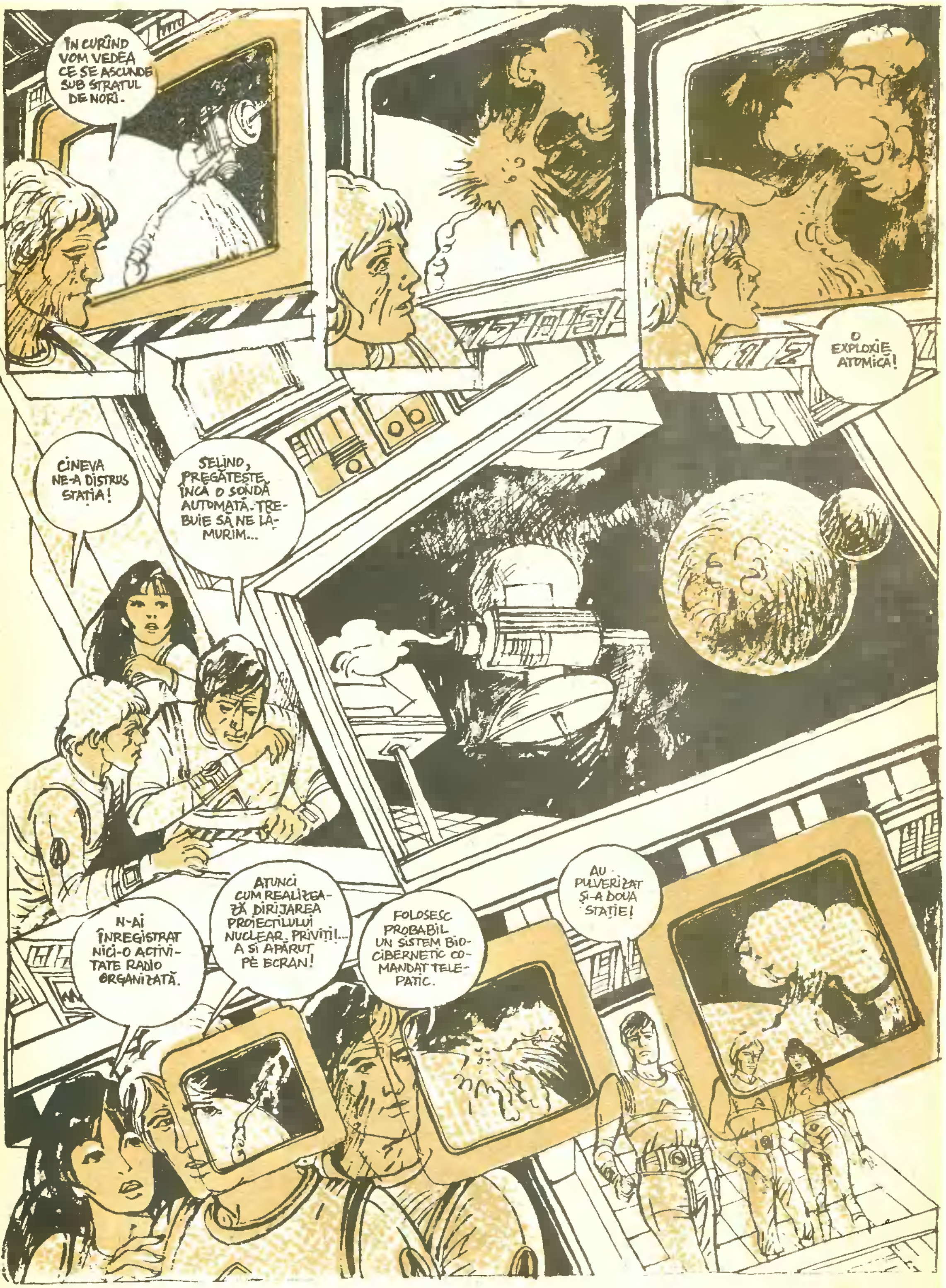
ÎN CURÎND VOM VEDEA CE SE ASCUNDE SUB STRATUL DE NORI.
O EXPLOZIE ATOMICĂ!
CINEVA NE-A DISTRUS STAȚIA!
SELINO, PREGĂTEȘTE ÎNCĂ O SONDĂ AUTOMATĂ. TREBUIE SĂ NE LĂMURIM...
N-AI ÎNREGISTRAT NICI-O ACTIVITATE RADIO ORGANIZATĂ.
ATUNCI CUM REALIZEAZĂ DIRIJAREA PROIECTILULUI NUCLEAR. PRIVIȚI!... A ȘI APĂRUT PE ECRAN!
FOLOSESC PROBABIL UN SISTEM BIOCIBERNETIC COMANDAT TELEPATIC.
AU PULVERIZAT ȘI-A DOUA STAȚIE!

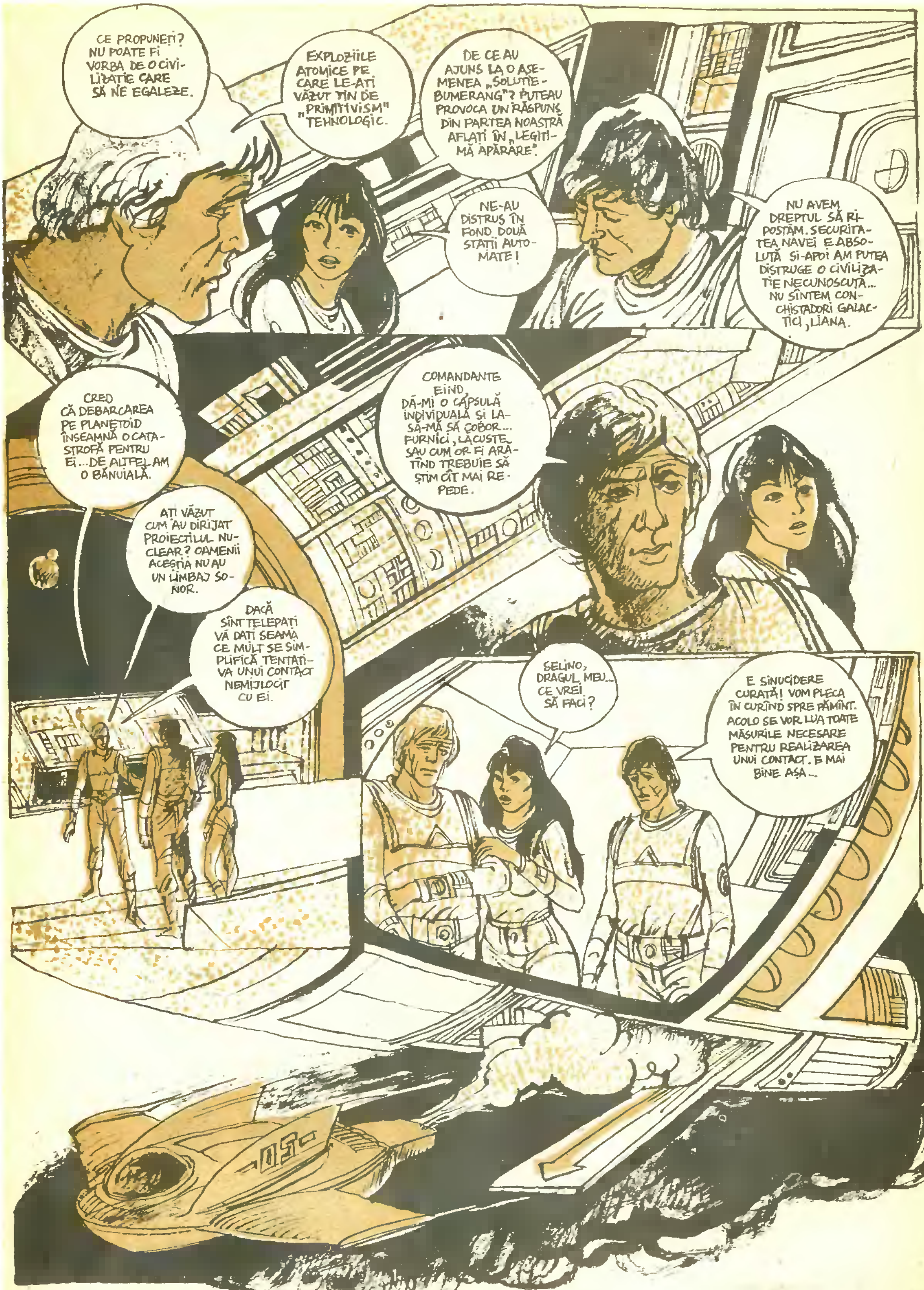
CE PROPUNEȚI? NU POATE FI VORBA DE O CIVILIZAȚIE CARE SĂ NE EGALEZE.
EXPLOZIILE ATOMICE PE CARE LE-AȚI VĂZUT ȚIN DE „PRIMITIVISM" TEHNOLOGIC.
DE CE AU AJUNS LA O ASEMENEA „SOLUȚIE-BUMERANG"? PUTEAU PROVOCA UN RĂSPUNS DIN PARTEA NOASTRĂ AFLAȚI ÎN „LEGITIMĂ APĂRARE".
NE-AU DISTRUS ÎN FOND DOUĂ STAȚII AUTOMATE!
NU AVEM DREPTUL SĂ RIPOSTĂM. SECURITATEA NAVEI E ABSOLUTĂ ȘI-APOI AM PUTEA DISTRUGE O CIVILIZAȚIE NECUNOSCUTĂ... NU SÎNTEM CONCHISTADORI GALACTICI, LIANA.
CRED CĂ DEBARCAREA PE PLANETOID ÎNSEAMNĂ O CATASTROFĂ PENTRU EI... DE ALTFEL AM O BĂNUIALĂ.
COMANDANTE EINO, DĂ-MI O CAPSULĂ INDIVIDUALĂ ȘI LASĂ-MĂ SĂ COBOR... FURNICI, LĂCUSTE SAU CUM OR FI ARĂTÎND TREBUIE SĂ ȘTIM CÎT MAI REPEDE.
AȚI VĂZUT CUM AU DIRIJAT PROIECTILUL NUCLEAR? OAMENII ACEȘTIA NU AU UN LIMBAJ SONOR.
DACĂ SÎNT TELEPAȚI VĂ DAȚI SEAMA CE MULT SE SIMPLIFICĂ TENTATIVA UNUI CONTACT NEMIJLOCIT CU EI.
SELINO, DRAGUL MEU... CE VREI SĂ FACI?
E SINUCIDERE CURATĂ! VOM PLECA ÎN CURÎND SPRE PĂMÎNT. ACOLO SE VOR LUA TOATE MĂSURILE NECESARE PENTRU REALIZAREA UNUI CONTACT. E MAI BINE AȘA...

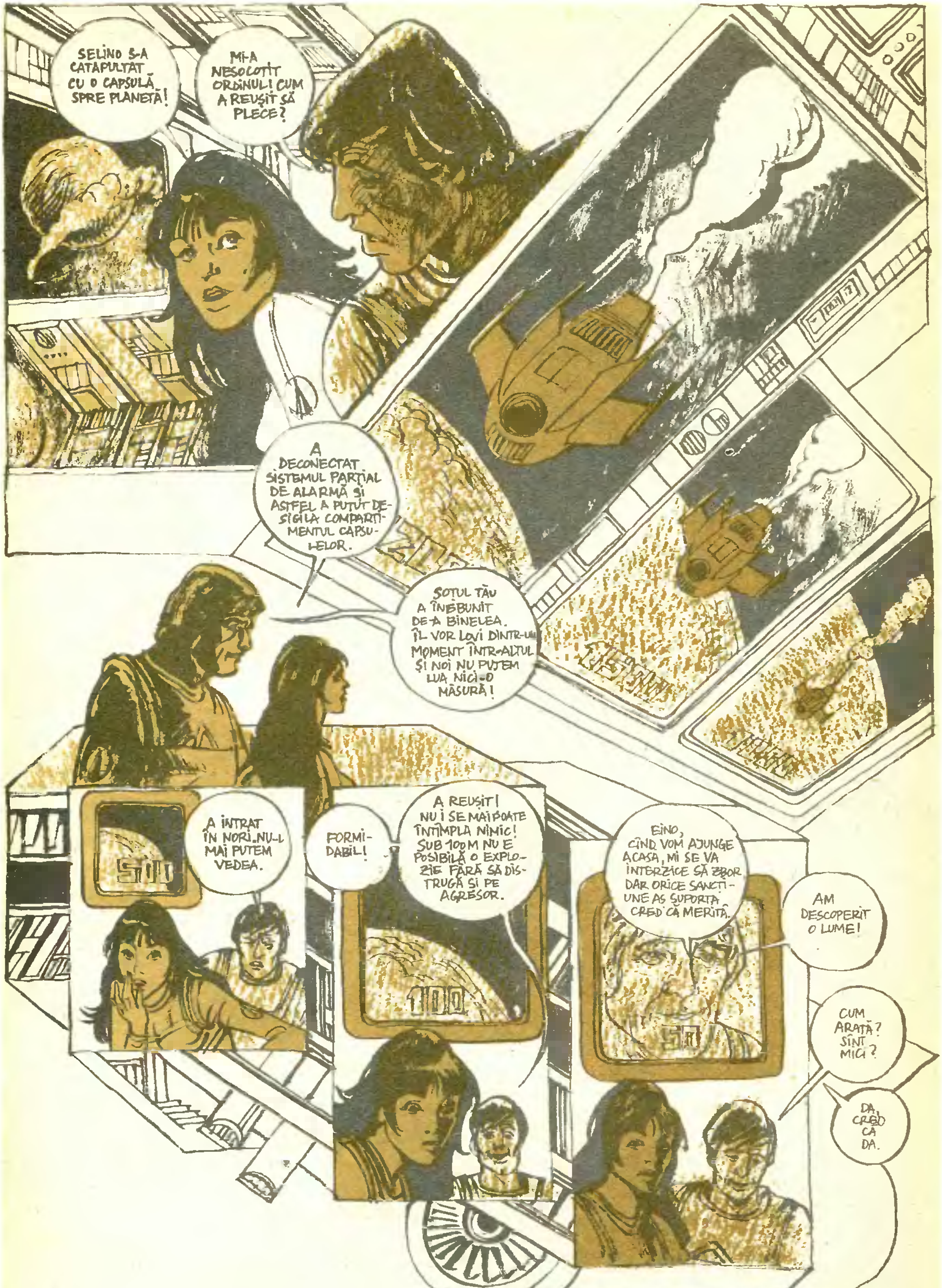
SELINO S-A CATAPULTAT CU O CAPSULĂ SPRE PLANETĂ!
MI-A NESOCOTIT ORDINUL! CUM A REUȘIT SĂ PLECE?
A DECONECTAT SISTEMUL PARȚIAL DE ALARMĂ ȘI ASTFEL A PUTUT DESIGILA COMPARTIMENTUL CAPSULELOR.
SOȚUL TĂU A ÎNEBUNIT DE-A BINELEA. ÎL VOR LOVI DINTR-UN MOMENT ÎNTR-ALTUL ȘI NOI NU PUTEM LUA NICI O MĂSURĂ!
A INTRAT ÎN NORI. NU-L MAI PUTEM VEDEA.
FORMIDABIL!
A REUȘIT! NU I SE MAI POATE ÎNTÎMPLA NIMIC! SUB 100 M NU E POSIBILĂ O EXPLOZIE FĂRĂ SĂ DISTRUGĂ ȘI PE AGRESOR.
EINO, CÎND VOM AJUNGE ACASĂ, MI SE VA INTERZICE SĂ ZBOR DAR ORICE SANCȚIUNE AȘ SUPORTA, CRED CĂ MERITĂ.
AM DESCOPERIT O LUME!
CUM ARATĂ? SÎNT MICI?
DA, CRED CĂ DA.

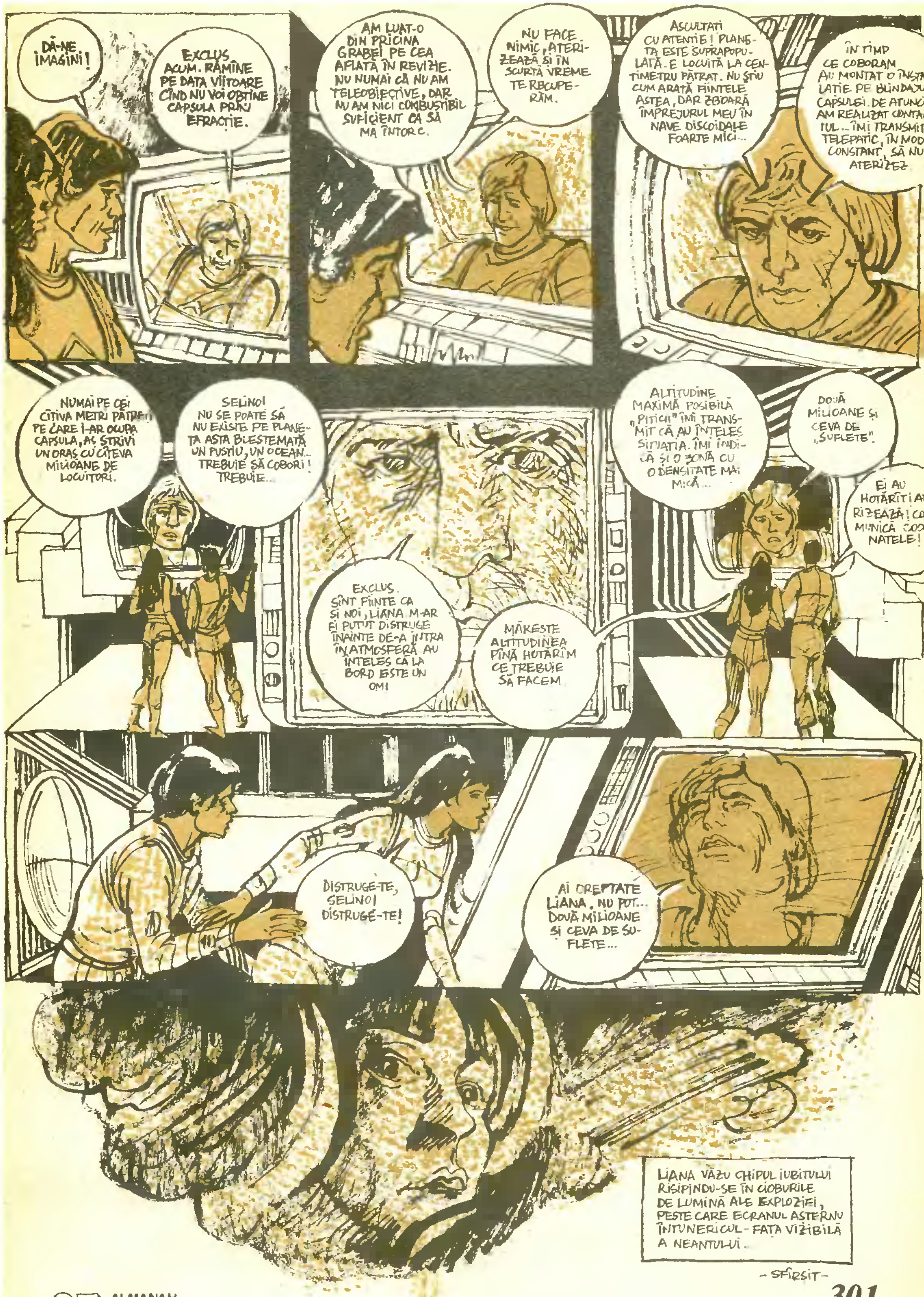
DĂ-NE IMAGINI!
EXCLUS. ACUM. RĂMÎNE PE DATA VIITOARE CÎND NU VOI OBȚINE CAPSULA PRIN EFRACȚIE.
AM LUAT-O DIN PRICINA GRABEI PE CEA AFLATĂ ÎN REVIZIE. NU NUMAI CĂ NU AM TELEOBIECTIVE, DAR NU AM NICI COMBUSTIBIL SUFICIENT CA SĂ MĂ ÎNTORC.
NU FACE NIMIC, ATERIZEAZĂ ȘI ÎN SCURTĂ VREME TE RECUPERĂM.
ASCULTAȚI CU ATENȚIE! PLANETA ESTE SUPRAPOPULATĂ. E LOCUITĂ LA CENTIMETRU PĂTRAT. NU ȘTIU CUM ARATĂ FIINȚELE ASTEA, DAR ZBOARĂ ÎMPREJURUL MEU ÎN NAVE DISCOIDALE FOARTE MICI...
ÎN TIMP CE COBORAM AU MONTAT O INSTALAȚIE PE BLINDAJUL CAPSULEI. DE ATUNCI AM REALIZAT CONTACTUL... ÎMI TRANSMIT TELEPATIC, ÎN MOD CONSTANT, SĂ NU ATERIZEZ.
NUMAI PE CEI CÎȚIVA METRI PĂTRAȚI PE CARE I-AR OCUPA CAPSULA, AȘ STRIVI UN ORAȘ CU CÎTEVA MILIOANE DE LOCUITORI.
SELINO! NU SE POATE SĂ NU EXISTE PE PLANETA ASTA BLESTEMATĂ UN PUSTIU, UN OCEAN... TREBUIE SĂ COBORI! TREBUIE...
EXCLUS. SÎNT FIINȚE CA ȘI NOI, LIANA. M-AR FI PUTUT DISTRUGE ÎNAINTE DE-A INTRA ÎN ATMOSFERĂ. AU ÎNȚELES CĂ LA BORD ESTE UN OM!
MĂREȘTE ALTITUDINEA PÎNĂ HOTĂRÎM CE TREBUIE SĂ FACEM.
ALTITUDINE MAXIMĂ POSIBILĂ. „PITICII" ÎMI TRANSMIT CĂ AU ÎNȚELES SITUAȚIA. ÎMI INDICĂ ȘI O ZONĂ CU O DENSITATE MAI MICĂ...
DOUĂ MILIOANE ȘI CEVA DE „SUFLETE".
EI AU HOTĂRÎT! ATERIZEAZĂ! COMUNICĂ COORDONATELE!
DISTRUGE-TE, SELINO! DISTRUGE-TE!
AI DREPTATE LIANA. NU POT... DOUĂ MILIOANE ȘI CEVA DE SUFLETE...
LIANA VĂZU CHIPUL IUBITULUI RISIPINDU-SE ÎN CIOBURILE DE LUMINĂ ALE EXPLOZIEI, PESTE CARE ECRANUL AȘTERNU ÎNTUNERICUL - FAȚA VIZIBILĂ A NEANTULUI.
- SFÎRȘIT -

PROBLEMA LUI LEWIS CARROLL

GHEORGHE PĂUN

1. Toţi cei care nu dansează pe sîrmă sau nu mănîncă chifle sînt bătrîni.
2. Porcii care suferă de ameţeli sînt trataţi cu respect.
3. Un om înţelept care călătoreşte cu balonul îşi ia umbrela cu el.
4. Nici o persoană care arată caraghios şi mănîncă chifle nu trebuie să-şi ia prînzul în public.
5. Fiinţele tinere care se urcă în balon suferă de ameţeală.
6. Fiinţele grase care sînt caraghioase pot să-şi ia prînzul în public, dacă nu dansează pe sîrmă.
7. Nici o fiinţă înţeleaptă nu dansează pe sîrmă dacă suferă de ameţeală.
8. Un porc avînd o umbrelă este caraghios.
9. Toţi cei care nu dansează pe sirmă şi care sînt trataţi cu respect sînt graşi.

Concluzie: Nici un porc tînăr nu se urcă în balon.

(W. Weaver, „Doamna şansă", Editura ştiinţifică, Bucureşti, 1969, traducere de Al. Butucelea şi R. Theodorescu)

Observaţie preliminară: sau problema este formulată uşor licenţios, sau traducerea sună astfel; în orice caz, trebuie să facem identificarea **om** = **porc** şi să admitem că orice **porc** este o **persoană** (şi o **fiinţă**). Altfel, premisele 3 şi 4 nu se corelează cu celelalte.

Rezolvare: Problema se referă la 11 mulţimi de fiinţe şi cere să se deducă o anumită relaţie între două dintre aceste mulţimi pe baza celor 9 premise (fiecare premisă dînd, de asemenea, o relaţie între mulţimi). Iată cele 11 mulţimi:

A — mulţimea celor care **dansează pe sîrmă,**

B — mulţimea celor care **mănîncă chifle,**

C — mulţimea celor care **suferă de ameţeli,**

D — mulţimea celor care **sînt trataţi cu respect,**

E — mulţimea celor **înţelepţi,**

F — mulţimea celor care **urcă în balon,**

G — mulţimea celor care **poartă umbrelă,**

H — mulţimea celor **caraghioşi,**

I — mulţimea celor care **îşi iau prînzul în public,**

J — mulţimea celor **tineri,**

K — mulţimea celor **graşi.**

Cu aceste notaţii, cele 9 premise se rescriu astfel:

1. $\bar{A} \cup \bar{B} \subseteq J$ (echivalent cu $J \subseteq A \cap B$).
2. $C \subseteq D$,
3. $E \cap F \subseteq G$,
4. $H \cap B \subseteq \bar{I}$,
5. $J \cap F \subseteq C$,
6. $K \cap H \cap \bar{A} \subseteq I$,
7. $E \cap C \subseteq \bar{A}$,
8. $G \subseteq H$,
9. $\bar{A} \cap D \subseteq K$.

Se cere să se arate că $J \subseteq \bar{F}$ (echivalent, $J \cap F = \emptyset$). ($\cup, \cap, -$ notează reuniunea, intersecţia şi complementara, respectiv.)

Cele 9 premise nu permit deducerea concluziei cerute!

Într-adevăr, să privim figura următoare:

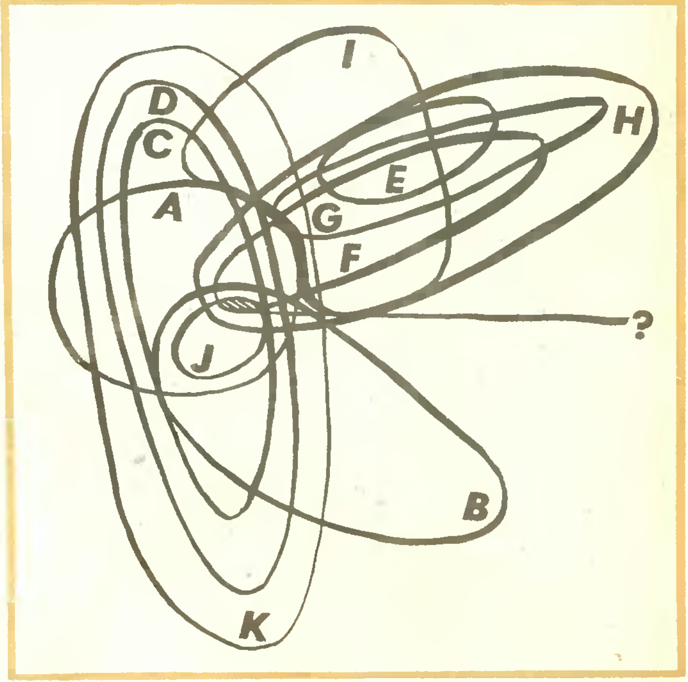

Cele 11 mulţimi A,...,K au fost desenate în aşa fel încît condiţiile 1,...,9 să fie îndeplinite, dar J şi F au intersecţia nevidă!

Explicaţii posibile:

— problema este eronată,

— W. Weaver preia incorect problema,

— traducerea este eronată,

— sînt necesare presupuneri suplimentare pe care nu le-am remarcat.

Modificarea problemei

Concluzia „Nici un porc tînăr **şi înţelept** nu se urcă în balon" poate fi dedusă din cele 9 premise şi, de asemenea, din premisele 2,...,9 la care se adaugă

1'. Toţi cei care nu dansează pe sîrmă sînt bătrîni, sau

1''. Toţi cei care nu mănîncă chifle sînt bătrîni. (Condiţiile 1' şi 1'' sînt „jumătăţi" ale condiţiei iniţiale 1.)

Într-adevăr, să presupunem că $J \cap E \cap F \neq \emptyset$ şi fie $x \in J \cap E \cap F$. Din condiţia 3

rezultă că $x \in G$ și apoi din c. 8 rezultă că $x \in H$. Din c. 1 avem $x \in A \cap B$, din 1′ rezultă $x \in A$ iar din 1″ rezultă $x \in B$. Din c. 5 obținem $x \in C$ și apoi din c. 2 deducem că $x \in D$. Din $x \in F$ și $x \in C$ obținem (cu condiția 7) că $x \notin A$, ceea ce contrazice concluziile condițiilor 1 și 1′. Din $x \in H$ și $x \in B$ (în varianta 1″), cu condiția 4, obținem $x \in \bar{I}$. Din $x \in E$, $x \in C$, cu condiția 7, obținem $x \in \bar{A}$ și apoi din condiția 9 ($x \in \bar{A}$, $x \in D$) rezultă că $x \in K$. Acum, condiția 6 implică $x \in I$. Contradicție cu relația $x \in \bar{I}$ dedusă mai înainte. Toate variantele sînt contradictorii, deci $J \cap E \cap F$ este vidă.

Iată și o **rezolvare verbală**, fără nici un simbol matematic:

Să presupunem că există un porc tînăr și înțelept care se urcă în balon. Din condiția 5 rezultă că el trebuie să sufere de amețeală, iar apoi, din condiția 2, el trebuie să fie tratat cu respect. Dar „Nici o ființă înțeleaptă nu dansează pe sîrmă dacă suferă de amețeală", deci porcul nostru nu dansează pe sîrmă. Conform condiției 1 (sau condiției 1′), porcul în discuție trebuie să fie bătrîn. Contradicție: de la început noi l-am presupus tînăr.

Să continuăm în varianta 1″, 2, 3,...,9. Condiția 3 spune că porcul urcat în balon (înțelept fiind) își ia umbrela cu el, ceea ce face ca el să fie caraghios (condiția 8). Pe de altă parte, deoarece porcul este tratat cu respect și nu dansează pe sîrmă, el trebuie să fie gras (condiția 9). Din faptul că el este gras, caraghios și nu dansează pe sîrmă rezultă (condiția 6) că el ia prînzul în public, ceea ce, împreună cu constatarea că este caraghios, implică faptul că nu mănîncă chifle (condiția 4). Dar condiția 1″(și cu atît mai mult condiția 1) spune atunci că el este bătrîn, ceea ce din nou este în contradicție cu starea sa de porc tînăr.

Problema în varianta 1″, 2, ...,9 este cea mai interesantă (de fapt, celelalte variante — cu concluzia modificată — sînt redundante, nu toate premisele sînt necesare). Raționamentul în varianta 1″, 2,...,9 poate fi urmărit pe figura următoare:

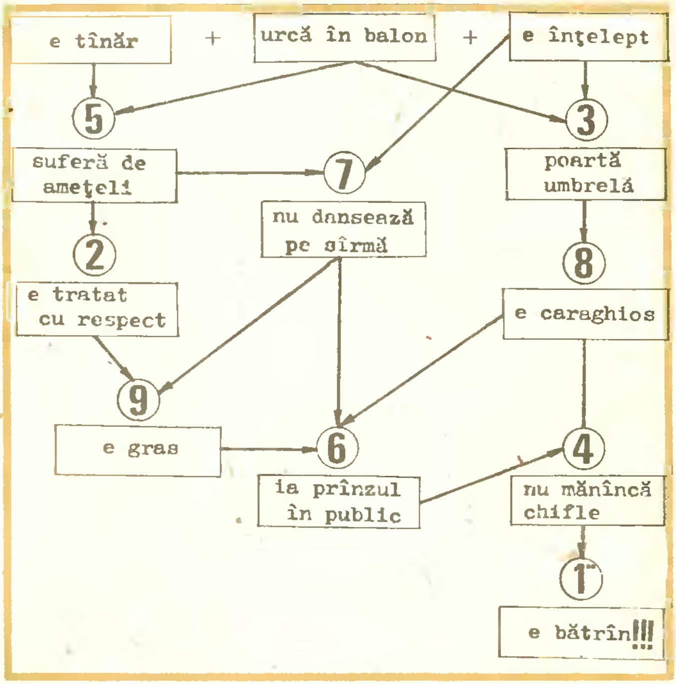

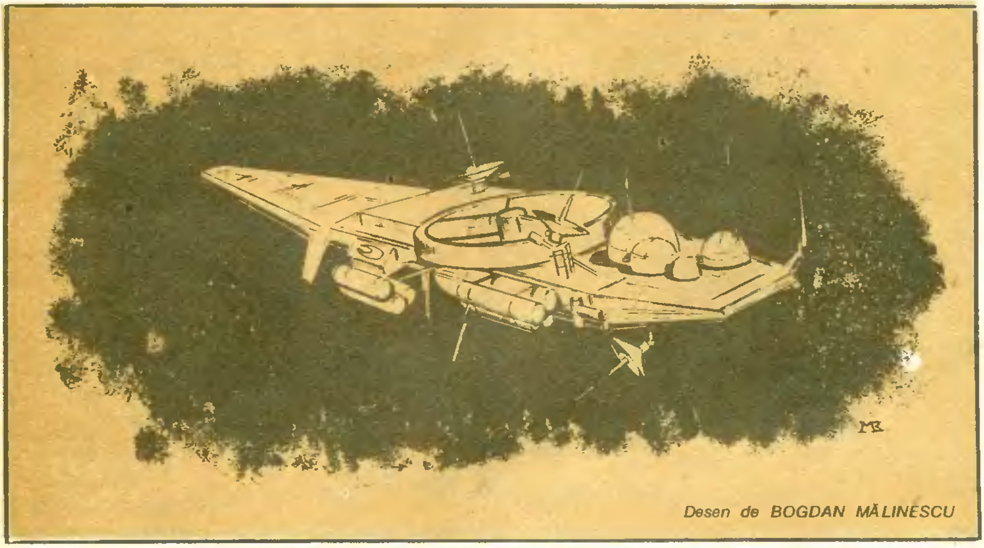

Desen de BOGDAN MĂLINESCU

Desen de VIOREL PÎRLIGRAS

Desen de ILIE EUGEN SĂUCHEA

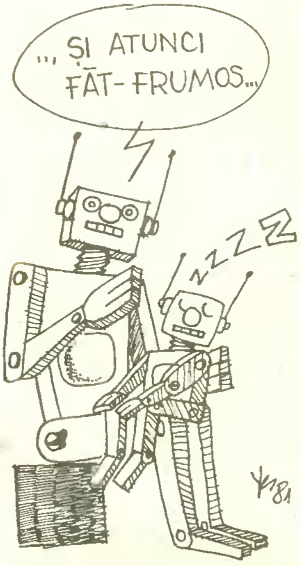

Desen de ILIE EUGEN SĂUCHEA

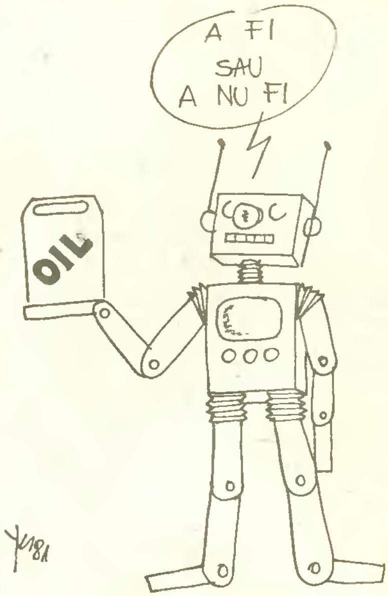

Desen de ILIE EUGEN SĂUCHEA

CORNELIU OMESCU

Ştiri din secolul 22 e.n.

VIAŢA SUB APĂ

Nu vrei să-ţi grefezi nişte branhii de rechin? mă întrebă prietenul meu, doctorul Al. **E avantajos. Poţi trăi la fel de bine şi pe uscat, şi sub apă... Sau, poate, preferi un alt peşte? Morunul?**

Puţin cam speriat, l-am refuzat. Ideea oricărei intervenţii chirurgicale m-a speriat întotdeauna. Doctorul nu se supără ci, dimpotrivă, mă invită să-l însoţesc într-o deplasare sub apă, la o conferinţă.

Am urcat într-un submarin cu două locuri, mic dar comod. Ţinta noastră era oraşul subacvatic **TRITOPOLIS**, de care parcă auzisem ceva, dar uitasem. Pe drum, doctorul îmi dădu amănunte care îmi stîrniră interesul. Oraşul se afla la o adîncime de două sute de metri şi era scăldat şi încălzit de Gulfstream. De forma unei lentile, cu diametrul de 10 km, cu înălţimea de 50 m, oraşul adăpostea un milion de locuitori. Grosul populaţiei lucra în piscicultură, agronomie, extracţia de minereuri din subsolul submarin şi cercetarea ştiinţifică. Aproape un sfert erau constructori ai unor centre industriale subacvatice, situate la distanţe între 30 şi 100 km — porecliţi **navetişti.** O trăsătură specifică a locuitorilor era că li se grefaseră branhii de la diferiţi peşti; astfel încît autonomia în mediu îi avantaja: omul se deplasează mai uşor în apă decît pe uscat sau în vidul extraterestru. Cei din oraş afirmau că e mai sănătos să înoţi decît să umbli...

Vorbele doctorului mă puseră pe gînduri. Propunerea lui de a-mi grefa branhii de rechin începu să nu mă mai sperie. Cu atîtea avantaje, ideea părea interesantă. Poate că operaţia n-o fi chiar atît de grea. Se folosesc şi anestezice, nu? Şi-apoi dacă un oraş întreg...

Traversarăm culoarele largi dintre tarlale de culturi verticale. Nişte plante pe care nu le cunoşteam. De la distanţă, semănau cu viţa de vie americană crescută pe sîrme sau cu iedera. Se înălţau pe verticală, sus, hăt, departe spre suprafaţă. Puţine frunze, multe nervuri, smocuri de fire, lujeri ca de coral şi laţe de alge necunoscute. Se deosebeau prin mărimea boabelor şi forma ciorchinilor. Doctorul îmi spuse că e vorba de hibrizi obişnuiţi din fructe, legume, cereale şi zarzavaturi terestre, încrucişate cu plante subacvatice. Nimic nu lipsea: de la coacăze la nuci de cocos, de la ovăz pînă la porumb, de la pătrunjel la varză, de la bame la dovleac, sau de la ceapă la morcov. Ciudate erau doar noile lor forme şi dimensiuni; hibrizii se adaptaseră existenţei subacvatice, luînd înfăţişări ce mi se păreau paradoxale. Boaba de porumb cît piersica; merele în ciorchine, de două ori cît ananasul! Dovleacul, cît un castravete cornişor; pepenele cît o vişină... Şi, totuşi, nu era vorba de un paradox, mă lămuri doctorul: noile produse îşi păstrau conţinutul şi aromele iniţiale, iar valoarea lor nutritivă era chiar sporită. Nu-l credeam. De două ori, doctorul îmbrăcă un scafandru şi îmi aduse nişte probe, spre degustare. Astfel, descoperii că o nucă de cocos era, de fapt, o pară; că o vişină era un zarzăr; că un fruct de mărimea unui pepene, de care atîrnau nişte bărbi lungi ca de ţîrcovnic, era... o boabă de strugure tămîios! Să vezi, n-ai fi crezut, dar după degustare — e clar!

Printre plantaţii, întîlnirăm nişte maşini ciudate care n-am îndrăznit să întreb la ce foloseau. Ignoranţa mea primise o lecţie severă, ca şi neîncrederea ce o arătasem mentorului meu. Întîlnirăm şi oameni, care zvîcneau de colo pînă colo, ca nişte ţipari. Era clar că lucrau, dar nu pricepeam ce. Nici unul nu purta cască de scafandru. Pentru înot însă, pe pantaloni, de la genunchi în jos, aveau nişte aripioare argintii prelungi, elegante. În creştet purtau un fel de scufie ţuguiată ca un bot de ştiucă. Din ea se prelungea şi o aripioară dorsală. Cei mai grăbiţi foloseau şi un mic propulsor de mărimea unui borcan de gem.

Ce oameni! Ce viaţă! Mi-a fost imposibil să nu-i admir pentru supleţea cu care înotau în această lume de vis. Regretam că refuzasem propunerea doctorului. Ce prost fusesem refuzînd grefa! Ce bine mi-ar fi prins, în această lume, nişte branhii zdravene de rechin!

Ajunserăm la tunelul de intrare în oraş. Furăm conduşi într-o cutie de parcare şi lăsarăm submarinul acolo. Doctorul mă conduse de braţ şi, iată, m-am trezit sub bolta translucidă a **TRITOPOLISULUI.** Aerul ce-l respiram era călduţ, puţin cam tare, dar plăcut ozonat.

Nu-ţi venea să crezi că oraşul se află sub apă. Clădirile, transparente şi ele, construite în formă de piramide în trepte, asemenea celor din America Latină precolumbiană, nu depăşeau înălţimea de zece nivele. De sus, prin boltă, răzbătea o lumină difuză, calmă, constantă, ca în zorii unei zile de vară înainte de răsăritul soarelui. Pe trotuarele rulante, abia dacă întîlnirăm cîteva duzini de trecători singuratici, parcă bolnavi, parcă străini. Doctorul îmi explică, în timp ce lunecam, că ziua de muncă subacvatică este aşa-zisa **zi-lumină,** pentru ca lumina artificială să nu tulbure echilibrul ecologic.

Înainte de conferinţă, eram invitaţii unui tînăr inginer geolog. Pe banda rulantă, doctorul mă anunţă că gazda noastră lucrează în schimbul de noapte la o mină de platină. Pe un ton puţintel dispreţuitor, mă anunţă că minerii nu şi-au grefat branhii — aerul e condiţionat, nu au niciodată încurcături cu apa sau cu gazele.

Apartamentul inginerului era foarte... terestru. Înăuntru, nu-ţi venea să crezi că te afli într-un oraş la 200 m sub nivelul oceanului. Aveau **CEVA** de nedefinit, ceva ce nu găseai

CORNELIU OMESCU

nici la suprafață, nici în spațiu, nici pe o altă planetă.

Bucuros de oaspeți, inginerul se întreținu cu noi pînă la căderea serii. Îl interesa lumea din care veneam, lumea secolului 20, și ne bombarda cu întrebări. Neglijat, doctorul se plictisi cu rezolvarea unor competiții de sah împotriva unui computer învechit, care nu memorizase programele ultimelor campionate mondiale. Cînd să plecăm, doctorul era și vînăt, și acru, de ciudă sau de plictiseală. Se mulțumi să-i spună inginerului ca n-ar strica să-și grefeze niște branhii de morun. Inginerul rîse, apoi se strîmbă jenat: cică n-are chef. Replica lui mă surprinse. Era cît pe-aici să-i uit interesul ce mi-l arătase și să-l disprețuiesc pentru avantajele ce și le refuza. În ce mă privește, ideea doctorului încolțise în mine. Așteptam un moment prielnic să-i spun că **DA, DA, ȘI IARĂȘI DA**. Ajunsesem la convingerea că încep să simt lipsa branhiilor de rechin. Cum mă sîcîiau și dinții mei cariați, poate că există șanse să-mi transplanteze și „piesele" în cauză dintr-un maxilar de rechin. Că doar se știe ce dinți sănătoși au...

Tot pe benzi rulante, am luat-o spre sala de conferințe. Din cîte a mormăit doctorul, am înțeles că avea un dialog cu publicul pe o veche temă, tratată cu argumente noi: **AUTOCONTROLUL SOMNULUI ȘI VISELOR.**

Ne aștepta o sală de cîteva mii de locuri, arhiplină. Multă omenire. Doctorul crescu în ochii mei, cu toate că subiectul era vechi; cu toate că oamenii o să-și facă probleme și peste mii de ani în legătură cu somnul și visele lor. Publicul ne astepta într-o liniște demnă și politicoasă. Abia se apropie doctorul de tribună, că și izbucniră ropote de aplauze de un entuziasm emoționant.Subiectul? Personalitatea doctorului? Expunerea ce urmă, mi se păru scolastică și plină de neologisme confuze. Totuși, aplauzele fură lungi, delirante. Apoi, cîțiva ascultători se urcară pe podium și îi înmînară, tăcuți și solemni, niște bilețele cu întrebări. Doctorul răspunse cu brio și, deseori, fu întrerupt de aplauze frenetice. Mie îmi plăcură mai mult aceste răspunsuri improvizate, decît expunerea. Dar... **de gustibus et coloribus...**

Ne întoarserăm veseli la submarin. Pornirăm și, cu farurile aprinse, lunecarăm printre culturile verticale. Pe drum, i-am spus doctorului că m-a impresionat demnitatea și tăcerea spectatorilor. Concentrat pe comenzi, îmi răspunse că e și normal să fie tăcuți. Oamenii cu branhii nu pot vorbi: tac ca peștii. Aud excelent, pot trăi pe uscat și în navele spațiale, dar nu scot nici un sunet. Asta nu-i deranjează și ei comunică prin semne sau prin scris. Ei se consideră chiar avantajați de faptul că nu-și pierd timpul cu vorbe de prisos. Recent, li s-a propus exersarea comunicării prin telepatie și ei au refuzat.

Rîse. Scăpă comenzile si ne împotmolirăm într-un banc de nisip.

(Știri din secolul 22 e.n)

FĂRĂ STOMAC

Au fost obținuți primii 30 indivizi fără stomac. Experimentul a fost început în urmă cu douăzeci de ani. Lucrările s-au desfășurat în cel mai strict secret, sub denumirea codificată de **operațiunea Solange**. Știm însă cu toții că nu există nici un secret absolut perfect: în cele din urmă, el... **„transpiră"**. Un reporter isteț a reușit să afle o serie de amănunte. Le reluăm și noi, mai jos:

Scopul experimentului, desfășurat la clinica Umanitas din Texas, era obținerea de echipaje spațiale de mare randament, cu minimum de investiții, pentru o durată de zbor maximă.

Cei treizeci de indivizi fără stomac se împart în trei grupe:

— cu stomacul extirpat prin intervenție chirurgicală;

— născuți fără stomac, în incubatoare, prin intervenție genetică;

— cu stomacul redus la zero prin sisteme yoga îmbunătățite.

Totul ar părea de domeniul fanteziei, dacă nu am cunoaște și secretul supraviețuirii lor. Fiindcă numai cu aer... nu trăiește nici bacteria cea mai nepretențioasă. Omul are nevoie de o mulțime de substanțe nutritive, care, e drept, îi pot fi administrate sub formă de pilule concentrate, dar dacă omul nu are stomac... cum le înghite? Aici, însă, cercetătorii de la clinica Umanitas au fost ajutați de ultimele descoperiri farmacologice: pilulele pot fi asimilate direct prin piele, cu ajutorul unui plasture! Ingenios, nu?

Ar mai fi rămas problema apei. Se știe, din cele mai vechi timpuri, că se poate rezista fără mîncare pînă la șase săptămîni, dar fără apă, omul se deshidratează uluitor de repede. Cercetătorii au rezolvat cu succes și această problemă: apa este absorbită direct prin piele, prin inversarea centrilor nervoși care comandă transpirația. Aparatul digestiv a devenit cu adevărat inutil!

Totuși, opinia publică a fost indignată. Emisiunile pe viu în care cei treizeci de indivizi au demonstrat că se simt perfect, că de douăzeci de ani nu simt lipsa stomacului și că sînt apți pentru cele mai lungi și cele mai ieftine zboruri — n-au folosit la nimic. Făcîndu-se ecoul protestelor, a apărut șlagărul **„a mînca e necesar, dar e și foarte plăcut"**. În această situație, experimentul a fost suspendat, iar clinica închisă pentru inventar și renovare.

Comentatorul emisiunilor **„Mai aveți vreo nedumerire"**, în stilul său specific îndrăgit de marele public, a rezumat acest eveniment științific în concluzia:

Ne bucură însă faptul că, la clinica Umanitas, nimeni nu s-a gîndit să trimită în spațiul cosmic și oameni fără... cap.

CORNELIU OMESCU

(Ştiri din secolul 22 e.n.)

REVOLUŢIE ÎN STOMATOLOGIE

Dantura noastră cea de toate zilele... Cîte suferinţe de la o măsea cariată; cîte umilinţe pentru dinţii căzuţi, dinţii din faţă...

Se pare că stomatologia e una din primele forme de medicină care şi-a făcut loc în viaţa lui Homo sapiens. Că de celelalte boli, omul ori scăpa, ori murea. Dantura însă, durere lungă fără moarte sigură...

Ce de soluţii nu au căutat şi găsit stomatologii! Cleştele, proteza, bormaşina, plomba, implantarea, injecţiile contra cariilor etc. Şi, totuşi, dinţii şi măselele continuă să cadă: se strică şi se tocesc asemenea cuţitelor. Şi alţii în loc nu mai cresc...

Alţii în loc nu mai cresc? Hm, de ce nu? De la această idee au pornit trei savanţi: un stomatolog, un endocrinolog şi un biochimist. După două decenii de cercetări, au descoperit că procesul dentiţiei este asemănător la cîine, tigru, elefant şi om. Dinţii cresc sub acţiunea a trei hormoni, opt enzime şi se compun din aceleaşi elemente. Rezistenţa la rupere şi uzură a unui dinte depinde de masa lui şi densitatea smalţului. Cea mai mare densitate o au dinţii carnivorelor sălbatice. Spre surpriza cercetătorilor însă, procesele de creştere sînt identice la om şi la elefant. Fireşte, diferă masa: nu se compară cele 24 de măsele umane cu o pereche de colţi de fildeş de un metru.

Procesul fiind cunoscut, s-a trecut la experimentarea pe om. Cinci octogenari absolut ştirbi s-au prezentat voluntar. Li s-a injectat un extract din hormoni şi enzime de la un pui de elefant, în locul fiecărui dinte lipsă. Doi ani mai tîrziu, voluntarii aveau o dantură nouă, proaspătă, imaculată, de fildeş. S-a ivit însă un inconvenient: dinţii nu se mai opreau din creştere. Voluntarilor nu le mai încăpeau dinţii în gură. Soluţia? Să fie pilit surplusul!

Astăzi, cei patru rămaşi în viaţă, se prezintă lunar la policlinică pentru a li se scurta surplusul de creştere. Tuspatru sînt foarte fericiţi că pot sparge nuci şi roade oase. Al cincilea a murit înainte de a-şi fi pilit dinţii măcar o dată. S-a înecat cu un os de ştiucă. În ciuda lui, putem afirma că s-a produs o revoluţie în stomatologie şi putem fi încrezători în viitorul gurii noastre.

În prezent, se caută voluntari pentru dinţi de lup şi tigru. Serul este garantat, tratamentul nu necesită anestezie locală.

Cercetătorii au trecut la studierea dinţilor de rechin şi peşte sabie. Rezultatele sînt aşteptate cu încredere şi nerăbdare.

ANTICALVIS

Se credea că meseria de frizer va dispărea spre sfîrşitul secolului 20. A fost un pronostic eronat. În ciuda faptului că apăruseră de mult aparatele electronice de ras-tuns-frezat-masaj. Nici chiar casca de cosmetică şi machiaj cibernetică MULTIPLEX-907-ROBOLUX-5 nu a reuşit să diminueze funcţia socială a frizerului. Toate perfecţionările tehnologice şi ştiinţifice, destinate să înfrumuseţeze şi să simplifice viaţa omului contemporan, au dat un impuls şi mai puternic profesiunii de frizer. De aceea, în prezent, în cadrul oricărui institut de medicină umană, funcţionează şi o facultate care pregăteşte absolvenţi pentru această nobilă profesiune străveche. Este una din cele mai dificile facultăţi, datorită complexităţii obiectelor de studiu. Printre altele, un frizer contemporan trebuie să promoveze următoarele materii: chirurgie, neurochirurgie, farmacologie, endocrinologie, dermatologie, inframicrobiologie, cosmetică, istoria artelor, istoria sporturilor, psihiatrie, balet, muzicologie, literatură, retorică şi arta dramatică. Datorită acestei complexe pregătiri profesionale, mulţi frizeri au susţinut mii de comunicări ştiinţifice şi au brevetat invenţii. Astăzi există 8 frizeri laureaţi ai premiului Nobel: pentru pace, pentru artă, pentru ştiinţă. Proliferarea profesiunii este bine impulsionată.

O veche problemă este calviţia. Recent, însă, oamenii pot scăpa de chelie. Un profesor doctor docent frizer, de la policlinica HYGIENA, a obţinut un ser care provoacă reapariţia podoabei capilare. Sînt suficiente 5 injecţii sub chelie, în doze a cîte 83 cmc. Serul se numeşte, cum e şi normal, ANTICALVIS...

Se părea că, de astă dată, spre deosebire de alte medicamente, nu apăruse o nouă **sabie cu două tăişuri.** Se părea. Dar unul din primii pacienţi a fost un actor. Consemnăm declaraţia lui semnificativă:

Mă născusem spîn şi speram să renunţ la perucă, sprincene, mustăţi şi bărbi false. La început, ANTICALVIS m-a făcut fericit. Îmi creştea părul pe cap, creştea şi barba. Curînd, însă, a început să crească pe braţe, piept, gambe şi spate. Creştea însă prea abundent. Am recurs la depilatoare. Părea o soluţie. Dar acum îmi creşte şi pe tălpi, în palmă, pe urechi şi chiar pe frunte. E un calvar! Pleoapele, deocamdată, au noroc.

Deoarece şi alţi pacienţi au păţit la fel, s-a deschis o anchetă. Serul se dovedise o sabie cu două tăişuri. La întrebările puse, profesorul docent doctor frizer a răspuns amuzat:

Rezultatul e firesc: am folosit hormonii animalelor cu cea mai sănătoasă podoabă capilară: urs, mistreţ, maimuţă. În definitiv, de ce să nu semănăm cu strămoşii noştri? Stigmatul evoluţiei şi inteligenţei noastre, chelia, e cam urîtă. Cu ANTICALVIS însă, gîndiţi-vă...

JOCURI MATEMATICE

Pentru moment, deși încă insuficient structurate, jocurile matematice sînt principala modalitate de testare a Q.I.-ului (coeficientul de inteligență). Abordînd principii simple sau complexe, reale sau imaginare, și folosind în general reguli dinainte stabilite, dar uneori și aleatoare, ele pot da o imagine despre abilitatea cuiva de a face față unor situații-limită, prin faptul că sînt, cel mai adesea, neconvenționale.

Să ne închipuim, prin urmare, că urmează să ne îmbarcăm pe o navă cosmică și, după ce am trecut toate probele fizice, trebuie să facem față cît mai bine unui test de inteligență. Cititorul nu va fi testat, firește, contracronometru sau pe baza unui punctaj prestabilit, dar el se poate autoverifica pe baza soluțiilor problemelor. Vă asigurăm însă că următoarele probleme sînt demne de a face parte dintr-un test pentru cosmonauți:

1. CÎTE LINGOURI DE AUR?

Se povestește că, printre bogățiile regelui Darius, cea mai mare era o uluitoare cantitate de lingouri de aur. Regele le ținea în vistierie în niște saci de mătase încuiați în lăzi făcute din lemn de cedru. Într-o zi, după ce i-a dat unui arhitect un sac de lingouri pentru a începe construcția unui nou palat și a primit alți doi de la minele de aur, regele a poruncit vistiernicului să numere lingourile. Acesta știa că în fiecare sac se află același număr de lingouri și în fiecare ladă același număr de saci, egal cu numărul de lingouri dintr-un sac. A mai observat că erau tot atîtea lăzi în vistierie cîte lingouri în fiecare sac și a făcut repede calculul, trecîndu-l pe un papirus, alături de alte calcule. Dar, punîndu-l în buzunar, acesta s-a rupt. Se mai știe doar că numărul total de saci era format din șase cifre și că poate fi obținut prin alăturarea convenabilă a două dintre numerele următoare: 102, 136, 185, 223, 268, 283, 327, 399.

Puteți spune cîte lingouri de aur a costat începerea construcției palatului?

2. TEST CU URMARE

Ce desen continuă logic următorul șir de semne?

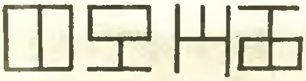

3. MANGANACI

Problema care urmează ar putea fi astfel formulată încît să ne ceară descoperirea unui cifru secret. Să ne amuzăm însă puțin, colorînd-o astfel:

Se spune că, pentru a fi eliberați din închisoare și absolviți de vina de a fi călcat teritoriul acelui trib îndepărtat, exploratorii temerari trebuiau să-i găsească șefului de trib o mîncare din ingrediente speciale, care se numea „manganaci". Unul dintre puținii care au reușit, mi-a povestit din ce și mai ales în ce ordine se puneau ingredientele, în cinci propoziții dintre care, după cum aveam să aflu spunîndu-i prietenului meu prima rețetă, una era falsă. Trecuseră ani de-atunci, așa că nici el nu-și mai amintea prea bine:

1. *Coada de pește și cotorul de măr se puneau înaintea trestiei pisate sau a piperului.*

2. *Piperul și cotorul de măr nu se puneau consecutiv.*

3. *Cel de-al treilea ingredient era fie trestia pisată, fie cotorul de măr.*

4. *În orice ordine erau puse coada de pește și piperul, ele erau separate de un alt ingredient și numai de unul.*

5. *Piperul se adăuga după cotorul de măr și înaintea bananelor.*

Întrebarea este: Puteți reconstitui ordinea exactă?

CINE? *(test NASA)*

Fie următoarele 16 propoziții:

1. *Sînt cinci case în șir.*
2. *Englezul stă în casa roșie.*
3. *Spaniolul are un cîine.*
4. *Japonezul fumează Pall Mall.*
5. *Rusul bea ceai.*
6. *Dacă stai cu fața la case, cea de culoarea fildeșului e în dreapta celei verzi.*
7. *În casa din mijloc se bea lapte.*
8. *Norvegianul stă în prima casă.*
9. *Casa vecină cu a norvegianului este albastră.*
10. *Vecinul englezului fumează Chesterfield.*
11. *În casa galbenă se fumează Camel.*
12. *Vecinul celui care fumează Chesterfield are o vulpe.*
13. *Vecinul celui care fumează Camel are un cal.*
14. *Cel care fumează Benson bea oranjadă.*
15. *În grădina casei celui care fumează Marlboro sînt melci.*
16. *În casa verde se bea cafea.*

Presupunînd toate aceste propoziții adevărate, puteți spune:

a. *Cine bea apă?*
b. *Cine are o zebră?*

CÎTE TRIUNGHIURI?

Determinați numărul de triunghiuri (isoscele, dreptunghice sau echilaterale) din figura geometrică alăturată. Atenție, însă. Problema nu este dintre cele mai ușoare, presupunînd o rezolvare sistematică pentru obținerea unui rezultat corect.

ȘAH ȘI DOMINO

O tablă de șah are 8 x 8 = 64 de căsuțe. Dacă înlăturăm două căsuțe din colțuri opuse, rămîn 62. Poate fi acoperită suprafața rămasă cu 31 de dominouri, așezate în orice combinație? (Un domino acoperă 2 căsuțe cu o latură comună).

ȘERBAN N. MARIN

(Vezi răspunsurile la pag. 310)

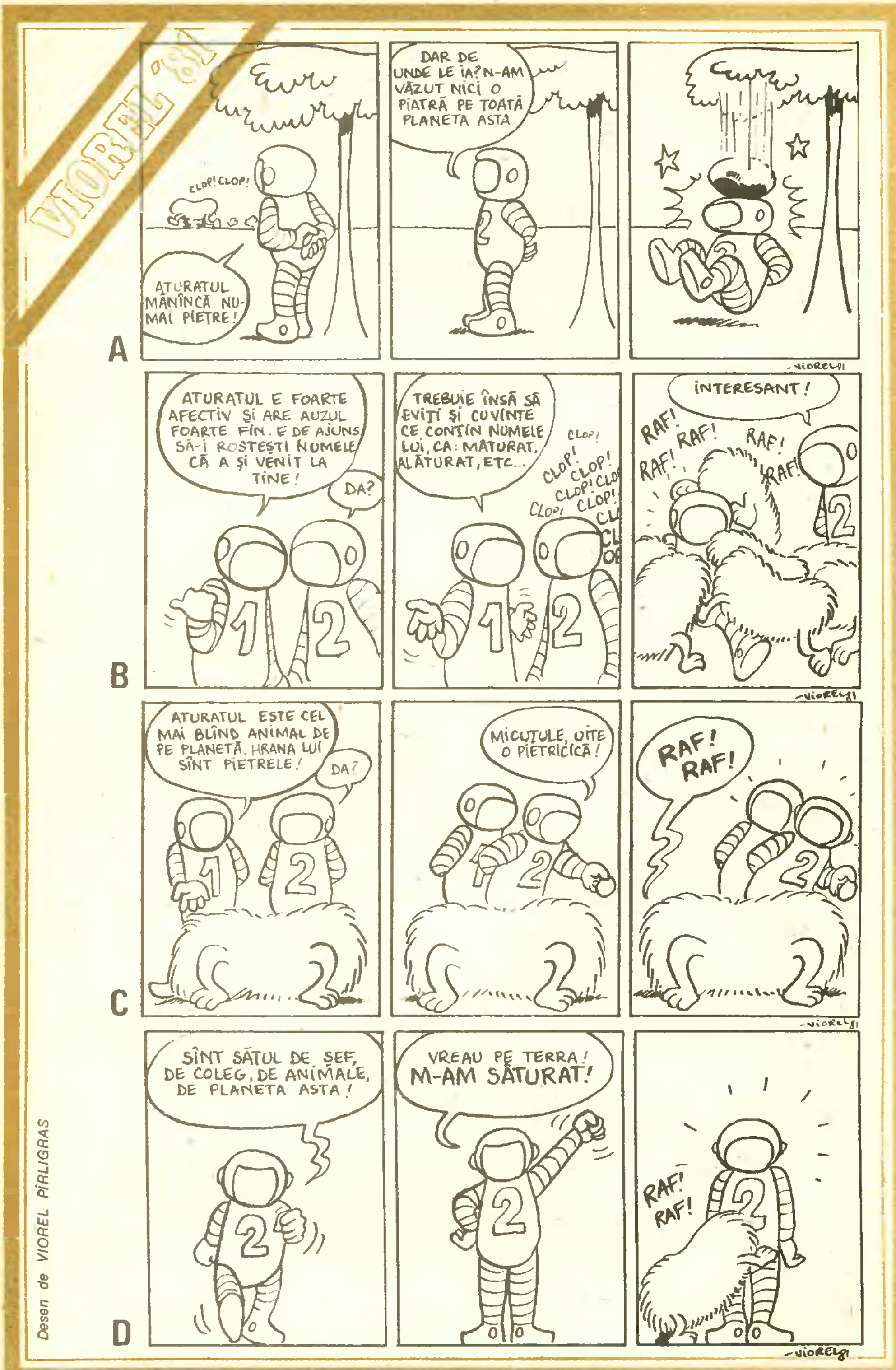

Desen de VIOREL PÎRLIGRAS

JOCURI MATEMATICE

DEZLEGĂRILE JOCURILOR DIN PAG. 308

CÎTE LINGOURI DE AUR

Notăm cu x = nr. de lingouri dintr-un sac = nr. de saci dintr-o ladă = nr. de lăzi din vistierie. Avem ecuația: $x^2 - 1 + 2 = N$, sau $x^2 = N - 1$, și căutăm combinația pentru care avem o soluție întreagă și naturală. Scăzînd cîte o unitate din fiecare cifră, obținem: 101, 135, 184, 222, 267, 282, 326 și 398.

Cum însă pătratul oricărui număr natural nu se poate termina (verificați!) decît în cifrele 0,1,4,5,6 sau 9, rezultă că numai primele trei numere se pot afla pe cea de-a doua poziție. Se ajunge la unica soluție: $\sqrt{327.184} = 572$. Atît a costat începerea lucrărilor.

TEST CU URMARE

Problema se rezolvă ușor analizînd simetriile. Desenul care urmează este ⊞, adică doi de '8' stilizați (așa cum apar la dispozitivele de afișare electronică uneori). Șirul este: 0,2,4,6,8.

MANGANACI

Pentru a reduce numărul de variante, într-o primă analiză presupunem că propoziția a treia este adevărată. Rămîn 24 de rețete. Dacă restul de propoziții ar fi la rîndul lor adevărate, toate condițiile ar fi îndeplinite de rețeta: cotor de măr (M), coadă de pește (C), trestie pisată (T), piper (P) și banane (B). Patru condiții (mai puțin a patra) sînt îndeplinite de rețeta C,M,T,P,B, iar restul pînă la 24 de rețete îndeplinesc una pînă la trei condiții. Deci, dacă o propoziție este falsă, aceasta nu poate fi decît a patra și soluția este unică: C,M,T,P,B. Dacă presupunem că propoziția a treia este falsă, rezultă că restul sînt adevărate, ceea ce nu conduce la nici o rețetă posibilă. Deci, în final, delicioasa gustare a șefului de trib se compunea, în ordine, din: coadă de pește, cotor de măr, trestie pisată, piper și banane, adică un adevărat... manganaci.

ȘAH ȘI DOMINO

Oricare două căsuțe cu o latură comună au culori diferite. Prin urmare, la orice așezare a unei piese de domino se acoperă o căsuță albă și una neagră. Lipsesc două căsuțe de aceeași culoare, deci tabla **nu** poate fi acoperită cu piese de domino.

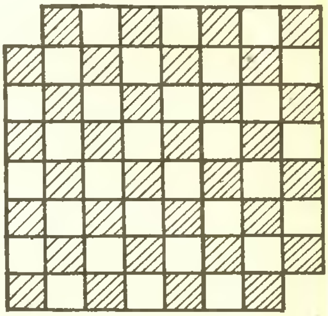

CÎTE TRIUNGHIURI?

Sînt nu mai puțin de 96 de triunghiuri, și nu se întîlnesc triunghiuri oarecare.

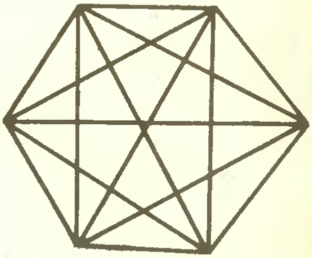

CINE?

Problema se rezolvă tabelar, prin calcul propozițional. În final, situația arată astfel:

Culoare	Galben	Albastru	Roșu	Verde	Fildeș
naționalitate	norvegian	rus	englez	japonez	spaniol
țigări	Camel	Chesterfield	Marlboro	Pall Mall	Benson
băuturi	apă	ceai	lapte	cafea	oranjadă
animal	vulpe	cal	melci	zebră	cîine

DEZLEGĂRILE JOCURILOR:

LITERATURA DE ANTICIPAȚIE

(Pagina 312)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	F	A	N	Z	I	N	E		B	O	R	D
2	A	N	A	N	I	A		C	O	L	I	N
3	N	T	U		A	D	E	R	C	A		E
4	T	I	T	A		I	S	I	S		T	P
5	A	N	I	N	A	R	E		A	I	O	R
6	S		L	E	M		U	R		O	M	O
7	C	R	U	S	T	E		T	U	N		V
8	I		S	T	A	H	L		F	I	R	
9	E	C		I		E	U	R	O	C	O	N
10	N	E	A	N	T		C	O		A	G	O
11	Z	A	R		A	R	A	M	A		O	V
12	A	S	I	M	O	V		B	O	G	Z	A

SECOLUL ȘTIINȚEI

(Pagina 319)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	S	P	A	C	U		P	O	P	O	V
2	L	A	L	E	S	C	U		T	R	A
3	A	R	P		C	O	M	P	T	O	N
4	T	T		H	A	M	N	E	R		A
5	E	I	N	S	T	E	I	N		P	L
6	R	C	A		A	T		A	P	E	L
7		U	G	A		A	N		A	L	E
8	S	L	A	V	A		A	V	I	O	N
9	T	E	O	R	I	E		I	S	U	
10	E		K	A	R	M	A	N		Z	I
11	A	R	A	M	A		N	O	B	E	L

CIVILIZAȚII DISPARUTE

(Pagina 316)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	A	Z	T	E	C	I		C	O	R	T	E	S
2	T	I	A	H	U	A	N	A	C	O		R	A
3	A		B		I	T	E		T	U	P	A	C
4	H	A	U	L	C	A	Y	P	A	T	A		H
5	U	R		A	U	C		U	V	A		I	S
6	A	S	T	R	I		K	N	A		A	N	A
7	L		O		L	E	I	T		L	U	C	Y
8	P	A	R	A	C	A	S		T	U	R	A	H
9	A	B	Y	D	O	S		T	O	N	I		U
10		I		O		T	Y	R		A	R	T	A
11	A	T	E	N	A		C	O	D		E	R	M
12	N	I	N	I	V	E		I	O	N		I	A
13	O	R	A	S	E		B	A	B	I	L	O	N

LA MEDIC

– Doctore, spuse pacientul, de o săptămînă nu mai dorm. E suficient să facă o mișcare robotul meu menajer și mă trezesc.

– Poftiți atunci acest flacon de ulei, care va aranja totul.

– Și cînd să iau, după sau înainte de masă?

– A, nu să luați! Să gresați încheieturile robotului...

Desen de VIOREL PÎRLIGRAS

„ÎNTÎLNIRE DE GRADUL III"

Desen de MIHU ANTIN

LITERATURA DE ANTICIPAȚIE ȘTIINȚIFICĂ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	F	A	N	Z	I	N	E	■	B	O	R	D
2	A	N	A	N	I	A	■	C	O	L	I	N
3	N	T	U	■	A	D	E	R	C	A	■	E
4	T	I	T	A	■	I	S	I	S	■	T	P
5	A	N	I	N	A	R	E	■	A	I	O	R
6	S	■	L	E	M	■	U	R	■	O	M	O
7	C	R	U	S	T	E	■	T	U	N	■	V
8	I	■	S	T	A	H	I	■	F	I	R	■
9	E	C	■	I	■	E	U	R	O	C	O	N
10	N	E	A	N	T	■	C	O	■	A	G	O
11	T	A	R	■	A	R	A	M	A	■	O	Y
12	A	S	I	M	O	V	■	B	O	G	Z	A

ORIZONTAL: 1) „Solaris", „Paradox" și „Omicron", reviste realizate de amatori pasionați ai literaturii de anticipație științifică organizați în cenacluri — O parte dintr-o navă. 2) Împreună cu Romulus Bărbulescu semnează povestiri, scenarii radiofonice și romane s.f. precum: „Constelația din ape", „Ferma oamenilor de piatră", „Șarpele blînd al infinitului", „Doando" etc. — Scriitor român, autorul unor numeroase volume de literatură s.f.: „Capcanele timpului", „Dinții lui Cronos", „Babel", „A zecea lume" etc. 3) Onomatopee... din „Paradoxala aventură" de Ion Mînzatu! — Autorul romanului „Orașele înecate" apărut în 1935 și republicat în 1966 sub titlul de „Orașele scufundate", una dintre primele încercări românești din domeniul literaturii s.f. (1891—1962). 4) A scris volumul de proză s.f. pentru copii intitulat „Robotul sentimental" — Zeiță a naturii fecunde și a maternității în mitologia egipteană ce uneori simboliza și forța cosmică a luminii, menționată în antologia „Miturile esențiale" de Victor Kernbach — Tudor Popescu. 5) Suspendare — Plantă erbacee cu frunze lanceolate și flori galbene. 6) Scriitor polonez, nume glorios al literaturii de anticipație, autorul romanului „Solaris", o capodoperă a genului, remarcabil prin problematica gravă, de o permanentă actualitate, a constiinței umane — Oraș antic în Mesopotamia... întîlnit de către rebusiști la Ovidiu Șurianu! — Lac în Africa, în apropierea căruia antropologii au gasit resturile celebrei Lucy, hominid ce aduce date cu totul noi privind originea omului. 7) Straturi solide la suprafața unor corpuri noi — Un fel de rampă de lansare pentru eroii lui Jules Verne din romanul s.f. „De la Pămînt la Lună". 8) Specialist în grafologie ce se înscrie printre înaintașii genului s.f. în literatura română prin publicarea „romanului astronomic" intitulat „Un român în Lună" — Apar primele pe firmament! 9) În secret... la Secu!! — Prescurtarea și în același timp simbolul consfătuirilor europene de literatură s.f. ce răsplătesc prin numeroase premii lucrările reușite din domeniu. Astfel, la primul Congres european de science-fiction ce a avut loc în zilele de 12—16 iulie 1972 la Triest, Adrian Rogoz a obținut premiul special cu povestirea sa intitulată „Altarul zeilor stohastici". 10) „Un pic de...", antologie de povestiri s.f. franceze alcătuită de scriitorul Vladimir Colin și publicată în 1971 — Monograma autorului unor lucrări s.f. din care cităm: „Planeta fără memorie", „Răpirea bărbaților" și „Întîmplări de necrezut" — Din Lagos! 11) Se învîrte la jocurile de noroc — Scriitor român, autorul volumelor de literatură s.f.: „Moartea păsării-săgeată", „Luminile stau de vorbă", „Țărmul interzis", „Verde Aixa", „Femeia cosmică" etc. — Elemente comune, în cele din urmă, la I. Asimov și A. Dneprov! 12) Profeor de biochimie la Universitatea Boston, autorul cunoscutelor romane s.f.: „Eu, robotul" și „Soarele gol" — Academician, scriitor și ziarist, comparat de Adrian Rogoz cu insolitul Harun-al-Rașid, autorul romanului într-o filă „Science-fiction", cea mai bună operă de politică-ficțiune scrisă de un autor român.

VERTICAL: 1) Antologie de povestiri s.f. italiene întocmită de Ion Hobana în colaborare cu Gianfranco de Turris si publicată în 1973. 2) Semnatarul schiței „Un oltean în Lună", dedicată lui Amza Pellea si aparuta in colecția „Povestiri științifico-fantastice" (Mihu) — „Masina timpului" (H.G. Wells). 3) Submarinul căpitanului Nemo, creația neîntrecutului scriitor francez de anticipație, Jules Verne — Unități de măsură... găsite la V.S.Saparin! 4) 43 fanzine! — Astronom autodidact, autorul romanelor s.f.: „O tragedie cerească" (1914) și „Puterea științei — sau cum a fost «omorît» Războiul European" (1916). 5. Rîu în U.R.S.S., afluent al riului Oka — Orășel în India — Doctrină creată de filosoful chinez Lao Tze (sec. VI î.e.n.) ce semnifica principiul generator al Universului. 6) Directorul muzeului de arheologie din povestirea „Glasul trecutului" de Ion Hobana apărută în C.P.Șt.F. — Exclamație care însoțește evocarea unor amintiri — Inițialele unei autoare de proză s.f. pentru copii (vezi „Să nu afle Aladin", „Taina sfinxului de pe Marte") 7) Studiu în genul celui intitulat „Imaginile posibilului" semnat de Ion Hobana — Tînăr autor timișorean de literatură s.f., semnatarul povestirilor: „Discuție cu un venusian", „Imposibila revedere", „Și, dacă undeva în univers, cresc cactuși?", care, alături de Cornel Secu, a îngrijit apariția revistei „Paradox", primul fanzin tipărit din R.S. România. 8) În scris! — Radu Theodoru, autorul volumelor s.f.: „Taina recifului", „Regina de abanos", „Călătorie neobisnuită" etc. — Patrulater. 9) Orașul de pe Bîrzava în care s-a născut Victor Zednic, redactorul regretat al Editurii Albatros, inițiatorul și însuflețitorul popularei colecții „Fantastic Club" — Nume internațional pentru „O.Z.N.-ul" lui Roger Georgescu — Din Haos! 10) La volan! — Cineast amator timișorean care, alături de Mihai-Corneliu Donici, a prezentat la Craiova, în aprilie 1976, primul film s.f. românesc de animație intitulat „Întîlnirea", autorul mai multor povestiri s.f.: „Brevet pentru mașina de știut", „Întoarcerea", „Fapt divers, în anul...", „Teledragoste" etc. 11) Debutul lui Ricus George! — Eroul principal al povestirii „Imposibila revedere" semnată de Marcel Luca — Mare scriitor român de literatură s.f., autorul volumelor: „Omul și năluca", „Uraniu" — în colaborare. „Prețul secant al genunii" etc. 12) Scriitor sovietic, autorul unor numeroase povestiri și nuvele s.f. din care cităm: „Mumia purpurie", „Crabii mișună pe insulă", „Factorul timp" — Cenaclu al amatorilor literaturii s.f. din Brașov care cuprinde și doi laureați „Helion '81": Rodica Bretin și Leonard Oprea.

Dicționar: NTU, IIA, AMTA, TAO.

VIOREL ABRUDAN — Timișoara

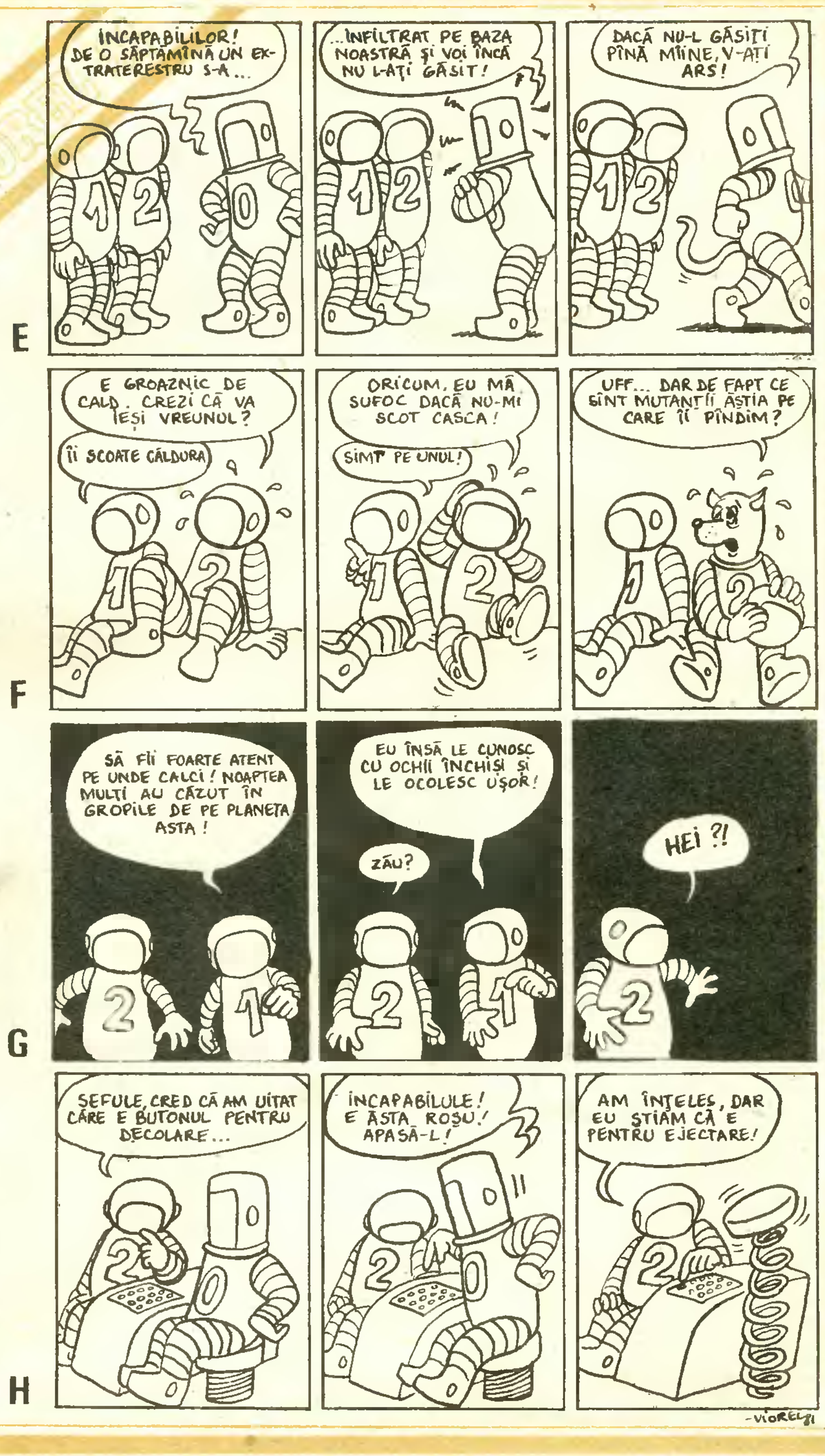

Desen de VIOREL PÎRLIGRAS

LECȚIA DE ISTORIE

ARTUR C. CLARKE

NAVA de pe Venus ajunsese cu 5 000 de ani prea tîrziu, dar echipajul ei nu știa acest lucru. Încă de la milioane de mile distanță, telescoapele observaseră giulgiul de gheață ce făcea din Pămînt cel mai strălucitor corp ceresc, după Soare. Ici și colo, orbitorul lințoliu era pătat de mici petice întunecate, ce dezvăluiau prezența munților îngropați aproape cu totul în gheață. Era tot ce mai rămăsese.

Nava s-a apropiat de Pămînt și s-a plasat pe o orbită situată la mai puțin de o mie de mile înălțime. Cinci zile s-a rotit neîncetat în jurul planetei, timp în care camerele de luat vederi au înregistrat tot ce era de văzut, iar sute de instrumente au adunat nenumărate alte informații, care aveau să le dea venusienilor mulți ani de muncă.

O debarcare propriu-zisă nu era inclusă în program. Nu ar fi avut nici un rost. Dar în a șasea zi, situația luă o întorsătură neașteptată. Monitorul panoramic detectă emisia aproape stinsă a unei balize radio. Nu mult după aceea, nava venusiană își părăsi orbita și se îndreptă spre Pămînt, mai exact, spre un lanț de munți ce se înălțau încă mîndri deasupra gheței, sau, și mai exact, spre o mică piramidă din pietre cenușii, neatinse de trecerea timpului.

•

Cu mai puțin de 5 000 de ani în urmă, populația pe jumătate sălbăticită de pe Venus privise soarele și stelele pentru prima oară, încercînd să le înțeleagă strălucirea. Venusienii fuseseră norocoși. Pe ei îi interesase mai puțin chimia sau mecanica, în schimb trecuseră direct la legile fundamentale ale radiațiilor. Timpul de care omul avusese nevoie pentru a ajunge de la piramide la navele spațiale, venusienii îl folosiseră ca să treacă de la descoperirea agriculturii, la însăși antigravitație, secretul fundamental pe care omul nu mai reușise să-l afle vreodată.

Oceanul cald ce conținea cea mai mare parte din tînăra viață a planetei își rostogolea valurile de-a lungul țărmului nisipos. Acest continent era atît de nou, încît chiar nisipul mai era încă aspru și bolovănos. Marea nu avusese timp să-l netezească. Membrii Consiliului Științific stăteau pe jumătate cufundați în apă, cu frumoasele lor corpuri reptiliene strălucindu-le în lumina soarelui. Cele mai luminate minți de pe Venus se adunaseră acum, aici, venind de pe toate insulele planetei.

Istoricul stătea pe plajă, căci instrumentele pe care urma să le folosească în expunerea sa nu suportau contactul cu apa. Chiar lîngă el, era așezată o curioasă mașinărie ce atrăgea privirile celor din jur. Nu putea fi decît un dispozitiv optic, căci un sistem de lentile era ațintit asupra unei suprafețe dintr-un material alb, fixată cîțiva metri mai departe.

Se făcu liniște și istoricul începu să vorbească. Reaminti pe scurt cît de puțin se știa despre cea de-a Treia Planetă. Menționă zecile de ani închinați unor cercetări fără rezultat, care nu reușiseră să descifreze nici măcar un cuvînt din scrierile pămîntene. În fine, concluzionă că planeta fusese locuită de o rasă cu o mare abilitate tehnică, fapt dovedit de mecanismele de diferite forme și dimensiuni, găsite în mica piramidă de pe munte.

„Nu cunoaștem evenimentele care au dus la dispariția unei civilizații atît de avansate, continuă el. Aproape sigur aveau totuși cunoștințele necesare pentru a supraviețui perioadei glaciare prin care trecea planeta. Dar trebuie să fi fost la mijloc și alți factori, necunoscuți nouă. De exemplu, boli incurabile sau degenerare genetică. S-a formulat chiar și teoria conform căreia conflictele tribale, endemice speciei noastre în vremurile preistorice, au continuat să se manifeste pe a Treia Planetă și în epoca de dezvoltare tehnologică.

Pe de altă parte, unii filosofi afirmă că cunoștințele tehnologice nu implică în mod necesar un grad avansat de dezvoltare a civilizației și că, teoretic, este posibil să aibă loc războaie într-o societate care cunoaște forța mecanică, zborul sau chiar radioul. Această ipoteză greu de acceptat ar explica, totuși, într-o oarecare măsură, decăderea rasei dispărute.

S-a preconizat că niciodată nu vom cunoaște aspectul fizic al ființelor raționale ce populau a treia planetă. De atîția ani, artiștii noștri încearcă să descrie scene din istoria lumii moarte, populînd-o cu cele mai fantastice ființe. Majoritatea acestor creaturi seamănă însă cu noi, într-o mai mică sau mai mare măsură, în ciuda faptului că s-a demonstrat existența probabilă și a unor alte forme de viață dotate cu rațiune, de origine ne-reptiliană.

Dar iată că astăzi am ajuns să cunoaștem răspunsul la una din cele mai controversate probleme ale istoriei! În sfîrșit, după zeci de ani de cercetare, am descoperit forma fizică și modul de viață al ființelor inteligente de pe a Treia Planetă."

Un murmur de uluire străbătu adunarea membrilor Consiliului Științific. Cîțiva dintre ei fură atît de tulburați, încît dispărură un timp în apele mîngîietoare ale oceanului — așa cum toți venusienii obișnuiau să o facă în momentele de surescitare. Istoricul așteptă pînă cînd colegii săi reapărură în elementul pe care nu-l prea agreau. El în-

suși rezista de atîta timp doar datorită sprayurilor minuscule ce-i stropeau continuu corpul.

Agitația se domoli treptat și vorbitorul continuă; „Unul dintre cele mai enigmatice obiecte descoperite pe a Treia Planetă era un container metalic plat, conținînd o lungă fișie de material transparent, perforată pe margini și înfășurată strîns pe un ax. Această bandă transparentă a fost lăsată mult timp deoparte, pentru că nu prezenta nici un interes; dar o a doua examinare, făcută cu ultimul nostru tip de microscop, a demonstrat că adevărul este altul. Pe suprafața materialului, invizibile pentru ochii noștri, dar perfect vizibile sub o radiație corectă, se află mii de imagini minuscule. Se crede că au fost imprimate în material prin procedee chimice.

Sîntem siguri că aceste imagini sînt, de fapt, o prezentare a vieții de pe a Treia Planetă, așa cum era ea la apogeul acestei civilizații. Imaginile nu sînt independente. Cele consecutive sînt aproape identice, diferind doar prin foarte fine detalii ale mișcării. Motivul unei astfel de succesiuni de imagini este evident: e necesară doar proiectarea scenelor cu o anumită viteză și se obține iluzia de mișcare. Am realizat o mașină care va face automat acest lucru. Iar aici, priviți, am o reproducere exactă a ciudatei fișii de material.

Scenele la care veți fi martori ne duc înapoi cu multe mii de ani, în zilele de înflorire ale planetei surori. Ele reflectă o civilizație complexă, pe care o înțelegem doar în parte. Viața de acolo pare însă să fi fost foarte violentă și plină de tensiune, iar multe din imaginile pe care le veți vedea sînt uluitoare. Este clar, de pildă, că a Treia Planetă era locuită de un număr mare de specii, mult diferite între ele, dar nici una de origine reptiliană... Acest fapt constituie o lovitură dată mîndriei noastre, dar concluzia e categorică. Tipul dominant de viață pare a fi un biped prevăzut și cu două brațe suplimentare... Dar nu o să vă mai pun răbdarea la încercare. Iată imaginile".

O lumină strălucitoare țîsni din aparat. Se auzi un uruit ușor și pe suprafața albă apărură mai multe ființe ciudate mișcîndu-se dezarticulat încoace și încolo. Imaginea se concentră asupra uneia dintre creaturi, iar membrii Consiliului Științific putură să vadă că descrierea istoricului fusese exactă. Creatura poseda doi ochi așezați foarte aproape unul de altul, dar, din nefericire, restul detaliilor faciale erau neclare. Exista și un orificiu larg în partea de jos a ceea ce părea capul ființei, orificiu care se închidea și se deschidea continuu; probabil că avea vreo legatură cu respirația creaturii. Membrii Consiliului urmăriră cu gura căscată cum ciudata ființă era implicată într-o serie de acțiuni. Avu un conflict de o violență incredibilă cu o altă ființă, ușor diferită. Părea sigur că ambele ființe vor fi ucise, dar cînd totul se termină, nici unul nu pățise nimic. Urmă apoi o cursă furioasă într-un dispozitiv mecanic cu patru roți, capabil de o extraordinară propulsie. Cursa se termină într-un oraș plin de vehicule mișcîndu-se în toate direcțiile, la viteze amețitoare. Nimeni nu fu deci surprins să vadă două dintre aceste mașinării întîlnindu-se față în față, cu un rezultat devastator.

După care evenimentele deveniră și mai neclare. Era clar că vor fi necesari mulți ani de cercetări pentru a analiza și a înțelege tot ceea ce se petrece acolo, mai ales că nu aveau de-a face cu o reproducere exactă a realității, ci, mai degrabă, cu o operă de arta, cu o stilizare. Majoritatea membrilor Consiliului se simțeau complet dezorientați. Iar ultima secvența îi încurcase definitiv: creatura care se aflase în centrul atenției fu implicată brusc într-o catastrofa îngrozitoare. Imaginea se restrînse fixîndu-se asupra capului ei: creatura rămăsese la fel de vie! Imaginea mărită a feței sale exprima, evident, o puternică emoție. Dar nu-ți puteai da seama dacă era vorba de furie, de amărăciune, sfidare, resemnare sau de vreun alt sentiment, necunoscut încă. Imaginea dispăru. Pentru o clipă, pe ecran apărură cîteva semne, apoi proiecția luă sfîrșit.

În liniștea care se lăsă, se putu auzi zgomotul valurilor pe nisip. Membrii Consiliului erau prea uluiți pentru a mai putea vorbi. Imaginea civilizației Pamîntului avusese un efect zguduitor asupra lor. Mici grupuri începură să discute în același timp, mai întîi în șoaptă, apoi din ce în ce mai tare, pe măsură ce implicațiile a ceea ce văzuseră le deveneau tot mai clare. Istoricul ceru liniște și se adresă din nou adunării:

„Preconizam un vast program de cercetări, care să extragă toate informațiile posibile din acest document, spuse el. Mii de copii sînt pregătite pentru a fi distribuite tuturor participanților la program. Veți cîntări singuri problemele care se ridică. Psihologii, mai ales, au în fața o sarcină imensa".

Imaginea finala reapăru pe ecran, și membrii Consiliului priviră cu venerație figura nemișcata din trecut, în timp ce micul biped răspundea privirilor lor cu expresia-i caracteristica unui caracter răutăcios și arogant. Psihologii venusieni îi vor analiza ani la rînd fiecare gest. Mii de cărți vor fi scrise despre acest document. Pentru timpurile viitoare, această imagine va simboliza rasa umană. Și, chiar dacă s-ar reuși să fie traduse, nimeni, niciodata, nu va înțelege sensul acelor ultime simboluri care însoțeau imaginea:

„O producție: Animafilm, București"

Traducere și adaptare de
GEORGE PÎNZARU
și DAN MERIȘCA
„Cenaclul de Anticipaţie", Iaşi

CIVILIZAȚII DISPĂRUTE

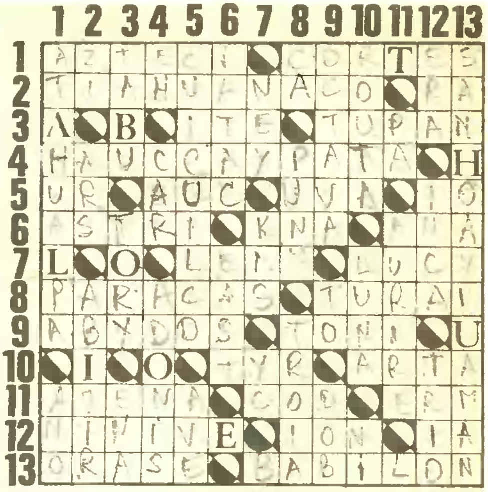

ORIZONTAL: 1) Creatorii unei strălucitoare civilizații precolumbiene cu centrul în Tenochtitlan, oraș întemeiat în 1325 pe o insulă a lacului Texcoco și distrus de spanioli, în 1521, cînd avea nu mai puțin de trei sute de mii de locuitori — Conchistador spaniol care a pus capăt civilizației aztece prin cucerirea Mexicului între anii 1519 și 1521. 2) Misterioasă civilizație din istoricul Americii de Sud, stinsă din motive de neînțeles, precedată de civilizația Chavin și urmată de celebra civilizație Inca — Divinitate egipteană, zeu al Soarelui, care vreme îndelungată a fost adorat ca divinitate supremă și considerat ca ziditor al lumii și creator al oamenilor. 3) Fire de urzeală — ...Amaru II, cunoscut ca „ultimul Inca", conducătorul puternicei răscoale a amerindienilor (1780—1781) împotriva dominației spaniole. 4) Locul implorărilor din vechiul Cuzco, fosta capitală a Imperiului incaș, socotit de incași centrul centrului Pămîntului. 5) Unul din cele mai vechi centre de civilizație urbană din lume, oraș antic în Mesopotamia, capitală a statului sumerian în sec. 23—21 î.e.n. — Abrevație latină referitoare la o perioadă de timp socotită de la întemeierea orașului Roma, în 753 î.e.n. ...folosită și la Hauccaypata! — Pește răspîndit în Marea Neagră, folosit mai mult ca nadă — Sînt ...în Heliopolis! 6) Scrijeliți pe o hartă stelară în piatră, veche de circa 35 000 de ani, găsită pe teritoriul vechii așezări siberiene Malaia Sîia, demonstrează că în zorii civilizației vînătorii de mamuți aveau lăudabile preocupări astronomice — Localitate în Arabia Saudită — O fată... din Tiahuanaco! 7) Aidoma — Celebră printre fosilele de australopiteci, datată a fi trăit cu 3 milioane de ani în urmă în Africa. 8) Celebre țesături, printre cele mai frumoase din arta lumii, produs al strălucitoarei civilizații Inca — Carieră din care s-au extras 2 300 000 de blocuri de calcar, cîntărind între 2 și 15 tone fiecare, pentru construcția piramidei lui Kufu, faraon pe care Herodot l-a trecut în istorie sub numele de Keops. 9) Unul din cele mai vechi orașe ale Egiptului antic unde s-a descoperit o listă regală a faraonilor țării, listă pe care Tutankhamon, considerat prea puțin important, nici n-a fost trecut! — Pești marini. 10) Celebru oraș fenician care acum cîteva mii de ani făcea și desfăcea legile și afacerile lumii, între zidurile căruia, în cel mai mare secret, se fabrica purpura, cucerit după un asediu de 13 ani de către Nabucodonosor. Locuitorii lui au întemeiat o colonie pe coastele Africii, Cartagina, nu mai puțin celebră — Maiestrie... în Cartagina! 11) Cea mai strălucită cetate din Grecia antică, întemeiată în mileniul 3 î.e.n., cu celebre monumente din epoca clasică: Partenonul, Erehteionul, Propileele, Templul zeiței Nike Apteros, azi metropola spirituală elenă — Numele sub care sînt cunoscute legile lui Hammurabi, gravate pe o stelă găsită la Susa și aflată astăzi la Luvru — Într-o fermă! 12) Oraș antic în Mesopotamia, capitala Asiriei în sec. 8—7 î.e.n., unde Layard și Rassam au descoperit celebra bibliotecă a lui Assurbanipal ce cuprindea vreo 5 000 opere scrise pe tăblițe de argilă — Celebru roman... din Ionia!! — Sfîrșitul Troiei! 13) Așezări omenești, precum Uruk și Ur, apărute pe scena istoriei încă din mileniul al IV-lea î.e.n. — Cel mai celebru și mai mare oraș din antichitatea orientală, întemeiat doar la începutul mileniului al II-lea î.e.n., ce a cunoscut perioade de înflorire sub Hammurabi (sec. 18 î.e.n.) și Nabucodonosor II (sec. 6 î.e.n.).

VERTICAL: 1) Ultimul rege incaș, făcut ostatic și executat în 1533, odată cu care civilizația andină a incașilor se curmă brusc, dispărînd aproape așa cum a și apărut — Primele anonime! 2) Doar 260 într-un an mayaș (sing.) — Lut supus unor temperaturi de 600—700° C, pentru protecția semnelor înscrise pe el, încă din mileniul al IV-lea î.e.n. — Mai grozav decît... (pop. și fam.). 3) Noțiune care exprimă interdicția religioasă din societățile primitive, instituită sub amenințarea pedepsei supranaturale — Partid politic englez înființat la sfîrșitul sec. al XVII-lea și transformat, în 1867, în Partidul Conservator — În senat! 4) În Stonehenge! — Vehicul cu două roți, tras de doi sau patru cai, folosit în antichitate în lupte, jocuri și ceremonii — Tînăr frumos, adorat de Afrodita, al cărui cult, de origine feniciană, simboliza moartea naturii în timpul iernii și renașterea ei la viață, primăvara. 5) Enigmatică piramidă rotundă din apropierea orașului Mexico, acoperită acum 8 000 de ani cu lavă în urma unei erupții vulcanice. Ciudățenia constă în faptul că locuitorii din vremurile de demult, în America Centrală, detestau forma rotundă, cercul și roata erau departe de înțelegerea lor, π le era străin, chiar și în artă tot ceea ce au creat este pătrat, în colțuri — Salut roman... la Ravenna! 6) Dormitor — În țeastă! 7) Mareșal francez, colaborator apropiat al lui Napoleon I, supranumit „Bravul bravilor" (1769—1815) — Oraș antic în Mesopotamia, înfloritor pe la începutul mileniului al II-lea î.e.n., perioadă din care s-a găsit un palat, cel mai vechi, laolaltă cu cel din Eridu, din cîte s-au descoperit în zonă — Yvonne Codreanu. 8) Sfîrșitul civilizației Nazca! — Țara..., nume sub care era cunoscută în Egiptul antic regiunea din Africa răsăriteană cuprinsă între Marea Roșie și golful Aden — Oraș celebru datorită lui Homer, ce l-a făcut, la rîndul lui, celebru pe H. Schliemann, întemeiat prin sec. 28 î.e.n., înfloritor între sec. 24—23 î.e.n. și apoi între sec. 19—13 î.e.n., cucerit, potrivit legendei, de către greci după un asediu de zece ani. 9) Interval într-o gamă diatonică, cuprinzînd opt note consecutive — La începutul civilizației toltece! — Primele în Dobrogea! 10) Produs nocturn al condensării vaporilor de apă, depus pe firele de iarbă în diminețile senine (dim. rar) — Astru adorat încă din zorii civilizațiilor, pentru cultul căruia, probabil, s-a construit și sanctuarul de la Stonehenge — Cununie... în Fenicia!! 11) În Tipaza! — Procedeu folosit în orfevrărie cunoscut, mai întîi în Mesopotamia, încă de la mijlocul mileniului al III-lea î.e.n. 12) Parioadă din istoria omenirii — Strălucitoare civilizație precolumbiană precedată de civilizațiile Chavin și Tiahuanaco, caracterizată prin construcții grandioase de palate și de temple, cu o decorație sobră (la Cuzco, Machu-Picchu etc.), printr-o mare dezvoltare a ceramicii, a textilelor (țesăturile Paracas) și a orfevrăriei — În sufletul patrioților! 13) Celebră fortăreață incașă, în apropiere de Cuzco, cu ziduri albe și curate, cu lespezi netede și finisate, sub care ar exista, spun legendele, un întreg labirint subteran.

Dicționar: AUC, UVA, KNA, TORY, NEY.

VIOREL ABRUDAN

REPORTAJ

Alexandru Andrieș

1. Strada mișuna de oameni care circulau veseli spre Centrul Exhibiționist 7 unde renumitul om de artă Andrieș Alexandru dădea astăzi un spectacol în premieră intergalactică, la care erau invitate toate formele de viață existente din galaxia noastră și chiar din alte galaxii. Presa vorbise despre o nouă formă de exprimare artistică care avea să distrugă toate barierele existente pînă atunci din cauza sistemelor diferite de receptare. Un interviu cu maestrul Andrieș Alexandru fusese difuzat, din care reieșea că binecunoscutul savant muncise trei ani pămîntești la realizarea spectacolului și că folosise două sute de supercalculatoare și un teropallan cu uraniu pentru clasarea, combinarea, interpretarea și finalizarea datelor care alcătuiau „unica explozie de artă într-adevăr universală", după cum se exprimase artistul. Într-un aeroglisor negru care se distingea din mulțimea aeroglisoarelor, Ofelia încerca să se desprindă cumva din șuvoiul mișcător și să ajungă prima la Centrul Exhibiționist 7, unde avea locul rezervat chiar lîngă maestru. Pentru acest eveniment își scosese pentru 24 de ore bunica și mama de la Combinatul Universal de Congelare a Materiei Vii și a Rudelor, pe scurt Cucmîvîrî, tot cu ajutorul unui permis special eliberat la cerea lui Andrieș Alexandru. Atît bunica cît și mama priveau uimite în jur, în timp ce Ofelia spunea:

– Sper să ajung la timp, of Doamne, Doamne.

2. Centrul Exhibiționist 7 era plin pînă la refuz. Noroc că Andrieș Alexandru prevăzuse asta și dublase numărul de locuri prin diviziune pară, metoda Wallenstein-Holtz aplicată metalelor. Saturnienii, venusienii, uranienii, mantrasalemii, mișcuricii, belerenii, clorofilienii, pămîntenii, Ofelia, bunica ei, mama ei, toți așteptau. Andrieș Alexandru îi zîmbi maiestuos Ofeliei și,la privirea ei de răspuns, apăsă pe un buton. Un urlet imens, de frenetică bucurie, se înălță deasupra Centrului Exhibiționist 7: o macara apăruse, luminată feeric de 35 de reflectoare cu lasere de tip TOPOLOGU, racordate în prealabil la programul spectacolului și modificate în acest sens, prin înlocuirea rubinului cu becuri de 75 de wați, pentru economie. Macaraua începuse să-și legene ușor cîrligul aninat de splendidul lanț, într-o mișcare grațioasă și plină de farmec care aduse lacrimi în ochii bunicii Ofeliei:

– Pe o macara de-asta lucra și bunică-tu, of, of, of, sărcul, ce s-ar mai fi bucurat și el să fie aici.

Ofelia privea înmărmurită, strîngînd febril între degetele ei fine brațul maestrului Andrieș Alexandru care-și contempla exhaustiv capodopera. Brusc însă, dintr-un motiv necunoscut, un mișcurici sări de la locul său și, extaziat, se îndreptă spre macara, uitînd că proprietatea lui esențială este de a influența haotic metalul de orice fel. Mișcarea cîrligului macaralei căpătă astfel o amploare neprevăzută în program. Ofelia, adusă în pragul celei mai estetice euforii provocate de artă, se aplecă peste balustradă lăsînd brațul maestrului care nu mai avut timp s-o tragă înapoi. Cîrligul macaralei o plezni în plin și o angrenă în legănarea lui care luase proporții gigantice. Mișcuriciul, din alt motiv necunoscut, se întoarse în acel moment la locul său și spectacolul continuă normal, emoționînd pe toți cei care se aflau în Centrul Exhibiționist 7. Maestrul Andrieș Alexandru, printr-un scurt exercițiu yoga, își șterse din memorie momentul morții Ofeliei astfel încît putu primi cu cel mai sincer zîmbet pe buze felicitările reprezentantului intergalactic plenipotențiar Mașocat în termenii cei mai elogioși posibili.

Titlul operei sale fu trecut cu litere onorifice în Marea Cartă a Tuturor Galaxiilor, pe scurt Mîcîtîgî, acolo unde și cei de astăzi îl pot citi, silabisindu-l,uimiți de profunzima și permanența lui nealterate de timp:

„MEȘTERUL MANOLE".

1974 ANDRIEȘ ALEXANDRU

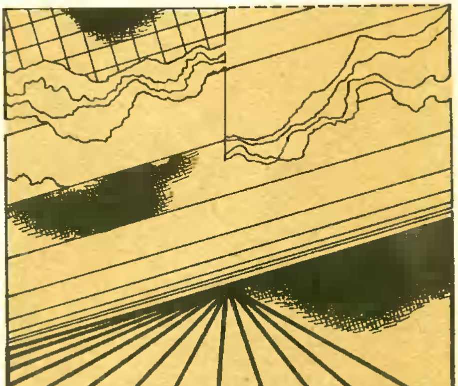

Desen de ALEXANDRU ANDRIEȘ

HOȚUL ȘI REVERSIBILITATEA TIMPULUI

Ovidiu Bufnilă

Și chiar dacă nu mă credeți, eu tot o să vă spun că tagma asta a noastră e pe cale de dispariție. Dacă furi o conservă de la alimentara sau lași goluri în gestiune, tot furt se cheamă. Și dacă îți închipui că nu se observă, te înșeli. Iar că nu vei fi prins niciodată e un mit. Și au fost destui oameni deștepți care au scris despre mituri. Ieri, de exemplu, mi s-a întîmplat o minune. Tot gîndindu-vă ce să furați și cum să o faceți cît mai „curat" nu cred că mai aveți timp să mai puneți mîna pe cîte o carte. Și cu siguranță habar nu aveți de reversibilitatea timpului. Nu prea am timp să vă explic acum pentru că vreau să vă istorisesc pățaniile mele. Ieri, mai precis ieri noapte, am vrut să fac o spargere la un debit de tutun. Nu sînt decît un biet găinar, asta o știu. Așa că nu am folosit decît o piatră. Era o noapte fără lună, numai bună pentru spargeri. M-am apropiat tiptil, pentru că liniștea este o caracteristică esențială a meseriei noastre. Am spart lacătul și am intrat înăuntru. Am ochi de pisică, pot să vă spun. Ei bine, fraților, înăuntru era gol, mai gol decît capul acesta al meu. Mi-a scăpat o vorbă urîtă, una din alea care se spun la beție. Debitul era gol, iar pe geam un afiș pe care nu-l observasem: ...S-A MUTAT ÎN STRADA... ARTICOLE SIMILARE PUTEȚI GĂSI LA... O să spuneți că sînt un ghinionist. Și m-am gîndit să aduc un lacăt de acasă. Nu rîdeți, fraților, că și furturile de categoria una se află pînă la urmă. Am ieșit, am închis ușa cu băgare de seamă și m-am întrebat ce să fac. Pînă a doua zi la prînz tot aș fi fost prins. Și acum vine chestia asta cu reversibilitatea timpului. Mi-am adus aminte că lacătul pe care îl aveam acasă i-l dădusem cumnatului meu să-l pună la bicicletă să nu i-o fure careva. Și cum stăteam așa pe bordură, deodată peisajul s-a schimbat. N-a mai fost debit, nici noapte, ci un bazar plin de lume, de strigăte și de tarabe care așteptau să fie golite cu sau fără bani. Nu m-a înspăimîntat schimbarea, căci știam eu cam cum vine treaba. Nu mi-am făcut gînduri negre, ba chiar tarabele mă atrăgeau ca un magnet și m-am gîndit că trebuie totuși să-i ajut pe proprietari să-și termine marfa cît mai repede. Sărman nebun, căci nu am apucat să întind mîna, destul de elegant, zic eu, că au și început strigătele: Hoțul! Prindeți hoțul! Nu strigau după mine, ci după altul, mai puțin norocos. Am început să rîd și să ușurez taraba lîngă care mă oprisem. Apoi, cerul s-a întunecat, căci un soldat roman se oprise chiar în spatele meu. Desigur, nu ne-am înțeles, și ca urmare m-a tratat ca pe un oarecare. Motivația cu schimbul de experiență n-a ținut. Da, fraților, sînt ghinionist. L-au prins și pe celălalt și ne-au dus drept în mijlocul unei pieți unde unul îmbrăcat într-un cearșaf tot striga ceva de neînțeles la cîțiva oameni adunați prin jur. Nu-i a bună, mi-am spus, și-ar trebui să-mi mișc fundul din zona asta periculoasă. N-am apucat, pentru că băieții, care nu prea se arătau binevoitori, au și adus un fel de călău sau cam așa ceva care avea o săbiuță ciudată dar foarte tăioasă. Chestia cu tăiatul fulgului vine pe undeva prin evul mediu, așa că omul, neavînd cum să încerce tăișul, ne-a tăiat mîna dreaptă ca să ne sature de hoții.

Peste un ceas, tocmai în momentul în care alergam în brațe cu un sipet plin cu pietre nestemate, m-am trezit cu lațul de gît și atîrnînd de creanga unui fag. Am încercat să fur o armură și atunci mi-au tăiat capul pentru că îmi mai puseseră în cîrcă și răpirea nu știu cărei prințese. Am furat o corabie care s-a izbit de o stîncă pusă acolo de un om drept, un butoi cu vin vechi de o sută de ani pe care mi l-au furat niște necunoscuți în timp ce traversam o pădure, ba pe deasupra m-au bătut măr, o ancoră din aur de la un alchimist, pînă la colțul străzii s-a transformat în nisip, am furat un ceas elvețian care m-a dat de gol cu ticăitul lui, și am fost arestat, un tun care pînă la urmă s-a dovedit plin cu praf de pușcă și vă închipuiți lesne ce mi s-a întîmplat, e tare neplăcut să fii în centrul unei explozii, e mai rău chiar decît atunci cînd calci pe o coajă de banană, și bineînțeles am furat foarte mulți bani, o, de toate mărimile, de toate culorile, dar tipii urmăreau seria, urmăreau mirosul, amprentele, legăturile amoroase, pentru că pînă la urmă tot se găsește o femeie nervoasă care să te dea în vileag. Dar chestia cea mai dură mi s-a întîmplat cînd am ajuns în viitor. Nu mă întrebați cum arată toate mașinile de mîine, cert e că după ce am văzut eu, oamenii vor munci în continuare pentru că e ceva inepuizabil dar și lucrul cel mai de seamă care ne ține în viață. Și am vrut să fur o mașină. Nu m-am apropiat bine, că o voce de sub capotă mi-a citit seria buletinului, timpul cît voi fi în detenție pentru furt de mașini, ba chiar și numărul celulei. Am luat-o la fugă dar mașina s-a ținut după mine, al naibii să fiu dacă am mai văzut o mașină pe patru roți fugind ca nebuna, de una singură fără s-o pornească nimeni, bani nu vor mai fi, așa am citit undeva și chiar că nu erau, nici tarabe, nici bănci, nici fete de răpit, peste tot numai ochi electronici, voci care de care mai neașteptate, ieșind din zidurile clădirilor, din ferestre și din fîntînile arteziene. Poate nu credeți că lucrurile astea mi s-au întîmplat, eu vi le-am expus pe scurt ca să nu mă lungesc, fraților, trebuie să punem mîna cinstit pe treabă și să ne lăsăm de găinării, să ne vedem de o muncă cinstită, căci așa cum vă știu că nu aveți timp să citiți cărți pentru că vă îngrijiți de vreun furtișag, o să vă prindă secolul următor și, zău, o să vă vină foarte greu. Și, uite-așa, mă credeți sau nu, în timp ce v-am povestit lucrurile astea care par nostime, am mai terminat de găurit zece flanșe și zău dacă nu mă simt mai fericit.

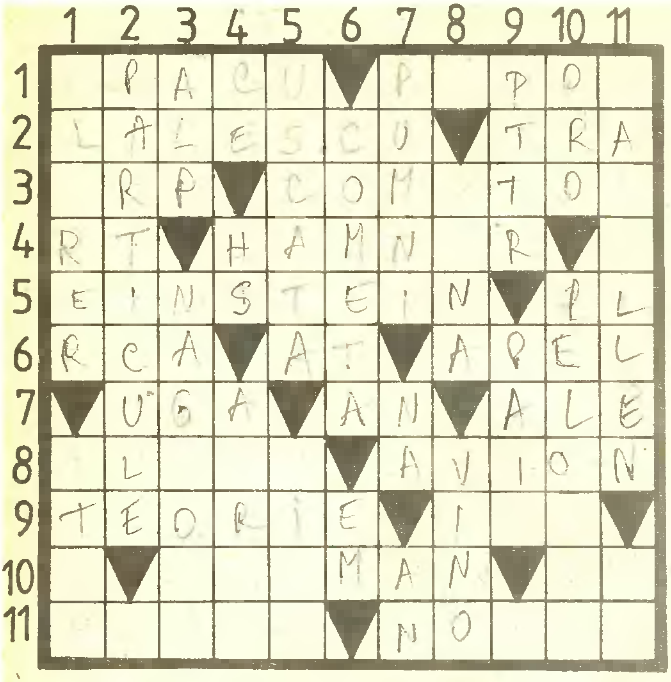

SECOLUL ȘTIINȚEI

ORIZONTAL: 1) Chimist român cu contribuții la elaborarea unor micrometode de analiză (Gheorghe) • Pionier în domeniul utilizării undelor radioelectrice; pe baza cercetărilor sale Hulsmeier pune bazele radiolocației (1904). 2) Matematician român, inițiator al școlii matematice de la noi, specialist în teoria ecuațiilor integrale • Abreviație pentru constelația Triangulum australe. 3) Astronom american care a stabilit raportul dintre magnitudinea absolută și strălucirea maximă a novelor (Halton C.) • A studiat radiațiile X, descoperind în 1923 efectul care-i poartă numele (împrăștiere la trecerea prin substanțe cu schimbări de frecvență funcție de unghi) (Arthur Holly). 4) Parte! • Botanist american cu cercetări în domeniul nutriției plantelor (în 1944, împreună cu colaboratorii, folosește în combaterea buruienilor triclordonul) 5) Savantul de geniu care a revoluționat întreaga știință a secolului XX prin emiterea celebrei sale teorii a relativității. • Plural. 6) Marcă de lampă de radio • Atmosferă (abr.) • Chemare telefonică. 7) Localitate în Nigeria. • Unitate de timp. • Articol posesiv. 8) Taria cerului • Aparat de zbor cu reacție construit și expus de către savantul român Henri Coandă încă din 1910 (Expoziția de la Paris. 9) BCS, adică Bardeen, Cooper, Schrieffer — care explică pe baze cuantice fenomenul supraconductibilității (1957) • Localitate în Camerun. 10) Asistent al lui Born, împreună cu care a elaborat teoria privind oscilațiile, în rețelele cristaline, introducînd noțiunea de fonon (1912) • Fiică a Soarelui. 11) Un foarte bun conducător de electricitate. • Chimist și inventator suedez, întemeietor al fundației care-i poartă numele, al cărui nume este atribuit de asemenea elementului 102.

VERTICAL: 1) Împreună cu L. Pauling, M. Born și H. Weyl, a pus la punct (1931) teoria legăturii de valență (John Clarke) • Corp astral (al cărui diametru absolut se determină prin metoda Doppler). 2) Cele elementare intră în compoziția materiei și au caracteristici ondulatorii, cît și corpusculare, (studiate de Bose, Einstein, Fermi, Dirac ș. a.) 3) Scriitor turc (n. 1875) • Fizician japonez care în 1904 a propus un model atomic în multe privințe asemănător celui propus de J.J. Thomson. 4) Întrebare • Horia Simionescu • Chimist român care a inițiat în învățămîntul chimic universitar studiul antidăunătorilor (Margareta) 5) Deshidratată (fig.) • A vorbi fără noimă (reg.) 6) Corp ceresc care, deobicei, poartă numele descoperitorului său (majoritatea provin din norul originar al sistemului nostru solar) • Începe emisia! 7) Palme... strînse! • Natriu • Asin! 8) Eroină a lui Mateiu Caragiale • Sine qua non aforistic pentru ... veritas! 9) Cunoscută abreviație în comunicații • Fizician american de origine olandeză cunoscut prin formularea legii conservării stranietății (mărime introdusă de M. Gell-Mann și N. Nishijima pentru particulele care nu se supun legilor cunoscute ale fizicii). 10) Rasă de viermi de mătase • Chimistul francez care a descoperit nitrilii a arătat că glicerina este un alcool, a preparat acidul formic, a obținut polilactida etc. (Theophile Jules). 11) Fizicianul american care pe baza informațiilor transmise de Explorer 2 și 4, a descoperit în 1958 centurile de radiații care-i poartă numele (2 cuv.) • Marcă de avion sovietic.

Dicționar: TRA, RCA, OSA, ISU, ALP, ORC.

TOMA MICHINICI

— Hei, voi cei cu capsula spațială! Aici trebuia să aterizați...

Desen de VIOREL PÎRLIGRAS

CREDEȚI ÎN VISE?

În timpul campionatului pe echipe al U.R.S.S., formația din care făcea parte maestrul internațional Lilienthal se găsea la un pas de victorie. Mai rămăsese o singură partidă de jucat. Cea a lui Lilienthal. O remiză era suficientă pentru ca echipa să cîștige titlul. Partida fusese întreruptă într-o poziție destul de complicată. A doua zi, la reluare, după șase ore de joc, partida a fost din nou întreruptă.

Poziția (vezi diagrama) era tot complicată, dar Lilienthal (cu negrele) deținea o superioritate materială evidentă.

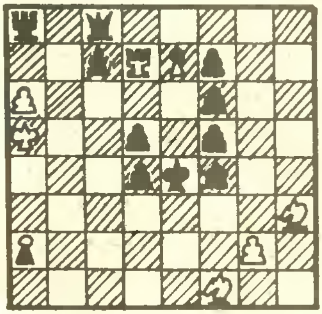

(A) Ra5, Td7, Ne7, Cf1, Ch3, Pa6, g2

(N) Re4, Dc8, Ta8, Na2, Pc7, d4, d5, f4, f5, f6, f7

Analiza efectuată în prezența componenților echipei arată că adversarul poate obține remiza prin repetarea mutărilor. Remiza fiindu-i suficientă lui Lilienthal, n-au mai insistat asupra analizei poziției. Epuizat de joc și de analiza făcută, Lilienthal a adormit. Somnul i-a fost însă tulburat de vise. Mintea lui continua să analizeze variante. Deodată, s-a trezit lac de transpirație. Visase o poziție „macabră" (vezi diagrama).

Într-adevăr, dezagreabilă poziție. Alungînd senzația ce-l cuprinsese, Lilienthal s-a consolat gîndind: visul este o minciună. A doua zi, desfășurarea jocului a fost următoarea: 91. Cf2+ (mutarea din plic) 91... Re5 92. Cd3+ Re4 93. Cc5+ Re5 94. Cd3+ Re4 95. Cc5+ Re5.

Lilienthal mărturisește că în acel moment era pe punctul de a nota remiza pe fișă, dar, în mod neașteptat, adversarul său a efectuat încă o mutare. 96. Nd6+.

Această mutare a echivalat pentru Lilienthal cu o lovitură de teatru. „Aha, frățioare, joci pentru public", și-a apostrofat în gînd adversarul. Albul avea remiza în „buzunar" (Cc5-d3-f2-d3 etc.)

96... c:d6 97. Te7+ De6 98. T:e6+ f:e6 99. Cd3 Re4 100. Cf2+ Re5 101. Cd2. La amenințarea cu mat într-o singură mutare (102. Cf3) Lilienthal găsește o apărare spectaculoasă: 101... T:a6+ 102. R:a6 Nc4+ 103. Ra5 Ne2. „Să sperăm că am terminat", și-a spus Lilienthal. Se pare însă că adversarul său făcea parte dintre acei jucători „încăpățînați", care joacă pînă la mat. Deci: 104. Rb4 d3 105. Rc3 d4+ 106. Rc4 d5+ 107. Rc5 f3 108. g3! f4 109. g4 f5 110. g5 și astfel s-a ajuns în poziția visată de Lilienthal.

Negrul se afla într-un zugzwang îngrozitor. La orice mutare a nebunului ar fi urmat mat (110... Nf1 111. C:f3 mat sau 110... Nd1 111. C:d3 mat).

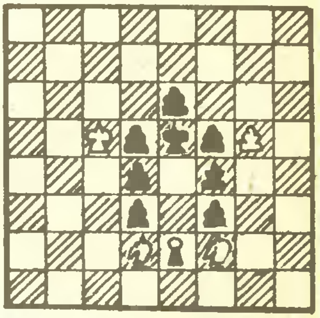

(A) Rc5, Cd2, Cf2, Pg5

(N) Re5, Ne2, Pd3, d4, d5, e6, f3, f4, f5.

Și cînd te gîndești că unii susțin că nu trebuie să crezi în vise.

W. LITMANOWICZ

„Curiozități din lumea șahului"

SFÎRȘIT

SUMAR

● Anticipaţia (*Editorial*) **p. 3** ● Ancheta S.F. **p. 7.** ● Bursa ipotezelor temerare **p. 30** ● Ştiinţa la frontierele cunoaşterii **p. 55** ● Insolitul în natură **p. 79** ● Medalion Gheorghe Săsărman **p. 89** ● Norocosul de *Alexandru Ungureanu* **p. 92** ● Galaxia S.F. **p. 95** ● Anabel 1 de *Eduard Jurist* **p. 129** ● Pe planeta Adnaxas nu sînt copaci de *Henry Gregor Felsen* **p. 131** ● Zece secunde de *Dorin Davideanu* **p. 136** ● Poveste cu spioni de *Robert Scheckley* **p. 138** ● Operaţie de rutină de *Jean-Pierre Andrevon* **p. 142** ● Fîntînile de *Romulus Bărbulescu şi George Anania* **p. 144** ● Bila de biliard de *Isaac Asimov* **p. 153** ● Medalion Mihail Grămescu **p. 162** ● Transferul de *Romilă Florin* **p. 165** ● Metamorfoza lui R.A. 211919 de *Georgina Viorica Rogoz* **p. 174** ● Black Hole de *Dan Merişca* **p. 177** ● Reabilitare de *Gérard Klein* **p. 179** ● Descompunerea şansei inexistente de *Luminiţa Pană* **p. 187** ● Generaţia Omega de *Rodica Bretin* **p. 188** ● Era posttelematică de *Eduard Jurist* **p. 189** ● Planeta urîtă de *Horia Aramă* **p. 191** ● Vînătoare neobişnuită de *Aurel Cărăşel* **p. 194** ● Un mic amănunt de *Radu Honga* **p. 195** ● Prietenul de *Dan Merişca* **p. 196** ● Strada de *Dorin Liviu Sighişan* **p. 198** ● Un animal fantastic de *Radu Honga* **p. 200** ● Păianjenii de *Gheorghe Păun* **p. 201** ● Poveste cu multă apă de ploaie de *Dorin Davideanu* **p. 203** ● Totul pe o singură carte de *Dorel Dorian* **p. 204** ● Jocuri de copii de *Lidia Elcu* **p. 207** ● Anteu de *Mirela Paciugă* **p. 208** ● Puncte cardinale, Omul pierdut printre stele, Dans etern de *Daniela Petrescu, Camelia Uscatu* **p. 209** ● Flori pentru Algernon de *Daniel Keyes* **p. 210** ● Retro S.F. **p. 223** ● Colonia de *Leonard Oprea* **p. 252** ● Ultima confesiune a lui Louis Qufault de *Ghennadi Maximovici* **p. 268** ● George Coandă – poezii **p. 272** ● Făt-Frumos şi zmeul în viziunea timpului de *Almira Negoiţescu* **p. 273** ● Medalion Ovidiu Rîureanu **p. 275** ● Pe ţărmuri îndepărtate de *Ioan Popa* **p. 276** ● Medalion Ovidiu Bufnilă **p. 278** ● Pietrele de *Augustin Corneliu Giagim* **p. 280** ● Placed, planeta nebună de *Fredric Brown* **p. 290** ● Umor S.F. **p. 296** ● Medalion Corneliu Omescu **p. 305** ● Lecţia de istorie de *Arthur C. Clarke* **p. 314** ● Reportaj de *Alexandru Andrieş* **p. 317** ● Hoţul şi reversibilitatea timpului de *Ovidiu Bufnilă* **p. 318.**

ALMANAH ANTICIPAŢIA 1983

Almanah realizat de revista „Ştiinţă şi tehnică", editată de C.C. al U.T.C.
Redactor şef: IOAN ALBESCU
Redactor coordonator: ALEXANDRU MIRONOV
Redactorul almanahului: MARIA PĂUN
Prezentarea grafică: arh. ALEXANDRU ANDRIEŞ
Corectura: ELENA IONESCU, MIHAI GRIGORESCU
Tehnoredactarea: ARCADIE DANELIUC
Coperta I: ALEXANDRU ANDRIEŞ
Coperta a II-a BOGDAN MĂLINESCU
Tiparul executat la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii", Bucureşti